BERKESI ANDRÁS – KARDOS GYÖRGY

KOPJÁSOK

BERKESI ANDRÁS
KARDOS GYÖRGY

KOPJÁSOK

ZRÍNYI KATONAI KIADÓ
BUDAPEST, 1981

NYOLCADIK KIADÁS

© Berkesi András–Kardos György Budapest, 1981

ISBN 963 326 440 5

Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó
A kiadásért felel: dr. Szabó Egon igazgató
Alföldi Nyomda: 1146 66-14 1
Felelős vezető Benkő István igazgató
Debrecen, 1981
Felelős szerkesztő. Eszes Máté
Műszaki vezető Jordán Gusztáv
Műszaki szerkesztő Hámori Imre
Terjedelem· 27,25 A/5 ív
33 (600) Zi 692-h-8283

Gerendás Miklós tíz óra előtt néhány perccel átsétált a kereskedelmi kirendeltség melletti követségi épületbe. Kérésére tíz órakor fogadta a nagykövet.

Kereskedelmi tárgyalásra érkezett Berlinbe, de az ügy, ami miatt a magyar követség segítségét kérte, nem volt kapcsolatban a küldetésével.

Két napja, hogy a Friedrichstrasse egyik kávéházában találkozott Perlaky Máriával. A lány még 1949-ben disszidált Magyarországról, és jelenleg Nyugat-Berlinben él. Könyörgött neki, hogy járjon közbe a magyar hatóságoknál hazatérése érdekében. Eleinte hallani sem akart róla, mert újra sajogni kezdtek a régi érzések, amelyeket Mária szökésekor idézett fel benne, de amikor a lány elmesélte, mi mindenen ment át, mióta elhagyta Magyarországot, elhatározta, hogy segítségére lesz.

Amikor belépett a nagykövet dolgozószobájába, középmagas, széles vállú, zömök férfi állt fel íróasztalától, és határozott léptekkel indult vendége felé.

A követ kemény, határozott kézszorítása, derűs, figyelmes tekintete, a környezet otthoni légkört árasztott, és melegséggel töltötte el Miklóst.

– Tessék, üljön le, Gerendás elvtárs – mutatott a követ az egyik fotelre. – Tudtam, hogy Berlinben tartózkodik, nagy vonásokban ismerem tárgyalásának témáit.

– Nagykövet elvtárs, nem gazdasági ügyek miatt kértem kihallgatást öntől.

– Ezzel tisztában vagyok – mosolyodott el vendéglátója –, nem is lennék illetékes.

– Szeretném előrebocsátani, hogy hosszabb időre kérem a türelmét.

Nyílt, kutató szemek néztek Miklósra.

– Másfél óráig rendelkezésére tudok állni. Ha ez nem elég, és az ügy fontos, később még folytathatjuk beszélgetésünket.

– Köszönöm, másfél óra elég lesz.

A nagykövet felnyitotta az asztalon levő cigarettás dobozt.

– Tessék, gyújtson rá, és kezdhetjük.

Miklós hírből ismerte a nagykövetet. Tudta róla, hogy nagy élettapasztalat áll mögötte. Személyesen most találkozott vele először, s most, amint rágyújtott, alaposan végignézte. Erő és nyugalom áradt belőle. Már túl lehetett az ötvenen, de mozgása fiatalos volt, és szemének lágy kéksége ellentmondott az arc és a homlok barázdáinak, sok megpróbáltatásról tanúskodó árkainak.

Miklós nagyot szívott a cigarettából, azután elkezdte a történetét. Beszélt, beszélt, és minél jobban belemélyedt a történetbe, annál jelentősebbnek látta az egész ügyet. A nagykövet nem zavarta fejtegetéseit, nyugodt figyelemmel hallgatta, nagy ritkán tett fel egy-egy kérdést.

Mikor befejezte mondókáját, néhány pillanatig csönd ülte meg a dolgozószobát. A nagykövet gondolkozott, aztán felállt, és az íróasztalhoz lépett. Fölvette a telefont.

– Kérem, küldje be hozzám Gedő elvtársat. Köszönöm.

Letette a kagylót, visszaült foteljébe.

– Gerendás elvtárs, ne vegye rossz néven, de szemrehányással kell illetnem. Úgy látom, nem ismeri a berlini helyzetet, legalábbis nem eléggé ismeri. Nyugat-Berlinben hemzsegnek az ellenséges ügynökök, tucatjával működnek az ügynökségek. Nem frázis és nem vezércikk, hogy a város nyugati szektora ugródeszkája, a szocialista országok testébe beépített bázisa az imperialistáknak. Politikai és titkosszolgálati boszorkánykonyha, ahol állandóan rotyog a tűzön a legkülönfélébb provokációk kotyvaléka. Ön elkövette azt a hibát, hogy szóba állt egy másik oldalról jött, kétes emberrel, anélkül, hogy ezt jelentette, vagy tanácsot kért volna. Az elmondottakból úgy látom, hogy most nem provokációval állunk szemben, de nem lehetünk elég óvatosak. Erről ne feledkezzék meg soha. – Miklós zavart arcát látva, a nagykövet elmosolyodott.

– Ne vegye rossz néven a kemény szavakat, de lássa be, ha bármi történt volna, teljesen tájékozatlanok vagyunk.

– Nagykövet elvtárs, igaza van; megrovását elfogadom, nincs okom rá, hogy megbántottnak érezzem magam.

– Nos, ne túlozzon – mosolyodott el –, nincs szó megrovásról. Csak megtettem az észrevételeimet. Egyébként az ügyet érdekesnek látom; haladéktalanul kérnünk kell illetékes budapesti hely döntését.

Kopogtattak. Alacsony, szemüveges, erősen őszülő férfi lépett a szobába.

– Gedő elvtárs, Gerendás elvtárs tájékoztatója alapján szerkesszenek közösen egy sürgős táviratot a külügyminisztériumnak. Ha készen van, azonnal hozza be láttamozásra, és rögtön továbbítsa Budapestnek. A válaszról soron kívül kérek jelentést. Ön pedig – Miklós felé fordult – Gedő elvtárs révén legyen szíves tájékoztasson minden további fejleményről. Vagy ha szükségét látja, bármikor közvetlenül hozzám is fordulhat.

*

Amikor Mária hazaért, Rajnay még nem volt otthon. Csak Paul Wächter tartózkodott a villában. A szikár, zárkózott német munkakörét nehéz lett volna meghatározni. Hivatalosan kertész volt, de Mária tudta, hogy a Gehlen-szervezet küldte őt Rajnayhoz. Maga Gehlen tábornok is ismerte őt még abból az időből, amikor Wächter a Wehrmacht altisztje volt, és az Abwehr kötelékében szolgált. Nem lehetett tudni, miket követett el a háború alatt ez a hallgatag porosz, de úgy látszik, fölöttesei jobbnak látták, ha eldugják a világ szeme elől, és egyelőre még nem húzza fel a Bundeswehr egyenruháját. Feltétlenül megbíztak benne, és Rajnay rendelkezésére bocsátották, így „magánalkalmazottként" dolgozhatott. Rajnay rendelkezett vele korlátlanul, tőle kapta az utasításokat, de Máriának nem voltak kétségei afelől, hogy közvetlen kapcsolatban van Gehlenékkel, sőt, Rajnay ellenőrzése is feladatai közé tartozik.

Kertész volt, portás, sofőr, elvégezte a ház körüli munkákat, testőr szerepet töltött be, ha valamilyen akciót kellett lebonyolíta-

ni. Értett a fegyverekhez, valamikor fegyvermesteri vizsgát tett; a fotolaboratóriumban ő hívta elő a felvételeket; mikrofont szerelt, ha beszélgetést kellett rögzíteni; lakatosmunkáknál nélkülözhetetlen volt; szerette és gondozta az Opelt. Leggyakrabban a garázsban tartózkodott, itt volt berendezve ezermesterműhelye.

Mária tudta, hogy nemcsak az ezredes gyanújával kell számolnia, hanem Wächter éberségével, mindig kutató, mindent ellenőrző tekintetével is.

Most, ahogy belépett a kertbe, a kerti kapu csikorgására már meg is jelent Wächter. A garázs felől jött.

– Jó reggelt, Wächter.

– Jó reggelt, kisasszony.

– Telefon vagy posta nem volt?

– Nem.

– Ezredes úr még távol van?

– Igen.

– Értesítés tőle?...

– Nem jött.

– A kocsi milyen állapotban van?

– Üzemeltethető, de szervizre kell vinni.

– Jó, köszönöm, Wächter, nem vagyok itthon senkinek; dolgozom a szobámban.

– Megértettem!

Hazudott. Így Wächter azt gondolhatja, hogy jelentést készít.

Mária felszaladt a szobájába, magára zárta az ajtót, és leheveredett a kanapéra. Megszerezni az iratokat... de hogyan? Rajnay Ákos a magasföldszinten, két egymásba nyíló szobában lakott. Egyiket dolgozó-, a másikat hálószobának használta. Ha távol volt, mindkét szobát kulcsra zárta, de bezárta az ajtókat éjszakára is. Azonkívül ott volt a páncélszekrény is... Félt az előtte álló akciótól, és most eszébe jutott két héttel ezelőtti beszélgetése Rajnayval. Nem árulta el magát akkor; nem fogott gyanút az ezredes? Soha azelőtt hasonló beszélgetés nem zajlott le köztük, de idegei annyira túlfeszítettek voltak, hogy nem tudott magán uralkodni. Rajnay látszólag nem figyelt fel kifakadásaira, idegkimerültségnek vélte, de nem lehet tudni, nem fogott-e gyanút. Rutinírozott szakember, soha nem lehet tudni, valójában mire gondol. Igyekezett

megnyugtatni magát: Rajnay sem a régi, már fáradt, enervált, nincs meg benne a régi ruganyosság, automatikusan végzi munkáját. Mióta az emlékiratait írja, látszik rajta a tépelődés. Ez a gátlástalan ember is vívódik magában.

Azon az estén, amikor bement hozzá, Rajnay magába roskadva ült íróasztalánál, előtte a kézirat, de nem írt. Valamin tűnődött. Mária látta, hogy homlokán apró verejtékcseppek gyöngyöznek.

Beszámolt, hogy a megadott tervek alapján előkészítette Kurt Zieger vegyészmérnök átszökését. Amikor befejezte, konyakot vett elő.

– Iszik maga is, Ákos bácsi? – kérdezte fáradtan. Most szinte emberi közelségben érezte az öregembert, aki borzalmas élményeivel és gonoszsága emlékeivel élete végére annyira egyedül maradt.

– Nem, köszönöm – válaszolta –, de te, Mária, az utóbbi időben nem iszol többet a kelleténél?

Nagyon keserű hangulatban volt.

– Tudja, Ákos bácsi, sok olyan munka van, amit csak eltompult aggyal vihet végbe az ember, az alkohol pedig tompít. Nemcsak tompít, bátorrá is tesz. Maga jobban tudja, mint én, roham előtt a katonának is rumot adnak.

– Nem tudom, mire gondolsz, Mária.

– Talán nem is gondoltam semmire. Fecsegek összevissza. Sajnos, én is nő vagyok, és a felesleges lefetyelésről nekem sem sikerült leszoknom. Nem érdemes sokat foglalkozni velem...

Rajnay arcán szánalom látszott: nyugtatni akart, hangja simogató volt, csöndes és baráti.

– Megértelek, Mária. – Tűnődve, homlokát simogatva ült az asztalnál. – Nehéz a mi életünk. De ha nem veszed illetéktelen beavatkozásnak, adok egy tanácsot.

Mária kíváncsian nézett rá, és újra ivott.

– Mások előtt lehetőleg palástold ezt a lelkiállapotot. Én ismerlek, megértelek, szinte apádnak érzem magam. De mások? Mások félreérthetik. És ez nem lenne jó, veszélyes lenne, félreérthetik.

– Már nem nagyon érdekel a mások véleménye. Csak magammal akarok rendben lenni. Jó lenne, ha ki tudnék lépni önmagamból, s hidegen, józanul vizsgálnám a tetteimet, ha bírám, ügyészem és védőm lennék önmagamnak egyszerre és egy időben...

– Akkor? – kérdezte az öreg.

– Akkor?... Ákos bácsi, ugye, nem ért félre?

– Nem, nyugodtan beszélhetsz.

– Azt hiszem, akkor halálosan megundorodnék magamtól. De csak akkor. Mert így nem... nem is tudom elbírálni a cselekedeteimet. Hol kezdődik, hol végződik a tisztesség, mi a becsületesség, mi a kötelességteljesítés határa...

– Miért kell undorodnod?

– Mert már régen... nagyon régen undorodtam a prostituáltaktól. Megvetettem őket, a női nem aljas, buta, pállott szégyenének, a szerelem és a női test ócska, bazári alkuszainak tartottam őket, akikkel jó érzésű vevő nem is áll szóba.

– Mária, te nem vagy prostituált.

– Nem?... Hát mi vagyok? Csak névleg vagyok a fia menyasszonya. Mivé lettem? Nem vagyok prostituált? Azért, mert a fügefalevelem nemzetiszínű? Két nappal ezelőtt még Kurt Zieger ágyában hevertem, s tűrnöm kellett mindent... Mondja, Ákos bácsi, maga tudja, mi mindent követelnek egy prostituálttól? De miért használjuk ezt a választékos szót erre a foglalkozásra? Maga tudja mit kell nyújtania egy kurvának? Hát miért mennek kurvához a férfiak? És kik mennek?... Vagy olyanok, akiknek nem jut rendes nő, vagy olyanok, akik pénzükért vagy valami másért olyanokat követelnek... Na, mindegy... tűrnöm kellett... mit mondjak? És mi lesz holnap? Holnap ki fogja a testemet kibérelni? Akinek kiutalják. Mert már nem én rendelkezem az érzelmeimmel, magasabb célok érdekében bakasárik módjára kell széttárnom a lábamat, mert tőlem ezt a haza követeli és – és maga is, Zsolt apja, tudomásul veszi... Istenem...

Akkor este sokáig, hisztérikusan zokogott.

Kár volt a gyengeségért, ki tudja, milyen érzéseket keltett Rajnayban. Lehet, hogy gyanússá vált? Lehet, hogy a Gehlen már figyeli minden lépését?

Kintről autókürt hallatszott. Mária fölemelkedett a kanapéról. Kinézett az ablakon, és látta, amint az ezredes fekete Opelje bekanyarodott a villa kapuján. Rajnay ezredes megérkezett Münchenből.

Allan Dulles, az amerikai külügyminiszter fivére által vezetett Central Intelligence Agency nevezetű kémszervezet nemcsak az amerikaiak politikai, gazdasági, katonai és technikai kémkedését és aknamunkáját hangolja össze, hanem csúcsszerve az Amerikával szövetséges államok titkosszolgálatának is. A CIA – amely magában foglalja a Counter Intelligence Corps, a Military Intelligence Detachment, Military Intelligence Service, Office of Naval Intelligence, valamint az Intelligence Division ot the Air Staff szerveit – a Német Demokratikus Köztársaság fővárosának nyugati részét Európa legnagyobb kémközpontjává, diverzáns centrumává, provokációs gócpontjává építette ki.

Korondi alezredes, mialatt beosztott alosztályvezetői részére tájékoztatóját tartotta, kezét hátrakulcsolva, fel-alá járt szobájában.

Az alezredes már nem volt fiatal ember. Több mint tíz éve került ebbe a szolgálatba. Sokat tapasztalt, sok vihart átélt, gondolkodó, szigorú követelményeket támasztó, száraz humorú ember volt. Kedvenc mondása volt: „Csak aki tanul valamit, aki tud egy keveset – csak az előtt rémlik fel, hogy mennyi mindent nem tud."

– A NATO 1956 decemberében megtartott párizsi tanácsülésén gyorsított ütemű háborús előkészületek foganatosítását határozták el. Többek között elhatározták, hogy a „Keleti tömb" országai ellen irányuló kémtevékenységüket a CIA vezetése alatt fokozzák. Ez utóbbi terv kivitelezése érdekében bevonták munkájukba a nyugatnémet és nyugat-berlini szervezetek egész sorát. Csak a legfontosabbakat említem: a közvetlenül Adenauernek alárendelt Szövetségi Hírszerző Szolgálat, a bonni Alkotmányvédelmi Hivatal, az adenaueri Keresztény Demokrata Unió és a Szociáldemokrata Párt Keleti Irodái, a Nyugati Tájékoztatási Iroda, az Embertelenség Ellen Küzdő Harci Csoport, a Szabad Jogászok Egyesülete stb. Az említett szervek közül különösen az úgynevezett Szövetségi Hírszerző Szolgálatra hívom fel a figyelmüket, amelynek élén Gehlen tábornok áll. Gehlen azonos a hitleri fasiszta hadsereg vezérkara 12. ügyosztályának volt főnökével.

Kopogtattak. Fiatal hadnagy lépett a szobába, és engedélyt kért, hogy jelenthessen.

– Tessék.

– Jelentem, a külügyminisztériumból sürgős átirat érkezett. Azonnali állásfoglalást kérnek egy ügyben.

Papírlapot nyújtott át.

Korondi leült íróasztala mögé, és az irat tanulmányozásába mélyedt. Miközben olvasott, az asztalon heverő jegyzőfüzet lapjára kacskaringós ábrákat rajzolt. Aztán végignézte a jelenlevő tiszteket, kutató tekintete Kada János főhadnagyon pihent meg.

– Az átiratban szereplő nevekkel kapcsolatos priorálási és nyilvántartási anyagokat azonnal be kell szerezni. Az összegyűjtött adatokról Kada főhadnagy elvtársnak tegyen jelentést. Egyéb utasításom nincs.

– Értettem.

– Távozhat.

Másfél óra múlva fejezte be előadását. A távozó tisztek közül Kada főhadnagyot visszatartotta.

*

Este volt, a dolgozószoba bútorait tompa rozsdaszínnel vonta be az állólámpa fénye.

Rajnay fáradtan belesüppedt a fotelbe, szokott esti teáját szürcsölte.

– Hogyan telt el a két nap, mit csináltál? – kérdezte a lányt.

– Legutóbb említettem, hogy Zieger mérnökkel problémák vannak. Még ingadozik. Nagyon bántott a dolog – tudja, Ákos bácsi –, ha már annyira undorodtam tőle, legalább legyen valami értelme az egésznek. Nem hagyott nyugodni az ügy – felhívtam telefonon. Azonnal beszélni akart velem, hívott, menjek át hozzá. Nagyon viszolyogtam negédeskedéseitől, de már mindegy, benne vagyok, végig kell vinnem a dolgot. Átmentem. Abban a boldogságban volt részem, hogy egy napot vele tölthettem.

– Akkor mindketten kellemesen töltöttük az időnket – nevetett Rajnay.

– De Ákos bácsi – kuncogott Mária –, magától csak nem követelnek hasonlókat az amik, mint tőlem ez a Zieger?

Az ezredes, bár nagyon rosszkedvű volt, elnevette magát.

– Ne felejtsd el, te sokkal csinosabb vagy nálam – válaszolta. – Egyébként mit akart barátunk?

– Végre elhatározta magát. Átjön. Rájött, hogy nem tud nélkülem élni, szüksége van rám.

– Ez nagyon jó, lányom, legalább itt lesz kéznél...

– És én végre jól, amúgy szívem szerint leköphetem. Csodálatos érzés lesz.

– Egy úrinő nem szokott köpködni.

– Egyszer régen úgy hallottam, hogy egy úrinő egyéb dolgokat sem csinál. Például olyasmiket sem, mint amilyeneket én művelek Ziegerrel.

– Hogy egy úrinő mit szokott csinálni?... – Keserű grimasz jelent meg az elpetyhüdt arcon.

Mária Rhédey bárónőre gondolt. Rajnay emlékezetében is felesége alakja rémlett fel.

– Szóval, egy úrinő sok mindent tehet, de a köpködést nem javaslom. Különösen addig nem, amíg a te Zieger barátod nem beszélt el mindent, amire kíváncsiak vagyunk. Azután sem köpjük le, csak egyszerűen kidobod. Vissza már nem mehet, mert szökésével kompromittálta magát.

– Jól van, a köpés ezúttal elmarad, Ákos bácsi megmentette őt.

– Mária, te tudod, mennyire nem rajongok az árulókért. De soha nem felejtem el, hogy végső soron belőlük élünk.

– Íme tehát a korszerű, megreformált tízparancsolat: Tiszteld az árulókat, hogy hosszú életünk legyen a földön.

– Látom, biblikus hangulatban vagy, de a hangulati elemeket hagyjuk későbbre. Miben állapodtatok meg Ziegerrel?

– Utólagos engedelmével, Ákos bácsi, tovább mentem az eredeti célkitűzéseknél. Ugyanis Zieger most néhány napig helyettesíteni fogja a főmérnököt. Ezalatt a főmérnök páncélszekrényének kulcsa nála lesz. A kulcsról minden nehézség nélkül viaszlenyomatot tudok készíteni; gondolom, a szekrény tartalma erősen érdekel bennünket. „Helmuth" a kulcs birtokában kissé körülnézhet benne.

Rajnay elgondolkozva szívta cigarettáját.

– Ezt értem, meg is lehet valósítani, de ha Ziegernél van a kulcs,

miért nem hozza el ő az anyagot? Miért komplikáljuk a dolgot, miért veszélyeztessük „Helmuthot"?

– Azért, Ákos bácsi, mert ez a poltron nem meri kiüríteni a szekrényt, nem meri vállalni azt a kockázatot, hogy az anyagot aktatáskájába tegye és elhozza. Persze, így egyszerűbb lenne, de én nem tudok ebbe a féregbe bátorságot önteni. Annyit elérhetek nála, hogy a kulcsokról lenyomatot készíthessek. De nemcsak erről van szó. Ha Zieger itt is lesz, a páncélszekrény még mindig érdekelni fog bennünket. Nem igaz?

– Jól van, Mária, igazad van, ragyogóan dolgozol. Meg kell szereznünk a lenyomatokat.

– Ebből az ügyből komoly eredményeket szeretnék kisajtolni. Sok fáradságomba került, és undorodtam miatta eleget, szeretném megvigasztalni magam, hogy legalább értelme volt.

Hátradőlt a fotelben, és tekintetével végigpásztázta a szobát. Az íróasztal üres volt, a márvány írókészlet opálosan csillogott a rőt fényben. A páncélszekrény... Mária szívverése szapora volt, pedig nagyon igyekezett fegyelmezni magát. A páncélszekrény zárjából kulcscsomó lógott ki. Ott a kulcs. Ez az első... enélkül mozdulni sem tud. Tekintete megbabonázottan tapadt a barna szekrényre, a zárban csillogó kulcsra...

– Mária, drágám, biztosan lesz értelme a munkádnak. Nem ez az első feladatod, átestél már régen a tűzkeresztségen. Sikerülni fog ez is, mint a többi. Csak valamivel izgatottabb vagy, mint máskor.

– Az undor teszi...

– Megértelek, de majd az is elmúlik. A nap is besüt a piszokba, mégsem lesz piszkos tőle.

– Köszönöm, Ákos bácsi, maga nélkül sokkal nehezebb lenne minden.

– Mikor mész át újra? A lenyomatot mikor készíted el?

Rajnay agyában már cikáztak a gondolatok; „Helmuth" parancsot kap a szekrény ürítésére, illetve az anyag fotózására. De kinek célszerű továbbítani az anyagot, németeknek... amerikaiaknak... angoloknak?

– Szerdán vagy csütörtökön, a hét közepére beszéltem meg találkozót vele.

– Ez rendben is van...

– Ákos bácsi, legyen szíves adjon utasítást Wächternek, hogy a hozott lenyomatokról készítsen kulcsokat.

– Igen, igen... – az öreg nehézkesen felállt, és az íróasztalhoz ment. Leemelte a házitelefon hallgatóját.

– Wächter? Kérem, legyen szíves a Perlaky kisasszony által hozott, illetve hozandó viaszlenyomatokról kulcsot készíteni. Nem, még nincs. Rövidesen aktuális lesz. Igyekezzen pontos lenni, jó munkájától függ egy akció sikeres lebonyolítása. Álljon rendelkezésére a kisasszonynak ebben az ügyben. Helyes... Igen... Köszönöm... Vége...

– Wächter majd elkészíti a kulcsokat, aranyat ér ez az ember.

– Mármint a keze?

– Drága gyermekem, mindenkit arra kell használni, amire használható. A fejére például nincs szükség, de ki akarja igénybe venni ezt a testrészét? Ezzel szemben akár te, vagy éppenséggel én, nem tudjuk produkálni azt, amire ő képes. Mi nem tudunk semmilyen lakatosmunkát elvégezni. Én megbecsülöm a szakembereket.

– Isten áldása legyen a kétkezi munkán. De ezenkívül még másról is szó volt, tudom, érdekli Ákos bácsit ez is. Tetszett hallani valamit a Teuton kard akcióról?

Rajnay megdöbbenve nézett a lányra, bár nyugtalanságát sikerült palástolnia.

– Hol hallottad ezt a dolgot?

– Zieger mesélt valamit.

– Mit mesélt Zieger?

– A Defáék készítenek vagy készítettek egy filmet ilyen címmel. Dokumentumfilmet.

– Igen? És?...

– Állítólag azt akarják bizonyítani, hogy 1934-ben Speidel és Göring készítette elő Sándor jugoszláv király és Barthou francia miniszter megölését. Zieger szerint ezt a merényletet hívták Teuton kard akciónak.

– Azt nem mesélte Zieger, hogy milyen dokumentumok alapján készítik vagy készítették a filmet?

Mária felállt, a könyvespolchoz sétált, és csak úgy félvállról válaszolt.

– Őszintén szólva nem érdekelt a dolog, nem is érdeklődtem. Huszonöt éves ügy. Dokumentáljanak, amit akarnak, ki törődik ma már ezekkel a történelmi salabakterekkel. Nem érdekel a Teuton kard akció dokumentációja. Nekem csak az a fontos, hogy a Zieger-akció ne legyen dokumentálható.

Mária, ahogy fel-alá sétált a szobában, megállt a könyvespolc előtt.

– Nini, Ákos bácsi megvette a Sagan-könyvet! – Kihúzta helyéről a vékonyka regényt, belelapozott. – Tetszett?

– Tedd le azt a könyvet, és gyere ide. Ülj le. Iszol valamit?

– Nem, nem iszom, mióta Ákos bácsi figyelmeztetett rá, csökkentettem a mennyiséget. – Mária az asztalra dobta a regényt és leült.

– Ami Sagant illeti – hogy ne hagyjak válaszolatlanul egyetlen kérdést sem –, ügyes könyv, érdekes is. Igaza volt otthon Veres Péternek, valahol olvastam a véleményét: „Legvégső konklúzióm: rosszabbat vártam. Nyersebbet, ízléstelenebbet, gyerekesebbet, melléfogásokkal terheltebbet, de erősebbet, valódibb életet. A könyvben nincs se igazi felfedezés, se igazi leleplezés, se igazi konfliktus." Szórakoztató írás, de most nem erről van szó. Figyelj jól ide, Mária. Még ma éjjel át kell menned...

– Még ma?... Ákos bácsi... ez lehetetlenség. Ma... képtelen vagyok átmenni.

– Át kell menned! – mondta határozottan. – És meg kell tudnod, hogy a filmben szó esik-e Magyarországról, és ha igen, pontosan milyen vonatkozásban. Nagyon fontos...

Mária hagyta kéretni magát. Csodálkozástól kitágult szemmel meredt az öregre.

– Nem értem. Ákos bácsi jól ismeri ezt az akciót? Nem?

– Ismerem, s mivel ismerem, nagyon fontos, hogy részleteket tudjak a filmről.

– De miért? A film elkészítését úgysem akadályozhatjuk meg, ha pedig már elkészült, nem tilthatjuk meg a forgalmazását.

– Mária, ne vitatkozz. Át kell menned...

Legszomorúbb mosolyát igyekezett magára ölteni.

– Most nem tudok, Ákos bácsi. Most nem. Nagyon félek...

– Bátor vagy, ennél sokkal nehezebb ügyekben vettél részt! Különben is gondoskodom kellő biztosításról, ha akarod.

– Akkor sem... Érzem, lebukom, ha átmegyek. Ideges és fáradt vagyok. Nem tudok koncentrálni...

– Mária, most személy szerint az én ügyemről van szó, nekem kell szolgálatot tenni...

– Ákos bácsinak? – cigarettára gyújtott.

– Igen, Mária. Kényszeríthetnélek, utasíthatnálak, de én most kérlek. Megteszed a kedvemért?

Nem felelt. Mélyen leszívta a füstöt. Sikerült Rajnayval elhitetnie, hogy fél átmenni, nem szívesen lépi át a zónahatárt. Eddig még jól játszott; elégedett volt produkciójával. Vigyáznia kell, nem szabad túlfeszítenie a húrt. Semmi nem fontos, csak a gyanút kell elterelni, hogy a kulcsot megszerezhesse... Most mutasd meg magadnak – biztatta magát –, hogy nemhiába képeztek ki. Ez lesz az érettségi.

– Rendben van. Átmegyek...

Rajnay gondolataiba merült. Most már sajnálta, hogy túlzott érdeklődést árult el az ügy iránt.

– Tehát átmész? Köszönöm. Keresd meg „Ingrid"-et, tárgyalj „Arnold"-dal. Ők nem tudnak majd azonnali információkat adni, ilyen feladatuk eddig nem volt. De beosztásuknál fogva érdeklődhetnek. Óvatos légy, elég, ha ma csak a feladatot adod ki, de ne szabj hosszú határidőt. Gyorsan dolgozzanak.

– Jól van, Ákos bácsi, rövidesen indulok. Vihetem a kocsit? Már üzemképes.

– Természetesen – ha Wächter rendbe hozta a kuplungot.

– Köszönöm. Legyen szíves ellenőrizze, Ákos bácsi, a kocsi állapotát, én nem értek hozzá. Nem szeretném, ha motorhiba miatt komplikációim lennének.

– Jól van, Mária, megnézem a kocsit. – Rajnay felemelkedett, és kiment a szobából.

Mária hallotta lépteit a folyosón, kezét veszettül kalimpáló szívére szorította. Feszült figyelemmel, lélegzetét visszafojtva hallgatózott. Most indult lefelé, a nehéz test alatt nyöszörögtek a falépcsők. Most van a kanyarban.

Mária villámgyorsan a páncélszekrény előtt termett. Kosztüm-

kabátja zsebéből tenyerében melengetett viaszmasszákat húzott elő. Hallgatózott. Semmi nesz, Rajnay most érkezhetett a fordulóhoz, most fog belépni a garázs ajtaján. Csak gyorsan. Megpróbálta kihúzni a kulcsot a zárból, de meg se moccant. Idegesen rángatta. A kulcscsomó csilingelése úgy hangzott, mintha félrevert harangok zúgtak volna. Hallgatózott. Páni rémület fogta el. Úgy hallotta, mintha odakint emberek dobognának, és azonnal rányitják az ajtót. De a ház csendes volt, nesz sem hallatszott, nem jött senki, csak a szíve dobolt vadul.

Ismét munkához látott. Végre megmozdult a kulcs, már a kezében volt. Most nyugodt, szakszerű munkát kell végezni – gondolta –, ha nem pontos a lenyomat, ha elkapkodja, ha nem rajzolódnak ki tisztán a körvonalak, minden kárba vész. Óvatosan a lágy viaszba nyomta a kulcs tollát, aztán lassan, vigyázva kihúzta. A lenyomat tiszta volt, határozott körvonalakkal.

Már nem remegett annyira, szinte „szakmai" izgalmat érzett. Biztonság kedvéért elővett még egy viaszdarabot, és még egy lenyomatot készített. Villámgyorsan dolgozott. A lenyomatokat kis dobozba rakta, és kosztümzsebébe süllyesztette, a kulcsot visszadugta a zárba, és még arra is volt gondja, hogy a megbolygatott kulcscsomót előbbi mozdulatlanságába igazítsa.

Mire Rajnay visszaérkezett, Mária már a Sagan-kötetet olvasta.

*

Miklós szállodai szobájában felberregett a telefon. Mária jelentkezett. Hangja izgatott volt.

– Kocsival vagyok, hol vehetem fel?

– Ahol akarja, de ne felejtse el, hogy még nem ismerem eléggé a várost – felelte Gerendás.

– Negyedóra múlva a Nordbahnhof előtt leszek, ez közel van a Hotel Névához.

– Rendben van. Ott leszek.

Miközben sietve öltözködött, a nagykövet intelmei jutottak eszébe. Felhívta a követséget. Az ügyelet jelentkezett.

– Gerendás Miklós beszél. Gedő elvtárs az épületben tartózkodik még?

– Nincs az épületben, de minden percben megérkezhet. Behívtuk, mert távirata érkezett Budapestről.

– Kérem, legyen szíves megmondani Gedő elvtársnak, várjon meg a követségen, körülbelül félóra múlva érkezem oda. Igen... félóra múlva... igen... köszönöm.

Negyedóra múlva a romos Nordbahnhof előtt beszállt az Opelbe, felberregett a motor, és elindultak az Oranienburger Tor irányába.

– Még nem gondolta meg a dolgot? – kérdezte Miklós. Csak a profilját láthatta Máriának.

– Csak egyetlen gondolkodnivalóm van: hogyan lehetne gyorsítani az eseményeket.

– A mi oldalunkról megindultak az események.

– Én is megtettem már az első lépést – Mária elmosolyodott.

Egy pillanatra egymásra néztek, Miklós szemében biztatás volt, Máriáében meleg lágyság.

– Legyen szíves, fuvarozzon el engem a követségre, néhány percig dolgom lesz ott.

– Jó, de nem vihetem közvetlenül a követségig. Közelben van egy S.–Bahn-megálló, odáig viszem, és ott megvárom.

– Nagyon jó lesz; nem haragszik, hogy fuvaroztatom magam?

– Nem, sőt ellenkezőleg, vizsgafeladatnak tekintem.

– Ugyan miért?

– Arra gondoltam, hogy taxisofőr leszek otthon. Mi a véleménye, elég biztonságosan vezetek?

– Gondolom, erről még ráér töprengeni. Egyébként ez a vizsga irreális körülmények között zajlik; Berlinben könnyebb gépkocsit vezetni, mint Budapesten; itt sokkal szélesebb utcák vannak, mint otthon.

– Beszéljen valamit Pestről, sok a rom?

– Rom?

– Ötvenhatos romokra gondolok.

– Frázisnak hangzik, amit mondhatok. Pest szebb, mint valaha. Majd meglátja.

– Igazán azt hiszi, hogy megláthatom?

– Igazán azt.

A Spree hídján suhant a kocsi.

– Az Erzsébet-híd még nincs felépítve – mondta Miklós.

– Tudom, mindent számon tartok; árkádosítanak a Rákóczi úton, és neonvilágítás van a József Attila utcában.

– Nem elég frissek az értesülései; neon van már a Kossuth Lajos utcában és máshol is. Mire hazaérünk, ki tudja, hol tartanak a szereléssel.

– Hazaérünk?

– Hazaérünk, Mária.

Kiszállt a kocsiból, és szapora léptekkel sietett a követség felé.

Gedő a szobájában volt. Mikor Miklós belépett hozzá, felállt íróasztalától. Kezet szorítottak; nem szólt egy szót sem, csak az asztal lapjáról felvett egy papírlapot, és átnyújtotta Miklósnak. A távirat volt. Miklós izgatottan olvasta, aztán megkönnyebbülten, hang nélkül visszaadta.

Néhány másodpercig néztek egymásra, aztán Gedő csöndesen megszólalt:

– Gyorsan jött a válasz.

Miklós bólintott, hangja furcsán csengett.

– Tehát hazamehet?

– Igen, hazamehet.

Miklós már az utcán volt, mikor észrevette, hogy kalapját a követségen hagyta. Nem volt kedve visszamenni érte, pedig finom köd szitált, nyirkos este volt.

Mikor belépett a cigarettafüsttel telt kocsiba, Mária azonnal beindította a motort. A beépített rádió tánczenét sugárzott. – „Küss mich einmal. . .” – Furcsa érzelemhullámok öntötték el a férfit, de erősnek érezte magát, tudatát betöltötte az elhatározás: nem szabad semmi olyat tenni, ami később helyrehozhatatlan.

– Hová vigyem – kérdezte Mária –, van még valamilyen programja?

Miért nem beszélek a táviratról – gondolta Miklós –, miért nem ezzel a hírrel léptem a kocsiba? De még mindig nem szólt, csak bámulta a szaporán dolgozó ablaktisztító készüléket, amint szétmázolta a finom ködparányokat a szélvédő üvegen.

– Nincs semmi dolgom. Maga miért jött ma át?

– Nekem lenne dolgom itt, át kellett jönnöm. Feladatokat kap-

tam, melyeket látszólag kényszeredetten vállaltam, de valójában örültem, mert jogcímem volt átjönni.

– Rajnay küldte?

– Igen.

– Feladattal?

– Igen. Elmondjam?

– Majd csak az illetékeseknek, mi értelme lenne, ha én meghallgatnám.

– Igaza van, bár van egy sürgős eset is. Egy mérnököt kellene átcsalnom a nyugati szektorba, és ezzel kapcsolatban intézkedni kellene megfelelő itteni szerveknek. Majd leírom az egész ügyet, ha már itt leszek, és juttassák el, ahová jónak látják. Jó lesz így?

– Jó, Mária.

– Nem figyeli, már úgy beszélek, mintha biztos lenne az átjövetelem.

– Én biztosra veszem...

– Szép magától, Miklós, mennyire igyekszik erősíteni engem. Szóval... szóval, Rajnay most azt hiszi, hogy dolgozom, pedig csak boldog vagyok. Ne haragudjon, megint időt rabolok magától; annyira megnyugtat, ha magával lehetek.

– Menjünk valahová vacsorázni, és hallgatunk egy kis zenét.

– Nagyon sajnálom, Miklós, nem tehetem; nagyon veszélyes lenne; megláthatnak, semmivel nem tudnám indokolni, miért nem a feladataimmal foglalkozom. Maradjunk csak a kocsiban.

– Ahogy maga akarja. Viszont az előbb kíváncsivá tett. Azt mondotta, hogy megtette az első lépéseket. Mit tett, mi értendő ezen? Gondolom, nem nyújtott be felmondólevelet?

– Nem, ezt nem tettem – nevetett fel –, sőt, igyekszem jó cselédnek mutatkozni. Egyéb kombinációkba kezdtem.

– Kombináció, konspiráció – végtelenül idegen fogalmak számomra. Soha nem képzeltem, hogy maga valaha is ilyesmikkel foglalkozik.

– Foglalkozom? Ez a szakmám! De biztosra veszem, hogy most készülök az utolsó akciómra.

– No lám; akció?! Csodálatos szavak.

– Sőt, csodálatos dolgokat takarnak ezek a terminus technikusok.

– Az „akción" az emlékiratok megszerzését érti?

– Pontosan azt.

– Ide figyeljen, Mária, ajánlok magának valamit: ne törődjön többé ezzel a tervvel. Ne is menjen már vissza.

Mária elmosolyodott, és amikor megszólalt, melegség bujkált a hangjában.

– Naivitás, ez teljesen lehetetlen.

– Miért? Legfeljebb néhány ruháról, cipőről le kell mondania.

– Nem erről van szó, nem érti? Én semmilyen holmimat nem szándékozom áthozni. Annyival akarok jönni, amennyivel mentem. De mit csináljak? Ha nem kapok hazatérési engedélyt, onnan elszakadtam, ide nem fogadnak be; pedig én már nagyon jól tudom, hogy semmilyen harmadik út nincs.

– Lenne egy furcsa kérdésem. Tegyük fel, nem engedélyezik a hazatérését, maga mondta és igaz is, nincs harmadik út. Akkor marad az eddigi úton?

– Édes Miklós, ennek vége, soha többé nem járnám már tovább ezt az utat.

– Akkor?...

– Akkor?... Az előbb nem voltam elég pontos, nem fogalmaztam jól; van harmadik út is.

– Van?... Kissé következetlen, Mária.

– Nem, téved, most nagyon következetes vagyok.

Mária a járda szegélyénél leállította a kocsit; már valahol a Schönhauser Allén jártak. Szoknyáját jobb lábán combig felhúzta, és harisnyakötőjének rejtett rekeszéből parányi üvegcsét húzott elő. Pillanatig tartott az egész.

– Ez micsoda? – kérdezte Miklós.

– Ez a harmadik út.

Már értett mindent, de megkérdezte:

– Mi van benne?

– Cián.

– Adja nekem az üveget.

– Nem tehetem, ez lehet az egyetlen kérése, Miklós, amit nem teljesíthetek.

– Akkor sem adja ide, ha elmondom, hogy már nincs szüksége rá?

Egy közeli mozi villózó neonfénye pásztázta végig a kocsit. Mária arca kísértetiesen fehér volt, állának és arccsontjainak merev szögletességet kölcsönzött a beszüremlő fény. Szeme üvegesen meredt a férfira.

– Igen, jól hallotta, nincs harmadik út. Megjött az engedély: hazamehet.

– Hazamehetek – hebegte –, haza?

Miklós nem zavarta; csend volt, a szitáló eső mintha az utcát is hangszigetelővel borította volna. Mária lassan visszahelyezte az üvegcsét rejtekhelyére.

– Nem érti? – szólt Miklós. – Nincs már szüksége rá – hangja rekedten tört ki torkából.

Mária révedten meredt a férfi arcára, látszott, hogy nem látja őt, gondolatai, ki tudja, merre kalandoztak.

– Nem érti? – ismételte. – Nincs szüksége rá.

Mária szemébe visszatért az élet, nézte Miklós izgatott arcát; nagy sokára megszólalt.

– Még szükségem van rá. Talán még negyvennyolc óráig. Aztán odaadom, vagy eltörjük együtt. De addig...

– Tegyen le terveiről, már nincs értelme kockáztatni semmit. Megjött az engedélye, most itt van az NDK-ban. Biztonságban van, a kocsit valaki visszavezetheti a nyugati szektorba, Rajnay kap egy telefont, hol találhatja meg az autót. Kész! Minek komplikálni a dolgokat?

– Nem lehet, Miklós, vissza kell mennem, meg kell szereznem az iratokat.

– Nem engedem, Mária, ha kell, erőszakkal visszatartom.

– Nem tarthat vissza. – A lány hangja határozott volt. – Az emlékirat megszerzése nem magánügy. Meg aztán... persze... ez már magánügy... nem akarok üres kézzel hazamenni.

Miklós nem válaszolt.

Mária elindította a kocsit. Nem beszéltek, mindketten gondolataikba merültek.

Mikor ismét a Nordbahnhof elé érkeztek, már késő volt, megritkultak a járókelők, az autóreflektorok felvillanó fénynyalábjaiban nedvesen csillogott az úttest. Esett az eső.

– Most válnunk kell – Mária kényszeredetten nevetett –, de még

nem tudok elmenni. Csókoljon meg, nem úgy, mint régen, csak... búcsúztatónak.

Nem várt válaszra, egy pillanatig tartott minden. Alig érezhetően tapadt ajka a férfi szájára.

– Most menjen – suttogta –, erős leszek és nagyon ügyes.

Mikor Miklós belépett a szálloda halljába, ugyanabban az időben a fekete Opel begördült a grünewaldi villa garázsába.

Mária hűvös volt és fölényes; külsején semmi sem árulkodott a belső, túlfűtött izgalomról. Lehúzta kesztyűjét, egyenesen Wächterhez lépett. A német előjött munkaasztala mögül, szokása szerint szögletes, merev főhajtással üdvözölte Máriát.

– Az ezredes úr adott magának utasítást bizonyos kulcs elkészítésére?

– Igen – felelte Wächter.

– Wächter, kérem, nagyon vigyázzon, pontos munkát kell végeznie. Annak az embernek, aki dolgozni fog vele, nem lesz sok ideje bíbelődni, úgy kell mennie mindennek, mint a karikacsapás.

– Ha jó a lenyomat, nem lesz hiba a kulccsal sem.

Hűvös tárgyilagossággal beszélt, szokott szűkszavúsággal és korrekt udvariassággal. Mária elővette a kis dobozt, átadta Wächternek, aki kinyitotta, óvatos ujjakkal nyúlt a már megkeményedett viaszdarabkákhoz. Az asztalra helyezte a kis kupacokat, és nagyítót vett elő.

Mária válságos pillanatokat élt át, nem tehetett mást, Wächterrel kellett elkészíttetnie a kulcsot.

A szokott rutinnyugalommal viselkedett, és mialatt szeme sarkából a viaszlenyomat fölé hajló poroszt figyelte, retiküljében kotorászva megmarkolta a kis gyöngyházagyú pisztolyt. Ha észreveszi, hogy Wächter gyanút fogott, egy pillanatig sem fog habozni. Egy töltény csövön van, kettő a tárban. Ennyi elég is lesz.

Nem kétséges, Wächter nemcsak személyzet ebben a házban, Gehlenék bizalmija is. Ki tudja, meddig terjed feladatköre? Lehet, hogy készített már kulcsot a páncélszekrényhez! Ha valóban készített, akkor most felismerheti Rajnay páncélszekrényének kulcsát. Tökéletes a memóriája. Ki tudja, mekkora ellenőrzést gyakorolnak Gehlenék Rajnay fölött? Ha ismerős a lenyomat – vége mindennek. Miért vizsgálódik ilyen sokáig? Miért nem mond va-

lamit ez a kiismerhetetlen alak? Vagy talán nem is régóta vizsgálgatja, hanem csak pillanatok óta nagyítózza a lenyomatokat? Idegessége kikapcsolta időérzékét. Wächter arcán nem látszott semmi gyanús változás; szolid alapossággal lupézta a gyurmákat, mint precíz órásmester a javítandó szerkezetet. De miért nem szól már valamit? Végül óvatosan letette az asztalra a nagyítót is meg a lenyomatokat is.

– Kifogástalan élességűek – szólalt meg –, nem lesz baj vele. Mikor legyen kész?

– Reggelre! Lehetséges?

– Készen lesz.

– Korán lejövök érte.

Wächter szó nélkül meghajolt.

Korán kell lejönnöm érte, nehogy Rajnaynak adja át a kulcsot – gondolta, ahogy kifelé indult a garázsból.

– Jó éjszakát, pontosabban jó munkát, Wächter.

Amikor felszaladt a lépcsőn, kinyílt a dolgozószoba ajtaja. Bordó házikabátban Rajnay jelent meg a küszöbön.

– Hallottam, hogy megjöttél, gyere be hozzám még néhány percre.

– Jövök, Ákos bácsi, tud valami ennivalót adni? Nagyon éhes vagyok.

– Gyere csak – betessékelte Máriát a szobába –, csak kekszem van...

– Nem is kívánok mást, az is jó lesz. Nagyon átfáztam, nyirkos, kellemetlen idő van.

– Szóval, inni is akarsz – dörmögte mosolyogva Rajnay, és kekszet, teasüteményt meg egy üveg cinzanót tett az asztalra. Töltött.

– Mi újság odaát, mit végeztél?

Mária belesüppedt a fotelbe, teasüteményt dugott szájába, lehajtotta az italt.

– Nagyon szorgalmas és eredményes voltam, Ákos bácsi. Beszéltem „Ingrid"-del és „Arnold"-dal, a feladatokat kiadtam nekik. „Arnold" holnapután már választ ígért. „Ingrid"-et előbb hívni kell telefonon, mert tájékozódik a lehetőségeiről.

– Ez a nő mindig ilyen körülményes.

– Körülményeskedik, de azért mégis dolgozik.

– Igaz... de néha idegesít az aggályoskodása.

– Ákos bácsi, már mondtam magának többször, hogy nem jó az, ha nővel nő tartja a kapcsolatot. Mert férfiakkal szemben felhasználhatom a romantika és a nőiesség fegyvereit, de a nők esetében az utóbbi elesik.

– Édes lányom, ezt én is tudom, de „Ingrid" vénkisasszony, akire már nem vonatkoznak...

– Nem is olyan vén... – vágott közbe Mária – ötvenéves, és ma igazán csinos volt esőköpenyben.

– Vigyázz, lányom, te is leszel ötvenéves.

– Jaj, jaj, Ákos bácsi, már nem is nagyon sokára.

– No, ijedelemre még nincs okod, addig még sokat hódíthatsz, sok szívet fogsz leigázni.

– Köszönöm a bokáit, Ákos bácsi, de vigasztalása némileg kétes értékű. Annyiban különbözöm majd „Ingrid"-től, hogy vén leszek, de semmi esetre sem kisasszony.

– Valóban gondolkodni kellene a jövődről – fordította komolyra a szót –, találhatnál magadnak élettársat is.

– Ugyan, Ákos bácsi, ilyen életmód mellett?

Rajnay nem erőszakolta tovább a témát; meg volt győződve róla, hogy Mária szerelmes Zsoltba, a fiába. Ha erre gondolt, mindig sajnálta a lányt. De nem mondhatja meg neki, hogy homokra épít, ha Zsoltra vár. Nem a távolság meg a magyar hatóságok miatt, mert ezeknél sokkal kizáróbb ok Zsolt természete, immorális lénye. Ha fiai jutottak eszébe, fáradtabb és megtörtebb volt, mint máskor. Mindkettő távol volt, talán egyiket sem fogja látni már. Jobb is így. Teljesen egyedül maradt; mint magányos állat hullik el, és idegen föld fogadja be testét, amely évtizedeken keresztül zihált, rohant ismeretlen célok, értelmetlen rablókalandok, forró és fanyar szerelmek után. Emberek... események... milyen távol vannak már, és homályosodnak napról napra. Talán Titusz megszállott, ördögi arca rémlik fel leggyakrabban. Magdára már ritkán gondol, szegény kis Anna Mária elmerült a mélybe, lassan, mint nyílt tengeren a meglékelt ladik. Fiai? Az egyik, Attila, aki ellökte magától, közel van szívéhez. Rá gyakran gondol, de tudja, saját fiának szeretetét soha nem nyerheti el. Bár ennek, csak ennek az embernek szeretetét és becsülését áhítaná az egész világon.

A másik fiúra évtizedekig büszke volt. És ma? Túlságosan ismeri őt, benne látja tükröződni saját életét. Olyanná lett, amilyenné az a környezet formázhatta, amiben felnőtt. De gonoszságában primitívebb, tartalmatlanságában kongóbb, mint környezete volt, vagy ősei lehettek. Ma már nem sajnálta Zsoltot, csak magát sajnálta. Néha áhította a végső megnyugvást, de szívós életszeretete még átütött a fáradt öregség rozsdáján.

Mária figyelte Rajnayt. Az utóbbi időben mind gyakrabban előfordult, hogy beszélgetés közben elhallgatott, szeme messzibe révedt. Mária tudta, hogy az öregember gondolatai ilyenkor távol kalandoznak, matatnak a múltban, igyekeznek rendet teremteni az emlékek zsibvásárában.

– Folytathatom a beszámolómat, Ákos bácsi?

Rajnay enyhén megrezzent, mint futó álomból ébredt utas a vonat fékezésére.

– Igen... folytasd, Mária... tehát „Ingrid"-et hívni kell telefonon.

– Igen. Aztán villámlátogatást tettem Zieger úrnál, és elkészíttettem a kulcslenyomatot.

– Nagyszerű – dicsérte Rajnay. A megszokott szakmai érdeklődés és a közöny viaskodott benne. Mennyi ambíció, törekvés, tettvágy van ebben a lányban – gondolta –, mint bennem volt fiatalkoromban. – Átadtad Wächternek a lenyomatot?

– Igen, már munkába vette, mert sürgősen szükség lesz rá.

– Miért ilyen sürgős?

– Mindjárt meglátja, Ákos bácsi, még nem fejeztem be jelentésemet, beszéltem „Helmuth"-tal is.

– Ma valóban nagyon ügyes voltál.

– Bár ne lettem volna ennyire szorgalmas, vesztemre találkoztam vele.

– Valami dekonspiráció?

– Dehogyis. Elmagyaráztam neki a tennivalókat, eddig minden rendben is lenne. De a főmérnök vasárnap megjön, hétfőn már bemegy az irodájába. Tehát gyorsan kell cselekednünk.

– No és?

– „Helmuth" holnap nem ér rá, csak holnapután végezheti el az akciót. Viszont holnapután reggel egy küldöttséget kell fogadnia

Rostockból. Velem tehát csak holnapután hajnalban találkozhat. Az Ostbahnhof várótermében találkozunk, ott nem feltűnő a hajnali randevú. A korai felkeléstől pedig jobban irtózom, mint Ziegertől...

Rajnay elnevette magát, megsimogatta a leány karját.

– Mária, drágám, ha másért nem, de ezért az önfeláldozásodért, ha hazamegyünk, megérdemelsz egy Mária Terézia Rendet.

Kicsiny, pajzán ördögöcskék bujkáltak Máriában.

– Gondolja, Ákos bácsi, hogy ezért az akcióért majd kitüntetnek otthon?

– Én fogom bizonyítani, hogy életedet, véredet, asszonyi ravaszságodat és hajnali szunnyadásod feláldozását mind... mind sorompóba állítottad a sikeres akció érdekében.

– Ez szép lesz, Ákos bácsi, de vallja be őszintén, hogy a maga mellét jobban fogja feszíteni a dicsőség, mint az enyémet a kitüntetés. Látom lelki szememmel, ahogy kezét dörzsöli, és büszke lesz a tanítványára. Ha klasszikus a mester, nem lehet a tanítvány sem dilettáns. Majd egymásra kacsintunk, és arra gondolunk, hogy ez jó mulatság, férfimunka volt.

Mária ivott és nevetett. Gerincén futkározott az idegesség, de nem bírt keseredett, elszánt jókedvével. Tudta, Rajnay arra gondol, hogy a hazatérésből semmi sem lesz. Neked és nektek már nem lesz hazatérés – gondolta –, de én bokáig fogok téblábolni a margitszigeti fák lehullt sárga leveleiben. Te, gonosz öregember, itt fogsz ülni maradék, ordas életeddel, szövöd tovább a pókhálókat, melynek magad is rabja lettél, végül abban pusztulsz el.

– Jól van, kislányom – az ezredes lassan feltápászkodott foteléből –, itt a lefekvés ideje. Ma tényleg férfimunkát végeztél, de a jó mulatság még hátra van. Még nincs kezünkben a páncélszekrény anyaga.

– Ákos bácsi, ne legyen kishitű. Sikerülni fog, mert sikerülnie kell. Ez a munka nagyon szívügyem, maga tudja, mennyire hajt az undor és a gyűlölet.

– Tudom, Mária, igazad van, sikerülni fog.

– Még nehézségem lehet a hajnali zónaátlépésnél. A kocsit „preparálni" kell.

– Természetes, lányom. Utasítani fogom Wächtert, hogy a ko-

csira diplomáciai rendszámtáblát és jelzést tegyen. Bent lesznek a szükséges papírok is. A CD-jelzésű kocsikat nem állítják le.

– Igen, erre gondoltam én is. Így simán lebonyolódik minden. Jó éjszakát kívánok, Ákos bácsi.

– Aludj jól te is.

Mária még sokáig forgolódott ágyában. Egy régen elfelejtett Radnóti-vers sorai zsongtak benne: „bíbor parázson – ha kell, zuhanó lángok közt varázslom – majd át magam, de mégis visszatérek; – ha kell szívós leszek, mint fán a kéreg."

*

Másnap éjjel nyitott szemmel feküdt a sötét szobában, a heverőn. Tizenkét óra régen elmúlhatott, az utcai zajok már órákkal ezelőtt elültek. Fülelt. Bächer professzor is legalább másfél órája távozott. Hallotta, amikor Rajnay lekísérte a kapuig. Mária tartott tőle, hogy az ezredes még visszamegy a dolgozószobájába, de látta, hogy a vendég távozása után azonnal visszavonul a hálóba. Talán félóráig még innen szűrődött a fény ki a kert gyepszőnyegére. Aztán teljes sötétség borult az egész villára, az utcai lámpák körvonalazhatatlan tompaságú fényforrássá változtak. Tizenegy óra után szürke köd ereszkedett alá, nem lehetett ellátni a kerítésig, sem a szomszédos házakig. Mária örült a jótékony lepelnek.

Ma este Bächer doktor jött hozzájuk, mert Rajnay reumájára panaszkodott. Mária szerette a kis tudós izgága modorát, kapkodó szelességét.

A teát ő szolgálta fel; egy darabig hallgatta a két ember véget nem érő politikai diskurzusát.

– Nem, barátom – mondotta a professzor –, mi nem tehetünk semmit. A történelmet, a társadalmi változásokat formáló tényezők erősebbek nálunk, erősebbek mindenkinél. Minden ellenvélemény vagy cselekedet fogpiszkáló a betonnal szemben. A törvényszerűségekkel mi csak nyloncsodáinkat állíthatjuk szembe. Drága barátom, ez édeskevés. Még a reményhez is. Mi már, maga meg én, két régi csont, ittfelejtett kellékek, már nem illeszkedhetünk be egy új társadalmi organizációba. Szerencsére erre már nem is lesz

szükségünk. Már alulról fogjuk szagolni az ibolyát, amikor felettünk az atomenergetika a kommunizmust fogja szolgálni.

– Doktorkám – nevetett Rajnay –, egyszer azzal fog meglepni, hogy belépett a kommunista pártba, vagy nemzetközi békeharcosként fog ágálni valamilyen dobogón.

– Téved, ezredes, nem lépek be a kommunista pártba, és más dobogón, mint az egyetemi katedrán, nem kívánok szerepelni. Meg aztán azért sem lépek be a kommunisták közé, mert nem szeretem őket. A hanyatló Róma polgára sem szerette a keletről jövő barbárokat, de ez nem állította meg a népvándorlást. 476-ban Krisztus után összedőlt a nyugatrómai birodalom korhadt épülete, és ez törvényszerű volt. Ennek így kellett történnie, függetlenül attól, hogy ezek a dekadens, elpuhult, bűnös rómaiak szimpatikusabbak nekem, mint az erőtől duzzadó, győztes barbárok. Azt hiszi, szimpatikus nekem Odoaker, vagy beálltam volna csapatába? Nem, a pusztuló birodalom maga alá temetett volna, mert én oda tartoztam volna. De ez mit változtat a lényegen? Másfél ezer év távlatából minden világos, ma is Civis Romanus vagyok, nem is lehetek más, de tudom, hogy elpusztul a birodalom. Nem lehet másképp.

– Értem, értem, professzorom, de arra gondolok, hogy az utóbbi időben talán sokat lapozgatta Spenglert?!

– Maga mindig félreért engem, Herr Rajnay, én nem a nyugati kultúra bukására gondolok, hanem csak a nyugati életforma és berendezkedés csődjére. Én belenevelkedtem, mi megrögzötten beletartozunk ennek az életformának Prokrusztész-ágyába. Én nem tudok már kikászálódni belőle, nem is akarok, de azért tudom, hogy ez az ágy tarthatatlan, kényelmetlen, időszerűtlen. Nézze, Tiberius alatt vagy akár Caligula, Claudius vagy Néró alatt én nem lettem volna keresztény, továbbra is áldoztam volna a régi, ezerszer megunt isteneknek, melyekben egyébként egyáltalán nem hittem volna. Nem váltam volna kereszténnyé akkor sem, ha tudtam volna a christianizmus törvényszerű győzelméről. És később... én az ancien regime embere maradtam volna akkor is, ha helyeseltem volna az enciklopédisták okfejtéseit, és megálmodom előre a Bastille ostromát. Látni és gondolkodni még tudok, de ahhoz nincs szándék és energia bennem, hogy látomásom konzek-

venciáit magamra vonatkoztatva is levonjam. Túl mélyen gyökerezem a múltba, még jobban kötnek az előítéletek, neveltetésem, szokásaim visszahúzó erejű béklyói és a kényelemszeretetem. Győznek a kommunisták, eszemmel tudom, szememmel látom, meddő a küzdelem ellenük, de nélkülem győznek. Szóval, nem lépek be a kommunista pártba, már csak azért sem – viháncolóan nevetett –, mert nem akarom megfosztani magam az ön barátságától.

A két férfi kortyolgatta teáját, és gombolygatta rendszeres, vég nélküli vitáik fonalát. A professzor belelovalta magát a témába.

– Vallásos már nem vagyok, mert nem hiszek, de polgárnak születtem, eszmélésemtől fogva öntudatomban is az maradtam. Találkoztam a marxizmussal is. Engem nem vont bűvkörébe, de elméletben igazat kell neki adnom, tudom, hogy a kommunisták győzni fognak, és ötven év múlva senki nem fogja megérteni, hogyan akadhattak emberek, akik előtt korábban nem volt magától értetődő a világ fejlődésének természetszerű iránya.

Mária még hallotta Rajnay válaszát, de már nem értette a szavakat, a mondatok egyhangú duruzsolását. Tett-vett a szobában, megigazította a szőnyegeket, könyvet helyezett vissza a polcra. A függönyökre rábocsátotta a selyembrokát drapériákat, közben gyors pillantást vetett a vitatkozó férfiakra. Azok nem törődtek vele; Rajnay háttal ült az ablaknak. Egyetlen, gyors mozdulattal kinyitotta a teraszajtót. Zajt nem ütött.

– Öreg barátom – hallotta Rajnay hangját –, elképzelhető, hogy az a kataklizma, amelyre maga gondol, talán nem is a kommunizmus, hanem éppen az amerikanizmus inváziója lesz?

– Amerikanizmus? Az amerikaiak? Hát mit mondjak? Maga ismeri őket. Beszéltem egyszer egy dandártábornokukkal. Rimbaud-ról azt hitte, hogy autómárka; egy diplomatájuk Prágából ideérkezve megjegyezte, hogy a hradzsini Vitus-templomféle értelmetlen monumentumok szegényítették el Európát...

Mária hangtalanul dolgozott, a kinyitott teraszajtót, amennyire csak lehetett, betámasztotta. Csak aki a kilincset lenyomja – gondolta –, veheti észre, hogy az ajtó nyitva van. Még meggyőződött róla, hogy a szorosan betámasztott ajtó hasadékán nem szüremlik-e be figyelmeztető, hűvös levegő. Minden rendben volt; füg-

göny és drapéria takarta az ajtóhasadékot. Ha lefekvés előtt Rajnay kiszellőztet ebben a szobában is – akkor összeomlanak tervei. Ha ismét becsukja belülről az ajtót, akkor nem fog tudni behatolni. Pedig ennek ma éjszaka meg kell történnie. Az érettségi... a vizsgafeladat... – dobolt agyában. Sikerülnie kell. A páncélszekrény kulcsa a zsebében lapul. A kocsi már elő van készítve, új rendszámtábla, megkülönböztető CD-jelzés van rajta.

A két férfi már nem vitázott. Amerikaiakkal kapcsolatos anekdotákat meséltek egymásnak.

Mária elérkezettnek látta az időt a távozásra. Az üres csészéket tálcára rakta, elköszönt a professzortól és Rajnaytól.

– Holnap korán kell kelnem – mentegetőzött, és indult kifelé a tálcával.

Bächer még kedveskedve utánaszólt, de már nem emlékezett, miről beszélt, sem arra, hogy mit válaszolt. Már nem tudta megosztani figyelmét az előtte álló feladat és a konvencionális beszélgetés között.

Most itt feküdt felöltözve szobájában, szeme már hozzászokott a sötétséghez; hallgatta az éjszaka neszeit. Nagy ritkán reccsent egy bútor, részeg ember botorkált artikulátlan dalolással az utcán, mind messzebbről hallatszott elcsukló kántálása. Azután ismét sűrű csönd lett, csak a finom, ködös eső zizegett.

Reggel korán átvette a kulcsot Wächtertől, semmi gyanúsat nem tapasztalt a férfin. Egész nap lézengett a házban, segített a házvezetőnőnek, kerülte a találkozást Rajnayval. Az ezredes délután bezárkózott szobájába, egyedül volt egészen addig, amíg megérkezett Bächer professzor.

Mária felkattantotta parányi zseblámpáját, óráját nézte; itt a pillanat, két óra elmúlt. Fekete kosztüm volt rajta, lábán nemeztalpú tornacipő. Hangtalanul kisurrant szobájából, közben végigtapogatta zsebeit. Nem felejtett el semmit. A kis pisztoly hideg acélja hűvösen tapadt tenyeréhez; zsebében lapultak a páncélszekrény, a kerti kapu és a garázs kulcsai.

Mint egy nagy, fekete macska osont ki a házból, s már a kerti kavics csikorgott léptei alatt. Nesztelenül suhant Rajnay dolgozószobája felé.

A terasznál megállt. Pár pillanatig pihent, hallgatózott, aztán

óvatos léptekkel felment a lépcsőn. Most... most dől el minden: nyitva van-e a teraszajtó?

Az ajtó engedett, nyitva volt. Körülnézett. Csend volt, csak az utcai lámpák bizonytalan fényfoltja derengett keresztül a ködtakarón.

A következő pillanatban már a sötét szobában volt, előtte a függöny, a vastag drapéria. A szobából enyhe meleg és megrekedt szivarfüst illata áradt. Persze, Schlinkéné, a házvezetőnő este begyújtott egy kicsit. Óvatosan kidugta fejét a drapéria mögül, és belebámult a fülledt szoba sötétjébe. Egész testében remegett, nem használt a napközben beszedett idegcsillapítók tömege. Szívének minden dobbanása mázsás harangnyelvként verte izgalma szapora ritmusát.

Felkattantotta a zseblámpáját, és a hálószobába vezető ajtóra irányította. Csukva volt. Aztán a páncélszekrényt simogatta végig a halvány fénysugár. Már bent volt a szobában, hangtalanul indult a szekrény felé. A lámpát leoltotta, kitapintotta a zárat, és nesztelenül belecsúsztatta a kulcsot. Valami megakasztotta, forgatta a vasat, súrlódott – hiába, nem az eredeti kulcs –, de kis erőlködéssel helyére kényszerítette. Próbálta elforgatni – mi ez? –, nem mozdult, igyekezett kihúzni, nem jött; sem elforgatni, sem kihúzni nem tudta. Verejtékcsepp indult haja alól halántékára. Gyilkos dühöt érzett Wächterrel szemben. Hogy mondta Rajnay? „Aranyat ér ez az ember." Ocsmány szitkok tódultak ajkára, de nem... nem... vissza az egész, Wächter tényleg aranyat ér. A kulcs halk csikorgással átfordult, halk kattanással megmozdult a nehéz páncélajtó. Nyitva volt. Wächter legalább Lovagkeresztet érdemel, ha én Mária Terézia Rendet – gondolta –, no lám, még humorizálni is van kedvem. Megállt a munkával, hallgatózott. Semmi nesz, enyhe suhogással tárta fel az ajtót; zseblámpájával bevilágított a szekrénybe; ide-oda kapkodott; iratok, dossziék, kartotékok, pénz, bársonytokban ékszerek. Lenne itt sok értékes irat, de nem ér rá válogatni, lehetetlenség mindent megvizsgálni most. De hol van a memoár? Sehol a géppel írt példány, nincs sehol az eredeti kézirat.

Nem szabad idegeskedni – csitította önmagát –, szisztematikusan kell kutatni. Átnézett mindent; sehol a keresett iratcsomó.

Testének minden négyzetcentiméterét ideges borzongás hasogatta, bőrének minden pórusa verejtéket izzadott. Melle között, lapockáinak vájataiban patakocskák tekerőztek. Csüggedten támaszkodott az íróasztalnak. Gondolkozni, gondolkozni... hol lehet, hol keresse, hová tehette? Ha nincs a páncélszekrényben, csak az íróasztalában lehet. Lassan, lábujjhegyen lopakodott az íróasztal mögé. Az asztal lapján nem volt semmi. A két oldalfiók nyitva állt, lámpájának fénye ceruzákat, üres kéziratpapírokat, számlákat, behajlított meghívókat, értéktelen holmikat világított meg. De a középső fiók zárva volt; eszébe jutott, hogy Rajnay ezt mindig kulccsal zárta be. De hol a kulcs? Persze, hiszen Rajnay karikára fűzött kulcscsomót tart magánál, amelyet lánccal nadrágjának egyik gombjához erősítve szokott hordani. Most mit tegyen? Hiábavaló minden erőfeszítés, a legjobban kidolgozott terv, a legszellemesebb elgondolás is, jelentéktelen apróságon elbukhat. Bizonyára mikor délután bezárkózott, emlékiratain dolgozott; mikor Bächer megérkezett, nem helyezte páncélszekrénybe az anyagot, hanem ott, ültében, az egészet beseperte íróasztala fiókjába.

Nem volt idő sok töprengésre; határoznia kellett. Visszaút nincs, és mindent ma kell végrehajtania, mert éjszakai működésének nyomait reggel észreveszik, és nem lesz módja újabb próbálkozásra.

Levette még a tornacipőjét is, kemény elszántsággal megmarkolta a csőre töltött kis pisztolyt, és elindult Rajnay hálószobája felé. Már nem volt ideges, hideg elszántságot érzett, agya tiszta volt, mint talán még soha. Torz, keserű mosoly fagyott arcára, arra gondolt, hogy az egész kulcsmanőver felesleges volt. Azt akarta elkerülni éppen, hogy Rajnay hálószobájába kelljen behatolnia. De nincs más mód, meg kell kísérelnie. Ha felébred, megtér bihari őseihez.

A kilincs engedett, milliméterenként tágult a rés, öregemberes, zihált horkolás ütötte meg fülét. A fénysugár bekalandozta a szobát. Az éjjeliszekrény üveglapján ott terpeszkedett a kulcscsomó. Mikor felemelte, bármennyire is vigyázott, összecsendültek a kulcsok. Az ágy felnyikkant, az alvó nyöszörögve átfordult, de nem ébredt fel; nemsokára ismét hallatszott a hörgő horkolás.

Visszasuhant a másik szobába, az íróasztal mögé, elkezdte pró-

bálgatni a kulcsokat, biztosan az utolsó lesz – dühöngött, de tévedett, a harmadik kulcs megfordult a zárban. A zseblámpa fénye a bordó iratmappára esett. Egyetlen pillantás a papírokra. Ez az, a gépelt szöveg, a kézírás is itt van, legfelül a délután papírra vetett sorok. A mappával hóna alatt már suhant is az ajtó felé.

A garázsban előkészítve állt az Opel, diplomáciai rendszámtáblával – tényleg megbízható, precíz munkatárs ez a Wächter –, gondosan az ülésre voltak helyezve a papírok. Most már nem kellett csendben maradnia, nem is lehetett. Feltúráztatta a kihűlt motort, mintha légitámadás gépzúgása hasított volna a sötétbe búvó város felett.

Egy pillanatra megfagyott benne a vér. Wächter jelent meg a garázsajtónál papucsban és hálóköntösben. Gyűrött arca elárulta, hogy hirtelen ébredt, Mária elengedte a megmarkolt fegyvert.

Az Opel lassan kigördült a garázsból, Mária letekerte az ablakot.

– Miért nem alszik, Wächter?

– A kaput becsukom a kisasszony után.

– Ezért kár volt hajnalban felkelnie, bedobtam volna kívülről a kulcsot.

– Így biztosabb, kisasszony.

– Ahogy gondolja.

Wächter előreszaladt kinyitni a kerti kaput.

Ha az utcára kigördültem, már megmenekültem – gondolta Mária –, nem szabad türelmetlenséget mutatnom; mit vacakol annyit azzal a kapuval?

Bal kezével búcsút intett Wächternek; az Opel méltóságteljesen kigördült a kitárt kapun, ráfordult az utcára. Harisnyás lábát rányomta a gázpedálra...

Kedves ezredes uram – kacagott benne a bosszúálló nő –, ez nemcsak férfimunka, de jó mulatság is volt.

*

Akkor suhantak ki a felhők közül, amikor a Duna fölé értek. Mária ült az ablak melletti ülésen, és amint megcsillant a víztükör, egymásra néztek. Mária szeme fényesen csillogott. Miklós meg-

szorította a kezét; jéghideg volt és merev. Aztán halkult a motor, és a gép hatalmas teste kecsesen, zökkenő nélkül rágurult a betonra.

Budapest.

Mária megbabonázottan nézte a repülőtéri forgalmat.

Vámkezelés után útlevelükre vártak, mikor egy fiatal határőrhadnagy lépett hozzájuk.

– Gerendás Miklós?

– Igen.

– Perlaky Mária?

– Igen. – Ebben az egyetlen szóban is izgalom vibrált.

– Kérem, kövessenek.

A hadnagy kis szűk irodahelyiségbe kísérte őket, ahol alacsony, zömök férfi állt fel az íróasztal mögül, és eléjük sietett.

– Kada János főhadnagy vagyok – mutatkozott be, kezet szorított velük. – Üdvözlöm önöket Budapesten. Perlaky kisasszony ügyének vizsgálója vagyok. – Ránézett a minden porcikájában remegő lányra. – Kérem, nyugodjék meg, nemcsak vizsgálni akarunk, segíteni is. Most viszont arra kell kérnem önöket, jöjjenek velem, néhány hivatalos formalitást azonnal le kell bonyolítanunk.

A bejáratnál személygépkocsi várt rájuk; Kada a vezető mellett foglalt helyet, ők ketten a hátsó ülésen.

A Duna-parti nagy épület előtt kiszálltak a kocsiból. Kada felvezette őket a második emeletre.

Miklós szeretett volna hazatelefonálni, megnyugtatni a feleségét, érdeklődni a gyerekekről.

– Főhadnagy elvtárs, honnan telefonálhatok?

– Bekísérem Perlaky kisasszonyt az alezredes elvtárshoz. Ön addig itt lebonyolíthatja a telefonjait.

Mária belépett a Dunára néző szobába. Az íróasztaltól magas, kicsit hajlott hátú, erősen őszülő, egyenruhás férfi állt fel. Lassú, nyugodt pillantással nézte végig az ajtó mellett legyökeresedett leányt.

Kada szelíden megérintette Mária könyökét, és közelebb invitálta az íróasztalhoz. Nagyon mély, simogató hang szólalt meg:

– Perlaky Mária?

Elfogódottan válaszolt.

– Igen, Perlaky Mária vagyok. – Aztán kapkodva kinyitotta a kezében szorongatott aktatáskát, kivette belőle a bordó mappát, és az íróasztal közepére tette.

Korondi elmosolyodott.

– Tudok mindenről.

Kisétált íróasztala mellől, és kezét nyújtotta a lánynak, hatalmas tenyerében elveszett Mária apró, jéghideg keze.

– Jöjjön csak – hívta –, üljünk ide – mutatott a dohányzóasztal melletti fotelekre.

– A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa engedélyezte önnek a hazatérést.

– Pedig...

– A pedigekről majd később beszélünk. Viszont van egy kérésünk magához: legyen kíméletlenül őszinte. A következő napok nem lesznek kellemesek, rengeteg kérdésre kell válaszolnia. De egyetlen kérdés sem lesz fölösleges, és minden választ mi igazságként, tényként fogunk értékelni. Nem akarok magának politikai előadást tartani, hiszen ha önszántából hazajött abból a környezetből, amelyben élt, kijárta az iskolát.

– Igen, érettségiztem – Mária idegesen felnevetett.

– Nagyon fáradt?

– Nem... nem vagyok fáradt... azonnal kezdhetjük...

– Nem akar pihenni előbb?

– Nem... Nem... kezdjük!

– Mit akar azonnal elkezdeni?

– A kihallgatásokat...

– Ugyan?!

– Valamit kérdezni szeretnék, alezredes úr.

– Tessék.

– A zárkában szabad-e olvasnom?

– Hol akar olvasni?

– A zárkámban.

A két tiszt egymásra nézett, és kirobbant belőlük a nevetés. Végül megszólalt Korondi:

– Kolostorba akar vonulni? Milyen zárkáról beszél?

– Hát...

– Hát persze... sokat hallott a vérengző kommunistákról?! Kedves kisasszony, ezúttal a kinzókamra, a föld alatti börtön meg egyéb ilyen dolgok elmaradnak. Sajnálom. Ezekkel a romantikus szörnyűségekkel nem szolgálhatok. Be kell érnie egy egyszerű szállodai szobával, amely már előkészítve várja, és ahová a főhadnagy elvtárs majd elkíséri magát.

Mária könnyeivel küszködött.

– Vannak szigorú kikötéseink is – folytatta Korondi. – Kérem, hogy amíg a vizsgálat tart, ne lépjen sem személyesen, sem telefonon érintkezésbe senkivel. Vendéget ne fogadjon, és tudtunk nélkül egyelőre ne hagyja el a szállodát. Betartható ez?

– Alezredes úr, nincs senkim, akivel érintkezésbe léphessek. Legfeljebb Gerendás...

– Ő nyugodtan felkeresheti magát.

– Egy sírhely van még, ahová szeretnék elmenni.

– A főhadnagy elvtárs oda kiviszi magát holnap.

– Semmilyen egyéb kérésem nincs.

– Akkor Gerendás elvtárs társaságától átmenetileg meg kell fosztanom – felemelkedett a fotelből, telefonhoz lépett. – Kérem, Perlaky Mária kihallgatása megkezdődik. Ezalatt Gerendás elvtárssal jegyzőkönyvezzék az előzményeket. Igen. Köszönöm – visszahelyezte a kagylót.

– No, kedves Mária – Korondi elmosolyodott –, ne haragudjon a megszólításért, én most nem kihallgatásra gondolok, hanem amolyan ismerkedésfélére. Beszélgessünk... Talán mondjon valamit a múltjáról. Aztán én majd kérdezgetek. Rendben van?

– Ahogy gondolni tetszik, alezredes úr – felelte a lány.

Korondi jegyzetfüzetet vett elő, lapozgatott, majd megállapodott az egyik oldalnál.

– Mondja csak, mikor ismerkedett meg Rajnay Zsolttal?

– Ezerkilencszáznegyvennyolc július elején...

– Hol?

– Édesanyámnál, Klotildligeten.

– Maga akkor Gerendás Miklós menyasszonya volt, ugye?

– Igen, de Gerendás aznap Szegeden volt. – Mária lehajtotta fejét.

– Értem. Szóval édesanyjánál – mondotta az alezredes.

– Igen – ismételte Mária. Hangja fakó volt. – Anyám jót akart, amikor összehozott Rajnay Zsolttal, és nem tudta, hogy azon a napon indított el a lejtőn. – Elhallgatott, és az alezredesre nézett.

Korondi biztatóan intett.

– Folytassa.

A lány megigazította haját, aztán beszélni kezdett.

– Anyám rendszeres időközönként teadélutánokat rendezett. Főleg Erdélyből származó ismerősei keresték fel. Furcsa társaság volt ez. Javakorban levő urak és hölgyek. Az ismeretség még a háború előtt keletkezett köztük, amikor apám még élt, és mi is az akkori úgynevezett jobb társasághoz tartoztunk. Azt tudja, alezredes úr, hogy apám katonatiszt volt, és a háború alatt halt meg. Nos, a társaság tagjai ezeken a délutánokon teát ittak, kekszet ropogtattak, és közben sóhajtoztak a közös múltról, ábrándoztak az új honfoglalásról. Eleinte a fiatalabb korosztály is látogatta ezeket a teadélutánokat, de egy idő után elmaradt.

– Azon a napon egyedül voltam. Miklós, mint mondottam, Szegeden tartózkodott. Anyám kívánságára a háziasszonyi teendőket láttam el. Nem volt kedvem hozzá, de nem ellenkeztem.

– Hodossy Zsiga bácsi egy ismeretlen fiatalemberrel érkezett. Rajnay Zsolt volt. – Mária idegesen elmosolyodott, és pár pillanatnyi szünetet tartott. Tétován Korondira, majd Kadára nézett. – Tudom, nem fogják elhinni...

– Mit nem hiszünk el? – kérdezte az alezredes.

– Azt, amit most mondani fogok.

Korondi felnevetett.

– Hátha elhisszük. Mondja csak.

– Az első pillanatban Rajnay hatása alá kerültem. Végzetszerűen. Ma sem tudom, mi volt az.

– Hogy érti azt a hatást?

– Hogy? – Mária cigarettát vett ki a dobozból, idegesen rágyújtott, arcán kesernyés mosoly futott át. – Igen – folytatta nagyon halkan –, hogyan is magyarázzam meg, hogy érthető legyen. Kérem, alezredes úr, ha akkor, ismeretségünk első percében Rajnay Zsolt azt mondta volna nekem: „Vetkőzz mezítelenre", vagy azt: „Gyere velem a világ végére", én engedelmeskedtem volna.

– Gerendással nem törődött volna? – kérdezte kíváncsian Kada.

– Senkivel, még magammal sem.

– Azt hiszem, értem – mondta Korondi. – Tehát azt akarja mondani, ez az ismeretlen, rendkívüli vonzalom kötötte magát éveken keresztül Rajnay mellé. Igen?

– Igen, alezredes úr. Én nem tudtam szabadulni. Követtem őt, szolgálója, engedelmes rabszolgája voltam. Pedig pokol volt mellette az életem. Szenvedés... kín...

Máriából ömlött a szó, és szavai nyomán az alezredes előtt alakot öltött Rajnay Zsolt. Maga előtt látta a sudár termetű, kék szemű, szőke férfit, ahogy hanyag eleganciával meghajol az álmodozó öregurak és dámák előtt. Halk suttogás fut át a teázókon. „Igen, drágám, ez Rajnay Ákos fia, tudod, akiről annyit meséltem." Mária megkövülten nézi a mosolygó fiatalembert. Szemét nem tudja levenni róla. Aztán követi. Találkák váltogatják egymást. Máriában Gerendás Miklós személye egyre halványul. Persze, Gerendás mégiscsak proletárgyerek, Zsolt anyja a büszke Rhédey bárónő. És amikor Zsolt illegálisan elhagyja az országot, Mária nem ellenkezik. Anyjától érzékeny búcsút vesz, Miklóstól el sem búcsúzik. Aztán ott künn Nyugaton kezdődik a kálvária. Mária rádöbben az igazságra. Zsolt nem szereti, nem feleségnek kell ő, nem, csak eszköznek. Verés, csók, ölelés. Majd fordítva, a sorrend állandóan változik, és változnak azok is, akiket ölelnie és csókolnia kell, mert Zsolt, az imádott, gyűlölt férfi úgy kívánja. Mária anyja semmiről sem tud. Boldog, abban a hitben hal meg, hogy egyetlen lánya a Perlakyakhoz méltó partit csinált. Verés, csók, ölelés... ölelés, verés, csók, csók, verés, ölelés... És a sorrend bővül. Sírás, sírás, emlékezés... Emlékezés... – Korondit felriasztotta Mária szenvedélytől fűtött hangja.

– Azt nem tudta – szakította félbe a lányt –, hogy Gerendás elvtárs időközben megnősült, családja lett?

– Jóval később tudtam meg.

– Azt mondja meg, Mária – szólt Korondi –, Rajnay Zsolt mikor szervezte be magát. Még Magyarországon?

– Nem – válaszolta Mária. – Ausztriában tudtam meg, hogy

negyvenöt óta vesz részt apja, Rajnay Ákos irányításával az illegális munkában. Kémkedik...

– Értem. – Az alezredes felemelte a kezét. Mária elhallgatott. – Mi van most Rajnay Zsolttal?

– 1956 októbere óta nem láttam. Megszabadítottak tőle.

– Megszabadították tőle? Kicsodák?

– A magyar hatóságok.

– Nem magyarázná meg bővebben?

– Hát nem világos minden? – Máriából dőlt a keserű nevetés. – Ifjabb Rajnay úr biztosra vette, hogy beért a vetés, ott akart lenni már az aratás megkezdésénél. Sietett. Már október huszonhatodikán átcsúszott Magyarországra. Előzőleg engem apjánál „letétbe" helyezett.

– De mi van vele most?...

– Kiderült, hogy elszámította magát, mert nem „virradatra" érkezett.

– Tud róla valamit, jelenlegi helyzetéről?...

– Apja értesülése szerint Magyarországon internálótáborban van. Valószínűleg így igaz, mert az öregnek megbízhatóak a magyarországi információi.

– Ezek szerint most jó helyen van Rajnay úr.

– Nagyon rossz helyen – felugrott helyéről, most először, idegesen botorkált az ablak felé. Szeme villogott az indulat hevétől. – Tudja, miért van csak internálótáborban? Nyilván azért, mert nem tudták személyazonosságát pontosan megállapítani. Valószínűleg egyszerű kis figurát látnak benne, nem tudják, milyen vad esett a verembe. Ha tudnák róla, nem pihentetnék. Érti már? Oda bújt, mert ott biztosan nem keresik. Néhány hónap múlva kiengedik majd, szépen átcsúszik a határon, és folytatja a játszmát ott, ahol abbahagyatták vele.

Ismét visszaomlott a fotelbe.

Az alezredes látta, hogy Máriát kimerítette a beszélgetés. Nem faggatta tovább. Barátságosan feléje fordult.

– Most pihenni megy, Mária. Majd folytatjuk.

Intézkedett, hogy a lányt kísérjék szállására.

Miután Perlaky Máriát elkísérték, Korondi alezredes felállt, és szokása szerint járkálni kezdett; ilyenkor tudta legjobban rendez-

ni gondolatait. Néhány pillanatig tűnődve nézett ki az ablakon, a budai part lámpái megannyi csillogó holdkorongok voltak a fekete vízen. Folytatta sétáját a cigarettafüsttel teli szobában. Talán inkább magának beszélt, hangosan gondolkodott:

– Én ismerem ezt a Rajnayt. Az öreget. Nemcsak az anyagból, nem kizárólag a papírokból, ismerem személyesen is.

A főhadnagy csodálkozva nézett parancsnokára.

Korondi folytatta sétáját.

– Régi történet; kár, hogy nem állhatunk szemtől szembe egymással, lenne beszélnivalónk. Jóval a felszabadulás előtt történt... – megállt a mondat közepén – különben ez nem tartozik közvetlenül a tárgyhoz, egyszer majd elmesélem. Most kár lenne az ön figyelmét megosztani a lényeges és a lényegtelen körülmények között. Láthatja az anyagból, Kada elvtárs, Rajnay személye nem ismeretlen előttünk, és nem érdektelen számunkra. Veszekedett, dühödt ellenség; amíg élnek ezek az emberek, nem szüntetik be aknamunkájukat. De ez természetes is, az ilyen Rajnay-félék nem is tehetnek mást, nem lehetnek mások, nem bújhatnak ki bőrükből.

– Engedje meg, alezredes elvtárs, hogy kérdezzek valamit – mondta a főhadnagy.

Korondi félbeszakította sétáját, visszaült íróasztala mögé.

– Természetesen, kérdezzen. Nemcsak valamit, hanem valamiket. Ezt az estét arra szántam, hogy alaposan kielemezzünk mindent. Azért beszéljünk meg mindent alaposan, hogy megfelelő tájékozottsága legyen, mielőtt hozzákezd a munkához. Szeretném, ha részletes képet nyerne az ellenforradalmi emigrációról, az ellenség gondolatvilágáról, munkamódszeréről. Kérdezzen!

– Alezredes elvtárs – kezdte Kada –, amikor a berlini követség értesítését megkaptuk, hogy Perlaky Mária haza akar jönni, alaposan áttanulmányoztam a jelentést, majd a nyilvántartási anyagot. Bőséges anyagot találtam, és minden igaz, amit eddig Perlaky elmondott. Csak arra nem találtam utalást, hogy Rajnay Zsolt őrizetünkben lenne.

Korondi elmosolyodott.

– Nem gondolja, hogy Rajnay Zsolt álnéven élt Budapesten, és ennek megfelelően most álnéven van regisztrálva?

– Elképzelhető az, hogy...

– Kedves Kada elvtárs, csak az képzelhető el. Gondolkozzunk egy kicsit. A fiatalúr az ellenforradalom alatt érkezett az országba. Gondolom, az nem kétséges ön előtt, hogy hamis papírok is lapultak zsebeiben. Ez logikus, nem?

– Miért?

– Mert bármennyire is felbuzdultak azokban a napokban ezek a fasiszták – azért biztosra mégsem mehettek. Ön is láthatja, nyilvántartásunkban szép számmal akadnak adatok az egész Rajnay-családról és részben kapcsolataikról is. Rajnay Zsolt feltételezhette azt, de legalábbis annyit biztosan tudott, hogy országos körözés alatt állott. Namármost, az ilyen minden hájjal megkent szakmai rókák számára sem volt kétséges, hogy Magyarországon harc tombol, és ahol harcolnak, ott a harc kimenetele váltakozó lehet. Harc közben fogságba is lehet esni. Végeredményben a rajnayak, cinkosaik és megbízóik az utolsó negyven évben, de különösen a második világháború óta, nincsenek elkényeztetve a sikerektől. Legelemibb konspiratív követelmény, óvatossági rendszabály volt, illetve lehetett Rajnay részéről, hogy hamis papírokkal rendelkezzen. Ismerve a rajnayak precíz munkáját, feltételezve a ma is létező itthoni kapcsolataikat, ezek az okmányok bizonyára nem akármilyen papírok, ócska hamisítványok voltak, hanem jól legalizált, minden szempontból lefedezett iratok lehettek. Ezekkel kerülhetett őrizetbe, talán valamilyen kisebb bűncselekményt beismert, vagy ahogy az alvilági alakok mondani szokták: valamiért vitte a balhét, éppen azért, hogy ne sokat vizsgálódjanak körülötte; most szerényen meghúzódik felvett neve mögött, és...

– Arra gondol, alezredes elvtárs?...

– Igen, arra gondolok, hogy a fiatal Rajnay valahol itt van a kezünk között, de nem tudjuk, milyen álarcban.

– De...

Kada főhadnagy dünnyögve csóválta fejét.

– Valahogy nagyon hihetetlen ez.

– Higgye el, főhadnagy elvtárs, ez a legvalószínűbb feltevés.

– És mit teszünk, ha a feltevés nem válik be? Ha nincs őrizetünkben?

– Akkor megkeressük, mert itt bujkál Magyarországon. Gon-

dolkozzon csak. Az ellenforradalom alatt hazajött, vissza nem ment, kimenekülni nem tudott, mert erről az apja és Perlaky feltétlenül tudnának. Tehát csak itthon lehet, Magyarországon. Eddig helyesnek látja okoskodásomat?

– Igen.

– Ha vissza nem ment, akkor két lehetőség van: elpusztult az ellenforradalom alatt, vagy most is életben van. Igaz?

– Igaz.

– Teljesen biztosra veszem, hogy életben van.

– Miért?

– Mert ha meghalt, apja nem kapott volna életjelt tőle 1956 novembere óta. Igaz? De kapott valamilyen módon vagy közvetlenül tőle, vagy közvetve róla. Mert ha az ellenforradalom felszámolása óta nem lett volna hír róla, apja is halottnak tekintené. De nem így van.

– Elfogadom alezredes elvtárs érvelését... legalábbis addig a pontig.

– Tehát ha itt él az országban, és nincs börtönben, meg kell keresnünk. Ez esetben mély illegalitásban él, de akkor is megtaláljuk. Kifüstöljük a rókalyukból. Azt remélem ettől az ügytől, hogy számos olyan eseményre kapunk magyarázatot, amelynek részletei eddig nem voltak világosak. – Szokása szerint szorgalmasan rajzolta a különféle ábrákat az előtte fekvő füzetbe. Tulipános minták, hóvirág, rózsa és más ismeretlen virágok is szaporodtak a fehér lapon. – Sokat harcoltunk már ez ellen a banda ellen, Horthy tiszti kádereinek színe-virága ellen, de hiába, a háborúban a végső győzelem a fontos, nem a csaták epizódjai. De tudja, az egyszerű frontkatonát nem a nagy stratégiai koncepciók érdeklik, hanem saját kis frontszakaszának eseményei.

Korondi belemerült emlékeibe és ábráinak gyártásába.

A főhadnagy nézte parancsnokának mély homlokráncait.

– Áttanulmányozom az egész anyagot – mondta csendesen.

– Ön nem volt még itt nálunk, amikor ennek a harcnak a dandára lezajlott. De nem véletlen, hogy önt jelöltem ki az ügy előadójának. Tudomásom szerint, főhadnagy elvtárs, ön csak az ellenforradalom óta van szolgálatban.

– Igen, alezredes elvtárs, a karhatalomból kerültem jelenlegi beosztásomba.

– Nos, akkor szolgálati tapasztalata még igen kevés lehet, de élettapasztalattal nyilván bőségesen rendelkezik. Higgye el, ez a legfontosabb. Ha élettapasztalatra és a vele járó emberismeretre építi fel a szakmai tudnivalók épületét, szilárdabb alapokra épít, mintha a tárgyismeret és a rutin birtokában igyekezne élettapasztalatokra szert tenni.

– Alezredes elvtárs előbb említette, hogy nem véletlenül engem jelölt ki az ügy előadójának. Örülök, hogy rám esett a választása, de nem tudom, mi az oka a döntésének.

– Válasz helyett kérdezni szeretnék valamit, főhadnagy elvtárs. Ha nem tévedek, az ön édesapja Horthyék börtönében pusztult el?

– Igen, 1932-ben.

– A párt illegális harcosa volt, igaz?

– Igen, alezredes elvtárs, nem is élt velünk, a családdal, hanem hamis papírokkal Kocsmáros néven dolgozott. Tizenkilences tevékenysége miatt kellett előbb bujkálnia, majd később hamis papírokkal családjától távol élnie.

– Egy óbudai textilgyárban dolgozott, amikor letartóztatták.

Kada csodálkozva nézett parancsnokára.

– Igen, így volt, alezredes elvtárs, a Hochmann és Társa óbudai textilgyárnak volt a munkása.

– Tudom, ki volt az édesapja... fiam... még egyszer hangsúlyozom: nem véletlenül vontam be önt ebbe a munkába. De... nem akarok elébe vágni az eseményeknek. Ez az ügy talán nemcsak szolgálati tanulságokat tartalmaz a maga számára.

Elhallgatott. Kada értetlenül fürkészte parancsnoka arcát. Érezte az alezredes hangjából, hogy egy pillanatra kiesett szokott szolgálati tartásából, hangja meleggé vált és révetegen elgondolkozóvá.

Néhány percig tartott minden. Aztán ismét a megszokott, fegyelmezett, parancsnoki hangon beszélt.

– Ne térjünk el a tárgytól!

Ismét felállt íróasztalától, páncélszekrényéhez lépett. Három vaskos iratgyűjtőt emelt ki, és a főhadnagy elé helyezte.

– Ezeket is tanulmányozza át alaposan. Sok értékes anyagot talál benne az ellenforradalmi disszidentúráról.

– Engedjen meg még egy utolsó kérdést, alezredes elvtárs.

Korondi visszatelepedett íróasztala mögé.

– Tessék.

– Mi lehet az oka annak, hogy Rajnay Ákos ezredes Nyugat-Berlinben él? Hiszen a Szövetségi Köztársaság déli tartományaiból, például Bajorországból vagy éppenséggel Ausztriából közvetlenebbül tudná irányítani magyarországi kapcsolatait.

Az alezredes néhány pillanatra eltűnődött.

– A kérdés jogos, ezen már gondolkodtam én is, úgy gondolom, megtaláltam a magyarázatot. A Nyugat-Berlinben burjánzó ügynökdzsungel tulajdonképpen nem más, mint az NDK vizein úszó repülőgép-anyahajó, ugródeszka, ahonnan nemcsak a Német Demokratikus Köztársaság elleni szabotázsháborút folytatják, hanem legfontosabb kiindulópontja a Szovjetunió, Csehszlovákia, Lengyelország és így a Magyarország elleni ügynökinváziónak is.

– Berlint ugródeszkának használja a Gehlen náci tábornok vezette Szövetségi Hírszerző Szolgálat több ezer főre rúgó ügynökhadserege éppúgy, mint az amerikai Counter Intelligence Corps, a francia vezérkar 2. ügyosztálya, a Deuxième Bureau és az angol Field Security Service.

– Nomármost, Rajnayt több évtizedes tapasztalata predesztinálta arra, hogy meghívják őt is ide, ebbe az ügynökeldorádóba. Nyilván felhasználják tapasztalatait, igénybe veszik kiépített vonalait, kapcsolatait. Valószínűleg nemcsak magyar ügyekben működtetik. Sőt, legvalószínűbbnek azt tartom, hogy legkevésbé mozgatják magyar vonalon. Ellenforradalmi kísérletük bukása óta Magyarország már nem súlyponti kérdés, az európai főcsapás iránya most a Német Demokratikus Köztársaság. Kipróbált erőket összpontosítanak ide, Rajnay sem hiányozhat a „frontvárosból". Valahogy ebben látom berlini tartózkodásának indokát... talán nem tévedek...

Korondi alezredes ismét megkezdte vég nélküli sétáit, kezét hátrakulcsolta, mondatai logikus láncolatban kapcsolódtak egymáshoz.

Kada bizalommal és tisztelettel nézett parancsnokára. Jegyzett.

Másnap ismét magukhoz kérették Perlaky Máriát. Korondi barátságosan fordult feléje.

– Most nem firtatom, mikor és miért határozta el magát hazatérésre – mondotta Korondi –, erről később még beszélni fogunk. Arra azonban kíváncsi vagyok, hogyan vette fel Berlinben a kapcsolatot Gerendás Miklóssal.

– A nyár elején megtudtam, hogy a berlini magyar kereskedelmi kirendeltségen dolgozik Németh Sándor.

– Ismerte őt korábban?

– Igen – mosolyodott el Mária –, Gerendás barátja volt még abban az időben, amikor Miklós és én egymáshoz tartoztunk. Jó kedélyű, vidám ember volt. Tudott kapcsolatunkról.

– Maga hogyan szerzett tudomást arról, hogy Németh a kirendeltségen kapott beosztást?

– Mi Grünewaldból élénk figyelemmel kísértük a berlini magyar nagykövetséget, a kereskedelmi kirendeltséget és általában a Német Demokratikus Köztársaságba akkreditált magyar diplomatákat, kereskedelmi beosztottakat. Az öreg Rajnay szép, szabályos kartonokat vezet róluk is, másokról is, hogy kitapogassa, kit lehet rábírni árulásra. Kit mivel, milyen eszközzel módszerrel lehet a lábáról levenni, kinek lehet a bizalmába befurakodni, kit lehet lezülleszteni, kompromittálni, szóval, kit mire lehet felhasználni. Rajnaynak megvannak az ügynökei, akik szállítják az információkat, és rendelkezik elég provokátorral ahhoz, hogy kereskedelmi tárgyalások vagy sajtóügyek révén, ahogyan ő mondja, állandóan felületi érintkezésben legyen az ellenséggel.

– Így bukkant fel Németh neve?

– Igen.

– Rá is hálót vetettek?

– Nem, mert egyértelműen becsületes, bár alaptermészeténél fogva kissé naiv, de nagyon óvatos. Politikai, emberi becsületessége és nagyon józan életmódja miatt Rajnay számára nem jött számításba. Én viszont rávetettem magam. Mikor rábukkantam a nevére, úgy éreztem, mintha mentőövet hajítottak volna felém. Átjöttem a demokratikus zónába, és felhívtam telefonon. Nehezen tudtam találkozót kicsikarni tőle. Könyörögtem neki, vigyen egy levelet Gerendásnak. Nem vállalta. Visszautasított. Így váltunk el.

– Miért nem neki számolt be?

– Először is azért, mert láttam, hogy nagyon kényszeredetten beszél velem, másodszor és főleg azért, mert féltem gyerekes ügyetlenségétől, harmadszor, mert a történtek ellenére is reméltem, hogy Miklós számára nem közömbös a sorsom.

– Mi történt ezután?

– Valamikor a nyár közepén valóban véletlenül találkoztam vele Nyugat-Berlinben. Viszont az lett Sanyi veszte, hogy kikottyantotta, Gerendást szeptemberben várja Berlinbe.

– Veszte?

– A jelzett időben, már Miklós érkezése előtt, naponta többször telefonáltam neki. Idegességében már teljesen tehetetlen volt. Lecsapta a kagylót, újra hívtam. Letagadtatta magát, lakásán hívtam. Csengettem éjszaka is. Számomra nem volt veszélytelen vállalkozás ez az állandó zónaátlépés, különösen éjszaka. Üldöztem őt. Este leselkedtem rá a Puskin Allén. Fa mögé bújtam, onnan toppantam elé. Majdnem szívszélhűdést kapott az ijedtségtől. Becibáltam magammal a treptowi park bokrai közé, letérdepeltem előtte és bőgtem... Nem eredménytelenül. Kapitulált. A friedrichstrassei Presse Caféban összehozott Miklóssal. Gerendást kész helyzet elé állítottuk, nem tudott semmit a cselszövésről. Ő – amint tudja, alezredes úr – a Merkantimpex osztályvezetője, és kereskedelmi tárgyalások lebonyolítására érkezett Berlinbe. Először nem akart szóba állni velem...

– Érthető...

– Igen, érthető. Később megenyhült.

– Miért?

– Könyörögtem, segítsen rajtam.

– Mi történt a kávéházi beszélgetés után?

– Következő vasárnap találkoztunk Gerendással. Az egész napot kettesben töltöttük Sanyi Stalin Alle-i lakásán. Mindent elmondtam neki.

– Erről a beszélgetésről már tudok. A hazatérési kérelem kivonatosan tartalmazza a lényeget. Egész napos távolléte nem tűnt fel Rajnaynak?

– Azon a napon nem volt Nyugat-Berlinben. Münchenbe utazott, az ottani CIC-nél tárgyalt. Egyébként sem tűnt fel távollé-

tem. Azt hitte, a Zieger-ügyben dolgozom. Erről az ügyről már Berlinben készítettem feljegyzést...

– Igen, tudok róla. Egyébként a maga ötlete volt, hogy ezt az anyagot hazahozza? – Korondi a bordó mappára mutatott.

– Igen.

– Miért?

– Én gépeltem, és kibírhatatlanná fokozta csömörömet.

– A gépírás? Hiszen az elég ártatlannak tűnő foglalkozás.

– Attól függ, mit kopogtat az ember az ártatlan gépen, amely nem tud felháborodni, nem tud pirulni az ember helyett, nem tud undorodni a gátlástalan aljasságtól. A gép minderre nem képes. De a billentyűket emberi ujjak hozzák mozgásba. Ujjak, amelyek emberi testhez, gondolkodó főhöz tartoznak. Hónapok óta másolok. Nem gépbe diktált, szobájába zárkózva írt, kézírással, nagyon kiírt, de jól olvasható kézírással. Én pedig másoltam. Arcizmom egyetlen rezdülése sem árulta el, mit érzek. Már megtanultam vigyázni magamra. Ítéletvégrehajtásra bármikor kész gyilkos kezében voltam. Ő pedig csak gépet, másológépet látott bennem. Egész életében ahhoz szokott, hogy az embereket eszközöknek tekintse. Használja, amíg szüksége van rájuk, és utána eldobja vagy megsemmisítse őket.

– Az ezredes úr memoárját vetette papírra. Azt hiszem a memoár szó fejezi ki legjobban az irodalom műfaját. De ez sokkal több, tartalmában, lényegében gazdagabb, mint az ilyes szokványemlékezés lenni szokott. Ebben jelentős adalékok vannak a magyar események közelmúlt évtizedeiről egészen napjainkig. Sajnos, nem teljes az anyag. Hirtelen távozásom miatt befejezetlen maradt a történet.

– Mindaz, amit az utóbbi hónapokban leírtam, sok összefüggést világított meg előttem, sok olyan tény birtokába kerültem, amelynek eddig mozaikjait ismertem csak, és éppen ezért nem láttam benne tisztán. Remélem, önök is használhatják így csonkán. Ha valami nem lesz érthető a memoárból, szívesen kiegészítem, mert jól ismerem a légkört és a környezetet. Évekig közöttük éltem. Azt gondolom, hogy végső soron az emlékiratnak köszönhetem én is tisztánlátásomat és hazajövetelemet. Nem tudom, mi van itthon, hogyan élnek az emberek. A mi köreinkben arról beszél-

nek, hogy nyomor van Magyarországon és elnyomás. Én nem tudhatom, mi az igazság, csak negatívumokban tudok gondolkodni. Amit ezek mondanak: hazugság; amit tesznek: csalás; szándékuk: gyilkolni, hatalomhoz jutni. Egész emberi lényük aljassággá torzult, de nem is lehetett ez másképp. Ismerem a nyugati magyar disszidentúrát. Néhányan beleilleszkedtek, akik vagy jó mérnökök, vagy valamilyen keresett szakemberek voltak, vagy jó rokoni támasztékra építhettek. A túlnyomó többség nyomorog, tengődik a munkanélküliség, a nélkülözés mindig felrémlő veszélyei között. Kínozza őket a hazátlanság reménytelen, soha nem szűnő gyötrelme. Ebből a reménytelen, keserű masszából emelik ki a különféle titkosszolgálatok a maguk embereit. Küldik őket kémiskolákba, diverzáns tanfolyamokra. Elindítják őket feladatokkal hazafelé. Lebuknak sokan, sorsuk ismeretlenné válik? Sebaj. Ember van elég. A reménytelenek, a nyomorgók, a nyomorultak, az elkeseredettek, a hazátlanok kimeríthetetlen tartalékul szolgálnak ehhez a szörnyű embervásárhoz. Mert vásár ez: megveszik az elesetteket viszonylag kevés dollárért, esetleg erre a célra tartogatott, belül férges, kívül mosolygó, babaarcú tündérek ölelésével, sokszor csak egy üveg ginnel vagy coca-colával. A dollárt, whiskyt és a nőt piros-fehér-zöld kokárdával kellett feldíszíteni, tárogatós búsmagyarságba kellett mindent becsomagolni. Alkoholba kellett ölni a lelkiismeret-furdalást. Részeg mámorban a Szent István-i Magyarországról öklendeztek, hogy indoka, eszmei támasztéka legyen a valóságos Magyarország elleni gaztetteiknek.

– Zsoldosok lettünk. Silány rablólovagok, akiktől nem várnak gondolkodást, el se tűrik, csak vak parancsteljesítést. Ilyen ez az emigráció. „Szabadságharcolunk" saját hazánk ellen. Férfiak, nők, mindegy; zsoldos és a szajha egy tőről sarjadzik. Csinálják a dolgot, mert élni kell, de már néhány degenerált hülyén kívül senki se hiszi közülük, hogy ez az út vezet valahová. Pedig nagy lenne a tét; a város bevétele esetén szabadrablást ígértek a zsoldos hadnak. Ötvenhat októberében pillanatra felrémlett, hogy omlik a várfal, az öreg Rajnay hűtötte a forrófejűeket, de azóta elenyészett minden remény, maradt továbbra is a vásárra dobott, olcsón árusított, diverziókban kifejezésre juttatható „honfibú".

Kifulladt. Csend borult a cigarettafüsttel fátyolozott szobára.

Korondi szánalommal vegyes csodálkozással nézte a kínzott arcot, a gyötört vonásokat. Erőt vett magán, tovább kérdezett.

– Tulajdonképpen miért írta ezt az emlékiratot Rajnay, milyen célból, milyen szándékkal?

– Ezt valóban elfelejtettem még elmondani. Fia részére készült. Hagyatéknak szánta.

– Zsoltnak?

– Dehogy, van egy másik fia is. Én soha nem láttam, olyan alma a családban, amely messze esett a fájától. Már fiatal korában elkülönítette magát az apjától, mélységesen megvetette apja foglalkozását. Stockholmban él, tudós, azt hiszem, vegyész. Az öreg Rajnay már nem számol sok tavasszal, ambíciói nincsenek, tudatosan játszik már egy általa is vesztettnek ítélt játszmát. Nagyon egyedül van. Zsoltot szerette, de nem idealizálta, tisztában volt emberi értékével, inkább értéktelenségével. Házasságáról olvashat az emlékezésekben, felesége sorsáról önök is tudnak. Egyetlen vágya már, hogy legalább halála után ez a fia, a másik, megértse élete kanyargóit, kapjon választ makacs „miértjeire", mentse fel őt megvetése alól. Rajnay már túl öreg ahhoz, hogy hazugságokkal bíbelődjön. Ezért ír őszintén, és ezért nem hiszem, hogy a vágya teljesüljön. Fia nem fogja felmenteni.

Az idő előrehaladt, a kihallgatás a tervezettnél hosszabbra nyúlt. Korondi az óráját nézte.

– Most megszakítjuk a kihallgatást, Perlaky kisasszony. Mára csak egyetlen feladata van. Fényképeket fogunk mutatni, ezek közül kell kiválasztani a Rajnay Zsoltét.

– Százezer kép között is megtalálom.

– No, annyi nem lesz – nevetett az alezredes –, de nem könnyű feladatra vállalkozik.

– Biztosan megtalálom – Mária hangja kemény volt és magabiztos.

– Akkor – Korondi felállt helyéről – egyelőre nem tartóztatom. Még sokat fogunk találkozni. Viszontlátásra.

A másik szobában hosszú kartotékdobozok sorakoztak katonás rendben; a nyitott dobozokban fényképek voltak.

– Üljön le, Perlaky kisasszony, helyezze kényelembe magát

– mondotta Kada –, ma nincs más tennivalója, ahogy az előbb hallotta, mint átnézni ezeket a képeket. Feltevésünk szerint az egyik Rajnay Zsoltot ábrázolja. Kérem, gondosan nézze át a képeket.

*

Kadát zavaros, kusza érzések kerítették hatalmába. Nem félt a feladattól, de lámpaláza volt, bizonytalanságot is érzett. Ilyen horderejű és természetű üggyel még nem találkozott rövid szolgálati ideje alatt. Eddigi munkája viszonylag egyszerű volt. Huligánok vonultak el előtte, egy nagyváros kocsma- és börtöntöltelékei, alvilági alakok szimpla légiója, akiknél csak rablásaik és gyilkosságaik tényét, helyét, idejét, körülményeit kellett tisztázni, és a törvény előírta módon rögzíteni.

Ez az ügy egészen más természetű volt. Kihallgatási tervet kellett volna készíteni, célra törő következetességgel megtervezni az ügy kibogozásához szükséges kérdéseket. Ha megvan a terv, jöhet a végrehajtás; megfelelő légkört kell teremteni, hogy a kihallgatott érezze: a tények, a bizonyítékok, a logikai összefüggések hálójába került. Be van kerítve, a háló szemei elszakíthatatlanul kapcsolódnak egymáshoz; kiút nincs, ellenállásra, megtévesztésre nincsenek esélyei.

Hátrasimította homlokába hulló, durva szálú, barna haját, idegesen felállt íróasztalától. Rideg kis hivatali szobája volt, nem sokkal nagyobb, mint az a zárka, amelyben egy másik férfi várja kihallgatását. Az a másik is fel-alá járkál a vastag falak között. Az a másik is töpreng. Szinte látja maga előtt emberét, kezét hátul összekulcsolja, egyre csak megy, megállás nélkül. Öt lépés előre. Hátra arc. Ismét öt lépés. Agysejtjeinek lázas lüktetését szinte saját koponyájának rezdüléseivel érzékeli. Rövidesen összecsapnak. Még néhány perc, és szemtől szembe állnak egymással. Köztük lesz a kopott, világosbarna íróasztal, térbelileg közel, és mégis egy világnyi távolságra lesznek egymástól. Az elmúlt időszak, 1956 októberének eseményei izzásig hevítették a gyűlöletet, és megsokszorozták a távolságot. Szentimentalizmusnak nincs helye, nem lehet elfeledni a Horthy börtönében halálra kínzott apját, a halálra kínzott apákat, nem lehet elfeledni ötvenhat októberének áldoza-

tait. A börtönök csőcselékei szinte tegnap lincseltek az utcákon. De a dudások, a szabó bácsik, a huligánok csak eszközök. Őket is madzagon rángatják, mint a bábszínházak bábuit. Idegesen elmosolyodott. Hajába túrt, szerszámhoz szokott, nagy, barna, eres jobbjával végigsimította koponyáját. No, nem Kada János újdonsült rendőrfőhadnagy feladata az összefüggések ezen régióiban motoszkálni – gondolta, mire arcán a ráncok ismét mosollyá gyűrődtek.

Kopogtattak.

Alacsony törzsőrmester lépett be.

– Főhadnagy elvtárs, jelentem, Kapcsos Sándor elítéltet előállítottam.

Halinaruhás fegyenc lépett a szobába, sapkáját kezében tartotta, bokáját hangos csattanással verte össze.

– Törzsőrmester elvtárs, távozhat. – Az ajtó csukódása után megsűrűsödött a csend a kis szobában.

– Ön, ugyebár, Kapcsos Sándor elítélt?

– Parancsára.

– Lépjen közelebb, üljön le.

Halinaruhában is ápolt benyomást keltett. Világosszőke, lágy, hullámos haja gondosan volt fésülve, frissen borotvált, tiszta és megnyerő volt.

– Honnan állították önt elő?

– A Gyüjtőfogházból.

– Jogerősen elítélt?

– Igen.

– Mennyit kapott?

– Három évet.

– Miért?

– Hát kérem...

– Határozott választ kérek.

– Ellenforradalmi cselekedetért.

– Mit követett el?

– A Corvin közben voltam.

– Akkor nagyon keveset kapott.

– Fegyveres harcokban nem vettem részt.

– Ugyan... hát mit csinált a Corvin közben?

– Kérem, én odakeveredtem, de nem is vehettem részt a harcokban, mert nem értek a fegyverekhez, életemben még egy puska sem volt a kezemben.

– Tehát mit csinált a Corvin közben? Szájalt?

– Igen, szájaltam. De már nagyon megbántam.

– Miért?

– Nem volt igazunk.

– No... erre mikor jött rá?

– Mióta büntetésemet töltöm.

– Mennyi van hátra?

– Még egy év, de amnesztiát remélek vagy büntetéselengedést.

– Ez jár magának, valóban.

Kitágult pupillák meredtek a főhadnagyra.

– Azért gondolom, mert Kapcsos Sándor nem követett el bűncselekményt.

Csönd. A kék szemek gyanakvó kutatással kapaszkodtak kihallgatójukra.

– Ismétlem. Kapcsos Sándor nem követte el azt a bűncselekményt, amiért ön tölti büntetését. Semmi nem indokolja, hogy börtönben üljön.

Zavart nevetés rángatózott az elítélt arcán.

– Kérem, én is úgy éreztem... hogy... ítéletem kissé túlzott volt, de... megértem... azokban az időkben... rendet kellett teremteni...

– Pontosan így volt, Kapcsos. Nem volt elég idő a maga ügyeinek alaposabb kivizsgálására. Méltánytalan ítéletet kapott.

– Boldog vagyok, hogy önök is így látják.

– Igen, mi így látjuk, Kapcsos Sándor nem érdemelt három évet, nem is értjük, hogy ön miért ült eddig is Kapcsos nevében és Kapcsos helyett.

– Ön tréfál velem, főhadnagy úr.

– Nem tréfálok, nem viccből hozattam be a Gyűjtőfogházból. Kihallgatásának célja az ön személyazonosságának pontos megállapítása.

Kada nézte ellenfelét. Az elítélt már nem volt zavart és alázatos. Már harcos volt, aki tudta, hogy nehéz ütközet kezdődött.

Szeme szürkévé komorult, szája szegletében kemény, dacos vonások formálódtak.

– Nem értem a főhadnagy úr célzásait.

– A továbbiakban nem szándékozom célozgatni. A törvény nevében felszólítom, hogy nyilatkozzon személyazonosságáról. Közölje velem nevét, születési évét, helyét, anyja nevét.

– Főhadnagy úr, ha nem tudnám, hol tartózkodom, azt kellene hinnem, tréfát űznek belőlem. Két éve őrizetükben vagyok, és most megkérdezik, hogy hívnak.

– Ön komikusnak tartja ezt a helyzetet?

– Nem tagadom, annak tartom.

– És abban is biztos, hogy jókedvét tartósan megőrizheti?

– Ha ilyen vagy hasonló kérdéseket kapok – bizonyára megőrzöm.

– Nos, akkor...

Felberregett a telefon.

– Jelentkezem. Igen. Itt van. Most éppen humorizál, komikusnak tartja a helyzetet. Igen. Igen... Jókedve van... Igen... Most azonnal? Értettem.

Letette a kagylót. Felállt a helyéről.

– No, barátom, szedje csak a sapkáját, átkísérem egy másik szobába.

*

Solti főhadnagy megnyomta az Üllői úti lakás csengőgombját. Fiatal, de nagyon megviselt arcú, fekete hajú, feketébe öltözött asszonyka nyitott ajtót.

– Kapcsos Sándornét keresem.

– Én vagyok az.

– Kérem, szeretnék beszélni önnel.

– Tessék – tárta fel az ajtót.

– Solti Béla rendőrfőhadnagy vagyok. – Felmutatta igazolványát. Az asszony futólag beletekintett.

– Fáradjon beljebb, foglaljon helyet. A gyereket addig átviszem a másik szobába. Gyere, Lacikám – kézen fogta a kék szemű, sötét hajú kis fiúcskát –, a másik szobában fogsz játszani, amíg ezzel a bácsival beszélgetek. Jó? – A gyerek engedelmesen tipegett anyja

mellett, csak az ajtóból nézett vissza fürkésző tekintettel az idegenre.

Pillanat múlva visszajött, lesimította szoknyáját, leült az asztalhoz, szemben a főhadnaggyal.

– Rendelkezésére állok.

– Asszonyom, úgy tudom, az ön férje disszidált. Megfelel ez a valóságnak.

– Igen.

– Mikor?

– 1956. november hatodikán.

– Jelenleg hol él? – Solti elővette jegyzettömbjét, lecsavarta töltőtolla kupakját, csak azután nézett az asszonyra. Ahogy jobban ránézett a lehajtott fejű, sovány, szomorú kis teremtésre, akkor vette észre, hogy szeme fátyolos a tolakodó könnyektől.

De magához tért pillanatok alatt, csöndesen és már nagyon határozottan felelt.

– Férjem már nem él.

– Nem él?

– Nem kérem. Meghalt. Pontosabban öngyilkos lett.

– Mikor? Hol?

– Kérem, ha kívánja, pontos dátumot tudok mondani; 1958. január tizennyolcadikán New Yorkban.

Zavart csönd uralkodott a szobában. Az asszony tekintete messze révedt; Solti zavarban volt.

– Ne haragudjon, néhány kérdést kell feltennem, tisztáznom kell bizonyos körülményeket.

– Tessék, kérdezzen.

Solti kis könyvecskét húzott elő zsebéből.

– Legyen szíves, asszonyom, állapítsa meg, hogy ez a személyazonossági igazolvány a férje tulajdona volt-e?

Az asszony kezébe vette a könyvecskét, belelapozott. Alig láthatóan megremegett, aztán nagyon határozott hangon megszólalt.

– Ez a férjem személyazonossági igazolványa volt, azonban a fénykép nem a férjemet ábrázolja. Egész csekély a hasonlatosság... nem... nem... egészen más. Hogyan került az igazolványba ez a kép, és hogyan került önökhöz?

– Azonnal rátérünk erre... tehát ön határozottan állítja, hogy

ez a férje személyi irata volt, de a fénykép ki van cserélve az igazolványban.

– Igen, határozottan állítom, az adatok egyeznek; ön is láthatja.

– Látom, tudom. Ön nem ismeri azt a személyt, akit a fénykép ábrázol?

Az asszony még egyszer betekintett az igazolványba.

– Soha nem láttam. Teljesen ismeretlen arc.

– Kérem, milyen körülmények között disszidált a férje – ne haragudjon, ha sebekbe vájkálok –, mit csinált kint, merre járt, milyen körülmények között hunyt el, és ön milyen adatokkal rendelkezik róla?

Az asszony szeme révetegen kalandozott a bútorokon. Felállt, lassan a szekrényhez ment; a fehérneműk alól kihúzott egy kis iratcsomagot. Levelek voltak, színes selyemszalaggal átkötve. Átnyújtotta Soltinak:

– Tessék, főhadnagy elvtárs, tizenhárom levél a férjemtől. Nem túl hosszúak, nem fáradságos elolvasni. De ebben minden benne van, minden kérdésre választ kap belőlük. Többet aligha tudok mondani. Tessék, olvassa el. Időrendi sorrendben vannak, tessék... – Átnyújtotta a csomagot.

Solti kibontotta a csomagot, és olvasni kezdett.

Tizenhárom levél, egy hamis jelszavakkal becsapott, mákonyos itallal részegített, szerencsétlen, pusztulásra ítélt ember kálváriájának egyes stációi. A főhadnagyot felzaklatták a levelek, és gondolatban végigkísérte Kapcsos Sándort a Corvin közből az ausztriai lágereken keresztül az amerikai világváros metrójáig. Igen – állapította meg magában –, akinek a lelke mélyén pislákol valami a becsületből, annak nem lehet más választása. Vagy hazajön, ha pedig ehhez nincs bátorsága, el kell pusztulnia, elpusztítják őt a felismert igazságok...

Solti főhadnagy a két utolsó levelet újra elolvasta.

Késő a felismerés. Edit, ma már tudom, hogy a szélvihar nem tisztító orkán, hanem a felszakadt kloákák büzhödt kipárolgása volt. Kifosztott vagyok és mezítelen. Állok a tükör előtt, rám vigyorog a látvány. Rossz voltam apának, élettársnak. Hátborzongató, hogy ilyen embernek diplomát adtak és felhatalmazást az ifjúság nevelésére.

Rosszul káderezték, és helytelen módszerekkel tanították. Rosszul káderezték, mert bizalmat és ösztöndíjat adtak, de rosszul is tanították, mert amire otthon akartak megtanítani, azt itt Nyugaton tanultam meg. Itt tanítottak csak meg, mit jelent az embernek ember által való kizsákmányolása. Itt tanítottak csak meg arra, hogy az egyik féltekén az ember csak trágya, mindössze arra alkalmas, hogy néhány ezer párnázott ajtajú uralkodó profitföldjét megtermékenyítse. Hazugság a legfélelmesebb fegyverük, szemfényvesztés a tudományuk és a meggyötörtek, leigázottak butasága az életfeltételük. Legyenek átkozottak az emberkereskedők, cinikus pénzeszsákok és ügyes ágenseik.

New York, 1958. január 18.

Edit, Szívem!
Gyermekünk csak a „mama" szót fogja megtanulni. Ennek ikerszavára nem lesz szüksége. „Papa" helyett tanulja ezt, amely egyúttal hagyatékom is fiamnak: „Hazádnak rendületlenül..."

Solti főhadnagy asztalra helyezte az utolsó levelet is. Nehéz volt kérdéseket feltenni ennek a szerencsétlen asszonynak. Hallgatott.

Kapcsosné törte meg a csendet.

– Tessék, kérdezzen, ha szükségét látja.

A főhadnagy viaskodva rakta egymás mellé a szavakat.

– Nem szívesen turkálok fájdalmában... elvtársnő.

– Főhadnagy elvtárs, én már elsírtam minden könnyemet, új gyötrelmek már nem kínozhatnak. Kisfiamat kell felnevelnem, erősnek kell lennem. Persze telítve vagyok gyűlölettel családi életem rombadöntői, a férjemet tévútra vezetők ellen.

– Ez volt az utolsó hír férjétől?

– Férjemtől igen, de férjemről még van egy hír. Az utolsó levele után a Magyarok Világszövetségéhez fordultam tájékoztatásért. – Felállt, ismét a szekrényhez lépett, és lepedőnyi újságot húzott elő; átnyújtotta Soltinak.

A New York Herold Tribune egyik példánya volt.

– A hírek között talál egypár sort, amit színes ceruzával bekereteztem.

Solti nézte a kis igénytelen hírt, hiányos angol tudása bőségesen elég volt megértéséhez.

„Kapcsos Sándor magyar származású emigráns tegnap tizenegy órakor a földalatti vasút kerekei elé vetette magát. Az elmúlt hetekben munkanélküli volt."

Solti az asztalra helyezte az újságot.

– Kérem, jöjjön velem a rendőrségre. Kocsival vagyok, vissza is hozom. Hozza magával a leveleket, az újságot, és ha van, férjének néhány fényképét.

*

– Alezredes elvtárs, jelentem, az elítéltet parancsára előállítottam.

– Lépjenek be, főhadnagy elvtárs. – Korondi szokása szerint sétált a szobában. Tetőtől talpig végignézte a belépő fiatalembert. „Tehát ez a Rajnay-csemete." Régi-régi emlékek rohanták meg, de háttérbe szorította a fantomokat.

– Foglaljon helyet. Neve?

– Kapcsos Sándor.

– Született?

– Kispesten, 1924. szeptember huszadikán.

– Anyja neve?

– Kertész Klára.

– Feleségének leánykori neve?

– Berkó Edit.

– Gyermeke van?

– Igen.

– Fiú, lány?

– Fiú, László.

– Még jól emlékszik a leckére.

– Nem értem az alezredes úr kérdését.

– Most nem kérdeztem, állítottam.

– Nem tudom, mit akarnak tőlem, jogerős büntetésemet töltöm.

– Világért sem tűrhetjük, hogy más ember bűnéért szenvedjen. Mindenki saját tettéért felelős.

– Sajnálom, nem értem önt.

– Azonnal világosabban beszélek. – Korondi lassan íróasztalához ment, a fiókból kihúzott egy fényképet, és átnyújtotta az elítéltnek.

– Legyen szíves, nézze meg ezt a fényképet, kérem, állapítsa meg, kit ábrázol.

– A fénykép rólam készült.

– Önről?

– Igen, rólam.

– Biztos benne?

– Hát kérem...

– Nos, akkor fordítsa meg a képet; olvassa hangosan, ami a hátára van írva.

Csönd.

– Miért nem olvassa?

Csönd.

– Olvassa!

– Rajnay Zsolt, 1917. Apja Ákos, anyja Rhédey Magda...

– Ez már demokratizált nacionálé, mert a Rhédey elől a „báró" kimaradt. Igaz?

– Kérem, nem értem.

– Nem érti, Rajnay?

– Nem vagyok Rajnay, Kapcsos Sándor vagyok.

– Hát nem önt ábrázolja a fénykép? Ön állapította meg.

– A kép engem ábrázol, de a hátlapján levő személyi adatok előttem ismeretlenek.

– Ejnye, Rajnay, édesapja szégyellné magát, hogy ilyen rossz taktikus a fia. Ákos bácsi nem tanúsítana ellenállást ott, ahol vitathatatlan a vereség.

– Nem tudom, ki az az Ákos bácsi.

– Az ön mestere és édesapja, aki elég jó taktikus ahhoz, hogy most azt a tanácsot adná magának, hogy túlerejű ellenség elől vissza kell vonulni, védelemre berendezkedni, és ott kell felvenni a harcot újra, vagy ellentámadásba lendülni, ahol kellő erőcsoportosítással fölényre lehet szert tenni.

Rajnay már megingott, arca vérvörös volt, de látszott, hogy makacs, konok düh tombol benne.

– Kérem, nem értem önt, nem tudom, ki az az Ákos bácsi.

A fénykép engem ábrázol, de a hátlapján levő adatok ismeretlenek előttem.

– Ismeretlenek? – Korondi élvezte a helyzetet. – Ismeretlenek? De hiszen ön írta oda azokat.

– Kérem, én nem írtam.

– Ennyire rossz lenne a memóriája? Ezt a képet 1948 tavaszán ön mellékelte beadott útlevélkérelméhez.

– Kérem, én nem kaptam útlevelet.

– Ez igaz, de kérelmet beadott, jóval korábban, mielőtt édesanyját letartóztatták. Az útlevelet valóban nem kapta meg, ezért kénytelen volt a lebukás elől illegálisan elhagyni Szentgotthárdnál az országot.

– Nem tudom, miről beszél ön.

– Folytatom, Rajnay. 1949 februárjában egy Perlaky Mária nevű hölggyel lépte át a határt, anélkül, hogy megkapta volna azt a bordó könyvecskét, amelynek elnyerése érdekében ezt az igazán filmszínész-szerű portrét benyújtotta.

Rajnay szemében szikrázott a gyűlölet, konok, veszett makacssággal tagadott.

– Nem az én írásom van a hátlapján.

– Tisztelt Rajnay úr, engedje, hogy felmutassam saját kezű feljegyzéseit, amelyet nálunk vetett papírra, amikor vallomásait rögzítette. Akkoriban „megetetett" bennünket, hogy szaknyelven fejezzem ki magam. Mi súlyos baklövéseket követünk el néha, de tanulunk a tévedéseinkből. Nos nézze meg, ez az ön saját kezűleg írt vallomása?

Rajnay forgatta a lapokat, érezte, hogy nincs menekvés, sarokba szorítják.

– Igen, az én vallomásom. Alá van írva: Kapcsos Sándor.

– Látom. De ön is látja, hogy a vallomás és a fényképre írottak egy kéztől eredtek?

– Ezt nem látom.

– Ejnye, Rajnay... tagadása percről percre komolytalanabbá válik. Szerezzek írásszakértői véleményt?

– Szerezzen!

– Már szereztem. – Korondi nyugodt mozdulattal újabb papír-

lapot nyújtott Rajnaynak. – Kissé arrogáns napja van, Rajnay úr, de ez nem segít magán, nem is okos viselkedés.

Látszott Rajnayn, hogy ellenállása végéhez közeledik, reszkető kezében táncolt a papírlap.

Kopogtattak. Solti főhadnagy lépett a szobába. Korondival az ablakmélyedésbe vonult, és halk hangon beszélgetett. Aztán Korondi leült íróasztalához a kis levélcsomóval. Mielőtt a levelek olvasásába kezdett volna, még ránézett Rajnayra. Roskadtan ült, reszkető kezében még mindig a szakértő véleményével.

Az alezredes a levelek olvasásába merült, Solti és Kada Rajnayt figyelte, aki most az asztalra helyezte a papírlapot. Korondi felnézett az írásból, és egy nagy formátumú borítékot húzott elő fiókjából, és átnyújtotta Rajnaynak.

– Ebben a borítékban, fiatalember, számtalan fényképet találhat önmagáról. Látható itt ön pólyában, járókában tipegve, póni hátán, póni nélkül, Ákos bácsival és édesanyjával. Megtalálhatja magát a kőszegi katonai reál tablóképén és még sok egyéb pózban. Amíg én olvasok, merüljön el emlékeiben.

Korondi olvasott, belemélyedt a levelek tanulmányozásába. Mikor befejezte, sokáig nézett maga elé, gondolkodott, felállt íróasztalától, hátratett kézzel sétált a szobában. Fülledt csönd volt. Végül megállt Solti előtt, és súgott valamit neki. A főhadnagy sarkon fordult és távozott. Korondi az elítélt elé lépett.

– Gondolkodott, Rajnay? Nem hajlandó taktikát változtatni?

Rajnay ápolt, szőke haja csapzottan lógott a homlokába. Nem válaszolt. Nagy küzdelem tombolt benne. Tudta, nem őrizheti tovább inkognitóját; már nem is ezen gondolkodott. Agya lázasan dolgozott, gondolatban már a következő lépéseket feszegette. Mi következhet ezután, mennyit tudnak róla, mit bizonyíthatnak? Időt kell nyerni; bizonyításra kell kényszeríteni őket, mert ebből következtetni lehet arra is, hogy mennyi és milyen adattal rendelkeznek.

– Jól van – sétált tovább Korondi –, még makacskodik. Akkor egy szembesítést eszközlünk. Szembesíteni fogjuk Perlaky Máriával.

Meghatározhatatlan nyüszítés volt a válasz. Rajnay félig felemelkedett ültéből, szemgolyói ijesztően kimeredtek, egész teste

rángatózott, kezével görcsösen szorongatta a szék karfáját, izmai megfeszültek.

Solti főhadnagy lépett ismét a szobába, és kitárta az ajtószárnyat. Minden szempár az ajtóra szegeződött, csak Korondi figyelte Rajnayt.

Aztán az ajtó nyílásában megjelent a törékeny, szomorú asszony.

Rajnay megkönnyebbülten felnevetett. Lassan visszaereszkedett ülőhelyzetébe.

– Felismeri Perlaky Máriát? – keményen csattant az alezredes hangja. Rajnay gurgulázva nevetett.

– Ez a nő?... Ez nem Perlaky.

– Persze hogy nem – Korondi hangja most már sokkal csöndesebb volt. – De ha maga nem Rajnay Zsolt, akkor honnan tudja, hogyan néz ki Perlaky Mária? Nos... miért nem válaszol? Kissé megsemmisültnek látszik. Rosszak az idegei. Primitív hibákat követ el. Nos, nézze meg ezt a hölgyet, ha nem Perlaky Mária, akkor kicsoda? Ismeri őt?

– Nem tudom... soha nem láttam... ismeretlen – torkából rekedten törtek elő a hangok.

– Ismeretlen?... Biztos benne?

– Biztosan... ismeretlen.

– Nos, jól van, ezt elhiszem magának. – Az asszony felé fordult. – Asszonyom, nézze meg ezt az embert. Ismeri? Látta már valaha?

Az asszony csöndesen válaszolt.

– Nem kérem, soha nem láttam.

– Gondoltam. Kérem, ne haragudjon, hogy befárasztottuk, mindössze erre a pillanatra kívántuk igénybe venni. Kérem, engedje meg, hogy ezeket a leveleket még néhány napig itt tartsuk, egy héten belül visszajuttatjuk önhöz.

– Kérem, alezredes elvtárs. Elmehetek?

– Igen. Főhadnagy elvtárs, kísérje haza Kapcsos elvtársnőt.

A névre Rajnay hátravetette fejét, s mint az űzött vad, tekintett egyik arcról a másikra.

– Egy pillanatra, elvtársnő – Korondi megállította a kifelé induló asszonyt. – Hogyan is írta férje az egyik levelében? – Felvette az egyik papírlapot. – Idézek belőle: „Legyenek átkozottak az em-

berkereskedők, cinikus pénzeszsákok és ügyes ágenseik." Ugye, így írta? Ez az ember – aki itt ül –, ez is egyike férje gyilkosainak.

Az asszony hangtalanul zokogott.

Amikor az asszony mögött becsapódott az ajtó, Korondi folytatta sétáját. Végül megállt Rajnay előtt.

– Nos, fiatalember, még mindig nem szándékozik beszélni? A tények nem hatnak magára? Nem zavarja „legendáját", hogy saját feleségét sem ismeri fel, és ő sem magát?

Rajnay megsemmisülten hallgatott.

Korondi visszament íróasztalához, leült, és két újabb papírlapot húzott elő fiókjából.

– Ha tovább makacskodik, akkor kénytelenek vagyunk orvosi vizsgálatnak alávetni. Kísérjék át az orvoshoz.

Rajnay értetlenül bámult az alezredesre.

– Mit akarnak tőlem? – hörögte, már nyoma sem volt a régi ápoltságának, a hetyke pökhendiségének.

– Semmi az egész. Átkísérik az orvoshoz, ott szépen le fog vetkőzni...

– Meg akarnak kínoztatni?

– Nem, ne féljen, Rajnay. Másról van szó – mondta Korondi. – Nézze meg ezt az iratot, erről, gondolom, eddig nem tudhatott – Rajnay felé nyújtotta az egyik papírlapot. – Kiolvashatja belőle, hogy Kreitzer Sándor 1945. november kilencedikén belügyminiszteri engedéllyel Kapcsos Sándorra magyarosította a nevét. Azonkívül ebből a papírból – Rajnay felé nyújtotta a másik ívet – megállapíthatja, hogy Kreitzer Sándor az Úr 1924-ik esztendejében izraelita felekezetűnek látta meg a napvilágot. Világos?

Rajnay eszelősen markolta a két papírlapot.

– Legyen szíves, ne gyűrje össze az okmányokat. Az orvos majd megállapítja, hogy az adatok...

Rajnayból artikulátlan ordítás tört elő.

– Nem vagyok zsidó!...

– Tudom.

– Rajnay Zsolt vagyok.

– Tudom.

– Beismerem.

– Korábban is megtehette volna.

– Most mi lesz velem?

– Új vizsgálat alá helyezzük. Nem érzi, hogy megkönnyebbült? Nem érzi, hogy eddigi magatartása tarthatatlan volt? Mit gondolt, másodszor is olyan gondatlanul járunk el magával szemben, mint két évvel ezelőtt? Ezentúl minden szavát ellenőrizzük, és minden állításunkat bizonyítjuk.

Rajnay, mintha tíz évet öregedett volna, arca megnyúlt, szeme alá mély árkok települtek.

– Ha tovább hazudozik, megnehezíti a helyzetét. Most átkísérik egy másik szobába, kap papírt, ceruzát, készítsen részletes önéletrajzot. Térjen benne ki disszidálása előtti konspiratív cselekedeteire, szökésének körülményeire, kinti működésére, hazatérésének okára, ellenforradalom alatti tevékenységére. Ne feledkezzen meg leírni azt is, milyen módon jutott hamis papírjaihoz, és hogyan sikerült megtévesztenie a hatóságokat. Megértett?

– Megértettem.

– Van valamilyen kívánsága?

– Cigarettát kérek, és ha lehet, feketekávét.

– Mindent megkap.

Korondi csöngetett, és a belépő törzsőrmesterrel kikísértette Rajnayt.

*

Este tíz óra volt.

Kada belépett Korondi szobájába.

– Jöjjön közelebb, főhadnagy elvtárs, és foglaljon helyet.

Korondi előtt az íróasztalon, a bordó mappában Rajnay Ákos emlékiratai feküdtek.

– Otthon volt, kipihente magát?

– Igen, alezredes elvtárs, és nagyon frissnek érzem magam.

– Azért küldtem haza délelőtt, mert láttam, hogy már nagyon fáradt. Az egészségünkkel folytatott rablógazdálkodás előbb-utóbb nagyon keservesen visszaüt. Most pedig szükségünk van minden erőnkre.

– Itt az ideje, hogy Rajnay Ákos vallomását, mert ezt én annak tekintem – bökött rá töltőtollával a duzzadó irattartóra –, elolvas-

suk, és közösen értékeljük. Azt ajánlom, hogy olvasás közben mindketten írjuk fel megjegyzéseinket, és észrevételeinket majd kicseréljük. Helyes?

– Helyes, alezredes elvtárs. Előbb azonban engedje meg, hogy a délelőtti kihallgatással kapcsolatban kérdezhessek.

– Tessék, kérdezzen. Gyújtson rá – kínálta a nyitott cigarettásdobozt.

– Miért nem szembesítette alezredes elvtárs Perlaky Máriával Rajnayt?

Korondi elmosolyodott, és vidáman fújta ki a cigaretta kék füstjét.

– Miért tettem volna? Miért pazaroltam volna puskaporunkat?

– Látta alezredes elvtárs, milyen rémületet váltott ki Perlaky neve?

– Hogyne láttam volna. De tudom azt is, hogy Rajnay távol áll attól, hogy őszintén elmondjon mindent.

– És?...

– És erre a puskaporra később még nagy szükségünk lesz. Majd amikor döntő kérdésben kell megütköznünk vele. Tanulja meg, főhadnagy elvtárs, hogy nehéztüzérségünket ott állítsuk fel, ahol áttörést akarunk kierőszakolni; de nincs értelme, harcba dobni lövegeinket akkor, amikor kézifegyverek is elégségesek a pillanatnyilag kívánt cél eléréséhez. Álcázzuk nehézfegyvereinket, amíg felhasználásukra sor kerül, mert a váratlanság tényezőit akkor tudjuk átütő erővel alkalmazni, ha a meglepetéseket mindig fokozni tudjuk. A gyanúsított így soha nem tudja, milyen bizonyítékok állnak még rendelkezésünkre. Bizonytalanná válik, s végül rájön, hogy nincs más út, mint az őszinteség.

– Már értem az elgondolását, alezredes elvtárs. Jó, hogy megkerestette Kapcsos, illetve Kreitzer születési bizonyítványát.

Korondi jóízűen felnevetett. Kada csodálkozva nézte parancsnokát.

– Látja, főhadnagy elvtárs, ez a kézifegyver nem volt valódi, csak kasírozott, színházi kellék.

Mosolyogva nézte beosztottja csodálkozó arcát.

– Ez a szerencsétlen Kapcsos nem volt soha Kreitzer, nem volt

zsidó, és a papírok is erre a célra készített hamisítványok voltak...

– Nem értem...

– Mit nem ért, Kada elvtárs? Egyszerű trükk volt... sőt, ócska trükk... pszichológiai gyermekjáték. Számítottam rá, hogy Rajnay makacsul és bután ellenáll a napnál világosabb tényeknek is. De egy Rajnay Zsolt azt már nem bírhatja ki, ha azzal gyanúsítják, hogy zsidó... sőt... egy zsidó álarcát még akkor sem tűri magán, ha az álarc letépése igen kellemetlen következményeket ígér számára. Érti már? Ezért készültek ezek a papírok, és beváltak. Bár nélkülük sem tarthatta volna sokáig álláspontját. Érti?

– Értem, alezredes elvtárs – nevetett Kada. – Csak azt nem értem, hogy ennek a gazfickónak a szemtelen pökhendiségével szemben ön hogyan tudta megőrizni hidegvérét. Már közel álltam hozzá, hogy „bekeverek" neki egyet, már ne haragudjon a kifejezésért.

Korondi elkomorodott, felállt íróasztalától, és sétálni kezdett.

– Ez esetben én pedig eljárást indítottam volna ön ellen, főhadnagy elvtárs. – Az alezredes komor hangja felengedett, megállt Kada előtt. – Tanulja meg, Kada elvtárs, a törvénytelenség nem nekünk segít, csak az ellenségeinket erősíti. Szakmailag pedig csak olyan vizsgáló vetemedik erőszakra, aki gyöngébb, mint a gyanúsított. Nincsenek érvei, nincsenek bizonyítékai, szóval, a vizsgálat gyöngeségének bizonyítéka a fizikai erőszak. Soha többé ezen az úton mi nem járhatunk. Maga új ember a rendőrségnél. Nem mint parancsnoka, hanem mint elvtársa kérem önt: soha ne veszítse el türelmét, soha ne lépjen erre a zsákutcába vezető útra. Önnek a fejével kell megadásra kényszerítenie ellenfelét. Ha az öklét használja, maga a vesztes akkor is, ha nagyot tud „bekeverni". Erősebb a mi rendszerünk törvényes ereje, mint a legkeményebb csepeli tenyér. – Elmosolyodott. Mindkét kezét a főhadnagy vállára tette. – Elhiszi nekem?

– Elhiszem, alezredes elvtárs. – Kada felállt.

– És nem felejti el, amit mondtam?

– Soha nem felejtem el, alezredes elvtárs.

Korondi lassan visszasétált íróasztala mögé. Az asztali lámpát úgy állította be, hogy mindketten láthassanak.

– Hát akkor kezdjünk hozzá az öreg Rajnay „vallomásához".

Kedves Fiam!

Majd esztendeje már, hogy utolsó leveledet megkaptam, utolsó leveledet, amelyben politikai gengszternek neveztél, kalandornak, és amelyben megtagadtál engem – az apádat. Öreg vagyok már és fáradt, hogy érveket gyűjtsek, és vitába szálljak Veled, meg a múltunk és a jövőnk is annyira idegen egymástól, hogy céltalannak is látom a pert kettőnk között.

Te már nem tartozol a mi világunkhoz. És ezt nem attól fogva számítom, hogy elkerültél otthonról, s előbb Svájcba, majd Svédországba mentél, ahol most is vagy. Bevallom azt is, hogy bizonyos örömmel és büszkeséggel olvastam neved mindig, ha a nagy, nyugati tudományos folyóiratok cikkeiben említették a Te vegyészeti kutatásaidat is – mert magamhoz tartozónak éreztelek. Akkor kezdtem csak gondolkodni, amikor megtudtam, hogy Te is hitet tettél a kommunisták békemozgalma mellett. Éreztem, hogy más vizekre kerültél, mint én, és egészen más irányba hajózol. Mégis, amikor emlékezetes, utolsó leveledet megkaptam, kijelentéseid szíven ütöttek. Azt írtad, tudomásodra jutott, hogy az én nevem is szerepel azoké között, akik az 1956-os magyarországi eseményeket előidézték, s így én is felelős vagyok a tengernyi vérért, ami 1956 őszén Budapest utcáin kiömlött.

Az, ami 1956 októberében és novemberében Magyarországon történt, engem is megdöbbentett, fiam, és talán sok mindent lezárt eddigi életemben. Benne volt a kezem az ötvenhatos eseményekben – igaz –, de azok után kellett rádöbbennem, hogy nekünk, akik Magyarországtól távol küzdöttünk vélt igazunkért, sok mindent át kell értékelnünk. Magamban levontam a következtetéseket is, és körülbelül úgy éreztem magam, mint a kártyás, aki az utolsó nagy játszmát veszítette el, s tudja, hogy többé nem nyerhet ellenfelétől.

Igen, a játszmát elveszítettük, örökre és végérvényesen. Hiába volt a tengernyi pénz és erőfeszítés, Magyarországon nem úgy történt, ahogy mi szerettük volna. Ez a felismerés egyúttal azt is jelentette, hogy beismertem egész életem küzdelmének csődjét: az, amiért egész életemben küszködtem, megbukott. Gondolhatod, fiam, mennyire megrázott az engem. Anyád odahaza meghalt a kommunisták börtönében, nem sokkal ezelőtt tudtam meg, Zsoltot letar-

tóztatták Magyarországon – és ebben a lelkiállapotban kaptam a leveled.

Mondtam már, hogy akkor mennyire fájt. Nem is gondoltam rá soha, hogy azok után, amiket írtál, még valaha is hozzád fordulok. De ahogy múltak a hónapok, egyre jobban egyedül éreztem magam. Szerettem volna valakivel elbeszélgetni, szerettem volna, ha van valaki, akivel vitába szállhatok az én nagy kétségeimről, aki meggyőz róla, hogy még nem veszett el minden, vagy aki igazolja nagy vívódások árán szerzett felismerésemet. De nem volt ilyen senki körülöttem. Sőt! Vigyáznom kellett, nehogy valaki is megsejtse, mi dúl bennem, mert az acsarkodók között nem tudom, mi lenne a sorsom. És így jutottál eszembe Te, fiam. Sokáig azzal áltattam magam, hogy ha majd feltárom előtted az életemet, talán megenyhül a szíved is. Erre gondoltam, de most, ahogy írás előtt végigsuhant agyamban az elmúlt évtizedek története, egyszeriben rádöbbentem, hogy attól, amit mondani tudok Neked, még jobban meggyűlölhetsz, és nem nyerhetek feloldozást kegyetlen szavaid alól. Mégis írok, mert érzem, hogy könnyebbséget hoz számomra az írás, és mert érzem, hogy írás közben sem leszek egyedül.

Hallgass hát meg, fiam, ígérem, őszinte leszek, hogy megismerhess, hiszen idáig csak annyira láttál, amennyire engedtem. Most körülnézhetsz a boszorkánykonyhában, ahol az első világháború óta sisteregve, fortyogva formálódott az emberek, népek, országok sorsa. Hallgass meg, fiam, és talán megnyugszik a lelked attól is, amit anyádról és Zsolt bátyádról fogok mondani Neked, mert tudom, hogy őket már hamarább meggyűlölted, mint engem. Hallgass meg, fiam, most már csak ezt kérem a sorstól és azt, hogy adjon még erőt ennek az írásnak a befejezéséhez.

Ott kell kezdenem, hogy amikor 1920-ban, három évvel később, mint Zsolt bátyád, megszülettél, én már szerződést kötöttem a nagy fejedelemmel, a titkosszolgálattal, akinek mind a mai napig hűséges alattvalója maradtam. Ismerem véleményedet a szolgálatról. Sohasem vitatkoztam veled, nem tartottam szükségesnek. Most is csak annyit: az államok titkosszolgálati tevékenysége az emberiség történelmével egyidős. Nem a mi korunk szülte. Ősrégi múltja van. Ismerték és gyakorolták az egyiptomiak, a zsidók, a

perzsák, a görögök, a rómaiak. Nem hivatkozom történelmi tényekre, talán elég Nagy Frigyes egyik mondását idéznem: „Ha az ellenség szándékáról mindig értesülnénk, akkor egy gyengébb hadsereggel is mindig győznénk." Te nagyon finnyás voltál, amikor ezt a szót hallottad: kém. Emlékszem, nem sokkal a háború előtt, egy alkalommal felháborodottan kifakadtál, amikor valamilyen kémhistóriát olvastál a lapokban. „Micsoda aljas, lezüllött emberek lehetnek azok, akik ilyen feladatokra vállalkoznak." Pontosan már nem emlékszem a szavaidra, de az értelme ez volt. Válaszomat vártad, kíváncsian néztél rám. Ha jól emlékszem, én Napóleonnal feleltem: „Vannak háborúk, amelyeket nem annyira a gyalogság, lovasság vagy tüzérség nyer meg, hanem a kémkedés, ezért a hadvezérnek ezzel is mint döntő tényezővel számolnia kell." Furcsán néztél rám, éreztem, tovább szeretnéd folytatni a vitát, de én nem álltam kötélnek. Most tudod meg, hogy miért.

Vallomással kezdem. Nem akartam katona lenni, mégis az lettem. Ezt te valószínűleg nem tudtad, hacsak anyád nem beszélt erről. Gyerekkoromban felfedezőnek készültem. Órák hosszat ábrándoztam az ismeretlen vidékekről, és mindig az volt a vágyam, hogy felnőtt koromban utazhassam. Fantáziámat szabadon eresztve, gondolatban expedíciókat szerveztem Afrika és Dél-Amerika ősrengetegeibe. Vonzott a titokzatosság, a miszticizmus. Szerelmese lettem a Távol-Kelet titokzatos csodáinak, és apám könyvtárában minden könyvet, mely arról a világról szólt, elolvastam. Mégsem lettem utazó, felfedező sem. Otthon maradtam a birtokon, gazdálkodtam. Nem jártam dorbézolni, mint a többiek, még a megyebálon sem jelentem meg. Minden időmet a tanulásnak szenteltem. Bogaras vagyok, különc – mondták az ismerősök, és mosolyogtak rajtam. Nem voltam bogaras, különc sem. Volt bennem valami égés, olthatatlan szenvedély az ismeretlen után. Már fiatalkoromban okosabb voltam a többieknél, de sohasem éreztettem senkivel. Céltudatosan készültem valamire, amit nem tudtam magamnak megfogalmazni, nem találtam nevet rá. Fegyelmeztem érzéseimet. Elhatároztam, mások számára kiismerhetetlen leszek.

Amíg nagyapád élt, kedvemre tanulhattam, gondjaim nem voltak, nem engedte, hogy a birtok ügyeivel törődjem. Nyelvekkel is-

merkedtem, eleinte összevissza, később rendszeresen olvasgattam. Főleg a történelem érdekelt, de abból is a történelmi események mozgató rugói. Így bukkantam Fráter Györgyre, aki hosszú évekre eszményképem lett. Nem a Fráter György-i külpolitikai koncepció hatott rám lebilincselően, nem ügyeskedő, politikai manőverezése zaklatott fel, amelyet ma harmadikutas politikának nevezünk, nem. Engem Fráter György jelleme, akaratereje, célra törő szenvedélye, kegyetlen következetessége, művészi fokra emelt konspirációs készsége és gyakorlata babonázott meg; az a képessége, hogy kimagasló egyéniségét a szerénység álarcával fedte el. Fráter György nagyhatalom volt, élet és halál ura. Ha gúnyolták, alázatosan mosolygott, az erősek mosolyával. Hagyta, hogy mást dicsérjenek az ő munkájáért, hiszen tisztában volt vele, hogy végső soron minden tőle függ, a mosoly is, a dicséret is, és egyetlen intésére könyörgő alázattá torzulhat a gúnyos, lenéző mosoly is.

Esetlen, gondolatokba süppedt fiatalember voltam. Testileg nem vehettem fel a versenyt a megye többi úrigyerekével, hiszen alacsony voltam és vékony. Ráadásul a tífuszból visszamaradt örökségem – az erősen kopaszodó fej, hajlott hát – inkább középiskolai tanárhoz vagy könyvelőhöz tett hasonlóvá, nem pedig húszezer hold örököséhez. Nem volt titok számomra, hogy nevettek rajtam a társaságban, jóindulatúan megmosolyogtak, s ha nem voltam jelen, komikus külsőm a pletykázók nyelvén forgott. Jó iskola volt ez nekem, hogy megkeményítsem jellememet, acéllá edzdzem önuralmamat, parancsoljak érzelmeimnek, és arcom izmai, szemem villanása akaratom szerint működjék.

Az első időkben – két vagy három évig – csak úgy szórakozásból mindenkiről mindent feljegyeztem. Azt is, amit hallottam, és azt is, amit magam tapasztaltam. Izgalmas, érdekes, szórakoztató játék volt ez. Ma már látom, nem volt ez más, mint ismerkedés az élettel, készülődés a nagyobb feladatok elvégzésére, amelyeket akkor még nem ismertem.

Bár csak a szórakozás kedvéért játszottam, mégis éreztem, hogy ez már több a puszta időtöltésnél. Hiszen egyik napról a másikra azt vettem észre, hogy olyan adatok kerülnek a birtokomba, amelyek bizonyos fölényt biztosítanak számomra a társaság többi tagjával szemben. Utáltam őket, de tudtam, hogy együtt kell élnem

velük, mert az én véreim, sorsunk eltéphetetlenül összefonódott. Sohasem akartam parasztmegváltó lenni, és álmomban sem jutottak eszembe tolsztoji gondolatok. Az öreg orosz grófot mániákusnak tartottam. Hittem az úri osztály felsőbbrendűségében, hivatásában, és olyasfajta gondolataim voltak, hogy rendünk vezető erejét fel kell rázni. Nem reformokra gondoltam, inkább fegyelmezettebb, tartalmasabb életmódra. Azt az ellentmondást szerettem volna kiküszöbölni, amely a földbirtokos osztály, a magyar urak életmódja és történelmi hivatása között fennállt. Nem voltak politikai törekvéseim. Apám halála után nem fogadtam el a képviselőjelöltséget, de már én jelöltettem. Itt próbáltam ki első ízben erőmet, és nagyszerűen bevált. Nem akarok részletekbe menni, régen volt, ma már nem érdekes.

Még ma is sokat gondolkodom, mi volt az az erő, amely végzetszerűen anyád felé hajtott, és úgy érzem, nem tudom megmagyarázni. De van ennél nagyobb rejtély is. Mi hajtotta anyádat felém? Hiszen megyehíres szépség volt. Gazdag is, szép is. Házasságunk nem fűződött anyagi érdekekhez. Most, hogy ezeket a sorokat írom, és kitekintek az ablakon a havas háztetőkre, érzem, hogy száguld velem vissza a lélek. Országhatárok, városok, falvak lebegnek alattam, és hiába hadakozom érzéseimmel, legyűr a múlt, az emlékezés.

Viharos téli nap volt. Rhédey báróéknál voltam látogatóban, Biharcsermelyben... A báró dühös léptekkel járkál előttem. Vadászöltönye fiatalabbnak mutatja koránál, és ha arcát nem látnám, negyvenévesnek tartanám. Haragos szavakkal ostorozza Tiszát. Nem érdekelnek a szavai, megbűvölve nézem a lányát, Magdát, aki a kandalló mellett ül, és álmodozva a lángokba bámul.

Fél szavakat mondok, alig tudom fegyelmezni érzéseimet. Tudom, hogy fél arcomat megvilágítja a kandalló felizzó lángja, érzem a tűz melegét. Magdát most ismertem meg személyesen, de tudtam, hogy van, híre eljutott hozzám is. Mit érdekelt Rhédey fortyogása, amikor testem minden porcikája Magdát kívánta. Egyedül szerettem volna maradni vele, és már alig vártam, hogy az öreg eltávozzon. Ennek egyedüli módja volt, hogy a bárót együttérzésemről biztosítsam, és politikai elképzeléseihez támogatásomat megígérjem.

– Dénes bátyám – mondtam kimért, fegyelmezett hangon –, azt hiszem, tökéletesen értelek. Meg kell állapítanom, hogy koncepcióid nagyvonalúsága és újszerűsége meghökkentő. Tudod, Dénes bátyám, én a gyakorlati politikától idegenkedem, de nem tudom kivonni magamat elképzelésed hatása alól. Én, kérlek szépen, mindenben támogatlak, csak szólj. Ami pedig a kápolnási birtokvitánkat illeti, akceptálom álláspontodat. Utasítani fogom jogtanácsosomat, hogy a szerződéstervezetet készítse el, és terjessze Dénes bátyám elé.

Rhédey megállt, rám nézett. Tömött bajuszát, melynek két vége harciasan ki volt pederve, megsimogatta, szeme a bozontos szemöldök alól rám meredt, aztán lassan, nagyon lassan egyre keskenyebb lett, mintha láthatatlan rugók húznák a füle irányába. Már nevetett, elpárolgott minden dühe. Valószínűleg még Tiszának is megbocsátott abban a pillanatban, amikor meghallotta, hogy a kápolnási birtokról lemondok a javára.

– Ezt komolyan mondod, öcsém? – Elém állt, és jókedvűen az arcomba bámult.

– Itt a kezem, Dénes bátyám...

Persze, Rhédey akkor még nem tudta, miért voltam én olyan nagylelkű, miért mondtam le olyan könnyen a vitás kápolnási szántóról. Lemondtam, mert tudtam, újból az enyém lesz, mert elhatároztam, hogy Magdát feleségül veszem. Magda pedig majd hozza a birtokot is, hiszen egyetlen örökös.

Amikor kettesben maradtunk, a lány mellé ültem. Egyáltalán nem lepett meg, hogy az öreg egyedül hagyott Magdával. Rhédeyék gyakran felrúgták a társasági szokásokat. Ez nem az öreg, hanem a lányának lázadása volt a konvenciók ellen. Magda húszéves volt. Valamivel magasabb, mint én. Hosszú, tömött, barna haját befonva viselte. Körte alakú arca cigányosan barna volt. Szemében nyugtalanul izzott egy fénypontocska, melyen át tanulmányozhattam érzéseit. A fénypont hol kitágult, s ilyenkor lobogott benne a láng, hol összeszűkült, és szúrós lett. Karcsú volt, mint a modern amazonok. Senki előtt sem volt titok, hogy férfimódra üli meg a lovat, vív, célba lő, és a vadászat kedvéért hajlandó táncmulatságot is lemondani. Megérkezésem napján tanúja voltam, amikor a lovászfiút kegyetlenül megcsapta a korbácsával, mert kedves

lovát habosra hajtotta. A szerencsétlen fiú szűkölt, Magda villámló szemmel ütötte.

– Te bitang... Te alávaló... te... te paraszt!

Furcsa érzés áradt szét bennem. Ismeretlen vágy kerített a hatalmába. Uralkodni akartam felette, meg akartam törni ezt a kevély, kegyetlen lányt. Most, hogy visszagondolok az akkori érzéseimre, tisztán látom, nem a fiú sajnálata szülte bennem ezt a vágyat, hanem erőpróbának tekintettem a lány meghódítását. Tudtam, hogy a Rhédey családban éppen úgy, mint másutt, személyemet bizonyos misztikum övezi, mely érdekessé és titokzatossá tett.

Néztem a tűzbe meredő lányt, éreztem, zavarban van. Elhatároztam, hogy nyersen rátörök, merőben más leszek, mint a többi fiatal, felhagyok a szokványos udvarlási módszerekkel.

– Mit olvas a lángokból, Magda? – Áthatóan ránéztem és mosolyogtam.

Rám emelte szemét, a fénypont nyugtalanul vibrált.

– Maga tud a lángokból olvasni?

– Tudok. Tudtak a régiek is. Nekem beszélnek a lángok.

– Nem értem, mit mond... – Elfordította fejét, újból a tűzbe bámult, és úgy tűnt, mintha imádkozna.

– Az én ősöm a tűzimádó, lázadó Koppány volt. Pogány istene ott lobogott a rőt lángok között, és jövendölt neki...

– Olvasson hát a lángokból – szólt közbe Magda.

– Nézzen rám! – parancsoltam. – Olvasni fogok. S mindaz, ami a lángokban írva van, be fog teljesedni. – Élveztem a játékot, ahogy lassan, lépésről lépésre közeledtem feléje. Figyeltem hangomat.

– Magda, nincs hatalom, mely kettőnk közé állhatna. A végzet nekem rendelt, engem pedig neked. Hadakozz, harcolj érzéseid ellen, legyűrnek. Neked küldetésed van oldalamon. Teljesítenünk kell a sors parancsát. Lázadj! Annál erősebb lesz benned a vágy. Te nem a szürke hétköznapok lánya vagy, mint ahogy én sem vagyok a percek embere. Egymásnak rendeltettünk. Én hiszek a lángoknak, és megadom magam. Esküszöm, hogy az enyém leszel!

Láttam arcán a megdöbbenést. Finom széptevéshez szokott fülébe barbár pogány módjára törtek be szavaim. Érzelmeim nyerssége felzaklatta. Neki még férfi nem mondta ki ilyen őszintén,

ilyen gátlástalanul ezeket a szavakat: „az enyém leszel!" Már az a tény, hogy letegeztem, meghökkentette. Ő a bárónő megszólításhoz szokott. És jöttem én, a gazdag, különc Rajnay, s mint hódító hadvezér vagy a keleti mesék titokzatos királyfija, csak úgy, egyszerűen, parasztlegény módjára, letegeztem és jövendöltem: „Az enyém leszel, ha ma nem, akkor holnap, vagy holnapután."

És a jóslat valóra vált. Hamarabb, mint gondoltam, és hamarabb, mint ő gondolta.

1913 tavaszán tartottuk meg az esküvőt. Egy év múlva kitört a háború.

Háború... Ha tudnád, mennyire féltem. Balsejtelmek gyötörtek, és emberfeletti küzdelembe került, hogy közönyös, nemtörődöm arcot mutassak. Sohasem voltam hős típus, nem akartam dicsőséges tetteket végrehajtani. Voltak közöttünk virtuskodó fiatalok szép számmal. Én átengedtem nekik a terepet. Hősködjenek. Összeköttetéseim révén sikerült elérnem, hogy az első évben nem kellett frontszolgálatot teljesítenem. Sok mondanivalóm nincs azokról az évekről, talán csak azt említem meg, hogy a féltékenység folytonosan őrölte idegeimet. Anyád, ha a közelében voltam, nem tudta kivonni magát akaratom alól. De ha kikerült akaratom áramköréből, nyugtalan, furcsa természetének nem tudott ellenállni. Tudtam, hogy megcsal, de képtelen voltam szakítani vele. Szerelme nélkül akkor nem élhettem. Velem szemben alázatos volt, bűnbánó asszony. Szeretett. Ezer jellel bizonyította ragaszkodását, de a hűtlenségét nem tagadta. Furcsának fogod találni, de anyád ezekben az években tanulta meg a konspirációt: szerelmi kalandjait olyan művészi tökéletességgel szervezte meg, hogy soha nem kerültek nyilvánosság elé. Mint mondotta, ezzel tartozik nevemnek és becsületemnek.

Szinte látom, amint leveszed szemüvegedet, megtörlöd, és fejedet tenyeredbe hajtva gondolkodol. Azon tűnődsz, hogy miért nem szakítottam vele? Őszintén válaszolok. Több oka van ennek, fiam. Mint minden érzés, a szerelem érzése, a vágy, bonyolult folyamat, az érzések között talán a legbonyolultabb. A mi világunkban nem ismertem olyan társaságbeli úriasszonyt, akinek ne lett volna diszkrét kalandja. Neveket, családokat tudnék felsorolni, de feleslegesnek tartom. Magda semmivel sem volt rosszabb az átlag

arisztokrata asszonyoknál, ellenkezőleg, becsületesebb volt, mert előttem nem titkolt semmit, nem színészkedett. Mindig mindent őszintén megmondott. És tudod, miért tette? Emlékszem, egy alkalommal, ha memóriám nem csal, tizenhat nyarán, szabadságon voltam odahaza. Akkor egy tanyai tanító járt fel hozzá, aki lábadozó frontkatona volt. Mikor Magda szakított vele, a szerencsétlen öngyilkos lett. Az eset kapcsán beszélgettünk.

– Nézze, Ákos, én magát sohasem teszem nevetségessé – mondta.

– Már így is nevetséges vagyok – válaszoltam rosszkedvűen.

– Nem, maga, kedves, akkor lenne nevetséges, ha nem tudna a dolgaimról, és nem sejtene semmit. Nevetséges Kázméry Rudolf, aki esküszik asszonyának tisztességére, és mindenki megmosolyogja. Igen, ő nevetséges.

– Köszönöm, hogy ilyen jó szívvel megvigasztaltál. Igazán hálás vagyok – jegyeztem meg gúnyosan.

Ha mellette voltam, sohasem jutott eszébe, hogy más férfira nézzen. Akkor csak az enyém volt, teljes szívével, lelkével, és olyan varázslatos módon halmozott el szerelmével, hogy együttlétünknek azok a percei mindenért kárpótoltak. A többi társaságbeli úrinő akkor is megcsalta az urát, ha együtt voltak. Nem egy csábításnak voltam magam is kitéve. Persze, sohasem tudtam beletörődni a megváltozhatatlanba, lázongtam, égtem, de semmit sem tehettem.

Abban az időben rendületlenül hittem a magyar nép felsőbbrendűségében, és fajunkat valóban különleges fajnak tartottam, meggyőződésem az volt, hogy mi, magyarok, igenis uralkodásra teremtődtünk, és a Kárpát-medencében történelmi hivatást töltünk be. Azt tudod, hogy nem voltam túlzottan vallásos ember, isten létében már fiatalkoromban kételkedtem. A vallás létjogosultságát csak annyiban ismertem el, amennyiben politikai elképzelésem megvalósítása szempontjából az használható. Nekem természetesen nem volt önálló politikai koncepcióm azokban az években, de mivel az egyházak – a katolikus és a protestáns egyaránt – az uralkodó politikát támogatták, a vallást szükségesnek tartottam. Ezt csak azért jegyeztem meg, mert akkor is, azóta is a „keresztény Magyarország" jelszó volt napirenden, az volt a mozgató erő, s az

egyházak segítségével a tömegeket fel tudtuk sorakoztatni magunk mögött.

Tizenhét tavaszán megsebesültem. Csak a szerencsén múlott, hogy nem kerültem hadifogságba. Majdnem egy évig feküdtem kórházban. Ekkor költöztünk fel végleg Budapestre. Magda királydombi birtokából kedves kis villát vásároltunk Budán. Az egyes számú klinikán ápoltak. Ma is melegség önti el szívemet, ha azokra a napokra és Magda áldozatos szeretetére gondolok. Az életemet köszönhetem neki. Mindent megtett értem, amit asszony megtehet az uráért. Nem ismert lehetetlent. Ott ült betegágyam mellett, számára megszűnt a világ, csak én léteztem. Szenvedéseimet vállára akarta venni, és minden áldozatvállalásra hajlandó volt, csak hogy rajtam segíthessen. Pedig neki sem volt könnyű. Azokban a hónapokban volt áldott állapotban Zsolttal, s nehezen viselte a terhességgel járó kényelmetlenségeket. De titkolta előttem. Mennyi önuralomra volt szüksége, hogy szenvedését kedves mosolya mögé rejtse. Sok év telt el azóta, de azoknak a hónapoknak az emlékét nem mosta el az idő. Most, hogy ezeket a sorokat írom, remeg a kezem, és az emlékezés könnyeket csal elő szememből. Akkor még sok mindent nem tudtunk, se én, se anyád. De így van ez jól... Nem perelek a sorssal, nem nézek már vele farkasszemet, alázattal meghajtom a fejemet előtte. Megnyugtatja kiégett lelkemet a tudat, hogy Magda hittel a szívében halt meg. Ó, ha tudta volna, hogy halála hiábavaló... Milyen jó, hogy az ember nem láthat a jövőjébe, és nem ismerheti előre az elkövetkezendő napok, hónapok, évek megpróbáltatásait...

Ott hagytam abba, hogy sebesülten feküdtem... Betegségem ideje alatt kötöttem ismeretséget Titusz atyával. Ismerted őt, nem kell bemutatnom. Fiatalabb volt nálam majdnem öt évvel. Megszerettük egymást. A barátság bonyolult érzések titokzatos, furcsa harmóniája. Az igazi barátság hasonló a szerelemhez, de mélyebb annál, és talán tartalmasabb is. Tituszhoz ilyen természetű barátság fűzött. Sokszor ült ágyam szélén, és sok mindenről beszélgettünk. Titusz átlagon felül képzett, fiatal pap volt. Ismerőseim közül az egyetlen, aki fanatikusan hitt isten létében. Harcos pap volt. Eszméi érdekében bármikor hajlandó volt kardot rántani. Nem elégedett meg a krisztusi szeretet hirdetésével: nem, ha kellett, az

egyházi célok érdekében minden eszközt megragadott és felhasznált. Nem kellett huzamosabb együttlét, hamarosan rájött kétkedésemre. Persze ez könnyű volt, hiszen istenről alkotott nézeteimet sohasem tagadtam. Ennek ellenére alakult ki barátságunk. Sokat vitatkoztunk, és ami ma is érthetetlen előttem, Titusz sohasem akart megtéríteni. Volt a lelkünkben valami közös, ami egymás mellé sodort bennünket.

Emlékszem egyik beszélgetésünkre. Annak idején feljegyeztem a naplómba. Ez az 1917-es februári orosz forradalom után történt. A hírek nagyon felzaklatták az embereket. Nem kell erről írnom, hiszen ma már mindenki tudja, hogy a februári forradalom milyen hatással volt az országra.

Titusz az ágyam szélén ült.

– Alszol? – kérdezte. Mély, dallamos, meleg hangja volt.

Felnyitottam szememet, rámosolyogtam. Nem válaszoltam, gondolatokba mélyedve néztem sovány arcát, láttam, hogy ő is nagyon tűnődik valamin.

– Ákos, elvesztettük a háborút – szólalt meg hosszú hallgatás után.

Arra gondoltam, hogy szokása szerint vitatkozni akar, ezért kissé gúnyosan, nevetve válaszoltam.

– Ugyan. Nem is tudtam, hogy te, kedves Tituszom, hadászati kérdésekkel is foglalkozol. Ha így folytatod, még korunk Tomori Pálja válik belőled.

Rám nézett. Hangomból érezhette, hogy tréfálni akarok vele, de nem mosolygott vissza, mint máskor, arcán a vonalak megkeményedtek.

– Nem hadászati kérdésről van itt szó, Ákos. Sokkal többről. És az az aggasztó, hogy ezt nem látják a politikusok. Nem látják, hogy milyen szédületes gyorsasággal közeledik felénk egy olyan rém...

– Mire gondolsz? – szóltam közbe, és komoly arca, távolba meredő szeme meghökkentett.

– A forradalomra...

Megkönnyebbültem. Már azt hittem, hogy valami komolyabb dologról van szó. Miért kell a forradalomtól megrémülni? Magam

is olvastam a híradásokat, elég képzettnek tartottam magamat ahhoz, hogy könnyen áttekinthető, reális képet alkossak az oroszországi eseményekről, és jómagam nem láttam olyan tragikusnak az előállott, új helyzetet.

– Csak nem gondolod komolyan, kedves Tituszom, hogy azok az események a központi hatalmak számára káros kihatással lehetnek? Ellenkezőleg. Az orosz front napok alatt összeomlik, és mi minden erőnkkel a többi arcvonal felé fordulhatunk.

– Itt tévedtek, barátom – mondta Titusz. Felállt, a nyitott ablakhoz ment. Kibámult a virágdíszbe öltözött parkba. Nem láthattam arcát, mert háttal állt, de tudtam, hogy szokása szerint homlokán összeráncolja a bőrt.

– Nagyon nagy baj – hallottam hangját –, hogy politikusaink és katonáink műveletlen, rosszul, egyoldalúan képzett emberek. – Odajött az ágyamhoz, rám nézett. – Te sem tudsz három-négy lépésre előregondolni. Csak a mát, csak a perceket látjátok.

Vidámabb hangnembe akartam terelni a beszélgetést, és tréfálkozni kezdtem vele.

– Kedves dodonai jósom, ha szabadna tudnom, ön mit lát a holnapután csillámló üvegén? – Hangot váltottam, és patetikusan folytattam: – Vagy légy az én Luciferem, és vezess új utakra, tárd fel előttem jövőnknek sejtelmes titkait. Vezess a beavatottak birodalmába. – Nevetve hozzátettem: – Madách után szabadon.

Titusz nem nevetett, arca még komolyabbá vált.

– Csak tréfálkozz, tréfálkozzatok. De vigyázzatok, nehogy a jókedvetek jajveszékelésbe fulladjon.

– Megbántottalak? – kérdeztem békülékeny hangon.

Leült az ágyra.

– Nem bántottál meg. Hiszen nem rólam van szó. Ákos, jegyezd meg jól, amit most mondok. – Megnyalta a száját. – Ezt a forradalmat hamarosan el fogja söpörni a vörösök véres, pusztító forradalma. De ez nem fog megállni a határokon, átcsap rajtuk, és lázba hozza a földet. Nem lesz mentség, nincs megállás... Egyetlen mód lenne, egyetlenegy...

Kíváncsian néztem rá.

– Azonnal békét kellene kötni, és minden erővel közösen, csírájában el kellene pusztítani a vörös rémet. Csírájában! A kereszt-

tény világ forog veszélyben, és ti ezt nem látjátok. A mi egymás közötti hadakozásunk fogja őket talpra állítani...

Sok év telt el a beszélgetés óta, és Titusz jövendölése nagyon sokszor eszembe jutott. Ma már látom, igaza volt. Szavai, melyeket ott a kórházi szobámban mondott – végzetszerűen beteljesedtek. De ki mert volna erre gondolni akkor, 1917 májusában? Hiszen a kommunistákat alig ismerték, Leninről én magam sem hallottam. Nem vehettem komolyan a jövendölést. Ki hitte volna, hogy rövid negyven év alatt ilyen végzetesen megváltozhat a világ? Igen, ma már látom, azt kellett volna tenni, amit Titusz javasolt.

De felvillan bennem a gondolat... És akkor mi történt volna? Meg lehetett volna akadályozni ennek az erőnek a kitörését? Azt kell felelnem, nem. Legfeljebb késleltetni tudtuk volna. Jogosan kérdezhetnéd, mikor jöttem rá mindezekre? Mikor alakultak ki bennem ezek a gondolatok, és pontosan énbennem, abban az emberben, aki a kommunizmus elleni harcot életcéljának tekintette, aki ennek a célnak az érdekében feláldozott mindent, anyádat, testvéredet, önnönmagát, százakat az ismerősei és ezreket az ismeretlenek közül. Talán tegnap, tegnapelőtt még nem alakultak ki bennem állásfoglalásom körvonalai ilyen tisztán, bár formázódtak, kavarogtak az ellentétes gondolatok. Tény, hogy az ötvenhatos őszi, sikertelen ellenforradalom (nevetséges lenne, ha én is, mint a többiek, forradalomról papolnék) fejbe vert, felzaklatott, és elveszítettem egyensúlyomat.

Tudom, zavarosan írok, csapongok a múlt és a jelen falai között, de nem tehetem másként. A ma kérdései a múlt tükrében más világításba kerülnek, érthetőbbé válnak. Lehet, hogy most ismét ráncolod a homlokod: ha így látom, miért nem tárom felismeréseimet a világ közvéleménye elé; miért nem kiáltom hangos szóval: Emberek, álljatok meg, amíg nem késő! Miért suttogok, és miért csak neked mondom el mindezt? Megkísérlem a válaszadást. Azért, mert én már sohasem állhatok át. Magamban be kell vallanom a vereségemet, nem áltathatom magam, de nyilvánosan nem ismerhetem el. Nem azért, mintha szégyellni való lenne. Nem. Idáig még nem jutottam el. Nincs erőm. Talán, ha tovább élnék, erre is sor kerülne. De napjaim meg vannak számlálva.

Pár nappal ezelőtt érdekes eszmecserét folytattam Bächer pro-

fesszorral a jelenlegi világhelyzetről. A professzor szerintem mániákus ember. Nem szerette Hitlert, Adenauert sem szíveli. Mindig újabb és újabb elméleteket gyart álláspontjának igazolására. Hetenként rendszeresen felkeressük egymást. Hol ő van nálam, hol pedig én sétálok át hozzá, és ilyenkor a késő éjszakai órákig sakkozunk. A legutóbbi parti elmaradt. Mikor beléptem az ajtón, tárt karokkal, nevetve fogadott:

– Jöjjön csak, uram, jöjjön csak... – Belém karolt, és könyvtárszobájába kísért. Szokás szerint teáztunk. Valamikor sokat utazott Kínában, és ott ragadt rá ez a szokás.

– Ma nem lesz játszma – szipákolta nevetgélve. – Döbbenetes dolgokra jöttem rá. Meg kell hallgatnia.

Figyelmesen hallgattam, miközben szürcsölgettem az illatos kínai teát.

– Rájöttem – folytatta Bächer –, hogy a kommunizmus gyakorlatilag nem más, mint a huszadik század uralkodó vallása. Funkcionálisan olyan, mint volt a pogánysággal szemben a kereszténység.

Fejcsóválva hallgattam az ősz hajú professzort, aki hosszan bizonyította tételét. Részletes magyarázatba kezdett.

– Minden történelmi kornak megvolt a maga uralkodó vallása. Vagy tudja mit, uram, nevezzük eszmének. A római birodalom összeomlásának nemcsak a barbárok támadása volt az oka, hanem a kereszténység is, hiszen a kereszténység mint eszme a birodalmon belül megosztotta az erőket, szembeállította egymással az emberek millióit, rombolt, hogy építsen, elősegítette a barbárok uralomra kerülését, mert törvényszerű volt, hogy az új eszme alól a keletről jött hordák sem vonhatják ki magukat.

– De kedves professzorom – szóltam közbe –, mi köze ennek a kommunizmushoz?

– Mindjárt, uram, figyeljen csak. – Felemelte sárga ujját, és hamiskásan felém intett. – A kommunizmus gyorsabban terjed a világon, mint annak idején a kereszténység terjedt. És magasabb rendű eszme a keresztény vallásnál, mert modern, korszerű, és a tudományra támaszkodik. Vagyis nem a miszticizmusra épül, mint a vallás, hanem a realitás sziklatalajára, ami mindenki számára megfogható.

– De a vallásnak pontosan a miszticizmusban van az ereje, kedves professzorom...

Rám nevetett.

– Mondja csak, uram, maga nem talál különbséget a következőkben? A biblia azt hirdeti: boldogok a szegények, mert övék a mennyeknek országa. A kommunisták azt mondják: mi nem akarjuk, hogy szegénység legyen.

– Mondja csak tovább...

– Sorolhatnám ezeket a különbségeket, de ezek csak nüanszok, uram, melyek a politikusok propagandafegyverei. Én a mély különbségekre jöttem rá, amelyeket most a könnyebb érthetőség kedvéért nagyon leegyszerűsítve fogok elmondani. – Ivott a teából, rágyújtott havannaszivarjára, és az öblös fotelben hátradőlve, beszélni kezdett. Szeme a szivarfüst bodrozódását követte, úgy beszélt, mintha én ott sem lettem volna, mintha csak hangosan gondolkozna.

– A világot két részre osztom. A keresztény világra és a kommunisták világára. Szerintem Ázsia, Afrika és a Közel-Kelet sorsa megpecsételődött, rövid idő kérdése a kommunisták győzelme. A harc az idealizmus és a materializmus között folyik. A mohamedánokat, buddhistákat én azokhoz a barbárokhoz hasonlítom, akik támadják az imperializmus római birodalmát, és ezzel elősegítik a kommunisták győzelmét. A mi táborunkon belül ezer alapvető ellentét van, annak ellenére, hogy összeköt bennünket a keresztény világszemlélet, mert a keresztény vallás gyenge ahhoz, hogy a fennálló ellentéteket kiküszöbölje. Ért engem, uram? – kérdezte Bächer.

– Hogyne...

– A keresztény világ egymással háborúskodik. Hisz nem olyan régen még katolikus gyilkolt katolikust, evangélikus evangélikust, és így tovább, és a vallás, a mi vallásunk, nem tudja kiküszöbölni az egymás elleni háború lehetőségeit, képtelen megoldani a háborút kirobbantó ellentmondásokat.

– Talán nem is akarja – szóltam közbe.

– Mindegy, most nem is ez a kérdés, hanem az, hogy a kommunizmus mint eszme képes megoldani az alapvető bajokat. A kom-

munista táboron belül elképzelhetetlen, hogy két kommunista ország háborúskodjon egymással. Érti, hogy ez milyen erő?

– De mennyi vérbe kerül ennek az egységnek a megteremtése, kedves professzorom? – kérdeztem.

– Kevesebbe, mint a keresztény világ megteremtése került. Sokkal kevesebbe, uram – mondta a professzor. – Remélem, nem kívánja, hogy statisztikai kimutatást állítsak össze azokról a népekről, nemzetekről, akiket a kereszt jegyében történelmünk folyamán kiirtottak. Gondoljon csak a pogány időkre, Amerika őslakóira, a keresztes háborúkra, a lovagrendekre, a vallásháborúkra...

Nem folytatom tovább. A professzor fejtegetéséből számomra ez volt az érdekes, ez ejtett gondolkodóba. Az sem fontos, hogy mi a véleménye a kérdésről egy képzett marxistának. Engem mindenesetre megfogott, mert nagyon sok új gondolatot ébresztett bennem, legfeljebb még annyit jegyzek meg, hogy Bächer azt a következtetést vonta le: kompromisszumot kell kötni a kommunistákkal, mert a polgári világ csak így tudja elkerülni gyors és végső pusztulását.

Titusz jóslata beválik.

A vörös forradalom átsöpört a határokon. Akkor én már szakszolgálatos voltam. Sebesülésem következtében bicegtem, frontszolgálatra alkalmatlan lettem. Titusz javaslatára a hadsereg hírszerző központjában nyertem beosztást. Ma sem ismerem barátom titkos kapcsolatait, de tudom, hogy neki köszönhettem beosztásomat. Napok alatt szerelmese lettem új munkámnak, mert most olyan helyre kerültem, ahol hasznát vehettem nyelvtudásomnak, különleges képességeimnek, olvasottságomnak. Az összeomlásig Bécsben éltem. A magyarországi forradalom híre megdöbbentett. Önként akartam jelentkezni a forradalom elleni harcra, de nem került sor rá, mert parancsnokom, von Köhnig ezredes magához rendelt. Közölte velem az utasítást. Budapestre kell költöznöm. Ne vállaljak semmiféle beosztást, szervezzem meg a hírszerzéshez szükséges kulcspontokat. A további utasítást megkapom.

Így értem vissza a vörös Budapestre. Harminchárom éves voltam. Anyád huszonhat, és tüneményesen szép, Zsolt bátyád három. Anyád akkor veled volt viselős.

Visszatértünk villánkba. Nem volt könnyű a feladatom. Hírszerző hálózatot kellett kiépítenem. Mindenről tudnom kellett, ami a vörösök vezérkarában és a kormányzati szervekben történt. És nem volt segítőtársam, legalábbis én azt hittem. Fogalmam sem volt, hogyan kezdjek a munkámhoz. Azt tudtam, hogy Bécsben megalakult az ellenforradalmi komité. Később a kapcsolatot is felvettem vele. Szegeddel is összeköttetést tartottam fenn. S váratlanul megjelent Titusz. Mennyivel könnyebben ment a munka! Igaz, Titusznak sokkal nagyobb lehetőségei voltak, mint nekem, hiszen a gyónó asszonyokon keresztül értékes híreket szerzett, de azon túlmenően használható szálakat adott a kezembe. Valószínűleg te nem érted ezt az asszonydolgot. Pár szóval megmagyarázom. Igaz, ezt Titusz nekem sohasem mondta, nem dicsekedett vele, magamtól jöttem rá az évek során. Arról az egyszerű dologról van itt szó, hogy a nők sokkal vallásosabbak, mint a férfiak. A nők hisznek, mert hinni illő dolog. Ám a hitnek sohasem kutatják értelmi alapját, hisznek a hit kedvéért. A férfiak általában keresik, kutatják a hit logikáját, vitatkoznak, perelnek. Számtalan esetben előfordul, hogy az asszony a családi béke kedvéért ráhagyta férjére bogaras vagy különc elképzeléseit, és még arra is hajlandó, hogy látszólag megszakítsa kapcsolatát az egyházzal. Csak látszólag, mert titokban felkeresi papját, és nála keres vigasztalást.

Ilyenkor őszintén feltárja a lelkét, és tanácsot vár problémájára. Az okos pap előtt feltárulnak a családi élet féltve őrzött titkai, és a férjnek sokszor fogalma sincs, hogy életét, cselekedeteit a háttérből a feleségén keresztül irányítja valaki. Az olyan papok, mint Titusz is volt, nagyon ügyesen éltek ezekkel a lehetőségekkel, különösen a forradalmi időkben. Titusz az ilyen lehetőségeket sohasem használta fel önző céljaira, nem zsarolt szerelmet, nem gyűjtött vagyont. Becsületes volt, mint a megszállott első keresztények, megvetette a földi gyönyöröket, de tudom, hogy politikai elképzelése érdekében mindent felhasznált.

Mióta a szakszolgálat tagja voltam, bizonyos elveket állítottam fel, és azok szerint dolgoztam. Ilyen alapvető elveknek tartottam a következőket: A legjobb szövetséges az ellenséges táborban fennálló ellentét. Az ellentét olyan nyitott kapu, amelyen keresztül nyugodtan besétálhatunk. Rájöttem arra is, hogy minden ember

hiú. Az emberi hiúságot okosan fel lehet használni. Már fiatal koromban felismertem azt is, hogy a szerelmet, mint a cselekedetek egyik mozgató erejét, nem lehet kézlegyintéssel elintézni. A szerelem az emberek alapvető érzése. Nem állítom azt, hogy világ- vagy történelemformáló ereje van, de egy biztos: az egyén fejlődésében, jellemének alakításában meghatározó módon közrejátszik. Kevesen vannak olyanok, akik uralkodni tudnak a szerelem érzésén. A szerelem tehát, állapítottam meg, szövetségesem. Aztán ott van a butaság, szülőanyja az irigységnek, a bosszúnak, az önzésnek és általában az alacsonyabb rendű érzéseknek és ösztönöknek. Megemlíthetem még a karrierizmust, ezen a téren is bőségesek a tapasztalataim.

Munkám megkezdése előtt alaposan elemeztem a politikai helyzetet. Egyáltalában nem láttam reménytelennek a jövőt. Titusszal megbeszéltem mindent... Magda előtt nyugodtan társaloghattunk, mert anyád hivatásának tekintette a harcot a vörösök ellen, minden áldozatra hajlandó volt.

– Nézd, Ákos – mondta egy csendes nyári reggelen Titusz –, az agyhoz kell férkőznünk. Az agyhoz, barátom. Ha sikerül betörnünk a vörös vezérkarba, mondjuk, Kun Béla környezetébe, nyert ügyünk van. Nagyon sok időt, fáradságot takarítunk meg. – Titusz meggyőződéssel beszélt.

– Nem könnyű a feladat – állapítottam meg.

– De nem is olyan nehéz... – vágta rá, és összevonta bozontos, fekete szemöldökét. – Nem nehéz, barátom, mert mindenütt akad olyan ember, akivel őszintén lehet beszélni. Vagy te azt gondolod, hogy a vörösök parancsnokságán valóban mindenki vörös?

– Nem gondolom, kedves Titusz, de azért...

A pap elmosolyodott.

– Nekem máris vannak bizonyos információim a vezérkarban levő ellentétekről. Jó lenne, ha felkeresnéd Perédi István őrnagyot. Természetesen nem a minisztériumban, hanem a lakásán. Beszélgess vele a jövőről, sorsáról.

Titusz részletesen elmagyarázta, hogy mit kell tennem. Perédi hivatásos tiszt volt, aki a háború előtt elkártyázta földbirtokát, és azzal akarta volt tiszttársait megbosszulni, hogy a vörösök oldalára állt. S mivel fergeteges támadást indított ellenünk, fontos beosz-

tást nyert a Vörös Hadseregnél. Azon az osztályon teljesített bizalmi szolgálatot, ahol Kun Béláék részére állították össze a titkos jelentéseket. Amint Titusz elmondotta, ezek a jelentések nemcsak az antant elképzeléseiről szerzett információkat tartalmazták, hanem a vörösök tervbe vett intézkedéseit is. Ha mi ezeknek a jelentéseknek a másolatait megszerezzük, nagy szolgálatot teszünk a bécsi ellenforradalmi komiténak és a Szeged környékén csoportosuló fehér csapatoknak.

– Ha sikerül Perédit jobb belátásra bírni, nyert ügyünk van – mondta Titusz.

Másnap, vasárnap délelőtt felkerestem az őrnagyot.

Az eső bágyadtan szemerkélt, a szétcibált felhők mögül elővillant a napsugár. Az ilyen bolondos időjárásra mondogatták odahaza a cselédek: „Ördög veri a feleségét." Tétova léptekkel bandukoltam Perédi lakása felé, és azon tűnődtem, hogyan kezdjem a beszélgetést. Titusz egy szóval sem említette, kitől szerezte információját, és nem gondoltam arra, hogy az Perédi feleségétől eredhet. S hátha Titusz tévedett? Az én bőrömre! Mi lesz, ha az őrnagy átad a vörösőrségnek? Tisztában voltam vele, hogy a vörösök nem teketóriáznak. Ha elfognak, és megtudják küldetésem célját, falhoz állítanak. Félelem fogott el. Kabátom zsebében akaratlanul is megszorítottam revolveremet. Az acél hidege végigfutott testemen, megnyugodtam. Nem leszek elnéző – határoztam el. Ha Perédi nem fogadja el ajánlatomat, ha veszély fenyeget, végzek vele.

Ma is pontosan visszaemlékszem a találkozás hangulatára. Arra már nem, hogy milyen volt a lakás, de úgy gondolom, ez ma már nem is fontos. Az őrnagyból is csak kócos, fekete hajára és nyugtalanul vibráló, szürkéskék szemére emlékszem. Szeme fehérjét finoman átszőtték a vértől duzzadó erek. Perédi arca inkább művész-, mint katonaarc volt. A fegyelemnek legkisebb nyomát sem láttam rajta. Udvariasan, de gyanakodva fogadott. Szemébe néztem, de kerülte a tekintetemet. Az első pillanattól kezdve gyűlöletet éreztem vele szemben.

Sokkal könnyebben ment az alku, mint gondoltam volna. Igaz, a sikerben nagy része volt a külpolitikai helyzetnek is, meg aztán

az őrnagy nem volt buta ember. A jelentésekből felismerte, hogy a vörösök napjai meg vannak számlálva.

– Nézze, őrnagy úr – kezdtem –, nyílt kártyával játszom. Önnek jogában áll, hogy letartóztasson, de tudom, nem fogja megtenni...

– Mit kíván? – szólt közbe.

Mosolyogtam, és nagyon áthatóan néztem őt.

– Módot és lehetőséget adunk, hogy életét, jövőjét megmenthesse. Ez az utolsó alkalom. – Aztán részletesen elmondtam, mit kívánok tőle. Nevemet, kilétemet nem árultam el. – Választhat, vagy tovább úszik az árral és elpusztul, vagy visszatér a becsület útjára.

Sokáig gondolkodott.

– Mi a biztosíték, hogy ön nem provokátor? – kérdezte.

Elnevettem magam. Milyen biztosítékot adhattam volna neki. Tudtam, hogy már megnyertem a csatát.

– Remélem – válaszoltam –, nem úgy nézek ki, mint a csőcselék valamelyik tagja? Magatartásom és úri becsületszavamon kívül egyéb garancia pillanatnyilag nem áll rendelkezésemre.

Ekkor lépett be a felesége, szép, szőke, harminc év körüli asszony. Nyúlánk, formás alakján megfeszült a ruha, bőre hamvas volt, mint az őszibarack, és áttetsző. Enyhén biccentett, gazdag hajkoronáján megcsillant a napfény. Tekintete fürkészőn siklott rám. Leült a férje mellé. Perédi nem szabadkozott, nem küldte ki. Ebből arra következtettem, hogy az asszony előtt nincsen titka. Néztem álmodozó szemét, telt mellét, elfűzött, karcsú derekát, és gondolatban mezítelenre vetkőztettem Anna-Máriát.

Anna-Mária. Szép név. Amikor Perédi kimondta, furcsa zsongással telt meg a szoba, mintha minden szegletből ezt suttogták volna felém: – Anna-Mária, Anna-Mária. Azelőtt soha nem láttam, nem hallottam felőle, és mégis azt éreztem, hosszú évek óta ismerem, az idők kezdete óta.

– Vállalnod kell, István – mondta váratlanul az asszony.

Meglepetten néztem rá. Férje is felkapta a fejét.

– Mindent hallottam – folytatta magyarázatképpen. Perédi nem felelt, lehajtotta fejét. – A férjem teljesíteni fogja, amit kérnek tőle – fordult felém Anna-Mária. – Köszönjük önöknek, hogy felkerestek.

A jelentések valóban nagyon értékesek voltak. Túlmenően azon, hogy a bécsieknek és a szegedieknek értékes anyagokat juttattunk, bennünket is örömmel, lelkesedéssel töltöttek el a vörösök számára egyre kedvezőtlenebb hírek. Perédinek az volt a kérése, hogy vele ne találkozzam, Anna-Máriával tartsam a kapcsolatot. Szívesen tettem.

Rajtunk kívül mások is dolgoztak a fehéreknek. Az ellenforradalmi szervezkedést nagyon megkönnyítette, hogy a kommunisták és a szociáldemokraták az egyesülés után is marakodtak. A jelentésekből világosan láttuk, hogy a szociáldemokraták egy része keresi az egyezkedést.

A júniusi ellenforradalmi felkelés előtt sürgősen találkoznom kellett Perédivel. Nem volt odahaza. Anna-Mária közölte, hogy férje Szolnokra utazott. Kedvetlenül távozni akartam, az asszony megállított.

– Szeretnék beszélni magával...

Kívántam Anna-Máriát, mégis kerültem minden alkalmat, mely ismeretségünket más irányba sodorhatta volna. Látszólag ez ellene mond annak, amit előzőleg leírtam. Nincs itt ellentmondás. Nem tartottam az időt alkalmasnak arra, hogy viszonyt kezdjek vele. Féltem, hogy az a szenvedélyes szerelem, amelynek csírái észrevétlenül bontakoztak bennem, ezernyi problémát, gondot fog felszínre hozni, és hosszú időre leköti energiámat. Ne feledd, az ellenforradalmi felkelés hajnalán álltunk, és akkor minden gondolatunkat ennek a célnak szolgálatába kellett állítanunk. De élt bennem a visszafizetés vágya is. Vissza akartam fizetni Magdának a sok megalázást, melyben részesített. Persze most megint arra gondolsz, hogy összevissza fecsegek. Pár nappal előbb azt írtam, hogy anyád milyen hűségesen, mennyi odaadással ápolt betegségem alatt, és én mindezért milyen hálás vagyok. Ez igaz. De arról a szenvedésről is beszéltem, amelyet hűtlenségével okozott nekem, és ezt az érzést csak tompítani tudtam, de sohasem tudtam kiölni magamból.

A kezem már a kilincsen volt, amikor Anna-Mária megszólalt. Megfordultam.

– Parancsoljon – mondtam alig hallhatóan.

Leültünk.

– Kicsoda ön? – kérdezte. Tudnod kell, hogy Anna-Mária sem tudott rólam semmit, csak azt, hogy az ellenforradalmi erők egyik vezető tagja vagyok. Mosolyogtam.

– Egy vagyok azok közül, akik hajlandók...

– Hogy hívják? – szólt közbe. – Mi a neve? Katona?

– Nem mindegy, Anna-Mária? – kérdeztem. – Nem mindegy? – Mikor kiejtettem a nevét, melegség áradt szét a testemen. „Anna-Mária..." – Tudja, hogy jó ügyért dolgozom. Ez nem elég? Nevem? Istenem, hát a név a fontos? Nevezzen Gáspárnak.

Lehajtotta a fejét.

– Gáspár – duruzsolta maga elé –, Gáspár... Én nagyon... nagyon félek.

– Mitől fél, Anna-Mária?

– Nem tudom. Félek magától, a jövőtől, mindentől, magamtól is... – Megérintette a karomat. – Gáspár, mondja meg őszintén, mi lesz a férjemmel?

Tudtam, mire gondol. Anna-Máriát az nyugtalanította, hogy a vörösök leverése után férjének megbocsátunk-e? Engem egyáltalán nem érdekelt Perédi jövője. Gyűlöltem őt és megvetettem. De az asszonyt nem akartam elkeseríteni, azt feleltem:

– Én mindent megteszek az érdekében.

Megfogtam az asszony kezét.

– Anna-Mária...

Rám nézett.

– Bízzon bennem... – Néztem pici, hegyes nyelvét, amint megnedvesítette puha vonalú száját. Aztán közelebb húzódtam hozzá, és így folytattam: – A férje nagyon sok bűnt követett el. Szeretném ha ezt tisztán látná...

– Tudom, Gáspár – sóhajtotta. – Tudom, és nem bocsátom meg soha neki. Ha tudná, mit szenvedek még most is... Képes volt kiszolgáltatni apámat, anyámat, az egész családot... de... mégiscsak a férjem...

Simogattam a kezét. Nem ellenkezett, hagyta. Éreztem, hogy támadnom kell.

– Anna-Mária – suttogtam –, ne lepődjön meg, ha most olyasmit mondok, ami talán megbotránkoztatja, de nem hallgathatom

el. Valami belső kényszer hajt, hogy feltárjam maga előtt a szívemet...

Lázasan hulltak ajkamról a szerelmes szavak. Talán nyersen, de nem törődtem semmivel.

– Nem... nem szabad... – suttogta, és kezét mellemnek feszítette.

– Mindent szabad... mindent, érted, Anna-Mária?... Most csak a mával törődj, a mával, mely a miénk...

Aztán, mintha leszakadt volna az égről a nap, és testemben, testünkben robbant volna szét ezer és tízezer apró, tüzes napocskára. A szerelem őrjítő vitustánca kerített hatalmába. Perédi István őrnagy sorsa megpecsételődött.

Leteszem a tollat, kitekintek az ablakon. Nyugat felől tömött, piszkosszürke felhőket sodor a szél. A kémények füstje alattomosan szétterül a házak felett, fennakad a fák kopasz ágain, s mint a tépett gyászlobogók foszlánya, lágyan leng... A tűz felsír a cserépkályhában... A fiókból előveszem a fényképedet. Magam elé teszem az asztalra, és beszélgetek veled. Szemüvegedet leveszed, mint a professzorok, rám nézel, és azt mondod:

– Gyűlöllek, apám.

– Mondtam, hogy őszinte leszek...

– Nem hittem volna, hogy ilyen cinikus vagy.

– Fiam, ne törj pálcát apád felett.

– Nem, te nem vagy az apám. Kérlek, nagyon kérlek, ne folytasd ezt a szörnyűséget, tépd össze azt is, amit eddig leírtál. Az ilyen gyónásra senkinek nincs szüksége.

– Nem tehetem, fiam. Tovább kell írnom. Az őszinteség a megtisztulás kútja. Szeretnék megtisztulni, azt akarom, hogy tisztán láss, én is tisztán akarom látni önmagamat. Ítéletedet még ne mondd ki. Várj.

– Írd!...

– Igen, fiam, írom. Légy türelmes. Most búcsúzom tőled. Fényképedet visszateszem a fiókba, zavarnál írás közben. Majd újból megidézlek, ha szükségem lesz rád...

Lágyan hullnak a hópelyhek. A meleg elbágyaszt...

Hiába, már öreg vagyok. Valamit álmodtam, de nem emlékszem rá, mit. Zavaros álmom lehetett, mert hangulatilag még most

is a hatása alatt állok. Mintha Anna-Mária fiatalkori árnya kísértett volna. Szegény szerelmem... hol vagy már, és hol van a meghitt, szerelmes órák varázsa...

Sejtésszerűen még ma is felizzik bennem az a mindent betöltő szerelem, melyet olyan drágán vásároltam a sorstól. Vérrel. Anna-Mária nem tudott róla, és sohasem tudta meg. Nem akartam, mert ha megtudta volna az igazat, elveszítettem volna őt.

Mikor Horthyék bevonultak, Perédit én jelentettem fel. Névtelenül. (Ugye, fiam szörnyű?) Ez elég volt, hogy a britanniások elhurcolják. Nagy ugrásokat teszek, nem akarlak történelmi históriákkal terhelni. Téged valószínű az én sorsom érdekel. Az őszirózsás forradalom és az ellenforradalom hiteles történetét majd megírják a tudósok. Engem ilyesmik ma már nem érdekelnek. Csak az én szerepem az érdekes. Nincs szükség arra, hogy mint szemtanú, mint az akkori véres idők krónikása részletesen beszámoljak neked az eseményekről. Nézd csak, fiacskám. Mi az ellenforradalom után be akartuk bizonyítani a világnak, hogy a vörösök milyen vandál pusztítást, milyen pokoli öldöklést hajtottak végre.

Ezt kellett ezerféle alakban a világ közvéleménye elé tárni. Ez mindig így volt. Ostobaság lett volna arról beszélni, hogy volt abban a felfordulásban a tömegek számára nagyon sok jó is. Ezt én nem hittem akkor. Ma már másképpen látom. Akkor nekem is az volt a véleményem, hogy kegyetlenül le kell számolni a vörösökkel. Mint tudod, ez sikerült is. Alaposabban, mint ahogy kellett volna. Tiszti különítményeink gondos munkát végeztek. Olyannyira, hogy felkeltették Európa figyelmét. Nincs mit mondanom erről. A részleteket megtalálod a kommunisták mai történelemkönyveiben. Csak egyet jegyzek meg. Mi tervszerűbben dolgoztunk, mint ők, mert egységesebbek voltunk a leszámolásban. Ők nem. Ezt nagyszerűen bizonyította a népbiztosok pere.

A leszámolással egyetértettem. Az volt Titusszal együtt a véleményem, hogy a zavaros időkben annyi kommunistát kell likvidálni, amennyit lehetséges. Az újonnan megalakult hírszerző és elhárító osztályra osztottak be, és mivel birtokaink kilencven százaléka román megszállás alá került, aktivizáltattam magam. Őrnaggyá léptettek elő. Azt hiszem, a legfiatalabb őrnagy én voltam akkor a hadseregben.

Perédi kihallgatása gyorsan folyt. Anna-Mária kétségbeesetten kérte segítségemet. Mindent megígértem. Azt mondottam, hogy utánanézek az aktáinak. Felesleges volt. Azt akartam, hogy Perédi elpusztuljon. Szükségem volt Anna-Máriára, a lakására is. Szép villa volt a Pasaréten. Ó, nem nekem, hanem az előttem álló feladatok elvégzéséhez volt szükségem rá.

Egyik márciusi délelőttön felkerestem az asszonyt. Szomorú arcot vágtam, kedvetlenséget színleltem. Kíváncsian nézett rám.

– Gyalázatos dolog ez, Anna-Mária... – Melléje ültem, átöleltem. – Férjed kettős játékot űzött. Tegnap bevallotta, hogy hamis jelentéseket adott nekem...

Hazudtam, az asszonyt akartam előkészíteni a legrosszabbra.

– Megőrült az az ember. Vörösnek tartja magát... vádol... szörnyű, hogy miket beszél összevissza... Ennek ellenére én mindent megteszek, de csak teérted... csak érted, Anna-Mária – suttogtam, és lágyan csókolgattam a haját.

– Gazember! – Az asszony hangját átfűtötte a gyűlölet és a csalódottság. Sírás rázta törékeny testét...

Másnap behívattak a Károly-laktanyába. Ott folytak a kihallgatások. Perédi rám hivatkozott. Fiatal főhadnagy hallgatott ki. Semmiről sem „tudtam", kijelentettem, hogy Perédit sohasem láttam. Ma sem sejtem, honnan tudta meg a nevemet, de valószínűnek tartom, hogy a fényképemet láthatta valamelyik újságban. Kinevezésem alkalmával a fényképemet leközölték a lapok, és röviden ismertették a forradalom alatti tevékenységemet. Perédi biztos volt a dolgában, meg volt győződve róla, hogy igazolni fogom őt.

Aztán szembesítettek. Ott állt előttem reménykedve, kérőn. Csak egy szavamba kerül, és szabad. Ő szabad, én pedig elveszítem Anna-Máriát. Mert nemcsak arról volt szó, hogy Perédi szabadul, többről. Hőssé avattuk volna. Azt is el kellett volna mondani, hogy szolgálatai nagymértékben elősegítették a győzelmet. Perédi jóképű férfi volt, külsőre nem vehettem fel vele a versenyt. Vajon, ha hősként térne haza, Anna-Mária mit szólna? Nem, Perédire nincs szükség. Áruló...

– Sohasem láttam ezt az embert – jelentettem ki. – Felháborítónak tartom, hogy ilyen módszerekhez folyamodik.

Perédi arcából kifutott a vér. Nem tudom, mit érezhetett. Csak azt láttam, hogy egész testében remeg, hangja már nem is volt emberi hang, inkább a kutyák szűköléséhez hasonlított, vinnyogott, vergődött, könyörgött az életéért...

Másnap vagy harmadnap megjelent az újságokban egy rövidke hír, mely arról számolt be, hogy a vörösökhöz átpártolt Perédi István őrnagyot szökés közben agyonlőtték. A valóságban Perédi a szembesítés után öngyilkos lett.

Az ablaknál állok. Félrevonom a nehéz csipkefüggönyt, és kitekintek a havas udvarra. Öreg vagyok, és félek a haláltól. Néha felébred bennem a vágy, hogy imádkozzam. Aztán legyintek, és fanyalogva megállapítom magamról, nemcsak félek, de az idegeim is felőrlődtek. Igazán sohasem hittem az istenben, mit akarok most? A lámpa megvilágítja a havas udvart, sárga fénykockát rajzol a hóra. Belekap a szél, hordja. Megremegek. Perédi halála nem döbbentett meg, nem okozott lelkiismeret-furdalást. S íme, most remegek.

*

Korondi nem olvasott tovább. Régi-régi szolgálati emlékek tódultak képzelete elé! Régen volt, éppen tíz éve annak, akkor még őrnagy volt. Tele volt munkával, dühítette, hogy megzavarják. De nem lehetett kitérni: már másodszor kereste az ismeretlen nő; bebocsátást követelt. Nagyon kelletlenül fogadta, de szerencsére – elmosolyodott az emléken – mégiscsak fogadta.

Pontosan emlékszik még annak az ügynek minden részletére. A nő nem jött, hanem szinte berobbant a szobájába.

– Fontos bejelentést akarok tenni; azonnal intézkedniük kell! Minden késedelmes perc súlyos következményekkel járhat.

Szokása szerint alaposan megnézte a látogatót. Már túl volt az első fiatalságán, de még nagyon csinos, telt nő volt, szőke hajában korai ősz szálak csillogtak, még csak mutatóban is indokolatlanul korán, nem látszott negyvenévesnek sem. Emlékszik, ballonkabátja gomblyukában MNDSZ-jelvény volt, körmeivel idegesen kapirgálta az íróasztal peremét. Pontosan tíz éve történt, és mégis emlékszik minden mozzanatra.

– Először mondja el, asszonyom, kihez van szerencsém, hol la-

kik, mi a foglalkozása, és utána rendelkezésére állok, hallgatom a bejelentését, s ha szükséges, megfelelő intézkedéseket teszünk.

Az asszony beszélt. Előbb kötelességtudó unalommal hallgatta; kissé azzal az érzéssel, hogy drága perceiből, ki tudja, mennyit fog elrabolni ez az asszony, később már kezdett érdeklődni, végül megfeszített figyelemmel kísérte minden szavát.

– Szegény, szegény kis Veronika... Játékszer volt az ügyes játékosok kezében. Életével fizetett tévelygéseiért: meggyilkolták. És a gyilkost még nem érte utol a bűnhődés. De talán most...

Kada is eljutott odáig, ahol Korondi befejezte az olvasást. Kérdőn nézett parancsnokára, aki mélyen leszívta cigarettája füstjét. Korondi bekapcsolta a kávéfőzőt, melyet előre elkészítettek számára.

Gondolkozva, zsebre tett kézzel sétált az ablaktól a páncélszekrényig. Mosolygott, és séta közben régen hallott Ady-verssorokat mormolt:

Máriától Veronikáig
Ívelnek el a férfikarok.

– Mária, Anna-Mária, Veronika – ismételte többször a neveket.

Kada nem akarta megzavarni gondolataiban, de a kíváncsiság kikényszerítette a kérdést:

– Azt tudom, kicsoda Mária, most már arról is olvasok, ki volt Anna-Mária. De ki volt Veronika?

– Veronika? Olvassuk tovább... sorra kell következnie... szereplője volt a drámának... kíváncsi vagyok, milyen helyet kap ebben a szerepkönyvben.

Korondi az asztalhoz lépett, orrára biggyesztette csontkeretes pápaszemét, s tovább olvasott.

*

Anna-Mária megsiratta urát. Szép volt a gyászruhában. Aztán megvigasztalódott. Anyagilag támogattam őt. Nem az én pénzemből, hanem a titkos alapból. Az ellenforradalom győzelme után azonnal megszerveztük a biztonsági szolgálatot. Az ország meg-

csonkításába nem nyugodtunk bele, és az első perctől kezdve a revízió lett a központi gondolatunk. Új osztályt létesítettem, azzal a céllal, hogy Románia, Csehszlovákia és Szerbia ellen megkezdem a felderítést. A leszámolásban nem vettem részt, engem már a jövő, a holnap érdekelt. Különben sem szerettem a mészárosmunkát. Voltak elegen, akik erre a feladatra vállalkoztak. Azokban a hetekben több alkalommal tárgyaltam Horthyval. Nem tartottam őt sohasem kapacitásnak. Szürke, mondhatnám, primitív ember volt, de erőszakos, könyörtelen egyénisége abban a helyzetben alkalmassá tette az ország vezetésére. Persze, hozzátartozik az igazsághoz, hogy voltunk néhányan, akik azt gondoltuk, Horthy fővezérre csak átmenetileg van szükség, amíg a rendcsinálás szakasza tart, aztán majd keresünk képességeinek megfelelő helyet. Nem így történt. Én is belenyugodtam mint megváltoztathatatlan ténybe. Amikor először közölte velem Titusz tényként a döntést, nem akartam hinni.

– Titusz, kedves, ezt komolyan mondod? Te, a katolikus pap? Nem értem.

– Megmagyarázom – mondta a szerzetes. Titusz nemrégiben tért haza Rómából. Nem mondta, de tudtam, hogy állásfoglalásában döntő szerepe van a vatikáni útnak. – Figyelj csak rám, Ákos. Sok tényező játszik itt közre. A monarchia visszaállítása nem időszerű.

– Ezzel egyetértek – szóltam közbe.

– Két út áll előttünk. Vagy demokratikus köztársaságot hozunk létre, és vállaljuk annak minden következményét, vagy marad az államforma királyság, egy erős kezű kormányzóval. Az utóbbi a célszerűbb. Horthy mindenben elismeri a katolikus egyház vezető szerepét, és hajlandó az antibolsevista harc élére állni. És ez a fontos. Az elbukott forradalom után itt csak olyan parancsuralmi politikai rendszer alakulhat ki, amelynek erős antibolsevista tartalma van, amelyen fennakadnak a Keletről jövő kommunista törekvések. Vedd úgy, hogy Magyarország az antibolsevizmus védelmi vonala...

– Amit át lehet törni...

– Ez rajtunk áll. Különben is az európai keresztény politika a jelenlegi helyzetben más politikai rendszert nem tűrhet meg.

Mikor Titusz látta, hogy hosszasan gondolkodom, szenvedélyesen tovább folytatta.

– Gondold csak el, mi lenne, ha demokráciát adnánk a vörösök által megfertőzött tömegeknek. Gomba módra születnének a forradalmi munkáspártok, burjánozna az ateista propaganda... Nem, barátom... itt hosszú évekig nem lehet sajtó- meg egyéb szabadság. Előbb át kell nevelnünk a népet. Még így is nagyon sok bajunk lesz a vörösök maradványaival. A veszedelem ma Szovjet-oroszország, mely valószínűleg meg fog erősödni. Horthy vállalta, hogy minden erejével a kommunizmus ellen harcol.

– Majd meglátjuk – válaszoltam. Igazat kellett adnom Titusznak.

Pár nap múlva Titusz újabb tervvel állott elő, amit lelkesedéssel fogadtam. Akkor már túl voltunk a trianoni békeszerződésen, köreinkben elkeseredett hangulat uralkodott. Engem is érzékenyen érintett Erdély elvesztése. Nálam azonban sokkal jobban bántotta Magdát, akinek összes birtoka odaát maradt. Még sohasem láttam őt olyan állapotban, mint akkor. Szinte kivetkőzött női mivoltából, és gyűlölete a románokkal szemben meghatványozódott. Aztán, hogy az évek múltak, ez a gyűlölet egyre inkább megkövesedett. Én türtőztettem magam. Megtörtént, magyaráztam Magdának, pillanatnyilag nem tehetünk semmit.

Szikrázó szemmel nézett rám, arca eltorzult a dühtől. A dolgozószobámban voltunk. Talán még emlékszel rá, a falak mentén könyvek, a sarokban, szemben az íróasztallal, széles, keleti szőnyeggel letakart kerevet, az ablak előtt, mely a kertre nézett, három öblös fotel és alacsony asztalka. Magda ott állt az asztal előtt. Japán selyemkimonó volt rajta.

– Maga csak ilyen félvállról veszi? Magát hidegen hagyja gyermekei jövője?

Elnevettem magam.

– Jó, kedvesem, nem hagy hidegen, mondd meg, mit csináljak? Szervezzek talán önkéntes légiókat, foglaljam vissza Erdélyt? Vagy robbantsam fel Romániát?

Gyűlölettel nézett rám.

– Maga még ebből is tréfát űz?

– És még miből? – kíváncsiskodtam. Nem felelt. Végignézett, és kiment a szobából.

Este megpróbáltam megbékíteni. Magamhoz húztam, fejét a mellemre vontam, miközben lágyan simogattam kibomlott, dús haját. Jövendöltem. Magam sem hittem szavaim komolyságában, de tudtam, hogy Magda felzaklatott lelkének most erre van szüksége. Nagyszerű tervekre, lángoló elképzelésekre. Olyan fényes jövendőt jósoltam gyermekeimnek, hogy olyant még a keleti mesék sem ismertek. Boldogan hallgatta, szorongása felengedett, mint egy doromboló macska, szorosan mellém simult.

– Bízzál bennem, kedves. Az utolsó csepp vérünkig harcolni fogunk. Te is, én is.

Halálosan komolyan vettem a harcot, és ezért örültem Titusz tervének.

A szerzetes soványabb volt, mint régebben. A fekete csuha még fokozta arca sápadtságát. Csak nagy szeme volt a régi parázsló. Szemürege sötét alagúthoz hasonlított, melynek mélyén tüzes lámpás vibrál. Az értelem dübörgő vonatja tört onnan elő.

Nem tudom, mondtam-e már neked, hogy Titusz is erdélyi volt. A Szerecsényiek utolsó férfitagja. Később, talán a harmincas évek végén, hallottam, hogy Titusz örökbe fogadott fia volt az öreg Szerecsényi grófnak. Anyja állítólag egy székely erdőkerülő lánya volt. Mikor a lány megszülte a gyereket, a gróf nem tagadta meg, magához vette, nevet adott neki. Mivel azonban nem akarta, hogy ilyen utód képviselje a családot, papot nevelt belőle, és vagyonát halála után a jezsuitákra hagyta. Valóban, Tituszban volt valami az egyszerű székelyből. Fellelhető volt ez gondolkodásában, viselkedésében, még abban is, hogy volt benne egy árnyalatnyi arisztokrataellenesség. Titusz nem az arisztokrácia szemszögéből szemlélte az eseményeket, mint en es a többiek, hanem kizárólag a katolicizmus érdekeit tartotta szem előtt. Elsősorban katolikus volt, és másodsorban volt csak magyar. Nem csinált ebből titkot. Szerencsés volt kettőnk találkozása, és szerencsés volt a kor. Ha nem fenyegette volna az országot a bolsevista forradalom réme, lehet, hogy ellenségek lettünk volna. De mivel érdekeink tökéletesen megegyeztek, nagyon mély barátság fejlődött ki közöttünk. Titusz mindenben támogatta az arisztokrácia és a nagyiparosok célkitű-

zéseit, mert azoknak is, éppen úgy, mint az egyháznak, első számú ellensége a kommunizmus volt. Nemegyszer kijelentette, hogy ha kell, az ördöggel is szövetséget köt a bolsevizmus ellen. Ez érthető volt, mert az egyház minden rendszerben érvényesíthette vezető szerepét, csak a kommunista rendszerben nem.

Milyen lángolóan tudott beszélni! És milyen okosan! És menynyivel többet tudott, mint mi. Egészen elképesztő hírforrásai voltak. De Titusz erről nem beszélt. Néha, amikor dicsekedve elmeséltem neki egy hírt, melyről azt gondoltam, csak én tudom, csendesen végighallgatott, és a végén helyesbített. Hivalkodás nélkül megjegyezte, hogy nem pontos az értesülésem.

Figyelmesen hallgattam őt, és némi irigységgel néztem értelmet sugárzó arcát.

– Ákos – mondta Titusz –, add úri becsületszavadat, hogy amiről most hallani fogsz, arról másnak nem beszélsz.

– Becsületszavamra fogadom. – Kezet fogtunk egymással. Őszintén szólva, gyerekes dolognak tűnt fel, de nem akartam vitatkozni.

– Van az országban egy illegális szervezet, szeretném, ha te is tagja lennél.

– Én? – kérdeztem csodálkozva.

– Igen. Nagyon szeretném.

– Milyen szervezet?

– A Kopjások. Ez a mozgalom neve – mondta magyarázatképpen.

– Kopjások? – Elmosolyodtam. – Fura neve van...

– Az Erdélyből származó urak szervezték... Te is erdélyi vagy, és beosztásodnál fogva sokat segíthetnél nekünk.

– Titusz, kedves, jó lenne, ha világosan beszélnél, mert őszintén szólva, nem sokat értek az egészből. Mi a célja, miért működik illegálisan? Nem kívánhatod, hogy tagja legyek egy olyan mozgalomnak, melyről semmit sem tudok.

Közelebb húzta a fotelt.

– Célja? – tette fel önmagának a kérdést, és hosszasan gondolkodott. – Nehéz lenne egy mondatban megmagyarázni.

– Nem ragaszkodom az egy mondathoz...

– Várj csak – intett. – Megpróbálom világosan és érthetően

megmagyarázni. Az ország jelenleg az antant ellenőrzése alatt áll. Az ellenőrző bizottságoknak joguk van vizsgálatot tartani, bizalmas iratokat tanulmányozni. A kormány nem mond le az elrabolt területekről, és nem mondhat le az sem, akinek birtoka és vagyona a túlsó oldalon maradt. Vagy te odaadod ősi jussodat? Én nem adom. És az egyház sem adja. Nem mondhatunk le róla, mert ehhez nincs jogunk. Harcolnunk kell minden talpalatnyi földért. Harcolnunk kell nyíltan és másképpen is, minden rendelkezésünkre álló eszközzel. A hivatalos kormányzati szervek nem alkalmazhatják a harc bármelyik formáját.

– Például? – szóltam közbe.

– Például nem szervezhetnek más államok területén illegális mozgalmakat, nem robbanthatnak ki felkeléseket, nem irányíthatnak tüntetéseket.

– Értem, most már kezdem érteni.

– A Kopjás-mozgalom azonban illegális szerv, működéséről a kormány nem tud.

– Egy kicsit sem? – mosolyodtam el.

– Hát, egy kicsit. Szóval, a Kopjás-mozgalomnak módja és lehetősége van mindenre, amire a kormánynak nincs, és nem is lehet.

– Értem.

– A mozgalom legfőbb rendeltetése mégis más. Fel kell készülnünk egy háborúra. Nem tudhatjuk, mikor robban ki konfliktus köztünk és szomszédaink között. Sok magyar él odaát, könnyű illegális fegyveres csoportokat szerveznünk. Aztán van még valami. Csehszlovákiában, Romániában és Jugoszláviában erős kommunista szervezetek működnek. Ezeknek az erősödése veszélyt jelent ránk nézve is. Nekünk nemcsak idehaza kell ellenük harcolni, hanem a határokon túl is. Az a kérdés, hogyan? A mi illegális szervezetünk működési területét kiterjeszti az utódállamok területére is, és az ott lakó magyarokra támaszkodva, állandó nyugtalanságot teremt. Ha például Cseszkóban vagy Erdélyben felrobban egy híd vagy egy vasútvonal, kettős célt értünk el. Egyrészt az ottani hivatalos szervek a kommunistákra fognak gyanakodni, és fokozzák ellenük a harcot. Másrészt, mi gondoskodunk arról, hogy Nyugat a magyar kisebbség lázongásának értékelje az akciókat. A szerve-

zet segítségével itthon is, a határokon túl is olyan gyakorlott rohamcsapatokat tudunk kiképezni, amelyek adott esetben nyílt harcot kezdhetnek. Most nem beszélek arról, hogy egy ilyen szervezetet milyen eredményesen tudunk más irányú felderítésre is felhasználni.

– Tökéletesen értem...

– Még nem érted – mondta Titusz –, mert a Kopjások működésének csak az egyik oldalát ismertettem. A szervezet másik feladata ugyanis belpolitikai jellegű. Azt tudod, hogy a képviselőknek mentelmi joguk van. Az ellenzékieknek is. Azonkívül számtalan olyan ember van az országban, aki támadja a kormányt, mérgezi a közhangulatot, és a hivatalos szervek különböző okok miatt nem indíthatnak eljárást ellenük. Mi majd fellépünk az ilyen nemkívánatos elemek ellen nem hivatalos formában.

– Titusz, ez igazán ragyogó elképzelés – lelkesedtem.

– Nos, csatlakozol?

– Természetesen. És mondd, a szervezeti felépítés milyen?

– Arról egyelőre nem beszélhetek. Ha belépsz a szervezetbe, a közvetlen kapcsolatod én leszek. Az utasításokat tőlem kapod, s mindenről nekem számolsz be.

Így lettem tagja a Kopjások szervezetének. A későbbi évek során győződtem meg igazán a szervezet komolyságáról. Mélyen, az illegalitás csatornáiban dolgozott. És nagyon alaposan.

Ennek az alapos és körültekintő munkának köszönhetjük, hogy a Kopjásokról odahaza nálunk még ma is kevesen tudnak. Istenem, hány év telt el azóta, és milyen múlt van mögöttünk. Igaz, sok kopjás halt meg az esztendők során, és sokan nem is tudták, hogy a mi szervezetünk tagjai voltak. De nem akarok a dolgok elébe vágni.

Hogy miért lett a szervezet neve Kopjások, azt én sem tudom. Valószínűleg azért, mert erdélyiek szervezték. Nem volt ez tömegmozgalom. Nagyon vigyáztunk, hogy kik kerülnek sorainkba. Te is nagyon jól ismerted a tisztikarnak a gyöngéit. Mi is. És ahogyan te megvetetted a tisztek többségét, ugyanúgy mi is megvetettük. Léha, könnyelmű, dorbézoló életet éltek, mely szükségszerűen képzetlenséggel járt együtt. Kevés olyan tiszt volt, aki a katonai ismereteken kívül másban is képezte magát. Számtalan tiszttel talál-

koztam, akinek irodalmi műveltsége csak Pekár Gyuláig terjedt. A színházból is csak a revüt és az operettet ismerték, no meg a kabarékat. Sokszor szégyelltem magamat tisztikarunk miatt, és nagyon becsültem azokat a tiszteket, akik művelték magukat. Kevesen voltak. Valószínű, hogy ez a felismerés győzte meg a vezetőket arról, hogy a Kopjásokat ne csak a tisztek közül szervezzék.

Nem akarlak részletes szervezési elvekkel untatni. Annyit jegyzek meg, hogy Titusz fél év múlva kapcsolt be a konkrét munkába. Az volt a feladatom, hogy olyan embereket kutassak fel, akiket a felvidéki illegális munkára felhasználhatunk. Ez nem volt nehéz, mert szolgálati beosztásomnál fogva a cseh arcvonal felderítésével foglalkoztam. Nagyon könnyű lett volna hírszerzőimet és a Csehszlovákiában működő ügynökeimet felhasználni, de a két vonal összekeverése szigorúan tilos volt. Aztán én egyedi ügynökökkel dolgoztam, vagyis olyanokkal, akiket semmiféle hálózathoz nem kapcsoltam. Így sikerült a lebukás veszélyét csökkentenem.

A szervezési munkában nagy hasznát vettem Anna-Mária lakásának. Ott volt az én második irodám. Anna-Mária az első időben semmiről sem tudott. Később Titusz engedélyével beavattam bizonyos fokig a munkába. Szerelmünk még mindig tartott, és lassanként mély barátsággá kezdett alakulni. Tökéletesen megértettük egymást. Később, amikor megtudta kilétemet, nem haragudott meg, csak rám nézett, és annyit mondott:

– Számomra továbbra is Gáspár maradsz.

– Az maradok – feleltem.

Az ölembe húzódott.

– És mondd, ha a feleséged megtudja?

– Ennek így kell lennie, Anna-Mária. Ezen változtatni nem lehet.

– Ígérd meg, hogy nem hagysz el...

Megcsókoltam a haját.

– Megígérhetem, de hidd el, nem az ígéreten múlik. Mindkettőnk sorsa meg van írva. És minden aszerint fog történni.

Titusz tudott a viszonyunkról, de nem szólt. Valóban úgy viselkedett, mint megértő jó barát. Felesleges is lett volna titkolóznom, mert megtudtam, hogy Anna-Máriának a szerzetes a gyóntatója. A közlés kellemetlenül érintett, mert ez azt jelentette, hogy ki va-

gyok szolgáltatva Titusznak. Igaz, nem élt vele vissza, de semmi biztosítékom nem volt a jövőt illetően. Ő maga számomra kiismerhetetlen volt, és ez sokszor nagyon zavart.

A nyár vége közeledett. A zsalugáter résein bekúsztak a naplemente fénycsíkjai. Gondolatokba mélyedve hanyatt feküdtem a puha pamlagon. Anna-Mária szerelmes elérzékenyüléssel fölém hajolt, szokása szerint fel akart vidítani. Mint felszabadult kamaszlány, játszani kezdett velem, csókolgatott.

– Hagyj – háritottam el magamtól a máskor oly izgató közeledését.

Meglepődött. A mosoly arcára merevedett. Szeme kitágult.

– Gáspár – súgta kétségbeesve –, Gáspár, drágám, mi van veled? Megbántottalak?

Szegény kis Anna-Máriám. Dehogy bántottál meg, dehogy – gondoltam –, csak sok mindent világossá tettél előttem. Gondolataimat nem tártam fel előtte, magamhoz vontam, és anélkül hogy ránéztem volna, megszólaltam:

– Anna-Mária, felelj őszintén...

– Igen, drágám – hangján éreztem, hogy sírással küszködik.

– Miért szeretsz te engem?

Sírásba tört ki, rám hajolt, szenvedélyesen csókolta arcomat, könnyei égettek. Szerelmének ez az őszinte kitörése, ragaszkodása megzavart.

– Szeretlek... nem tudom, miért... szeretlek, Gáspár...

– De miért?

– Talán, mert más vagy, mint a többiek... becsületes... nem tudom...

Szorosan magamhoz vontam, éreztem szívének vad dobogását.

– Mióta gyóntatópapod Titusz? – kérdeztem váratlanul.

Meglepődött. Rám akart nézni, de nem engedtem.

– Három éve... Csak nem...

– A vörösök alatt, amikor férjed náluk szolgált, beszéltél Titusszal politikáról, férjed kétségeiről...

– Igen, mindent elmondtam neki... tanácsot kértem tőle...

– Értem...

– Titusz a gyóntatóatyám...

– Elmondtad azt is, hogy viszonyunk van?

– Igen...

Sokáig hallgattunk. A fényhasábok feloldódtak az alkony sötétkék színeiben, homály borult a szobára, a csend megkövesedett. A falióra ketyegése bántó, idegesítő volt.

– Ide figyelj, Anna-Mária...

– Igen...

– Titusznak nem beszélsz rólam soha többé...

Az óra vadul ketyegett.

– Ahogy akarod – hallottam a halk választ.

Napokig nem találkoztunk. A szervezési munkák igénybe vették minden időmet. Azt a pár órát, amely estéimből rendelkezésemre állt, köztetek töltöttem. Zsolt hároméves volt, te féléves. Bátyád nagyon féltékeny volt rád, minden megmozdulása arra vallott, hogy nem örül túlságosan létednek. Életerős, akaratos fickó volt, erőszakos, rátarti természetét anyjától örökölte. Azt még akkor nem tudtuk, hogy te mivé fogsz fejlődni. Vékonyka, beteges színű gyerkőc voltál, és talán ez is közrejátszott abban, hogy veled többet foglalkoztunk, mint bátyáddal. Te nem emlékezhetsz rám, pedig mennyit bohóckodtam, hogy nevetést csaljak arcocskádra. Nehéz is elhinni arról az apáról, aki emlékezetedben a komolyság és a zárkózottság megtestesítőjeként élt. Pedig, fiam, sokat ugráltam én előtted négykézláb, és bizony te nagyokat kacagtál rajtam. Azokban a napokban kapta bátyád az első pofont és az alapos verést. Zsoltnak nem tetszett, hogy veled foglalkozom, és főleg nem szívlelhette a mackózást. Mackózásnak hívtuk az én híres, négykézlábas produkciómat. Zsolt bosszút akart állni hűtlenségemért, és rajzszegekkel szórta tele a szőnyegeket, amelyekbe én alaposan beletenyereltem. Mindezt csak azért mondom el, hogy lásd: igenis szerettelek, s nem az én hibám volt, hogy fiatalkorodban el kellett válnunk egymástól. Anyád pedig túlzásba vitte szeretetét.

Boldog esték voltak azok. Ma is vissza tudom idézni a hangulatukat. S a munkám is szépen haladt.

A húszas évek közepén titkos jelentést kaptam, hogy az angol misszió Bob Hastings nevű kapitánya a titkosszolgálat megbízásából hírszerző hálózatot épít. Abban az időben behatóan foglalkoztam az Angol Titkos Szolgálat módszereivel. Az összegyűjtött adatok csodálattal töltöttek el. Különösen az lepett meg, hogy az

angolok mennyire a jövőnek dolgoznak. Hírszerzésük alapja – magamnak így neveztem el – a távlati hírszerzés. Ez annyit jelent, hogy nagy körültekintéssel kiválogatják azokat az egyéneket, akik különböző szempontokból pár év múlva posszibilisek lehetnek a politikai, gazdasági, kulturális területen. Ezeket a személyeket megnyerik maguknak, alaposan kiképzik, de nem dolgoztatják. Egy feladatuk van: azon a területen, ahol működnek, lassú, körültekintő munkával vezető beosztásba vagy legalábbis kulcspozícióba kerüljenek. Ehhez minden támogatást megadnak. Aztán évek múlva, amikor a szolgálat érdeke megkívánja, megkezdik működésüket.

A jelentés tulajdonképpen a biztonsági szerveket érdekelte, nekik kellett volna foglalkozni az elhárítással. Csakhogy az újonnan felállított kémelhárító osztály nem sokat törődött a misszióval, minden erejét az illegalitásba húzódott vörösök felderítésére fordította, ezenkívül a kisantant ügynökeinek leleplezésével foglalkozott.

Titusz ebben az időben teológiai tanár volt. Rendszeresen találkoztam vele, kicseréltük véleményünket, meghallgattam tanácsát. Vele akkor már mint a Kopjás-mozgalom egyik vezetőjével tárgyaltam. Részletesen ismertettem a Hastings-féle ügyet. Ugyanaz volt a véleménye, mint nekem. A Kopjások szempontjából nagyon fontos az értesülés, foglalkozni kell vele. Abban állapodtunk meg, hogy a jelentést egyelőre titokban tartom, a kormányzatnak sem terjesztem fel.

Titusz elgondolkodva ült a karosszékben. Fehér, sovány arcának két oldalán körömnyi folt parázslott, olyan, mint egy tüzes bélyeg.

– Igen – mondta –, ez nagyon hasznos lesz.

Nem tudtam, mire gondol, kérdőn néztem rá.

– Meg kell tudnunk, kik kerültek az angolok hálójába.

Aprólékosan megbeszéltünk minden részletet, és már az este munkához láttunk. Gyarmathy Béla nevű ügynökömet magamhoz rendeltem. Huszonhat éves fiatalember volt. Művelt, okos újságíró. A forradalom alatt több cikke jelent meg, amiért a bukás után vádat emeltek ellene. Segítettem rajta, és magamhoz kapcsoltam. Gyarmathy a Pesti Hírlapnál dolgozott. Bohém nőcsábász

hírében állott, és ez nem volt rossz. Abban az időben az ilyen figuráknak nagy sikerük volt. Széles ismeretségi köre, nemesi származása sok ajtót megnyitott előtte, különösen akkor, amikor ehhez megfelelő támogatást kapott. Szerette a könnyű életet és a pénzt.

A fiatalember félt tőlem, ez meglátszott viselkedésén. Nem tudott felszabadultan mosolyogni, zavart lett, biztonságérzetét, mely jellemző tulajdonsága volt, elvesztette.

– Mondja, kedves Gyarmathy úr, maga fél tőlem? – kíváncsi mosollyal néztem rá.

Megpróbálta zavarát leküzdeni, de nem sikerült.

– Hogy is mondjam... vagyis tulajdonképpen én nem félek, nincsen okom a félelemre, de... kellemetlen erről beszélni, őrnagy úr, nagyon kellemetlen. – Pár pillanatig maga elé bámult, aztán csak annyit mondott: – Néha olyan furcsán tetszik rám nézni. Ilyenkor félek...

– Nem kell félnie, kedves Gyarmathy úr. Nem kell félnie – nyugtattam őt. Mosolyogva ránéztem. – A becsületes ember ne féljen. Iszik egy pohárka konyakot?

– Hálásan köszönöm...

– Most nagyon figyeljen ide... – mondtam a poharat letéve, aztán részletesen ismertettem a feladatát.

Nem telt bele egy hét, már jelentkezett. Arcán diadalmas mosoly ült.

– Azt hiszem, őrnagy uram, meg lesz velem elégedve...

Még ilyen vidámnak nem láttam őt.

– Beszéljen, kedves barátom.

– Meg tetszik engedni, hogy rágyújtsak? Könnyebben tudok beszélni – tette hozzá magyarázatképpen.

– Parancsoljon. – A szivarosdobozra mutattam.

Rágyújtott, és önelégülten fújta ki a füstöt.

– Megismerkedtem Miss Taddeyvel.

– Az kicsoda?

– Rögtön elmondom. Nellie, vagyis Miss Taddey Bob Hastings titkárnője. Hastings kapitánynak, amint tetszik tudni, külön irodája van a Károlyi utcában. Lovag Strobig Aladár nyolcszobás lakását bérelték ki. Az iroda három helyiséget foglal el. Két szoba Bob Hastingsé, két szoba pedig Nellie-é. A lakás a második emele-

ten van. Ugyanazon az emeleten lakik még egy francia őrnagy. Az első emeleten is a misszió tagjai laknak. Csak a harmadikon vannak magyarok. Nellie-vel a teniszpályán ismerkedtem meg. Huszonöt éves, szép, karcsú lány, vőlegénye elesett a háborúban. Megtudtam, hogy Bob Hastings nős, felesége és gyermeke Londonban él. – Gyarmathy elnevette magát. – Olyan szerelmi rohamot indítottam, hogy a leányzó nem tud soká ellenállni. Tegnap már voltam nála. Alaposan megnéztem mindent, a lakást lerajzoltam. – Papírlapot vett elő, és az asztalra tette. – Ez itt a bejárat – magyarázta –, biztonsági kulccsal záródik. Itt van a városzoba, ettől jobbra Hastings irodája. Az irodában, tessék csak nézni, itt áll a páncélszekrény, innen nyílik az ajtó a kapitány magánlakására, ez a szoba pedig, illetve ez a kettő, Miss Taddeyé.

Pár nap múlva azt is megtudtam, hogy a páncélszekrény két kulccsal jár, hogy Hastingsnek nincsen szenvedélye, nem jár társaságba, nőkkel nem foglalkozik, és könyveket meg műemlékeket gyűjt. Szombatonként eljár a nemzetközi klubba, ez olyan protokolláris megjelenés.

Azt már mondtam, hogy Gyarmathy jó megjelenésű, megnyerő külsejű férfi volt. Színes, ügyesen komponált írásai nevet is szereztek neki, a körötte forgó pletykák pedig érdekessé tették személyét. Az udvarlásban állítólag mester volt. Mindezekhez azt is figyelembe kell venni, hogy a magyar férfiak nagy becsben állottak a nyugati nők előtt. Gyarmathyról társaságban azt mesélték, hogy a szerelem művésze. Az újságírónak azt az utasítást adtam, hogy kezdjen viszonyt a lánnyal.

– Ez már megtörtént – mosolygott zavartan a fiatalember, azután, mint akit szerencsétlenség ért, kétségbeesetten hozzátette: – Sokáig nem fogom bírni, őrnagy úr. A lány azóta megőrült. Én mindig azt hittem – fűzte tovább –, hogy az angol nők prüdek és hidegek. Mélységesen tévedtem. Szenvedélyesek, telhetetlenek és modernek. Legalábbis a szerelemben.

– Ezt az áldozatot, kedves Gyarmathy, meg kell hozni a hazáért – mondtam némi gúnnyal.

– Két kilót lefogytam – sóhajtott a fiatalember. – Már a menyasszonyomnak is feltűnt.

Egyik nap a fiatalember azzal állított be, hogy az irodát kibőví-

tik, és új alkalmazottakat vesznek fel. Szükségük van egy angolul beszélő magyar nőre.

Négy nap múlva Anna-Mária a misszió alkalmazottja lett. Ekkor avattam őt a munkába.

– Gáspár, érted mindent megteszek – mondta, amikor előadtam tervemet.

Hetekig nem történt semmi. Anna-Mária szorgalmasan jegyezgette a megfigyeléseit, nálam pedig gyűltek az adatok, kik mikor keresték fel Hastingset. Nevek, nevek, amelyek még nem mondtak semmit. Dr. Ecker Ferenc törvényszéki bíró, Tóthfalussy Ignác földbirtokos Nyíregyházáról, Hochmann József textilgyáros, dr. Kálmánovits Győző egyetemi tanár, gróf Szapáry Ernő főhadnagy... és még sokan mások.

Titusz palástolt izgalommal nézte a neveket, de ő sem lett okosabb, mint én, mert hiszen a nevek – bár ismertek voltak, semmi útbaigazítást nem adtak. A missziónak ez az irodája ugyanis az Angliában élő magyarok érdekeit is képviselte. Sajnos Anna-Mária arról, hogy Hastings szobájában mi történik, semmit sem tudott meg. Anna-Mária mint Gyarmathy rokona szerepelt az angolok előtt. Az ehhez szükséges írásokat könnyűszerrel megszereztem számára, s mivel társadalmi életet nem élt, nem járt kockázattal a személycsere.

Anna-Mária nagyon szép volt abban az időben. Volt benne valami kislányos báj, természetes szemérmesség, mely csak a szerelemben oldódott fel. Ez a kettősség érdekessé, színessé tette egyéniségét, mert a szemérmessége ugyanakkor buja érzékiséget sejtetett. Nem csoda, hogy a halvérű Hastings érdeklődését is felkeltette, de annyira fegyelmezte magát, hogy nem kezdett ki Anna-Máriával. Neki nem is szólt, mindezt Gyarmathyn keresztül Nellie-től tudtuk. De várható volt, hogy valamelyik nap az angol ajánlatot tesz Anna-Máriának.

Azt tudod, hogy én nem voltam férfiszépség. Igaz, valamit híztam, és a mindennapi rendszeres tornától megizmosodtam, de mégiscsak enyhén kopasz, hajlott hátú voltam. Anna-Mária azt szokta mondani:

– Te nem vagy szép, de érdekes, titokzatos és vonzó vagy. Nem cserélnélek el semmiért és senkiért.

– Az angolért sem cserélnél el?

– Senkiért, drágám...

Nagyon komolyan néztem rá, és azt mondtam:

– Anna-Máriám, most jól figyelj. Valószínű, hogy Hastings nemsokára közeledni fog hozzád, és szerelmedet akarja. Légy hozzá kedves, őrjítsd meg, de nem lehetsz az övé. Senkié...

Nem tudtam volna elviselni, hogy Anna-Máriát más férfi is ölelje.

Hetekig nem történt semmi. Gyarmathy és Anna-Mária adatai megerősítették azt a feltevésünket, hogy Hastings az irodába feljáró emberek közül egyeseket már beszervezett, de feltevésünket bizonyítani nem tudtuk. Az angol kapitány lassan, megfontoltan közeledett Anna-Máriához. Pár hét múlva elvitte vacsorázni az Abbáziába. Kedvenc helye volt ez az angolnak. Nem véletlenül. Hiszen már a háborút megelőző években nyüzsgő élet folyt itt. A politikai élet számos kiválósága járt az Abbáziába, különféle asztaltársaságokba tömörülve.

Az öreg Steuer (persze, te nem ismerted) nagyszerűen vezette a kávéházat, de a fia sem maradt mögötte. A politikusokon kívül írók, újságírók, művészek is alakítottak törzsasztalokat és páholyokat. Nagy előnye volt a kávéháznak, hogy a nagyvilági kiszolgáláson kívül híreket is lehetett szerezni.

Az Abbáziába természetesen én is elmentem, és távolról néztem a fiatal kapitányt. Magas, kidolgozott izomzatú férfi volt, simára fésült, szőke hajjal, előreugró szögletes állal. Átható, szürke szeme nyugtalanul villogott, folyton fürkészett, mintha tartania kellene valami váratlan dologtól. Ez a nyugtalanság akkor sem oldódott fel, amikor Anna-Máriához közel hajolva, nyilvánvalóan szerelmi vallomást tett. Keskeny metszésű szája mosolygott, de szeme nem vette át a mosolyt, és így arcát valami egészen furcsa kettősség jellemezte.

A pincérek ismerték, ez látszott viselkedésükön, széles mosolyuk meg arról árulkodott, hogy az angol bőkezű vendég.

Hastings keveset ivott, nagyon ügyesen Anna-Máriát itatta, és szerencsétlen szerelmem nem vette észre az angol mesterkedését. Anna-Máriának valószínűleg erőt adott az a tudat, hogy a közelében vagyok, nem történhet különösebb baja, és ez a tudat valószí-

nűleg elmosta éberségét, többet ivott a kelleténél. Hamarosan láttam rajta, hogy az ital a fejébe szállt. Gyönyörű volt kipirult arcával, kacér, sokat sejtető pillantásai felkorbácsolták érzéseimet, alig tudtam feltörő féltékenységemet megfékezni. Világosan láttam, hogy játékszerré válik az angol karmaiban. És tehetetlen voltam. Nem avatkozhattam közbe, mert akkor mindent elrontok. Éreztem, hogy indulataimon nem tudok uralkodni, felálltam és eltávoztam. Kavargott bennem minden, kegyetlen sejtelmek gyötörtek, és felzaklatott agyamban a féltékenység ördöge elém varázsolta Anna-Mária mezítelen testét, láttam, amint összefonódik az izmos Hastingssal, az angol hideg, számító akarata legyűri Anna-Mária egyre gyöngülő ellenállását, a keskeny száj rátapad, veszettül csókolja, és...

Mindaz, amit lázas révületben elképzeltem, bekövetkezett. Anna-Mária az angol szeretője lett azon az éjszakán. Anna-Mária is nő volt, ő is szerette, ha hódíthat, őt is boldoggá tette az a tudat, hogy rajonganak érte, ő is rabja volt az ismeretlen érzések megismerésének, ő is szerette, ha szerették. És mint a többi nő, Anna-Mária sem tudott ellenállni a pillanat varázsának.

Harmadnap mindent elmondott. Nem faggattam a részletek felől. Gyomromat majdnem szétfeszítette az idegesség; a csalódás és a keserűség összecsomósodott a torkomban. Beszélt, folytak a könnyei. Szavaiból csak azt értettem, hogy részeg volt, nem tudta, mit cselekszik. Sírni szerettem volna, megfojtani, elkergetni, de képtelen voltam.

Aztán a vad érzékiség, a lelkünk mélyéből feltörő gyönyör mindent feloldott. Akkor kezdtem érezni a szerelem irtózatos mélységeit.

Amikor később fáradtan feküdtünk egymás mellett, gondolatokba mélyedve, Anna-Mária megszólalt:

– Gáspár, tudod, hol tartja Hastings a páncélszekrény kulcsát?

– Honnan tudnám?

– A párnája alatt, drágám. Amikor eltávozik otthonról, nem viszi magával, hanem a párnája alá teszi.

Nem feleltem. Éreztem, hogy arcom gúnyos, keserű mosolyba torzult. Anna-Mária észrevette, csodálkozva hajolt fölém.

– Miért nevetsz olyan gúnyosan?

– Valami haszna mégis volt annak az éjszakának...

Anna-Mária elszomorodott. Elhúzódott mellőlem, teste megremegett.

– Soha nem tudod elfelejteni?

– Megpróbálom.

Sokáig szerencsétlennek éreztem magamat. Megcsalt Magda, most pedig Anna-Mária is. Főleg az bántott, hogy ennek ellenére sem tudtam szakítani velük. Minden nő ilyen? – kérdezgettem önmagamtól. Szeretnek, és mégis csalnak. Mert Magda és Anna-Mária szerettek engem.

Bele kell törődnöm a megváltoztathatatlanba? De miért törődjem bele, miért nézzem el, hogy ennek a két asszonynak a szerelmét másokkal is megosszam? Nem nézem el! Sérti büszkeségemet: Anna-Máriával otthagyatom az irodát.

– Nem teheted meg, Ákos – mondta Titusz, mikor elhatározásomat közöltem vele. – Anna-Máriának ott kell még maradnia. Egyébként nem látom az okát. Miért ilyen sürgős? – Kíváncsian nézett rám.

– Vagy történt valami, amiről nem tudok?

Titusz erősebb volt nálam. Beszélnem kellett. Elmondtam neki mindent. Őszinteségre kényszerített lázasan csillogó szeme, konok hallgatása, és a lelkemben robbanásig sűrűsödött indulat. Beszélnem kellett, mert ember voltam, és nem tudtam megemészteni keserűségemet. Gyógyítást, megkönnyebbülést, nyugalmat jelent a kimondott szó. Kimondtam én is. Gyóntam Titusznak, de mindent mégsem mondtam el. Csendesen végighallgatott. Karját mellén összefonta, és hátradőlt a fotelben. Nyugodtan beszélgethettünk, Anna-Mária nem volt otthon.

– Szegény Ákos – mondta Titusz hosszú hallgatás után. – Megértelek, pontosan követni tudtam lelked gyötrődését. Nyugodj meg. Mindez isten tudtával és akaratával történik. Néha magam is meggyűlölöm az embereket. Förtelmes mocsárban élünk, fuldoklunk a bűn szennyes áradatában, és nem akarunk tudomást venni isten parancsairól. Jönnek hozzám az emberek; férfiak, nők, idősek és fiatalok. Jönnek hozzám hajnalban, délben, este, és azt mondják: „Atyám, már megint vétkeztem isten ellen." Minden al-

kalommal meghallgatom őket, minden alkalommal bűnbocsánatot adok. És akit ma feloldoztam bűnei alól, holnap ismét térdre omlik előttem, és bocsánatért könyörög. Én mondom neked, Anna-Mária a tisztán közül való. Szeret téged, talán az üdvösségénél is jobban szeret. – Titusz behunyta szemét. – Bocsáss meg neki, mint ahogy én is megbocsátottam.

Sokáig hallgattunk. Jólesett hallgatnom Titusz szájából a vigasztaló szavakat. Anna-Mária jobban szeret, mint saját üdvösségét.

– Figyelj rám, Ákos – szólalt meg Titusz –, parancsot kaptunk a vezetőktől. Át kell vizsgálnunk Hastings iratait. Meg kell néznünk, mit rejteget a páncélszekrényében.

– Már bennem is felötlött a gondolat, kedves Titusz – feleltem.

– Az az elképzelésem, hogy valamelyik éjszaka bemegyünk az irodába. Veszélyes feladat, de másra nem bízhatjuk.

Titusz ezután részletesen előadta tervét. Mindenben egyetértettem vele, és az elkövetkezendő napokban hozzáláttam a terv alapos előkészítéséhez.

Célunk eléréséhez felhasználtam beosztottaimat is. Nem tudták, hogy a Kopjások részére végzik a feladatokat. Részletes környezettanulmányt készítettem a házról, amelyben az iroda volt. Lenyomoztattam a házmester múltját, pontosan megállapítottam a lakók kilétét. Mikor minden adat ott feküdt az asztalomon, Titusszal megbeszéltem a további teendőket.

– Meg kell nyernünk a házmestert, másképpen nem tudjuk biztosítani a visszavonulás útvonalát. – Titusz egyetértett velem, vállaltam a házmester beszervezését. A nevére már nem emlékszem. Harminc év körüli hadirokkant volt, féllábát a fronton hagyta. Szakmája lakatos volt, de rokkantsága miatt nem tudott gyárban elhelyezkedni. Az adatokból kiderült, hogy feleségének öccse kommunista volt, és a felelősségrevonás elől Ausztriába emigrált. Az asszony nem tudta, de mi igen, hogy testvére Ausztriában koncentrációs táborban üdül. Az egyik ügynökömmel felkerestettem a házmestert. Az ügynök bujkáló kommunistának adta ki magát, és kérte a házmestert, hogy pár napig rejtse el. Az asszony testvérére hivatkozott, azt hazudta, hogy az küldte őt hozzájuk.

A házmester elhitte, és szállást adott az emberünknek. Az ügy-

nököm a feladat szerint nem elégedett meg ennyivel, hanem beavatta a házmestert egy nagyszabású „tervbe".

Pár nap múlva rajtuk ütöttünk. Elfogtuk a „körözött" kommunistát, aki a szembesítés alkalmával „mindent" elmondott. A szerencsétlen házmester vergődött, aztán a szabadsága érdekében megadta magát a sorsának.

Szabadlábra helyeztem, de kartotékja, aláírt beszervezési okmányával együtt a „bizalmas irattárba" került. Titusznak az volt a jelszava: „A cél szentesíti az eszközt." Ezt a jelmondatot magamévá tettem.

Az első akadályon tehát túl voltunk. Meg kellett szerezni a bejárati ajtó kulcsát. Ez nem volt nehéz, mert Anna-Mária módot talált arra, hogy lenyomatot készítsen a kulcsról. A többi már gyerekjáték volt. A házmester könnyedén kireszelte a kulcs másolatát, Anna-Mária meg kipróbálta. Sikerült. Hátra volt a nehezebb feladat; Nellie-t és Hastingset egy éjszakára el kellett csalnunk otthonról. Nem volt könnyű, mert az angol nem ismerte Nellie és Gyarmathy viszonyát, és ők sem tudtak arról, hogy Hastings és Anna-Mária között már megtörtént... (Látod, fiam, még most is fájdalmat okoz nekem a viszonyuk. De el kellett néznem, mert nagyobb dologról volt szó. Igaz, Anna-Mária azóta nem volt az angolé, de tisztában voltam vele, hogy ismét oda kell adnia magát, ha egy éjszakára el akarjuk csalni. Nem volt mit tennem, bele kellett nyugodnom.)

Már augusztus végén jártunk. Bágyadt, szomorú, őszies volt az idő. A kertben ültünk Anna-Máriával, és átadtuk magunkat a békés alkonyi hangulatnak.

– Anna-Mária – szólaltam meg csendesen, és vállát átkarolva magamhoz vontam.

Mellém simult, fejét vállamra hajtotta.

– Péntek estére hívd meg Hastings kapitányt...

Mintha darázs csípte volna meg, felugrott. Nagy, csodálkozó szemével rám nézett. Szomorúan mosolyogtam.

– És mindenáron tartsd magadnál reggelig. – Megfogtam a kezét, magamhoz húztam, mélyen a szemébe néztem. – Mindenáron, érted? – Lassan, tagoltan ejtettem ki a szavakat.

Másnap csak ennyit mondott:

– Hastings elfogadta a meghívásomat. Pénteken kilenc órára eljön.

Gyarmathyval már könnyebben ment a dolog. Nellie olyan révült szerelembe esett, hogy a fiatal újságíró azt tette vele, amit akart. Szabad volt tehát az út. Titusszal mindent részletesen megbeszéltünk, és megállapodtunk, hogy pénteken az én lakásomon találkozunk.

Az ember nagyon gyakran nem tudja megokolni hangulatváltozásait. Elég egy dallamfoszlány, egy verssor, egy ismeretlen illat, egy felröppenő emlék, hogy a vidámságot lehangoltság, a bátorságot babonás félelem váltsa fel. Hetek óta ilyen hullámzó hangulati állapotban voltam, s nem találtam rá magyarázatot. Odahaza szinte teljesen kicserélődtem. Hangom is megváltozott, megszokott nyugalmamat indokolatlan ingerültség váltotta fel, s valami furcsa, feszült állapotba kerültem. Magda beszélt hozzám, csak bólintottam, vagy érthetetlen szavakat dünnyögtem, s ha mellém ülve gondjaimról faggatott, fáradtságomra hivatkozva elvágtam további kérdezősködését. Istenem, mi van velem? – tettem fel önmagamban a kérdést, miért lett olyan közömbös minden, olyan távoli, idegen, Magda, a gyerekek, a berendezés, minden, minden.

Egyik este, amint megvacsoráztam, dolgozószobámba vonulva az újságokba temetkeztem. Valójában nem olvastam, csak néztem a hasábokat. A péntek esti akción járt az eszem, s éreztem, hogy a félelem kerít hatalmába. Mi lesz, ha nem sikerül a behatolás, ha rajtunk ütnek? Miért bennünket tisztelnek meg ezzel a feladattal a szervezet vezetői? Aztán azzal döntöttem el magamban a kérdést, hogy mindenkinek a sorsa előre meg van írva, az enyém is, s azon földi halandó nem változtathat. Vigasztaltam, bátorítottam magamat, de félelmem nem szűnt meg, s ez idegessé tett.

Ingerült állapotban voltam, amikor Zsolt a szobámba lépett. Szokatlan dolog volt, mert benneteket fegyelemre neveltelek, s tudtátok, hogy kopogtatás nélkül a dolgozószobámba nem léphettek be. Te betartottad a szokást, Zsolt nem.

Elém állt, és elkezdte idegesítő kérdezősködéseit... Ki akartam kergetni a szobából. Éles hangomtól megijedt, pár pillanatig rám meresztette szemét, aztán toporzékolni kezdett, a földre vetette

magát, és úgy üvöltött, mintha a bőrét nyúzták volna. Néztem egy ideig, majd a lovaglópálcával alaposan elnáspángoltam.

Az üvöltés felverte a ház csendjét. Magda kétségbeesett arccal rohant be. Mintha megkövült volna, megállt, arca megvonaglott, aztán rám vetette magát, Zsoltot kitépte a kezemből, és védőn magához szorította. A kiabálásra a cselédlány is ott termett. Nevére már nem is emlékszem. Húsz év körüli parasztlány volt. Lovaglóostorommal idegesen csapkodtam tenyeremet. Magda a zokogó gyereket átadta a lánynak, s kiküldte őket a szobából. Mintha visszanyertem volna a nyugalmamat. Magda arca lángolt.

– Maga szadista őrült – sziszegte felém –, elment az esze...

Így még nem beszélt velem. Hangja, kifejezése megdöbbentett. Láthatta zavaromat, mert félelem nélkül folytatta.

– Idegességét ne azzal vezesse le, hogy a gyerekemet agyonverje...

– Gyerekemet?

– Igen, mert maga az utóbbi időben úgy viselkedik velük, mintha nem is az apjuk lenne...

Meggondolatlanul válaszoltam.

– Ki tudja? Talán nem is én vagyok a gyerekek apja. – Gúnyosan nevettem. Ha láttad volna anyád arcát! Gyűlölet, nem, nem gyűlölet lobbant fel a szemében, valami egészen más. Talán harag, megbántottság, csalódás volt az a vibráló fény vagy mindhárom érzésnek sajátos keveréke. Arcából kifutott a vér, azt hittem, elájul. Száját összeszorította, felkapta a fejét:

– Paraszt! – tört ki belőle, aztán megfordult, és kirohant.

Túllőttem a célon. Tudtam ezt, és meg akartam békíteni. Nem sikerült sem aznap este, sem másnap. Átnézett rajtam, mintha nem is léteznék, magyarázkodó szavaimat válasz nélkül hagyta.

Így érkezett el a péntek este. Titusz hét óra felé állított be. Nyugodtnak látszott. Tőle megszokott udvariassággal üdvözölte Magdát, érdeklődött egészségi állapota iránt, a gyerekek felől. Magda közömbös válaszaiból gyaníthatott valamit, mert jelentőségteljesen rám nézett, de nem szólt, megvárta, míg Magda visszavonult a szobájába, s csak aztán emelte rám kérdőn, lázasan csillogó szemét.

Nem akartam titkolózni előtte, elmondtam a történteket azzal, hogy mindennek oka a bennem pattanásig feszült idegesség.

Sokáig nem válaszolt, karját összefonva, nesztelenül lépkedett a puha szőnyegen, én meg szórakozottan figyeltem alakjának növekvő és kisebbedő árnyékát.

– Rendezni kell szerelmi életedet – mondta némi töprengés után. – Ingerültségedet az a kettősség fokozza, amelyben élsz. Mindkét asszonyt meg akarod tartani, egyenlő ranggal. Nem megy ez, Ákos. Anna-Mária nem futó kaland az életedben, és itt van a baj.

Amikor látta, hogy nem felelek, még annyit mondott:

– Gondolkozz ezeken a dolgokon. – Aztán leült, és másról kezdett beszélni. – Nyugtalanító – morfondírozott –, hogy Franciaországban, Spanyolországban erősödnek a szociális mozgalmak. Spanyolországban a köztársasági gondolatnak erős visszhangja van, s félő, hogy rövidesen nagyobb tömegeket fog megmozgatni.

Figyelmesen hallgattam, majd mosolyogva megjegyeztem.

– Furcsa ember vagy, kedves Tituszom. Folyton rémeket látsz. Kénytelen vagyok vitába szállni megállapításaiddal, annál is inkább, mert a rendelkezésemre álló tényanyagok pesszimizmusodnak ellene szólnak.

– Ugyan... – fordult felém csodálkozó arccal. – Talán tudsz valami biztatót közölni?

– Én úgy látom, hogy a kommün erőinek egyáltalában nem kedveznek a jelenlegi idők. Azok a mozgalmak és törekvések, amelyekről beszélsz, nem a kommunisták vezetése alatt állnak. Herriot-ról, remélem, nem gondolod, hogy kommunista vonalat akar követni. Ugyanazt a politikai irányt képviseli, mint Angliában MacDonald kormánya. És ez a döntő. A szociáldemokratáknak ez a józan vonala nálunk sokkal jobban agitál a kommün ellen, mint mi, és ami a fontos, a munkások nagy része hallgat rájuk. A helyzetet nagyon megkönnyíti a gazdasági élet fellendülése. Vagy nálunk nem látod a stabilitás jelét? Spanyol- és Franciaország mellett látnod kell Finnországot, Törökországot, Olaszországot... Olaszország maholnap nagyhatalom lesz, tevékeny részese a világpolitikának. Arról most nem beszélek, hiszen te is tudod, bizonyos kapcsolatkeresés van kialakulóban Mussolini és köz-

tünk... Nem, kedves Titusz, most rosszak az értesüléseid. – Felálltam, és megveregettem a vállát.

Kedves fiam. Hallom a hangodat. Azt kiáltod felém: „Azt mondd már meg, apám, ki volt Titusz? Látásból ismertem őt, de arról beszélj, arról az oldaláról, amelyiket elrejtett előlem. Ki ez a titokzatos pap, aki mindent tud, mindent lát, aki beleszólt a magyar politikába..."

Jogos a kérdésed, fiam. Mielőtt röviden válaszolok rá, megemlítem, hogy azokban az években én sem tudtam tevékenységéről mást, csak annyit, hogy Titusz a magyar fajvédő mozgalom egyik harcos egyénisége, a kommunizmus halálos ellensége és mint ilyen, szövetségre lépett velem. Célunk közös volt: Nagy-Magyarország visszaállítása és történelmi szerepének biztosítása. Ennek a célnak az elérése szervesen össze volt kötve a vörösök elleni küzdelemmel. Ennek érdekében hajlandók voltunk bármilyen országgal vagy politikai irányzattal szövetségre lépni. Mint már mondottam, Titusz a Hittudományi Főiskola tanára volt. Csak jóval később, a harmincas évek közepén tudtam meg, hogy barátom a vatikáni hírszerző apparátus kiemelkedő tagja, azokban az években egyik vezetője volt. Titusz évekig Rómában tanult, és a Fekete Generális, a jezsuita rendfőnök magyarországi közvetlen megbízottja volt. Titusz több mint tízévi római tartózkodása alatt nemcsak a hittudományok tanára, hanem a hírszerzés szakértője is lett. A vatikáni titkos diplomácia ezernyi szállal hálózta be a földet, s az egyháznak ezek a kiválasztott katonái a diplomáciai kérdésekben közvetlenül Rómának voltak alárendelve. Ma már nyugodtan elmondhatom mindezt Tituszról, hiszen nem él.

Most pedig röviden elmondom, mi történt péntek este Hastings irodájában. Abban biztosak voltunk, hogy az angol hajnalig nem tér haza. Anna-Mária maradásra fogja bírni, tehát konspirációs szempontokból különösebb előkészületeket nem tettünk. A házmester a mi emberünk volt, tőle nem kellett félnünk.

Tíz óra után értünk a házba. A kapunyitásnál az emberünk jelezte, hogy az angol eltávozott. Az irodába minden különösebb baj nélkül bejutottunk. Hazudnék, ha azt állítanám, hogy nem fogott el szorongás. Éreztem, hogy a lábam remeg, s tudtam, ha meg kellene szólalnom, hangom rezdüléséből Titusz észrevenné a félel-

memet. Hallgattam tehát. A zseblámpa fényénél szemügyre vettük a szobát. Sok újat nem tartogatott számunkra, hiszen a vázlat alapján ismertük. Titusz bezárta az ajtót, a kulcsot kivette, és az ajtó mellett levő asztalkára helyezte. Ez alapvető konspirációs szabály. Csak azért említem, hogy ne furcsálld ezt az elővigyázatosságot. Az ajtókat nyitva hagytuk magunk mögött, hogy halljuk a lépcsőházból beszűrődő zajt. A páncélszekrény kulcsát megtaláltuk a jelzett helyen. Titusz mindenre gondolva, puha szövetkesztyűt húzott, és nagyon óvatosan kinyitotta a vastag falú, tűzálló szekrényt. Nehezen ment. Nagyon vigyáztam, hogy a lámpa ne remegjen a kezemben. Titusz sokáig próbálkozott, végre sikerült. Megdöbbenve néztem a szekrény tátongó belsejébe. A felső polcon iratok, halványrózsaszínű dossziék feküdtek egymáson, az alsó rekeszen pedig külföldi valuták kötegei és különböző aranyékszerek, drágakövek... Idegesség fogott el, kezem megremegett, a fényudvar rendszertelenül pásztázta a rekeszeket.

– Nyugodtan – súgta Titusz. – Jól meg kell jegyeznünk a dossziék fekvési rendjét, nehogy elcserélve tegyük vissza. – Bólintottam, hogy értem. Jegyzettömböt, ceruzát vett elő, lemérte a távolságot a páncélszekrény fala és a dossziék széle között, majd óvatosan kiemelte az egyik paksamétát. A földre telepedtünk, és hozzáfogtunk az iratok áttanulmányozásához. Félelmemet feloldotta a felfedezés izgalma. Nem csalódtunk. Hastings tevékenysége kitárult előttünk. Az angol valóban hírszerző hálózatot épített ki, és nem is akármilyent. Nem bakákat és határszéli parasztokat, nem vasúti kalauzokat szervezett be, mint mi, hanem komoly fajsúlyú embereket. Nem mindenki volt ügynöke, aki feljárt hozzá. És nem is volt sok. Titusz ördögi gyorsasággal jegyezte az egyes adatokat.

– Kár, hogy nem hoztunk fotómasinát – súgta –, nagyon kár...

Bizony kár volt. De abban az időben még technikailag nem voltunk úgy felszerelve, mint ma.

Gyorsan és sokáig dolgoztunk. Aztán történt valami kellemetlenség. Nem tudtuk, hogy a zár különleges szerkezet, és munkánk végeztével nem sikerült bezárnunk. Titusz összeszorította ajkát, arcbőre rángott, tudtam, hogy ő is ideges. Többször megkíséreltük. Nem ment.

Abbahagyta a próbálkozást és tűnődött.

– Ha észreveszi az angol, hogy átnéztük az iratait, semmire sem tudjuk felhasználni az adatokat – mondta gondolkodva.

– Akkor betörünk...

Rám meredt.

– Jól hallottad – súgtam. – Elvisszük az értéktárgyakat, és az angol betörésre fog gondolni.

Ezt csináltuk. Az ékszereket a zsebünkbe tömtük, a bankjegykötegeket pedig egy kis utazótáskába. Aztán alaposan feltúrtuk a lakást, összedobáltunk mindent, a talált értéktárgyakat szintén a bőröndbe raktuk. Még az ezüst gyertyatartókat is.

Mielőtt elmentünk, Titusz feltörölte a lábnyomokat.

A házmester csodálkozva nézte a degeszre tömött utazótáskát, de nem szólt.

Az utcán megkönnyebbültünk. Kimentünk gyalog a Nyugatiig, és ott szálltunk csak bérkocsiba.

Még akkor hajnalban szemügyre vettük a kényszerű zsákmányt. Titusz úgy okoskodott, Hastings valószínűleg nem fog feljelentést tenni, mert a vizsgálat során kínos kérdéseket tenne fel a rendőrség, és a válaszolás kényelmetlen lenne. Tehát inkább hallgatni fog.

– Ez rendben van, kedves Tituszom, de mit csináljunk a valutával és az ékszerekkel?

Rövid gondolkodás után csak ennyit mondott:

– Felhasználjuk a szervezet céljaira.

Felhasználtuk. Mégpedig nagyon bölcsen. Nem az én ötletem volt. Az ékszerek felét Titusznak adtam át, a többit pedig én rejtettem el. Ezek részletkérdések, téged nem nagyon érdekelnek.

Erre az akcióra azonban nagyon büszke voltam. Hastings valóban mélyen hallgatott, semmiféle feljelentést nem tett.

*

Korondi az orra hegyére tolta a pápaszemet, és az üveg fölött nézett a főhadnagyra. Ilyenkor rókaravasznak látszott az öreg, de ettől a mozdulattól nagyon féltek a fiúk. Ezt a műveletet csípősen ironikus megjegyzések szokták követni, különösen helytelenül ki-

vitelezett akciókról szóló, rosszul fogalmazott jelentések olvasása után. De most nem volt különösen ironizáló kedvében az öreg.

– Kiírt minden nevet, főhadnagy elvtárs?

– Igen, alezredes elvtárs. Nem feledkeztem meg senkiről.

– Jól van. Minden előforduló nevet prioráltatni kell, és nyilvántartási anyagaikat a vizsgálat tartamára ide kell összpontosítani. Most pedig – javaslom – térjünk nyugovóra. Reggel kezdje meg Perlaky Mária kihallgatását. A kihallgatásnál – időrendi szempontokat háttérbe szorítva – azokra az eseményekre figyeljen leginkább, amelyek azonnali intézkedéseket igényelnek. Mert – leakasztotta füléről a pápaszemet – ha nem tévedek, Perlaky mond majd néhány olyan dolgot, amely néminemű munkát ad nekünk. Ha nem csalódom, egy-két énekes madárnak kalitkáról is gondoskodnunk kell. Világos?

– Világos, alezredes elvtárs. Távozhatok?

– Igen, de mielőtt elmegy, ne feledkezzen meg őrizeteséről. Úgy tudom, Rajnay Zsolt még írja a dolgozatát.

– Igen.

– Őt is fektesse le. Önnek nem sok öröme lesz abban, amit most ír, de nem baj, ez csak piszkozat. Még ír majd komolyabb tanulmányokat is.

– Kérdezhetek, alezredes elvtárs?

– Tessék.

– Miért íratunk most dolgozatot Rajnayval, ha az alezredes elvtárs biztosan tudja, hogy hazugságokkal traktál bennünket?

Korondi visszatolta a szemüveget, de csak az orra hegyére; Kada tudta, most keserű percek következnek.

– Mióta szolgál ön, Kada elvtárs?

– Két éve.

– Ez súlyosbító körülmény. Figyel?

– Figyelek, alezredes elvtárs.

– Elhiszi, hogy Rajnay most hazugságokat ír?

– Elhiszem.

– Miért?

– Mert tagadni akar.

– Szükségünk van ezekre a hazugságokra írásban?

– Szükségünk? Miért?

– Hát nem fegyver a maga kezében, ha ezeket a hazugságokat – bizonyítékok birtokában – Rajnay fejére olvashatja?

– De igen.

– Akkor mit kérdezősködik? Menjen aludni.

Kada vigyázzba merevedett, és aludni ment.

Mária másnap frissen, kacagó szemmel lépett be a kis rideg szobába.

– Jól töltötte első pesti éjszakáját? – kérdezte Kada.

– Még arra sem volt időm, hogy a szoba sarkait számolgassam, már aludtam is. De bevallom őszintén, éjszaka felriadtam, és különböző dolgokon tépelődtem.

– Például?

– Például azon, hogy váratlan és frappáns berlini távozásom az ottaniakra nem tehetett túl jó hatást. Ez érthető, ugye? Nomármost, kopjások akadnak Pesten is, van belőlük Magyarországon is, akik már kaphattak „drótot", nem haragszik a vulgáris kifejezésért?, és „elintézésem" látszana számukra a legjobb megoldásnak. Elsősorban azért, mert a halottak nem beszélhetnek. De a kintiek számára is jó példastatuálás lenne hasonló bonyodalmak ellen. Nem én vagyok az egyetlen ember, aki szívesen kiugrana ebből a Kopjás-vonatból, ha merne, és lehetősége lenne rá. Ezt ők is tudják. Én viszont tudom, hogy Rajnay számára más ember élete nem számít; ha elolvassák a memoárját, maguk is láthatják. Érti, mire gondolok?

– Hogyne érteném – mosolyodott el Kada. – De erre mi korábban gondoltunk, mint maga, s már időben megtettünk minden szükséges intézkedést. Ha nem veszi rossz néven, éjjel és nappal minden lépését figyelemmel kísérjük. Ma éjszaka is kár volt felriadnia; embereink ott voltak a közelében.

– Hát miért nem mondták? Megtakaríthattam volna egy nagy ijedséget.

– Nem tehettük – komolyodott el a főhadnagy –, mert még bizalmatlanságnak vélte volna, azt hitte volna, hogy figyeljük magát.

– Köszönöm. Maguk mindenre gondolnak, és igazán tapintatosak.

– Hát... mindenre ugyan nem gondolunk... bár így lenne...

Tudja, nálunk ezt úgy szokták mondani, hogy „vannak még hiányosságok". Bizony vannak. De a fontosabb dolgokról nem szoktunk megfeledkezni. De hagyjuk most ezt, lássunk munkához.

– Főhadnagy elvtárs, elsősorban arról szeretnék vallomást tenni, ami nem szerepel Rajnay emlékiratában. A jelenleg is aktivizált és Budapesten működő Kopjás-szervezetekről. Ezekről annyi adatot tudok, hogy ha önök jól és főleg gyorsan dolgoznak, felszámolhatják őket. Persze, nem tudok valamennyi szervezetről; amelyeket ismerek, azoknál sem tudok minden nevet, de van elég adatom ahhoz, hogy abból kiindulva, kezükbe vehetik a szálakat.

– Kezdjük – mondta Kada, alig leplezett izgalommal.

Mária másfél órán keresztül beszélt, Kada jegyzett. Utána magára hagyta Máriát, és bebocsátást kért Korondihoz.

Mialatt referált, az alezredes – Kada számára szinte kibírhatatlan nyugalommal – ábrákat rajzolt noteszébe, s mikor a főhadnagy befejezte jelentését, hosszan gondolkodott. Aztán a telefonhoz nyúlt.

– Korondi! Riadóztassa az egész osztályt! Összetartást rendelek el. További utasításig mindenki a helyén marad. Köszönöm.

Aztán Kadához fordult.

– Főhadnagy elvtárs, most menjen vissza a szobájába. Perlaky az egész dolgot saját kézírásával írja le. Világos?

– Értettem, alezredes elvtárs. – Kada mosolygott magában, hogy az alezredes a „világos" szótól nem tud szabadulni.

– Amíg a lány ír, maga visszajön ide, és folytatjuk az olvasást.

– Az olvasást?

– Az olvasást!

– De alezredes elvtárs... – Kada nem tudta fékezni izgalmát.

– Főhadnagy elvtárs... miért legyünk mi izgatottak? Legyenek a kopjások izgatottak. Nekik több okuk van rá. Nem? Tegye, amire utasítottam. Még emlékszik, mire? Amíg a lány ír, maga visszajön, és folytatjuk az olvasást. Értette?

– Értettem.

Mire Kada visszaérkezett, a bordó mappa már ismét az íróasztal közepén volt.

*

Sokáig nem tudtam, mi lett a megszerzett anyag sorsa. Közben végeztem hivatali munkámat. Munkatársaimat különös módon neveltem. Csak részletfeladatok elvégzésével bíztam meg őket, nem akartam, hogy elképzeléseim egészét lássák. Előfordult, hogy egyik-másik beosztottam, alaposabb munkára hivatkozva, részletek után érdeklődött. Ilyenkor nagyon barátságosan, de határozottan csak annyit mondtam:

– Kedves barátom, ebben a szolgálatban a felesleges érdeklődés bűn.

– Kedves barátom – hát igen. Feletteseim részéről sok szemrehányást kaptam a közvetlen hangért, mégis általában ilyen hangnemben beszélgettem beosztottaimmal. Tehettem. Tudták, hogy szigorú és következetes vagyok. Becsültek és gyűlöltek, egyesek féltek tőlem. Jogosan kérdezhetnéd, miért nem játszottam nyílt lapokkal? Nem bíztam meg senkiben. Talán csak Tituszban. Furcsa szolgálat ez, fiacskám. Nagy árat fizettem egyes törvényeinek felismeréséért. Az élet semmit sem adott ingyen.

Bennem megvolt az önzetlenségre való hajlam, hosszú évekig önzetlenül szolgáltam hazámat. Nem az én hibám, hogy önző lettem. Birtokaink elvesztése érzékenyen érintett. A békekötés után az elvesztett uradalmainkért nem kaptunk kártérítést. Idő múltán rájöttem, hogy önzetlenségemet senki sem veszi komolyan, az emberek mások megítélésénél önmagukból indulnak ki. Sok kényes kérdést tehettem volna fel az arisztokratáknak és tiszttársaimnak is. Megkérdezhettem volna Simonffy gróftól, hogy a nyékfalusi tízezerholdas birtokát miből vásárolta. De nem kellett kérdeznem, mert mindenki tudta, csak nem beszéltek róla.

Pontosan nem tudtam, hogy a mozgalom milyen anyagi alappal rendelkezik. De az volt az érzésem, hogy a kormányzat jelentős összeget fordít a szervezetre. Az én alosztályom titkos alapja sem volt lebecsülendő. Az alap felhasználásáért én voltam a felelős. Őszintén megvallom, sokat lophattam volna, de nem tettem. Akkor még nem, mert nem éltünk nagy lábon. Anyád túlzott követeléseinek ellenálltam. Sokat veszekedtünk azokban az években. Anyád hozzászokott a fényhez, a pompához. Birtokaink jövedelme azelőtt gondtalan életet biztosított számára. De hol voltak már a birtokok? És hol volt az a jövedelem, ami az ő szeszélyeinek ki-

elégítésére elegendő lett volna? A gyerekek mellé nevelőnő kellett, mert őt is úgy nevelték. Szakácsnőről nem akart lemondani és a lóversenyről sem. Mást sem hallottam tőle, csak a pénz emlegetését. Sem a háztartásban, sem az öltözködésben nem akart lemaradni arisztokrata ismerősei mögött. Nem akarta megérteni, hogy barátnői kedvezőbb anyagi helyzetben voltak, mint mi, mert birtokaikat nem vesztették el. Anyád életmódja miatt lassan eladósodtunk, megmaradt birtokunk is már csak névleg volt a miénk. Titusznak elmondhattam volna anyagi nehézségeimet, valószínű, hogy valami módon segített volna rajtam, de nem mertem szólni.

Szolgálatom sok időmet rabolta el. Ami megmaradt, azt megosztottam Anna-Mária és anyád között. Anyád szerda esti összejövetelein rendszeresen feltűnt Kaposy Kázmér vezérkari százados. A budapesti vegyesdandár parancsnokának az unokaöccse. Ott teljesített szolgálatot ő is mint hadműveleti osztályvezető. Fogalmam sem volt, hogy került a társaságba ez a sötétbarna, göndör hajú fiatalember, de akkor még nem is nagyon érdekelt. Néhányszor beszélgettem vele, s azt hiszem, műveltsége volt az, ami felkeltette érdeklődésemet. Lenyomoztattam. Nagyon szép múltja volt a Kaposy családnak. Felvidékiek voltak, s több mint tizenötezer holdas uradalmuk maradt odaát. Apját a vörösök ellenforradalmi szervezkedésért kivégezték. A forradalom bukása után Kaposy az egyik különítmény parancsnoka lett. A nyomozás adatai szerint nem bánt éppen kesztyűs kézzel az elfogott vörösökkel. Megtetszett nekem a fiatal tiszt. Egyik szerda estén, azt hiszem 1927 őszén volt, behívtam magamhoz a dolgozószobámba.

Magda tréfásan tiltakozott.

– Ákos, maga nem táncol velem, s most még a táncosomat is elrabolja...

– Nemsokára épségben visszaszolgáltatom.

A százados kezet csókolt.

– Bárónő, katona vagyok. A parancsnak engedelmeskednem kell.

– Maga sem különb, kedves Kaposy, a többi katonánál – mondta Magda, s az volt az érzésem, hogy bosszúsan néz utánunk.

Leültünk szemben egymással. A kertből halkan beszűrődött a gramofon hangja s a társaság vidám nevetgélése.

– Konyak? Cseresznye? – kérdeztem.

– Talán konyakot – mosolygott. Mosolyának nyíltsága és gyerekes vidámsága megkapott, de irigységet is ébresztett bennem. Sohasem tudtam legyűrni magamban ezt az érzést, mely akkor robbant bennem, amikor nálam férfiasabb megjelenésűekkel találkoztam. Akaratlanul is összemértem magam Kaposyval. Szomorúan állapítottam meg, hogy nem lehetek versenytársa ennek a gőgösen csinos fiatalembernek.

– Parancsolj, őrnagy úr – mondta, miután mindketten kiürítettük a poharunkat.

– Szeretnélek megismerni, beszélj valamit magadról. – Kaposy tudta, hogy én a hírszerzőknél szolgálok.

– Csak nem vizsgálóbírói kihallgatás? – nevetett.

– Nem, nem.

– Sokat nem mondhatok, hiszen még alig éltem.

– Azért történtek dolgok a te rövid életedben is... bizonyára vannak terveid, elképzeléseid.

Elkomolyodott.

– Vannak. Nem is kis terveim – mondta. Szemében furcsa fény villant. – Vannak terveim, őrnagy úr, kérlek. – Töltött, és egy hajtásra kiitta a poharat. – Azt tudod, őrnagy úr, hogy apámmal mi történt.

Bólintottam.

– Az egyik tervem, hogy méltóan megbosszuljam apám halálát. Azt is tudod, ugyebár, hogy őseimnek a földjét elrabolták.

– Tudom.

– Nos, az a másik tervem, hogy az ősi földet visszaszerzem, és méltó választ adok a bitorlóknak.

– Van valami elképzelésed a terveid megvalósításához?

– Ezernyi. Éjszakákon át terveket szövök. Egyik kedvenc rögeszmém. Ha nem untatlak vele, és megengeded, elmondom.

– Mondd.

– Arra gondoltam, hogy leszerelek. Ötezer holdas birtokom van Komárom megyében. Pénzzé teszem. Aztán átmegyek a Felvidék-

re, és szabadcsapatokat szervezek az elnyomott magyarokból, és addig harcolunk, amíg vissza nem adják az elszakított területeket.

– Vannak odaát barátaid? – szóltam közbe.

– Vannak. És neked, őrnagy uram, bizalmasan azt is elmondom, hogy barátaimmal kapcsolatban állok. Ha a kormányzat nem törődik az érdekeinkkel, magunknak kell törődnünk.

– Hátha törődik, Kázmérom.

– Semmi jelét nem látom.

– És ha látnád?

– Örömmel töltene el, és minden erőmmel támogatnám...

Nekem ennyi elég volt. Titusztól engedélyt kértem a százados beszervezésére. Amikor láttam, hogy vonakodik, magam sem tudom, miért, szenvedélyesen érveltem Kaposy mellett.

– De kedves Tituszom, alkalmasabb embert nem is találhattunk volna. Nagy személyi összeköttetéssel rendelkezik, helyzetismerete kiváló, tökéletesen beszéli a cseh nyelvet...

– ...és túlságosan szereti az asszonyokat – szólt közbe Titusz.

– Fiatalember, jó megjelenésű, és még ne is szeresse őket? Mindezeken felül részt akar venni a munkában.

– Jó, rendben van. Szervezd be. A részleteket pedig majd megbeszéljük. Lenne itt egy másik feladat.

– Hallgatlak.

– Hozz létre egy háromfőnyi akciósejtet. Olyan emberek legyenek, akik semmiféle feladattól nem riadnak vissza. Érted? Semmiféletől!

– Értem. – Persze hogy értettem. És boldogan vállalkoztam a feladat végrehajtására.

Kaposy beszervezése simán ment. Lázasan csillogó szemmel hallgatott végig, és amikor az eskü szövegét utánam mondta, arca átszellemült volt.

– ...minden erőmmel, szívem utolsó dobbanásáig hűséggel szolgálom...

– hűséggel szolgálom – visszhangozta Kaposy ünnepélyesen.

– ...harcolok a bolsevizmus ellen mindig és mindenütt...

– mindig és mindenütt. – Szemét az ébenfa keresztre szegezte, mint az első keresztények. Esküre emelt keze nem reszketett.

– ...ha eskümet megszegem, álljon bosszút rajtam az igazságos isten, pusztuljak el árulók módjára...
– árulók módjára...
– ...Testem ne fogadja be a föld, lelkemet az ég...
– ...lelkemet az ég...
– ...Isten engem úgy segéljen!
– ...úgy segéljen!

Titusszal megbeszélve, a századost megbíztam a felvidéki Kopjás-szervezetek létrehozásával. Előzőleg hosszú heteken át az alapvető konspirációs szabályokra képeztem ki. A kiképzéseket kivételesen nálam tartottuk. Nagyon komolyan vettem a feladatot. Kaposy is. Öröm volt vele dolgozni. Tudtam, hogy odaát már működik szervezetünk, de ezt nem mondtam meg a századosnak, azt akartam, hogy teljes erővel dolgozzon. Azokban a hetekben sokat beszélgettünk, és közel kerültünk egymáshoz. Megjegyzéseiből azt vettem ki, hogy ő sem rajong túlságosan a kormányzóért, és akárcsak én, ő is mérsékelt képességűnek tartotta, sőt az is bosszantotta, hogy még magyarul sem tudott jól. Véleményemet én sem rejtettem véka alá.

Kaposy hozzákezdett a vonal kiépítéséhez, és rövid egy év leforgása alatt létrehozta a pozsonyi központot. Volt jogtanácsosa Pozsonyban élt. A nevére már nem nagyon emlékszem, de úgy rémlik, mintha dr. Nagy Jenőnek hívták volna. Mindegy, nevezzük így. Dr. Nagy ügyvédi irodája lett a felvidéki Kopjás-szervezet központja. Az első időben a Nagy-féle hálózat kizárólag katonai felderítést végzett, arra még nem gondoltunk, hogy megkezdjük a különböző diverzáns akciókat, mert még nem voltak meg az objektív feltételek. Kaposy mint a cseh vonal vezetője rendszeresen találkozott a futárokkal, átvette a híranyagot és fizetett. A találkozó után benyújtotta a bizalmas elszámolást, amit én Tituszon keresztül a központnak továbbítottam. A nyugtákon csak annyi volt, hogy „C–72" az „a–1-es" anyagért felvett x összeget. Hogy a „C–72" ki volt, azt csak Kaposy, én és Titusz tudtuk. Amikor a szervezet működése megfelelő szintet ért el, elhatároztuk a fegyverek és a robbanóanyagok csempészését. Kaposyt bíztam meg a tervek alapos kidolgozásával. Annyit szeretnék megemlíteni, hogy

értesülésem szerint a román és a szerb vonalon hasonló volt a helyzet. Kaposy pár hét múlva elkészült a tervekkel.

Nagyon alapos, körültekintő munka volt. A komplikációt az okozta, hogy a szervezet elég szélesen kiterjedt, már Ungváron, Beregszászon, Érsekújváron, Nyitrán is működtek központjaink. Ezeket a központokat dr. Nagy fogta össze. Az lett volna a leghelyesebb, ha a fegyvereket közvetlenül el tudtuk volna juttatni az egyes csoportokhoz, és nem Pozsonyon keresztül kellett volna az akciót lebonyolítani. De ez az elképzelés kivihetetlen volt. Maradt hát a pozsonyi vonal. Kaposy irányításával Nagy létrehozott egy kereskedelmi ügynökséget. (Sok pénzünkbe került.) A Josef Nyemec-féle társaság nagyobb gyümölcskonzerv megrendelést adott fel, és mi, ha nehezen is, de „szállítottunk". A konzervesládákban néha más is volt. Az ügyletet nagyon óvatosan kellett lebonyolítanunk, ezért a szállítás lassan haladt.

1927 telén Kaposy felkeresett, és jelentős tervvel állott elő. Figyelmesen hallgattam.

– Engedd meg, Ákos bátyám, hogy elképzeléseimet végrehajtsam. Ragyogó eredményt várok tőle...

Nem feleltem, gondolkodtam. Arról volt ugyanis szó, hogy a jövőben ne mi szállítsuk a fegyvereket, hanem lássuk el megfelelő pénzzel Nagyot. Az ügyvédnek módjában áll kapcsolatai révén a szükséges fegyverek és robbanóanyagok megszerzése. Akkor még megbíztam Kaposyban, tetszett az elképzelése is, hiszen arról volt szó, hogy a lebukás veszélyét a minimumra csökkentsük. Tituszt is meggyőztem, és a pappal való beszélgetés után elfogadtam a tervét. Átmenetileg beszüntettük a fegyvercsempészést. Titusz a titkos alapból háromszázezer pengőt utalt ki. Ekkor tudtam meg, hogy a Kopjásoknak a különböző bankokban betétjeik vannak. Titusz minden alkalommal kitöltött csekket adott át, melyet a Kereskedelmi Bank a Sonnenberg és Fia kft. terhére beváltott.

Hónapokon keresztül kaptam az eredményekről beszámoló jelentéseket, melyeket véleményemmel ellátva továbbítottam.

Jól ment minden. A sakkfigurák engedelmeskedtek akaratunknak. A romániai vonal is eredményesen dolgozott, Erdélyben napirenden voltak az irredenta megmozdulások. Az erdélyi központnak sikerült kapcsolatot teremtenie a Codreanu-féle csoporttal,

sőt bizonyos anyagi támogatást is adtunk kerülő úton. Támogattunk minden olyan román vonalat, ami gyengítette a rendszert. Nem volt okom a panaszra, minden sikerült, amihez hozzányúltam. Mindez még a Hastings-ügy előtt volt. A Hastings-féle akció csak betetőzte a sikert. Anna-Mária szeretett, Magda sem volt már olyan morcos, egyszóval, biztatónak láttam a jövőt.

A Hastings-féle látogatás után egy-két héttel Titusz borús arccal felkeresett. Arra gondoltam, hogy a nyomozások eredményei miatt jött.

Magda kint játszott veletek a kertben. Te percre sem hagytad el anyádat, ott sürgölődtél a szoknyája mellett, Zsolt azonban, mint az ördög, szertelen, rakoncátlan volt. Míg Titusz gondolkodott, én az ablakon át a kertbe néztem. Ott ültél anyád ölében, a meséjét hallgattad.

– Mondd, Ákos – szólalt meg Titusz –, ha történetesen háborúra kerülne sor a csehekkel, véleményed szerint számíthatnánk az ottani kopjások fegyveres támogatására?...

– Feltétlenül – válaszoltam gépiesen –, feltétlenül, hiszen jelentős összegeket fordítottunk a csoportok felfegyverzésére.

– Jelentős összegeket – ismételte Titusz, és kezét mellén összekulcsolva sétálni kezdett. Tudtam, hogy most „értékelni" fog, vagyis hangosan elmélkedik. – Jelentős összegeket. Igen. S vajon azok a jelentős összegek valóban eljutottak a rendeltetési helyükre?

Megrémültem. Tudtam, hogy Titusz nem fecseg ok nélkül, ha szóba hozta az ügyet, akkor valamit tud is.

– Mit akarsz ezzel mondani?

Megállt előttem. Homlokát összeráncolta, kezével állát simogatta.

– Szegény barátom – mondta egy idő után. – Azt hiszem, becsaptak. Nem, rosszul fejeztem ki magamat. Nemcsak téged vezettek félre, engem is.

Beleharaptam a szám szélébe, s erősen megmarkoltam a fotel karfáját.

– Beszélj értelmesen. Nem értem, mit akarsz mondani.

Leült. Tenyerét gyengéden térdemre tette, mintha nyugtatni akarna.

– Inkább tőlem tudd meg, mint mástól. Kaposy utolsó gazember.

– Mit mondasz?

– Sajnos, jól hallottad. Galádul becsapott bennünket, visszaélt a bizalmunkkal. Az összegek sohasem jutottak el dr. Nagyhoz. A nyugták hamisak.

– Ez nem lehet igaz! – válaszoltam hevesen. – Sok mindent elhinnék Kaposyról, de ezt nem!

– Nem hiszel nekem? – kérdezte Titusz. A hangja szomorú volt.

Nem feleltem. Megsemmisülten, összeroskadva ültem a fotelben. Az agyam lázasan dolgozott. Ez nemcsak Kaposy ügye, az én ügyem is volt. Hiszen a pénzt én utaltam ki, ellenőriznem kellett volna, hisz nem kis összegekről volt szó. De túlmenően az összegen, mi lesz a becsületemmel? Mit fogok mondani, hogyan nézek parancsnokaim szemébe? És ez még nem minden. A vezérkar a felvidéki fegyveres csoportokat számításba vette, a hadműveleti terveket annak alapján dolgozták ki. Most írjak jelentést, mondjam ezt: Uraim, semmi sem igaz. Önök légvárakra építettek, a diverzánsok csak egyes emberek képzeletében léteznek. Szörnyű...

– Ordítani szerettem volna. Mint egy óvodást, úgy vezettek orromnál fogva a tetszetős, színes mesékkel, és én hittem! Hittem, mint egy ostoba gyerek.

– Titusz, felelj őszintén! Honnan származnak értesüléseid?

Rosszullét környékezett, amíg válaszát hallgattam. Két napja vendége érkezett Pozsonyból. Az ottani papi szeminárium vezetője. A beszélgetés során Titusz célzatosan Nagy ügyvédre terelte a szót, s elhűlve hallotta, hogy dr. Nagy egy évvel ezelőtt meghalt. Tévedés nincs, mert ő szentelte be a halottat, halála előtt neki gyónt meg. A szervezkedésről egy szót sem szólt.

Míg Titusz beszélt, magamban csak azt hajtogattam, hogy ez lehetetlen. Valami szabálytalanság történhetett, de végül is a Nyemec-cég, a szállított fegyverek és a robbanóanyagok, azok letagadhatatlan tények. Valószínű, hogy a szemináriumi vezető tévedett, vagy dr. Nagy ügyesen konspirált. Miért gyónta volna meg az illegális szervezkedést?

Kifejtettem véleményemet Titusznak.

– És dr. Nagy halála? A nagyobb összegeket Kaposy az ügyvéd halála után vette fel...

– Nem tudom. Tisztázni kell a dolgot Kaposyval – feleltem.

Másnap vagy harmadnap magamhoz rendeltem a fiatal tisztet.

Magabiztosan, mosolyogva ült le, göndör, barna haja olajosan csillogott. Hosszan a szemébe néztem, keményen állta tekintetemet.

– Parancsolj velem, Ákos bátyám.

– Százados úr – mondtam halk, határozott hangon –, komoly beszédem van önnel. – A hang meglepte. A magabiztos mosoly szétfoszlott, vonásai megkeményedtek, felállt, vigyázzállásba merevedett. Nem kínáltam meg hellyel.

– A vezérkar főnöke megbízásából sürgősen találkoznom kell dr. Naggyal. Mikorra tudja létrehozni ezt az illegális találkozót? – Figyelmesen néztem arcát, de képtelen voltam bármit is leolvasni a lárvaszerű vonásokról. Egyetlen arcizma sem rándult meg, talán csak a szeme szűkült össze, alig észrevehetően.

Pár pillanatig farkasszemet néztünk egymással, Kaposy hallgatott.

– Nos, százados úr?

– Őrnagy úr – szólalt meg a százados –, alázatosan jelentem, a találkozót nem áll módomban létrehozni.

– Nem?

– Nem!

– Nem áll módjában, azt mondta?

– Alázatosan jelentem, nem áll módomban.

– Százados úr, ez parancs.

– Alázatosan jelentem, akkor sem.

Felálltam, és az íróasztal elé léptem. Majdnem fél fejjel alacsonyabb voltam. Bántott, ahogyan lenézett rám, s már megbántam, hogy felálltam.

– Beszéljen, mi történt? – parancsoltam.

Mély lélegzetet vett, melle megfeszült.

– Dr. Nagy egy éve halott.

– Mit beszél?

– Dr. Nagy nem él – ismételte.

Végignéztem a sudár termetű, fiatal katonán, és az ablakhoz

léptem. Kibámultam az udvarra. A sárga kavicsok szikráztak a délelőtti napsütésben. Valami belső hang mintha azt súgta volna, ne faggassam tovább, mert kellemetlen dolgokat fogok hallani. Ösztönösen veszélyt éreztem. Sajnáltam ezt a pompás fiatalembert, mert nagyon megszerettem. Optimizmusa, győzelmünkbe vetett határtalan bizalma, elmés megjegyzései percek alatt kellemes hangulatot varázsoltak. Mindenki kedvelte őt, Magda kivételével. Anyádnak rossz volt a véleménye Kaposyról, piperkőcnek tartotta, s több alkalommal kijelentette, hogy választékos öltözködése, kimért mozdulatai a román királyi tiszteket juttatják eszébe. Persze, Magdának nem volt igaza. Kaposy férfias megjelenésű volt, bátor egyéniség. Most itt állt előttem, valami végzetes bűnnel terhelten, ami ha napvilágra kerül, erkölcsi megsemmisítését jelentheti. S talán az enyémet is. Megfordultam és ránéztem. Kaposy még mindig vigyázzban állt. Nem sejtette, hogy már tudom a lényeget. Haragudnom kellett volna rá, és én megsajnáltam. Talán ez volt az oka, hogy barátilag közeledtem feléje, és a szolgálati formaságokat félrerúgva, megszólaltam:

– Beszélj, barátom. Mondj el mindent részletesen.

Felém fordult.

– Őrnagy úr, alázatosan jelentem, sok beszélnivalóm nincs. Csak annyit mondhatok, egy év óta a szervezkedésre kiutalt összegek jelentős részét saját céljaimra használtam fel.

– Megőrültél? Hiszen majdnem félmillió pengőről van szó! Mi van a fegyvervásárlással? – Önkéntelenül megkapaszkodtam az ablakkeretben. Úristen, félmillió pengő.

– Őrnagy úr... a szervezet létezik. A fegyverek és robbanóanyagok a Nyemec-cégen keresztül eljutottak a sejtekhez, minden igaz, csak az nem, hogy dr. Nagy megkapta a fegyvervásárlásra kiutalt összegeket. Az erről szóló nyugták hamisak.

– Mit csináltál a pénzzel, te szerencsétlen...

– Őrnagy úr, alázatosan jelentem, a pénz felhasználására vonatkozóan mindennemű felvilágosítást megtagadok.

– Tudatában vagy, mit jelent ez?

– Igen. Minden cselekedetemért vállalom a felelősséget.

– Hadbíróság elé kerülsz.

– Vállalom.

– Én is oda kerülök, veled együtt, erre nem gondolsz?

– Ön nem, mert ön semmiről sem tudott. A nyugták tökéletes utánzatok, még írásszakértő sem veheti észre a hamisítást. Őrnagy úr sem vehette észre.

– Arra felelj, mit csináltál a pénzzel?

– Megtagadom a választ.

– Ellumpoltad?

– Őrnagy úr...

– Lóverseny? Nő?... Beszélj!... – Hangom nyersebb volt a szokottnál.

– Ha beszélnék, akkor kerülne ön bajba... – csúszott ki a száján akaratlanul, és azonnal helyesbített. – Illetve... – hangja elcsuklott. – Őrnagy úr, butaságokat beszélek. Alázatosan kérem, ne faggasson. Tartóztasson le, minden felelősséget vállalok.

– Mit, mit beszélsz? Mikor kerülnék bajba?

– Semmi, őrnagy úr, megzavarodtam. Nem tudom, mit beszélek.

Nem faggattam tovább. Tudtam, hogy most nem fog beszélni.

– Százados úr! – szóltam keményen. – Mennyi időre van szüksége, hogy a cseh vonal tényleges helyzetéről megírja a jelentését?

– Egy órára.

– Tizenegykor jelentkezik nálam. Adja tiszti becsületszavát, hogy nem szökik meg.

– Tiszti becsületemre.

Kaposy eltávozott. Már a kihallgatás előtt titkos utasítást adtam a telefonközpont bizalmas csoportjának, hogy a százados minden beszélgetését hallgassák le. Ezt csak azért írom, mert valószínűleg nem ismered a mi belső világunkat, azokat a szükségszerű intézkedéseket, amelyeket védelmünk érdekében alkalmaznunk kellett.

Nem telt bele félóra, amikor jelentkezett a telefonközpont bizalmas csoportjának a vezetője, és átadta a jelentést. Érdeklődéssel vettem kezembe az írást. Ma sem felejtem el azokat a sorokat.

– Megpróbálom szó szerint leírni a lehallgatott beszélgetést: „Kaposy: Bocsáss meg a zavarásért...

Női hang: Halló... ki beszél?

Kaposy: Kedvesem, halló... itt Kázmér beszél...

Női hang: Kázmér, drágám, történt valami? Olyan izgatott a hangod.

Kaposy: Mindennek vége. A férjed mindent megtudott.

Női hang: Szent isten...

Kaposy: Kedvesem, ne haragudj rám... búcsúzom.

Női hang: Kázmér, még tréfából se.

Kaposy: A küldönc nemsokára odaér. Mindent megírtam.

Női hang: (Csak sírás hallható).

Kaposy: Szerelmed sohasem felejtem el... Soha... Isten legyen veled és velem is..."

Ezt tartalmazta az írás. Éreztem, hogy remeg kezemben a papír.

– Ki vette a jelentést? – kérdeztem.

– Alázatosan jelentem, én.

– Más nem tud róla?

– Alázatosan jelentem, nem.

– Senkinek nem beszélhet róla. Érti, főtörzsőrmester?

Nem válaszolhatott, mert az ügyeletes tiszt rohant a szobába.

– Őrnagy úr, alázatosan jelentem, Kaposy százados úr agyonlőtte magát.

A nyomozás a telefonbeszélgetés alapján rájöhet Magda kilétére, és akkor nekem is végem. Senki sem fogja elhinni, hogy nem volt részem a sikkasztásban. Vége a becsületemnek, jövőmnek. Abban a pillanatban csak a saját sorsom érdekelt, semmi más. Kaposy már nem beszél, de beszélni fog helyette a telefon-csoportvezető. Nem beszélhet... Világosan állt előttem, hogy a főtörzsőrmester nem beszélhet. Ez a felismerés némiképpen megnyugtatott.

Gyorsan intézkedtem. Első dolgom az volt, hogy a vizsgálat megindítását elhúzzam, amennyire lehet. Addig mindent tudnom kell. Az altisztnek parancsot adtam, hogy senkinek sem beszélhet a lehallgatásról. Izgalmamban azonban nem koncentráltam eléggé. Teljesen kiment a fejemből a küldönc, aki a levelet Magdához elvitte. Csak a főtörzsőrmester szerepére gondoltam. Később ez a könnyelműség sok kellemetlenséget okozott, és anyádat is ennek révén vonták be a szervezetbe. De mivel a nyomozás során sem került előtérbe a küldönc személye, én is elfeledkeztem róla.

Kívülről nem látszott felzaklatott lelkiállapotom. Magda sem vette észre. Én viszont láttam rajta, hogy mindent tud.

Dolgozószobámba mentünk. A lánynak megparancsoltam, hogy senki, még ő se zavarjon, a gyerekeket fektesse le.

Anyád nem szólt, kíváncsian nézett rám. Mindenre el voltam szánva. Jövőmről, becsületemről volt szó. Az ajtót bezártam, az ablakokat is becsuktam, aztán Magda elé álltam. Nem tudom, mit olvashatott le arcomról, de szeméből láttam, hogy nagyon fél.

– Beszélj. – Hangom halk, fenyegető volt.

– Mi történt magával, Ákos?

Közelebb léptem. Láttam, hogy színészkedni akar...

– Beszélj! Hol van a levél?

– Milyen levélről beszél? Istenem, de hát...

Nem folytatta tovább. Ma sem tudom, mi történt velem, magatartása annyira felháborított, hogy megütöttem. Arcához kapott, szeme kitágult, szája széle felrepedt, vékony vércsík jelent meg ajkán. Mikor aléltan, nyöszörögve a lábam elé omlott, abbahagytam a verést. Letérdeltem melléje, hajánál fogva magam felé fordítottam felpüffedt arcát.

– Beszélj, te ringyó! – suttogtam remegő hangon.

Magda valahogyan összeszedte magát. Folytak a könnyei. Ruhájából elővont egy összehajtott levelet, és átadta.

– Töröld meg az arcod. – Elővettem a zsebkendőmet, durván az ölébe dobtam. Undor, gyűlölet, vágy, féltékenység, félelem keveredett bennem. Undorodtam magamtól is.

Magda támolyogva felállt. Átbotorkált a fürdőszobába.

– Az ajtót ne csukd be – kiáltottam utána. Hallottam, hogy megereszti a vízcsapot, és sírdogálva mossa arcát.

Kinyitottam a levelet. Vad féltékenység áradt szét bennem.

Nem emlékszem már szó szerint a tartalmára, felesleges is, hogy teljes hűséggel idézzem. Egy halálba menő fiatal tiszt búcsúlevele volt, érzékenyen, meghatóan fogalmazva. A levélből kiderült, hogy Kaposy rajongással szerette Magdát, és számára nem volt játék a szerelem. Nem volt más kiútja. Ha életben marad, és bíróság elé áll, beszélnie kell anyádhoz fűződő titkos viszonyáról is. Ezt ő Magda hírnevének féltéséből nem tehette.

Összehajtottam a levelet, felnéztem. Magda már ott állt előttem, és elcsúfított arccal nézett rám. Szemében olyan védtelen alázat fénylett, hogy már-már megsajnáltam.

Leült, és várakozva figyelt.
– Beszélj!
– Kérdezzen.
– Mióta van viszonyod Kaposyval?
– Egy éve.
– Te csábítottad el?
– Mindig a nő a csábító.
– Mit kaptál a testedért?
– Amit akartam...
– Mit akartál?
– Mindent, birtokot, jövőt, aranyat, szerelmet...
– És kaptál?
– Igen...
– Birtokot is?
– Azt is, ékszert is...

Részletesen bevallott mindent. Közösen vettek egy villát Zuglóban, ott folytatták a szerelmi viszonyt. Kaposy vette, de Magda nevére íratta. Nádudvarhelyen ötezer holdat vásároltak egy kastéllyal, s a szerencsétlen férfi azt is Magda nevére íratta. Így akart kedveskedni neki... Magda úgy tudta, hogy mindez a férfi vagyonából van, dúsgazdagnak hitte. De Kaposy nem költött mindent Magdára, mint később megtudtam, adósságait is a mozgalom pénzéből fizette ki.

– Ide figyelj! – szóltam. – Minden ékszert, amit kaptál, ideadsz.

Magda megadóan intett.

Téged Titusz segítségével Svájcba küldtelek nevelőintézetbe, Zsolt pedig a kőszegi katonaiskolába került. Magda az eset után nemsokára önkéntes száműzetésbe ment a békési uradalmára. Ez a kétezer holdas birtok az ő nevén volt. Kaposytól kapott ékszereit magamhoz vettem, azzal a céllal, hogy a Kopjásoknak adom. De erre nem került sor.

Az öngyilkosság utáni napon határoznom kellett a főtörzsőrmester sorsa felől. Ő volt az egyetlen ember, aki feleségem és Kaposy kapcsolatára vezethette a nyomozó hatóságokat. Nehéz helyzetbe kerültem. Ha megtiltom, hogy beszéljen a telefonlehallgatás eredményéről, cinkosommá teszem, vagyis felfedem előtte azt, amit minden körülmények között titkolnom kell, vagyis Magda és

a százados kapcsolatát. Sürgősen kellett döntenem, mert a vezérkar főnöke elrendelte az öngyilkosság hátterének felderítését. Órákon át kétségek között gyötrődtem. Ki fogja nekem elhinni, hogy semmi közöm sem volt Kaposy piszkos ügyeihez? Barátaim sem, hát még az ellenségeim! Cselekedtem! A szervezet két fiatal tisztjét még az éjszaka folyamán Anna-Mária lakására rendeltem. Vitéz Háray Félix főhadnagyot és Borbíró Zsigmond zászlóst. Mindketten lelkes hívei voltak a kormányzónak és szenvedélyes harcosai a Kopjás-mozgalomnak. Háray azonkívül brittaniás is volt, és mint ludovikás részt vett az ellenforradalom szervezésében. Bátor, vakmerő, mindenre elszánt fiatalembernek ismertem. A kommunistákkal való leszámolásban élen járt. A villogó, fekete szemű fiú nem sokat kérdezett, végrehajtott minden parancsot.

– Fiúk – kezdtem komoly, fontoskodó hangon –, kényes feladattal bízlak meg benneteket.

– Parancsolj, őrnagy úr.

– Halkan, Félix – intettem a fiatal tisztnek. – A másik szobában alszanak. Tölts, és igyatok. – Megvártam, amíg felhajtják a konyakot, és folytattam:

– A sejtmegbeszélésen több alkalommal kifogásoltátok, hogy a szervezetnek semmi meghatározott feladata nincs.

– Így van, őrnagy úr...

– Nos, elérkezett a cselekvés ideje. Kérlek, nagyon figyeljetek. Mindazt, amit hallani fogtok, a legteljesebb titoktartással kezeljétek. Senki, még a feljebbvalótok sem tudhat megbízatásotokról.

Háray csillogó szemmel figyelt.

– A feladat annyira bizalmas, hogy hosszú töprengés és alapos megfontolás után esett rátok a megtisztelő választás, és szeretném, ha ezt a tényt úgy vennétek, mint a mozgalom vezetőinek személyetek iránt táplált határtalan bizalmát.

Szünetet tartottam, ittam a konyakból, és lassan, tagoltan folytattam.

– A kormányzó úr őfőméltósága becsületéről van szó. Az osztályra sikerült befurakodnia az oláhok egyik ágensének, mégpedig bizalmas beosztásba. Nem részletezem a körülményeket, hogy mi módon lepleztük le ezt a hazaáruló bitangot. Mint a lehallgató

csoport vezetője, módot talált arra, hogy a kormányzó úr több telefonbeszélgetését lehallgassa.

– Szörnyű! – méltatlankodott Háray. – Elképesztő felelőtlenség!

– Így van, fiam. Valóban szörnyű. De ez lenne a kisebbik baj. Ennek az árulónak, sajnos, több olyan beszélgetés jutott a tudomására, amely alkalmas arra, hogy kormányzó urunkat súlyosan kompromittálja. A románok már bizonyos információt kaptak az anyag fontosságáról, és minden előkészületet megtettek, hogy a telefonbeszélgetést nyilvánosságra hozzák. Úgy gondolom, felesleges előttetek bizonyítanom a dolog súlyosságát. Legfeljebb csak annyit jegyzek meg, hogy világra szóló diplomáciai bonyodalom származna az ügyből...

– De miért nem tartóztatják le? – kérdezte Borbíró.

– Éppen erről van szó. A miértről, barátaim. Mert nem lehet. Éspedig azért, mert nem csinálhatunk hadbírósági tárgyalást az ügyből. Nem csinálhatunk, mert a kormányzó úr neve nem szerepelhet. Nem tudom, világos-e? Ha őrizetbe vesszük ezt az ágenst, azt nem tilthatjuk meg, hogy ne beszéljen az őröknek, a bíráknak a lehallgatott anyagról. Arról pedig senki sem tudhat. Még a hadbíróság sem. Időnk nincs, mert az anyagot reggel hétkor kellene továbbítania egy romániai megbízottnak. Az áruló nem beszélhet. Rátok vár az elnémítása. Más mód, más választás nincs. Most hajnali kettő van. Öt óráig jelentést kérek a feladat végrehajtásáról.

– De hogyan? – kérdezte Borbíró.

– Én tudom, őrnagy uram – jelentette Háray. – A feladat világos. – Felállt. Kihúzta magát.

– Öt óráig a jelentést megteszem. Ezen a számon hívhatlak, őrnagy uram?

– Csak ezen, Félix. És csak annyit mondj, ha sikerült: „Képeslakás? Bocsánat, tévedtem." Ha nem sikerült: „Te vagy, Dénes?"

– Értettem.

– Még valamit, fiúk. Az akciót magánemberként hajtjátok végre. Itt van ez a cédula. Pontosan rajta van az áruló neve, lakása. Nőtlen, egyedül él.

Hajnali négykor csengett a telefon. Anna-Mária ugrott ki az ágyból. Mire odamentem, már letette a kagylót.

– Ki keresett, drágám?

– Valami Képes-lakást hívtak – mondta ásítva, és visszabújt az ágyba. – Az is lehet, hogy tréfálkoznak...

Igen, az is előfordulhat.

Megkönnyebbülten lélegeztem fel. Nem tudtam elaludni.

Hallom a kopogásodat, fiam, bebocsátalak.

Látod? Állom a tekintetedet. Nos, szólj! Szemedből kiolvasom mindazt, ami felzaklatott lelked mélyén viharzik.

– Nem is tudom, hogy szólítsalak...

– Ahogyan jólesik, fiam.

– Apámnak nem nevezhetlek, meg kell tagadnom még az emlékedet is.

– Mégis az apád vagyok.

– Szégyenemre.

– Valamit azért ne felejts el, fiam. Mindent nekem köszönhetsz. A tanulásodhoz szükséges gondtalan életmódot a te gyilkos, véres kezű apád tette lehetővé.

– Nem érvek ezek, és nem nyugtatnak meg szavaid. A gyilkos magyarázkodása ez, semmi más. Nincs már közünk egymáshoz.

– Rendben van, fiam. Többé nem hívlak. Elteszem a fényképedet, és tovább dolgozom.

Ez már az idegeim felzaklatott játéka. Valóban ezt fogod érezni, ha e sorokat olvasod? Nem tudom. De érzed-e, hogy nekem sem mindegy? Érzed-e, hogy mi minden zajlik a lelkemben? Félve gondolok a holnapra. Ma még csak a telefonos emléke vádol. De holnap, holnapután? Mert tovább kell írnom az életemet.

Az éjszaka nyugtalanul aludtam. Már az altató sem használ. Forgolódtam, és nyomasztó álomképek gyötörtek.

*

Nem csodálkozom – dörmögte Korondi –, teljesen nyugodt, kiegyensúlyozott gyilkost nem tudok elképzelni. Ez már klinikai kérdés lenne.

– Egyébként mi a véleménye erről a vezetési stílusról? A beosztottak meggyilkolásáról, ha már sokat tudnak. Ez a Rajnay egészen más ember, mint én. Például, én akkor szeretném meggyilkol-

ni embereimet, ha keveset tudnak. De akkor sem ölöm meg őket, csak magamat gyilkolom. Mert mérgelődöm.

Felemelte a telefonkagylót:

– Solti elvtárs? Legyen szíves, menjen be a negyvenkilences szobába. Vezesse be az őrizetest, irományával együtt. Igen. Hozzám!

Pár perc múlva Solti főhadnagy elővezette Rajnayt. Már nem volt olyan friss, mint tegnap, állát borosta verte ki, szeme beesett volt. A tegnapi magabiztosság ma már csak póznak hatott. Kezében papírlapokat szorongatott.

– Jöjjön közelebb.

Három lépést közelített, átnyújtotta a papírokat.

– Üljön le. – Korondi a helyére tolta a pápaszemét.

Aztán az iratok olvasásába merült. Mikor az utolsó lapot is elolvasta, a pápaszemet letolta orra hegyére. Hosszan nézte Rajnayt a szemüvege fölött.

– Ezt egyedül írta?

– Nem értem...

– Nehéz lehetett.

– Kérem...

– Mert csak az igazat könnyű leírni.

Előredőlt asztala fölé, aztán a papírlapokat lassú mozdulattal kettőbe szakította, és a papírkosárba dobta.

– Kollokviumát nem fogadom el, új vizsgára utasítom. Most írjon le mindent úgy, ahogy történt.

– De...

– Elmehet!

Rajnay tétován felállt, imbolyogva indult az ajtóhoz. Mikor a kilincsre tette a kezét, Korondi élesen pattogó szavára visszafordult.

– Rajnay!

Alázatoskodva, zavartan meghajolt.

– Parancsára.

– Emlékszik, milyen vizsgakérdést húzott? Beszéljen disszidálása előtti konspiratív cselekedeteiről, szökésének körülményeiről, kinti működéséről, hazatérésének okáról, az ellenforradalom alatti tetteiről. Hogyan jutott hamis papírokhoz, milyen módon sikerült megtévesztenie a hatóságokat. Ezt húzta... ugye?

– I...gen.
– Akkor lásson munkához.
Mikor becsukódott az ajtó mögötte, Kada megszólalt.
– Alezredes elvtárs azt mondta, hogy Rajnay hazugságai fegyver a kezünkben.
– No és?...
– Most ezt a fegyvert eltépte, és a papírkosárba dobta?...
– No és?...
– Hát...
– Hát... no és... a Dunába dobtam? Apró cafatokra téptem? Megsemmisítettem? – Lenyúlt a kosárba, és kiemelte a papírokat. – Itt vannak. Eltéptem pózból: lássa Rajnay, hogy a hazugsága nem képez tárgyalási alapot. De óvatosan téptem, hogy felhasználható maradjon. Ő már nem is számol ennek a létezésével. Újat ír, de az is hazugság lesz. Mindegyikük belekerül ebbe a kosárba. Az ötödik, hatodik dolgozata után érdekes összehasonlítási lehetőségek nyílnak, és maga odarakja az orra elé az ellentmondásokat. Feltéve – pápaszeme fölött sandított Kadára –, ha a főhadnagy elvtárs nem tekinti méltóságán aluli feladatnak, hogy papírkosaramból kiszedegesse Rajnay irományait. A tízórais papírt nem szoktam odadobni. Oda csak az ilyenfajta vallomások röpülnek. Megnyugtatja ez, főhadnagy elvtárs?
– Igen, alezredes elvtárs.
– Akkor olvassunk tovább.

*

Most ismét itt ülök a fehér lap előtt, és azon gondolkodom, mit írjak. Rövidebbre kell fognom a mondanivalómat, hiszen mindent úgysem írhatok le. A Kopjás-mozgalom történetét és szerepét majd megírják a hivatásos történészek. Annyit azonban mégis el kell mondanom, hogy Kaposy halála után a mozgalmat Tituszék felülvizsgálták. A vizsgálat részletes eredményét felterjesztették, mint megtudtam, a kormányzónak és a hadügyi államtitkárnak. Ennek oka az volt, hogy nem értünk el még tetszetős eredményeket. A vezetők között – Titusz panaszaiból tudom – voltak olyanok, akik kevesellték az elért eredményeket. Nem akarták meg-

érteni, hogy a titkosszolgálati tevékenység hosszú évek múlva gyümölcsözik, egy-egy működőképes sejt kiképzéséhez nagyon sok idő szükséges, különösen akkor, ha a jövőnek akarunk dolgozni. Ezt az illegális szervezetet nem lehetett tömegméretűvé fejleszteni. A kormányzati szervek vezetésében sok ostoba ember volt, akik szerint a Kopjásokat is úgy kellett volna szervezni, mint a Levente-mozgalmat, vagy az Ébredőket. Ezek a vezetők a gyors siker alapján szerettek volna soron kívüli előléptetést szerezni és fényes kitüntetéseket kapni.

A Kopjások szervezeti felépítését országos méretekben nem ismertem. Azt azonban megtudtam, hogy az illegális vezetőségnek egyik tagja vitéz lófő Mártonffy Kornél ezredes, a másik pedig vitéz Zádor Béla vezérkari őrnagy volt. Mártonffynak nagyon jó baráti kapcsolatai voltak Bethlen Istvánnal, Zádor viszont Gömbössel volt rokonságban.

Mártonffy kiváló diplomata volt. A vezérkari főnök mellett teljesített bizalmas szolgálatot. Eszére, összeköttetéseire nagyon hiú volt. Fiatalon lett ezredes. Délceg, korán őszülő. Katonás megjelenése érdekes színfoltot jelentett a fogadásokon. Birtokainak nagy része elveszett, s állandó pénzzavarral küszködött. A húszas évek végén jó negyvenéves lehetett, de nem látszott meg rajta, mert rendszeresen sportolt.

Zádor alacsony növésű, mongolos szemű, fiatal vezérkari tiszt volt. Alig töltötte be a harminc évet. Soron kívül lett őrnagy. Csendes, elmélyült úrnak ismertem meg. A kémelhárító osztály egyik vezetője volt.

Mind a hét vegyesdandár területén volt a szervezetnek egy megbízottja. A megbízottaknak azonban fogalmuk sem volt a mozgalom egészéről. A cseh, román és a szerb vonalról már tettem említést. A felülvizsgálat azt mutatta, hogy Kaposy, bűnei ellenére is, jó munkát végzett.

A jelentés felküldése után pár hét múlva azonnali hatállyal szolgálaton kívüli viszonyba helyeztek, azzal az indoklással, hogy katonai szakképzettségem nem kielégítő, s ebből kifolyólag a vezetésem alatt álló alosztály eredménytelenül dolgozott. Tudtam, hogy ez nem igaz. Hiszen nem a hírszerző osztályt vizsgálták felül, hanem a Kopjásokat. A döntés nagyon lesújtott. Több alkalommal

kértem kihallgatást a kormányzónál, de kérésem a kabinetirodán túl nem jutott. Ez 1928-ban történt. Valóban nem végeztem hivatásos tiszti iskolát, de érdemeim voltak, és úgy véltem, szakszolgálati munkámat átlagon felül ellátom.

Odahaza bezárkóztam, számba vettem az elmúlt tíz év minden küzdelmét, és megpróbáltam elképzelni a jövőmet. Lázongtam a sors ellen, aztán gúnyolódtam önmagammal. Ide jutottam eszemmel és bölcsességemmel. Ez a hatalom gyümölcse. Azokban az órákban jöttem rá, hogy a hatalom csak akkor jelent valamit, ha személyektől, szervektől független. Létezik-e ilyen hatalom? Abban a hierarchiában, amelyben akkor éltünk, a hatalmat nem a személy jelentette, hanem az íróasztal, amelyik mögött ült az ember. Az íróasztalok pedig sűrűn cseréltek gazdát. Sokáig azért nem bánkódtam, mert bíztam önmagamban, erőmben és ügyességemben. Számolni kezdtem. Mim van? Két gyermekem, akinek neveltetési költségeit eddig én fizettem. Biharban háromszáz hold szántóm, melyet bérbe adtam egy földbirtokosnak. A ház fele az enyém, fele Magdáé. Még nem tudtam, hogy fogok-e kapni valami nyugdíjat. Több lehetőség állt előttem. Itt hagyom Budapestet, felmondom a bérleti szerződést, és elmegyek gazdálkodni. De hát nem értettem a földhöz, és semmi kedvem sem volt hozzá. Nem megyek, itt maradok a városban. Legrosszabb esetben írok Magdának, hogy neveltetési költségeitekhez járuljon valamivel hozzá. A másik lehetőségem a válás. Feleségül vehetném Anna-Máriát. És mennyivel lenne könnyebb akkor a helyzetem? – tettem fel a kérdést. Nem, többé nem adom fel függetlenségemet. Bármennyire is szerettem Anna-Máriát, a nősülést nem találtam célravezetőnek.

Napok múlva felkeresett Titusz.

Hosszasan vizsgálgatott, mosolyogva néztem rá, nem akartam, hogy észrevegye átmeneti levertségemet. Annál büszkébb voltam.

– Mihez akarsz kezdeni? – kérdezte pár percnyi hallgatás után.

– Még nem tudom. Nem sokat gondolkoztam rajta.

Kinézett az ablakon. Nyárutó volt, a levegőben már érződött a közelgő ősz.

– Nagyon bánt? – kérdezte, anélkül, hogy rám nézett volna.

– Ugyan, Tituszom – szabadkoztam gúnyosan –, mi okom vol-

na a bánkódásra? Ha nem tudnám, hogy a tisztességes munka jutalma az elejtés, talán bántana. Megtettem a kötelességemet, ez nekem elég. Vagy te is úgy véled, hogy esetleg bánkódhatnék?

Összeráncolta szemöldökét, bosszúsan nézett rám.

– Sohasem volt érzékem a tréfák iránt, ma különösen nincs kedvemre.

– Jobb lenne, ha sírnék, vagy az asztalt csapkodnám? – Kezdtem már én is ideges lenni. Becsületes szolgálat után kirúgnak, és még naivul megkérdezik, bánt-e? – A te ostoba faggatásod – folytattam emeltebb hangon – legalább olyan nevetséges, mint a válaszom.

– Jó, jó... lehetséges, hogy valóban bután tettem fel a kérdést. De meg kell értened...

– Mit kell megértenem, tisztelendő atyám? Szíveskedjék megmagyarázni.

– Szeretném, de belém fojtod a szót.

Elhallgattam. Csengettem a házvezetőnőnek, és hozattam egy palack bort. Nem szoktam inni, de most felhajtottam két pohárral egymás után.

– Két gyermekem van, kiadásaim... sajnos, nem voltam elég ügyes, hogy az elmúlt évek alatt a jövőmre is gondoljak.

– Hogy érted ezt? – Titusz arcán halvány mosoly futott át.

– Egyszerűen. Én is dolgozhattam volna saját számlámra, mint mások...

– Van ezenkívül más mondanivalód is, vagy meghallgatsz? – Titusz bosszantóan nyugodt volt.

– Beszélj, hallgatlak.

– A saját számlára meg a többi kérdésre majd később visszatérek. – Ivott és folytatta. – Tegnap tárgyaltam az államtitkárral. A részletek nem érdekesek. Ismered erőszakos természetét. Én magamban csak Bonaparténak hívom őt. Percenként félbeszakított, végül is becsuktam a számat, és nyugodtan végighallgattam. „Ide figyeljen, tisztelendő úr. Megérett az idő a változásra. Új szellemre, új emberekre van szükségünk, és főleg tettekre. Tett, tett és tett. Az, amit maguk éveken keresztül folytattak, játék volt. Nincs szándékomban megsérteni önt, sem barátait, de át kell térnünk az erőpolitikára." Megfogta a karomat, odacipelt a falitérképhez és

szenvedélyes magyarázatba kezdett. „Látja ezt a kis foltot? Igen? Ez a mi hazánk. És most nézze ezt a gyűrűt, amely körülveszi. Minden oldalon ugrásra kész győztesek. Erős, jól felszerelt és jól képzett hadseregek, amelyekről lényegében semmit sem tudunk. Mi harmincötezer katonát tarthatunk Trianon dicsőségére. Harmincötezer zsoldos! Tudja ön, mit érnek a zsoldosok? Semmit. Szolgálnak, mert fizetjük őket. De hol van az öntudat, a magyar faj büszkesége? Sehol. Az elmúlt hetekben megnéztem a vegyesdandárokat. Lesújtó kép fogadott. Elavult fegyverzet, hiányos kiképzés, laza fegyelem. Nekünk pedig támadnunk kell. Idebent is, a határon túl is. Trianon nem lehet örök. Én fel fogom lázítani az országot, de katonára van szükségem. Hadseregre. Harmincötezret engedélyezett Trianon. Jó. Hát katonaruha nélkül lesz háromszázezer katonánk! Több kell? Lesz több! Felvidék, Erdély, Délvidék... Csendes, mintha nem is laknának ott magyarok. Hát ne legyen csendes! De ehhez, barátom, férfiakra, katonákra van szükségem! Érti ön, mit mondok? Támadni kell, és nem védekezni! Hamarosan nagy változásoknak lesznek tanúi."

– Nem szóltam közbe, hagytam, hogy kibeszélje magát. Aztán, hogy ellőtte a puskaporát, szóba hoztam az ügyedet. Neheztel rád. Annyit sikerült elérnem, hogy végighallgatott. Ismertettem érdemeidet, beszéltem rátermettségedről, garanciát vállaltam érted, és végül megállapodtunk. Továbbra is szolgálaton kívüli viszonyban maradsz, de intézkedett, hogy felvegyenek a titkos állományba. Konkrét feladatot is adott. – Ivott egy pohár bort, megnyalta a száját, majd folytatta. – Nagyon figyelj, és jegyezd meg, amit mondok. Titkos megállapodás jött létre a magyar és az olasz kormány között. Az olaszok hajlandók támogatni revíziós törekvéseinket, ha mi bizonyos akciót kezdünk a jugoszláv királyság ellen.

– Milyen akcióra gondolsz? – kérdeztem. Nagyon érdekesnek találtam az elképzelést, és bár nem mondtam Titusznak, nekem tetszett az államtitkár koncepciója. Abban is biztos voltam, hogy ha beszélhettem volna vele, revideálta volna a személyemről alkotott véleményét.

– Nézd, Ákos. Erről már több alkalommal beszélgettünk. Olaszországnak bizonyos elképzelései vannak Horvát-Szlavóniával kapcsolatban. Ez részükről önvédelem, mert a szerb–francia

kapcsolatok napról napra jobban mélyülnek, s nem kell különösebb politikai iskolázottság annak megállapítására, hogy a szövetség ki ellen irányul. Horvátországban Mussolininak vannak hívei. Az intenzív kapcsolat fenntartásához azonban nincsen hátterük. Utánpótlási vonal és visszavonulási támaszpont nélkül elképzelhetetlen például a horvát fasiszták részéről egy fegyveres felkelés a szerbek ellen.

– És mi támogatnánk ezt a fegyveres felkelést?

– Egyelőre csak a Kopjások. Hogy a későbbiek során hogyan alakul a helyzet, nem tudom. A mi számunkra sem lenne rossz egy horvát nacionalista felkelés. Gondolj Délvidékre. A nacionalizmus olyan, mint a dinamit. Csak szikra kell, és robban. Különben Sándor király csak a szerbek előtt népszerű.

– Mi lenne a feladatom? – kérdeztem hosszabb gondolkodás után.

– Te jól beszélsz szerbül és horvátul.

– Én menjek át?

– Igen. Ez igazi Kopjás-feladat. – Biztatóan nézett rám. – Csak nem félsz?

Felálltam, és le-föl sétáltam a szobában. Nagyon melegem volt. Titusz ajánlata felzaklatott és felháborított.

– Szóval, kedves Tituszom – mondtam gúnyosan –, közönséges ügynök legyek. Számmal és betűvel nyilvántartott karton, akit nem véd senki és semmi, akinek csak múltja van, de nincsen jövője. Akit, ha személytelensége terhes, félredobtok az útból. Nem, barátom, erre én nem vagyok kapható. Mondd meg államtitkár barátodnak, Rajnay Ákos nem figura a sakktáblán, még csak nem is tökfilkó a pakliban. Én legfeljebb – hangsúlyozom –, legfeljebb krupié leszek, ha már tulajdonos nem lehetek. A brávók és a kidobólegények szerepére nem vállalkozom.

Titusz nyugodtan végighallgatott. Hosszú, sovány lábát előrenyújtotta, kezét ölébe ejtette, ujjaival malmozott. Mintha nem is hozzá beszéltem volna. Közönyössége felbosszantott. Szerettem volna galléron ragadni, és alaposan megrázni, de uralkodtam magamon, és csak fojtott hangon sértegettem.

– Most legalább tudom, hányadán állok. Barát, barátság – felnevettem. – Mennyire hittem a te önzetlen barátságodban. Hon-

nan vetted ezt a merészséget, hogy ilyen lealjasító ajánlattal állj elém? Vagy ennyire becstelen embernek ismertél? Okot szolgáltattam rá? Mindenki lop, rabol. Pénzt, becsületet, barátságot...

Titusz lárvaarcát felém fordította, sovány kezét felemelte.

– Álljunk meg egy pillanatra! – mondta fakó hangon. Még sohasem láttam olyan szikrázó tekintetet, mint akkor Tituszé volt. Felállt. Oly közel volt egymáshoz az arcunk, hogy éreztem meleg leheletét. Szép metszésű száját konokul összezárta, arcán fényesen feszült a bőr. Sohasem fogom elfelejteni ezt az arcot. Sohasem. Embertől én addig nem féltem, de akkor félelem kapta marokra a szívemet.

– Ide figyelj, Ákos! – Hangja nagyon halk volt, de kemény, mint az acél. – Ezzel nem sokra megyünk. Nem szeretem a színészeket, a ripacsokat pedig egyszerűen megvetem. Ne csinálj vásári jeleneteket. Semmi értelme, nem hatódom meg. Ismerlek, jobban, mint gondolnád. S ha tudni akarod, egyetértek a döntéssel. Hamisan játszottál. Ennek ellenére én megvédtem a becsületedet, mert szükségem van rád. „Omnia ad maiorem Dei gloriam", s e cél eléréséért semmiféle eszköztől sem riadok vissza. Ma te vagy eszköz, holnap talán én leszek...

– De kérlek...

– Már eleget beszéltél! – vágta el szavamat. – Most végighallgatsz, és teljesíteni fogod a parancsomat, vagy pedig leveszem rólad a kezemet, és akkor elpusztulsz!

Rémülten néztem a szeme közé. Nem ismertem a régi Tituszra. Szemében a megszállottak tébolyult hite lángolt.

– Felelnél arra, miért lett öngyilkos Anna-Mária férje? Azt is megmondanád, kitől kaptál utasítást a hamis vallomásra? Esetleg felmutatnád a Kaposy százados pénzén vásárolt ékszerek beszolgáltatásáról kiállított elismervényt? Vagy nincs ilyen? Van egy olyan elképzelésem is, hogy a vezérkar főnökét, talán még az államtitkárt is nagyon érdekelnék a szerencsétlen százados öngyilkosságának részletei. Szegény főtörzsőrmesternek sem kellett volna olyan szörnyű körülmények között elpusztulnia. – Megmarkolta mellemen a kabátomat. – Van, aki mindezt tudja rólad, és szeretné, ha bíróság elé kerülnél. Én melletted állok, amíg értelme van. Mikor akarsz indulni?

Megdöbbentem. Félelem és gyűlölet fojtogatta torkomat. Csak ennyit tudtam kinyögni.

– Amikor parancsolod.

Az éjszakát Anna-Máriánál töltöttem. Vacogva kerestem oltalmat, megnyugvást a karjában. Jólesett a simogatása. Jólesett az a tudat, hogy van valaki, aki tisztel és szeret. Vágy égetett, hogy mindent elmondjak neki, kiöntsem szívemet. De nem tettem, s milyen jó, hogy nem tettem. Szegény Anna-Máriám. Ölébe vonta kábult fejemet és simogatta. Halk hangon duruzsolt a fülembe. Nem értettem a szavait, de jó volt hallanom megnyugtató dorombolását. És később, mint szerelmünk első heteiben, szenvedélytől szédülten hullottunk egymás karjába.

Anna-Mária arca forró volt és nedves.

– Miért sírsz? – kérdeztem. Nem felelt, hangos zokogásba tört ki. – Kedvesem, Anna-Mária, miért sírsz? Megbántottalak?...

– Nem... te nem... ó, istenem...

– Mi történt veled?

Karomba fúrta könnyes arcát, és zokogott, keservesen, mint egy gyerek.

Rettenetes órák voltak. Nem tudtam még, hogy elválásunk szomorú óráit töltjük együtt, nem gondolhattam, hogy könnyeit a búcsú csalta ki szeméből. Csak másnap tudtam meg, amikor kabátom zsebében egy levelet találtam. Pár sor volt, de mindent megértettem.

Drágám!

Mikor e sorokat olvasod, én már útban leszek Svájc felé Nem akartam elmenni, hiszen olyan nagyon jó volt melletted. Tudod, hogy szeretlek. Isten a tanúm rá. Talán elhiszed, hogy sohasem szerettem mást. Utolsó gondolatom a tiéd lesz. Szeretlek.

Anna-Máriád

Remegett a papírlap a kezemben. Csak bámultam a sorokat, elolvastam egyszer, ötször, tízszer, magam sem tudom hányadszor, amikor feltűnt valami. Először nem akartam hinni a szemeimnek. Nem, ez nem lehet igaz. Valószínű csak a képzeletem já-

téka. Vagy véletlen. De mégsem! Nem lehet véletlen! Az utolsó mondatok kezdőbetűit gondolatban egymás mellé raktam: TITUSZ. Tehát Titusz. Ő szakította el tőlem Anna-Máriát!

Még a délelőtt felkerestem barátomat a főiskolán. Kedvesen fogadott, mintha semmi sem történt volna közöttünk.

– Nagyon megviseltnek látszol, foglalj helyet.

Éreztem, ha nem támadok, elmegy a bátorságom.

– Titusz – szóltam fojtott hangon. – Játsszunk nyílt kártyákkal.

– Játsszunk, bár előrebocsátom, én nem vagyok kártyás.

– Te küldted el Anna-Máriát?

– Én.

– Miért?

– Mert a mozgalom érdeke úgy kívánta.

– Miért nem beszélted meg velem? Ismered...

– Ákos, térj végre az eszedre. Felejtsük el, ami tegnap történt, legyünk ismét jó barátok.

– Gondolod, hogy el lehet felejteni?

– Tudom. Szükségem van rád. Tegnap durva és erőszakos voltam. Kikényszerítetted belőlem. Anna-Máriának nem lesz semmi baja. Ezt megígérem.

– De miért tettétek ezt velem?

– Ákos! Minden rendbe jön! Érts meg, továbbra is a szolgálat tisztje vagy. Ugyanúgy részesülsz az előléptetésben, és pár év múlva újból felhúzod az egyenruhát.

– Tegnap nem ezt mondtad.

– Azt mondtam, hogy felvettünk a titkos állományba. Minden jogod megmarad. Nem te vagy az egyedüli.

Titusz még sokáig beszélt. Szavaiból kivettem, hogy sok mindenről nem beszélhet. De akkor mi volt a tegnapi jelenet? A megváltozott arckifejezés. Aztán azt is megmagyarázta. Tudtomra akarta adni, hogy ha baráti alapon nem maradok mellette, kényszeríteni fog.

– Szavadat adod, hogy Anna-Máriának nem történik baja?

Biztatóan rám emelte a szemét.

– Ákos, mindannyian isten kezében vagyunk.

Sokáig gondolkodtam szavain, vártam, hogy mondjon még valamit. Gondolataim Anna-Máriáról Zsoltra és rád terelődtek.

– Ha átmegyek Horvátországba, ki viseli gondját a gyermekeimnek?

– Igen, a gyermekek. Azt hiszem, megtaláljuk a módját, hogy nyugodtan folytathassák tanulmányaikat.

– Rendben van. Mondd meg pontosabban, mi a feladatom.

Elmosolyodott. Felemelte a kezét, mintha megálljt intett volna.

– Várj. Csak nyugodtan, nem olyan egyszerű a dolog. Hogyan állsz a latin nyelvtudással?

– Valamikor tűrhetően beszéltem...

– Három-négy hónapra ideköltözöl a szemináriumba.

Nagyot néztem. Első pillanatban azt hittem, meghibbant.

– Meg kell ismerned közelebbről a szokásainkat, és bizonyos dolgokat meg kell tanulnod.

– Nem értem. Miért kell nekem a rend szokásait megtanulnom? Csak nem akarsz belőlem szerzetest faragni?

Lágy mosoly futott át arcán.

– Nem, nem erről van szó. De a feladat sikeres végrehajtása érdekében szükséges, hogy átmenetileg beöltözzél. A reverenda lesz a védőpajzsod. Nem bízom a véletlenre elképzeléseim megvalósulását. Mit is csinálnál odaát támogatás nélkül? Órák vagy napok alatt elfognának. Tervemet a legapróbb részletekig kidolgoztam, és ha nem követsz el valamilyen durva hibát, küldetésed eredményes lesz.

Örömmel töltöttek el szavai, józan nyugalom áradt szét bennem. Meghatott Titusz baráti gondoskodása, akaratom ellenére feledtem a kellemetlen emlékeket.

Másnap közöltem a házvezetőnővel, hogy több hónapra elutazom, aztán beköltöztem a szemináriumba. Négy hónapig tanultam. Mit? Nem hiszem, hogy ez téged különösebben érdekelne, ezért csak nagy vonalakban jegyzek meg egy-két dolgot. Nagyon alaposan belém sulykolták a helyes és előírásos öltözködést. A gyakorlatban kellett megtanulnom, hogy mikor mit vesz fel magára egy pap. Aztán szórul szóra horvát és latin nyelven betanultam az „új" életrajzomat. Kik voltak a szüleim, hol születtem, milyen nevezetességei vannak szülőhelyemnek, kik voltak szomszédaink, milyen gyermekkori „élményeim" vannak, azokra kik emlékezhetnek. Lehet, hogy ez nem világos előtted. Előttem sem volt

világos egy ideig, de Titusz megmagyarázta ennek az alapos felkészülésnek az okát.

– Nézd, Ákos – mondta –, előfordulhat, hogy valami előre nem látott oknál fogva gyanússá válsz, és letartóztatnak. Megkérdik, ki vagy?

– Mihajlik Jovó – feleltem gépiesen.

– Hol születtél és mikor?

– Krajcon, Varasd megyében 1886-ban.

– Szüleid?

– Földbirtokosok voltak, akik 1900-ban Olaszországba települtek – hadartam mosolyogva a leckét. – Apám minden vagyonát elkártyázta, és a teljes anyagi és erkölcsi megsemmisülés elől...

– Elég, köszönöm – nevetett Titusz. – Arra feleljen kérem, hogy amíg Krajcon élt, milyen jelentősebb eseményre emlékszik?

Gondolkodó arcot vágtam.

– Kérem, hogy milyen eseményre... igen... valamire emlékszem. A gőzmalom leégésére. 15 éves voltam akkor, és nagyon megrendített az az esemény. Hat munkásember pusztult el a tűzben. Szegény öreg Milos bácsi is. Emlékszem, ősz szakálla a mellét verte, és mindig vörös fezt hordott a fején, pedig nem volt mohamedán.

– Nagyon jó – intett Titusz. – Elég. Álljunk meg itt egy pillanatra. Valószínű, hogy a nyomozók a kihallgatás után minden adatot ellenőriznek. Ha nem tennék, rossz nyomozók. De ne becsüljük le az ellenséget. Kimennek Krajcra, és megállapítják a következőket: a falu földbirtokosa valóban Mihajlik Jovó volt. Az is igaz, hogy elkártyázta a vagyonát, és Olaszországba költözött a bátyjához. Azóta senki sem tud semmit a Mihajlik-családról. Milos bácsiról és a tűzesetről azonban még ma is beszél a falu népe.

Kedves fiam, úgy gondolom, most már érted, miért volt szükséges ez az alapos felkészülés. Hírszerző tiszt voltam, de azokban a hónapokban jöttem rá, hogy tudásom mennyire hiányos. De akkor volt időm, hogy hiányzó ismereteimet pótoljam. Tudtam misézni, gyóntatni. Azt is megtanultam, hogy vonaton, kocsin hogyan kell viselkednem, milyen imákat kell olvasnom. Titusz figyelme még olyan apróságra is kiterjedt, hogy a reverendámat helye-

sen fogom-e, amikor fellépek a vonat lépcsőjére, vagy lelépek arról. Nagyon fontosak az apró megfigyelések és a részletek.

Tanultam, és a tanultakat gyakoroltam. Ott a szemináriumban kezdtem felismerni, hogy micsoda hatalmas erő a jezsuita rend. Évszázadok során át kifinomultak a módszereik, és ezeket a módszereket művészi tökélyre emelték. És folyamatosan tanulnak, csiszolják magukat, gondosan tanulmányozzák az új helyzetet, és mindig annak megfelelően állapítják meg taktikájukat.

Emlékszem, egyik éjjel – már a kiképzés vége felé tartottunk – sokáig beszélgettem Titusszal. Nem tudom, mi történt vele, közlékenyebb volt, mint általában. Sok mindenről esett szó, egyszer csak váratlanul azt mondta:

– Azért, Ákos, lelkiismeret-furdalás gyötör... szüntelenül imádkozni fogok érted...

Ránéztem fáradt arcára, és kérdezés helyett felvontam szemöldökömet.

– Nem lenne szabad ilyen felületes kiképzéssel útnak bocsátanunk. De sajnos, nincs más választásunk. Az államtitkár barátunk naponta érdeklődik.

– Felületes kiképzés? Hiszen már többet tudok, mint a kalocsai érsek...

– Sok mindent nem tudsz még, barátom. Olyan váratlan helyzetek elé állíthat az élet, hogy belebukhatsz...

– Szépen vigasztalsz, kedves Tituszom – mondtam mosolyogva.

– Hiszem, hogy isten segíteni fogja munkádat. – Hallgatott. Megtörölte homlokát, és elmerengve rám nézett. – A háború előtt, mint tudod, Rómában éltem. Mikor az anyaszentegyház dicsőségéért az első feladatot végrehajtottam, előtte teljes három évig tanultam.

– Te is voltál akción?

Igent intett a fejével.

– Hol?

– Nem az ország az érdekes – mondta csendesen. – Munkások között kellett élnem majdnem két évig. Istenem, mennyi mindent kellett megtanulnom. Még káromkodásaikat is. Nemcsak az illető ország nyelvét kellett tökéletesen elsajátítanom, hanem annak az iparvidéknek a tájszólását is, sőt még a gyári munkások között

használatos zsargont is. Bizony, Akos, még azt is megtanultam, hogyan fújja ki a munkás az orrát, hogyan tisztálkodik.

– Erről még nem beszéltél nekem soha...

– Sok mindenről nem beszéltünk – folytatta Titusz –, de tudod, az a két esztendő nagyon jó iskola volt. Munkások... Neked fogalmad sincs, mi mindent rejt magában egy gyárnegyed. Kívülről csak a felületet látni, a lényeget nem. Bűn, bűn... Igaz, vasárnaponként eljárnak a templomba, de nem azért, hogy a lelküket erősítsék, vagy bűneiktől megkönnyebbüljenek. Ó, nem. Eljártak megszokásból, mert eljárt az apjuk is. Szokásból jártak oda, éppen úgy, mint a kocsmába vagy a bordélyházba. És éppen úgy gúnyolták papjukat, mint azt a cédát, akivel bűnök között fetrengtek. Aztán megismertem a papjaikat is. Igen, ne csodálkozz. Ott ismerkedtem meg az agitátorokkal, a vörös prédikátorokkal... Én ott értettem meg a veszély nagyságát. Sokan nem értik ezt, sokan nem látják, hogy pusztulásra vagyunk ítélve...

Elhallgatott.

– Tudod, Ákos, mi menthetné meg a kereszténységet a csőcselék győzelmétől? Az inkvizíció. Új, modern inkvizícióra lenne szükség, új keresztes hadjáratra.

Őszintén megdöbbentem.

– Titusz, te komolyan azt gondolod, hogy a csőcselék győzhet felettünk? A modern barbárok megsemmisíthetik a keresztény kultúrát és civilizációt?

– Komolyan gondolom. Persze a győzelemig esetleg évszázadok eltelhetnek.

– De akkor... ha így van, ha így lenne...

– Remélem, nem azt akarod kérdezni, hogy akkor miért harcolunk?

– Pontosan azt.

– Mert ez a rendeltetésünk. Ez isten akarata. Ő tudja, miért cselekszik és mi végre. Isten már megbüntette az emberiséget számtalanszor. Tudod, én nagyon sokat gondolkozom a világ fejlődésén. Évezredeken át volt pogányság a világon isten akaratából, és még ma is van. A keresztény egyház, isten anyaszentegyháza, még nincs kétezer éves. És mi volt annak előtte évmilliókig? Krisztus születése előtt? Nem tudjuk, mert véges az emberi elme. Én nem

beszélek erről senkinek, de néha azt gondolom, hogy isten megbünteti az emberiséget, mert bűnben fetreng. Visszautasítja a Megváltót. Nem akarja elfogadni az érte hozott áldozatot. Most nem dögvésszel, nem a vízözönnel fog elpusztítani bennünket, hanem a vörösökkel. Talán megdöbben a keresztény világ, és egyszer majd, nem tudom, mikor, talán megint évszázadok vagy évezredek múlva, isten új kereszténveket, új prófétákat támaszt, és kezdődik majd elölről a megújhodás.

Megcsóváltam a fejemet.

– Mondd, Tituszom, nem vagy te nagyon fáradt?

Rám nézett, bánatosan elmosolyodott.

– Azt gondolod, nemde, hogy meghibbantam?

– Nem, csak ha elfogadnám feltételezésedet, akkor kilátástalannak tartanám a harcot. Akkor egyszerűbb lenne letennünk a fegyvert, és kapitulálnunk kellene.

– És? – felvonta szemöldökét.

– És? Esetleg átállhatnánk a vörösökhöz...

– Buta vagy te, Ákosom. Nem értesz te engem. Átállni, letenni a fegyvert? És ha átállnál? Az annyit jelentene, hogy önként állnál a falhoz. Sem te, sem én nem kellünk nekik, és minékünk sem kellenek ők. Nem teheted le a fegyvert, mert harcolnod kell neked is, a többieknek is. Önmagadért, fiaidért, életedért, életükért. A harc hosszú lesz. Talán még az unokád is harcolni fog. Olyanok vagyunk, mint a betegek vagy a lassú halálra ítéltek, akik megküzdenek minden percért, óráért, napért, mert az életösztön munkálkodik bennük. És még valamit. Én senkinek sem beszéltem feltevéseimről, és nem is fogok. Lehet, hogy rosszul látom a helyzetet. Bár úgy lenne.

– Biztos vagyok benne, hogy rosszul látod – mondtam. – Abban is biztos vagyok, hogy ezt az egész kommunista ügyet hamarosan likvidáljuk Oroszországban is.

– A jelek nem ezt mutatják. Sajnos, a szovjet teljesen megsemmisítette a fehér erőket. Teljesen. Hiába segítette a fehér tábornokokat az antant. Van itt valami ördögi dolog. Állítom, hogy azt a jelszót, hogy „Világ proletárjai, egyesüljetek!" az ördög sugalmazta. Amíg a keresztény világ nem tud összefogni, addig a munkások összefognak.

– De ti nem engeditek, hogy a keresztény világ összefogjon – vetettem közbe.

– Mi?

– Igen. Nekem például most Horvátországba kell mennem azzal a feladattal, hogy a keresztény horvátokat szembeállítsam a keresztény szerbekkel. Továbbmegyek. A keresztény Magyarország szemben áll a keresztény Csehszlovákiával, Romániával, a legkeresztényebb Franciaországgal. Nem lenne helyesebb, ha összefognánk mindannyian a vörösök, a vörös Oroszország ellen?

– De igen. Ez lenne a helyes. Csakhogy azok, akik az országok dolgait intézik, ma még nem látják a vörös veszedelmet – mondta Titusz.

Még sokáig társalogtunk, és később sokszor visszagondoltam erre a beszélgetésre. De a napi gondok, a mindenkori feladatok forgatagában aztán elfeledtem.

A kiképzés végeztével minden előkészületet megtettem az utazásra.

Felkerestem Kőszegen Zsolt bátyádat. Nem sok örömöm volt a találkozásban. Magas, jó növésű gyerek volt, tanulni is szeretett, a sportban is átlagon felüli eredményeket ért el, és mégis... Valami elszomorított.

Meleg, tavaszi napsütés volt. A hegyek csúcsai szinte szikráztak a napfényben. Zsolt láthatóan büszkén lépkedett mellettem, arcát kiszínezte a friss levegő. Felszabadultan fecsegett, összefüggés nélkül, ahogy egymást követték zabolátlan gondolatai. A város szélén csatangoltunk. A napfény, a langyos levegő, a zöldellő vetés, Zsolt sugárzó jókedve, minden-minden eszembe juttatta fiatalságomat, gondtalan életemet, a szelíd, lankás bihari dombokat, és egyszerre olyan viharos vágy fogott el a békés családi élet után, hogy szinte belefájdult a szívem. Meg kellett állnom, mert úgy éreztem, nem tudok tovább menni.

Zsolt észrevette rajtam a változást, aggódva rám nézett.

– Rosszul érzed magad, papi?

– Nem, nem – nyugtattam –, kicsit elfáradtam. Sokat gyalogoltam. Tudod mit, üljünk le egy kicsit.

Nem messzire találtunk egy lucernást, leheveredtünk. Fejem alá tettem kezemet, és belebámultam a kék égboltba. A hegyek felől

nedves szél fújt, rátapadt arcomra, és mint Anna-Mária hűs tenyere, simogatott. Zsolt négylevelű lóhere keresésére indult, én pedig átadtam magamat az álmodozásnak.

– Papi! – zökkentett ki gondolataimból Zsolt. – Ide nézz! – Az oldalamnál térdelt. Szőke haját felborzolta a szél, szép, lányosan finom szája mosolyra húzódott. Kezében egy színes szalaggal átkötött hajtincset tartott.

– Tudod, mi ez? – kérdezte.

– Nem.

– Hadizsákmány.

– Micsoda?

– Igen, igen, hadizsákmány...

– Hol szerezted? – Arra gondoltam, hogy valamilyen kislánytól kapta emlékbe.

– Harc közben.

– Ne butáskodj. Felelj, hogy mi ez, hol szedted.

– Ez a Schwarcz pajesze...

Felültem. Csodálkozva néztem nevető arcába.

– Schwarcz? Miféle Schwarcz?

– A kis Schwarczé. Tegnap összeverekedtünk a zsidógyerekekkel az utcán. Azt a kis zsidót letepertük, és én levágtam a pajeszét. Vági főtanár úr megdicsért.

– Letepertétek? Hányan?

– Hárman. Mátéffy, Zsolnay Pityu és én.

– Te egyedül nem bírtál vele?

– Múltkor egyedül akartam, de megvert és elfutott...

– Téged megvert egy zsidógyerek? És hagytad, hogy megverjen?

– Nem hagytam, de erősebb nálam...

– Szégyelld magad.

Elkomolyodott, a hajtincset a zsebébe tette. Aznap már nem beszélt hozzám.

Rosszkedvűen tértem vissza Pestre. Mikor Titusznak elmeséltem, vigasztalt.

– Meglátod, értékes harcos válik belőle.

– Az, hogy zsidógyereket hárman vertek meg – kérdeztem –, az talán ragyogó jellemre vall?

– De mennyire! Ha egyedül nem megy a visszafizetés? A lényeg,

Ákos, a visszafizetésen van. Ez az élet... Nincs okod aggódásra. Akkor bánkódhatnál, ha fiad a verés után meghunyászkodott volna. De ő vállalja a harcot, és az erősebb ellen szövetségeseket keres.

Nem nyugodtam meg, és sokáig töprengtem a találkozás tapasztalatain.

Közvetlenül az elutazás előtt levelet írtam Magdának. Gondjaira bíztam a gyerekeket, s közöltem vele, hogy hosszabb időre külföldre utazom.

Az elutazás előtt egy nappal Titusz jött értem.

– Gyorsan öltözz. „Valaki" beszélni akar veled.

– Ki az a valaki?

– A név nem fontos. Elég, ha annyit tudsz róla, hogy az én főnököm a tied is. A mozgalom egyik vezetője.

Izgalom fogott el. Gondolatban találgattam, hogy ki lehet az a „valaki", akinek a nevét és kilétét Titusz nem hajlandó elárulni.

Az autóban Tituszhoz fordultam.

– Mondd, Titusz, a szemináriumban mit tudtak rólam?

– Semmit.

– Ők – a jezsuitákra gondoltam – nem ismerik a Kopjásokat?

– Van, aki ismeri. De miért érdekel ez? – Titusz az ujját a szája elé tette, és szemével a gépkocsivezető felé intett.

Bólintottam és gondolatokba merülve hátradőltem a puha ülésen.

Sajnos, a „Valakit" nem ismertem. Sokat nem is láttam belőle, mert a beszélgetés alatt úgy ült, hogy arca árnyékban maradt. A találkozó nem messze Budapesttől, egy vadászkastélyban zajlott le. Pontosan nem tudom ma sem, hogy hol, de az az érzésem, hogy valahol Bicske környékén voltunk.

Az éjszaka sötét volt, nem sokat láttam, még azt sem tudtam megállapítani, hogy az inason kívül, aki ajtót nyitott, más is tartózkodik-e a több helyiségből álló, földszintes épületben.

A „Valaki" az íróasztal mögött ült. Mozdulatai határozottak, katonásak voltak. Sűrű, tömött bajusza volt. Jellegzetesen mély hangja dallamosan zengett. Választékosan, lassan beszélt.

Bemutatkoztam.

A szoba sarkában álló fotelre mutatott, jelezvén, hogy üljünk le.

– Elnézést kérek a késésért, kegyelmes uram – szólt Titusz –, de későn kaptam meg az üzenetet.

A kegyelmes úr a fejével intett.

– Ön tehát holnap hajnalban indul, nemdebár?

– Igen.

– Ön titkos állományban levő őrnagy, akit a vezérkar különleges megbízatással mozgalmunk rendelkezésére bocsátott.

– Igen.

– Remélem, arról nem kell felvilágosítanom, hogy vezénylésének ideje alatt önre éppen úgy érvényesek a Szolgálati Szabályzat előírásai és az egyéb katonai törvények, mint tisztikarunk bármely más tagjára.

– Tudomásom van róla, kegyelmes uram.

– A feladat nehéz és bonyolult. Azért választottuk önt, mert képességei, felkészültsége alkalmassá teszik arra, hogy küldetését sikerrel végrehajtsa.

– Várom a parancsait, kegyelmes uram.

– Figyeljen jól. Feljegyeznie semmit sem szabad. Mindent rögzítsen az emlékezetébe. Holnap éjszaka határőrszerveink átjuttatják a Dráván. A túlsó oldalon egy horvát halász fogja várni. A jelszó és az azonosítás ebben a borítékban van. – Felmutatott egy halványzöld borítékot. – Az eligazítás végeztével majd átadom. Tanulja meg, nehogy elvétse. – A kegyelmes úr pár másodpercnyi szünetet tartott. Szivart vett elő, lassú mozdulatokkal levágta a végét, aztán látható élvezettel rágyújtott. Kettőt-hármat szívott, közben nézegette szivarja parazsát. – A halász – folytatta – Zágrábba fogja kalauzolni önt. A mi emberünk, nyugodtan rábízhatja magát. Jelentkezik Krisztics páternél, és a feladatot vele együtt oldják meg. Most jól figyeljen. Egyetlen feladata lesz. Fel kell kutatnia olyan horvát nemzetiségű fiatalembereket, akik hajlandók Horvátország függetlenségéért harcolni. Ezeket a harcosokat át kell juttatnia Magyarországra. Persze, ez nem egyszerű feladat, mert magától értetődik, hogy az áttelepítés megszervezését is vállalnia kell. Ebben segítségére lesz Vukics, a halász. Még annyit kívánok megjegyezni: a feladat sikeres végrehajtása a nemzet szempontjából nagyon fontos. Igaz, csak részfeladat, de ennek megoldása nélkül egy lépést sem tehetünk előre. Nagyon sok függ most

öntől. Magam részéről a szervezetünk nevében sok sikert kívánok önnek. – Leverte szivarjáról a hamut, mintha azzal akarta volna jelezni, hogy vége a kihallgatásnak. Intett Titusznak, és átmentek egy másik helyiségbe. Egyedül maradtam gondolataimmal. Tehát holnap éjszaka már odaát leszek a szerb királyság területén. Sok mindent nem értettem. Főleg azt nem, hogy miért kell átmennem, ha Zágrábban már működik Krisztics páter. Ő miért nem tudja végrehajtani az emberek beszervezését? Hiszen jobban ismeri a helyi viszonyokat, az embereket, mint én. Nem értettem, de nem mertem megkérdezni a kegyelmes urat. Majd esetleg Tituszt, ha már hazafelé tartunk.

Útközben mégsem került sor a beszélgetésre, mert Titusz óvatosságból nem volt hajlandó a gépkocsivezető előtt társalogni. Nem erőszakoltam. Hátradőltem az ülésen, és megpróbáltam szunyókálni. Hajnalban öt negyvenkor indul a vonatom a Déli pályaudvarról, sok időm nem marad az alvásra.

Mikor a szemináriumba visszatértünk, Titusz behívott a szobájába.

– Ákos – mondta minden bevezető nélkül –, most menj, és pihenj le. Négykor felébresztelek, és együtt megyünk az állomásra. Muharos főhadnagy fog várni. Mihajlik Jovó néven ismer, nehogy eltéveszd a bemutatkozásnál. – Kihúzta íróasztala fiókját, fáradtan hátradőlt. A lámpa fénye sárgásra festette arcát, homlokán megcsillantak a verejtékgyöngyök. A szobában hűvös volt, még nyáron sem melegedtek át a vastag falak. Furcsának és szokatlannak találtam barátom verejtékező homlokát.

– Beteg vagy, rosszul érzed magad? – kérdeztem őszinte aggódással.

Rám emelte tekintetét, szeme lázasan csillogott, sovány arca kesernyésen megvonaglott.

– Azt hiszem, kiújult a maláriám – mondta halkan, lemondóan, és fejét lehajtva a fiókban matatott. Az az érzésem, hogy közölni szeretne valamit betegségéről, magyarázkodni akar, hiszen eddig titkolta előttem, de mégsem szólt, hanem reverendája zsebéből lassú mozdulattal elővette fehér zsebkendőjét, és megtörölte homlokát. Szerettem volna segíteni rajta, égett bennem valami ismeret-

len kívánság, hogy odamenjek hozzá, hóna alá nyúljak, lefektessem, ápoljam őt. Mégsem mozdultam, egyetlen vigasztaló vagy bátorító hang nem jött ki a torkomon.

– Ákos – szólalt meg Titusz –, itt vannak az irataid. Nagyon vigyázz rájuk, eredeti példányok. Belgrádból szereztük be, nem volt könnyű dolog, kellemetlen lenne, ha elvesztenéd. A feladatokat ismered, én nem akarom még egyszer elismételni, legfeljebb válaszolok azokra a kérdésekre, amelyek talán nem egészen világosak előtted. Előfordulhat, hiszen a kegyelmes úr, hogy úgy mondjam, kurtán, katonamódra társalgott veled. Nos, van valami kérdésed?...

Elnevettem magam. Éreztem, hogy a hangom ideges gurgulázással tört fel a mellemből. Arra gondoltam, milyen furcsák is az emberek. Itt van Titusz meg az a kegyelmes. Természetesnek veszik, hogy holnap reggel titkos megbízatással egy ellenséges országba megyek, és fogalmuk sincs, mennyire félek. És nem azt kérdezik, hogy rettegek-e, hanem arra kíváncsiak, hogy világos-e minden előttem. Világos? Hát hogy lenne világos, mikor ezer és ezer kérdőjel úgrál előttem? Nem, nem világos semmi sem. De elmondhatom-e Titusznak aggályaimat? És ha elmondanám, mi lenne? Semmi. Nekik fontosabb, hogy én Jugoszláviába menjek, mint nekem. Miért ne mondhatnám el? Néztem a szoba fehérre meszelt falát, s a falon függő, ébenfa keresztet és Titusz árnyát a falon, mely hatalmasnak és erősnek tűnt, de nem ébresztett bennem félelmet.

– Talán valami mulatságost mondtam? – hallottam Titusz fakó hangját. Magamhoz tértem gondolataimból. Idegesen lefújtam a hamut a cigarettámról, akaratlanul is összeráncoltam homlokomat.

– Nem, nem mondtál semmi nevetséges dolgot, kedves Titusz. Máson derültem.

Szemöldökét felvonta. Pár pillanatig újra csend feszült közénk, Titusz szeme sürgette a választ.

– Azon mosolyogtam, hogy ti – mármint te és a kegyelmes úr is – olyan magától értetődőnek veszitek küldetésemet. De kedves Titusz, egyikőtöknek sem jutott eszébe, hogy egyszer is megkérdezze: Mondd csak, Rajnay Ákos, nem félsz? Mert, ugyebár még-

iscsak ismeretlen körülmények közé fogsz kerülni, magadra leszel utalva, s talán az életedet kell otthagynod...

Éreztem, egyre idegesebbé válok, egyre jobban robbannak bennem az elkeseredés, az elégedetlenség, a sértődöttség patronjai.

– Van bennetek valami hideg, kegyetlen számítás... – Felálltam, és Titusz előtt sétálva folytattam.

– Látod, kedves Tituszom, ettől féltem. Ettől a könyörtelen bánásmódtól. Most nem úgy kezeltek engem, mint harcostársat, hanem mint ügynököt. És holnap, holnapután hogyan fogtok viselkedni velem szemben?...

Megálltam előtte, idegesen felnevettem, és barátomat utánozva folytattam.

– Világos a feladat? Muharos főhadnagy fog várni. Mihajlik Jovó néven ismer... Igen, világos előttem minden, csak félek. Neked megmondom, nagyon félek. De ez téged nem érdekel. Kezedben vagyok, rendelkezel velem... Mindegy, most már teljesen mindegy. Vállalkoztam a feladatra, hát végrehajtom. Ellenben van valami, ami nem mindegy, amire választ szeretnék kapni, egyenes, őszinte választ, baráttól a barátnak, mert én mindazok ellenére, ami történt, barátomnak tekintelek. – Leültem, az arcát fürkésztem.

Titusz nagyon fegyelmezte magát, arcáról nem tudtam leolvasni gondolatait, szeme csillogása csak a testét gyötrő lázról tanúskodott, de mégsem, mintha a szánakozás halvány fényei vibráltak volna szemében. Vagy csak én tévedtem?

– Ideges vagy, Ákos, és ingerült – mondta színtelen hangon. – De kérdezz. Mire szeretnél választ kapni?

– Valóban felelni fogsz?

– Kérdezz.

Nagyot nyeltem. Hogyan is kezdjem? Elhatároztam, hogy kertelés nélkül a tárgyra térek.

– Honnan tudtad meg, hogy milyen vallomást tettem a Perédi-ügyben?

Kíváncsian vártam a választ.

Titusz megnyalta cserepes szája szélét. Szemében mintha mosoly fészkelődött volna.

– Csak erre vagy kíváncsi, más kérdésed sincs?

– De van.
– Halljam. Sorold el a kérdéseket.
– Rendben van. De válaszolsz?
– A kérdéseket mondd...
– Honnan tudtál Kaposy és Magda viszonyáról? Honnan tudtad meg a főtörzsőrmester meggyilkolását? Ez minden. Nos, felelj. – Mereven néztem a szemébe, mintha delejezni akartam volna őt. Másnál bizonyára eredményt értem volna el, de Titusszal szemben tehetetlen voltam. Lecsukta szemét, hosszan gondolkodott, zsebkendőjével arcát törölgette. Tudtam, hogy az időt húzza, még nem döntött, hogy mit is mondjon. Aztán rám nézett, és halvány mosollyal arcán megszólalt.
– Tudod, Ákos, isten útjai kifürkészhetetlenek.
Olyan indulat robbant bennem, hogy csak dadogva tudtam válaszolni.
– Nagyon kérlek, hagyd most ezeket a marhaságokat. Nem hivőként állok előtted...
– Marhaság? Azt mondod, marhaság?
– A kérdésre felelj, és hagyj fel a bibliai magyarázatokkal. Legalább most... Előttem nem szükséges, hogy prófétai köntösben tetszelegj! – Felemelte a kezét, de figyelemre sem méltatva tovább folytattam. – Unom ezeket a fennkölt gondolatokat. Tényleg olyan primitív embernek tartasz, mint a templomba járók seregét? Vagy talán azt gondolod, hogy én nem látom tisztán és világosan az élet összefüggéseit? Ennyire lebecsülnél? Ez képtelenség. Nekem most ne isteni kinyilatkoztatásokkal érvelj, mert istent ez a földi játék nem érdekli. Ezzel nálam célt nem érsz. Én hiszek istenben, de miért kell őt ilyen dolgokba keverni? Ez sértő rám nézve. Nyíltan és őszintén felelj.
– Szeretnék, de nem hagysz szóhoz jutni. – Mikor látta, hogy fejem lehajtom, és nem felelek, folytatta. – Nem akarlak bibliai történetekkel untatni, azt, amit isten útjairól mondtam, képletesen értettem. Úgy kellett volna fogalmaznom, a Titkos Szolgálat útjai isten akaratából kifürkészhetetlenek. Így már érted?
– Igen – mondtam csendesen.
– Ezzel válaszoltam is a kérdéseidre. De azért egy-két dolgot mégis megemlítek, hogy némiképpen megnyugtassalak. Perédi az

öngyilkossága előtt papot kért, gyónni akart. Mivel a feleségének is én voltam a gyóntatója, hát engem nevezett meg. Elmondott mindent, a kihallgatását, a szembesítést, a vallomásodat.

– Te tudtad, és nem szóltál?

– Aztán Anna-Máriával is beszéltem – folytatta Titusz, anélkül hogy közbevetett kérdésemet figyelemre méltatta volna. – Szegény, szerencsétlen asszony. Elhitte mindazt, amit te a férjéről hazudtál neki. Aztán azt is közölte, hogy milyen nagyon szeret téged, és te igazi férfi módon állsz mellette.

Szegény kis Anna-Mária – gondoltam –, vajon mi van vele? Titusz tudja, csak nem akarja nyilván elmondani.

– Aztán – folytatta barátom – jobban kezdtem rád figyelni. Mert őszintén mondom, nem tetszett nekem ez a Perédi-ügy. S ha az ember valamire ügyel...

– Mondd csak, Titusz – szóltam közbe –, ha te annyira sajnáltad Perédit, miért nem avatkoztál közbe? Módodban lett volna. Csak egy szavadba kerül, és ma Perédi István a hadsereg egyik ünnepelt vezetője lenne...

– Engem, barátom, nem Perédi érdekelt, hanem te. Őt nem sajnáltam, de az nem mindegy számomra, hogy te milyen eszközöket alkalmazol, és hogy az alkalmazott eszközök egyéni célokat vagy a nagy célt szolgálják-e. A Perédi-ügyben pedig saját, önző céljaidat nézted. Anna-Máriát akartad megkapni. Igaz?

Mit mondhattam? Titusznak igaza volt.

– Kaposy és Magda ügyéről most nem kívánok nyilatkozni. Majd egyszer. – Titusz felállt. Zsebkendőjét eltette, finoman nyújtózott, aztán elgondolkodva megszólalt. – Igen, majd egyszer mindent meg fogsz tudni. Késő van. Feküdjünk le, reggel korán indulsz.

– Csak egyet még...

Ránézett a faliórára.

– Parancsolj.

– Anna-Mária mit csinál Svájcban?

– Dolgozik. Teljesíti hazafias kötelességét.

– De hol, milyen körülmények között él?

– Ne nyugtalankodj – felelte Titusz, és hozzám lépett. – Veszély-

telen a munkája. A Népszövetség mellett működő magyar delegációban dolgozik...

– Értem... – Felálltam és megfordultam. Titusz az ajtóig kísért. Mikor kezet fogtunk, rám nézett.

– Szóval, félsz?

Bólintottam.

– Nem kell félned, vigyázni fogok rád. – Megszorította a kezemet. – Aludj jól. Reggel majd kikísérlek az állomásra. Dicsértessék, Mihajlik tisztelendő úr! – mondta mosolyogva.

*

Korondi eltolta maga elől a mappát. Megvárta, amíg Kada is a fejezet végéhez ért.

– Úgy gondolom, egyelőre elég az olvasásból, munkához kell látnunk. Legyen szíves, nézze meg, hogy Perlaky hol tart. Ha befejezte vallomását, kísérje be hozzám, hozza a feljegyzéseket is.

A főhadnagy távozása után Rajnay Ákos emlékiratait páncélszekrényébe helyezte, letakarította az íróasztalt, néhány üres papírlapot helyezett maga elé, és katonás pedantériával különböző színes ceruzákat sorakoztatott fel a papírlapok mellett.

Néhány perc múlva Kada bekísérte Máriát. Korondi a lány elé ment a szoba közepéig, onnan kézen fogva vezette az íróasztalig.

– Jó reggelt, Perlaky kisasszony. Hogy aludt az éjjel, hogy érzi magát itthon?

– Nyugodtabban aludtam volna, ha tudom, hogy vigyáznak rám. De ezt csak ma reggel tudtam meg.

– Az csak természetes, hogy vigyázunk magára.

– Arra meg mit mondhatok – csillogtak vidáman a zöld szemek –, hogyan érzem itthon magam?

– Igaza van – dörmögte Korondi –, buta kérdés volt. Viszont most azért jöttünk össze, hogy értelmeseket kérdezzek.

– Pontosabban, én értelmeseket mondjak.

– Lássunk hozzá. Engedje meg, hogy előbb elolvassam a feljegyzését. Megkínálhatom valamivel?

– Köszönöm, csak cigarettával. Kossuthtal.

Korondi lassan olvasott, közben jegyzett. Egyes mondatokat

más-más színű ceruzával aláhúzott. Mikor befejezte, még hosszan gondolkodott, szemüvegét taktusra koccantotta az íróasztalhoz. Végül megtörte a csendet.

– Tehát, maga erről a hat sejtről tud?

– Igen, hiányos információim még vannak, ezeken kívül további szálak is kibogozhatók, de a leírtakat tartom a legfontosabbnak és olyannak, amelyek gyors intézkedést követelnek.

– Helyes. Beszéljünk ezekről egyenként. Ha jól értelmezem a feljegyzését, ez hat ügynök-rezidentúrát tartalmaz.

– Igen. Mindegyiknek élén jól kiképzett rezidens áll, akiknek valódi és fedőnevét is feltüntettem.

– Értem. Hány főből áll egy ilyen rezidentúra?

– Az eredeti terv az volt, hogy háromfős sejtek lesznek, azonban nem volt elég jól kiképzett sejtvezető, rezidens, tehát jelenleg átlagosan öt-hat főből áll egy-egy csoport. Van olyan is, amelyhez két fő tartozik.

– A rezidentúrák tagjai ismerik egymást?

– Nem, csak a vezető ismer minden embert, de szükség szerint a helyettese is.

– Helyettes?

– Elvben minden csoportnak van egy rádiósa is, aki egyúttal a helyettesi teendőket is ellátja.

– Elvben?

– Azért mondom így, mert minden csoportnál kellene rádiósnak is lenni. Ez azonban még nem volt kivitelezhető. Kiképzési nehézségek miatt – egy rádiós alapos kiképzése elég hosszú idő – több csoportnál a rezidens egyben a rádiós is. Ebben az esetben helyettese nincs.

– És rádió?

– Mindegyik csoport el van látva rövidhullámú rádió adó-vevő készülékkel, sőt bőségesen pótalkatrészekkel is, azonkívül...

– Egy pillanatra, még visszakanyarodom a rezidentúrák emberanyagához. Látom a feljegyzésből, hogy az összes neveket nem ismeri.

– A rezidenseket mind ismerem, néhányat személyesen is. De a sejtek minden tagját nem ismerem név szerint. Ahol és akiket is-

merek, felírtam. De gondolom, a felsorolt adatok birtokában már nem lesz nehéz megtalálniuk az összes érdekelteket.

– Én is így gondolom – mosolyodott el Korondi.

– A rádióösszeköttetésekről a következőket kell tudniuk. Jelenleg nincsen kétoldalú, csak egyoldalú összeköttetés. Ez annyit jelent, hogy onnan sugároznak ide utasításokat, de innen nem megy jelentés kifelé ugyanilyen módon.

– Világos, mert a vétel nem, de az adás bemérhető, tehát leleplezhető.

– Úgy van. Tehát az adást csak háború vagy rendkívüli események idejére tartalékolják.

– Értem. Aggaszt valami. A maga „angolos" távozását bizonyára azonnali intézkedések követték. Azóta már leadhatták a vészjeleket az embereiknek?

– Ha gyorsan dolgoznak, megelőzhetik ezt. Csak előre meghatározott időközökben van rádióadás. A következő szerda, illetve csütörtök éjszakáig maguk biztonságosan dolgozhatnak.

– Miért?

– Mert minden hónap utolsó szerdáján és csütörtökjén éjjel huszonnégy órakor van adás. Önök kényelmesen lehallgathatják, a hívójelet és a hullámhosszt feltüntettem.

– Látom – Korondi felrakta pápaszemét. – De kinek, mikor szól az adás?

– Az egyes csoportok számokat viselnek – ennek egyéb jelentősége is van, erre még visszatérek –, és a számozás szabja meg, kinek, mikor sugároznak. Az öt, hét és kilences csoportok szerdán, a hat, nyolc és tízes sejtek csütörtökön éjjel kapnak utasítást. Ismétlem, minden hónap utolsó szerdáján, illetve csütörtökjén.

– Értem, ez világos. Melyik csoport milyen számozást visel?

– Diktálom: „Kelevéz" – ötös, „Váci" – hetes, „Germanicus" – kilences, „Turán" – hatos, „Hernádi" – nyolcas és „Kerék" – tízes számozású.

Korondi szorgalmasan írt.

– Ezek természetesen fedőnevek?

– Igen, de amint láthatja, alezredes úr, legalább a rezidensek valódi nevét mindenhol felírtam.

– Igen, ez döntő.

– Nomármost, természetesen az adások morzéval történnek, amelyeket itt Pesten kulcsok segítségével desifríroznak.

– Igen. Erre még visszatérünk. Most vegyük sorba a rezidenseket. Kezdjük „Kelevéz"-en.

– „Kelevéz" azonos Kovacsóczy Ferenccel, nem fiatal ember; régi kopjás, hivatásos tiszt volt, azt hiszem, százados. Beszervezett ember volt már 1945 előtt, aki utasításra maradt itthon. Szintén parancsra 1944-ben a Tiszántúlon átállt az oroszokhoz, és ezért mint ellenálló negyvenöt után is szolgált az új hadseregben egy vagy két évet. Később leszerelték, akkor átképezte magát esztergályosnak. Azóta is mint munkás dolgozik a Magyar Mechanikai Műveknél. Munkahelyén nagyon szeretik, szorgalmasan dolgozik, minden társadalmi megmozdulásban részt vesz, soha ellenséges vagy bíráló megjegyzést nem tett. Még 1956 októberében sem sietett ledobni álarcát, fegyelmezett katona: várta az utasításokat. Jó politikus, mert érezte, hogy nem fognak úgy alakulni a dolgok, ahogy ők szeretnék. Mivel nem csinált semmit az ellenforradalom alatt, szilárdan ül most is a helyén.

– Mi a feladata?

– Először is felhívom a figyelmet arra, hogy ő rezidens és rádiós egy személyben, nincsen helyettese.

– A felszabadulás után mikor állították be munkára? Kitől kapta az új alapeligazítást?

– Pontos időt nem tudok. Az bizonyos, hogy a háború után Rajnay Zsolt vette fel apja nevében a kapcsolatot vele. Egyébként én is ismerem, személyesen is.

– Hogyan?

– Az első „éles" feladatom még 1949-ben az volt, hogy leszállítottak az osztrák–magyar határra, és egy előre meghatározott ponton találkoztam Kovacsóczyval.

– Miért?

– Anyagot kellett átvenni tőle, ami olyan nagy terjedelmű volt – két tömött aktatáskára való –, hogy nem lehetett rejtekhelyen keresztül közvetíteni.

– Ki készítette elő ezt az akciót?

– Zsolt dolgozta ki, és Beliczay Artúr hozta Kovacsóczyt az elő-

re meghatározott földrajzi ponthoz, egy erdő széléhez, ahol én már vártam őket.

– Ki ez a Beliczay?

– Azonos azzal a személlyel, aki Zsoltot és engem áttett a határon.

– Most mi van vele?

– Nem tudom, én nem láttam azóta. Úgynevezett „határkapu" volt ő a Kopjásoknak. Elkulákosodott dzsentrifélének látszott.

– Szóval deklasszálódott – nevetett Korondi.

– Az ellenforradalom előtt hallottam róla utoljára. Egy alkalommal Zsolt nevetve mesélte, hogy Artúr termelőszövetkezeti élharcos lett. Ha ötvenhat után nem szökött el, most is megtalálhatják valamelyik határszéli szövetkezetben.

– Jó, majd utánanézünk. De magyarázzon meg valamit, amit nem értek. Miért magát küldték erre a határtalálkozóra?

– Akkor én nem tudtam, nem is gondolkodtam rajta. Izgatott a kaland, és honleányi büszkeség hevített. Később mindent megértettem. Ezzel a cselekedetemmel már bűnrészes lettem, mivel az illegális határátlépéssel együtt ezzel kimerítettem a Magyar Népköztársasággal szembeni hűtlenség kritériumát. Így végleg kompromittáltak, magukhoz kötöttek. Már nem volt visszaút, becsuktam a kaput magam után. Erre – mondom – akkor nem gondoltam. De később, amikor kezdtem jobban kiismerni a helyzetet, ahogy szaporodtak a feladatok, mikor lefoszlott a kokárdás dekoráció, amikor Zsolt aljasságai már fojtogattak, minden késő volt. Már hiába lázadoztam. Zsolt gúnyos vigyorgással közölte, hogy kettő között választhatok: vagy hazajövök – és ez szerinte tíz év börtönnel jár –, vagy kint megtagadom a munkát, és akkor sehol nem helyezkedhetem el, mindenhonnan kiutasítanak. Pontosabban – ma is látom aljas vigyorát –, járhatok az egyik mellékutcából a másikba. Tudtam, hogy beváltja fenyegetéseit. Meg aztán, bizonyára tudja, gyűlöltem és kívántam is őt... egy időben...

– Elkalandoztunk az eredeti témától – Korondi észrevette a lány gyötrődését. – A lényeg az, hogy maga 1949-ben, határtalálkozón, Kovacsóczytól két aktatáskányi anyagot vett át. Hová vitte?

– Bécsbe, és átadtam Zsoltnak.

– Azért használták fel magát erre a feladatra, hogy végleg kompromittálják?

– Igen.

– Folytassuk kérem, mi a feladata a „Kelevéz"-csoportnak.

– A „Kelevéz" katonai vonal. Azért hívták életre, hogy beépüljön a magyar fegyveres testületekbe.

– Milyen eredménnyel végzik munkájukat?

– 1956 előtt nagyon elégedettek voltak ezzel a csoporttal. De akkori tagjai, más vonalakon, az események idején kompromittálódtak. Nem voltak olyan óvatosak, mint Kovacsóczy. Tartalékba kellett helyezni őket, volt, aki lebukott. Azóta újjászervezték az egész csoportot, de jelenlegi munkájuk sokkal színtelenebb, mint korábban volt.

– Éspedig?

– Azokat is fel kell kutatniuk, akik jelenleg nincsenek aktivizálva, tartalékban vannak, de előbb-utóbb újra felveszik velük a kapcsolatot.

– Természetesen.

– Másodsorban különös gondot fordítsanak a csoport egyik tagjára, aki jelenleg is hivatásos tiszt.

– Csetére?

– Igen, Csetére. Tőle sok anyag kijutott.

– Értem. Menjünk tovább. Nem fáradt?

– Ugyan – nevetett Mária, és újabb cigarettára gyújtott. – A következő rezidentúra a „Váci". Vezetője Szívós Miklós mérnök, a kohó- és gépipari híradástechnikai vonalon dolgozik. Külön rádiósa van, de a nevét nem tudom. Ennek a csoportnak a nehézipar hoz kell beépülnie, és műszaki emberekből kell állnia. Azért kapták a „Váci" fedőnevet, mert Szívósnak a váci fegyházban lenne a helye.

– Valóban oda fog kerülni, de ezt honnan tudták előre?

– Mert már korábban is eljuthatott volna oda, és azt hiszem, ez sokkal kedvezőbb megoldás lett volna Szívós részére.

– Miért?

– Szívóst kényszerrel szervezték be, úgynevezett „pressziós" alapon. Sikkasztott, és különböző manipulációkat hajtott végre az újítások vonalán. Gehlenék valamelyik itteni kutató embere ráfu-

tott az ügyre, és dokumentálta a bűncselekményt. Mikor a sikkasztott összegből felépült a rózsadombi családi villa, elébe tárták a bizonyítékokat.

– Ki szervezte be?

– Amikor Zsolt és én kiszöktünk az országból, diplomáciai kocsi vitt a határig. A sofőr – akivel akkor nem beszéltem – nem látszott egyszerű gépkocsivezetőnek. Később találkoztam vele Svájcban, és alkalmam volt meggyőződni róla, hogy az egyik nyugati hatalom aktív diplomatája. Nevét megtalálja a feljegyzésemben. Ez a „diplomata" szervezte be Szívóst, és több hónapos munkával kiképezte.

– Ismerem a nevet – mondta Korondi –, néhány éve már nincs az országban.

– A diplomatát Szívós és mások beszervezése és kiképzése után visszahívták, nehogy kompromittálódjon. Jelenleg az arab országokban fejt ki élénk „diplomáciai" tevékenységet.

– Látom, ennek a csoportnak két tagját ismeri?

– Igen, de tevékenységükről semmit nem tudok, csak a nevüket hallottam.

– Menjünk tovább.

– A kilences csoport a „Germanicus" vonal. Ez a szokottnál is díszesebb társaság, veszélyes népség. „Germanicus" azonos Lehner Frigyessel. Pfuj, de utálom.

– Ismeri személyesen?

– Igen... a körülményeket majd elmondom.

– Ki ez az ember?

– Látszólag jelentéktelen, szürke, csöndes, pedáns iparos. Maszek. Töltőtoll-javító üzeme van, egyedül dolgozik. Érdemes lesz átkutatni az üzemet, de a hozzá tartozó pincét is.

– Mi a feladata a csoportnak?

– Lehner kifejezetten robbantó kiképzést kapott, a csoportot szabotázscselekmények végrehajtására hívták életre.

– Miféle emberekből áll ez a diverziós különítmény?

– Nem ismerem a csoport tagjait, itt a rezidensen kívül csak egy nevet ismerek. Vajna Pétert. Viszont biztos, hogy robbanóanyaguk van. A raktárak helyét nem ismerem.

– Majd Lehner elmondja.

– Szerintem nem lesz könnyű vallomásra bírni. Olyan embernek ismerem, aki gonosz, alattomos, vállalkozó szellemű; ha sarokba szorítják, fújni, karmolni fog.

– Majd kicsalogatjuk a sarokból. Őt hogyan és mikor szervezték be?

– 1949-ben, Münchenben. Rokonai kitelepített svábok, a Német Szövetségi Köztársaságban élnek. Sógora, felesége testvérének a férje, Ervin Giesler főhadnagy, a Bundeswehr tisztje hozta össze Lehnert Rajnay Zsolttal negyvenkilenc nyarán, amikor rokoni látogatáson ott járt. Azóta kétszer volt Nyugat-Németországban, könnyen ellenőrizhetik az útlevélhivatalban. 1949-ben beszervezték, és későbbi kiutazásai alkalmával a megkezdett kiképzését tökéletesítették. Lehner volksbundista volt a háború alatt, de valamilyen összeköttetés segítségével lekerült a kitelepítési listáról. Egyébként meggyőződéses antibolsevista. Ha nem is lenne az, minden rokona kint él, és ezeken keresztül is kézben tartják.

– Korábban említette, hogy Lehnert nagyon utálja. Valamilyen különösebb oka van erre?

– Igen, elég okom van rá...

– Ismeri személyesen?

– Igen.

– Milyen körülmények között ismerte meg?

– Miatta kaptam azt az első verést Rajnay Zsolttól. Erről az esetről beszélnem kell, ha nehéz is. Lehnernek szenvedélye a nő. Mikor 1949-ben Münchenben beszervezték, nekem kellett rendelkezésére állnom.

– Miért?

– Hogy még jobban hozzánk kössük. Mindent meg kellett tenni, hogy jól érezze magát. Ehhez én is eszköz voltam.

– És ez ellen tiltakozott akkor...

– Igen. Ez volt az első ilyen természetű feladat. Aztán megtanultam, hogy minden parancsot teljesítenem kell.

– És teljesítette?

– Igen.

– Mit tud még erről a csoportról?

– Csak annyit, hogy külön rádiósuk nincs. Lehner végzi a vételt is.

– Egyéb?

– Mást nem tudok.

– Menjünk tovább, ha nem fáradt.

– Nem... nem – Mária idegesen, zavart nevetéssel kattintotta fel öngyújtóját. – Csak az a Lehner-ügy, érthető okokból, felkavart... a szokottnál jobban. Érti?... Egy újabb süllyedési folyamat kezdete volt...

– Folytassuk.

– A következő Endrey Dénes közgazdász, fedőneve „Turán". Nem tudom, melyik minisztériumban dolgozik. Csoportjának feladata a gazdasági életbe való behatolás, különösen a külkereskedelem, pénzügy és a belkereskedelem területén. Szintén pressziós alapon tartott ember, könnyű dolguk volt vele. 1944-ben a polgári ellenállás vonalára beépített Gestapo-ügynök volt. Személyesen nem ismerem, de láttam egyszer.

– Ki szervezte be, mikor és hol?

– Annyit tudok, hogy hivatásos küldetésben volt Párizsban, ott tárták elé a régi Gestapo-dokumentációt, de nem tudom, ki volt a beszervezője. Kiképzését viszont Rajnay Zsolttól kapta Zürichben egy másik kiküldetése alkalmával. Akkor láttam én is, de kapcsolatba nem kerültem vele. Annyit tudok még erről a vonalról, hogy ezeknek van rádiósuk, nevét megtalálja a feljegyzéseimben.

– Jó, menjünk tovább egy lépéssel. Beszéljünk a nyolcasról.

– „Hernádi" fedőnévvel Róka Károly, a tanácsapparátus egyik embere dolgozik. Ez komplikált ügy volt, jó pszichológiával dolgoztak itt a Kopjások. Rókát nem Rajnayék vagy az általuk irányított vonal szervezte be, hanem Bakó vezérőrnagy emberei. Bakó – önök bizonyára tudják – Szálasiék alatt lett a titkosszolgálat vezetője, jelenleg az emigráció legszélsőségesebb jobbszárnyának – a kifejezetten nyilas irányzatnak – a látható vezetője. Bár vérre menő konkurrenciaharc dúl a különböző párhuzamos vonalak között, Rókát mégis átadták Rajnayéknak. Nem tudom, miért, ennek bizonyára nyomós okai lehettek.

– Hogyan szervezték be?

– Róka a Csehszlovák Kommunista Párt tagja volt, és Kassán

élt. Amikor Horthyék bevonultak a Felvidékre, Rókát letartóztatták. A nyolcadik hadtest elhárító osztályán hallgatták ki, nagyon megkínozták, és erre részletes vallomást tett, sorozatos lebukások következtek utána. Ő maga kevés ideig volt börtönben.

– Kiszabadulása után bizonyára felhasználták mint besúgót.

– Tudomásom szerint erre nem került sor, mert Róka Budapestre jött, és illegalitásba ment. Nem találták meg a háború végéig. 1945 után a pártapparátusba került, évekig ott dolgozott. Jelenleg is párttag, tudomásom szerint egyedül a rezidensek közül.

– Őt tehát a felszabadulás után rövidesen beszervezték?

– Nem, mert évek múlva tudták csak a személyét azonosítani. Eredetileg Rehringernek hívták.

– Előbb említette, hogy Rókát jó pszichológiai érzékkel szervezték be. Mit értett ezen?

– Róka-Rehringer a felszabadulás után nem merte bevallani a pártnak, hogy letartóztatásánál megtörték, hogy vallomást tett. Azt hitte, sok év elmúlt, ezt a kérdést már senki nem fogja feszegetni. Jöttek azonban az 1949-es, 1950-es évek, amikor itthon hajtóvadászatot indítottak a pártban megbújt ellenséges elemek ellen. Ebben az időben sikerült Bakóéknak Rókát Rehringerrel azonosítani. Emlékezzen vissza arra az időre, arra a pszichózisra. Róka nem mert őszinte lenni.

– Tehát akkor a tíz év előtti vallomással kényszerítették munkára?

– Azzal is, de nemcsak azzal. Róka nem állt könnyen kötélnek. Még arra is hajlandónak látszott, hogy bevallja gyöngeségét a pártnak. Azonban Bakóék nem szívbajosak, és egy kis hamisításért nem mennek a szomszédba. Gyártottak az 1940-es évekre antedatált jelentéseket, és aláhamisították Róka nevét. Mintha nemcsak azt a szerencsétlen vallomást tette volna, hanem évekig mint besúgó dolgozott volna. Róka tudta, hogy ezek hamisítványok, de azt is tudta, hogy semmilyen hatóság nem fog neki hinni az előzmények után. Gondoljon vissza azokra az időkre. Jól számítottak. Megtörték Róka ellenállását.

– Egyébként nem tudom, név szerint ki szervezte be, és kiképzésének körülményeit sem ismerem. Az biztos, hogy itthon történt, mert tudomásom szerint Róka nem járt külföldön. Feltevésem

szerint a „Hernádi"-vonal felgöngyölítése során találniuk kell kutató, beszervező és kiképző csoportokat is. Ezekre néhány támpontot tudok adni – de adatot keveset. A „Hernádi" fedőnév egyébként nem ötletszerű. A Hernád folyó, mint tudja, Kassa mellett folyik, ezzel emlékeztetik Rókát arra a régi vallomásra.

– Egyebet nem tud erről a vonalról?

– Még csak annyit, hogy a feladat szerint a párt- és államapparátusba kell beépülniük.

– Milyen eredménnyel dolgoznak?

– Nem tudom, értékelést nem hallottam róluk.

– Majd megállapítjuk – mosolygott Korondi.

– Megenged egy kérdést, alezredes elvtárs? – kérdezte Kada.

– Parancsoljon.

Kada Máriához fordult.

– Hogyan viselkedett ez a Róka az ellenforradalom alatt?

Mária elnevette magát.

– Tudomásom szerint nagyon nehéz helyzetben volt. Éveken keresztül, hogy a figyelmet elterelje magáról, mindenkire „feszítsd meg"-et kiáltott, senki nem volt elég megbízható számára. Ahogy itthon mondani szokták, vad „szektás" volt. Az ellenforradalom alatt be volt gyulladva, mert támadták őt korábbi merev magatartása miatt. Nyíltan felfedni nem merte magát, nem mondhatta azt, hogy nem „szektás", csak ezzel a magatartással leplezett ügynök. Mit tehetett, várta a kibontakozást. Majd ha begördülnek az amerikai tankok, ha jön Bakó, majd igazolják őt. De addig is el kellett bújnia, mert előfordulhatott volna, hogy az ellenforradalmárok végeznek vele. Aztán előbújt mint az ellenforradalom alatt üldözött káder, és most terpeszkedik a konszolidáció babérjain.

– Más kérdése nincs, főhadnagy elvtárs?

– Nincs.

– Akkor kérem, folytassa – fordult Korondi a lány felé. – Hátra van még a „Kerék"-csoport.

– Igen. Ezekről nagyon keveset tudok, egész friss hajtás még ebben a Kopjás-melegágyban. Tallós Andor MÁV-tiszt az ellenforradalom alatt disszidált. Kaiserslauternben képezték ki, valahol Ausztriában kutatták fel egy lágerben, ott is szervezték be. Áthozták a Német Szövetségi Köztársaságba, háromhónapos kiképzést

kapott. Értesülést úgy szereztem róla, hogy a kezembe került egyszer a dossziéja. Kiképzése után visszavitték Ausztriába, ott jelentkezett hazatérésre a bécsi magyar követségen. Az amnesztiarendelet alapján hazajött, sőt sikerült visszakerülnie az Államvasutakhoz is. Ennek a csoportnak jövendő feladata – azért használom a jövendő szót, mert nem tudom, hogyan állnak a szervezéssel – beépülés a vasúti, légi, folyami közlekedés területére. Főleg háború esetére kell felkészülniük részben adatszerzés, részben a közlekedés zavarása céljából.

– Tallós kiképzését ki irányította?

– Daróczy. Ha még nem ismerik, majd találkozni fognak a nevével. Most csak annyit róla, hogy százados volt a Horthy-hadseregben, azt hiszem, vezérkari. 1945-ben alakulatával Nyugatra szorult, azóta kint él. Most már ezredes.

– Ezredes? Ki léptette elő?

– Ezt nem tudom, de nem is kérdezi senki. Azért gondolom, hogy még találkozni fognak a nevével, mert az utóbbi időben – ahogy Rajnay Ákos egészsége rohamosan romlott – Daróczy sokat járt nálunk. Máris sok szál fut össze kezében, és úgy látom, hogy ha Rajnay kidől, Daróczy veszi át a grünewaldi boszorkánykonyhát.

– Tehát Zsolt távollétében Daróczy a dezignált trónörökös.

– Valahogy így áll a dolog.

– Akkor végeztünk is ezzel a hat rezidentúrával. Persze, a továbbiak során még rengeteg kérdésünk lesz.

– Természetesen. Rengeteg apróságra és számos olyan kiindulási pontra tudok még emlékeztetni, amely szükséges lehet a nyomozásnál.

– Nem is ígérhetem, hogy ezzel a kihallgatással befejeztük a faggatását. Hetekig igénybe vesszük a türelmét.

– Türelmemet? Kérem, én tisztában vagyok azzal, hogy velem is van némi „elszámolni"-való. Tudom, hogy nemcsak másról, magamról is kell vallanom.

– Ez így van, Mária. – Korondi maga sem tudta, miért szólította keresztnevén a lányt. Hangja nagyon meleg, atyai volt.

– Tudom, természetesnek tartom. Sokkal rosszabb, ridegebb

fogadtatásra készültem fel, mégis jöttem. Szembenézek minden következménnyel.

– A következmények nálam magasabban állók döntésétől függenek.

– Tudom.

– De biztos, hogy mindent mérlegelni fognak. Viszont van még néhány kiegészítő kérdésem.

– Parancsoljon.

– Vallomása elején azt mondotta, hogy a rádióösszeköttetés csak egyoldalú. Onnan sugározzák ide az utasításokat, de innen nincs adás jelenleg kifelé.

– Igen.

– De akkor az itteni ügynökségek hogyan továbbítják jelentésüket megbízóiknak?

– Persze – kapott a fejéhez Mária –, erről nem írtam.

– Én sem akarok most részletekbe bocsátkozni, mert most akad elég azonnali teendőnk. A részletekre még ráérünk visszatérni. De a kétoldali összeköttetés lényegét ismernem kell.

– Leggyakrabban összekötő futárok útján küldik jelentéseiket. Közbevetőleg megjegyzem, hogy használják a vegyindigóval elkészített, fedőcímekre küldött levelezést, a rejtekhelyeken keresztül történő üzenetközvetítést is – néhány rejtekhelyet megmutathatok –, de mégis a leggyakoribb módszer a futárösszeköttetés. Korábban használtak illegális futárokat is, de mióta a határátkelés igen veszélyessé vált, zömében legális, tehát papírokkal, útlevéllel felszerelt, valamilyen indokolt beutazással legalizált futárokat alkalmaznak.

– A futárok hogyan lépnek érintkezésbe a rezidensekkel?

– Mindegyik rezidenshez más jelszóval kell menni, és mindegyiknek megvan a jelhangja, amivel válaszol. Ezeket ismerem.

– Most ne mondja el, mert pillanatnyilag nincs szükségem rájuk, de kérem, a kihallgatás után pontosan jegyezze fel, és még ma adja át a főhadnagy elvtársnak.

– Igen, elkészítem.

– Most a jelszó, jelhang elhangzása után az ügynökök átadják jelentéseiket a futároknak?

– Még nem, mert van még egy biztosító aktus is. A jelszó csak a

kapcsolat felvételéhez szükséges. Ahhoz, hogy az ügynök teljes bizalommal legyen, és jelentését átadja, másra is szükség van. Talán emlékszik: vallomásom elején említettem, hogy az egyes rezidentúrák számozva vannak, és ennek különös jelentősége van?

– Igen, emlékszem.

– Nos, a jelszó, jelhang váltása után az ügynök és a futár érdektelen beszélgetésbe kezd. Pár mondat után a rezidens kijelenti, hogy rettenetes fejfájása van. Erre a futár előhúz a zsebéből egy lapos orvosságos szelencét. Figyelmeztetem, az nem lehet akármilyen szelence, csakis a frankfurti Hoechst gyár Migränin-tablettát tartalmazó, fehér, három függőleges, barna sávval díszített doboza. A futár kinyitja a szelencét, és ajánlja a gyógyszert fájdalomcsillapítónak. Mellesleg, tényleg nagyon hatásos tabletták ezek. Most, tegyük fel, Kovacsóczyval tárgyal a futár. Ugye, emlékszik? Kovacsóczyéknak ötös a számuk. A rezidens kiemel a dobozból – például – egy tablettát. Erre a futár elővesz a szelencéből még további négy darabot, és azt is átadja azzal, hogy tartalékolja későbbi fájdalmakra. Érti? Ha Kovacsóczy két tablettát venne ki, akkor a futár csak három tablettát ajándékoz. Minden esetben annyit, amennyi kiadja a rezidens jelzőszámát, ha összeadja az általa tetszés szerint kiszedett tablettákkal. Értik? Ha egyezik minden, a futár ezzel leigazolta magát, és megkapja a jelentéseket.

– Teljesen világos.

– Ha már a gyógyszereknél tartunk, még valamit jelentenem kell. Mindegyik rezidensnél fognak találni egy kis piros, bakelit gyógyszeres szelencét. Ez olyan apró, hogy elfér a nadrág órazsebében is. Magyar készítmény. Acidum nicotinicum-tablettákat tartalmaz. Illetve tartalmazna, ha az apró tabletták eredetiek lennének. De nem azok, hanem vízben oldható tablettának álcázott vegyszerek, oldott állapotban vegytintás írásra alkalmasak. Erre akkor van szükség, ha elfogyna a vegyindigó vagy tönkremenne. Ezenkívül minden rezidensnél – hiába, lépést tartanak a divattal – találnak nyakkendőcsíptetőt is. Ezek szétszedhetők, és mindegyikben meg fogják találni a rádiózáshoz szükséges, vékony, hártyapapírra dolgozott rejtjelkulcsot.

Mária kifulladva elhallgatott. Tenyerét izzó arcára szorította. Korondi jegyzeteibe temetkezett, aztán rámosolygott Máriára.

– Most egyelőre befejezzük. Pihenjen. Azután írja le a jelszavakat, jelhangokat. Utána egy elvtárs kiviszi magát a temetőbe...

Mária szemét elfátyolosította a könny.

– Maguk semmiről sem feledkeznek meg...

– Amit megígérünk, arról semmi esetre sem. Viszont arra kérem, ha visszajöttek, további intézkedésig maradjon az épületben. Kényelméről gondoskodni fogunk.

Korondi kisétált az íróasztala mögül, Máriát kézen fogva vezette az ajtóig. Kadához fordult.

– Vezesse Perlaky kisasszonyt Gábor elvtárshoz, ő már kapott utasítást a továbbiakra. Ön siessen vissza.

Mikor Kada visszaérkezett, az alezredes kezét hátrakulcsolva járkált a szobában. Néhány percig folytatta a sétát, azután megállt a hallgatagon várakozó főhadnagy előtt.

– Kéretem az összes alosztályvezető elvtársat. Helyzetismertetést és eligazítást tartok. A feladatok kiszabása után ön maradjon itt, folytatjuk a Rajnay-iratok tanulmányozását.

Két óra múlva – mikor az alosztályvezetők utasításokkal ellátva szétszéledtek – Korondi és Kada ismét belemélyedtek az emlékirat olvasásába.

*

Filmszerűen peregtek az események. Különösebb baj nélkül érkeztem Zágrábba. Sok mindenről beszélhetnék, fiacskám, ami az úton történt, de nem akarom beszámolómat nagyon elnyújtani. Te is tanultál történelmet. Tudod jól, hogy azok az évek nem voltak könnyűek. Politikánk középpontjában a revízió gondolata állott, s ennek a gondolatnak akartuk megnyerni az ország közvéleményét. S jellemző, Mussolini nagyobb híve volt a revíziónak, mint a magyar munkás. Igaz, az olasz vezér nem önzetlenül sürgette a magyar békeszerződés felülvizsgálatát. Általában ok nélkül semmit sem tesznek az emberek, hát még a vezérek. Olaszország nem jó szemmel nézte a francia–jugoszláv szövetség erősödését, mert nem jó dolog az, ha az embernek a háta nincsen biztosítva. Mussolini valószínűleg úgy gondolkodott, hogy a szerbek nagy lendületét csökkenteni lehet egy kis belpolitikai bonyodalommal. Meg

ha baráti kezet nyújt Magyarországnak, akkor a szerbek is két tűz közé kerülhetnek.

Az én küldetésem ennek a programnak a jegyében állott. Fogaskerékszerűen kapcsolódtak az események, és 1929. március 30-án találkoztam is Krisztics apáttal.

Amikor a jelszót közöltem vele, zsírosan fénylő arca széles mosolyra nyílt, még a szeme alatt lötyögő bőrzacskók is megteltek élettel, megduzzadtak az örömtől. Kövér, zömök testén feszült a reverenda. Karját ölelésre tárta.

– Isten hozott, testvérkém, isten hozott. – Hangja, mint a torokbetegségben szenvedő embereké, rekedt, nyekergő volt. – Már azt hittem, sohasem érkezel meg.

Nagyon hamar megszerettem az öreget. Örökké jókedvű volt, s az életet nem valami mennyei magaslatról szemlélte. Az apát a püspöki palotában elhelyezett szemináriumnak volt az igazgatója. Könnyűszerrel biztosított számomra helyet, hamarosan megkaptam beosztásomat is. A titkári teendőket láttam el mellette, vagyis semmit sem kellett csinálnom, minden időmet a feladatom végrehajtására fordíthattam. Küldetésemről csak a püspök úr és Krisztics apát tudott, mások nem. Nagyon vigyáztam a formaságokra. Komor, elmélyült arccal járkáltam, mintha mindig a túlvilági üdvösségről elmélkednék. Ha kérdeztek, szűkszavú, megfontolt választ adtam, igyekeztem az alázatosság álarcát felvenni. Azt hiszem, sikerült. Azt még meg kell jegyeznem, hogy Krisztics a kilétemet nem ismerte, ő valóban úgy tudta, hogy Mihajlik Jovó vagyok, a vatikáni megbízott, aki Magyarországról jött, hogy az anyaszentegyház érdekében bizonyos feladatokat hajtson végre. Krisztics esténként iszogatott, és kérdezgetett Magyarországról. Szeretett enni-inni, egyébként a földi dolgok már nem nagyon érdekelték. De egyvalamivel nem tudott megbékülni, Horthy őfőméltósága nem tetszett neki.

– Tudod, testvérkém – mondta egy este, úgy május felé –, nem értem, hogy miért azt az embert választottátok meg kormányzónak. – Nagy hévvel gyömöszölte szájába a sonkát és főtt tojást, és minden falatot fél pohár vörös borral öblített le.

Alázatosan néztem rá, és halkan kérdeztem.

– Apát úr ismeri Horthy Miklóst?

Nagyot nevetett. Rekedt kacagása végighullámzott a szobában.

– Nem, nem! Hála istennek, testvérkém, nem ismerem. De nincs is szándékomban megismerni.

– De miért tetszik haragudni a kormányzóra? – kérdeztem.

– Miért, miért? A jó fene tudná megmondani, testvérkém. Talán nem is haragszom rá. Egyszerűen nem szeretem. Na igyál! – felém nyújtotta a gyöngyöző bort, de szerényen elhárítottam. Az apát nem zavartatta magát, egy hajtásra kiitta, aztán a szalvétával megtörölte zsíros, vastag száját, nehézkesen felállt, mint egy jóllakott medve, végigcammogott a szobán, böffentett kettőt-hármat, majd leült az egyik kárpitozott karosszékbe, és szuszogva szivarra gyújtott.

– Belőled, testvérkém, nem lesz jó pap sohasem.

– Ha isten úgy rendeli, legyen meg az ő akarata – mondtam alázattal, és lehajtottam a fejemet.

Kicsit hülyén nézett rám. Láttam, hogy a készülő nevetés szétpattant arcán és megmerevedett.

– Hm – dünnyögött, és a szivarral foglalatoskodott. Pöfékelt, a füst gomolyogva terjedt. Nem szólt, csak nézett. Egy idő múlva megszólalt.

– Testvérkém, testvérkém...

Ránéztem, vártam további szavait, de nem szólt, csak a fejét csóválta.

– Atyám, szeretném tanácsát kikérni... – Elharaptam a szót, mert zavarba hozott a fejcsóválása.

– Nem vagy te őszinte ember, testvérkém – mondta csendes szomorúsággal. – Érzem, hogy nem vagy őszinte.

– Csak nem bántottam meg apát urat? Ha így lenne, fiúi alázattal bocsánatát kérem...

Krisztics azonban nem válaszolt, intett, hogy hagyjam el a szobát. Napokig nem beszélt velem. Nem értettem, miért neheztel rám. Nem erőltettem a beszélgetést, bár nagyon szerettem volna már munkához látni. Figyeltem környezetemet és az öreget, tanulmányoztam a hangulatot, a helyi szokásokat, és alaposan megjegyeztem mindent. A szemináriumba sok egyetemi hallgató, papnövendék és felsőosztályos gimnazista járt, akik nemcsak a lelki épülés céljából jöttek, hanem, mint hamarosan megtudtam, az Új

Horvátország nevű diákegyesület tagjaiként. Csínján bántam az érdeklődéssel, nem akartam gyanúba keveredni. Beleéltem magamat abba a gondolatba, hogy a szerb kémelhárítók tudnak átjövetelemről, és minden lépésemet figyelik. A papság egy része és a nép is természetesen a függetlenség híve volt, és a Pavelics-féle mozgalmat támogatta, semmit sem tudva arról, hogy Pavelicsék mögött az olaszok állnak. Biztosra vettem, hogy a szerb titkosrendőrség megfelelő ügynökhálózatot épített ki. Vigyáznom kellett. Minden lépésemet alaposan átgondoltam. Már tetszett és izgatott a feladat. Az apát megszokott egyhangúsággal végezte munkáját, s látszólag tudomást sem vett rólam. Nem rúgta fel a játékszabályokat, foglalkoztatott, de egyébként nem vett rólam tudomást. Nem érdeklődött hogylétem felől, még az sem érdekelte, hogy munkámat milyen eredménnyel végzem. Bántott a dolog, de nem szóltam. Volt a titkárságon egy Anton nevű, fiatal pap. Szelíd, álmodozó szemű, sovány emberke volt. Halványkék szeme, beesett, sápadt arca a középkori szenteket idézte. Antonnal sokat beszélgettem. Együtt sétáltunk a városban, megismertetett a nevezetességekkel. Szegény parasztszülők gyermeke volt.

Május vége felé egy verőfényes délután kiadósat sétáltunk. Krisztics apát már harmadik napja, hogy Belgrádban volt, s így Antonnak több ideje maradt számomra. Megtekintettük az egyetemet, fiatal barátom elmagyarázta, hogy azt még Szent László magyar király alapította, és ennek kapcsán sokat beszélt a magyarokról. Beszédéből azt vettem ki, hogy nem nagyon rajong értünk. Kicsit elfáradtunk. Ajánlottam, hogy üljünk le a közeli parkban.

Sokáig szó nélkül ültünk. Néztem a hancúrozó gyerekeket, a távoli székesegyház karcsú tornyát, és élveztem a bágyadt napsütést. Elbóbiskoltam. Amikor felnyitottam szememet, és Antonra néztem, láttam, hogy elmélázva bámulja az imakönyvet, de gondolatai máshol járnak.

– Nem zavarlak, kedves Anton? – fordultam feléje. Összerezzent, mintha delejes álomból ébredt volna. Behajtotta bőrkötésű imakönyvét, s rám tekintett.

– Már éppen végeztem, Jovó atya.

– Mondd csak, Anton, nem tudod, vagy esetleg nem sejted, hogy Krisztics apát úr miért neheztel reám?

– Az apát úr? – kérdezte a fiatal pap s elmerengett. – Miből gondolja, Jovó atya, hogy az apát úr neheztel?

– Nem gondolom, tudom. Azelőtt esténként behívott magához, beszélgetett velem, most nem teszi. Kerüli a társaságomat. Hiszen ha sejteném, mivel bántottam meg, megkövetném őt, de fogalmam sincs róla.

Anton az imakönyvet simogatta.

– Igen, az apát úr... – mondta halkan. – Nagyon nehéz őt megismerni. Más ember ő, mint mi vagyunk. Nekem egyszer azt magyarázta, hogy isten igazi szolgája nem hivalkodik lépten-nyomon az ő hitével. A hit a lélek kincse, ott kell lakoznia az ember legbensőjében. Azt sem szereti, aki minduntalan istent emlegeti. Az apát úr sokat imádkozik, de olyankor mindig félrevonul, hogy más ne legyen tanúja, amikor ő az istennel beszélget. Én nagyon szeretem őt...

Van is eszébe imádkozni – gondoltam –, nyilván azért vonul félre, hogy titokban leigya magát. Csak az ilyen zöldfülűek hiszik. Gondolataimat nem közöltem Antonnal. Hangosan azt mondtam:

– Lehet, hogy rám is ezért neheztel. – Szomorúan ejtettem ki a szavakat.

Krisztics Belgrádból való hazajövetele után sem változott meg. Ivott-evett, és végezte megszokott tevékenységét. Egyik délután felkerestem szobájában. Az öreg délutánonként „elmélkedésre" vonult vissza, de sejtettem, hogy ez csak ürügy a zavartalan pihenésre. Ajtaját zárva találtam. Másodszori kopogtatásomra csoszogó léptekkel közeledett.

– Ki az? – kérdezte.

– Mihajlik Jovó – feleltem. – Beszélnem kell az apát úrral.

Kinyitotta az ajtót. Amint széttekintettem a szobában, azonnal láttam, hogy feltevésem helyes volt. A gyűrött, puha paplan arról árulkodott, hogy az öreg heverészett, a fehér tollpárnán átnedvesedett tenyérnyi folt pedig arról tanúskodott, hogy valami édeset álmodott.

– Mi jót hoztál, testvérkém? – kérdezte ásítva, és hellyel kínált.

Arcomról eltűnt a szerénység, mosolyogva ránéztem. Hangot változtatva megszólaltam.

– Mielőtt bármit is mondanék, szeretném, ha meginvitálna tisztelendőséged egy pohár borra, mert jobban tudok úgy beszélni. Ugyanis fontos közlendőim vannak. – Azzal az ajtóhoz mentem, és ráfordítottam a kulcsot.

Az öreg tágra meredt szemmel bámult rám. Nem szóltam, csak kihívó, szemtelen mosollyal néztem vele farkasszemet, majd kényelmesen elhelyezkedtem a karosszékben.

– Hm, hát ez meg mi, testvérkém? – mondta elképedve. Cinkosan ráhunyorítottam, s kezemmel jeleztem, hogy inni akarok. Az öreg megfordult, és a barnára festett imazsámolyhoz cammogott, nehézkesen lehajolt, a zsámoly mögül előkotort egy üveg bort. Megkapaszkodott a faalkotmány szélébe, és szuszogva felállt.

– Na... – a szekrényéből két kristálypoharat vett elő. Az üveget és a poharakat letette az asztalra, majd testét elerészte, belehuppant a karosszékbe. Tokája rengett, rózsaszín arcbőre fényesen csillogott. A nyitott ablakon beáramlott a meleg, illatos levegő.

– Tölts, testvérkém...

Megfogtam az üveget, teletöltöttem a két poharat.

– Vigyázz, minden cseppjére vigyázz – intett az öreg.

Felemeltem a poharat, mosolyogva az ablak felé tartottam, szakértelemmel néztem a csillogó gyöngyszemeket.

– Barátságunkra – intettem feléje, és kortyoltam egyet. Kíváncsian nézett rám. Megrágtam, öblögettem a számban, fejemet kissé féloldalt tartva, még a homlokomat is ráncba vontam.

– Nos, testvérkém?

Csettintettem a nyelvemmel.

– Tizennyolc maligános – mondtam elismerően. – Fejedelmi ital. – Azzal fenékig ürítettem a poharat.

– Na látod! – mondta az öreg, és keze fejével megtörölte duzzadt ajkát. – Így már egészen más, testvérkém. Így már igen...

Halkan nevettünk. A második pohár után megszólaltam.

– Apát úr tényleg azt hitte, hogy én...

– Azt, testvérkém, de így már jól van...

– Az csak olyan megszokás volt...

Hamarosan szót értettünk.

– Tudod, testvérkém, még diákkoromban – szuszogta derűs

arccal – anyám rajtakapott, amikor az egyik kis szobalányt nyomorgattam. – Mosolyogva keresztet vetett. – Isten bocsássa meg vétkemet. Szörnyen megbotránkozott, mert szegény anyácskám hivő asszony volt. Megígértette velem, hogy megjavulok. Akartam, de nem ment. Sehogyan sem sikerült. Nagyon nagy volt bennem a természet. Meg aztán, testvérkém, a lányok is szépek voltak. Hiába volt minden, én egyre csak kárhoztam, és a környező falvakban egyre több legenda keringett rólam. Apám nagyokat kacagott a vadászatok alkalmával meg a képviselőházban, dicsekedve mesélte kalandjaimat, amelyekkel öregbítettem a Krisztics-vajdák hírnevét. De nem úgy anyácskám és nagyanyám! Amikor aztán az egyik kismenyecske miatt erdőkerülő férje a vaddisznó helyett az őszi hajtáson engem vett célba, összeült a családi tanács. Nagyanyóé volt a döntő szó, mert övé volt a vagyon is. Így lettem szoknyás ember. Bölcs nagyanyám volt nekem. Azt mondta, legjobb lesz, ha bevonul – így mondta „bevonul" – papnak, mert a reverenda mindent eltakar. Hát ezért féltem tőled, amikor olyan kenetteljes voltál velem szemben. Élnünk kell, testvérkém, nem igaz? Ki így él, ki úgy él. Ki hogy tud...

Csakhamar megittuk a dalmát bort, aztán a tárgyra tértem.

– Engem, kedves apát úr, az érdekelne, hogy van-e már valami szervezet? Utasításom értelmében át kell vennem öntől mindent.

– Hát az, testvérkém, nincs. Én bizony nem csináltam még semmit, mert nem egyszerű dolog ám az.

– Nem értem, kedves apát úr. Nekem azt mondották, hogy...

– Mindegy, testvérkém, mit mondtak. Nincs, és kész. Csináljátok meg. Én segítek, de nem csinálom. Én már nyugodtan akarok élni.

– De miért tetszett azt jelenteni, hogy működő szervezet van...

– Hát, testvérkém, ami azt illeti, vanni, van, csak éppen fel kell venni velük a kapcsolatot.

– Milyen szervezetre gondol, apát úr?

– Anton Pavelicsére. Jó, hazafias szervezet az, testvérkém, sok mindenre használható...

Nem akarom részletesen leírni a beszélgetésünket. Sok értelme nem is lenne, mivel Krisztics apát a második üveg bor elfogyasztása után használhatatlan állapotba került. Annyit azonban sikerült

végül is megtudnom, hogy Krisztics alaposan félrevezette Tituszékat. Tudták róla, hogy részeges, de azt odaát nem sejtették, hogy barátunk a Kopjás-mozgalom érdekében semmit sem csinált, bár bizonyos kapcsolatai voltak a Pavelics-féle szervezettel. Azt is sikerült megtudnom tőle, hogy az Új-Horvátország nevű ifjúsági tömörülés ugyancsak Pavelicsék irányítása alatt áll. Öreg barátom azonban egy év óta teljesen visszavonult, mivel a titkosrendőrség szinte naponta foganatosított letartóztatásokat.

Június első felében felkeresett Titusz futárja. Semmiféle utasítást nem hozott, csak helyzetjelentést kért. Vegytintával részletes beszámolót írtam. Őszintén feltártam mindent, és türelmet kértem Titusztól.

Közben megkezdtem a rendszeres felkészülést. Sorrendet állapítottam meg. Bebarangoltam a várost; ismerkedtem vele. Alaposan tanulmányoztam, hol vannak átjáróházak, sikátorok, csendes cukrászdák, kétkijáratos éttermek. Hol vannak a rendőrőrszobák. Odahaza titkos írással mindent feljegyeztem. Aztán az emberekkel kezdtem ismerkedni. Úgy tekintettem őket, mint a sakkfigurákat, akik – majd ha eljön az ideje – a táblára lépnek.

Az apát urat nem hanyagoltam el, esténként beszélgettem vele, illetve őt beszéltettem. Főleg az emberekről. Tudtam, hogy a polgármester, a rendőrkapitány, a csendőrség vezetője kicsoda, kinek mi a kedvenc szokása. Gyűjtöttem az adatokat.

Július vége felé az egyik délelőttön – ketten voltunk csak az apát irodájában – Krisztics megszólalt:

– Mondd csak, testvérkém, értesz te valamit a szerelmi dolgokhoz?

Meglepődve néztem rá.

– Ne hozzon zavarba tisztelendőséged – mondtam mosolyogva.

– Komolyan kérdezem, testvérkém.

– Csak nem akarja, atyám, hogy ifjúkori botlásaimat...

– Nem, testvérkém – szakított félbe a szuszogó öreg, és a verejtékcseppeket törölgette kockás zsebkendőjével. – De ez a Jovica már lenyúzza a húst rólam...

– Ugyan, apát úr... És ki legyen az a Jovica?

Elnevette magát. Rózsaszínű tokája csak úgy rengett.

– Nono, testvérkém, ne tételezz fel rólam ilyen istentelen dolgokat. Hanem, Jovó testvérkém, tölts már egy pohárral.

Az öreg sohasem ivott vizet. Mikor felhajtotta a bort, tovább folytatta.

– Jovica távoli rokonom. Dumbics őrnagy felesége. Tudod, testvérkém, én már annak idején elleneztem ezt a házasságot. Az afféle katonák, mint az a Dumbics is, nem hódolnak a házastársi hűségnek. Szegény kis Jovicám. – Az öreg nagyot sóhajtott, azt hittem, kiszakad belőle a lélek. – Most szenved és sír. Megcsalja az a gazember. Összeszűri a levet a polgármester úr feleségével...

Izgalom fogott el, de palástoltam.

– Ki ez a Dumbics őrnagy, apát úr? – szóltam közbe.

– A zágrábi rajonnak a parancsnoka. De enné meg őt a fene. Én már azért sem szeretem, mert gyűlöli a horvátokat. Most meg az a viszony a polgármesternével. Istenem, milyen botrány lesz belőle.

Mintha a kérdés nem érdekelne, közbeszóltam.

– Világi dolgok ezek, atyám...

– De az a liba Jovica tönkremegy belé! Szerelmes abba az emberbe. Most meg azt kéri, hogy beszéljek a férjével. Na, testvérkém, mit tanácsolsz?

– Persze, a város már tud a viszonyról?

– Még csak az hiányozna. A polgármester úr olyan botrányt rendezne, amilyet a világ nem látott. Jaj, testvérkém, az Dumbics végét jelentené. A polgármester a királyi ház rokona.

– És tisztelendőséged mit tanácsolt Jovicának?

– Semmit.

Gondolkodva az ablakhoz léptem. Arcomat perzselte az erős nyári nap. Behunytam a szemem. Ezernyi színes, fénylő karika tágult és szűkült szemhéjamon át. Éreztem, hogy bőrömet tágítja, feszíti a napfény. Kész volt a tervem.

– Apát úr – mondtam mély meggyőződéssel –, én elintézem ezt az ügyet.

– Elintézed, testvérkém?

– Ismertessen össze Jovicával, a többit bízza rám.

Másnap már megismerkedtem Jovicával. A harminc év körüli, gesztenyebarna fiatalasszony nagy hatást tett rám. Arra gondoltam, milyen őrült lehet az a Dumbics, aki ezt a ragyogó fiatal-

asszonyt más nővel cseréli fel. Vagy a polgármester felesége még Jovicánál is kívánatosabb?

Az ízlésesen berendezett úriszobában ültünk. A zöld zsalugáteren keresztül fényhasábok szöktek a hűvös szobába. Jovica kíváncsian hallgatta Kriszticset, aki elmondta jövetelünk célját.

– Jovó atyában, lányom, bízhatsz. Mindent mondj el őszintén. Majd segíteni fog.

Jovica szégyenlősen lesütötte szemét. Hosszú pillái beárnyékolták barnapiros bőrét. Hosszú, fehér ujjait idegesen morzsolgatta.

Aztán Krisztics eltávozott.

Az asszony zavartan rám nézett, pár másodpercig tekintetünk egybefonódott, majd lehajtotta a fejét.

Nem szóltam, csak összeszűkített szemmel néztem. A kínos csendet meg kellett törni.

– Férjed hol van, lányom? – kérdeztem halkan.

Rám emelte bársonyos tekintetét.

– Dubrovnikban, tisztelendő atyám – pihegte alig hallhatóan –, szabadságát tölti ott.

– A polgármester úr is ott nyaral, nemde?

– Igen, atyám. A családjával együtt.

Lassan megindult a beszélgetés. Az asszony apránként elmondotta, hogy férje nagyon szép férfi. Egy év óta folyik a titkos viszony. A titkolózás, a botránytól való félelem Dumbicsot idegileg már kikezdte. Szolgálatát elhanyagolja, iszik, költekezik. A titkos találkozások nagyon sok pénzét emésztik fel. Jovicának az volt az érzése, hogy férje nem tisztességes úton szerzi meg a kettős élethez szükséges összeget. Szeretne rajta segíteni, de férje nem beszél vele, nem hallgat rá.

– Tetszik tudni, atyám, ha Mira szebb, fiatalabb lenne nálam, megérteném. De nem szebb. Nem vagyok babonás, de már arra is gondoltam, hogy Dusánnal bájitalt itattak, vagy megetették valamivel.

Nem szóltam közbe, hagytam, hogy beszéljen, tanulmányoztam gyenge pontjait, a tét a férje volt.

– Már az is felötlött bennem, atyám – hallottam az asszony remegő hangját –, hogy véget vetek a szenvedésemnek... Igen, ilyen

rémes gondolatokkal viaskodom. – Felemelte a fejét, rám nézett. Szeme könnyes volt.

– Szegény lányom – mondtam megértően. – Átérzem lelked vergődését és megértelek. Szeretetre teremtett az isten, szeretetéhségben szenvedsz. Megértésre áhítozol, és nem találsz megértésre. Bízzál bennem. Most mennem kell. Mindaz, amit elmondtál, mélyen megrendített. De hiszem, hogy isten segítségével megtaláljuk a kiutat. Akarok rajtad segíteni. Átgondoltam a hallottakat, és ha megengeded, holnap ilyentájt ismét felkereslek. Isten legyen veled. – Felálltam, áldást intettem feléje, aztán nyugodt, lassú léptekkel távoztam.

Másnap megfelelő mennyiségű bor segítségével alaposan kifaggattam Kriszticset Jovica múltja, családja felől. Rávettem az öreg papot, hogy olyan dolgokat is elmondjon, amelyek régen feledésbe mentek. Közben módjával itattam az öreget, mert a bor áldásosan hatott gondolkodására. Jovicának egyébként Krisztics volt a gyóntatópapja is, s számítottam rá, hogy az öreg olyan dolgokat is elmond, melyeket az asszony valószínűleg gyónás közben említett neki. Ezt akartam, azokra az apró kis esetekre voltam kíváncsi, amiket Jovica rejtegetett a világ elől. Délután rendbe szedtem magam, és felkerestem az asszonyt. Hosszan tartottam kezemben a kezét, miközben latinul mormogtam valamit. Szeméből bizakodást olvastam ki. Fülledt meleg volt. Hűsítő szörpöt ittunk. Úgy helyezkedtem el, hogy a félig elsötétített szobában a behulló fény az asszony arcára essen, én pedig háttal üljek az ablaknak.

– Mondd, lányom, hiszel-e istenben?

– Igen – hallottam a csodálkozó feleletet.

– Hiszed-e, hogy isten akaratából léteznek olyan erők, melyeket emberi elme képtelen felfogni?

– Milyen erőkre gondol, tisztelendő atyám?

– A szellem titokzatos világára, amelybe csak a beavatottak tekinthetnek és hatolhatnak be.

– Nem tudom... Én, tisztelendő atyám... nem is tudom, mit válaszoljak, olyan zavarban vagyok...

– Lányom, én megígértem segítségemet. Ennek fejében feltétlen őszinteséget kívánok. Felelj a kérdéseimre szívedből.

– Igen...

– Volt-e a házasságod előtt férfival viszonyod? Érintette-e tested férfikéz?

– Nem. Én tisztán mentem a házasságba, atyám...

Hazudsz – gondoltam magamban, de nem szóltam, hanem gépiesen tovább kérdeztem, miközben figyeltem arcának minden rezdülését.

– Vétettél-e már a házastársi hűség ellen? Ha igen, mikor?

– Nem vétettem – mondta bizonytalanul.

Pár percig hallgattam. Kezemet összekulcsoltam, a mennyezetre néztem, imát mormoltam. Mindezt úgy csináltam, hogy Jovica észrevegye. Tudtam, hogy meg fog döbbenni, de éppen ezt akartam. Minden nő lelke mélyén rabja a miszticizmusnak, és minden nőt meg lehet zavarni titokzatos mesékkel. Jovica elkényeztetett lány volt. Nagyon vallásos nevelésben részesült, tanulmányait az Orsolya-szüzeknél végezte, s tudtam, hogy ő sem kivétel. Azt sem hagytam ki a számításomból, hogy vidéken élt, és csak pár éve lakik városban, mióta asszony lett. Befejeztem imámat, és csodálkozó szemébe néztem. Hangom lágy, de parancsoló volt, amikor megszólaltam.

– Jer ide.

Felállt. Odahúztam magam mellé egy széket.

– Nézz a szemembe, Jovica. Drága lányom – mondtam lefojtott hangon –, én a beavatottak egyike vagyok. Isten abban a különös kegyelemben részesített, hogy beláthassak a múltba, és megismerhessem a jövendőt. Add ide jobb kezed. – Mintha villanyáramütés ért volna, amikor tenyerembe vettem puha, forró kezét. Éreztem vérének lüktetését. Enyhén megszorítottam ujjait, s miközben megdöbbent arcát néztem, magamban kedvem lett volna kacagni. – Jovicám, te nem mondtál igazat. Hazudtál – mondtam szigorúan. Lehajtotta fejét. Lágyan álla alá tettem kezemet, és gyöngéden felemeltem arcát. – Nézz rám, én megértelek, hozzám őszinte lehetsz. Szemedből kiolvasom a múltadat, botlásaidat. Nem voltál ártatlan, s férjed azért vált hűtlenné hozzád.

Arca elsápadt, megvonaglott. S mindazt, amit Krisztics apáttól hallottam, szépen rendre a megrémült asszony fejére olvastam. A fiatal uradalmi vadászt, aki ártatlanságát elrabolta, mikor az

Orsolyáktól végleg hazatért, dr. Sztankó orvost, a zágrábi nacionalisták vezetőjét, aki tavaly nyáron volt a szeretője.

Jovica fuldokló zokogásba tört ki. De nem engedtem, hogy magához térjen.

– Beszélj, lányom. Mondj el mindent, oly tisztán álljon előttem lelked, mint a hófehér papírlap. Mindent tudnom kell, másképp nem segíthetek.

És Jovica zokogva beszélt. Engem főleg Sztankó érdekelt. Aranyat értek az asszony szavai. Sztankóval a kórházban ismerkedett meg, amikor vakbélműtétet hajtottak végre rajta. Szerelem támadt közöttük. Akkor szakítottak, amikor az orvostól megtudta, hogy részt vesz a nacionalista szervezkedésben, és több merényletet hajtottak végre a szerb közéleti személyiségek ellen. Szakításuk nem volt haragos, Jovica a félelmével magyarázta és férje féltékenységével. Azt is megtudtam, hogy a férfi Jellasich utcai titkos lakásán szoktak találkozni. Sztankó Jovicát is szerette volna bevonni a mozgalomba, de az asszony nem merte vállalni a feladatot.

– Vannak, ugye, leveleid Sztankótól?

– Igen, de azokat Sztankó Alojz Olga aláírással küldte, mintha régi barátnőm lenne. És Alojz csak Olaszországból írt.

– Add ide a leveleket.

Jovica felállt, átment a szobájába, kis idő múlva halványzöld selyemszalaggal átkötött levélcsomagot adott át. Szó nélkül eltettem a leveleket. Felálltam. Atyásan megsimogattam arcát.

– Ne csüggedj, Jovica. Én látom a jövődet. Isten segíteni fog rajtad. Ami történt, isten akaratából történt, s mindaz, ami történni fog veled, az Úr nagyságát dicséri. Hajtsuk meg alázattal fejünket az ő mindenható akarata előtt. – Keresztet vetettem. – Most pedig figyelj jól rám. Amit hallasz tőlem, temesd el jó mélyen lelkedbe. Nagy veszély fenyeget. Sztankóék összeesküvését a rendőrség napokon belül felderítheti. Gondoltál-e arra, mi lesz, ha napfény derül a szerepedre, ha megtudják, hogy te az összeesküvők vezetőjének szeretője voltál? Mi lesz tisztességben megőszült apáddal, aki a horvát nemzetgyűlés egyik képviselője? Férjeddel, a királyi hadsereg magas rangú tisztjével? Ki fogja elhinni Belgrádban, hogy ők nem tudtak Sztankó összeesküvéséről? És a szégyen?

Jovica teste megremegett. A szerelemre vágyó asszony valóban

nem gondolt erre, s most, hogy a tényeket önkényesen csoportosítva nyersen eléje tártam, megrémült. Hiszen napirenden voltak azokban az időkben a letartóztatások. Láttam, hogy rosszullét környékezi.

– Lányom – vigasztaltam –, nyugodj meg. Én segítek rajtad.

A sakktábla figurái lassan gyülekeztek. Dr. Sztankó, Dumbics és a polgármester. Nekem több nem kell.

Elhatároztam, hogy dr. Sztankóval kezdem. Július közepe volt, rekkenő hőség. Az ország forrongott. A horvát nacionalisták függetlenségi törekvései felfokozódtak, az összetűzések a szerb rendőrség és a horvátok között naponta ismétlődtek. Az időpont alkalmasnak látszott elképzeléseim végrehajtására. Alaposan átgondoltam a Jovicától hallottakat, a Sztankóék által elkövetett merényleteket, és felkerestem az orvos rendelőjét. Úgy időzítettem, hogy lehetőleg utolsó legyek. Leültem az ízlésesen berendezett várószobába, és imakönyvembe mélyedve, türelmesen várakoztam. Nem sokáig kellett várnom. Mikor az utolsó beteg távozott, az ajtóban megjelent az orvos, és mosolyogva megszólalt.

– Parancsoljon, főtisztelendő uram.

Felálltam, és bementem a rendelőbe.

– Dr. Sztankó – nyújtotta felém barnára sült kezét.

Bemutatkoztam, s amíg helyet foglaltam az íróasztal előtt, a karosszékben, alaposan megnéztem barátomat. Magas, széles vállú fiatalember volt. Tudtam, hogy harmincnyolc éves, de fiatalabbnak látszott. Sűrű, vastag szálú, szőke haja napszítta volt, enyhén kiálló arccsontjára szinte pattanásig feszült bronzbarna arcbőre, világoskék szeme gyermekesen mosolygott. Az egész emberből bizakodó, derűs hangulat áradt. Vállizmai átdomborodtak a fehér vászonköpenyen, bal karját enyhén behajlítva lógatta, mintha örök életében aktatáskát cipelt volna. Kedves mosollyal a faliórára nézett és megszólalt.

– Mi a panasza, főtisztelendő uram?

Fáradt, levert hangon elmondottam, hogy másfél hónapja álmatlanságban szenvedek, reggelenként fejfájással ébredek, és gyakorta hányingerem van, különösen az utóbbi napokban.

Figyelmesen végighallgatott, kérdezgetett egyet s mást, alaposan megvizsgált. Csóválta a fejét, homlokát ráncolta.

– Nem találok semmi elváltozást – jelentette ki –, lehetséges, hogy valami idegzavarral állunk szemben. Sokat tetszik dolgozni, főtisztelendő úr?

– Nem, kedves doktor.

– Hát kérem, az lenne a legcélszerűbb, ha pár napra be tetszene feküdni a klinikára, és ott alaposan kivizsgálnánk. Addig pedig felírnék egy jól bevált idegcsillapítót.

Nem ellenkeztem. Energikusan kitöltötte a receptlapot, és mosolyogva átnyújtotta.

– Így ni. Szíveskedjék pár nap múlva felkeresni, és majd meglátjuk a további teendőket. De változatlanul amellett vagyok, hogy jó lenne azt a kivizsgálást megejteni.

– Sajnos, kedvesem, arra most nem vállalkozhatom. Ezernyi dolgom van. Mivel tartozom, kedves doktor úr?

Megmondta a vizsgálat árát. Kifizettem, és kényelmes mozdulattal visszatettem pénztárcámat a zsebembe. Láttam, hogy többször az órára tekint.

– Akkor pár nap múlva találkozunk, főtisztelendő uram. – Barátságosan nyújtotta a kezét, de én ülve maradtam. Pár másodpercig csodálkozva nézett, aztán nevetve megszólalt. – Megbocsát, tisztelendő atyám, de nekem... – Elhallgatott, és várta a válaszomat.

– Nagyon feltartom, kedves doktor úr? Csak pár perc...

– Igen, de időhöz kötött programom van, és kellemetlen lenne, ha késnék. Nagyon kínos, de meg kell értenie, főtisztelendő uram. Már így is elkések.

– Volt egy barátom, az annak köszönhette az életét, hogy a megbeszélt találkozóról lekésett – bölcselkedtem. – Különben is minden rendeltetésszerűen történik.

Az orvos szeméből eltűnt a gyermekes derű. Kék szemében megkeményedett a fény. Hangja is egy árnyalattal komorabb lett.

– Nagyon megtisztelő rám nézve főtisztelendő úr kedvessége, de most mégis arra kell kérnem, hogy beszélgetésünket halasszuk el.

Hangot változtatva megszólaltam:

– Tudja, kedves barátom, van egy régi közmondás, mely imigyen hangzik: „Amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra." – Kicsit cinikusan nevettem.

Sztankó nem felelt mindjárt. Szeméből láttam, hogy sejt valamit. Megkeményedett arcára mosolyt erőltetett, egészen közel jött hozzám, háttal az íróasztalnak dőlve megszólalt:

– De én – mondta lassan tagolva a szavakat, miközben szemembe nézett –, érti, tisztelendő atyám, én megtehetem, hogy holnapra halasszam azt, amit ma megtehetnék...

– Ó, kedves barátom, ezt nem hiszem. Maga nem az az egyéniség, aki a dolgait halogatja. Nem, nem... Példaképpen legyen szabad hivatkoznom Petrovics hadnagy szomorú esetére... – Elhallgattam, és mereven néztem az orvos arcának változását. A név hallatára megrándult barna arcbőre, szeme keskenyre szűkült, és nagyon jól láttam, amint köpenyének zsebében ökölbe zárja kezét.

– Szegény hadnagy – folytattam –, isten nyugosztalja, még ma is élne, ha egyesek elhalasztották volna vele kapcsolatos elképzeléseiket.

Persze, fiacskám, te nem tudod, ki volt ez a Petrovics. Ő volt az a szerencsétlen nyomozó, aki Sztankóék nacionalista szervezete után szaglászott, és nem is eredménytelenül. Ezért kellett elpusztulnia. A titkosrendőrség azóta sem bukkant a gyilkosok nyomára. Mindezt Jovicától tudtam, mert Sztankó elég ügyetlenül, de a körülmények kényszere folytán mindent elmondott szeretőjének.

Érthető volt Sztankó megdöbbenése. Ugyanakkor csodáltam idegrendszerét. Majdnem tökéletesen uralkodott magán. Nem szólt, csak bámult rám. Homlokát összeráncolta, aztán egy idő után, amikor már a közénk ülepedett csend kibírhatatlanná vált, megszólalt. Nagyvonalúan, mint az igazi játékosok.

– Szóval, maga tudja?

– Tudom, barátom, és még mást is tudok – mondtam palástolt izgalommal.

– Akkor, uram, játsszunk nyílt kártyákkal – hallottam elfojtott hangját.

– Játsszunk. De közölnöm kell, kedvesem, hogy én már lapjaim közül egy erős adut kidobtam.

– Mit kíván tőlem?

– Egy vagyok azok közül, aki hajlandó önnel és szervezetével együttműködni bizonyos cél érdekében.

– A nevét szíveskedjék megmondani.

– Nem hiszem, hogy a név fontos lenne ebben a játszmában, kedvesem – mondtam mosolyogva. – Különben is, a nevem nem mondana önnek semmit.

– Értem. És mi a véleménye arról, uram, ha én esetleg elhallgattatom önt?

– Nem hiszem, hogy megtenné. Annál okosabb, legalábbis feltételezem. Sejtheti, hogy nem egyéni akcióról van szó. Barátaim tudják, hogy ezekben az órákban önnél tartózkodom, és azt is tudják, hogy miért. Nem árulok el titkot, ha közlöm: visszatérésemet nagy bizakodással és reménnyel várják.

– Mit kíván?

– Tisztességes üzletet szeretnék kötni önnel. S hogy kétsége ne legyen, szeretném figyelmébe ajánlani a következő tényeket. Mindent tudok önről és szervezetéről. Még valamit. Szeretném, ha Dumbics őrnagy sohasem tudná meg kedves felesége hűtlenségét...

Sztankó kiegyenesedett. Szavaim szíven találták. Beleharapott szép ívelésű szája szélébe, megsimogatta homlokát, pár másodpercig tűnődött, majd rekedtes hangon megszólalt:

– Bocsásson meg egy pillanatra. – Felvette a telefonkagylót, idegesen tárcsázott.

– Halló... Milán, te vagy? Nem tudok részt venni a megbeszélésen... sajnálom... egy súlyos állapotban levő beteghez kell mennem. Igen... majd felhívlak. – Letette a kagylót, leült, aztán nyersen csak annyit mondott: – Beszéljen, hallgatom.

Részletesen elmondtam, mit kívánok tőle, miért vagyok itt.

– A magyar hazafiak titkos szövetsége, a Kopjások hosszú idő óta figyelemmel kíséri a horvát függetlenségi mozgalmat. Mivel közös ellenség ellen harcolunk, úgy gondoltuk, hogy össze kell fognunk. Nem arról van szó, hogy Horvátországot Magyarországhoz csatoljuk. Erről majd önök döntenek, kedves barátom, a függetlenség kivívása után. Mi tudjuk, hogy a független Horvátország kikiáltása egyúttal azt jelentené, hogy déli határunkon velünk szimpatizáló állam jönne létre. Ennek érdekében hajlandók vagyunk minden áldozatot meghozni.

– Mi a biztosíték arra, hogy ön nem provokál? – kérdezte Sztankó csillogó szemmel.

– Kedves barátom. A szervezetük tényekedése ismeretének birtokában a szerb rendőrségnek nem lenne szüksége semmiféle provokációra. De ha kívánja, én módot adok arra, hogy illegálisan átmenjen Magyarországra, és ott az együttműködés részletes feltételeit mozgalmunk vezetőivel megbeszélhesse. Addig is nekünk együtt kell működnünk. Nos, hajlandó?

Sztankó felállt, kezét nyújtotta.

– Elfogadom az ajánlatát.

Részletesen megbeszéltünk mindent. A siker fellelkesített. Arról volt ugyanis szó, hogy sikerült egy jól működő illegális szervezetet Kopjás-irányítás alá vonni. Ez több volt, mint amit akár én, akár Tituszék remélhettek volna.

Attól a naptól kezdve Sztankóék szervezetét már én irányítottam, és felhasználtam további munkámban.

A konspirációs szabályokat szigorúan betartottuk. Állandóan „kezelésre" jártam hozzá, de néha, amikor „gyengélkedtem", ő látogatott meg. Az orvos beszervezése után pár héttel részletes jelentést küldtem Titusznak, és ajánlottam, hogy az ügy nagy jelentőségére való tekintettel célszerű lenne, ha a Kopjás-vezetők személyesen találkoznának az orvossal. Hamarosan megkaptam a szűkszavú választ: „1929. augusztus 30-án Muharos főhadnagy várni fogja az orvost."

Tíz napom volt hátra a megadott határidőig. Nem akartam a véletlenre bízni a találkozást, ezért úgy határoztam, hogy biztonságos „kaput" nyitok a határon. Kézenfekvő volt Dumbics őrnagy. Őt kellett beszerveznem. Persze, ez megint nehéz feladat, de akkor én már a kockázatokat vállaló játékos idegtépő hangulatában éltem. Az őrnagy pár hete már visszatért szabadságáról, és mint Jovicától megtudtam, nagyon ideges, ingerült állapotban volt. Valószínűnek tartottam, hogy szerelmével, a polgármesternével nem sikerült zavartalanul találkoznia. Dumbics minden lépését figyeltettem, és minden fellelhető adatot összegyűjtöttem.

Dumbics őrnagy hatalmas termetű férfi volt. Széles vállai majd szétrepesztették az egyenruháját. Szép, férfias arcának különös színt adott tömött angol bajusza. Sűrű, fekete haja rakoncátlanul hullott homlokába. Mély basszus hangja betöltötte a szobát, ha

beszélni kezdett. Az egész emberből valami drasztikus, nyers erő sugárzott. Nem szerettem volna ölre menni vele.

Amikor Krisztics bemutatott, gyerekes örömmel rázta a kezemet, de láttam, hogy szeme zavaros az elfojtott idegességtől, ami nyilván rendezetlen életének volt a következménye. Folyton sűrű hajába turkált, ujjaival próbált rendet teremteni a homlokába hulló hajtincsek között. Mintha valami a torkán akadt volna, folyton nyelt, s ez beszédét szakadozottá tette. Testéből erős izzadságszag áradt, ami rám kellemetlenül hatott, de környezetét nem befolyásolta, valószínűleg már megszokták.

Néhány találkozás után összemelegedtünk. Vacsora után rendszerint az úriszobában beszélgettünk. Ezek a beszélgetések a szokványos témákat ölelték fel; a társasági pletykák, a napi politikai események szűk körében mozogtak. Dumbics nem volt lángész, nem voltak önálló elképzelései, megszállottja volt a pánszláv gondolatnak, és a horvátokat azért nem szerette, mert véleménye szerint a nagy törekvések sírásói voltak.

– Az ördögbe is, atyám – mondta mély basszusán –, ha rajtam múlna, bizony mondom, nagyon radikálisan elintézném ezt a függetlenségi mozgalmat.

– Nem olyan könnyű dolog ez, kedves őrnagy úr. Értesülésem szerint őfelségének sok gondot okoz a horvát kérdés...

– Hagyjuk a politikát, atyám! – vágta el szavamat. – Igaz, öreg-úr? – fordult gurgulázó nevetéssel az apát felé. – Én katona vagyok, nem értek a politikához. Adják ki a parancsot, a többit bízzák rám. Én tudom a dolgomat. De az ördögbe, ha valaki bántani merészeli a királyságot, annak beverjük a fejét... Egészségünkre...

Ittunk. Én módjával, Krisztics a tőle megszokott lendülettel, az őrnagy pedig katonás mohósággal. Jovica már előzőleg visszavonult. Dumbics, mint minden este, most is kedvenc adomáival szórakoztatott bennünket. Az apát nagyokat nevetett, törülgette izzadó homlokát, a bor is fűtötte az öreget, de egyébként is meleg volt. A nyitott ablakon fülledt esti levegő áramlott be, valami furcsa feszültség izzott a levegőben.

Az őrnagy az apáttal élcelődött, sikamlós tréfái, mint érzékeny női ujjak, végigcsiklandozták az öreget, hangosan kacagott.

– Igen, az ördögbe – nevetett Dumbics. – Hosszúfaluban minden fiatalember Krisztics apát úr rózsaszín bőrét örökölte. Hiába no, a papok nem tudnak vigyázni.

– És a katonák? – kérdeztem mosolyogva.

Dumbics rám nézett. Szemünk összevillant. Megsimogatta tömött bajuszát, s nevetve megszólalt.

– A katonák? Azok, atyám, értenek a finom munkához. Nemhiába stratégák.

– De azért, kedves őrnagy uram, előfordul, hogy elszámítják lépéseiket, és vereséget szenvednek.

– Azok rossz katonák. – Hangosan nevetett, villogó fogsora megcsillant.

– Nem mindig rajtuk múlik a csatavesztés – mondtam mély meggyőződéssel. – Volt nekem egy nagyon kedves iskolatársam, érdemes meghallgatni a történetét – folytattam. Az öreg Krisztics feje le-lehanyatlott, szemét csak nagy erőlködéssel tudta nyitva tartani. Dumbics érdeklődve nézett rám. – Én pap lettem, ő katona. Nagy jövőt jósoltak neki. A háborút vitézül végigverekedte, szép érdemeket szerzett. Ment is előre annak rendje és módja szerint. Megnősült. Egy dúsgazdag földbirtokos lányát vette el. Nagy szerelem volt közöttük, bár a nő lényegesen fiatalabb volt. Évekig nem történt baj. Pár évvel ezelőtt a barátomat az egyik határszéli helyőrség parancsnokának nevezték ki.

– Mi a neve a barátjának? – szólt közbe Dumbics.

– Nem a név az érdekes, hanem a történet, a csatavesztés – mondtam sejtelmes mosollyal. – Szóval, a barátom egy alkalommal meglátta a polgármester feleségét, és szerelmes lett az asszonyba. A polgármester öreg volt, az asszony pedig fiatal, és a barátom, mindent alaposan kiszámítva, megkezdte a manőverezést. Ment minden, mint a karikacsapás. Igen ám, csak valamit mégis kihagyott a számításból.

– Az ördögbe, ez valóban érdekes... – jegyezte meg az őrnagy és ivott.

– A polgármester a királyi ház rokona volt – folytattam jámborul –, ez volt az egyik hiba. A másik pedig az, hogy nincsen olyan titok, amely előbb vagy utóbb ne kerüljön napvilágra. Hugó, nevezzük így isten megtévedt bárányát, egyre mélyebbre süllyedt.

Mivel a szerelmi találkozók körülményesebbé váltak, Hugó úgy döntött: kibérel egy üresen álló villát a város szélén. Az ördög által sugalmazott gondolatot tettekre váltotta. Nekem nincsen gyakorlatom az ilyen bűnös dolgokban, de úgy gondolom, főúri hölgyhöz főúri környezet szükséges. Ezzel tudom csak megmagyarázni, hogy Hugó miért nyúlt a kincstári pénzhez. Sok csodálkoznivaló nincs ezen, mivel családi vagyona nem volt, felesége ékszereit pedig mégsem zálogosíthatja el egy királyi őrnagy. Hugó természetesen nem akarta ellopni a hadsereg pénzét. Nem, a barátom ilyet nem tett. Csak „kölcsönvette", abban a reményben, hogy hamarosan vissza fogja fizetni, abból a pénzből, amelyet a belgrádi kártyabarlangokban nyer. De nem kedvezett neki a szerencse, s az első alkalmi nyereségek után reményének ez a kútforrása kiapadt. Hugót azonban akaratos természettel áldotta meg az Úr, s mindenáron ki akarta erőszakolni vélt jussát a sorstól. Nem ment, mert az isten másképpen rendelkezett. S most az én kedves barátom fut a becsülete és a pénze után... Nem nagy ügy csak elszámította a lépéseket.

Felemeltem poharamat, a hamuszínűvé változott őrnagyra néztem, és mosolyogva mondtam:

– Egészségünkre, őrnagy úr!

Dumbics kezében megremegett a pohár, homlokán izzadságcseppek gyöngyöztek. Ezen egyáltalán nem csodálkoztam, hiszen félreérthetetlen volt előtte, hogy róla beszélek, még akkor is, ha mondataimat gyermekes játékossággal adtam elő. Szegény Dumbics nem sejtette, mennyi fontos adatot tudtam meg Jovicától, és azt sem tudta, hogy Dubrovnikból való visszatérése óta a Sztankó-szervezet megbízható tagjaival figyeltetem. Még álmában sem sejtette, hogy embereink nyomon követték őt Belgrádba, és azt is megtudtuk, melyik tiltott kártyabarlangba jár, mennyi adóssága van.

– Rosszul érzi magát, kedves őrnagy uram? – kérdeztem színlelt aggódással. Felálltam, és hebegő válaszát meg sem hallgatva, mentegetőztem. – Nem is tudtam, hogy gyengélkedik. Az istenért, miért nem mondta? Máris megyünk. – A borízű álmát alvó Krisztics hez fordultam.

– Ne... ne költse fel... – nyögte letörten a hatalmas ember.

– De...

– Várjon!... Csak egy perc... – Megtörölte homlokát, lapátkezét mellére szorította.

– Istenem, mi történt önnel?

– Nem tudom... talán a meleg...

A szél feltámadt, de nem hozott enyhülést. Nagyon távolról, a Száva felől villámlott. Vergődj csak – gondoltam magamban. Semmi szánalmat nem éreztem az összetört ember iránt. Ellenségem. És az ellenséggel szemben nincs kímélet a szívemben. Hatalmam, erőm felismerése örömmel töltött el, és felfokozta biztonságérzetemet. Most már nem menekülhet a kezem közül.

– Segíthetek valamit? – kérdeztem szánakozva.

Úgy láttam, megemberelte magát.

– Mindjárt elmúlik – magyarázta elhaló hangon, majd suttogva hozzátette. – A háború maradványa... néha valami forróság elönti a testemet, és a... mellemet mintha hevederrel szorítanák össze... De már jobb. – Mélyeket lélegzett, még kezét is széttárta, majd felállt, egy másodpercig megfogózott a szék karfájába, aztán tétova léptekkel az ablakhoz ment. Belemarkolt a nehéz bársonyfüggönybe, mintha le akarná szakítani, fejét hátrahajtotta, és kapkodva szívta a levegőt. Tudtam, hogy gondolatait rendezi, mérlegel, gyors számítást végez, mint a csőd előtt álló kereskedő, akinek lét és a nemlét kérdéséről kell döntenie. Én is villámgyorsan gondolkodtam. Félreismertem Dumbicsot. Mégsem az a könnyű ellenfél, akinek első percben hittem. Játékos, aki ugyan megszédült az első ökölcsapástól, de erős, szívós partner, gyorsan magára talált, és valószínűleg támadni fog. Tehát résen kell lennem, hogy méltóképpen visszaverhessem esetleges támadását.

Megfordult. Szeme ismét a régi fényben csillogott.

– No, már elmúlt, az ördögbe azt a nyavalyát...

– Hála legyen istennek...

– Érdekes volt a történet, tisztelendő atyám. Nagyon érdekes. És ha szabadna tudnom, mi lett a barátjával? Hugó... ugye, ez a neve? Nos hát Hugóval?

– Még semmi különös – válaszoltam kimért, nyugodt hangon. – De meggyőződésem, hogy minden tőle, az ő okosságától függ.

– Hogyan érti ezt, atyám? – Összeszűkült szemmel nézett rám.

– Sokat gondolkoztam barátom jövője felől – mondtam, és a poharat felemelve kortyoltam egy keveset. – Az ügyről ma még csak hárman tudnak: Hugó, a polgármester felesége és én. De megtudhatja más is. Mondjuk, a polgármester, aki, mint mondottam, a királyi ház tagja. Ebből még túl nagy botrány nem származna. Hugót szép csendben leszerelnék, felesége elválna tőle. A nagyobb baj a vagyonnak beillő adósság, a kincstári pénz jogtalan felhasználása, a hamisított csekkek. Ez viszont már lefokozás, és minimum öt év fegyház. És még valami. Ez utóbbiról a polgármester felesége sem tud. Szegény asszony, mennyire csalódna lovagias szerelmében, ha megtudná, hogy Hugó közönséges sikkasztó.

– Valóban kínos dolog – mondta mélyen elgondolkodva Dumbics. – De azt mondja meg, tisztelendő atyám, hogyan tudna Hugó segíteni a helyzetén?

– Hogyan? – Felvontam szemöldökömet, és halkan, mély meggyőződéssel folytattam. – Hajlandó vagyok válaszolni, de nem szeretném, ha az apát úr felébredne. Esetleg átmehetnénk a dolgozószobájába?

Dumbics felállt. Homlokába hulló haját ujjaival hátrafésülte, aztán az ajtó felé mutatott.

– Parancsoljon.

Futó pillantást vetettem az alvó apátra, és átmentem a másik szobába.

Dumbics az egyik nádfonatú székre mutatott. Palástolta, de jól láttam, remeg a keze. Mosolya is torz vigyor volt. Kényelmesen leültem.

– Tehát – szólalt meg cigarettára gyújtva – mit tanácsolna Hugó barátjának, tisztelendő atyám?

– Fogadja el a feléje nyújtott segítő kezet.

– S az a kéz hogyan tudna segíteni rajta?

– Például kifizetné az adósságait, és azonkívül ellátná egy-két jó tanáccsal.

– Mindezért mit kellene Hugónak tennie?

– Aláírna, mondjuk, egy adóslevelet a kölcsönvett pénzről, és a hitelezője bizonyos kéréseit teljesítené.

– Milyen természetűek azok a kérések? – Az őrnagy szeme ijesztően összeszűkült. Nekem sem volt mindegy. Élet-halál kérdése

forgott kockán. Hiszen láttam olyan öngyilkost, aki megmentőjét is magával rántotta a mélybe. Mi lesz, ha Dumbics nem fogadja el ajánlatomat, hanem felveszi a telefont, és értesíti a kémelhárítókat? Gondolkodhat úgy is, hogy ezzel sok mindent jóvá tehet. Esetleg rám veti magát és megfojt. A szerbek nagyon vadak, sok mindenre képesek. Mivel a támadás veszélyét csökkenteni akartam, minden egyes kiejtett szót hangsúlyozva, megszólaltam.

– Elfelejtettem közölni, kedves őrnagy úr, hogy illetékes egyházi feletteseimtől engedélyt kaptam arra, hogy ezt a tanulságos kis történetet ma este okulásképpen elmeséljem. Feletteseim kíváncsian várják visszatérésemet.

– Azok a bizonyos kérések érdekelnének, tisztelendő atyám, amelyeket Hugónak kellene teljesíteni, ha történetesen elfogadná a segítő kezet.

Mielőtt válaszoltam volna, döntöttem. Ha Dumbics a telefonhoz nyúl, keresztüllövöm. Csuhám zsebébe nyúltam, és megmarkoltam revolverem agyát.

– Először is azt kérném tőle, hogy feleségével béküljön ki. Aztán pedig azt, hogy szakítson a szeretőjével.

– Azonkívül?... – Összeráncolt homlokkal nézett rám.

– Azonkívül, hogy bizonyos szolgálatokat tegyen bizonyos szerveknek.

Megrándult. Annyira figyelt, hogy elfelejtette szívni a cigarettáját.

– Beszéljen világosan. Milyen szervekről van szó?

– Nem tudom, ön meg fogja-e érteni. Hugó bizonyosan megértené.

– Talán én is megértem.

– Rendben van, elmondom. – Rágyújtottam. Pár pillanatig néztem a kígyózó, kékes füstoszlopot. – Egyházamnak szüksége lenne arra, hogy adott esetben megbízottait illegálisan juttassa át a határon. Hogy miért, ezt most nem kívánom részletezni. Magyarország nagyon érdekel bennünket. Munkánk eredményes ellátása szükségessé teszi ezeket az elővigyázatos intézkedéseket. Mondhatnám azt is, hogy ez a munka egyetemes keresztényi érdek, de nem akarok nagy szavakat használni. Nem nagy dolog az egész. Hugó könnyen és minden kockázat nélkül megteheti, mivel az

egész határszakasz az ő rajonjába esik, s bármikor bárkit feltűnés nélkül áttehet Magyarországra, és átsegítheti az odaátról jövőket.

Kínos csend ereszkedett közénk.

– Mit tenne ön akkor, tisztelendő atyám, ha Hugó egy nap gondolkodási időt kérne?

– Közölném vele, őrnagy uram, hogy nem áll módomban a kért haladékot megadni, mert amennyiben éjfélig nem tudnám feletteseimnek Hugó beleegyező nyilatkozatát prezentálni, másnap reggel nyolc órakor a vezérkar főnöke bosszús arccal és jogos felháborodással olvasná azokat a dokumentumokat, amelyek Hugó bűnösségét a napnál fényesebben bizonyítanák. Ezt pedig én Hugó jövője érdekében sem vállalhatom.

Dumbics őrnagy arca verejtékben fürdött. Fejét tenyerébe hajtva gondolkodott. Nem zavartam. Szívem a torkomban dobogott, és nagyon kimerültnek éreztem magamat. Hátamon nyirkos lett az ing, gyomrom remegett. Nem tudom, mennyi ideig ültünk némán, összeszorított fogakkal. Talán órákig. Arra rezzentem fel, hogy Dumbics teljesen összetörten megszólalt:

– Tisztelendő atyám, diktálja a nyilatkozatot.

Mintha mázsás súly szakadt volna le a hátamról.

Dumbics hosszú évekig dolgozott a Kopjásoknak Hugó álnév alatt. Egy hét múlva pedig dr. Sztankó, ha késve is, de minden baj nélkül találkozott Titusszal Magyarországon. Azt hiszem, sejted, hogy a polgármester feleségét sem hagytam futni. Szerencsétlen asszony majdnem szörnyethalt, amikor a beszervezési okmányt aláírta. De mást nem tehetett. Nevét ismerte az ország, a közvélemény tisztelte őt, s igazán kínos lett volna, ha szerelmi viszonyának részletei napvilágra kerülnek. Persze neki nem volt különösebb feladata. Hetenként szépen sorjában elmondott mindent, amit férjétől hallott. Néha elhozott egy-két bizalmas iratot is, de hát az ilyesmi együtt jár ezzel a szolgálattal.

Aztán a szervezet irányítását Sztankó vette át, én pedig búcsút véve barátaimtól, a jól végzett munka tudatával hazautaztam Magyarországra.

...Az élmények annyira felkavartak, hogy pár napig pihennem kellett.

Apatikusan feküdtem, és azon gondolkodtam, hogy mi mindent

írjak még meg. Az egyes részleteknél nem öncélúan időzök. Jugoszláviai tevékenységemet azért eresztettem ilyen bő lére, hogy világosan lásd azokat a nehézségeket, melyekkel meg kellett küzdenem. Büszke voltam arra az utamra, és szerénytelenség nélkül állítom, hogy kevés Kopjás-szervező tudta volna utánam csinálni. A jugoszláviai vonal kiépítése nagyon nagy jelentőségű volt. A Dumbics által nyitott határkapu ugyanis lehetővé tette a veszélytelen közlekedést. Én csináltam, és a babért mégiscsak más aratta le. Ez a jól kiépített vonal tette lehetővé, hogy Tituszék Jankapusztán titkos kiképző tábort létesítsenek a horvát terroristák számára, ahol évekig képezték ki Sztankóék embereit. S amit ezen a réven elértek, később világszenzáció lett.

*

Kopogtattak. Solti főhadnagy lépett a szobába, engedélyt kért jelentések átnyújtására.

Szürke iratgyűjtőt tett az alezredes asztalára. Korondi tanulmányozásukba mélyedt, ahogy elolvasott egy-egy papírlapot, megjegyzésekkel és utasításokkal látta el.

– Jól dolgoznak a fiúk – mormolta, és a jelentéseket Kada elé tolta. – Olvassa! Fejlődnek az események! – Szaporán összedörzsölte a tenyerét.

Jó kedve van az öregnek – gondolta Kada.

Korondi újból elkezdte gondolkodó sétáját, végül megállt Solti előtt.

– Vezesse be Perlaky Máriát. Beszélgetésünk után gondoskodjék róla, hogy a szállodába kísérjék. Reggel menjenek érte, tíz órára legyen itt, és egész nap tartózkodjon az épületben. Az alosztályvezetőket pedig reggel kilenc órára kéretem.

– Értettem!

Néhány perc múlva Mária bejött a szobába. Kezében papírlap volt, átnyújtotta Kadának.

– Eddig nem volt alkalmam átadni. Tessék, a jelszavak és a jelhangok.

– Foglaljon helyet! – Korondi a kezét nyújtotta. – Hogyan telt a napja? Nincs panasza vagy kérelme?

– Kisírtam magam alaposan, nem öröm temetőbe menni. Szegény anyácskám... De így jobb neki. Hat éve halott. Én megkönnyebbültem, hiszen eddig azt sem remélhettem, hogy valaha eljutok a sírjához. Panaszom, kérelmem nincs. Várom a kérdéseket.

Korondi közben letelepedett íróasztalához, papírt, ceruzát készített elő.

– Elöljáróban szeretnék tisztázni egy kérdést. Rajnay Zsolt 1949-ben bekövetkezett disszidálásáig végeredményben itthon mint rezidens működött?

– Igen.

– Tehát neki is volt valamilyen azonossági száma?

– Igen, először harminckettes volt, mert akkor még nem alkalmazták a gyógyszeres szertartást, csak egyszerűen bemondtak számokat egymásnak. Később, amikor rátértek a tablettás megoldásra, kisebb számokat kellett adni, mert nagyon körülményes lett volna annyi gyógyszert kiszámolni. Így aztán, amikor 1956-ban visszajött Magyarországra, a tizenkettes számot kapta.

– De rá is vonatkozik az előbbi vallomásban említett migrénines legalizálás?

– Igen, természetesen.

– Jó, köszönöm. Most térjünk rá egy másik kérdésre. Milyen feladatok képezik az ügynökségek alaputasításait?

– 1956 előtti feladatokról nem érdemes beszélnem, az eredményeket tapasztalhatták. Akkor sokkal több rezidentúra működött, pontosabban nem is rezidentúrák voltak azok, hanem szervezetek. Ezek a szervezetek jelentős részükben megsemmisültek, lelepleződtek, felszámolták őket. Sokan a tagok közül kimenekültek az országból. Felszámolásukkal kapcsolatban megjegyzem, hogy zömében nem mint Kopjás-szervezetek tagjai buktak le, hanem valamilyen konkrét bűncselekmény miatt vonták felelősségre őket. Ezeket a cselekedeteket többé-kevésbé vállalták – mint Rajnay Zsolt is –, de a szervezetről, érthető okokból, egyik sem beszélt.

– Tud néhány adatot adni a felkutatásukra?

– Természetesen.

– Ez persze most nem sürgős, ezek az emberek amúgy is ki van-

nak kapcsolva a közéletből. Ha a virulens baktériumokat felszámoltuk, ráérünk ezekkel foglalkozni.

– Folytatom. Az ellenforradalom után már nem lehetett szó szervezetekről, hanem csak legszigorúbban konspirált, mély illegalitásba kényszerített ügynökségekről. Ezeket is újjá kellett szervezni. Bizonyos mértékig megváltoztak a feladatok, ha a cél maradt is a régi. 1957 nyarán, úgy emlékszem, júniusban, Münchenben titkos értekezlet volt. Részt vettek rajta a nyugati titkos szolgálati megbízottak, magyar részről biztosan ott volt Bakó vezérőrnagy, Horányi ezredes, Rajnay Ákos, Daróczy és mások is. Az értekezletről csak annyit tudok, amit Rajnay Ákos néhány szűkszavú kijelentéséből rekonstruálhattam magamban. Ennek lényege a következő: a fegyveres harc időszaka elmúlt, fegyveres akciók kirobbantására nincs talaj Magyarországon. A felkeléshez szükséges pszichikai adottságok minden tényezője hiányzik. Új eszközhöz kell nyúlni. A jelenlegi helyzetben egyetlen lehetőséget látnak. Megítélésük szerint a párt nem egységes, a párton belül éppúgy fellelhetők a jobboldali, mint a baloldali frakciózás csírái. Ebbe a hasadékba kell beleilleszteni a feszítővasat. A dogmatikusokat piszkálni kell balról, a revizionistákat, a Nagy Imre szimpatizánsokat uszítani jobbról a párt irányvonala ellen. Az egyik oldalról liberalizmussal kell vádolni az új Központi Vezetőséget, a másik oldalról kérlelhetetlenséggel. Az egyik oldalról Rákosi és Gerő politikájának helyességét kell suttogni – hivatkozva arra, ha szilárdan az ő kezükben lett volna a hatalom, ellenforradalom se lehetett volna –, a másik oldal dobja be a köztudatba, hogy a kínaiak sem értenek egyet a szovjettel, nekünk is lazítani kell barátságunkat a Szovjetunióval. Nem tudom, érthetően mondom-e ezeket a dolgokat? Nem vagyok pallérozott politikus.

– Teljesen érthető, amit mond – válaszolta Korondi –, de ha nem is értettük volna, másfél éve szajkózza ezt minden variánsban a Szabad Európa Rádió.

– Igen, ők is képviseltették magukat a tanácskozáson.

– Jó szolgálatokat tesz nekünk a SZER. Mindig felhívja a figyelmünket, mire kell nagyon ügyelnünk. A politikai koncepciók világosak, ezen nem érdemes sokat meditálnunk. A felderítési feladatok megváltoztak az előző évekkel szemben?

– Lényegében nem. A különböző szakosított vonalak kifejezik a célokat is. Nem véletlenül építenek hálózatokat a fegyveres testületek, az ipar, a közgazdaság, az állam- és pártapparátus, a közlekedés területén. A diverziós csoportok tevékenységének tervét sem kell bővebben magyaráznom. Még csak annyit, hogy minden csoportnak feladata és kötelessége minden egyéb tevékenységen felül a szovjet elleni felderítés. A szovjet hadsereggel kapcsolatos legfontosabb felderítési szempontok: egységek szervezete, létszáma, magasabb parancsnokságok, az egységek ütőképessége, tűzereje, tűzgyorsasága, felszerelése. Fontos minden kiképzéssel kapcsolatos kérdés, valamint új fegyverek vagy szervezeti módosítások jelentése. Kaszárnyákról, táborokról helyszínvázlatokat kell készíteni, égtáj, utak, megközelítési lehetőségek és vonatkozási pontok feltüntetésével. Üzem- és robbanóanyag-raktárak pontos felderítése, bejelölése, sebezhetőségük és béníthatóságuk megállapítása. Felderítési feladat a magasabb parancsnokságok tisztjeinek névsora, feltüntetve szokásaikat, emberi gyengéiket, esetleges szenvedélyeiket is stb.

– Ez világos. Ezzel szemben nem értjük, hogy Rajnay Ákos csak magyar ügyekkel foglalkozik, vagy vannak egyéb feladatai is? Miért Nyugat-Berlinben él? Van ennek különösebb indoka?

– Igen, van. Rajnay nemcsak magyar ügyekkel foglalkozik, hanem mint specialistát, Gehlen felhasználja a Német Demokratikus Köztársasággal szemben is. Önök nyilván tudják, hogy Berlin nyugati szektora hemzseg a különböző titkosszolgálati ágenstől. Ennek a „szakmának" egész krémjét felsorakoztatták oda, és óriási kiterjedésű munka folyik ott elsősorban az NDK, de a speciális berlini helyzetet felhasználva a Szovjetunió, Csehszlovákia és Lengyelország ellen is. Ide kellenek az olyan tapasztalt emberek, mint Rajnay. A demokratikus szektorral szembeni diverziónak is egyik szervezője az öreg. Sokat tudna mesélni a magdeburgi Ernst Thälmann Művekhez beépített ügynökségről; hogyan idéztek elő rövidzárlatot az eberswaldi erőműnél, milyen szabotázsakciókat hajtottak végre vasúti tartálykocsik ellen, hogyan bukott le Warnemündében egyik diverziós ügynöke.

– Kérem, Mária – szakította félbe Korondi –, holnap legyen szí-

ves egy aprólékos, részletes jelentést készíteni a maga által ismert NDK-ellenes vonalakról. Tudja memorizálni őket?

– Hogyne. Egy jelentést már készítettem, amelyet Berlinben hagytunk, de ez csak egyetlen üggyel, Kurt Zieger mérnök személyével, és az ugyanabban a vegyiüzemben dolgozó Helmuth fedőnevű ügynökkel foglalkozott.

– Amit már leírt, nem kell bedolgoznia a feljegyzésébe.

– Értem.

– Most pedig... azt hiszem, fárasztó napja lehetett...

– Nem! Nem!

– Már intézkedtem, hogy hazakisérjék. – Korondi felállt a helyéről, az ajtóig kísérte a lányt. – Pihenjen. Viszontlátásra!

Mikor becsukódott Mária mögött az ajtó, Korondi a telefonhoz sietett. Tárcsázott.

– Elvtárs, hogy áll az őrizetes az írással?... Jó... hagyja ezt a részt befejezni, utána vezesse be hozzám! Köszönöm!

– Nemsokára hozzák Rajnayt. Addig olvassunk.

*

Hazatérésem után Titusz örömmel fogadott. Soványabb lett. Barátságosan megölelt, szorongatta a kezemet.

– Nagyszerű munkát végeztél, Ákosom.

Szerényen mosolyogtam, és vártam az elismerések folytatását. Vártam, de megfeledkeztek rólam. Csak annyi történt, hogy soron kívül előléptettek, de továbbra is szolgálaton kívüli állományban maradtam. Fizetésemet rendszeresen kaptam, s mivel távollétem alatt egy fillért sem vettem fel, nagyobb összeg állt rendelkezésemre. Nagyon magányosnak, elhagyottnak éreztem magamat. Írtam Magdának, hogy térjen vissza hozzám, felejtsük el, ami köztünk történt.

A karácsonyt már együtt töltöttük. Anyád harminchat éves volt, kívánatos, hódító jelenség. Nem beszéltünk a múltról, a jövőnek akartunk élni. Újabb megbízást nem kaptam. Zsolt a szünidőt odahaza töltötte, te nem jöttél haza. Bátyád megerősödött, megnyúlt, majd kicsattant az egészségtől. Boldog hetek következtek. Zsolt elutazása után furcsa nyugtalanság vett rajtam erőt. Mi tör-

tént tulajdonképpen? – tűnődtem. Miért nem vesznek tudomást rólam? Negyvenhárom éves fejjel a félreállított emberek kesernyés életmorzsáin tengődjem? Erre nem vagyok hajlandó, s a bennem rejlő képességek nagy tettek végrehajtására predesztinálnak.

Sok éjszakám álmatlan forgolódással telt el, és idegállapotomat képtelen voltam Magda előtt rejtegetni.

– Nem alszik, kedvesem? – kérdezte egyik éjjel. Magamhoz szorítottam forró testét, csókolgattam a haját.

– Mi bántja? Talán tudok segíteni – súgta.

– Magdám, te hiszel bennem?

– Miért kérdez ilyen furcsákat? Kiben hinnék, ha nem magában? Tudja, Ákos, különélésünk ideje alatt az egyik csillagász barátommal elkészíttettem a maga horoszkópját. Maga a kor embere. Nagy dolgokat fog még végrehajtani.

Kesernyésen felnevettem.

– Ákos, maga nem hisz az asztrológiában?

– Dehogynem, kedvesem. Nem is azon nevettem...

Erősen szájon csókolt.

– Rajtam nevetett? – kérdezte lihegve.

Részletesen elmondtam neki szerbiai küldetésemet. Magda figyelmesen hallgatott. A cserépkályhában duruzsolt a tűz, az ablakredőnyöket halkan rezegtette a szél.

– Látod, kedvesem, ez bánt – fejeztem be. – Elvégeztem a feladatomat, jóformán meg sem köszönték, a kegyelmes úr még arra sem tartott érdemesnek, hogy kihallgatáson fogadjon, és megrázza a kezemet. De a tegnapi újságban olvastam, hogy Mártonffy ezredest vezérőrnaggyá léptették elő, és magas kitüntetést kapott. Vajon miért? Az én sikeremnek talán csak Titusz örült.

– Titusz – hallottam Magda hangját, s ahogyan a pap nevét kiejtette, az volt az érzésem, hogy legyintett is hozzá.

– Neked, kedvesem, más véleményed van Tituszról? – kérdeztem. – Titusz igazi jó barát.

Magda sokáig hallgatott. Éreztem, hogy valamit rejteget előttem. Egy idő után megszólalt.

– Ákos, fogadjuk meg, hogy őszinték leszünk egymáshoz. Soha többé nem rejtegetünk egymás előtt semmit. Lássa be, hogy egymásra vagyunk utalva, együtt többre megyünk.

– Hát fogadjuk meg. Nekem nincsen ellenvetésem.

Azt az éjszakát azóta is a meglepetések éjszakájának nevezem. Mert amit Magda elmondott, valóban megdöbbentő volt számomra. Titusz barátom lényegében nem tett mást, csak annyit, hogy elutazásom után leutazott Magdához Nádudvarhelyre, és aláíratott vele egy nyilatkozatot, vagyis beszervezte őt a Kopjásmozgalomba. Vanda lett a fedőneve. Anyád először nem akart kötélnek állni, de barátom kényszerítette. Azt hiszem, fiacskám, könnyen kitalálod, hogy mivel. Kaposyval folytatott viszonya, az elköltött pénz, a vásárolt ékszerek arra a felismerésre bírták anyádat, hogy engedjen. Mit tehetett mást? Én távol voltam, és ott voltatok ti is. Titusz, a kedves barát, világosan megmagyarázta neki, hogy a ti jövőtök is anyád elhatározásától függ.

– Gazember – mondtam fojtott hangon.

– Őszintén mondom, kedvesem, nem látom világosan ebben az ügyben Titusz szerepét.

– Mi az, ami nem világos?

– Titusz – folytatta Magda – azzal jött, hogy megbízásból cselekszik, ő is mélységesen fel van háborodva, de elvállalta a megbízatást, nem akarta, hogy valami durva, faragatlan fráter végezze el azt, amit mindenképpen el kell végezni. Mint mondta, ezt barátságból teszi.

– Feladatot is kaptál? – kérdeztem.

– Igen. Odaát voltam több mint három hónapig Erdélyben. Nagyváradon és Kolozsvárott.

Magda részletesen elmondott mindent. A Kopjások egyik rezidense Nagyváradon élt mint gabona-nagykereskedő. Magda, aki jól beszélte a román nyelvet, hamis iratokkal mint közeli rokon meglátogatta „nagybátyját" bizonyos örökösödési ügyben. Feladata az volt, hogy a sziguranca egyik századosát szervezze be. A megbízást sikeresen végrehajtotta, de fiacskám, azt már nem írom le, hogy milyen áron. Nekem is fájt végighallgatnom anyád beszámolóját, nem akarok neked is fájdalmat okozni.

Így kapcsolódott be Magda most már szervezetten és örökre a munkába. Akkor éjszaka mintha ismét egymásra találtunk volna. De érzéseink nem voltak már a régiek. Meg kellett állapítanom, hogy nem tudok „mindent feledve" ölelni, nem tudom felszaba-

dultan átadni magamat a szerelem érzésének. A lelkemben összecsomósodott keserűséget nem oldotta fel többé semmi. Ott láttam magam előtt a román tiszt élvezettől eltorzult arcát, Kaposy szenvedélytől izzó szemét és a többi fantom alakot, velük együtt öleltem, velük együtt csókoltam, és pokoli kínokat álltam ki. Minél jobban akartam feledni, annál élesebben rajzolódtak ki lelki szemeim előtt a gyűlöletes arcok, és felzaklatott fantáziám minduntalan zavaró képeket varázsolt elém. Egy ideig titkoltam érzéseimet, de Magda észrevette.

Már régen túl voltunk a tavaszi fagyokon, a nap szokatlanul melegen sütött, a gyümölcsfák virágba borultak. Az ég is valószínűtlenül kék volt. Délelőttönként a kertben dolgozgattam, vagy ellenőriztem az alkalmi kertész munkáját. Magda új lányt szerzett, Esztit, egy tizennyolc éves parasztlányt.

Titusz január óta Olaszországban tartózkodott. Gondtalanul éltünk. A nádudvarhelyi birtokot a kastéllyal együtt bérbe adtuk. Szabad időmet olvasással, nyelvtanulással töltöttem. Közelebbről kezdtem ismerkedni a marxizmussal. Megszereztem a Kommunista Kiáltványt, Leninnek számos német és angol nyelven megjelent művét. Mindezek mellett érdeklődéssel olvasgattam a különböző filozófiai tanulmányokat. Amikor jobban elmélyedtem a kommunista tanokban, akkor kezdtem megérteni Titusz gondolatait, melyeket tizenhét tavaszán fejtett ki előttem. Akkor ismertem fel igazán, milyen erővel állunk szemben. Azt tudod, hogy harmincban nagy nyomor szakadt az országra. Soha nem látott méreteket öltött a munkanélküliség, és ez nagyon kedvező talajt teremtett a kommunisták illegális munkájához. Ugyanakkor azt is láttam, hogy a nyomor nemcsak forradalmasítja a tömegeket, hanem züllesztí is, és alkalmas talajt teremt a demagógok számára. Figyelmesen tanulmányoztam a Németországból érkező híreket. Hitler személye felkeltette érdeklődésemet. Ki az az ember, mit akar, mi az elképzelése, célkitűzése? Megismerkedtem közelebbről gondolataival. Antibolsevista koncepciója szimpatikussá tette előttem. Megállapítottam magamban, hogy Magyarországnak Németországgal, az új Németországgal kellene kapcsolatait mélyíteni, és nem az olaszokkal. Az olaszokat én túl rapszodikusnak ismertem, jobban tetszett a szigorú német fegyelem, a megalapozott határo-

zottság, a célra törés. Biztosra vettem, hogy Hitler a jövő embere, és hamarosan magához fogja ragadni a vezetést. Elképzelésemet arra alapoztam, hogy az angolszászoknak is érdekük Hitler uralomra jutása. Ezt magyaráztam Magdának is. Nem értette, pedig anyád igen okos nő volt. Kihoztam a kertbe a térképet, és kiterítettem az asztalra. Akkor már marxista ismereteim felhasználásával kezdtem magyarázni.

– Nézd csak – mutattam ujjammal a térképre –, ez itt a Szovjetunió. Száznyolcvanmillió ember. Őrült iramban épül. Itt a kommunizmus szilárdan megvetette a lábát. Szovjet-Oroszországnak az a feladata, hogy világforradalmat robbantson ki. Az első lépcső Európa, a második Ázsia. Na, most nézd – Angliára, Franciaországra, Németországra mutattam –, ezekben az államokban kapitalizmus van. Európa sorsa, jövője Németországban dől el. És Németországban közel nyolcmillió fegyverforgató szövetségese van a szovjetnek. De Franciaországban is jelentős kommunista erők vannak. Ha Németországban győz a kommunizmus, a szovjettel együtt forradalmasítják Európát. S akkor mehetünk mi is, mert vitéz Rajnaykra és Rhédey bárónőkre Sztálinéknak az égvilágon semmi szükségük nincs. Érted most már?

– Azt hiszem, értem.

– Hitler antibolsevista. Mozgalma nagy tömegeket fog át. Lehetősége van a győzelemre, ha támogatást kap. Hindenburg rendszere nem életképes. Vagy a kommunisták, vagy Hitler. Más választás nincs. Nos, az angolok szerinted kit fognak támogatni?

– Világos, hogy Hitlert – felelte Magda.

– És nekünk kit kell segítenünk?

– Hitlert.

– Hát erről van szó. Még akkor is a kisbajuszost kell támogatnunk, ha egyébként személyileg antipatikus. Mert ne felejtsd el, Magdám kedves, itt, ebben a nyomorult országban is élnek, és jelen vannak a bolsevisták. És fogalmunk sincs, hogy hányan vannak.

Még sokáig beszélgettünk. Lassan alkonyodott. A kertben vacsoráztunk. Eszti ügyesen tálalt. Vacsora után Magda, feketéjét kevergetve, megszólalt: – Beszélhetnék magával Ákos?

– Parancsolj, kedvesem.

– Egy idő óta olyan furcsán viselkedik velem. Kedves, figyelmes, igazán nem lehet panaszom, de az az érzésem, hogy mint feleség, mint asszony már nem kellek magának. Ne, Ákos, ne szakítson félbe. Régen akartam erről beszélni magával. Örülök, hogy most elég bátor vagyok. Ákosom, tudom, hogy sok butaságot követtem el magával szemben, de higgye el nekem, hogy azoknak az időknek örökre vége. Megnyugodtam, most már szeretnék végleg maga mellett maradni. Ákosom, maga azt mondta, megbocsátott. Most mégis úgy érzem, nem. De lehet, hogy tévedek. Talán van valakije, akit jobban szeret nálam. Kérem magát, ha így van, mondja meg. Nem fogok neheztelni. – Elhallgatott, könyörögve nézett rám. Haja lágyan omlott vállára, szembogara magába gyűjtötte az alkony vibráló fényét.

Magamhoz vontam, megcsókoltam homlokát.

– Kedvesem – mondtam lágyan –, hidd el, változatlanul szeretlek, és nem haragszom rád. Én nem is akarlak elveszíteni. Örülök, hogy egymásra találtunk. – Aztán őszintén elmondtam neki mindent. Gyötrő érzéseimet, pokoli képzeteimet. – És nem tudok megszabadulni ezektől a fantomoktól – folytattam. – Nekem nagyobb kín ez, mint neked.

– Értem – suttogta Magda. Könnyei végigperegtek arcán, ráhullottak kezemre, és égettek, mint a forró ólom. Többé sohasem láttam őt sírni.

*

Telefon berregett. Korondi füléhez szorította a kagylót.

– Elindulhatnak! – Letette a kagylót, Kadához fordult. – Fejezzük be az olvasást, vendéget kaptunk: hozzák Rajnayt.

Összeszedte az asztalon heverő papírlapokat, becsukta a mappát, és a páncélszekrénybe helyezte.

Mire elkészült, már bevezették Rajnay Zsoltot. Megborotválták, de arca gyűrött volt, álmatlan éjszakai órákról tanúskodtak a mély, fekete árkok szeme alatt. Feszes mereven állt az ajtó mellett, bal kezében papírlapokat tartott szinte védekezően maga előtt, másik kezét halinanadrágjához szorította.

Korondi hosszasan nézte a fiatalembert. Mennyire alázatos

most – gondolta –, de milyen gonoszak tudnak lenni, ha hatalom van a kezükben. Milyen kíméletlenül gátlástalan, céltudatos gyilkos az apja. Ez semmivel sem különb, apja fia, de az ő képességei nélkül bűnöző. Még nem volt ideje annyi gaztettet elkövetni, mint az öregnek, de a maga obulusait már belevetette az ördög serpenyőjébe. Már az is bőségesen elég, amennyit eddig tudunk róla, de még van valami... Rajnay Ákos már nyugodtan leírja a gyilkosságait. De notórius gyilkos gyermekének sem jelent lelkiismereti problémát egy emberélet kioltása. Még van egy elszámolatlan halott, még van egy emberélet, amelyet erőszakosan kioltottak, és gyilkosa még nem bűnhődött... Régen volt, tíz éve annak... Szegény Veronika... Csak a tények számítanak – bizonygatta magának –, nem befolyásolhatnak feltételezések, még kevésbé indulatok.

Kiszabadította magát a terméketlen tépelődések köréből, hangja már a megszokott határozottsággal csengett.

– Jöjjön közelebb, és foglaljon helyet.

Rajnay félszeg bizonytalansággal telepedett az íróasztal elé, kezét térdére helyezte. Korondi jól látta idegesen feszült, várakozó remegését. Bizonyosan váratlanul érte leleplezése, személyazonosságának megállapítása. Arra számíthatott, hogy a börtön biztos óvóhely számára, ott kereshetik a legkevésbé. Valószínűtlennek tarthatta, hogy személyével még egyszer foglalkozni fognak. Most összeomlott az egész elképzelés, nincs kialakult védekezési taktikája, teljesen sötétben tapogatózik, fogalma sincs, mennyit tudnak róla. Abban bizonyos lehet, hogy sokat. Az 1948-as lebukások számtalan adatot feltártak a tevékenységéből. Azért menekült akkor, mert nem lehettek kétségei a következményeket illetően.

Kiegyenesedett, merev derékkal ült, szemben az alezredessel, idegei végsőkig feszítetten várták a kérdések ostromát. Gondolatai állandóan egyetlen körben keringtek: mennyit tudhatnak róla, mit tudnak bizonyítani? A kettő nem ugyanaz; ha sokat tudnak, nagyon kellemetlen. De ez önmagában még nem végveszély. Csak ha bizonyítékok vannak, akkor éleződik életre-halálra a harc. Rajnay agyában lázasan rajzottak a gondolatok. Milyen esemény válthatta ki a jelenlegi helyzetet? Valaminek történnie kellett. Elképzelhetetlen, hogy az elítéltek valamilyen adminisztratív ellen-

őrzése során ugrott ki a valódi neve. Talán rosszul legalizált papírjai árulták el? De most, két év múlva?...

Érezte, ennél komolyabb dolgok történhettek. Nem annyira a régebbi dolgok, inkább a háború utániak aggasztották. Azóta tíz év eltelt. Sok minden elavult, érdektelenné vált, nehezen bizonyítható. Bár ott is van egy pont, ami nagyon forróvá teheti helyzetét. De ki tudhat arról? Biztosat csak az apja tud az ügyről. Tehát nyugodt lehet. Talán Titusz bácsi is tudta, de inkább csak sejtette az igazságot – ez sem veszély. Nem vallhatta róla. Ja, igen! Máriának is fecsegett egyszer, de Mária biztonságban van, erről sem fenyegeti veszély...

A többi régi ügy?... Úgy hallotta, a felkelés alatt sok irat elpusztult; miért ne reménykedhetne, hogy az 1948-ban ellene tett vallomások is megsemmisültek? De akkor mégis hogyan alakult ki ez a helyzet? Csak nem buktak le a rezidentúrák? Akkor vége mindennek; ezen a vonalon eljuthattak hozzá, és bizonyítani is tudnak.

Mit tudhat róla ez a kellemetlen modorú, alezredessé kipucolkodott bugris? Nem szabad elbizakodnia; ezek nagyon veszélyesek tudnak lenni. Természetes paraszti eszükön nehéz túljárni. Ez különösen magabiztosnak látszik, mint akinek minden ütőkártya a kezében van. De vigyázat, már ezek is tudják, milyen egy pókerparti; lehet, hogy nincsenek jó lapjai vagy csak kevés, viszont jól blöfföl. Csak nem beugrani semmibe, teregesse ki kártyáit az asztalra. Látni kell, mit tartogat a kezében.

Korondi törte meg a pillanatnyi csendet.

– Ha kérelme vagy panasza van, most előadhatja, mielőtt a kihallgatását megkezdem.

– Jelentem, semmilyen panaszom nincs.

– Egészségi állapota?

– Köszönöm, alezredes úr, leszámítva egy kis kezdődő influenzát, semmi bajom nincs.

– Majd küldök orvost, jó? Kérem az új feljegyzését. Elkészítette?

– Igen, parancsoljon. – Átnyújtotta a papírlapokat.

Korondi figyelmesen nézte őrizetesét.

– Ugyebár, ez a feljegyzés az ön őszinte vallomását tartalmazza?

– Igen. Az összes kérdésre az igazságnak mindenben megfelelő választ adtam.

– Szóval, éppen az ellenkezőjét írta le az előbbi feljegyzésének.

– Kérem, lényegében azonos az előző vallomásommal – mert akkor is az igazat írtam –, de némi módosítást eszközöltem. Pontosabban talán... hogy úgy mondjam... megfelelőbb megvilágítást alkalmaztam egyes pontok kidolgozásánál.

– Akkor nem is fárasztom magam a kézirat tanulmányozásával. A hazugság hazugság marad ibolyakék vagy halvány rózsaszínű megvilágításban is.

– Kérem, én az igazat írtam.

– Tehát arra kényszerít, hogy elolvassam az írását? Jól van, elolvasom. Bár nem hiszem, hogy a különböző világítási effektusokkal lekötné a figyelmünket.

Korondi kezébe vette a papírlapokat, olvasni kezdett. Kada élesen figyelte a fogoly arcvonásait. Rajnay igyekezett a nyugodt lelkiismeretű ember közömbösségével viselkedni. Tekintete végigpásztázta a bútorokat, nézte a falon függő Lenin-képet, megpihent a sarokban terpeszkedő, vaskos páncélszekrény tömegén.

Korondi hamar végzett az olvasással, kis mosoly vibrált ajka szögletében. Figyelmesen nézte a mereven tekintetébe kapaszkodó, kékesszürke szemet.

– Nincs értelme, kedves uram, ezt a játékot unalomig folytatni.

Szemét nem vette le Rajnayról. Lassú, kimért mozdulattal ismét kettészakította a papírlapokat.

– Látja? Szokott helyére kerülnek az írásai. – A paksamétát nyugodt kézmozdulattal a papírkosárba dobta. – Mi a célja ezekkel a gyerekesen primitív mellébeszélésekkel? Ön egyáltalán nem gondolkodik logikusan. Annyit feltétlenül tudnia kellene, hogy 1948-ban már sok adat állt rendelkezésünkre, és 1949-ben számos jegyzőkönyv született a tevékenységéről. Országos körözés alatt állott, és nem homályos feltételezések, hanem bizonyítható tények alapján kerestük. Akkor eredménytelenül, mert mire apparátusunk megmozdult, ön már megbízóinak védelmét élvezte túl a ha-

tárokon. Ha értelmesen védekezne, vagy legalábbis igyekezne szavainak hitelt keresni, legalább ezeket a régi dolgokat kellene – az ön megfogalmazásával élek – megfelelő, valódi világításba helyezni. Márpedig nemcsak a régi dolgokról tudunk, hanem a legfrissebbekről is. Bebizonyítjuk magának, Rajnay, hogy nem beszélünk a levegőbe. A birtokunkban levő adatok és tények nagyon makacsok. Makacsabbak, mint maga. Viselkedésével arra kényszerít bennünket, hogy konok, megátalkodott ellenséget tekintsünk magában. A javíthatatlan ellenséggel szemben pedig csak a harc és a megsemmisítés eszközei célravezetők. Mi a véleménye erről?

Rajnay Zsolt két kezével a székét markolta, kissé előredőlt felsőtesttel ült a helyén.

– Kérem, nem értem, mit akarnak tőlem, nem tudom, milyen vallomást kívánnak kiszedni belőlem. Ha világosabb kérdéseket kapok, inkább tudok válaszolni. Alezredes úr arra utasított, hogy tevékenységemről készítsek feljegyzést. Kérem, úgy általánosságban nehéz válaszolni, nem tudom, mi érdekli önöket, miről írjak? Amit eddig leírtam – látom –, érdektelen volt, de ha a kérdések világosabban lennének megfogalmazva, konkrétabb lenne a válasz is.

– Tehát a harc mellett döntött, Rajnay? Nem gondolja, hogy ezt az ütközetet már elvesztette? Helyes! Eddig arról volt szó: kérdéseket kap, felelnie kell. Látom, ez nem járható út. Akkor ezentúl nem felelnie kell, hanem jelentést kell készítenie. Jó lesz így?

– Kérem, én rendelkezésére állok, illetve rendelkezésére kell állnom. Várom a kérdéseket.

– Jól van, Rajnay, kezdhetjük. – Korondi előrehajolt, és rákönyökölt az íróasztalra. – Mielőtt orvos jöhetne influenzája gyógyítására, csak én részesíthetem kezelésben. Mi a panasza? Hőemelkedése van?

Rajnay meredten ült, érezte a közeledő veszélyt, de még nem értette, hová akar kilyukadni az alezredes.

Korondi még jobban előrehajolt.

– Fejfájás kínozza?

Dermedt csend ülte meg a szobát. Rajnay rángatózó szemhéjai összeszűkültek, homlokán elmélyültek a ráncok. Gerincét a rémü-

let hidege borzongatta. Már kapcsolt, hogy katasztrófa történhetett. Földcsuszamlás. Mi történt, merre meneküljön?

Korondi halkan, de határozott hangon kérdezett.

– Ugye, fáj a feje? Ez természetes, hiszen influenzás, megengedi, hogy segítségére legyek?

– Kérem...

– Minek kínlódni a fájdalommal, mikor megbízható gyógyszerek vannak? Nem is magyar – ha nem bízik a magyar gyógyszervegyészetben –, hanem német. Nyugatnémet.

Rajnay megbabonázva figyelte Korondi mozdulatait. Az alezredes a zsebébe nyúlt, és lassan, körülményesen fehér, bádog gyógyszerszelencét húzott elő. Kirakta maga elé az asztalra.

– Látja, mintha csak számítottam volna arra, hogy magának influenzája lesz, és fejfájás gyötörheti. Bár ezt a szert, tudomásom szerint, inkább migrénes, ideges fájdalmaknál használják. Ám valószínűleg önnek is ilyen fejfájása van – vagy lesz. Mindenképpen hasznos, ha bevesz belőle.

Az elítélt dülledt szemmel meredt a lapos dobozra. Migränin. Megjelentek homlokán az első verítékcseppek.

Korondi tenyerébe tette a dobozt, a szemét pillanatra sem vette le Rajnayról.

– Láthatja, eredeti Hoechst-gyártmány, komoly világcikk. Sajnos, Magyarországon nem kapható, csak olyanoknak van, akik Nyugatról jönnek.

Lassan kinyitotta a dobozt, húsz tabletta sorakozott benne egymás mellett érintetlenül.

– Parancsoljon! – Korondi hangja kemény volt, hideg, ellentmondást nem tűrő.

Rajnay, mint aki révületben cselekszik, remegve nyúlt a dobozhoz. Reszkető kézzel kivett egy tablettát, és maga elé helyezte az asztalra.

– Kedves uram, addig se kínlódjon, amíg az orvos felkeresi, tartalékoljon néhányat a későbbi fejfájásokra. Jó szívvel adom.

Korondi lassan egyenként kiemelte helyükről, és sorba rakta az íróasztalra a tablettákat.

– Egy... kettő... három... négy... öt... hat... – nézte Raj-

nayt, akinek már verítékben úszott a homloka. Számolt tovább.
– Hét... nyolc... kilenc... tíz... tizenegy.

Korondi előtt tizenegy tabletta feküdt egyenes sorban, szemben a Rajnay által kiemelt, egyetlen darabbal.

– Látja, Rajnay, kiszámoltam. Pontosan annyit, amennyit kellett. Sem többet, sem kevesebbet. Tizenegy meg egy, az tizenkettő. Nem négyet számoltam, mint Kovacsóczynál, sem nyolcat például, mint Lehnernél – ez utóbbinál egyébként a müncheni kiképzés elég hiányos volt, ezt csak mellékesen jegyzem meg –, hanem pontosan tizenegyet, annyit, amennyire szükség volt. Remélem, most már tisztábban lát. Gondolom, kérdéseim konkrétabbá váltak. Feltételezem, hogy ezentúl más alapokon tárgyalhatunk?

Rajnay nem válaszolt, görnyedt, roskatag roncs lett, pillanatok alatt éveket öregedett. Eszelősen, kidülledt szemmel meredt a tablettákra, a három függőleges, barna sávra a lapos, fehér dobozon.

Korondi ütötte a forró vasat.

– Szükséges a jelszó-jelhang váltás is? Mert csak így szabályos. Vagy megelégszik ennyi legalizálással?

Rajnay nem felelt.

– Válaszoljon! – csattant a parancs.

– Ennyi is... elég – nyöszörögte Rajnay, cserepes ajkait nedvesítette.

– Most már megérti, mit értettem azon, hogy ezentúl nem felelnie kell, hanem jelentést készítenie? Leigazoltam magam. Ön köteles rendelkezésemre állni, és jelentését átnyújtani. Igaz, nem Grünewaldba jut a jelentése, de kénytelen megalkudni a változhatatlannal. Megértett?

Rajnay még nem válaszolt. Megsemmisülten bámult maga elé. Végül megszólalt rekedt, tompa hangon.

– Kérek egy cigarettát.

– Tessék! – Korondi odatolta a cigarettás dobozt. Kada tüzet adott. Rajnay mélyen leszívta a füstöt, aztán hirtelen mozdulattal felvetette fejét.

– Ha kiadok mindenkit, mit kaphatok cserébe?

– Eddig nem értette a kérdéseimet, most én nem értem a magáét!

– Elmondok mindent mindenkiről. A kezükbe adom magam,

felhasználhatnak. Nagyon jó kapcsolataim vannak, rengeteg hasznot hajthatok önöknek. Minden utasításukat végrehajtom.

– Értem, de nincs felhatalmazásom ígéreteket tenni. Ezzel szemben kötelességem figyelmeztetni, hogy a töredelmes beismerés és felderítő jellegű vallomás minden körülmények között helyzetének enyhítését jelentheti.

– Nem vagyok kétéves! – Torz vigyor rángatózott a viaszsárga, izzadt arcon. – Enyhén húznak fel, ugye? – Már teljesen elvesztette önuralmát, öklével a térdét verte, haja izzadt csomókba gubancolódott. Már nem beszélt, hangja rikácsolásba csapott. – Értsék meg, a legjobb ügynökük lehetnék, beférkőzhetnék mindenhová, ott lehetek mindenhol, ahová maguk soha nem juthatnak be! Nem értik?

– Ki ellen akar dolgozni? Az apja ellen?

– Mit érdekel az apám! – A halálfélelem verítékében fürdött az arca. – Ő sem törődött velem! Egész életében csak a szeretőinél koslatott. Voltak szüleim? Mindketten csak az élvezeteiknek éltek. De én is élni akarok! Értik?! Élni! – Már ordított, eszelősen verte a mellét. – Élni akarok! Nem érdekes, milyen áron... Fizetek... Annyit, amennyit kell. Szabják meg az árát!

– Csillapodjon, Rajnay. Viselkedjen emberhez méltóan. Nem köthetünk üzletet magával, nem vagyunk kereskedők. Sorsáról nem én, hanem a feletteseim fognak dönteni, a törvény szabta lehetőségek keretein belül. De ahhoz, hogy valamilyen döntés szülessen, előbb vallania kell. Becsületesen, férfiasan. Nem lehet szó alkuról, nincs lehetőség fegyverszünetre. Minden eszköz, adat, bizonyíték a kezünkben van. Csak fegyverletételről, feltétel nélküli megadásról lehet szó. Megértett?

– Megértettem – mondta most már nagyon halkan. – De lehet valamilyen reményem? Figyelembe veszik ajánlatomat?

– Semmit sem veszünk addig figyelembe, amíg nem fekszik itt az asztalomon olyan vallomás, melyet nem kell papírkosárba dobnom. Érti? Határozzon.

– Vallomást teszek.

– Jó, meglátjuk.

Korondi Solti főhadnagy számát tárcsázta.

– Főhadnagy elvtárs, átkísértetem Rajnay Zsoltot, kezdje meg a

kihallgatását, jegyzőkönyvezze a vallomását. Köszönöm! – Azután Kadához fordult.

– Kísérje át Rajnayt, ön jöjjön vissza.

Rajnay, mintha részeg lenne, vagy zsibbadt lábai nem bírnák a testét, úgy támolygott az ajtó felé. A főhadnagy támogatta.

Mikor Kada visszaérkezett, a bordó mappa már ismét az íróasztalon volt, eltűnt a migränines doboz. Korondi tűnődve állt az ablak mellett, azután fel-alá járkált.

– Mint egy patkány! – mormolta inkább magának, mint a főhadnagynak.

Korondi íróasztala mögé ment. Leültek.

– Alezredes elvtárs, mi a véleménye Rajnay ajánlatáról?

– Véleményem? – Jobb szemöldöke a homloka közepéig szaladt. – Gazember. Egyébként csalódtam benne, azt hittem, sokkal keményebb, jóval bátrabb lesz. De ezek ilyenek: nagylegények, amíg nem szorítják sarokba őket, amíg falkában vannak. Huligánok, akár csőnadrágba bújnak, akár világfias frakkban pompáznak. Az öreg Rajnay keményebb ellenfél lenne és elegánsabb vesztes. Egyébként – hogy a kérdésre is válaszoljak – erkölcsi lehetetlenség ezzel a banditával bármilyen tárgyalásba bocsátkozni. Mellesleg megjegyezve, szakmailag is értelmetlenség. Nekünk egy tennivalónk van: kérdezni. Neki egy a feladata: válaszolni. A mérlegelés a bíróságra tartozik. Világos?

– Világos, alezredes elvtárs. Még csak azt nem értem, honnan szerzett ilyen gyorsan Migränint?

– Szerencsénk volt, Fortuna istenasszony beleszólt javunkra a Kopjások ügyébe – nevetett Korondi. – A napokban Benke őrnagy osztályán volt dolgom, ahol az elvtársakat a legnagyobb gondban találtam. Tíz nappal ezelőtt határőreink illegális határátlépőt kaptak el. Az atyafi befelé igyekezett az országba. Rozgonyi Istvánnak hívják a derék utast, de nem lehetett mindig utazó. A Ludovika egyik sokat ígérő kádere lehetett ez a vállalkozó szellemű, határon átcsúszkáló globetrotter. Nem volt hajlandó elmondani, mi járatban van nálunk. Azon töprengtek éppen az elvtársak, hogyan közelítsék meg, miképp bírják szólásra. Tanácsot adni nem tudtam, de szerencsére én is beletúrtam az ex-hadfi motozási anyagába. Nem volt abban semmi különös. De megakadt a

szemem ezen a migränines dobozon, amit ma olyan jól felhasználhattunk. Még szóltam is az elvtársaknak, ha a gondoktól migrént kapnának, azonnal orvosság is akad. Mikor Perlaky vallomását hallgattam, azonnal tudtam, hogy Rozgonyi barátunk személyében Kopjás futárcsuka akadt horogra. Érti már? Kölcsönvettem a dobozt, úgy gondolom, még további feladatai is lesznek a tablettácskáknak. Világos?

– Értem, alezredes elvtárs. És Rozgonyi kihez jött?

– Ezt még nem tudjuk, mert megállapodtunk Benke elvtárssal, hogy ők beszüntetik a kihallgatásokat, és várják az itteni fejleményeket. Talán Rajnay Ákos írásában találunk valamilyen támpontot erre az úriemberre is. Viszont maga ne felejtse el Perlakyt megkérdezni. Azután ha világosan látunk, esetleg mi is befűtünk ennek a Strogoff Mihálynak. Ne várjon hiába az a szegény rezidens...

– Nincs összefüggésben Rozgonyi behatolása Perlaky szökésével?

– Nincs. Rozgonyit korábban indították. Szóval, így lettem Migränin-tulajdonos. Van még kérdése?

– Több nincs, alezredes elvtárs.

– Akkor olvassunk. Előbb azonban nekem van kérdésem. Nem feledkezett meg semmiről?

Kada kérdő arccal meredt a parancsnokára, azután eszébe jutott valami.

– Még mindig szükségünk lehet erre? – A papírkosárra mutatott.

– Mit gondol, Rajnay most már csak igazat fog vallani? Attól még messze van. Valószínűleg megtört a jég, de a teljes olvadáshoz még további melegítésre lesz szükség.

Kada főhadnagy szó nélkül kiürítette a papírkosarat.

*

Titusszal rendszeresen találkoztunk. Vagy ő keresett fel, vagy én őt. Nem tettem említést róla, hogy ismerem Magda beszervezésének történetét. Nemrégen tért haza Olaszországból, és lelkesen beszélt Mussolini zsenijéről.

Türelmetlenül szóba hoztam mellőzésemet.

– Valószínűleg nem volt kielégítő a munkám, ugye, kedves Titusz? – kérdeztem fanyalogva.

Sovány, lázrózsás arcán bosszúság suhant végig. De szokása szerint fegyelmezte magát.

– Kitűnő munkát végeztél, Ákos. Kitűnő munkát. Azonban...

– Azonban? – Kíváncsian felvontam szemöldökömet.

– A Kopjás-mozgalmat Bethlen háttérbe akarja szorítani. Elvben elismerte szükségességét, de működését csak bizonyos feltételek mellett hajlandó engedélyezni.

– Milyen feltételekre gondolsz?

Titusz hosszasan gondolkodott.

– Azt hiszem – mondta kisvártatva –, hogy a miniszterelnök maga sem tudja, mit gondol. Úgy vélem, neki egyáltalán nincs ínyére ez a mozgalom, azért beszél összevissza a „történelmi feltételekről", de ennél, értesülésem szerint, többet nem mond.

– Ezek szerint leállt a mozgalom működése?

– Arról nincsen szó, csak átmenetileg visszahúzódott.

– De mitől tart Bethlen?...

– Nézd, Ákos – mondta mély meggyőződéssel Titusz. – A gróf jó politikus, de nekünk nem megfelelő. Láthatod, a revízió kérdésében is nagyon óvatosan nyilatkozgat. Azt hiszem, fél az olasz barátságtól. Neki sokkal jobban imponálna a szoros angol vagy francia szövetség...

– Őrült – szóltam közbe. – Hát nem látja, hogy a franciák milyen nagy szeretettel dajkálják a kisantantot?

– Véleményem szerint – folytatta Titusz – ennek a politikai vonalnak hamarosan meg kell buknia. Sokkal határozottabb vezetésre van szükség. Tehát, Ákosom – úgy gondolom –, most már világos előtted a helyzet. Nem állítottunk félre. Tartalékban vagy. Nemcsak te, mások is. Noha számodra most hoztam megbízást.

Kíváncsian fordultam feléje.

– Nem ülnénk ki a kertbe? – kérdezte Titusz. – Olyan jó idő van.

Kisétáltunk. A nap már a budai hegyek fölé húzódott. Az orgonabokrok árnyéka megnyúlt a kavicsos úton. Hozattam egy üveg bort, leültünk a diófa alá. Megkönnyebbülve vettem tudomásul,

hogy nem vagyok félreállított ember, számítanak rám, és ez a tudat jókedvre hangolt.

– Igyunk, kedves Titusz – mosolyogtam a papra, és töltöttem az erős badacsonyiból.

– Csak keveset...

Koccintottunk. Nagyon jólesett a hideg bor.

– Magda? – kérdezte Titusz.

– Jól van – feleltem. – Általában jól vagyunk, csak bosszantott a mellőzés gondolata. De hát megvigasztaltál. Most már nincsen semmi baj. A vakációra a gyerekek is hazajönnek, Zsolt is, Attila is.

– Ők is jól érzik magukat?

– Hála istennek – mondtam mosolyogva. – Zsoltra bizonyosan nem fogsz ráismerni. Komoly fiatalember. Csak nagyon vad és nagyon akaratos. Nemrégiben írt az iskolaparancsnok. Panaszkodott a magaviseletére. Különben nagyon jól tanul.

– És Attila?

– Hát az egészen más fajta. Mintha nem is a mi gyerekünk lenne. Aggaszt, hogy sokat betegeskedik. Régen nem láttam szegénykét. Osztályelső. Tanárai nagyon kedvelik.

– Nyárra ő is hazajön?

– Nagyon szeretném. Igyál – kínáltam. Lassan, szürcsölve itta az aranysárga bort. – Úgy terveztem, hogy a nyáron pár hétre mind a négyen elutazunk Olaszországba.

Titusz letette a poharat, rám nézett.

– El akartok utazni?

– Szeretnék. Most van pénzem. Tudod, nagyon takarékosan élünk.

János, a kertész közeledett felénk.

Titusz megvárta, amíg elhaladt mellettünk, s egy darabig elgondolkodva meredt maga elé.

– Szóval, Olaszországba akartok utazni?

– Igen.

– Jó lenne elhalasztani az utazást – mondta Titusz. – Volna most egy megbízatásunk...

– Mi lenne az? – kérdeztem, és felhajtottam egy pohár bort. A kert végéből idehallatszott a vízsugár sistergő hangja és János

halk danolása. Előttem ismeretlen népdalt dünnyögött, dallama nagyon hasonlított a régi templomi énekekhez.

– Emlékszel még Bob Hastingsre?

– Az angol kapitányra? Emlékszem.

– Hát erre a névre: Hochmann? – Mosolyogva nézett rám, mint a tanár, aki emlékezésből vizsgáztatja a tanítványát.

– Hochmann... Hochmann... – morzsolgattam fogaim között a nevet, és lázasan kutattam emlékeim között. – Megvan – mondtam diadalmasan. – Hochmann a textilgyáros, aki feljárt a kapitányhoz. Igaz?

Titusz bólintott.

– Mi van a barátunkkal?

– Annak idején – erről te nem tudsz – kapcsolatba léptünk vele – magyarázta Titusz. – Tudomására hoztuk, hogy nem jó szemmel nézzük Hastingsszel való barátságát. Kertelt, és tiltakozott a gyanúsítások miatt. Nem akarom részletezni, mert akkor hajnalig mesélhetek. A lényeget mondom, Hochmann-nal nemrégiben üzletet kötöttünk. Részvényeinek egy részét átengedte nekünk.

– Kinek? – kérdeztem.

– Névleg a kegyelmes úrnak. Valójában a mozgalomnak.

– Hochmann ezt tudja?

– Nem. Nem is fontos. A sváb örül, hogy a kegyelmes úr társa lett, mert így reménye van, hogy üzlete fellendül. És ebben igaza is van, mert a gyárat fel kell lendíteni. Nekünk is szükségünk van a pénzre.

– De én hogyan jövök kombinációba? – kérdeztem nehezen palástolt izgalommal. Csodálattal néztem Tituszra, mert éreztem, hogy az egész üzleti vállalkozás mögött az ő zsenialitása áll.

– Mindjárt rátérek – mondta halkan. – Figyelj. Téged nevezünk ki a gyárban adminisztratív igazgatónak.

– De hát én nem értek a gazdasági dolgokhoz – szabadkoztam.

– Nem is kell. Vannak ott szakemberek. Te azért mész oda, hogy az érdekeinkre vigyázz. Hochmannban nem bízunk meg. Aztán van még valami. Több olyan emberünk van, akinek megélhetéséről gondoskodni kell. Ha te vagy az igazgató, el tudod intézni.

– Értem is és nem is. Beszélj világosabban.

A nap akkor bukott le a hegyek mögött. Az ég alja vörösen iz-

zott. A felhők széle mintha kigyulladt volna. János abbahagyta az öntözést, láttam, hogy merengve bámulja a vörös égboltot. Valószínűleg azt gondolja, hogy holnap erős szél lesz.

– Hallgass ide – hallottam Titusz hangját. – Világosabban fogok beszélni, de csak neked mondom.

– Talán nem bízol bennem?

– Akkor ennyit sem mondtam volna. – Felhajtott egy pohár erősen vizezett bort, zsebkendőjével megtörülte a száját. – Már beszéltünk a miniszterelnökről. Nem volt hajlandó a titkos alapot felemelni. Amennyit jóváhagytak, az kevés. Amíg te távol voltál, több tábort létesítettünk az ország területén.

– Milyen tábort? – kérdeztem csodálkozva.

– Kiképző táborok. Ezekben a táborokban képezzük ki azokat, akik hajlandók a határon túl és itt bent az országban áldozatot hozni a magyar fajért, Nagymagyarországért. A kiképzés pénzbe kerül.

– Mit tanulnak a táborokban?

– Mindent, amire egy harcosnak szüksége van. Céllövést, autóvezetést, különböző sportokat, katonai ismereteket. Most vezetjük be az ejtőernyős kiképzést is. Mindezt a vezérkar tudtával, irányításával csináljuk, a titkos költségvetési keretből, amely azonban nagyon kevés. A kiképzett embereket azután elhelyezzük különféle állásokba. Van, aki illegális munkára megy. A kiképzett embereknek elhelyezkedési lehetőséget kell biztosítani, mégpedig olyan helyet, ahol zavartalanul ügyködhetnek, sőt időnként bevonulhatnak gyakorlatra. Érted?

– Igen.

– Vállalod?

– Igen.

– Különben sem jársz rosszul – folytatta Titusz. – A gyár területén hatszobás villalakást kapsz, ingyen fűtést, világítást.

– Innen el kell költöznöm?

– Szükséges. Ezt a villát majd mi bérbe vesszük tőled a mozgalom számára.

– És mennyi lesz a fizetésem? – kérdeztem.

– Egyelőre nem sok. Havi ezerötszáz pengő és remuneráció, valamint osztalék. Azonkívül kocsit is kapsz.

– Azt a járandóságomat, amit eddig a titkos alapból kaptam, megvonjátok?

– Nem. Az is marad.

– Vállalom – jelentettem ki határozottan.

Így lettem mint szolgálaton kívüli alezredes a Hochmann és Tsa Textilüzem igazgatója.

Ismerted a gyárat. Aránylag modern üzem volt. Selyem és gyapjú kikészítésével foglalkozott. Bérmunkát vállalt, mivel saját szövödéje nem volt.

Pár hét múlva már át is költöztünk. Magda örült a megbízatásnak. Megegyeztünk, hogy ő fog veletek Olaszországba utazni, én maradok.

A lakás gyönyörű volt. A kertészt és Esztit, a cselédlányt magammal vittem, ott kaptak lakást.

Hochmann szikár, magas, negyven év körüli férfi volt. Világosbarna haját, mint a poroszok, rövidre nyírva viselte, zöldesszürke, vizenyős szeme volt. Enyhén ívelt orra alatt seszínű bajuszt viselt, főtt rákhoz hasonlatos arcbőrén átütöttek az erek. Különben gyors mozgású, nagyon határozott, energikus ember volt. Nem tetszett, hogy túl hangosan beszélt, mintha állandóan szónokolna.

Odaköltözésem után az első héten meghívott vacsorára. Ő is ott lakott a gyár területén. egy sokkal szebb és fényűzőbben berendezett villában.

Tartózkodóan viselkedtem, tanulmányoztam őt és feleségét. Hochmann-né szomorú szemű, csendes asszony volt. Finom, választékos öltözködéséről, halk, csendes beszédéből arra következtettem, hogy fiatal korában jó nevelést kapott. Harmincöt éves volt, de idősebbnek tűnt. Nagy, nehéz kontya majdnem félrebillentette fejét. Arcának bal oldalán alig észrevehető forradás volt.

Hochmannékra láthatóan nagy hatást tett, amikor megtudták, hogy anyád született bárónő. Magda egyébként szellemes csevegéssel elbűvölte a gyárost és feleségét. Nagyszerűen viselkedett, büszke voltam rá. Hochmann-né lenyűgözve hallgatta Magdát, aki szellemes történeteket mesélt arisztokrata ismerősei köréből. Személyes ismerősei voltak azok, akiket Hochmannék csak az újságok hasábjairól vagy kósza pletykákból ismertek.

Hochmann nem tudta titkolni, mennyire örül ismeretségünknek.

– Alezredes úr, engedje meg... nekem.

– Kedves Hochmann úr... – felemeltem a kristálypoharat méltóságteljesen, vigyázva minden mozdulatomra. – Azt hiszem, én vagyok az idősebb, s ha megengeded, kérlek... szervusz!... – Bár le tudtam volna fényképezni a vezérigazgató átszellemült arcát. Dadogva ejtette ki a szavakat. Nem hittem volna, hogy ilyen nagy hatással lesz rá közeledésem.

Vacsora után mi ketten félrevonultunk, hogy a gyár ügyeiről beszélgessünk. Magda és Hochmann-né a télikertbe mentek.

Hochmann nagyon rosszul beszélt magyarul. Bár én kifogástalanul beszéltem németül, mégis csak magyarul voltam hajlandó társalogni. Ezt azzal indokoltam, hogy az ő érdekében teszem, fontos a magyar nyelv tökéletes elsajátítása. Igazi célom azonban más volt. Hochmann anyanyelvén sokkal árnyaltabban tudta kifejezni gondolatait és érzéseit, én meg azt akartam elérni, hogy ezáltal is jobban kiismerjem őt.

– Lesz neked, kérlek szépen, nehéz dolog a munkások – tördelte akadozva.

– Miből gondolod, Adolf? – kérdeztem.

– Sok elégedetlen lenni. Nekem van gondolat, hogy lenni a munkások között vörös agitátor. Van sok követelés...

– Jelentetted valakinek, a hivatalos szerveknek?

– Nem, kérlek szépen, én sehová nem jelenteni. Én ismerni munkások. Á, kérlek szépen, én tudni bánni velük.

Hochmann nagyon vázlatosan elmesélte élete történetét. Gyerekkorában egy sziléziai textilgyárban ő is munkás volt. Apja Amerikába vándorolt, őt és anyját otthagyva. Hochmann keményen dolgozott anyjával együtt. Hosszú évekig semmit sem tudott apjáról. Volt egy öreg textilmestere, akinek nagyszerű festék- és appretúrareceptjei voltak, amit mindenki előtt titkolt. Hochmannt a mestere állítólag nagyon szerette, és halála előtt ráhagyta a titkát. Nekem az volt az érzésem, hogy Hochmann ellopta tőle. 1907-ben az öreg Hochmann meggazdagodva tért haza Amerikából. Budapestre jöttek, és fiával együtt vállalkozásba kezdett. Az öreg adta a pénzt, a fiú a szaktudást, megvették az akkor még alig

pár épületből álló textilgyárat a város peremén. Éjjel-nappal dolgoztak. Az új festési és appretálási eljárás versenyképessé tette az üzemet, és rohamosan fejlődtek. Az öreg Hochmann hamarosan meghalt. Barátunk megismerkedett az akkor még igen szép és gazdag Karsay Blankával. Blanka apja textilnagykereskedő volt. Az érdekek azonossága az ismeretségből házasságot kovácsolt. A háború előtt megtartották az esküvőt. Hochmann számára jól jött a háború. Nagyarányú háborús megrendelést kapott, a munkások létszáma majdnem elérte az ezret. Új gépeket szerzett be, a kikészítő eljárásokat tökéletesítette, ügyes gazdasági manőverezéssel átvészelte a háború utáni nehéz esztendőket. Blanka 1921-ben fiúgyermekkel örvendeztette meg.

Beszélt a vezérigazgató, tördelte a szavakat, én meg figyelmesen hallgattam élete történetét. Érdekes figurának tartottam, de láttam a gyengéit is. Sejtettem, hol tudok nála betörni.

Amikor késő éjszaka Magdával hazatértünk, megbeszéltük észrevételeinket.

– Szerencsétlen asszony az a Hochmann-né – kezdte Magda.

– Miből gondolod, kedvesem?

– Panaszkodott. A férje gyűlöli őt, mert nem tehet eleget a szülés óta házastársi kötelezettségének.

– Ez tényleg baj – állapítottam meg. – De azért nem kellene gyűlölnie. Fura alak az a Hochmann.

– Műveletlen, primitív ember.

– De kiváló szaktudású, és mint üzletember, nem rossz.

– Az lehet – ásított Magda. – Szegény Blanka, nagyon sajnálom.

– A fő baj – mondtam elgondolkodva, és magam elé képzeltem a mesélő igazgatót – szerintem ott van, hogy Hochmannt a polgárság vagyona és pénze ellenére sem fogadja be. Még mindig a munkást nézi benne. Ő pedig szeretné, ha társadalmilag is elismernék. Nincs múltja, családjának nincs tradíciója. Ezért olyan boldog, hogy mi leereszkedtünk hozzájuk.

– Az asszony nem ilyen.

– Én most a férfiról beszéltem, mert ahogyan látom, Blankának sok szava nincs.

Hónapokkal később beigazolódott feltevésem. Anyátok veletek

nyaralt Olaszországban, és több alkalmam volt Hochmannékkal együtt lennem. A férfit valóban nagyon bántotta a társadalmi mellőzés. Egy alkalommal megkérdeztem, hogy van-e háborús kitüntetése. Szomorúan rám nézett, széttárta karját.

– Sajnos, nem lenni. Én csak egy év voltam katona, kellett jönni vissza a gyár. Sok munka, nem lenni szakember... Hát így...

– De kérlek, Adolfom, ez felháborító, hogy ennyire megfeledkeztek rólad. Amit te végeztél, az komoly hazafias cselekedet volt. – Csillogó szemmel figyelt, részegen itta minden szavamat. – Kérlek, kedves Adolf, ha megengeded, én majd utánanézek ennek az ügynek.

– Igazán? – Úgy örvendezett, mint egy gyerek.

Pár nap múlva rábeszéltem, hogy magyarosítsa meg a nevét, mert úgy sokkal könnyebb lesz a dolgot elintézni. Horvai névben állapodtunk meg. Tituszék gyorsan elintézték, és hamarosan gratuláltunk Horvai vezérigazgató úrnak. A kitüntetés sem váratott sokáig magára. Ünnepélyes keretek között tűzték mellére a nagyezüstöt. Szabálytalan úton szereztük meg, de erről Horvainak nem kellett tudnia. És még pénzébe sem került. Jól jött a vezérnek, mert némiképpen emelte tekintélyét a gyárosok és az óbudai polgárok körében. Nekem meg nagyon hálás volt.

A gyárat lassanként megismertem. Nem siettem el a dolgot. Rendszeresen, nagy körültekintéssel dolgoztam. Lerajzoltam a szervezési felépítését, aztán sorra vettem az egyes üzemrészeket.

– Évekig voltam a gyár igazgatója, anélkül hogy jelentősebb megbízatást kaptam volna. Nem is nagyon bántam. Azokban az években anyagilag összeszedtük magunkat, és boldog nyarakat töltöttünk együtt. Csak az bántott, hogy te sohasem tudtál felmelegedni Zsolttal szemben. Sokat voltunk együtt, sétáltunk a Dunaparton, vasárnaponként autótúrákat tettünk.

Az 1930. szeptember elsejei kommunista tüntetés fokozott elővigyázatra intett. Én azt a tanulságot vontam le, hogy erős a bolsevik veszély, de ezt a következtetést vonták le Tituszék is, mert a mozgalmat kezdték erőteljesebben átállítani a kommunisták elleni harcra. Eddig is szoros kapcsolatunk volt a vezérkar kémelhárító osztályával, de szeptember elseje után együttműködésünket még szorosabbra fogtuk. Ha emlékezetem nem csal, pár szóval már

említést tettem Kázméry Rudolf földbirtokosról. Kázméry a húszas évek eleje óta részt vett a belbiztonsági szervek munkájában, s amikor a vezérkari főnökségen végleges formájukban megalakultak az egyes osztályok, barátom a 2. osztályon kapott beosztást. A VKF 2. osztálya eredetileg a hírszerzéssel és kémelhárítással foglalkozott, de a harmincas évektől kezdve egyik alosztálya az országban illegálisan működő kommunista szervezetek felderítésére állt át, szorosan együttműködve a csendőrnyomozó alosztályokkal és a rendőrség politikai osztályával. Az, hogy ugyanazzal a vonallal három, lényegében különálló testület foglalkozott, nem volt szerencsés megoldás, de sajnos, ezen változtatni nem állt módomban. Az egyes testületek, megfigyelésem szerint, versengtek egymással, és a siker érdekében a provokációtól sem riadtak vissza, hiszen eredményeket akartak felmutatni. Amikor Kázméry – akivel egyébként baráti viszonyban is voltam – hivatalosan felkeresett, hogy a feladatokat megbeszéljük, és együttműködésünket összehangoljuk, említést tettem neki erről.

Barátom nevetett. Nagy lófogai sárgásan elővillantak (még fekete, lógó bajusza sem takarta el azokat), monoklija a nagy kacagástól leesett szeméről, ádámcsutkája fel-alá ugrált.

– Te komolyan... igazán komolyan mondod ezt, kérlek szépen... hát ez kolosszális...

Bosszúsan néztem a hórihorgas, keszeg alakra, akinek nagy, lapos feje úgy ingott sovány nyakán, mint a napraforgó a korhadt száron.

– Mi a fenén hahotázol? Valóban azt hiszed, hogy jól csináljátok?

Kázméry alig tudta abbahagyni a bántó nevetést.

– Ha nem ismernélek, kérlek szépen, azt gondolhatnám, hogy véded azt a piszok csőcseléket.

– Magunkat akarom védeni, Rudi – mondtam komolyan. – Mélyen illegalitásban levő kommunistákat provokációkkal nem semmisíthetünk meg. Amíg ti azzal szórakoztok, hogy irányított sejteket hoztok létre, az igazi sejtek könnyedén tudnak dolgozni. Nem azokat kell lelepleznünk, akiket mi szervezünk be a „vonalakba", hanem akiket a kommunisták központi bizottsága.

– Marhaság, kérlek szépen, marhaság, Ákosom. Azt hittem, te

jobb szakember vagy – mondta nagyképűen Kázméry. – Ide figyelj, kérlek szépen. Elmondok egy esetet, ha nyugodtan meghallgatod, igazat fogsz adni, kérlek szépen. Van nekünk egy Józsa nevű ügynökünk. Nemrégiben, kérlek, ezt az ügyes frátert beküldtem a MÁVAG-ba. Pár hét leforgása alatt több mint húsz embert szervezett be a pártba. Kommunisták ezek? Ki tehet arról, kérlek szépen, hogy az igazi szervező nem talált rájuk? Vagy ők nem találtak rája? Érdekes ez, kérlek szépen? Nem, nem érdekes, mert mind a húsz hajlandó volt részt venni a rendszer megdöntésében. És, kérlek szépen, ez a lényeg. Ez a húsz kommunista, öregem, húsz... érted? Mind a húszat, kérlek szépen, kiemeltük.

– És mit csináltatok Józsával? – kérdeztem.

– Látod, milyen naiv vagy? Mit, kérlek szépen? Józsa „megszökött". Országosan körözzük. Most más név alatt él. Igaz, nem Józsa volt az igazi neve. Ez, kérlek szépen, az elhárítás magasabb rendű munkája.

Kázméry nem tudott meggyőzni, de azért gondolkodóba ejtett. Nem vitatkoztam vele tovább. Megállapodtunk, hogy hivatalosan elvállalom a „K"-tiszti teendőket a gyárban, és megkezdem az alapos felderítést. Havonta pedig rendszeres hangulatjelentést küldök. A feladat nem volt nehéz, mert mint mondottam, nekem már aránylag jól működő hálózatom volt a gyárban. A hálózat gerincét azok a „pihenőben" levő kopjások képezték, akiket Tituszék helyeztek el nálunk. Főleg tisztviselők voltak, de abban az időben, mint másutt is, nálunk a tisztviselők nagy része órabéres volt, s a műhelyekben dolgoztak különböző adminisztrációs munkán.

Kázméry távozása előtt még közölt valamit, ami lényeges volt.

– Majdnem elfelejtettem, kérlek szépen – mondotta magas cérnahangján. – A közeljövőben a textilgyárak bizonyos vonatkozásban módosítani fogják a kartellszerződésüket, a GYOSZ-szal már megbeszéltük.

– Éspedig?

– A feketelistára tett munkásokat egyik gyár sem alkalmazhatja.

– Végre valami okosat is csináltok – mondtam ironikusan.

– Na, ennek az elismerésnek igazán örvendek, kérlek szépen – nevette el magát. Kezét nyújtotta.

– Várj csak, kedves Kázméry – marasztaltam már nyugodtabb hangon.

– Parancsolj, Ákosom.

– Add nekem kölcsön azt a Józsát. Kíváncsi vagyok, mit tud?

– Bölcs vagy, barátom – elismerőleg megveregette a vállamat. – Megkapod, kérlek szépen.

– De...

– No?

– Azon gondolkodom, minek tudnám beosztani... mihez ért?

– Akár igazgatónak is – kacagott Kázméry. – Egyébként, kérlek szépen, az eredeti szakmája géplakatos. Képzett, sokoldalú fickó. Na, megyek. Kézcsókom Magdának, ne felejtsd el átadni. Jövő héten pedig házavatásra jöttök...

Józsa, ez a zseniális provokátor, Mitykó Pál álnéven a megállapodás után hamarosan az üzembe került. A harmincöt év körüli, égő fekete szemű férfi sovány, beesett arca, bozontos, göndör haja a megszállott anarchistákhoz tette hasonlóvá. Hajlott háta, enyhén karikalába volt, mint a huszároknak.

Üzemlakatosnak osztottam be. Járhatta a műhelyeket, vizsgálta, javította a gépeket, és azzal társaloghatott, akivel akart. Szerelőládikájával a hátán örökösen a műhelyekben kacsázott.

Megállapodásunk értelmében a gyárban nem beszéltünk egymással, találkozóinkat zuglói villámban bonyolítottuk le, előre meghatározott napokon. Mitykóval nekem nem az volt a célom, hogy átvegyem Kázméryék módszerét, engem a Kommunisták Magyarországi Pártjának az emberei érdekeltek. Azt akartam megtudni, hogy a gyár dolgozói közül kik a megbízhatóak, és kik állnak velünk szemben. Persze, erre azt válaszolhatnád, hogy ez nagyon buta kiindulási pont, mert történelmi tény, hogy a gyári munkások legnagyobb része szemben állt a Horthy-rendszerrel. Fiacskám, ez történelmileg igaz lehet, de a valóságos helyzet azért más volt. Ne felejtsd el, hogy a MOVE, a különböző vallási szervezetek, a Vitézi Rend nemcsak a felső tízezerből és a középosztályból tevődött össze, hanem munkásokból is. Ennek kifejtésével nem akarlak untatni, elég, ha annyit említek, hogy a forradalom leverése utáni években azért mi nem aludtunk. Nagyarányú átnevelő munka indult meg. A kommunista mozgalom könyörtelen

felszámolása, a Szovjetunióról terjesztett álhírek, a nacionalista szellem ébren tartása nem maradt hatástalan. Aztán a munkanélküliség, a gazdasági válság, azt hiszed, hogy csak forradalmasítóan hat a munkástömegekre? Nem, fiam, hatása fordítva is érvényes, különösen akkor, ha bizonyítani tudjuk, hogy a munkanélküliségnek, a gazdasági válságnak, a nyomornak a vörös forradalom volt az oka. S mi ezt derekasan bizonyítottuk. Én is hittem ebben, és mások is hittek.

Ne gondold, hogy a munkások tömegei olvashatták Marxot, hallhattak más magyarázatot is a nyomor okáról. A kommunisták pártjába viszont csak a mindenre elszánt emberek léptek be, akik vállalták az üldözést, a börtönt. A mindenre elszántak. Mert az a munkás, aki politizálni akart, veszély nélkül léphetett a szociáldemokrata pártba. S ebből a szempontból igazat kellett adnom Kázmérynek. A mindenre elszántak valóban veszélyes emberek, és én tudni akartam, hogy a mi gyárunkban vannak-e ilyen emberek.

A gyár kikészítő gyár volt, és ez meghatározta a munkások összetételét is. Érdekes ez nagyon. Azért érdekes, mert a kikészítő üzemben a munkások zöme betanított munkás, vagyis nem tanult szakmunkás. Három olyan üzemrész volt csak, ahol szakképzettség kellett. A vésnök-, a nyomó- és a lakatosműhely. Amikor odakerültem, hamarosan felismertem ezt, és tudtam, hogy a kommunisták szempontjából ez a három üzemrész a legalkalmasabb a tagszervezésre, mert tanult munkások dolgoznak ott. Ott kell elsősorban védekezni. Megállapodást kötöttem a plébániával, hogy tanulókat csak a plébánia ajánlásával szerződtetünk. Ezzel elértem, hogy olyan családok gyermekei kerültek a gyárba, akik vallásos nevelésben részesültek. Aztán azt derítettem fel, hogy a szakmunkások közül kik tagjai a szakszervezetnek. Ezeket lassanként elbocsátottam, és csak olyan munkásokat vettem fel, akik nem szakszervezeti tagok, vagy akiket a MOVE, a Katolikus Legényegylet ajánlott, esetleg a Frontharcosok. Persze, ez nem ment egyik napról a másikra. A gyár munkásainak jelentősebb része sváb volt. A környező falvakból jártak be. Házuk és földjük volt. Rájuk nem kellett ügyelnem, mert ez a réteg erősen németbarát és kommunistaellenes volt.

Ezt a felkutatási munkát hónapokon keresztül végeztem.

A gyárban a műszaki és a kereskedelmi részen sok zsidó volt. Én szívből gyűlöltem őket, de a vállalat érdekében gyűlöletemet nem mutathattam ki, hiszen szakemberek voltak, és nélkülük visszaesett volna a termelés. Kedves, megértő, barátságos voltam irántuk, de az ügynökeimnek, elsősorban a kopjásoknak, egyik fő feladata az volt, hogy a munkások között állandóan szítsák az antiszemitizmust. Meg kell említenem, hogy Hochmann-Horvai is gyűlölte a zsidókat, és ő ezt ki is mutatta.

Mitykó valóban zseniális ügynök volt. Nem tudom, hogy a VKF 2. osztály milyen alapon szervezte be, nem is érdekelt. Ügyesen és nagy körültekintéssel dolgozott. Nem telt bele fél év, már három-négytagú „kommunista sejt" működött a gyárban. A tagok közül az egyik legérdekesebb egyéniség a fehérítő üzem előmunkása volt. Szásznak hívták ezt a fiatalembert. Nem volt még harmincéves. Rádióműszerész volt, de nem tudott elhelyezkedni, és így került a gyárba. Ott laktak a gyár mellett, a Daru utcában, egy ócska, düledező, földszintes házban. Vak édesanyját és három húgát tartotta el. Apja huszonnyolcban halt meg, rákban. Legidősebb húga, egy huszonegy év körüli, szép, nyúlánk, szőke lány a bérelszámolóban volt tisztviselőnő. Szász négy polgárit végzett, és mint Mitykótól megtudtam, esténként tanul, zenével foglalkozik, szépen hegedül. Félévenként eljár az Operába. Több marxista könyve van. Érdekelt a fiatalember. Arra gondoltam, hogy megnyerem a mozgalom számára. Ha másként nem megy, kényszerítem, hogy nekünk dolgozzon. Többször meglátogattam a műhelyben. Bátran, alázkodás nélkül állt elém, s mosolyogva számolt be észrevételeiről. Magabiztos fellépése mindig megzavart. Sokat gondolkodtam a terv végrehajtásán, de nem kerülhetett rá sor, mert egyik nap Mitykó meglepő dologgal állt elő. Ha jól emlékszem a dátumra, ez már 1932 májusa után volt. A villában találkoztunk. Mitykó arca borostás volt, szeme szokatlanul csillogott.

– Azt hiszem, igazgató úr, nagyon nagy dolog van kilátásban.

– Beszéljen csak – biztattam az izgatott férfit.

– Tetszik talán ismerni Kocsmárost?

– A lakatosműhelyből?

– Igen, azt az idős esztergályost.

Gondolatban megjelent előttem Kocsmáros mosolygó arca, göndör, ősz haja, zömök, izmos termete.

– Nem öreg az, barátom – válaszoltam. – Csak fiatalon megőszült. Nincs az még ötvenéves sem.

– Hozzám képest öreg, igazgató úr – mondta Mitykó, és mohón kihúzott egy Memphist az eléje nyújtott dobozból. – Hálásan köszönöm. – Rágyújtott, és tovább beszélt. – Én Kocsmárossal eddig nem foglalkoztam, mert mint tetszett mondani, az egyházi emberek nem érdekesek, róla pedig tudtam, hogy a Credo-egylet tagja, rendszeres templomjáró, a körmenetben ő tartja a baldachin egyik rúdját. Néha azért elbeszélgettünk egymással. Tetszik tudni, hogy az egyik lábamat húzom, a hátamon pedig forradásos sebek vannak. Valamelyik héten együtt fürödtünk. Nagyon alaposan megnézte sérüléseimet, de nem szólt. Pár napra rá, hazafelé menet, behívott a Schepperhez egy fröccsre. Három lett belőle. Kérdezte, hol szedtem össze azokat a csúnya sérüléseket. Mosolyogva elutasító választ adtam, de nem hagyott békén. Végül is azt mondtam neki: „Nézze, Jani bácsi, maga szentes ember, tudja, hogy én meg nem nagyon bírom az efféle dolgokat, egyszóval ne faggasson, mert nem bízom magában, és nem mondom meg." Kocsmáros csodálkozva bámult rám, aztán elkomorult az arca. Azt mondta: „Szentes ember? Aztán honnét tudod, mi van az én lelkemben?" És mire menne, Jani bácsi, ha megmondanám, hogy kik vertek meg? „Szóval megvertek? – kérdezte, de úgy, olyan hangsúllyal, mintha ő tudta volna. – Te, Mitykó – folytatta –, jókat hallottam én terólad!" „Mire gondol, Jani bácsi?" Ravaszkásan hunyorított. „Te, mondok én neked valamit. Azért, mert engem a körmenetben látnak, azért még vasas vagyok, azért még lehet ám eszem." „Hagyjuk ezeket, Jani bácsi, inkább fizessen egy féldeci kevertet" – mondtam neki legyintve. Fizetett. „Mondd csak, igaz, hogy te vöröskatona voltál?" – faggatott tovább. Ijedten körülnéztem. „Mi az, maga rendőrspicli, nyomoz utánam?" „Nyomoz a fene, Mitykó, de régen figyellek. Tetszel nekem." „Csak nem akar a Credóba beszervezni?" „Hátha? – mosolygott Kocsmáros. – Szóval az voltál? Mi?" Sokáig hallgattam, aztán nagy nehezen kiböktem. „És ha az lettem volna?" „Akkor, Mitykó, megszorítanám a kezedet." „Jani bácsi!" – ámuldoztam. Kocsmáros nem szólt, csak

hunyorgatott rám. Amikor hazafelé sétáltunk, azt kérdezte: „Hányasoknál szolgáltál?" „A tizenhetes vörös ezredben." Aztán megint sokáig mentünk szótlanul. Egyszer csak megszólalt: „Te Mitykó, vasárnap délután eljöhetnél hozzám."

– Ennyi volt, igazgató úr, tisztelettel – fejezte be Mitykó. – Holnap vasárnap lesz. Kérek utasítást, mit csináljak?

Izgatottan hallgattam Mitykó jelentését. Még nem tudtam, mi lesz az ügyből, de éreztem, hogy Kocsmáros személye számomra nagyon érdekes.

– Hol lakik Kocsmáros? – kérdeztem az ügynököt.

– A Bécsi út környékén, pontosan a Verem utcában, jelentem tisztelettel.

Felálltam, gondolatokba mélyedve sétáltam. A nyitott ablakon át bezúdult a májusi alkony melege, a virágzó orgonabokrok erős illata. Megálltam az ablaknál, mélyet lélegezve néztem a csillagos égboltot. Ha most sikerül! – gondoltam. – Ha most! Addig nem szólok semmit Tituszéknak, amíg valami meglepő eredményt nem érek el. Majd én megmutatom, hogyan kell harcolni a bolsevisták ellen! Ha Kocsmáros valóban láncszem, rajta keresztül felgöngyölíthetem az egész vonalat, az egészet, Moszkváig!... Világos, azt az értelmes Szászt beszerveztem, és rádobom a vonalra... Megfordultam, és derűsen néztem Mitykót.

– Iszik valamit? – kérdeztem barátságosan.

Alázatosan elmosolyodott.

– Ha meg tetszik kínálni valamivel, tisztelettel megköszönöm.

Konyakot vettem elő, töltöttem, és közben arra gondoltam, hogy ez a Mitykó valóban használható ember, magamhoz kell láncolni.

– Egészségére, barátom. – Láttam rajta, hogy közvetlenségem nagy hatással van rá.

– Figyeljen ide, Mitykó – mondtam, az üres poharat az asztalra téve. – Menjen el Kocsmároshoz. Konkrétan ne vállaljon semmit, játssza meg az óvatos, körültekintő forradalmárt. Legyen szerény, mértéktartó. Nagyon vigyázzon a múltjával kapcsolatban! Csak olyan dolgot állítson, amit bizonyítani tud.

– Hogyan tetszik ezt érteni, alezredes úr? – kérdezte a fiatal férfi.

– Ha például Kocsmáros utánanézne, hogy maga valóban szolgált-e a tizenhetes vörös ezredben a forradalom alatt, nem kerülne hazugságba?

Az ügynök arcán dicsekvő mosoly futott át.

– Utánanézhet bárki – mondta önelégülten. – Én ugyan nem, de egy Mitykó nevű ismerősöm valóban szolgált ott.

– Mi van vele?

– A forradalom után a börtönben meghalt. De ezt nem tudja Kázméry őrnagy úron és rajtam kívül senki.

– Helyes. Szeretem ezt az elővigyázatosságot, barátom. Töltsön, és igyon. – Megvártam, amíg Mitykó tölt, aztán tovább folytattam. – Tehát holnap felkeresi Kocsmárost. A lakásban is nézzen körül nagyon alaposan. Ha sürgős jelentenivalója van, a megbeszélt szöveggel hívjon fel telefonon.

Hetekig tartott, amíg eljutottam az első kézzelfogható eredményhez. Kocsmáros nagyon elővigyázatos, körültekintő volt, de Mitykó mégis megtévesztette. Azt most már biztosan tudtuk, hogy a körmenetre járó esztergályos a kommunista párt egyik szervezője. Lassanként Mitykó is felfedte a vonalát. Azt magyarázta Kocsmárosnak, hogy neki nincs „felső kapcsolata", mert „szabadulása" után elvesztette a vonalat, s így saját szakállára kezdte meg a sejtépítést, abban a reményben, hogy majd alkalomadtán kapcsolni tudja. Ügynököm óvatosan érdeklődött, de Kocsmáros saját kapcsolatairól nem beszélt. A lefigyelése sem járt eredménnyel. Rendszeresen adott Mitykónak röplapokat azzal, hogy a sejteken keresztül a gyárban terjessze, de nem tudtunk a röplapok eredetének nyomára jönni. Ügynökömet óvatosságra intettem. Néha felmerült bennem, hogy lebuktatom az egész társaságot, de mégis meggondoltam. Nem Szászék az érdekesek, hanem azok, akik Kocsmáros felett állnak. És a nyomda, az esetleges külföldi vonal. Arra is gondoltam, hogy Mitykót ideje lenne kivonni a játékból, de rájöttem, hogy addig nem lehetséges, amíg valaki mást nem állítok a helyére. Ez a más csak Szász lehet.

Akcióba léptem. Húgát, Veronikát július elsején minden indoklás nélkül elbocsátottam. A szerencsétlen lány szaladgált főhöz-fához, de eredménytelenül. Az egyik nap kihallgatást kért. Alaposan

megvárakoztattam, végül is három vagy négy nap múlva fogadtam őt.

Veronika nem látszott huszonhárom évesnek. Fényes, szőke haja hullámosan omlott vállára, nagy, csodálkozó, kék szemében félelem motozott. Karcsú, de telt alakjára puhán simult a mintás kartonruha. Lábszára, karja napbarnított volt. Amikor hellyel kínáltam, félénken ült le a szék szélére.

– Miért kíván beszélni velem? – kérdeztem hűvösen.

– Kérem, igazgató úr, nagyon kérem, tessék szíves lenni visszavonni a felmondást.

– Sajnos, kislány, nem áll módomban. Több tisztviselőt kell elbocsátanunk.

Könyörögve rám nézett.

– Igazgató úr, én mindig becsületesen végeztem a...

– Nézze, fiam – szakítottam félbe –, nem arról van szó, hogy maga nem dolgozott becsületesen. Magas a létszám. Magának a testvére is itt dolgozik.

– De vak anyám és két kis húgom van – tördelte a kezét.

– Nagyon sajnálom, de ilyen okok másnál is fennállnak. Sajnos, nem tehetek semmit.

– Igazgató úr, akkor legalább munkásnak vegyen fel! – Könny szökött a szemébe. – Már harmadik hete, hogy nem tudok elhelyezkedni. Bátyám keveset keres.

– Mennyi a bátyja órabére?

– Harminc fillér – szipogta a lány, és idegesen morzsolta zsebkendőjét.

Felálltam.

– Nagyon sajnálom, kisasszony, de pillanatnyilag semmit sem tudok tenni. Munkásfelvétel nincs. Legfeljebb előjegyzésbe veszem, és majd meglátjuk...

– Igazgató úr, minden munkát elvállalok...

– Jó, jó, csak ne sírjon. Majd jobbra fordul minden. Most nehéz időket élünk, de majd jobb lesz.

– Köszönöm szépen – mondta felállva, és lassú léptekkel kiment.

Hosszasan néztem távozó alakja után, éreztem, hogy Veronikával még találkozni fogok.

Intézkedtem, hogy a lányt tegyék feketelistára, és akadályozzák meg elhelyezkedését. Ezzel azt akartam elérni, hogy Szászék nehéz helyzetbe kerüljenek.

Mitykó jelentéséből tudtam, hogy Szász Péter nagyon elkeseredett, és szid, mint a bokrot. Ez csak a kezdet volt. A fehérítő műhelyben több alkalommal ellenőrzést tartottam, s Szászt különböző szabálytalanságokért pénzbüntetésben részesítettem.

Az egyik szombat délután, úgy három óra felé, beléptem a műhely ajtaján. A gőz már felszállóban volt, s majdnem elláttam a műhely végéig. A sárga keramittéglák ragyogtak a tisztaságtól, a kádak üresen ásítottak. A műhely túlsó oldaláról nevetés és vízcsobogás ütötte meg a fülemet. Kíváncsian odamentem. Az egyik kádban Szász és még egy munkás fürdött.

– Ne sajnáld, az anyját! – mondja prüszkölve Szász. – Sikáld, a mindenségit!

Nem vettek észre. Megálltam és figyeltem.

– Sikálom, te fafej! – szólt lihegve a cigányképű munkás. – Már pikkelyezik a bőröd.

Szász felém háttal állva a kád oldalába fogózott, a cigányképű pedig teljes erővel mosta a fiatalember hátát.

– Látom, már ingyenuszodát létesítenek a műhelyből – mondtam hangosan.

Meglepődve fordultak meg. A cigányképű mintha megmeredett volna, kezét leejtette, s tágult szemmel nézett rám. Szász a kád szélébe fogózva megzavarodott társára, majd rám emelte tekintetét. A szappanos lé vékony csíkokban folyt le széles, barna mellén. A tető üvegablakán besütött a délutáni nap, a sugárnyalábok áttörték a felszálló gőzt, és fénnyel szórták tele a két munkás vizes testét.

Szász az ajkába harapott, nem szólt.

– Maguk nem tudják, hogy itt nem szabad fürödni?

– Tudjuk – felelte halkan Szász. – De ha nincs fürdő a gyárban.

– Fürödjenek odahaza. – A cigányképűhöz fordultam. – Öltözzön fel, és jelentkezzen a munkakönyvéért – mondtam határozottan.

A barna bőrű fiatalember arca megvonaglott. Tétován Szászra nézett, mintha nem értette volna szavaimat.

– Nem hallja? Öltözzön és takarodjon!

A fiatalember nem szólt, kimászott a vízből és eltűnt a kádak mögött.

– Csak nem akarja ezért kirúgni, igazgató úr? – kérdezte meglepődve Szász. – A legjobb munkásom. – Ő is kimászott a kádból, és egy fehér vászondarabbal törölni kezdte testét.

– Hogy mit akarok tenni, az rám tartozik – válaszoltam ingerült hangon.

– Két gyereke van – mondta halkan Szász. – És nem csinált semmit.

– Örüljön, hogy magát nem rúgom ki.

Szász abbahagyta a törülközést. Gyors mozdulattal felhúzta fekete klottalsóját és elszántan rám nézett.

– Tudja mit, igazgató úr, rúgjon ki engem is. Előbb-utóbb úgyis ez lesz a sorsom.

– Most még nem rúgom ki, most csak megbüntetem, de ha még egyszer fürödni merészel...

– Építsenek fürdőt, majd akkor ott fogunk tisztálkodni – mondta fennhangon Szász. – Vagy azt hiszik, hogy nekünk nem kell mosakodnunk?

– Ne szájaskodjon, fiatalember, mert könnyen megbánja.

Pár pillanatig farkasszemet néztünk, aztán Szász megfordult, és nehézkes léptekkel a kádak mögé ment.

Néhány nap múlva Mitykó jelzést adott, hogy soron kívül akar beszélni velem. Az esti órákban találkoztunk a villában.

– Igazgató úr, kérem, azt hiszem, meglesz a sokszorosítógép – kezdte izgatottan a beszámolóját. – Ma délelőtt Kocsmáros beszélt velem, közölte, hogy felső kapcsolata gyanúba került, a sokszorosítót sikerült a lakásáról elhozni. Jelenleg Kocsmárosnál van, de tovább kell adni, mert ő is veszélyben van. Én nem vállalhatom. Szászt javasoltam. Már beszéltem is vele. Ma éjjel Kocsmárostól átviszem a masinát. A röplapokat ezentúl Szász fogja készíteni. A szöveget Kocsmáros útján kapja.

– Nagyszerű, Mitykó! – örvendeztem. – Nagyszerű! Maga igazán rendes ember. Ne féljen, a jutalma nem marad el!

Izgalmas napok következtek. A sokszorosítógépet a megbeszélés szerint átszállították Szászékhoz, de Kocsmáros utasítása értel-

mében a röplapok készítését szüneteltették. Az ősz hajú esztergályos nagyszerűen konspirált. Tudtam, hogy találkozik kapcsolatával, de nem sikerült egy alkalommal sem lefigyeltetnem. Rendszeresen feljárt a Credóba. Végül is az a feltevés alakult ki bennem, hogy ott bonyolítja le találkozóit. Titusznak még mindig nem szóltam, magam akartam a vonalat felgöngyölíteni. Arra számítottam ugyanis, hogy ha felfedem az ügyet, engem kikapcsolnak a további munkából, és a dicsőségen megint Kázméry Rudiék osztoznak. Az a tény, hogy eddig még nem történt lebukás, Kocsmáros bizalmát megerősítette Mitykóban. Annyit már elárult az öreg, hogy ő hamarosan „kilép" a munkából, mert más megbízatást kapott. Valószínű, hogy a gyárból is el fog menni. Dátumot azonban konspirációs okok miatt nem közölt. Ezt is csak azért mondta el, mert Mitykót össze akarta kapcsolni valakivel. Magamban reméltem, hogy ez a valaki Kocsmáros felső kapcsolata lesz.

A találkozásra alaposan felkészültem. Azt terveztem, hogy még mindig nem buktatok, hanem megvárom a találkozást, utána kopjásaimat ráállítom Kocsmárosra, és az öreget majd kiemeljük „eltűnése" előtt. Tervemet azonban keresztülhúzta valami. Ez pedig a következő volt. Július vége felé Mitykó jelentette, hogy az egyik hétfőn Szász röpcédulákat fog a gyárba hozni. Ezeket a röplapokat előtte való este készítették Szászéknál.

Intézkedtem a portán, hogy Szászt, ha belép a kapun, azonnal vezessék hozzám. Aznap én is már reggel hatkor bent voltam az irodában. Nem sokáig kellett várnom. Két tűzoltó kíséretében megjelent az ideges fiatalember. A tűzoltókat elküldtem, és sokáig néztem az előttem álló férfit. Kezében barna papírbőröndöt tartott, abban hordta élelmét. Zavarodottan topogott.

– Mi van, Szász, mi van magával? – kérdeztem, mintha semmiről sem tudnék.

Nagyot nyelt.

– A gépeket... a gépeket kell beindítanom, igazgató úr...

– Hagyja most a gépeket. Lesz, aki beindítsa. Beszélni akarok magával.

– Tessék parancsolni, igazgató úr...

– Miért nem teszi le a táskáját, és miért nem ül le?

Halvány mosoly suhant át arcán.

– Köszönöm, nem vagyok fáradt – mondta látható megkönnyebbüléssel, és táskáját a lába mellé tette.

Nem akartam egyenesen nekirontani. Tanulmányoztam őt. Múltjáról, családja felől érdeklődtem. Szabatosan válaszolt.

– Itt járt a húga – közöltem vele. – Sokat gondolkoztam azóta magukon. Szeretnék valahogyan segíteni.

– Köszönöm szépen...

– Dolgozik már valahol a testvére?

– Még nem. Sehol sem veszik fel – mondta leverten, és a szőnyegre nézett.

– Hm. Ez baj. Édesanyja hogy érzi magát?

– Ahogy egy vak, munkaképtelen asszony érezheti magát – válaszolta. Hangjából éreztem, hogy nem nagyon tetszenek a kérdéseim, egyre sűrűbben ráncolta homlokát.

– Nehéz soruk van maguknak – folytattam a játékot.

– Hát nem könnyű, igazgató úr.

Cigarettára gyújtottam, de Szászt nem kínáltam meg. Élvezettel fújtam a füstöt.

– Aztán tudja, Szász, azon a fürdőhistórián is sokat tűnődtem. Azt hiszem, igazságtalan voltam magukhoz. Mert valóban, mosdania csak kell valahol. Belátom, hogy jobban kell törődnöm a munkásokkal. Hogyan élnek, hogyan szórakoznak. Tudja – folytattam elgondolkozva –, az a baj, hogy bennünket túlságosan csak a *profit* érdekel. – A profit szót jobban megnyomtam, és figyeltem az arcát. Jól láttam, hogy furcsán felvonja szemöldökét. – Pedig mondtam elgondolkozva – az *értéket* mégiscsak maguk termelik. Nem igaz?

Gyanakvóan rám nézett, de nem szólt.

– Igen, barátom, kegyetlen dolog a *kizsákmányolás,* nagyon kegyetlen. De sajnos, a *tőke* kíméletlen. Vagy magának nem ez a véleménye?

Megnyalta szája szélét, és rekedtes hangon megszólalt.

– Én nem értek ezekhez a dolgokhoz, igazgató úr. Én dolgozom, és kész. Örülök, hogy dolgozhatom.

– Maga nem szeretne jobban élni, többet enni, pihenni, tanulni? Mondja, mit reggelizett ma?

– Még semmit – válaszolta csodálkozva.

– Nem?

– Hoztam magammal – magyarázta. – Kilenc óra körül szoktam enni.

– És mit hozott? Szeretném megnézni. Érdekel, hogy mit esznek a munkásaim. Megkérhetném, hogy mutassa meg, mit fog a mai napon enni?

Zavartan rám nézett.

– Fontos ez, igazgató úr?

– Érdekel, nagyon kíváncsi vagyok.

– Nem szeretem én a szegénységemet mutogatni.

– Ugyan, ne zavartassa magát. Ugye, abban a kofferban van az elemózsiája? Na, nyugodtan nyissa csak ki.

– Kérem, igazgató úr, elmehetek?

– Nem, nem tréfálok. Engem komolyan érdekel, segíteni akarok magukon.

– De látom... látom... hogy gúnyolódni tetszik...

– Ne gyerekeskedjen, barátom. Ne szégyellje magát.

Szász arca egyre sápadtabb lett. A kis bőröndöt felemelte a földről, szorosan hóna alá fogta.

– Igazgató úr... én ma nem hoztam semmit... Én ma ki akarok lépni a gyárból, mert tetszik tudni, a szakmámban, én műszerész vagyok, a szakmámban kaptam állást. Szóval kérem, hogy adja ki a munkakönyvemet.

– El akar menni a gyárból?

– Igen, igazgató úr... Már régen akartam...

– Nem értem... Miért hozott magával táskát, ha nincs benne ennivaló?

– Hát igen, a munkaruhámat... meg... szóval, van még a műhelyben egy-két apróság, amit haza kell vinnem. Kérem, igazgató úr, elmehetek?

– Nem! – Hangom keményebb lett.

Szászt meglepte a hangváltozás. Pár pillanatig csodálkozva nézett rám.

– Nem? – kérdezte elnyújtott hangon. – De engem nem lehet kötelezni, hogy itt dolgozzam – mondta akadozva.

– Szász! – A hangom élesen metsző volt. – Nyissa ki a táskáját!

Arca megmerevedett, szemében elszántság villant.

– Nem nyitom!

– Nyissa ki, parancsolom.

Hátralépett, s mintha nyugodtabb lett volna, megszólalt.

– Nekem ilyen parancsot az igazgató úr nem adhat. – Láttam, hogy homlokát kiveri a verejték. – Én már felmondtam.

– Fiatalember, vége a játéknak! – Felálltam, és a kihúzott íróasztalfiókból elővettem a revolveremet. – Mozgás! Tegye a táskát az asztalra!

– Nem! – hörögte sápadt arccal. – Nem teszem! – Lassú léptekkel hátrált az ajtó felé.

– Állj! A törvény nevében letartóztatom! Ha egyet mozdul, lelövöm!

Megállt. A táskát görcsösen szorította magához.

– Ne okoskodjon! – sziszegtem feléje. – Nincs értelme, hogy hülyéskedjen. Lebukott. Tegye az asztalra, aztán beszélgetünk.

Keze fejével megtörölte izzadó homlokát, száját harapdálta. Olyan mereven állt, mintha gyökeret eresztett volna a lába. Percek teltek el. Láttam, erősen gondolkodik, szerettem volna tudni, mit forgat a fejében. Aztán előrelépett, és a táskát az asztalra tette.

– Üljön le.

Leroskadt a székbe, lehajtotta fejét.

Kinyitottam a táskát. Sokszorosított röpcédulák százai hullottak az asztalra.

Elnevettem magam.

– Szóval, barátom, ez a mindennapi eledele, mi?

– Igen... – sutfogta alig hallhatóan.

– Nézzen rám! – parancsoltam.

Felemelte a fejét. Arca pillanatok alatt összetört. Mintha éveket öregedett volna.

– Tudja, mi jár ezért?

– Tudom...

– Fenét tudja. Kötél. A családjának pedig börtön. Maga őrült, nem gondolt erre? Mi lesz a vak anyjával, húgaival? Ki fogja gondjukat viselni? – Hosszasan beszéltem, és nagyon sötét képet festettem eléje, közben figyeltem arcának minden rezdülését.

– Miért kínoz? – tört fel szívéből a keserűség. – Vitessen el, lőjön agyon, de kérem, hogy hagyja már abba!

– Nem, barátom, nem hagyjuk abba. Felelnie kell egy-két kérdésre. Kikkel áll kapcsolatban?

– Senkivel... csak magam vagyok.

Akkor döbbentem rá, hogy hibát követtem el. Valóban, Szász egyedül Mitykót ismeri, ezt ügynökömtől tudom. A sejt többi tagját Mitykó nem fedte fel előtte, a sokszorosítógépet is Kocsmárostól ő vitte Szász lakására. Korai volt még az akció. Mindegy – döntöttem magamban –, így sikerült, most már nem állhatok meg.

– Ide figyeljen, Szász. Én segítek magán. Egy feltétellel megúszhatja az ügyet.

Rám nézett, homlokát erősen összeráncolta.

– Amennyiben aláír egy nyilatkozatot – mondtam –, megmenekül.

– Miféle nyilatkozatot, igazgató úr?

– Olyasfélét, hogy belátja, milyen hibát követett el, és hajlandó azt helyrehozni.

– Mit kellene csinálnom? – kérdezte darabos, akadozó hangon.

– Nem sokat. Segít nekem felderíteni a gyárban levő kommunistákat. Nyíltan beszélek. Magán áll a döntés, de gondoljon arra, hogy egyik oldalon a kötél és családja pusztulása, a másik oldalon az élet. Különben ez a munka hazafias kötelessége is.

Szász lehajtotta fejét, és sokáig gondolkodott.

– Kérem, igazgató úr, vállalom.

Így szerveztem be Szász Pétert, és mint a későbbiek során meglátod, ennél az ügynél fizettem meg az első tanulópénzt. Ekkor tudtam meg, hogy a kommunisták ellen dolgozni nem olyan könnyű feladat. Arról most nem is beszélek, hogy Szászból végső soron mi faragtunk kommunistát. Az összetört fiatalember aláírta a nyilatkozatot. Pontosan megbeszéltem vele a találkozás és az összeköttetés részleteit, aztán útjára bocsátottam. Vele is a villában találkoztam, de más napokon, mint Mitykóval.

Több alkalommal láttam, hogy Veronika esténként megvárja őt a gyárnál, és lassú, fáradt léptekkel sétálnak hazafelé. A szép, rugalmas járású Szász lány felkeltette érdeklődésemet. Azon vettem észre magam, hogy naponta többször eszembe jut, foglalkozom

vele gondolatban, és esténként odaállok az ablakba, és várom jövetelét, aztán hosszasan bámulok távozó alakja után.

Nem voltam kiéhezve a nőre. Hiszen rendszeres társadalmi életet éltem, és a társaságból mindig akadt valaki, aki hajlandó volt hosszabb vagy rövidebb ideig tartó viszonyra. S ha ilyen társaságbeli hölgy éppenséggel nem volt, találtam magamnak szerelmi partnert a mulatók táncosnői között eleget. Veronikára valahogyan más szemmel néztem. Talán az izgatott, hogy munkáscsalád lánya. Talán arra voltam kíváncsi, hogy az ilyen típusú lányok hogyan szeretnek. Magam sem tudom. Csak a tényt vettem tudomásul: Veronika büszke, szomorkás arca gyakrabban látogat meg, az utóbbi hetekben már álmomban is vele foglalkozom. Aztán ez a folyamat odáig fejlődött, hogy kezdtem magamat öntudatlanul belehajszolni a Veronika ügybe. Mikor egy alkalommal észrevettem, hogy az ebédet is ő hozza bátyjának, már délben is ott álltam az ablakban, és gyerekes izgalommal vártam jövetelét. Amikor megláttam, nem tudtam levenni szememet szép ívelésű nyakáról, játékosan ringó, erős melléről, csak bámultam őt. Intézkedtem, hogy vegyék vissza a gyárba. A központi irodába osztottam be, hogy bármikor láthassam. Írt egy meleg hangú levelet, amelyben megköszönte a szívességemet. Egyre jobban belegabalyodtam. Egyszer, augusztus vége felé, pár napig beteg volt. Alig bírtam legyőzni kívánságomat, hogy meglátogassam. Azokban a napokban ideges voltam, de amikor újra megjelent, jókedvre derültem. Ha találkoztunk, biztatóan rámosolyogtam. Veronika hálásan visszamosolygott. Sokszor voltam azon a ponton, hogy behívom magamhoz, és ajánlatot teszek neki, legyen a szeretőm, de éreztem, hogy Veronikával így nem érek célt. Nem, ez az út nem járható. Meg kell őt hódítanom. Többet törődtem magammal. Több időt töltöttem a tükör előtt, nézegettem arcomat, kétoldalt erősen őszülő hajamat. Az utóbbi években híztam, és ez előnyömre vált, csak a kopaszságomon nem tudtam segíteni. Választékosabban, divatosabban kezdtem öltözködni. Szabóm mindent elkövetett, hogy művészetével eltüntesse hajlott hátamat, s ahogy végignéztem magamon a nagy állótükörben, meg kellett állapítanom, hogy mestere a szakmájának. Még ünnepnapokon sem vettem fel egyenruhát, mert a szűk, testhez álló zubbony nem vált előnyöm-

re. A változást többen észrevették rajtam, és jólesett dicsérő elismerésük.

Szász a beszervezésről nem tett említést Mitykónak, ezt tőle tudtam. De örvendve hallottam, hogy ügyesen puhatol Mitykó kapcsolatai után.

– Igazgató úr, tisztelettel – mesélte Mitykó –, ez a Szász olyan ügyesen teszi fel a kérdéseket, hogy nagyon kell vigyáznom minden szavamra.

– Nézze, fiam, szerintem semmi akadálya, hogy összehozza őt Kocsmárossal. Ez annál inkább célszerű, mert magát pár héten belül úgyis ki kell vonni.

– Nehéz lesz – gondolkodott el Mitykó. – Mert Kocsmáros jövő héten pártfeladattal külföldre utazik.

– És ezt csak most mondja? Szerencsétlen...

– Dehogy, alezredes úr. Alázatosan jelentem, én ezért kértem a mai találkozót. Kocsmáros engem jövő kedden ad át az új kapcsolatnak. Nem hiszem, hogy örülne a Szásszal való ismeretségnek.

– Valahogyan pedig létre kell hozni a találkozót. Mert ha buktatunk, maga nem tehet vallomást Kocsmárosra. Akkor ki tegyen? Csak Szász lehet az.

Mitykó elgondolkodva vette elő kis csontnyelű bicskáját, és egy gyufaszálat hegyezett meg. Nagyon mélyen töprengett.

– És ha én mindent elmondanék Kocsmárosról Szásznak azzal, hogy ha velem valami történnék, az esztergályost keresse?

– Várjon csak... ez nem is rossz... Igaza van... Azt is közölheti vele, hogy Kocsmárostól hozta a sokszorosítógépet...

– Közölhetem, de azt az éjjel visszavittem, mert az öreg kifogásolta, hogy hetek óta nem működik.

Persze én Szásznál leállítottam a sokszorosítást, és a gépet nem hozattam be. De így sem rossz. Sőt sokkal jobb. Ha a házkutatás alkalmával Kocsmárosnál találjuk meg, sokat nem okoskodhat a barátunk.

Mitykóval megállapodtunk, hogy még aznap mindent elmond Szásznak, aztán jövő kedden elmegy a találkozóra, megismerkedik az új kapcsolatával. Utána Kocsmárost, mielőtt az átlépi a határt, buktatjuk. A többi az ő vallomásától függ. De ehhez az akcióhoz már be kell avatnom Tituszékat.

Nagyon kíváncsi voltam, hogy Szász mit fog jelenteni. Másnap, pénteken volt találkozóm vele.

Egykedvűen ült le, és részletesen beszámolt a hangulatról. A szokványos jelentés volt. A munkások elégedetlenek az alacsony bérek miatt. Sok lé, de konkrétum semmi megfogható. Mitykóról egy szóval sem emlékezett meg. Mintha a világon sem lenne.

Néztem a fiatalembert, és azon gondolkodtam, hogy talán Mitykó nem tudott beszélni vele. Észrevettem, hogy szórakozottan forgatja kezében a csontnyelű bicskát. Az az állat Mitykó ottfelejtette. Vajon Szász ismeri-e Mitykó kését? – villant át agyamon. – Nem valószínű, mert akkor feltétlenül beszélne róla, hiszen világos lenne előtte, hogy Mitykó az én emberem.

– Adja ide a késemet, mert még elvágja a kezét – mondtam mosolyt erőltetve az arcomra.

– Tessék parancsolni – nyújtotta felém. – Nem olyan jó bicska ez – tette hozzá.

Zsebre tettem a bicskát, aztán felálltam.

– Szóval, kedves barátom, a maga véleménye szerint a gyárban vannak kommunista sejtek?

– Meggyőződésem szerint vannak – mondta határozottan. – De nem sikerült még kapcsolatot teremtenem velük. Türelmet kérek, igazgató úr. Ígérem, hogy mindent el fogok követni. Tessék elhinni, jóvá akarom tenni a hibámat. Azóta én is sokat gondolkoztam, és belátom, hogy súlyos bűnt követtem el. – Olyan őszintén csengtek szavai, hogy hinnem kellett. – És szeretném meghálálni igazgató úr jóságát is...

– Milyen jóságról beszél?

– Hát, hogy húgomat vissza tetszett venni.

– Mondja csak, Szász, a húga miért nem megy férjhez?

– Valószínűleg nagyon válogatós – mondta a fiatalember. – Volt már kérője, de hallani sem akar róla.

Alaposan kikérdeztem Veronika felől, de óvatosan, nehogy megsejtse, hogy testvére engem miért érdekel.

– Veronika – mondta Szász – kicsit romantikus lélek. Olvas, olvas és álmodik. Amikor korholom őt ezért, mindig azt mondja, az álmodozás az élet kovásza. Az álmok szülik a nagy tetteket. Ha az

ember nem álmodozna jobb és szebb életről, soha nem lenne jobb és szebb az élet.

– No – feleltem elgondolkozva –, azt hiszem, ebben a húgának tökéletesen igaza van.

– Nincs! – vágta rá gondolkodás nélkül Szász. – Az élet harc, küzdelem, és nem álmodozás.

Veronikát még jobban a szívembe zártam. És amikor Szász eltávozott, kiültem a kertbe, és én is álmodoztam. Álmokat szőttem. Veronika az enyém volt, és csak az enyém. Magam mellett láttam elegáns ruhában. Gondolatban nagy utazásokat tettem vele. Párizs, Róma, Berlin, Velence... Igen, az álmodozó Veronika az enyém lesz, az enyém, bármi áron is! Még ha lelkem üdvösségét is kell az ördögnek adnom! Aztán majd megnevelem, a magam képére formálom, mert van hozzá erőm, és van hozzá hatalmam. Hiszen a Hastingstől elhozott ékszerek tíz év óta érintetlenül pihennek, elrejtve, eddig nem nyúltam hozzájuk. De most azt is feláldozom Veronikáért. Úrinőt faragok belőle.

Vasárnap délelőtt felkerestem Tituszt. Veronikán kívül mindent részletesen elmondtam neki.

Barátom ágyban feküdt. Azokban a hetekben derült ki, hogy tüdőfertőzése van. Mindennap várta, hogy szanatóriumba vigyék. Arról is szó volt, hogy Olaszországba szállítják. Ott feküdt lesoványodva, lázasan csillogó szemmel, és elismerően mosolygott.

– Derék harcos vagy te, Ákosom. Bár lenne belőled még pár száz.

– Látod, kedves Titusz, ezt szeretem benned, hogy te elismersz – mondtam. – De mikor fognak elismerni az illetékesek?

– Hamarosan változás lesz a belpolitikában. Ne csüggedj.

Aztán rátértünk az ügyre.

– Az a véleményem, hogy Kázméryékkal együtt kell csinálni – fejtegette Titusz. – De én majd jelentést teszek, hogy mindezt te indítottad el. A leghelyesebb lenne azt a Kocsmárost elfogni, és rajta keresztül buktatni a többit. Légy olyan kedves, tölts egy kevés teát. – Halkan köhécselt. Megvártam, amíg lenyelt pár kortyot. Zsebkendőjével megtörölte ajkát, aztán rám nézett. – Nos, neked mi a véleményed?

– Én ezt a Szászt nem buktatnám – mondtam meggyőződéssel.

– De ha Kocsmáros vall rá, mit csinálsz?

– El kell intézned, hogy hagyják ki az ügyből. Elég, ha őrizetbe vesszük Mitykó hálózatát és Kocsmárost. Az esztergályos majd beszélni fog felső kapcsolatairól.

– Azt hiszem, igazad van. Jó. Tehát te beszélj Kázméryvel, én pedig majd a saját vonalunkon intézkedem.

Mitykóval hétfőn kellett volna találkoznom, de nem jött el a megbeszélt időben. És másnap sem jött be a gyárba. Az egyik Kopjás-emberemet elküldtem a lakására. Azzal jött vissza, hogy Mitykó vasárnap délután elment otthonról, és azóta nyoma veszett. Eltűnéséről bizalmas értesítést küldtem Kázmérynek. Nagy apparátussal megindították a nyomozást, de semmi eredményt nem értek el.

Kedves fiam, még ma sem tudom, mi lett Mitykóval. Azóta sem találtuk meg. Nekem az volt az érzésem, hogy Mitykót a kommunisták tüntették el, de az is felötlött bennem, hogy talán ő volt kommunista, és megszökött.

Intézkedni kellett, mert Kocsmáros meg akart lépni külföldre. Nem volt más hátra, mint az ősz hajú esztergályost őrizetbe venni. Kázméryék hétfőn éjszaka letartóztatták.

Éjjel-nappal megszakítás nélkül folyt a kihallgatás. Kocsmáros nem beszélt. Nem akart tudni semmiről. Hiába ütötték-verték, hallgatott. Azt állította, hogy Mitykóval nem társalgott, esze ágában sem volt, hogy megszökjék. És nem volt Mitykó, aki bizonyítani tudta volna bűnösségét. Legfeljebb Szász. Több alkalommal elmentem a kihallgatásra. Kocsmárost cafatokká verték, de nem beszélt. Szeme nem látszott ki a daganatokból, arcán tenyérnyi véraláfutások voltak, szája felduzzadt, karja bénán lógott. Már nem tudott a széken sem ülni, csak lihegett, hörgött.

Irtózattal néztem az összetört embert. Kocsmáros sejtette, hogy nincs bizonyíték a kezünkben, azért hallgatott annyira konokul.

Engedélyt kértem Kázmérytól, hogy Kocsmárossal négyszemközt beszélhessek. Kiküldtem a nyomozókat.

– Ide figyeljen, Kocsmáros – mondtam barátságos hangon. Felnyitotta szemét, fájdalmasan rám nézett. – Mondja, szerencsétlen, nem akar élni?

Csak a fejével intett, hogy akar.

– De hát miért nem beszél? Megmenthetné az életét. Nincs értelme, hogy agyonveresse magát. Lássa be, hogy lebukott, vége a játéknak. Nincs kiút. – Láttam rajta, hogy nagy fájdalmai vannak, borzalmasan szenved.

– Mit kellene mondanom? – kérdezte suttogva. – Mit?

– Kik a felső kapcsolatai?

– Nincsenek, semmiről sem tudok...

– És ha Szász Péter a szemébe mond mindent? – feszülten figyeltem.

– Akkor sem – lihegte. – Soha nem beszéltem vele.

Kocsmáros olyan állapotban volt, hogy nem faggattam tovább. Nem hittem, hogy sokáig húzza. Beszéltem Kázméryval.

– Te, Rudi, ne verjétek tovább. Belehal, és semmit sem fogunk megtudni.

– Dögöljön meg. Vagy beszélni fog, kérlek szépen, vagy megdöglik.

– Rudi, kedves – erősködtem –, ennek sok értelme nincs. Inkább gondolkozzunk.

– Mi a csudán? Hát minden világos. Kinyomoztuk ennek a csibésznek a múltját. Tudod, kérlek szépen, ki ez az ember? Leninfiú volt tizenkilencben. Nem is Kocsmáros az igazi neve, hanem Kada. Érted, kérlek szépen? Kada András. Családja Csepelen él. Illegalitásban dolgozik tíz év óta. Azóta körözzük. Ha másért nem, kérlek szépen, de tizenkilences szerepléséért fog kötelet kapni.

– De ha így folytatjátok, nem éri meg a reggelt – ellenkeztem. – Ide figyelj, Rudi. Van egy ötletem.

– Mi az? – kérdezte dühösen Kázméry. – Különben neheztelek rád, Ákos. Nem jöttél el a házavatásra.

– Hagyd most a házavatást. Ez fontosabb dolog.

– No, halljuk az ötletedet.

– Van egy Szász nevű ügynököm. Beszélni fogok vele. Tartóztassátok le, és tegyétek melléje a zárkába. Az majd kiszedi belőle a dolgokat.

Kázméry felvonta a szemöldökét.

– Megbízható ember?

– Igen.

– Rendben van.

Aztán megbeszéltük, hogy a Mitykó-féle sejteket őrizetbe vesszük. Valamit produkálni kellett.

János, a kertészem útján még aznap éjjel magamhoz rendeltem Szászt. A fiatalember nyugodt, magabiztos volt.

– Látja, milyen ügyetlenül dolgozott maga?

– Miért, igazgató úr? – kérdezte csodálkozva.

– Nem tudja, mi történt Kocsmárossal?

– Csak annyit tudok, hogy letartóztatták. Nem ismertem személyesen. Láttam, a körmenetben mindig részt vett. Tessék mondani, mit csinált az a szerencsétlen?

– Kommunista, veszélyes kommunista.

– Az a vallásos ember? – csodálkozott Szász. – Hihetetlen – csóválta a fejét. – Hát ezt nem gondoltam volna.

– Ide figyeljen, barátom. Komoly feladatot kap tőlem. Magát formailag le fogják tartóztatni, érti?

– Engem? Nem értem, igazgató úr.

– Mindjárt megérti. Letartóztatják, és Kocsmáros mellé teszik a zárkába. Ki kell szednie belőle mindent, ami felső kapcsolataira és összeköttetéseire vonatkozik.

– De igazgató úr, miért van erre szükség? Talán Kocsmáros nem beszél?

– Konokul hallgat. Inkább agyonvereti magát.

Szász megborzongott, arcán árnyék futott át. Aggodalom fátyolozta a hangját, amikor fojtottan megszólalt.

– Megverték?

– Én nem vagyok híve a verésnek, de nem ellenzem, ha az érdekünket szolgálja. Kocsmárost, hogy úgy mondjam, kissé helyben hagyták. Barátaimnak javasoltam, hogy a kihallgatásnak ezt a módját átmenetileg szüneteltessék, és próbálkozzunk magával. A továbbiakban minden a maga ügyességétől függ. A siker is. Kocsmáros élete is.

Szász sokáig hallgatott.

– Félek ettől a feladattól, igazgató úr. Nem értek az ilyen munkához. Azt sem tudom, hogyan kezdjek hozzá. És ha nem sikerül, még rajtam verik el a port.

– Megbeszélünk mindent a legapróbb részletekig.

– És mit mondok a gyárban, hol voltam? – aggályoskodott a fiatalember.

– Gyanúba keveredett, és bevitték.

– És meddig leszek bezárva?

– Az, barátom, a maga ügyességétől függ.

– Nem szeretem az ilyen munkát, igazgató úr – mondta.

– Ja, barátom, ez az élet. Az ember nem mindig azt csinálja, amit szeretne.

Másnap éjjel a kémelhárító emberei letartóztatták Szász Pétert. És két nap múlva Kocsmáros meghalt a fiatalember karjaiban, anélkül hogy beszélt volna. Halála körülményeiről később Szász, amikor már kiszabadult, csak annyit mondott:

– Borzalmas volt, igazgató úr, borzalmas.

De közben még történt valami.

Szász letartóztatása után Veronika jelentkezett nálam. A szeme vörösre volt sírva. Kétségbeesve tördelte kezét. Könnyek között számolt be a letartóztatás körülményeiről, szinte fuldoklott a zokogástól.

– Igazgató úr, kérem...

Néztem a zokogó lányt, erős, kemény mellét, karcsú derekát, és éreztem, hogy végzetesen szerelmes vagyok belé. Szerettem volna a karjaimba kapni, és elrohanni vele messze-messze, oda, ahol csak ketten vagyunk, ahol nincsen politika, nincsen ilyen undorító, véres küzdelem, ahol csak ő van meg én. Elérzékenyültem.

– Veronika – mondtam szokatlanul meleg hangon. A megszólítás meglepte őt, felém fordította könnyes arcát. – Legyen nagyon erős. Bátyja súlyos bűnt követett el. Belekeveredett egy kommunista szervezkedésbe.

– Lehetetlen... ez lehetetlen... – suttogta alig hallhatóan.

– Így van, kislányom. Vagy maga nem tud arról, hogy odahaza lázító röplapokat készített?

Megdöbbenés tükröződött arcán, hangja elcsuklott.

– Péter?... Az én bátyám?... Röplapokat? A mi lakásunkban? – Görcsösen feltört belőle a sírás. – De akkor... akkor felakasztják... Istenem!... Péter!

Nem zavartam. Hagytam, hogy sírjon.

– Nem tudom, mi lesz az ítélet – mondtam nagy sokára –, de valószínűleg nagyon súlyos.

– Mi történik velünk... istenem? Hol fogok munkát kapni?

– Magát nem engedem, hogy bántsák, Veronika.

– Nem tetszik kidobni, igazgató úr? Maradhatok? – nézett rám csodálkozva. Zsebkendőjével felitatta könnyeit.

– Maga erről nem tehet, kislányom. – Elgondolkozva az ablakhoz sétáltam, kinéztem az udvarra, aztán fel-alá kezdtem sétálni a lány előtt. A hüppögő lány aggódva követte minden mozdulatomat. Én pedig, a nagyobb hatás kedvéért, játszottam. A tét a lány volt. Tudtam, hogy ezt a lélektani pillanatot ki kell használnom, ez az a kedvező alkalom, amikor belopózhatok a szívébe. Összevont homlokkal, gondterhelten megálltam előtte.

– Veronika – mondtam nagyon lágyan, mintha a saját lányomhoz szólnék –, én megpróbálok a bátyján segíteni. No, ne! Hallgasson végig! – intettem neki, amikor láttam, hogy szólni akar. – Ne mondjon semmit. Segíteni fogok, de nem azért teszem, hogy maga vagy szegény édesanyja ezért hálás legyen nekem. Nem, azért akarok segíteni magukon, magán és a bátyján, mert úgy érzem, hogy maguk valami tévedés áldozatai. Én egy alkalommal beszélgettem a bátyjával. Olyan gyűlölettel szólt rólunk, urakról, hogy megrémültem. Tudja – folytattam kesernyésen –, a beszélgetés után sokat gondolkodtam. Kérdéseket szegeztem magamnak, hogy valóban nincs bennünk szív, nem lakozik a lelkünkben emberi érzés? Bennünket csak a hatalom, az érvényesülés, a gazdagodás érdekel? S a pénz utáni hajszában megfeledkezünk szegény sorsú magyar testvéreinkről, az alsó néposztály gyermekeiről? És tudja, kedvesem, mire döbbentem rá? Arra, hogy a bátyja sok igazságot mondott. Tudom, az igazság mindenkinek fáj. Nekem is fájt, de engem megdöbbentett, felrázott. Nem – mondtam magamban –, nem mindenki ilyen. Én, Rajnay Ákos, nem ilyen vagyok. Én szeretem magyar fajtámat, legyen az munkás, paraszt. Ezért akarok most is segíteni. Meg vagyok győződve, hogy a bátyját az elkeseredés térítette a beláthatatlan következményekkel járó útra, de alapjában becsületes ember. Vissza kell őt hoznunk. Nem lesz könnyű, mert azok, akiknek a fogságában van, nem úgy gondolkoznak, mint én. De mindent el fogok követni. Ha kell, hát igény-

be veszem a személyi kapcsolataimat is. – A lányhoz léptem, felemeltem arcát, magam felé fordítottam.

– Igazgató úr... – suttogta meghatódva.

– Veronika, bízzon bennem... Higgye el, bennem is van szív, én is szeretem a szépet, a nemeset, a jót... – Felemeltém a székről, átöleltem. – Na, kedves, most pedig szépen visszamegy az irodába, én pedig munkához látok. Remélem, sikerülni fog. Ha bármire szüksége van, bátran szóljon.

Veronika sírással küszködött. Amikor kilépett az ajtón, kikísértem, és hosszan, elmerengve néztem utána.

Távozása után telefonáltam Kázmérynak.

– Rudi, nagyon kérlek, Szász Pétert csak akkor engedjétek ki, ha szólok. Szolgálati érdek.

– Rendben van, kérlek szépen.

Így kezdtem fonni a hálót Veronika köré. Szegény lány nem is sejtette, milyen végzetszerűen közeledik felém.

Pár nap múlva értesítettem őt, hogy várjon rám este nyolckor az aquincumi múzeum előtt. Gépkocsival mentem érte, vezetőt nem vittem magammal.

Szép, meleg, őszi este volt. Az utcai gázlámpák sápadtan hunyorogtak. A közeli téglagyár kürtjének szaggatott hangja – mint fájdalmas jajszó – panaszosan hullámzott végig a kertek felett, amikor kiszálltam a gépkocsiból, és az izgatottan várakozó lányt besegítettem.

Megilletődve, félénken ült a puha bőrülésen, és az volt az érzésem, hogy most ült életében először személyautóban. Kényelmes, lassú tempóban hajtottam a vadgesztenyefákkal övezett úton Szentendre irányába. A fák koronái összehajoltak, úgy éreztem, hogy alagúton haladok a sóvárgott boldogság felé. Szerettem volna átölelni, szőke, édes arcát magamhoz vonni, és forró, szerelmes szavakat súgni a fülébe. De fegyelmeztem magam, fölöslegesen nem akartam kockáztatni.

Jó ideig szótlanul haladtunk. Az országúton nem volt forgalom, néha egy-egy lovasszekér döcögött el mellettünk, Pestre igyekeztek.

– Megnéztem a bátyját, Veronika – mondtam, de a szememet nem vettem le az útról.

– Tetszett vele beszélni is?
– Nem, az még nem sikerült.
– Jól van? Nem fogyott le?
– Aránylag jól van, de nem könnyű a rabság...
– Istenem...
– Nagyon súlyos vádak vannak ellene, őszintén megmondom, nem hittem volna, hogy ilyen társaságba keveredett.

A szentendrei HÉV robogott el mellettünk őrült zakatolással. Veronika megérintette a karomat.

– De azért, igazgató úr... azért... azért, ugye...
– Nem lesz könnyű, Veronikám. Tudja, könnyen félreértik az embert. Ma kommunistákért kiállni, vagy kommunista érzelmű emberen segíteni... no, mindegy... ez már nem magára tartozik. Megígértem, hát segíteni fogok, még akkor is, ha tiszti rangomba kerül...
– Ezt nem akarom... kérem, igazgató úr...
– Nem ez a fontos, Veronika. Hanem az, hogy a bátyja kiszabaduljon. A többi az én dolgom.

Sokáig hallgattunk. Már elhagytuk Budakalászt, amikor a lány megszólalt.

– És van remény?
– Remény? Istenem, remény nélkül hogy lehetne élni?

Lekanyarodtam az egyik dűlőútra, amely a Duna-partra vezetett. A kocsi a hepehupás úton nagyokat zökkent, a reflektor fénycsóvája éhesen harapott az egyre sötétedő estébe.

A parton megálltunk.

– Jöjjön, sétáljunk egyet.

Kisegítettem a kocsiból, lassú léptekkel elindultunk a kavicsos parton. A lágyan hömpölygő hullámok hátán kósza fények villództak, a part menti füzesek búsan bámulták magukat a csobogó vízben. Nagyon távolról gramofon nyekergő hangja hallatszott, de kivehető volt a néger dalocska bánatos dallama:

Gyémánthintóval, mindenféle jóval,
álmodjál, szép Sonny boy.

Megállítottam a lányt, kezemet hosszabban tartottam a karján, mintha az ének bánatos hangjaiba temetkeztem volna.

– Nagyon szeretem ezt a dalocskát...

– Al Jolson énekli – mondta halkan a lány. – Valóban szép.

– Nem fázik? – kérdeztem.

– Nem.

– Akkor ajánlom, üljünk le egy rövidke időre. – Egy kidöntött fatörzsre ültünk, szorosan egymás mellé, belebámultunk az éjszakába.

Rágyújtottam. A felvillanó fénynél a lány arcába néztem. Olyan szép volt, hogy szinte fájt.

– Bocsásson meg, milyen udvariatlan vagyok. Meg sem kérdeztem, dohányzik-e?

– Nem, köszönöm szépen...

– Hiába, az öregség egyik jele a feledékenység.

– Az igazgató úr még nem öreg...

– Istenem, ha tudná, kedves Veronikám, hogy mennyire öreg ember vagyok már én.

– Ugyan, ne tessék ilyent mondani.

Mélyeket szívtam a cigarettából.

– Veronika, akarok magától kérni valamit.

Rám nézett.

– Ígérje meg – folytattam –, hogy ha sikerül testvérén segítenem, sohasem fogja megmondani neki, hogy én tettem. Megígéri?

– Ígérem, de...

– Semmi de. Adjon rá kezet!

Szorítása forró volt és erős. Milyen jó lenne így kézen fogva ülni – gondoltam. Majd ennek az ideje is elérkezik. Csak türelem.

– És arról sem fog beszélni, amit vele kapcsolatban elmondtam. Ne tudja meg sohasem, hogy magának milyen izgalmakat okozott. Hogy hány nyugtalan éjszakát töltött aggódások között, mennyi könnyet hullatott érte.

– Ezt miért nem szabad elmondanom? – kérdezte csendes, száraz hangon.

– Azért, Veronikám, mert a testvérét nemcsak ki akarjuk szabadítani, hanem vissza is akarjuk vezetni a becsületes emberek közé.

Sokkal könnyebb a visszatérő utat megtenni akkor, ha a hátunkon nincsen felesleges teher.

Veronika lehajtotta a fejét. Egy távolról hozzánk szökő szellő egy pillanatra végigsimogatta selymes haját, aztán, amilyen gyorsan jött, tovasurrant az éjszakában. Nézte a fű közül felderengő, homokos földet, finom vonalú lábával tétován ábrákat rajzolt, de nem láthatta az alakuló vonalakat, nem is akarta. Tudtam, hogy a zavarát akarja levezetni.

– Mire gondol most, Veronika? – kérdeztem, karját megérintve. Rám nézett.

– Tetszik tudni, igazgató úr, én magát egészen más embernek képzeltem. És most nagyon zavarban vagyok. Nem is tudom, mit gondoljak. Olyan valószínűtlenül furcsa, szinte meseszerű az egész...

– Milyen embernek képzelt?

– Milyennek? – kérdezte vissza. – Ugye, nem tetszik megharagudni, ha őszinte leszek.

Halkan nevetgéltem.

– Nem, mondja csak nyugodtan...

Felnézett az égre, mintha a csillagok között keresne valamit, aztán bársonyos, meleg hangon folytatta.

– Hát, tetszik tudni, először könyörtelen, szigorú embernek, akinek a szívéből kiveszett minden érzés. Talán egy kicsit kegyetlennek is. Olyan embernek, aki tudja, hogy mit akar, és a céljai érdekében, ha kell, mindent feláldoz, még önmagát is.

– És most nagy baj, hogy csalódott?

– Nem, igazgató úr. Nem, inkább nagyon örülök, és most ez a felismerés zavart meg. Furcsa, hogy ennyi melegség, ennyi megértés... Tetszik látni, már nem is tudom, hogy fejezzem ki magamat...

– Ennyi megértés van bennem? Ezt akarta mondani?

– Valahogy így...

Pár perces szünetet tartottam, úgy tettem, mintha a lány szavain gondolkodnék. Tudtam, hogy várja a választ. Azt is tudtam, hogy jól érzi magát a társaságomban. Feltételeztem, hogy benne is, mint általában a munkáscsaládok gyermekeiben, elevenen él az érvényesülési vágy, titokban ő is, mint a többiek, reménykedve várja a

nagy „partit", azt a gazdag „valakit", aki egy szép napon eljön érte, és kiemeli a munkássorból. Ezzel nem azt mondom, fiacskám, hogy Veronika már akkor azt a szabadítót látta bennem, de imponált neki, hogy én, Rajnay Ákos igazgató, magánemberként társalgok vele.

– Tudja, Veronika – mondtam hosszú hallgatás után –, az életünk egyik nagy tragédiája abban van, hogy nem értjük meg egymást. Mintha más nyelven beszélnénk, pedig mindannyian magyarok vagyunk, munkások és nem munkások egyaránt. Persze, el kell ismernem, hogy közöttünk, urak között sok a dölyfös, kapzsi ember. De nem vagyunk mindannyian ilyenek. Maga még nem ismer közelebbről, de remélem, meg fog ismerni.

– Szeretném megismerni...

Aztán egészen megfeledkeztünk az időről. Veronika is hosszasan beszélt. Oly figyelemmel, olyan odaadással hallgattam őt, mint egy szerelmes diák. Beszélt gyerekkoráról, szüleiről, és olyan érzékletesen mondta el élete történetét, hogy magam előtt láttam, mint labdaszedő kislányt, aztán rövid szoknyás kis diáklányt. Családja ellenezte, hogy kereskedelmi szaktanfolyamot végezzen, de ő tovább akart tanulni. Már nem akarta azt az életsorsot, mely anyjáé volt.

– Kérdezhetek valamit, Veronika?

Bólintott.

– Miért nem megy férjhez?

Szomorú mosoly futott végig az arcán.

– Tessék mondani, kihez? Azok, akik el akarnának venni, azokhoz nem megyek. Ó, nem azért, mert munkások. Én szeretem őket, apám is az volt, bátyám is az, talán én is az leszek. De igazgató úr, van annak értelme, hogy két nincstelen összeházasodjon? Hol találok én olyan munkást, akinek holnapja is van? Ki ad az én munkás férjemnek írást arról, hogy egy hónap múlva is lesz munkája? Aki pedig már nem munkás, annak én nem kellek. Legalábbis feleségnek nem. Szeretője pedig senkinek sem leszek.

– És ha valaki szerelmes lenne, nagyon szerelmes, és az a valaki nem vehetné feleségül? Akkor...

– Akkor? – kérdezte felvont szemöldökkel. – Nem tudom, ezen még nem gondolkoztam.

– Késő van, menjünk – mondtam felállva.

Amikor a lakásuk közelében kiszállt az autóból, csak annyit mondtam neki:

– Ne értse félre ezt a találkozást. A maga érdekében kell ilyen körülmények között találkoznunk. Nem szeretném, ha hírbe hoznák.

Napok teltek el. Kázméryval megbeszéltem, hogy Szásszal rendesen bánjanak. Több alkalommal találkoztam vele. Nem értette, miért nem engedem szabadon. Mindig kitaláltam valami mesét, és biztattam, hogy hamarosan szabadlábra helyezzük.

Veronikával is rendszeresen találkoztam, és folytattam vele a játékot. Akkor már nagyon szerettem őt. Nem is az érzéseimmel játszottam, hanem a testvére ügyével. Elmeséltem neki, milyen nehéz harcot kell vívnom a bátyjáért. Annyit már elértem, hogy nem fogják bíróság elé állítani, most még azt kell elintéznem, hogy ne internálják. Figyelmes és kedves voltam, sokat meséltem magamról. Fiatalkoromról, hogy mennyire egyedül voltam, és mennyire vágytam a szeretet után. Már sokkal közvetlenebbül beszélgettünk egymással. A villába még nem vittem el. Rendszerint kiautóztunk valamerre, és órákig beszélgettünk. Sohasem tettem célzást arra, hogy tetszik nekem, azt akartam, hogy ő szeressen belém. Tudtam, hogy ez nem megy könnyen, egyik napról a másikra, de vártam és építgettem, egyik téglát raktam a másikra. A lelkén keresztül akartam behálózni.

Aztán eljött a szabadulás napja. Szász hazament, és másnap már megjelent a gyárban. Kázméryék nyilatkozatot írattak alá vele, hogy senkinek, még családtagjainak sem beszélhet a történtekről. Pár nap múlva Veronika telefonon felhívott, hogy beszélni szeretne velem. Akkor vittem el először a villába. Csodálkozva nézett körül a fényűzően berendezett szobákban. Láttam rajta, hogy nagyon izgatott.

– Mi történt, Veronika? – kérdeztem aggódva.

Rágta a szája szélét, tördelte a kezét, szeme könnyben úszott.

– Borzalmas dolog – suttogta –, nem is tudom, igazgató úr, hogyan kezdjem...

– Várjon csak, kedvesem. – Felálltam, és a bárszekrényhez mentem. – Iszik, kedves, egy pohárka konyakot, és mindjárt rendbe

fog jönni. – Töltöttem az erős francia konyakból. – Egészségére. – Az első korty után megrázkódott. – Igya csak meg, kedves. Ne féljen, meglátja, mennyire megnyugszik. – Kiitta az egész pohárral.

– Erős volt, nagyon erős, nem szoktam inni.

– No, most beszéljen...

– Ne haragudjon, hogy zavarom, de nagyon félek... és nincs senkim az igazgató úron kívül, akivel őszintén beszélhetnék... Maga olyan megértő volt velem. – Elővette a zsebkendőjét, megtörölte a homlokát, kényszeredetten elmosolyodott. – Összevissza fecsegek. Úgy látszik, megártott az ital.

– Nyugodtan mondjon el mindent – megfogtam a kezét, nem vonta el. Megremegett. – Beszéljen, Veronikám.

– Péterről van szó. Azt hiszem, valami sötét dologba keveredett, és nagyon féltem őt. – Segélykérően rám nézett, közelebb húzódott hozzám. – Igazgató úr, segítsen rajta! Még az egyszer! Maga igazán olyan jó hozzám. Nem is tudom, hogyan háláljam meg...

– Veronikám. Nem tudom, miről van szó. De megígérem, hogy segítek. Csak egyet kérek.

Könnyes szemmel nézett rám.

– Igyon még egy pohárral.

– Már ez is a fejembe szállt.

Ittunk.

– Mondjon el mindent részletesen – megszorítottam a kezét.

– Nagyon aggódom – kezdte. – Az éjjel egy férfi kereste fel Pétert. A telkek felől jött, és átmászott a kerítésen. Én már a beszélgetésre ébredtem fel. Nagyon halkan suttogtak. Tetszik tudni, hogy mennyire szeretem Pétert. A konyhaajtóhoz lopóztam. A férfit nem láttam. Fivérem hangja nagyon ideges volt. Arról beszélt, hogy ő ezt nem csinálja tovább, nem akar rendőrspicli lenni. Az idegen erősködött, hogy kell, ez felső utasítás. Nem hallottam Péter válaszát. Kocsmárosról beszélt, és valami üzenetet adott át az idegennek, amit Kocsmáros a halála előtt mondott Péternek. Tovább nem mertem hallgatózni, annyira megrémültem. Még azt hallottam, hogy Kocsmáros helyett más fog külföldre menni. Nagyon félek. Most jött ki a börtönből, és semmit sem tanult! Igazgató úr, mit csináljunk? Nagyon kérem, beszéljen vele!

Gondolhatod, fiam, mennyire izgatott lettem, s milyen erőfeszítést kellett tennem, hogy elpalástoljam izgalmamat. Világosan állt előttem minden. Szász vagy kétkulacsos, vagy engem vezetett az orromnál fogva. Düh, gyűlölet kavargott bennem, és mégis mosolyogtam, mert ott volt mellettem Veronika és a nagy alkalom. Azt is világosan láttam, hogy most kell támadnom. Vagy az enyém lesz a lány ezen az éjszakán, vagy mindent kezdhetek elölről. Ha Veronika megtudja, hogy a bátyját én zárattam be, én állítottam ilyen választút elé, összeomlik benne az az előnyös kép, amelyet rólam alkotott. És van-e biztosítékom arra, hogy a bátyja hallgatni fog? Amit Veronika mondott róla, azt bizonyítja, hogy Szász lelki összeomlás előtt áll, s az emberek ilyen kétségbeesett állapotban, a következményekkel nem törődve, könnyíteni akarnak lelkükön, meg akarják osztani terhüket. Agyam lázasan dolgozott, pillanatok alatt átgondoltam minden eshetőséget. Tisztán láttam, hogy nemcsak Veronikát veszíthetem el, hanem mást is. Mi lesz akkor, ha kitudódik, hogy Szász kétkulacsos? Vagy ami még ennél is rosszabb, hogy nekem csak a kommunisták megbízásából dolgozott? A lány elbeszélése azt bizonyítja, hogy Szász, tudtomon kívül, kapcsolatot tartott a kommunista vonallal, sőt Kocsmárossal is összeköttetésben állt. Szász beszervezése súlyos hiba volt, mert úgy szerveztem be, hogy nem szedtem ki belőle mindent, amit tud. Aztán a sokszorosítógépet sem foglaltam le a lakásán, könnyelműen hagytam, hogy azt visszaszállítsák Kocsmároshoz. És ami a legsúlyosabb, összezárattam Kocsmárossal, és lehetővé tettem, hogy az esztergályos halála előtt üzenetet küldjön ki. Ehhez én adtam meg a segítséget. Sorozatos hibákat követtem el, és a mi szolgálatunkban ilyen hibákat nem lehet elkövetni. Mi a teendőm? Hagyjam futni Szászt, amikor tudom, hogy kapcsolata van az illegális párttal, s engem az orromnál fogva vezet? Jelentsem Kázmérynek, és ismerjem be a baklövéseimet? Szinte magam előtt láttam Kázméry gúnyos arcát, hallottam cinikus megjegyzéseit. Nem, egyik utat sem választom. Futni sem hagyhatom, de Kázmérynek nem adhatom át, mert magamat, a karrieremet teszem tönkre. Akkor mit csináljak? Mi legyen Szásszal? Sok időm nincs a töprengésre, hiszen világos minden, egyre világosabb lesz. Szász

az utamban van, veszélyes rám nézve, olyan teher rajtam, amelytől meg kell szabadulnom.

Veronika kissé megszédült a konyaktól. Bizakodva nézett rám, várta a válaszomat, de láttam, hogy a szeme már zavarosan csillog.

– Hát csak ez a baj, kedves Veronika? Már azt hittem, valami komolyabb dologról van szó. Kis csacsi, csacsikám. – Töltöttem. – Nem komoly a dolog. Ezen könnyen segítünk. Egészségére, kedvesem! – Koccintottunk. Egy pillanatig vártam, aztán hozzátettem. – És Péter egészségére! – Az összekoccanó kristálypoharak olyan hangot adtak, mint a lélekharang sikoltása.

Veronika, részben az italtól, részben megnyugtató szavaimtól, megkönnyebbülten mosolygott. Fejét a kanapé támlájára hajtotta, kipirultan nézte a mennyezetet. Blúzát a nyakánál kigombolta.

– Hű, de becsíptem... és milyen jó kedvem van... – Rám nézett. – Milyen szép itt minden, igazgató úr...

– Veronika... – szorosan megfogtam a kezét. – Ne szólítson engem igazgató úrnak. Hiszen jó barátok vagyunk. Vagy nem?

Jókedvűen kuncogott.

– Hogy szólítsam?

– Csak egyszerűen Ákosnak. Mondja, hogy: Ákos.

– Ákos... Ákos... – nevetett halkan, és többször elismételte nevemet, más-más hangsúllyal. – Ákos... szép név... de én nem szólíthatom így...

– Más úgysem mondja ezt nekem – mondtam szomorú hangon.

– És a felesége? – nézett rám csodálkozó hangon.

– A feleségem? – Mélyet sóhajtottam, lehajtottam a fejemet, szomorúság érzett a hangomban. – A feleségem sohasem szólít így. Évek óta csak azt hallom tőle: „maga". Tulajdonképpen nincs is feleségem – suttogtam remegve –, évek óta nem élünk együtt. Nem szeret. Szeretet nélkül pedig nagyon nehéz élni.

– Nem szereti magát? – kérdezte fakó hangon. – Lehet magát nem szeretni?

Felemeltem a fejemet, ránéztem.

– A feleségem mást szeret, Veronikám...

Elhallgattam. Nem szólt ő sem. Csak néztük egymást hosszan,

sokáig. Aztán halkan, anélkül, hogy a szemét levette volna rólam, megszólalt.

– Ákos... Szegény Ákos. – Többet nem mondott. De ebben a pár szóban benne volt minden. A hetek óta visszafojtott vágy kitörése, a szerelem, az odaadás...

Nem ellenkezett. Nem szólt, nem játszott, nem rendezett nagy jelenetet. Úgy adta nekem fiatal testét, mint azok, akik nagyon mélyen szeretnek, és nagyon őszinték. És én nagyon tapintatos és nagyon körültekintő voltam.

Fiacskám, nem ismerem a szerelmi életedet, de valószínűnek tartom, hogy már tapasztaltad, milyen nagy különbség van szerelem és szerelem között. Az érzéseknek milyen gazdag skáláját foglalják magukban. Sok szerelmem volt, sok szenvedélyt ébresztettek szívemben a csókok és az ölelések, de Veronika csókjai eddig sohasem ismert érzéseket lobbantottak fel a lelkemben. Olyan érzéseket, amelyeket csak a tiszta, önzetlen szerelem adhat. Azt hiszem, sírtam a gyönyörűségtől, és döbbenve ismertem fel, hogy mindaz, ami eddig volt, csak szánalmas utánzata az igazi, nagy érzésnek. És hidd el, fiam, akkor valóban nagyon és nagyon mélyen szerettem Veronikát.

Furcsa az emberi lélek. A legboldogabb percekben is betört szívembe az aggódás. Révülten feküdtünk a boldogságtól, s közben állandóan Péter jutott eszembe, és a megoldáson törtem a fejemet. Egyre tisztábban láttam, boldogságomnak az ára: Péter pusztulása. A kegyetlenség és a jóság együtt lakozik az ember szívében. Tudtam, hogy Veronikához azért vagyok jó, mert magamhoz akartam jó lenni. Ma már ezt világosan látom. Akkor talán nem volt ilyen világos előttem. De az idők folyamán élesedik az elme, és lehiggadtan másképpen látja az eseményeket, az érzéseket is más mértékkel méri. Én is úgy vagyok. Ma már tudom, hogy ha igazán szerettem volna Veronikát, bátyját életben hagyom, mert azt, amit ma tudok, hogy szerelmemnek mit jelentett a bátyja, tudtam akkor is. De nem volt más utam, számomra nem volt más választás.

Szász Pétert két kopjással intéztettem el. Holttestét elnyelte a Duna, sohasem találták meg. Veronika pedig évekig abban a hitben élt, hogy bátyja a kommunisták megbízásából külföldre szö-

kött. Csak később, 1947 után derült fény Szász Péter halálára az egyik bírósági tárgyaláson, amikor Porpáczy Sándor főhadnagyot, a Kopjások illegalitásban élő szervezőjét elfogták.

Veronikával évekig éltem együtt. Az új Lipótváros egyik akkor épült házában vettem ki számára lakást, és időnként ott találkoztunk. Anyagilag is támogattam őt, mert bátyja „szökése" után nehéz helyzetbe került a család. Ott maradt vak édesanyjával és két fiatal húgával, akik szerettek volna tovább tanulni. Nem akartam, hogy viszonyunk kiderüljön, ezért Veronikának a Kereskedelmi Bankban szereztem állást, egy év múlva pedig Zuglóban béreltettem ki vele egy szerény, kétszobás villalakást. Péterről nem beszéltünk, de tudtam, hogy sokat gondol rá, s várta, hogy kapjon tőle valami értesítést. Veronika megmaradt annak a szerény, egyszerű lánynak, akinek megismertem. Nagyon takarékosan élt, tudtam, hogy a család számára gyűjtöget. Azt akarta, hogy húgai iskolába járhassanak. Nem volt követelőző, nem akarta, hogy társaságba vigyem, és a feleségem sem akart lenni. Hálás volt nekem. Hálás volt azért, mert segítettem rajta, mert nem hagytam magára, mert könnyebbé tettem életüket.

Magda tudta, hogy van valakim, de nem érdeklődött. Abban az időben nagy szerelemben volt Kázméry Rudolffal. Sohasem vallotta be, de a tények azt mutatták.

Titusz egészségi állapota is javult, rendszeresen találkoztunk, sok mindenről beszélgettünk, és nagyon örültem, hogy átmenetileg békében hagynak. A megszállt területekről időnként zavargások híre érkezett hozzánk, és én tudtam, hogy a mozgalom nem satnyult el, a Kopjások dolgoznak. Lassanként a gyárban is fellendült a munka. Végeztem a dolgomat, és már egészen beleéltem magamat a kényelmes igazgatói szerepkörbe, mely jól jövedelmezett. Így telt el pár év.

*

A főhadnagy már régóta nem olvasott.

Pendelyes emberke volt még, mikor ezek az események lejátszódtak. Apját nem ismerte, soha nem lovacskázott a térdén, nem járták együtt kézen fogva a girbegurba csepeli utcákat, nem pecáztak együtt a Duna-ágban. Abban a tudatban nőtt fel, hogy neki nin-

csen apja, és ez olyan természetes volt, hogy nem érezte hiányát sem. Csak a gyilkos, kegyetlen nyomort érezte. Mégiscsak könnyebb volt ott, ahol férfi akadt a háznál. Nem is tudja, hogyan nevelkedett fel. Anyja dolgozott, ő meg csavargott, jó, ha a zsebében érzett egy kenyérdarabot.

Már embernyi ember volt, amikor apja sorsáról értesült. Még mindig nem tulajdon szülőapját érezte abban az emberben, akit elnyelt Horthy börtöneinek éjszakája, csak a munkássors egyik megszemélyesítőjét tudta benne.

Aztán teltek az évek. Később büszke volt arra az ismeretlen, vérében mégis annyira ismert emberre, aki – már tudta – nemcsak parányi, passzív alkata, hanem cselekvője volt az osztálynak, egyik formálója a jövőnek, fia sorsának és minden csepeli és nem csepeli munkás életének. Így pusztult el tehát ez az élet. Nem adta hírül újságcikk vagy harsona, csöndben történt minden, mint ahogy életének mély illegalitásához illett, és sírköve sem maradt, ahová a kegyelet egyetlen virágszálát is elhelyezhette volna.

Harcos ember volt, harcolt, mint az osztály annyi névtelen katonája, és ütközetben halt meg, mint a jövő annyi, számlálhatatlan, névtelen harcosa.

Óriása, haláláig szilárd oszlopa volt a jövendő monumentális építményének.

Korondi letette szemüvegét. Csak akkor használta, ha egyfolytában sokat olvasott. Zsebkendőt húzott elő, dörgölni kezdte a kerek üvegeket.

– Tudtam, éreztem, biztos voltam benne – mondta nagyon halkan Kadának –, hogy ennek az anyagnak tartalmaznia kell valamit ezekről a dolgokról is. Ezért akartam, hogy ön is bekapcsolódjon a munkába.

– Honnan tudta, alezredes elvtárs, előre, hogy engem, személy szerint is érinteni fog ez az ügy?

– Kada elvtárs, emlékezzen vissza, említettem, hogy Rajnayt nemcsak papírokból ismerem. Most még azt is hozzátehetem, hogy ezt a régi-régi, huszonhat évvel ezelőtt lezajlott drámát is ismerem. S ezt sem csak papírokból. Kada elvtárs, én ismertem az édesapját is.

– Alezredes elvtárs ismerte apámat?

– Igen, fiam. Ne haragudjon ezért a megszólításért, apja lehetnék.

– Ön ismerte az apámat, alezredes elvtárs? – Kada izgatottan felugrott, de azonnal visszacsúszott karosszékébe. – Miért nem beszélt róla eddig?

– Tudod, fiam... – Korondi fáradtan felállt íróasztalától, és elkezdte szokott sétáját. – Nehéz volt beszélni róla. Nehéz volt... igen, ez is hozzájárult... Régi, behegedt sebeken piszmogni... de nem ez volt a fő ok. Nehéz volt erről beszélni egyéb ok miatt is. Te tudod, fiam, én rehabilitált vagyok, börtönben voltam 1949 után. Olyan vádpont is akadt ellenem, hogy spicli voltam, besúgó. Gyilkos, bitang vád volt... – Keserű ráncok árkolódtak a kemény, barna arcra. – Nem a rajnayak meg a Mitykó-féle provokátorok ellen harcoltunk, hanem egymás ellen. Belegázoltunk egymás becsületébe, sárban hempergettünk tisztességes embereket. Legedzettebb kádereink közül sokat a karrieristák, törtetők, korlátoltak rágalmainak céltáblájává tettünk. S közben, amíg egymást ütöttük, a rajnayak ellenforradalmat csináltak nálunk. Ez világos, nem?

– Világos, alezredes elvtárs, de...

– De az nem világos, hogy miért nem beszéltem soha apádról, igaz?...

– Miért?...

– Mert bár rehabilitáltak, és lemostak minden sarat rólam, amit rám fecskendeztek, tisztán állok már a párt előtt, és mindig tisztán álltam saját lelkiismeretem előtt, de... de neked, fiam, még nem tudtam volna Rajnay vallomása nélkül elszámolni apáddal. Eszedbe jutott volna, kiolvastam volna a szemedből, hogy: messziről jött ember azt mond, amit akar. Tanúk nem voltak. Kocsmáros-Kadát halálra kínozták. Szász Péter, Mitykó meghalt, Rajnay nem volt elérhető, Kázméry elpusztult. – Keserűen felnevetett. – Menthetetlenül az jutott volna eszedbe, amiről bizony itt nálunk, ebben az épületben még most is suttognak, hogy ezek a rehabilitáltak mégiscsak rendőrbesúgók, beszervezett ügynökök, imperialista kémek lehettek. Mert mégiscsak lebuktatta valaki Kocsmáros-Kadát, és eddig nem volt bizonyíték, hogyan bukott le, ki volt a provokátor, mi volt az ügy valódi háttere. Én ismertem az

ügy valódi hátterét, és erről nem sok újat mond számomra ez a vallomás, a KEB előtt ez jegyzőkönyvezve van. De te nem tudtál volna arról, amiről a KEB tud, hogy ha én lettem volna az áruló, akkor nemcsak Kocsmáros-Kada kerül Kázméryék gyilkos kezébe, hanem sok más elvtárs is, sok fontos vonalunkat is felszámolták volna, végső fokon elérhettek volna a párt szívéig, oda, ahova ez a Rajnay el akart jutni.

– De alezredes elvtárs! – Kada már szinte könyörögve nézte a megállás nélkül sétáló Korondit. – Percről percre kevesebbet értek a dologból. Mi köze önnek az egész ügyhöz? Hogy kerül ez kapcsolatba az ön személyével?

– Édes fiam – Korondi megállt a főhadnaggyal szemben –, én voltam az az ember, aki azon az éjszakán a telkek felől jött, és átmászott a kerítésen. Én voltam az, akit Szász Veronika kilesett, mikor a bátyjával beszéltem, és az elszédített lány ártatlan butaságában éppen Rajnaynak mondta el találkozásomat a fiúval.

Korondi elmosolyodott, ahogy Kada elképedt arcába nézett.

– Ugye, az élet fordulatosabb meglepetéseket tartalmaz, és furcsább bonyodalmakat okoz, mint a legfantáziadúsabb regény? Igen, fiam, én voltam az, akinek Szász átadta Kocsmáros utolsó üzenetét.

– Mi volt apám üzenete?

– Figyelmeztetés, hogy Szász Pétert azonnal szöktessük ki az országból, és Péteren keresztül engem összekötött egy olyan vonallal, amelyet Kocsmárosból nem tudtak kiszedni, s amelynek létezését Rajnay nem is sejtette.

Felberregett a telefon.

– Hát így történt – mondta Korondi, mikor letette a kagylót, és elgondolkodva nézte a megrendült főhadnagyot.

– Erről az ügyről többet tudok, mint Rajnay – folytatta –, mert ismertem azokat a részleteket, amelyeket ő nem ismert. Én voltam Kocsmáros-Kada felső kapcsolata, akire Rajnay vadászott, és ezt a titkot, fiam, apád magával vitte a sírba.

– És Szász Péter?

– Szász becsületes volt. Létezésemről csak a börtönben értesült. De nem árult el, sőt átadta Kocsmáros üzenetét, és megpróbálta Rajnayt félrevezetni. Súlyos harcom volt vele. Szerencsére Veroni-

ka ezt már nem tudta kihallgatni. Igyekeztem megmagyarázni neki, hogy ezt a játékot egyelőre folytatni kell, Rajnayt félre kell vezetni, elaltatni gyanakvását, hogy időt nyerjünk kiszöktetésének megszervezésére. Vergődött a szerencsétlen ember, nem bírta a szerepét játszani. Becsületes volt, és ekkor már egy szörnyű, felejthetetlen élmény állt a háta mögött. Sejti, mire gondolok?

– Nem, alezredes elvtárs.

– Ugye, olvasta, hogy Mitykó eltűnt, két nappal a maga apjának letartóztatása előtt nyoma veszett?

– Igen, ezt írja Rajnay.

– Nos, azért tűnt el, mert ez a szerencsétlen Szász Péter megölte.

– Megölte?... Miért?...

– Nem világos?

– Alezredes elvtárs, kevesebbet értek az egész ügyből, mint eddig.

– Nos, annál az éjszakai beszélgetésnél értettem meg mindent, amelyet Veronika részben kihallgatott. Amit pedig eddig nem láttam egészen tisztán, most a memoár olvasása közben arra is fény derült. Láthatja az anyagból, hogy Mitykó kiszedte a maga akkor még gyanútlan édesapjából, hogy a következő héten pártfeladattal külföldre fog menni. Ez a hír elég volt, hogy Rajnay elérkezettnek lássa az időt a letartóztatásra. De rájött, hogy csak az ő ügynöke, beugrató provokátora tehetne vallomást Kocsmárosra. Tehát utasította Mitykót, hogy Szásszal ismertesse meg Kocsmáros nevét, mondja el neki, hogy Kocsmárostól ered a sokszorosítógép. Ezzel azt akarta elérni, hogy az öreg letartóztatása esetére Szász Pétert lehessen tanúként szembe állítani Kocsmárossal. Világos?

– Eddig világos, alezredes elvtárs.

– Azonban hiba csúszott Rajnay kombinációjába. Mitykó a villában felejtette a kését. Jellegzetes kis bicska volt, nem lehetett félreismerni. Másnap járt ott Szász, a kis zsebkés még ott volt az asztalon, azonnal felismerte. Villámcsapásként érte a felismerés. Nyilvánvalóan Mitykót is ugyanolyan célból fogadja Rajnay, mint őt. Most eszébe jutottak az elmúlt hónapok eseményei: Mitykó erőszakos szervezése, megértette aggodalmat és félelmet nem ismerő kezdeményezésének igazi rugóit, szóval, megértette, hogy Mitykó provokátor. Először teljesen tanácstalan volt, nem

volt kihez fordulnia segítségért. Ne feledje, akkor még nem tudta, hogy Kocsmárossal nyugodtan beszélhetne, bár tudta volna, mert az öreg tapasztalt harcos volt, keresett volna kiutat. Rólam szintén nem tudott, tehát egyedül volt megoldhatatlan problémáival, kínzó tépelődéseivel. Mitykó kereste az érintkezést vele, mert Rajnay utasítását akarta végrehajtani. Szász tanácstalanságában menekült előle. De ez nem volt megoldás, Mitykó tolakodása üldözte őt, nem lehetett tovább kitérnie. Azon a bizonyos vasárnapon, amikor Mitykó eltűnt, együtt mentek csónakkirándulásra. Mitykó szerzett egy halászladikot, és együtt töltötték az estét. Késő este, már sötétben indultak hazafelé. Mitykó végrehajtotta Rajnay utasítását; közölte Szásszal mindazt, amit el kellett mondani. Sajnos, szegény Péter elvesztette a fejét, nem tudott tovább uralkodni idegein. Egy hirtelen dühkitörésében aljas besúgónak nevezte Mitykót. A helyzet egyértelmű lett. Mitykó látta, hogy leleplezték, félt a többiek előtti dekonspirációtól, lokalizálni akarta bukásának kiterjedését. Pisztolyt rántott, partra akarta Pétert kényszeríteni, és az első rendőrőrszobára bekísérni. Dulakodni kezdtek a csónakban. Péter evezőlapátjával fejbe vágta, és az éjszakai Duna hullámaiból többé nem került elő. Érti már, Kada elvtárs?

– Mindent értek, alezredes elvtárs – szólt nagyon halkan a minden idegszálával parancsnoka szavain csüngő Kada. – Még egyetlen kérdésem lenne, de ennek már tisztára szakmai jellege van. Látom az iratokból, hogy Rajnayék mennyire keresték a felső kapcsolatot, és a figyelésük mégsem hozott eredményt. Hogyan érintkeztek egymással, hogyan tudott ön rendszeresen találkozni apámmal?

– Édes fiam – Korondi szélesen elmosolyodott –, a baldachint a körmenetben négy embernek kellett cipelnie. Én is cipeltem, és nem voltam kevésbé vallásos, vagy kevésbé „credós", mint szegény apád. Így volt. De most menjünk aludni, mert Rajnay vallomása a kezünkben van, nem szalad el. De akiknek a vallomásaira még szükségünk lehet, azok elszaladhatnak. Reggel dolgoznunk kell.

*

Amikor Hitler uralomra került, izgalmas és reményteljes hónapok következtek. Éreztük, hogy valami elkezdődött, de még nem tudtuk, hogy mi. Izgalommal lestük a híreket, s az országban is mozgalmasabb lett az élet. Új nevek tűntek fel a közéletben, felelős politikusaink egyre erőteljesebb hangokat ütöttek meg, s kapcsolatunk szomszédaikkal mindinkább feszültebbé vált.

Nem akarlak apróbb eseményekkel untatni, csak nagyobb dolgokat említek meg, amelyek számomra érdekesek voltak. A Harmadik Birodalom megalakulása után, mint mondottam, megélénkült a politikai élet, így a Kopjások tevékenysége is. De nemcsak mi kezdtünk szorgalmasabban dolgozni, hanem ellenségeink is. A csehek, románok és szerbek – mint Kázméry több alkalommal említette – elárasztották az országot ügynökökkel, és a kémelhárítóknak megfeszített munkával kellett dolgozniuk, hogy eredményt érjenek el. Sajnos, az én tapasztalatom az volt, hogy nagyon favágó módra tevékenykedtek. Munkájukból hiányzott a fantázia, az ötletesség, azt gondolták, hogy a gumibot és a kényszer más módozatainak az alkalmazása elegendő a tisztességes eredményhez. Egy alkalommal, harmincnégy tavaszán, Kázméry nálunk vacsorázott. Ott volt Titusz is. Már a feketét ittuk, amikor Rudi „bánatosan" panaszkodott, hogy van egy nehéz ügye, és nem tudja, mit csináljanak, hogy menjenek tovább. Hetekkel ezelőtt elfogtak egy Szlovákiából átdobott ügynököt. Tudják a hírszerzők jelentéseiből, hogy a cseh felderítők egyik legképzettebb tagja, de képtelenek szólásra bírni, mert a cseh következetesen megjátssza a süketnémát.

– Írjátok le a kérdéseket – mondta csendesen Titusz –, és válaszoljon írásban.

– Már megpróbáltuk, kérlek szépen – felelte Kázméry –, azzal sem értünk célt. A nehézséget az okozza, hogy van egy orvosi bizonyítványa, hogy született süketnéma. Annyit leírt, hogy a bátyjához akart szökni, aki Tótkomlóson gazdálkodó.

– És ellenőriztétek? – kérdeztem.

– Igen, kérlek szépen. Tótkomlóson valóban él egy Liska nevű gazdálkodó, akinek süketnéma öccse gyerekkorában eltűnt. Ez igaz, kérlek. De ugyanakkor hírszerzőink adatai, a megküldött fénykép, minden egyezik.

– A hírszerzők nem tettek említést arról – kérdezte gondolkodva Titusz –, hogy a cseh süketnémaként fog átjönni?

– Nem, kérlek, csak megadták az átkelés pontos időpontját. A cseh valóban jött, és mi elfogtuk.

– Hátha tévedtetek pár percet – nevettem –, és az igazi ügynök azután jött?

– És a fénykép? Nem, kérlek szépen, itt nincsen tévedés.

Nagyon élveztem Kázméry balsikerét, s talán ez volt az oka, hogy kissé gúnyos voltam.

– Nem csodálom, ha eredménytelenek vagytok. Nem dolgoztok jól, Rudi.

– Te mit csinálnál, kérlek, a helyemben?

– Én?... Nem tudom, hogy eddig már mi mindennel próbálkoztatok.

– Mindennel. Megvertük, ijesztettük, orvossal megvizsgáltattuk.

– Ügynököt is ültettetek melléje? – kérdezte Titusz.

– Azt is, kérlek szépen. De minden eredménytelen.

– No, Ákos – szólt mosolyogva Titusz –, most okoskodjál ki valamit.

Töprengtem, aztán halkan megszólaltam.

– Nem nagy ügy. Bármilyen összegbe lefogadom, hogy egy héten belül megoldom a cseh nyelvét.

– Na, én állom a fogadást, kérlek szépen – mondta Kázméry.

– Rendben van. De teljesen szabad kezet kapok.

Megállapodtunk a részletekben, aztán másról kezdtünk beszélgetni.

A búcsúzásnál Titusz megszólalt.

– Nagyon kíváncsi vagyok, Ákos, milyen eredményt érsz el.

Megszorítottam a kezét, és csak mosolyogtam.

Másnap bementem Kázméryhez, és felhozattam a csehet. Siralmas állapotban volt a harminc év körüli fiatalember. Arcán a zúzott sebek arról tanúskodtak, hogy Kázméryék alaposan kezelték. Néztem magas, karcsú alakját, lenszőke haját, mely homlokára tapadt. Barna szemében ijedség fénylett. Nem kérdeztem tőle semmit, csak hosszasan szemléltem. Látszott rajta, hogy zavarban van.

Aztán ismét visszavitettem a fogdába, és parancsot adtam, hogy ne nyúljanak hozzá. Ne is törődjenek vele. Alaposan átnéztem az iratait, különösen az érdekelt, hogy hol fogták el. Beregsuránynál lépte át a határt. Másnap leutaztam a határra, és alaposan szétnéztem. Fiatal határvadász főhadnagy kísért, fogalma sem volt, hogy mit akarok.

A faluból dűlőút vezetett át a határon, előtte egy mély ívű kanyar, mely bükkfákkal benőtt dombot ölelt át. A domb mögül nem lehetett a határt és a sorompót látni. A sorompó két oldalán különben egy-egy őrbódé volt, ahol a határőrök tanyáztak. Lóháton poroszkáltunk. Felkapaszkodtunk a dombra, és aztán visszafelé indultunk. A dombtól mintegy kilométerre megállítottam a lovamat.

– Figyelj rám, fiam – mondtam a főhadnagynak. – Ma kedd van. Péntekig a laktanyában vagy másutt elkészíted a sorompó pontos mását, a két őrbódét. Szépen befestitek az előírásoknak megfelelően. Aztán pontosan péntek hajnalban itt, ezen a helyen felállítjátok. Van cseh határőr egyenruhátok?

– Alázatosan jelentem, nincs.

– Nem baj. Holnap estig megkapod, küldök majd Pestről. Most jól figyelj. Két legügyesebb és legmegbízhatóbb katonádat beöltözteted péntek hajnalban az egyenruhákba, és beállítod őket az őrbódéba. Addig, erre három napod van, betanítod őket a cseh tisztelgésre és mindarra, amit a túlsók csinálnak. – A főhadnagy feszülten figyelt. Tetszett neki a megbízatás. – Csütörtök este két tiszt jön a vezérkartól, akik hajnalban, pénteken hajnalban, cseh tiszteknek öltöznek, és pontosan hat órakor egy cseh rendszámú Tátra-gépkocsin a domb felől az őrbódéhoz fognak jönni. Nagyon vigyázz a formaságokra. A két katona jelentkezni fog nála, de nehogy elvétsétek. Betanítod velük a jelentkezési szöveget.

– Alázatosan jelentem, mindent értek. Tudok csehül, és ismerem szokásaikat, mindent pontosan betanítok.

– Rendben van. Most figyelj jól. Én péntek reggel hat előtt tíz perccel érkezem gépkocsin. Te fogsz itt jelentkezni, főhadnagy úr. Egy cseh férfit hozok magammal, aztán a formaságok betartása mellett át fogom őt a két cseh tisztnek adni.

A főhadnagy szeme csillogott.

– Alezredes úr, alázatosan, ez zseniális.

Pestre visszatérve, mindent elintéztem. A szükséges ruhákat és felszerelési tárgyakat leküldtem, majd a két „cseh tisztet" oktattam ki. Két főellenőr volt a cseh alosztályról, kifogástalanul beszélték a nyelvet. Gyakoroltattam velük a formaságokat, aztán csütörtökön reggel útnak indítottam őket.

Készítettem egy szabályos ügyészségi végzést, melyben a katonai ügyész utasít, hogy az előzetes letartóztatásban levő Jan Liska tótkomlósi születésű csehszlovák állampolgárt az államközi megállapodások bizonyos pontja alapján adjuk át a csehszlovák hatósági szerveknek Beregsurány határátlépő helynél. A végzést lefordíttattam cseh nyelvre, elláttam a szükséges pecsétekkel, azután felhozattam Liskát, és felolvastam előtte. Valóban úgy tett, mintha nem értené. Egyetlen arcizma sem rándult meg. Odatettem eléje a cseh fordítást, mosolyogva mutattam, olvassa el. Mikor elolvasta, könnyes szemmel nézett rám, és hálálkodva bólogatott. Aláírattam vele a végzést.

Éjszaka kocsiba ültünk, és egy hadnagy kíséretében elindultunk a határ felé. Magam is kíváncsi voltam az eredményre.

Hajnalban érkeztünk meg. A határvadász-laktanyában szálltunk meg, pihentünk pár órát. Közben magamhoz rendeltem a főhadnagyot. Sugárzó arccal jelentette, hogy a feladatot végrehajtotta, minden rendben van.

Hat óra előtt tíz perccel a „határon" voltunk. A főhadnagy, mintha sohasem látott volna, az előírás szerint jelentést tett. A „cseh határőrök" a túloldalról kíváncsian nézték a jelenetet. Az én csehem is látható izgalommal topogott, és szeméből visszafojtott vágyódást olvastam ki, amikor a „határon" túlra nézett.

Pontosan hat órakor a domb mögül feltűnt a katonai gépjármű. Nagy sebességgel közeledett, és megállt a sorompó előtt. A gépkocsivezetőnek még arra is gondja volt, hogy azonnal megforduljon, és az autót visszainduláshoz menetkész állapotba helyezze. Aztán kiszállt, és egykedvűen megrugdosta a tömlőket. A két „cseh tiszt" fogadta a határőrök jelentését, majd a sorompóhoz indult. Én is odamentem a főhadnagy kíséretében. Tisztelgés, kölcsönös bemutatkozás. Aztán „okmányokat" cseréltünk, mindezt halálos komolyan végeztük. Amikor a formaságokkal végeztünk, intettem a

süketnémának, hogy jöjjön hozzánk. Amikor odaállt mellénk, cseh nyelven megszólaltam:

– Bár ön úgysem érti, mégis, hogy a cseh tiszt urak hallják, ünnepélyesen elnézést kérek feletteseim nevében a méltánytalan zaklatásért és gyanúsításért. – Barátságosan kezet fogtam vele, és átadtam őt a „cseh tiszteknek".

A süketnéma arca felderült. Olyan megkönnyebbülés látszott elkínzott ábrázatán, mint annak az embernek az arcán, aki egy számmal kisebb cipőjétől szabadult meg. Kölcsönösen tisztelegtünk egymásnak, és a csehek elindultak a gépkocsi felé. Izgalommal néztem utánuk. A gépkocsinál megálltak. A süketnéma arca megvonaglott, mindezt tisztán láttam, hiszen pár méter választott el tőle, szeméből könny buggyant elő, megölelte, megcsókolta a „cseh tiszteket", aztán felénk fordult, kezét ökölbe szorítva, tökéletes magyarsággal megszólalt:

– Ezért megfizettek! – hangja az izgalomtól eltorzult. – Mindenért, a kínzásért, mindenért!... – és zuhogott az átok ránk, majd hisztérikus nevetésbe tört ki. Mást sem lehetett hallani, csak vad, fékevesztett nevetést.

Még akkor is nevetett, amikor a „csehek" visszahozták őt. Csak akkor némult el, amikor hozzálépve, hatalmas pofont adtam neki az átokért. Nem tudom leírni az átváltozás folyamatát, mely azon az emberen végbement. Pillanatok alatt mindent megértett, szemében megkeményedett a fény, arcán megkövesedtek a vonások, éveket öregedett.

– Vége a komédiának, barátom – mondtam keményen.

– Vége – jegyezte meg, aztán lehajtotta a fejét.

Azt mondták, hogy ez volt az utolsó szava. Nem tudom, mi lett vele. Visszakísértem Pestre, elkészítettem az írásbeli jelentést, és a magam részéről befejeztem az ügyet. Kázméry fizetett, mint egy angol lord, de engem a pénznél ezerszer jobban érdekelt Titusz elismerő nyilatkozata.

Köteteket tudnék írni, fiacskám, az ilyen és ehhez hasonló eseményekről, de erre már, úgy érzem, nincs időm. Tegnap orvosnál voltam, és a vizsgálat eredménye cseppet sem biztató. Nem tudom, hány napom van hátra.

Borzadályt érzek, mert nem tudom, mi lesz velem a halál után.

Jó annak, aki eldöntötte magában a kérdést: nincs mennyország és nincs pokol, a halál után nincs semmi, csak az emlékezés az elhunytra. Gyerekes dolog lenne tőlem, ha most térdre hullva bűnbánatért esedeznék istenhez. Bűnbocsánatért, mert most, a halál árnyékában, éjszakánként látomások gyötörnek. Mindazok, akik miattam pusztultak el, körültáncolnak, s nem tudok védekezni ellenük. Írásom nyomán életre kelnek, magam támasztom fel őket, és amikor fantomarcukkal rám néznek, érzem bűneim súlyát. Az egyik éjjel Kocsmáros és Szász Péter állt meg ágyam előtt. Szörnyű látomás volt. Szemük helyén tüzet csorgató üreg fénylett, halálfejük is vörösben foszforeszkált: „Mégis mi győztünk!... Mégis mi győztünk!..." Ezt énekelték, csak ezt... Ó, nem akkor döbbentem rá erre, tudtam előbb is, hogy a mi világunknak vége, de mi lesz velem? Talán ezért kell, látod, írnom. Azt mondják, hogy az elmondott és leírt szó gyógyít, megkönnyíti a lélek terhét. Valami igazság van ebben. A gyónás után megkönnyebbül az ember.

Írom hát tovább, abban a reményben, hogy kegyes lesz hozzám a sors, és idő előtt nem hull ki kezemből a toll. Írom hát tovább, de nagy ugrásokkal, mert főleg az 1945 utáni évekről szeretnék megemlékezni, hiszen az eddig elmondottakból világosan láthatod azt a kettősséget, amelyben éltem.

Vissza tudsz még emlékezni 1934 karácsonyára? Ha jól számolom, tizennégy esztendős voltál. A szünidőt odahaza töltötted. Zsolt hetedikes volt. Akkor viseltél először szemüveget. Komoly voltál és szótlan. Anyád azt hitte, hogy a karácsonyi hangulat hatása alá kerültél, meg Zsolt is, s ha jól emlékszem, még gúnyolódott is veled. Te figyelemre sem méltattad, nem feleltél neki, de magatartásodon láttam, hogy mélyen megveted bátyádat. Valami egészen más foglalkoztatott téged, nem a karácsony. Komolykodó arccal végigböngészted az újságokat, egy-egy cikknél hosszabban időztél, aztán belemélyedtél a keresztrejtvényfejtésbe. Különösen akkor szerettél rejtvényt fejteni, ha Zsolt is jelen volt, mert így alkalom nyílott arra, hogy bátyád műveletlenségét tüneményes ravaszsággal bebizonyítsd. Ők nem vették észre, én igen, de nem intettelek le, mert így tetszettél nekem. Nem tudom, visszaemlékszel-e arra a jelenetre, amikor az ünnep első napjának délutánján a heverőn feküdtél, ceruzád végét rágva a rejtvénnyel bíbelődtél.

Nagyon élesen rajzolódik elém a kép. Szürke kockás térdnadrág volt rajtad, az új, barna korcsolyacipőd. Zsolt is útra készen várta barátait, a jégpályára készültetek. Bátyád éppen a telefonkagylót tette a helyére – ideges volt, valószínűleg azért, mert a „szerelme" nem mehetett a jégre –, amikor megszólaltál. A Pester Lloydot olvastam, de minden szót megjegyeztem.

– Légy szíves, Zsolt, mondd meg, hogy mondják a királyt franciául, három betű.

– A királyt? – kérdezte Zsolt, feléd fordulva.

– Igen.

Bátyád hosszasan gondolkodott.

– Nem tudom...

– Nem tudod? Hiszen tanulsz franciául.

– Te is tanulsz. Vagy nem?

– Én tudom is.

– Akkor miért kérded?

– Csak. Kíváncsi voltam, tudod-e?

– Taknyos! – mondta ingerülten a bátyád. – Vizsgáztatsz?

– Roi – válaszoltad nagy lelkinyugalommal. – De úgy ejtik, hogy roá. Nem fogod elfelejteni?

– Nem érdekelsz! – dühösködött Zsolt. – Különben is fiatal vagy még ahhoz, hogy oktass. És a királyok sem érdekelnek...

Letetted a ceruzát, felültél.

– Akkor azt magyarázd el, hogy miért ölték meg a szerb királyt.

– Mert megérdemelte.

– Mit csinált?

– Gazember volt.

– És kik ölték meg?

– Hagyj békén. Miért érdekel ez téged?

– Csak.

Akkor szóltam én közbe.

– Ne veszekedjetek! Attila, gyere ide! – Kissé vonakodva jöttél hozzám. – No, miért érdekel?

– Az intézetben az egyik tanár azt mondta, hogy a magyarok ölték meg. A fiúk most úgy csúfolnak, hogy királygyilkos.

– Butaság – feleltem. – A magyaroknak semmi közük nem volt a gyilkossághoz. A horvátok és a macedónok hajtották végre, csak

megint ránk akarják fogni. – Aztán, ha emlékszel, hosszú előadást tartottam neked arról, hogy miért haragszanak a magyarokra.

Nem mondtam igazat, csak annyiban, hogy a gyilkosság végrehajtói valóban horvátok voltak. De a gyilkosságot mi, Kopjások szerveztük az olaszokkal és a németekkel együtt.

Emlékszel még az én jugoszláviai küldetésemre? Nos, a beszervezett Dumbics őrnagy segítségével Sztankóék nyugodtan jöhettek Magyarországra. Volt a Dunántúlon, Zala megyében egy kiképző táborunk. Tituszék szervezték meg. A horvát nacionalisták alapos kiképzésben részesültek. Órákon át gyakorolták a célbalövést, s amikor én harminchárom őszén Titusszal lent jártam, egyesek már oly tökélyre vitték tudományukat, hogy bármelyik világhírű cirkusz porondján produkálhatták volna magukat. Nemcsak álló és mozgó bábukra lövöldöztek, hanem levegőbe feldobott pénzdarabokra is. Akkor még nem tudtam, hogy Sztankóék a király meggyilkolására készülnek. Az a hat ember, aki a speciális kiképzésben részesült, az tudta. És tudta Sztankó is, csak az alkalomra vártak. A feladatokat pontosan megosztották egymás között. A király és a francia miniszter útvonalát a németek derítették fel, a terroristákat Magyarországról az olaszok szállították Marseille-be, mi képeztük ki őket. Nekem személy szerint nem volt benne részem, csak már a gyilkosság után, amikor a népszövetségi vizsgálatot kilátásba helyezték. El kellett tüntetni a nyomokat. Akkor kaptam Titusztól azt a feladatot, hogy a még táborban levő terroristákat azonnal szállítsam illegálisan Olaszországba. Ekkor mentem le újra, összeszedtem az embereket, és Szombathelyre szállítottam őket, ahonnan azután külön katonai repülőgéppel Baribа repültünk. Sztankó nem volt köztük. Vele két évvel később, Berlinben találkoztam.

Megkérdezhetnéd, miért volt erre szükség? Barthou okos, előrelátó ember volt. Hitler hatalomra jutása után felismerte a veszélyt, amit a Harmadik Birodalom jelentett. Látta, hogy Hitler a Balkán felé orientálódik. Akkor már a Berlin–Róma–Budapest tengely kovácsolódott, ezt ellensúlyozni kellett Jugoszláviával. A franciabarát Jugoszlávia megerősödése útjában állt Hitlernek éppen úgy, mint Mussolininak. Rólunk nem is beszélve.

*

Kada értetlen arcot vágott, töprengett, nem állta meg szó nélkül.
– Alezredes elvtárs, az NDK-ban készítettek egy dokumentumfilmet Teuton kard akció címmel. Én még nem láttam, de tudomásom szerint arról szól, hogy a nácik hogyan készítették elő a királygyilkosságot, és személy szerint Speidelnek milyen szerepe volt az ügyben.

– Igen, én is hallottam a filmről.

– Itt valami ellentmondás van. Speidel, vagy a Kopjások tették.

– Hol az ellentmondás? Nem tudja elképzelni, hogy az egész akció „tengelykollaboráció" volt? A Berlin–Róma–Budapest háromszög szerelte fel, képezte ki, szállította a tett színhelyére a horvát terroristákat. Mikor a nyomozás szálai Magyarországra vezettek, felszámolták a kiképző tábort, és a nyomok eltüntetése érdekében az „értékes" kádereket Olaszországba szállították. Világos?

– Értem, alezredes elvtárs. De az megzavar, hogy Rajnay jugoszláviai működése olyan fontosságúnak látszik, ami túlszárnyalja Speidel jelentőségét ebben az akcióban.

Korondi mosolyogva cigarettára gyújtott.

– Nézze, főhadnagy elvtárs, a titkosszolgálatban dolgozók gyakran túlértékelik saját személyüket és jelentőségüket. Zárójelben megjegyzem, a mi állambiztonsági szerveinkben dolgozó elvtársaink sem mentesek ettől a szokástól. Ritkán gondolnak arra, hogy csak az államhatalom, az uralkodó rendszer hatalmi gépezetének csavarjai – bár kétségtelenül fontos alkatrészek –, az egész masinának mégiscsak parányai. Látja, Rajnay nem hazudik ebben a memoárban, nem számított arra, hogy maga meg én fogjuk olvasni. Őszintén ír, mint olyan ember, aki már nem fárasztja magát hazugsággal, nem kozmetikázza a rútságokat. De ettől a szakmai betegségtől nem tud szabadulni. Túlértékeli az egész szolgálat, azon belül a saját jelentőségét, szerepének fontosságát. Nem vitás, az ő szempontjukból jó munkát végzett Jugoszláviában, valóban kiásta ennek az illegális horvát vonalnak egyik csatornáját, és ezzel közvetve részese, előkészítője volt a marseille-i merényletnek. De ismétlem, mégiscsak egyik csavarja volt a gépezetnek. Én így látom, ha egyetért velem, olvassuk tovább.

*

A Kopjás-mozgalom a tengelypolitika következtében fellendült. Én is egyre több megbízatást kaptam, és visszakerültem a szolgálathoz is. Azokban az években a súlypontot Csehszlovákiára helyeztük, s a magyarlakta területeken napirenden voltak a különböző megmozdulások. De nemcsak mi kezdtünk erőteljesebben dolgozni, hanem a németek is, akik Szlovákiát akarták leválasztani. Mivel a német titkosszolgálat ugyancsak elárasztotta diverzánsokkal a Felvidéket, hamarosan káosz keletkezett. Megtörtént, hogy az illegálisan működő Kopjások német titkosszolgálati embereket semmisítettek meg, de fordítva is előfordult. 1936-ban Titusz azt a megbízatást kapta, hogy velem együtt utazzon Berlinbe, és von Mehring ezredessel, a Birodalmi Titkosszolgálat délkelet-európai vezetőjével tárgyalja meg az együttműködést. És már abban az időben, mint tudod, ismét tényleges szolgálatot teljesítettem a vezérkarnál. Visszahívásomról annak idején levélben beszámoltam neked.

Nyári „szabadságunkat" töltöttük Németországban, noha még a tavasz is alig múlott el. Von Mehringgel Berlin melletti nyaralójában találkoztunk. Negyven év körüli, jóvágású porosz volt, aki évekig Canaris közvetlen munkatársaként dolgozott, tehát nagyon jó iskolát végzett. Határozott fellépése, rövid, katonás beszéde az első percben kedvező benyomást tett rám. Megdöbbentő tárgyismerete meglepett, de nem nagyon tetszett. A tárgyalás alatt sajnálattal állapítottam meg, hogy von Mehring jobban van tájékoztatva a magyar vezérkar belső ügyeiről, mint én.

– Uraim – mondta kimért hangon –, álláspontunk a következő, és a sikeres megállapodás érdekében szeretném, ha tárgyalásunk kiindulópontjaként ezt elfogadnák.

– Parancsoljon, ezredes úr – válaszolta fanyalogva Titusz, aki, mint láttam, nem nagyon lelkesedett Mehringért.

– Önök a Nyitra vonalától nyugatra eső területekről kivonják expozitúráikat és fegyvereseiket, és csak a Nyitrától keletre működnek. Pozsonyt is átengedik nekünk. Érsekújvári, lévai, kassai központjaik megmaradhatnak, de szükségesnek látjuk, hogy az egyes akciók előtt bennünket tájékoztassanak.

– Ezek szerint – jegyezte meg Titusz – ezredes úrék Nyitrától keletre megtartják pozícióikat?

– Mint akcióközpontok – ha önök eredményes munkát végeznek – nem működünk. De bizonyos bázisra feltétlenül szükségünk van. Ezt a birodalom érdekei megkívánják.

Már akkor sejtettem, de a későbbi évek folyamán nyilvánvalóvá vált előttem, hogy a von Mehring által említett bázisok birodalmi felderítő központok voltak. Már említettem, hogy nekem nagyon tetszett a németek határozottsága, célratörése, és örültem az új politikai áram láttán, amely szikrázva, pattogva tört előre Európa országainak titkos diplomáciai vezetékein. De a von Mehringgel folytatott tárgyalás kissé lehűtötte ujjongásomat, kissé megdöbbentett egy-két dolog felismerése. Von Mehring nem úgy tárgyalt velünk, mint ahogy egyenlő felekkel általában tárgyalnak. És ezt nem titkolta; ellenkezőleg, hangjában, fellépésében, állásfoglalásában olyan színt fedeztem fel, amely félreérthetetlenül azt bizonyította, hogy mi a velük kötendő szövetségben csak alárendelt szerepet játszhatunk. Ez sértő volt, legalábbis személyemre nézve, de ahogy Tituszt figyeltem, magatartásából arra következtettem, hogy rá is. A másik megdöbbentő felismerés viszont az volt: a németek nagyon mélyen beépültek a vezérkarba, és az ezredes egy-két megjegyzéséből úgy véltem, hogy a Kopjás-mozgalomba is. Ez, ha valóban így van – gondolkodtam –, előnyös helyzetet biztosít számukra. Lehet, hogy a mozgalom vezetőit ez különösebben nem érdekelte, de engem igen, mert sértette büszkeségemet, s nagyon éreztem kiszolgáltatottságomat. A kiszolgáltatottság érzésénél nincs rosszabb, mert állandó bizonytalanságban tartja az embert.

A pillanatnyi helyzetben azonban nem tehettünk másként. Tudomásul kellett vennünk a történelmi kényszerűséget, megkötöttük hát a megállapodást a németekkel és kidolgoztuk az együttműködés alapját, mely a háború kitöréséig érvényben is maradt.

Rosszkedvűen ültem vonatra, Titusz is borongós hangulatban volt. Nyugtalanító érzéseimet közöltem vele. Nehezére esett a beszéd, testét láz gyötörte, halkan köhécselt.

– Igazad van – mondta –, de felülről így akarták ezt a megállapodást. És más kiutat én sem látok. Vagy német–olasz szövetség, vagy angol–francia. Csak kettő között választhatunk. Az utóbbi szövetséget lehetetlenné teszi a kisantanttal való viszonyunk, és le-

mondást jelentene a megszállt területről. Revízió csak a német–olasz együttműködéssel lehetséges. De van ennél egy sokkal fontosabb felismerés is, Ákos. Valószínűnek tartom, hogy erre nem gondoltál. A németek drasztikusan felszámolták a kommunista pártot, Franciaországban azonban a többi párt együttműködik a kommunistákkal. Angliában is szervezkedhetnek a kommunisták. Világos, hogy hol a helyünk. Még akkor is erre az oldalra kell állnunk, ha von Mehring a következő megbeszélésen állva beszéltet bennünket.

– Igaz – feleltem elgondolkodva –, de mi lesz akkor, ha a németek mindent akarnak.

– Például? – nézett rám Titusz.

– Például?... Például, ha a kormányzatnak kijelentik, hogy veled vagy velem nem kívánnak tárgyalni, ha mondjuk, azt kérik, hogy minket váltsanak le, menesszenek.

– Buta gondolatok ezek, Ákos. Nem is tudom, hogyan juthatnak az eszedbe. Miért menesztenének?

– Mert ők csak olyanokkal hajlandók együttműködni, akik feltétlenül kiszolgálják őket. Nekem tetszik a politikájuk, de nem vagyok azért feltétel nélkül a hívük, még akkor sem, ha egyébként ugyanúgy gyűlölöm a bolsevizmust, mint ők...

– Ez a gyűlölet lehet csak az együttműködés alapja...

– Még akkor is, ha ezzel kiszolgáltatjuk nekik az országot? – kérdeztem.

– Te őrült vagy, Ákos! – nézett rám megdöbbent arccal. – Ki beszél az ország kiszolgáltatásáról?

– Senki, de ez nem jelenti azt, hogy ilyen törekvések nincsenek. Az ország kiszolgáltatottsága nem ott kezdődik, hogy bevonul a hadsereg, és kitűzik a horogkeresztes zászlót. Nem, kedves Titusz, én valószínűnek tartom, hogy itt nem értünk egyet. Már az kiszolgáltatottságot jelent, ha a vezérkarban – és valószínűleg másutt is – olyan emberek ülnek, akiknek előbbre való a birodalom érdeke, mint a magyar érdek. Ezeket az embereket árulónak tartom még akkor is, ha egyébként szovjetellenesek. Persze, van egy olyan elképzelésem is, hogy azok a fráterek, akik ma a vezérkar elképzeléseit, terveit von Mehringgel közlik, adott esetben ugyanezt dollárért vagy rubelért is hajlandók megcsinálni...

– Miből gondolod, hogy von Mehring ügynökei márkáért dolgoznak? Hátha politikai meggyőződésből vagy fanatizmusból?

Kesernyésen elnevettem magamat.

– Politikai meggyőződésből? Kedves Titusz, sajnos, én túlságosan jól ismerem katonatisztjeinket.

A vonat szuszogva kapaszkodott fel egy fenyőfákkal borított magaslatra. A sötétzöld erdők felett szétterült a derengő, hajnali fény. Pillanatokra mindkettőnket lekötött a táj szépsége, és azt hiszem, mindkettőnk emlékében szűkebb hazánk – Erdély – hegyeit idézte fel. Titusz az ablaknak feszítette arcát, és úgy bámulta az elterülő tájat. Aztán visszafordult felém, kényelmesen hátradőlt a bársonnyal bevont ülésen, karját keresztbe fonta.

– Veled, Ákos – kezdte nagyon halkan –, az a baj, hogy hajlamos vagy az életet felületesen szemlélni. Pedig az élet bonyolultabb, mint gondolnád. Miért elképzelhetetlen, hogy a jelenlegi körülmények mellett tisztjeink között akadnak olyanok, akik politikai meggyőződésből ügyködnek a németek oldalán? Miért elképzelhetetlen ez?

– Számomra az – jelentettem ki határozottan.

– Ez csak kijelentés, barátom, de nem érv – folytatta Titusz. – Emlékszel még Jókai regényére, Az új földesúrra?

Bólintottam, hogy igen.

– Feltételezem, hogy Jókai ezt a művét valamilyen felismerés következményeként írta. Valószínűleg arra jött rá, hogy adva van az ország, adva vannak a történelmi körülmények. A levert szabadságharc, Bach-korszak stb. Előre kell lépni, előre, de hogyan? Csak úgy, ha a győztesekkel kibékülünk, ha békét teremtünk. Akkor nem volt erőnk, hogy lázadozzunk, megakadályozta volna talpraállásunkat is. Az új földesurak és utódaik velünk élnek, de nincsen talajuk, nincsen gyökerük. Tudják, hogy nem Árpáddal jöttek át a Vereckei szoroson, és azt is tudják, hogy a régi magyar famíliák sohasem fogják őket egyenrangúnak elismerni, még akkor sem, ha dolmányban, kócsagtollas süvegben és rámás csizmában járnak is. Az ő kezükben van a hatalom, de úgy érzik, hogy másodrangú tagjai az arisztokráciának. Hány ilyen földesúri leszármazott szolgál a hadseregben? Ezrével, barátom. Vakard csak meg egy kicsit őket, és rá fogsz jönni, hogy vitéz Kálnoky Benő

Kálnitz volt, őrgróf Haday Hauptmann, Járay altábornagy apját Janningsnak hívták, Bárdy kegyelmes úrékat Baumannak és így tovább. Látod, Hochmann igazgatóból te csináltál Horvait. Közéletünk tele van ilyen félmagyar vagy magyarkodó vezetőkkel, akik közül sokan még nyelvünket sem beszélik. Hitler a nagy német faji gondolattal könnyen megfertőzte őket vagy megfertőzi, és nem sok kell hozzá, hogy német származásukra döbbentse őket. A birodalom a közeljövőben nagy sikereket fog elérni, amire a németek büszkék lesznek. A mi németjeink is egyszer csak rájönnek, hogy ők németek, és kötelezettségeik vannak a birodalommal szemben...

– Ezek szerint – kérdeztem csodálkozva – te nem szereted a németeket?

– Gyűlölöm őket. Mindig is gyűlöltem...

– De akkor...

– Nincs de, és nincsen akkor, mert a bolsevistákat még jobban gyűlölöm. Ezerszer jobban, mert a németek nem az istentelen, nem a drasztikusan műveletlen csőcselék uralmát akarják. Egyszerűen nincs más választásunk. Érted? Nincs! Mert a birodalmat éppen a szovjetellenessége miatt fogják megerősíteni az angolszászok, még akkor is, ha ez a megerősítés magával hozza a békeszerződés bizonyos értelmű felülvizsgálását. Ennek a célnak, mármint a szovjetellenességnek az érdekében, bizonyos engedményeket kénytelenek tenni Hitler javára.

Nem vitatkoztam Titusszal – nem is volt alkalmas rá az időpont –, mert koncepciójának nagyvonalúsága felzaklatott. Sok mindenben igaza lett, de valamiben tévedett. A csőcselék kérdésében nem volt igaza. A későbbi évek bebizonyították, hogy Hitler magyarországi hívei semmiben sem különböztek a csőcseléktől, de talán ez a finom megfogalmazás túlságosan dicsérően is hat. Megdöbbentőek voltak azok az alvilági figurák, akik a nyilas uralom alatt pozíciókba kerültek.

De nem akarok ennyire előrehaladni. Ott hagytam abba, hogy a németekkel megkötöttük a megállapodást, és attól a naptól kezdve a Nyitra vonalától keletre erőteljesebb akcióba kezdtünk. Elfogadtam a németekkel kötött szerződés történelmi szükségszerűségét, de nem hagyott nyugodni az a tudat, hogy osztályomon valaki

vagy valakik az Abwehr megbízottai. Ez az érzés bizonytalanná tett. Nem szerettem megfigyelés és ellenőrzés alatt dolgozni. Napokon keresztül találgattam, hogy ki lehet von Mehring ügynöke, aztán napirendre kellett térnem a dolog felett, mert nagyon fontos szervezés szakadt a nyakamba, amely hosszabb időre igénybe vette az alosztály teljes személyi állományát.

A kormányzat elhatározta, hogy Csehszlovákia ellen megkezdi az erőteljes fegyveres tevékenységet. Ezt a manővert hivatalos szervek – gondolok a VKF. 2. alosztályaira – nem végezhették el, mert abból kellemetlen diplomáciai bonyodalmak származhattak volna. De ugyanazt az elképzelést a Kopjások végrehajthatta, és én mint kopjás hivatali beosztásomat illegálisan felhasználtam a terv végrehajtására. Arról volt szó, hogy szabadcsapatokat kell szerveznünk olyan nacionalista elemekből, akik hajlandók fegyverrel harcolni a Felvidéken. Őszintén mondom, nem volt nehéz ügy. Akkor már elég sok tagja volt a mozgalomnak, különösen sok volt köztük a Ludovikát végzett tiszt, és a leventeoktatók jelentős része is belépett a szervezetbe. Az én elképzelésem az volt, hogy egy-egy ügyes Kopjás-szervezőt kell megbízni a szabadcsapatok felállításával, akik a beszervezett tagoknak nem mondhatják el, hogy a szervezkedés élén a mi mozgalmunk áll. Ez nem is fontos, mert egy-kétezer vállalkozó szellemű fiatalt mindig lehet találni az országban, aki hajlandó már a kaland kedvéért is harcolni.

Amikor egy alkalommal Titusz megkérdezte tőlem, hogy honnan kívánom összeszedni az embereket, mosolyogva válaszoltam.

– Bagatell dolog, kedves Titusz. Annyi az állástalan diplomás, annyi leszerelt katonatiszt van, hogy kétezer ember összeszedése nem okoz gondot. Most nem beszélek az egyetemistákról és a különböző ifjúsági szervezetekről. Embereim jövő héten megkezdik a szervezést.

– Minden előkészület nélkül? – kérdezte.

– Milyen előkészületekre gondolsz? A kiképző táborok rendben vannak.

– Nem is ott van a baj – mondotta Titusz. – Nem tettünk semmi előkészületet a hangulat megteremtésére. Ma délelőtt megbeszélés volt a kegyelmes úrnál. Megállapodtunk, hogy az egész szervezést

hangulatilag elő kell készíteni. Sajtót, rádiót, mindent igénybe kell venni.

– Remélem, ezt nem akarod rám bízni...

– Nem, ne félj! – mondta enyhe gúnnyal. – A te feladatod nem ilyen egyszerű. A rádiót és a sajtót elintézik a kegyelmes úrék. Neked az lesz a feladatod, hogy a szervezet útján megfelelő anyaggal ellásd a propagandaszerveket, de mindezt úgy, hogy még ők se tudják, miről van szó. Arra kell törekedni, hogy tényleg elhiggyék azt, amiről írni vagy beszélni fognak. Gondolom, erre te vagy a legalkalmasabb.

– Értelek. És ha szabad kérdeznem, minderre mennyi időt méltóztatsz adni? – Félhangosan nevettem.

– Nézd, Ákos, én nem jelölök határidőt. Ismerlek, tudom, mit érsz. Kezdjetek hozzá, a többit majd meglátjuk. Ettől függetlenül Lanárián és Várkony mellett meg a többi táborban megkezdődhet a kiképzés.

Kedvetlenül fogadtam Titusz szavait, de mire Zuglóba értem, alaposan átgondoltam a hallottakat, és igazat adtam Titusznak. Csak azt nem tudom, hogyan kezdjek hozzá. Veronikával volt aznap találkozóm. A lánnyal több éve tartott már a szerelmi viszonyom. Ez alatt az idő alatt megasszonyosodott, formái kiteltek, kívánatos volt nemcsak számomra, hanem általában a férfiak számára is. Sajnos, szolgálati elfoglaltságom miatt sokszor el kellett halasztanunk találkozóinkat, s ilyenkor hiába várt. Veronikának fogalma sem volt a munkámról. Ő úgy tudta, hogy a vezérkarnál szolgálok, de hogy milyen beosztásban, az nem érdekelte. Magatartásom nem változott meg irányában. Viszonyunkat nem a viharos érzékiség, nem is az érzelmek tombolása, hanem a csendes, megértő barátság és a mély érzelem jellemezte. Néha felhős volt a homloka, ilyenkor játékosan ölembe vontam, megcsókoltam a nyakát, szemét, és faggattam őt:

– Bánt valami, kedvesem?

– Olyan ritkán látlak, Ákos – suttogta szerelmesen. Hinnem kellett, mert odaadó volt és szemérmesen engedelmes.

Rám mindig frissítően hatottak a vele töltött éjszakák. Amikor azon az estén hazatértem, fáradt, gondterhelt voltam. Kedélyváltozásomhoz valószínűleg hozzájárult a borongós őszi hangulat is,

a finoman permetező eső, a fák levélfosztotta koronái. Jóval a villa előtt kiszálltam a kocsiból, és sétálva mentem hazafelé. Vastag levélszőnyeg borította az úttestet, s nekem úgy tűnt, mintha a leveleket ezüstnitrátba mártották volna, úgy csillogtak az útszéli lámpák fényében. A villák ablakainak redőnyrései közül hunyorgó fénycsíkok szelték át a puha sötétséget, és szétfoszlottak a villanykörték sárgás vibrálásában. Meleget árasztottak a kertek, a fák, a gubbasztó bokrok, a békés, mindent betöltő végtelen csend. Egy pillanatra megálltam, fájdalmasan éreztem a közeledő öregséget. Istenem – villant agyamba –, ötvenéves vagyok. Ötvenéves! Zsolt már másodéves ludovikás, maholnap hadnagy fiam lesz.

Veronika is bánatos volt. Japán selyemkköntös volt rajta, frissen mosott haja szikrázott az erős fényben. Megcsókoltuk egymást. Szokása szerint kigombolta köpenyemet, lekapcsolta kardomat, de most mindezt nagyon lélektelenül, kedvetlenül tette.

Telefonon felhívtam az osztály központi ügyeletét, és bemondtam a telefonszámot, hogy itt vagyok található. Veronika feltálalta a vacsorát, én pedig kezet mostam. Valahogy nehezen indult a beszélgetés, nem úgy, mint máskor. Most nem számolt be a bankban elterjedt pletykákról, nem mesélt filmet, még arról sem panaszkodott, hogy húgai milyen buta tréfákat követtek el vele. Kedvetlenül evett, még kedvencét, a kaviárt is érintetlenül hagyta.

– Beteg vagy? – fordultam feléje.

– Nem, nem – tiltakozott. – Miért kérdezed?

– Szótlan vagy. Nem tudom, mi történt a bankban – mosolyogtam.

– Semmi, ma igazán semmi sem történt.

– Még vicceket sem hallottál?

Megrázta a fejét.

– Hát akkor? Nem eszel, nem beszélsz, nem tréfálkozol. Valami bajod csak van?

– Rosszkedvem van. Semmiség, majd elmúlik.

Nem erőszakoltam a beszélgetést, nyugodtan megvacsoráztam, a dohányzóasztalhoz mentem, leültem, és szivarra gyújtottam. A kékesen úszó, tépett foszlányokon keresztül hosszasan néztem Veronikát. Újra és újra meg kellett állapítanom, hogy szépsége da-

col az idővel, ma is éppen olyan ragyogó teremtés, mint évekkel ezelőtt volt.

Szomorkodva ült az asztalnál, fejét tenyerébe hajtotta.

– Veronika, gyere ide...

Az ölembe vontam, átfogtam derekát. Nem ellenkezett.

– Mondd, Veronikám, szeretsz te engem?

– Szeretlek...

– Akkor légy olyan kedves, és mondd el, miért vagy lehangolt.

– Nehéz erről beszélni.

– Igyál egy pohárka bort, mindjárt könnyebb lesz.

– Köszönöm, nem iszom...

Magamhoz vontam, megcsókoltam az arcát.

– No, butuska, ne légy már olyan savanyú... Nemsokára jön a tavasz.

– Még csak ősz van – sóhajtotta.

– A tél rövid lesz, és tavasszal elutazunk Olaszországba. Ketten, Veronikám, csak mi ketten...

– Tavasz? Istenem, ki tudja, megérjük-e? Az még olyan messze van...

Kibontakozott a karomból, és leült velem szemben. Szőke haját hátrasimította.

– Tegnap este Erzsi odajött az ágyamhoz – mondta révetegen.

Erzsi Veronika húga volt. Nem akart iskolába járni, egy angyalföldi motorüzemben dolgozott. Azt már mondtam, hogy Veronikának két húga volt. A másik, Ila, iskolába járt.

– És mit akart tőled? – kérdeztem.

– Tulajdonképpen semmit – mondta Veronika –, csak feltett egy-két kellemetlen kérdést.

– Például?

– Például megkérdezte, mennyi a fizetésem. Mondtam neki, hogy száz pengő. Rám nézett, és számolni kezdett. A kettőnk összkeresete – jegyezte meg – egy hónapra 150 pengőt sem tesz ki. Aztán azt faggatta, hogy honnan veszem én a megélhetésünkhöz szükséges pénzt. Mert hatvan pengő a lakbér, aztán itt van anyánk, a téli tüzelő, Ila tandíja, rendesen, jól öltözködünk.

– És te mit feleltél? – kérdeztem tőle.

– Azt mondtam neki, hogy hagyjon békén, nem tartozik rá.

Rám nézett. Láttad volna a szemét! Aztán csak annyit kérdezett: „Van valakid?"

– És ha lenne? – feleltem. – Ebből Erzsi megértette, hogy igenis, valakihez tartozom. Megértette, Ákos – folytatta Veronika, és az arca megvonaglott –, megértette, talán többet is tud a kelleténél, mert szótlanul otthagyott. Összecsomagolt és elment. Reggel ezt az írást találtam a konyhaasztalon. – A köntös zsebéből irkalapot szedett elő, kinyitotta a térdén, és remegő kézzel átnyújtotta.

A lámpa felé tartottam a franciakockás papírlapot, melyen kusza betűkkel a következők voltak.

Pistával megbeszéltem mindent. Ne keressél, nem akarok többet egy fillért sem, rám ne költs abból a pénzből, melyet nem tisztességes úton szerzel. Régen tudom, hogy szeretőd van. Azt is tudjuk, hogy minden kedden és pénteken hova szoktál menni. Nem a beteg barátnődnél töltöd az éjszakát. Tudom, hogy kinél. Szégyelld magad. Különben – és ezt Pistától tudom – a gyárban mindenki azt beszéli rólad, hogy kurva lettél. Senki sem akarta, hogy az légy.

Erzsi

Ui. Anyát nagyon sajnálom, ha több lesz a keresetem, magamhoz veszem.

Letettem az írást az asztalra, és Veronikára néztem.

– Most mit akarsz tenni?

– Nem tudom – vonta fel a vállát. – Ismerem Erzsit, büszke, többé nem fog visszatérni. Nem is ez bánt...

– Hanem?

– Elvesztettem a lelki egyensúlyomat. Eddig nyugodt voltam. Azt hittem, helyesen teszem azt, amit csinálok...

– Mire gondolsz?

– Mire? – kesernyésen elmosolyodott. Árnyék borult az arcára. – Tudod, mire gondolok...

– Arra, hogy a szeretőm vagy?

Csendesen bólintott.

– Remélem, azzal nem vádolsz, hogy elcsábítottalak?

– Nem, ez még soha nem jutott eszembe. De ma reggel óta nem tudok szabadulni attól a gondolattól, hogy mi lesz holnap, holnapután. – Felállt, kiegyenesedett. Magas, karcsú alakja áttetszett a vékony japán selymen. A cserépkályhához ment, megpiszkálta a tüzet. A parázs felizzott, játékosan szórta rőt színű fénypikkelyeit. Veronika a kályhának támaszkodott.

– Feleséged, felnőtt gyermekeid vannak, én pedig elmúltam huszonhat éves.

– De azt mondtad, szeretsz. Még félórával ezelőtt is azt állítottad.

– Most sem mondok mást, de...

– De?

– De huszonhat múltam, és jövőre huszonhét leszek, és ma is csak árnyék vagyok, és holnap is csak az leszek, és soha nem mehetek a napra, és hazudnom és titkolóznom kell... Ákos, hát nem érted? – Arcát sírás torzította el.

Töltöttem egy pohár bort.

– Értem, kedvesem, megértelek. Adj tanácsot, mitévő legyek? A feleségem akarsz lenni? Tudod, hogy ez lehetetlen. Sohasem egyezne bele a tiszti bíróság. Szereljek le, tegyem tönkre a fiaim karrierjét? Katona vagyok, ezredes, hivatásom van. Tudtad jól kezdettől fogva, hogy csak a szeretőm lehetsz. Nem bántam veled jól?

Kezébe temette arcát, testét rázta a zokogás. Szavaim, mint az ólomdarabok, tompán hulltak a csendbe.

– Szakítsunk, ha úgy akarod. Szeretlek. Nagyon üres lenne nélküled az életem. De mivel szeretlek, és boldognak akarlak látni, visszaadom a szabadságodat.

Nem tudom, hogy érzéseim őszinték voltak-e. A taktikázás annyira véremmé vált, hogy néha magam sem láttam tisztán.

– Nem erről van szó – tört ki belőle a tiltakozás –, nem erről.

– Van valakid, aki feleségül venne?

– Sokan vannak...

Megdöbbentem. Milyen furcsa, a birtokonbelüliség boldog tudatában még azt is elfeledtem, hogy ötvenéves vagyok, gyér hajam már hófehér, enyhén pocakosodom, és reggelenként ágyban szere-

tek reggelizni. Veronika pedig fiatal. „Sokan vannak"... – lüktettek agyamban a kegyetlen szavak. Ha vannak, akkor előzményei is vannak a nagy tolakodásnak, istenem, a házassági ajánlatig sok minden történik, szükségszerűek a történések... Nem, ezt nem szabad végiggondolnom.

– Sokan vannak? – mormogtam félhangosan. – Megkérték a kezedet?

– Igen...

– És miért nem szóltál idáig?

– Nem akartam, hogy félreérts.

Gúnyosan felnevettem. Gyomromat idegesség markolászta.

– Ó, milyen kedves vagy... mennyire figyelmes... – felálltam. Agyamban furcsa rémképek villóztak, női és férfialakok. Lassú léptekkel sétáltam feléje. – Nem akartál bánatot okozni, ugye? – Arcomra valószínűleg kiült a felindulás, mert Veronika szeme óriásira tágult, és ijedten meredt rám. Eléje álltam, és mereven a szemébe néztem. – Csak nem félsz tőlem?

– Nem – rebegte, és mellemnek feszítette a kezét.

– Nem kell, nem szabad félned. Ó, az öreg, kopasz Ákos jó ember, mafla ember, szerelmes, vén trotli, ugye? Persze, attól nem kell félni...

– Ákos! – sikoltotta, amikor megszorítottam a karját. Aztán elhalkult a hangja, és lassan térdre ereszkedett. Éreztem, hogy idegességem, a szívemben tomboló őrült féltékenység valami irtózatos mosolyt torzított arcomra. – Ákos!... – suttogta... – Ákos!... Mi történt veled?... Félreértesz!

Letérdeltem mellé. A kályhából kivetődő fény véres foltokat festett rémült arcára, haja, mintha kigyulladt volna.

– Nem, nem értelek félre! – sziszegtem. – Ó, dehogy értem félre az én aranyos Veronikámat. Isten ments, hogy félreértselek! Csak nem vagyok én sem olyan balga, hogy... Szóval, sokan kérték meg a kezét az én aranyvirágomnak? Persze, én jól tudom, hogy a frigyek nem az égben köttetnek! A kérést, ugye, megelőzi bizonyos... na! – Hangom megkeményedett. – Hogy mi előzte meg, azt te fogod elmondani. – Olyan erővel szorítottam meg a csuklóját, hogy feljajdult. – Nos? Halljuk!

– Mit mondjak?

– Mindent... Kik akarnak feleségül venni?

– Többen, de én... jaj istenem... én... – Engedtem a szorításon, és összeszűkült szemmel néztem rá. – Én nemet mondtam – suttogta.

– A neveket mondd!

– Pál István, Wágner Béla, Sulyok Gábor.

– Ki az a Pál István?

– Tisztviselő a bankban.

– Wágner?

– Diszponens a Textilműveknél.

– És Sulyok?

– Újságíró, tanár...

– Fiatalok, csinosak, ugye?...

– Igen...

– Valószínűleg nem is kopaszok... Beszélj! Randevúztál is velük?

– Csak Gáborral.

Elengedtem a kezét. Fáradtan dőlt a kályhának.

– Mióta ismered az újságírót?

– Egy éve...

– Szereted?

– Nem tudom...

– Viszonyod van vele? – Szívem valahol a torkomban dobolt. – Felelj!

– Nincs.

– Megcsókolt?

– Igen... – Hangja úgy hullott felém, mint egy halk sóhaj.

– És... és mást is csinált?

Veronika lehajtotta a fejét, nem szólt.

– Felelj! Mondj el mindent! – sürgettem. Vártam a választ, de hallgatott. Csak a tűz duruzsolt, és ördögi táncot jártak a vörös árnyak, mint libbenő boszorkányok. Agyamban összekeveredett minden. Érzések kavarogtak, űzték, kergették egymást, megalázottnak, becsapottnak éreztem magamat, a vak féltékenység pedig elvette eszemet. Nem engedem, hogy elrabolják tőlem ezt a lányt, nem engedem! Ölök, gyilkolok, ha kell, de az enyém marad! Kényszerítem őt, hogy szeressen, hogy féljen tőlem. Nem oszto-

zom senkivel! És őt, őt is megbüntetem! Már-már ütésre emeltem a karomat, de nem tudtam mégsem megütni őt. Mást talán igen, de Veronikát nem. Ösztönösen éreztem, hogy vége lenne közöttünk mindennek. Nagyokat nyeltem, megdörzsöltem a halántékomat.

– Veronika! – suttogtam. – Bocsáss meg! Durva voltam és gonosz. De nagyon szeretlek. És gyűlölöm azt, aki el akar tőlem venni. – Megcsókoltam a kezét. – Ugye, nem haragszol? De nagyon fáj, amit velem tettél. Nagyon fáj. – Folytak a könnyei, mint vörös vércseppek, csillogva peregtek végig lángoló arcán. – Öreg vagyok, tudom, de nagyon, nagyon szeretlek.

– Bocsáss meg, Ákos...

Megbocsátottam, de nem tudtam feledni. A gyűlölet felhalmozódott bennem, torkomat fojtogatta, s valahányszor a Gábor nevet olvastam vagy hallottam, kesernyés düh folyt szét testemben. Sulyok Gábor. Alaposan megjegyeztem ezt a nevet. Nem ismertem őt, de meg akartam ismerni. Veronikát megfigyelés alatt tartottam, és a jelentések megnyugtattak. Napokig nem tudtam dolgozni. Szerettem volna felrúgni mindent, otthagyni a szolgálatot, Magdát, titeket, és Veronikával hajóra szállni vagy elrepülni messze, messze...

*

Kada az utolsó lapokat már izzó felháborodással olvasta. Izgett-mozgott székén, vörös volt a méregtől. Korondi figyelte egy darabig, azután kissé maliciózusan megjegyezte.

– Nem tetszik valami? Haragszik Rajnayra? Miért most, ennél a résznél, amikor ennyire emberi érzelmek feszítik? Horthy ezredese nem érezhetett szenvedélyt, nem lehetett szerelmes?

– Igaza volt Veronika húgának – dühöngött Kada –, helyes szót használt nővérére. Fivérük gyilkosával hentergett ez a céda, ez az osztályától elfajult perszóna.

– Csillapodjon, főhadnagy elvtárs, Veronika akkor még nem tudott Péter meggyilkolásáról, természetesen arról sem, ki volt a gyilkos.

– Ez igaz, de mégis kitartottja lett ennek a gazembernek. Nem találhatott volna becsületes munkásembert?

– Ebben igaza van, nem akarom menteni őt. De két körülményről ne feledkezzen meg. Mit gondol, akkoriban miről álmodozhatott egy óbudai proletárlány? A hófehér paripás királyfiról. Ilyen királyfi volt Veronika számára Rajnay. Igaz, a hófehér paripa csak a kormányzó urunk privilégiuma volt, de Veronikának akkor királyfi volt Rajnay, paripa nélkül is. Gondoljon arra is, hogy ez a tapasztalatlan leány minden hájjal megkent, gyakorlott halász hálójába került. Gondolja csak el, ott állt egyedül, nyomortól gyötörten ez a szerencsétlen, tapasztalatlan nő, vele szemben a tapasztalt, gazdag úriember, a lebilincselő társalgó, a mindenható igazgató, háta mögött az egész államhatalommal, a tudatosan célra törő, minden ellenállást leküzdő, szenvedélytől hajtott, acélos célratörés. Alakulhatott másképp a helyzet? Aligha. Mint pille a lámpafénybe, úgy hullott ölébe a zsákmány, sőt buta naivitását még szolgálati tényked̈ésekre is felhasználta a Szász–Mitykó–Kocsmáros ügyben.

– Én nem tudom olyan liberálisan nézni ezt a dolgot, mint az alezredes elvtárs – mormogta Kada.

Korondi nevetett.

– Még tartalékoljon későbbre is valamennyi felháborodást, mert Veronika ballépéseiről – ha nem tévedek – még szó lesz.

Kada szeme kerekre tágult.

– Honnan tudja ezt alezredes elvtárs?

– Titokban előreolvasok – nevetett Korondi. Kada zavart, kutató pillantására komolyra fordította a szót. – Ennek a történetnek még sok fejezetét ismerem, és többször beszéltem Veronikával is.

– Veronikával?

– Igen, vele. Kezem között halt meg majdnem tíz évvel ezelőtt.

Döbbent csend fogadta Korondi szavait.

– Nézze, főhadnagy elvtárs – szólalt meg ismét –, nem akarok a történet elébe vágni, ha nem csalódom, Veronikáról még sok szó esik. Egyelőre csak annyit: súlyos hibákat és bűnöket követett el, de megpróbált mindent jóvátenni, végül életével fizetett botlásaiért.

Korondi felállt az asztaltól, sétálni kezdett.

– Most pedig kérem, vezesse be Perlaky Máriát, nézzük meg, elkészítette-e a feljegyzést.

Mikor Kada bekísérte Máriát, az alezredes íróasztalánál ült. Mária leült, és két papírcsomót helyezett az asztalra.

– Alezredes úr, túl sok pihenési időt kapok, végeztem szorgalmi feladatot is.

– Mit hozott? – mosolyodott el Korondi.

– Az egyik feljegyzés az általam ismert NDK-ellenes vonalakat tartalmazza, a másik jelentésben saját tevékenységemet dolgoztam fel. Gondolom, az utóbbira úgyis sor került volna.

– Igaza van, Mária, helyesen tette. Az NDK-ellenes vonalakról készített feljegyzését még ma jegyzőkönyvezik. A másik feljegyzést majd áttanulmányozzuk. Most feleljen néhány kérdésemre. Először is mi kötötte magát Rajnay Zsolthoz? Hogyan került ennyire hatalmába?

– Nagyon nehéz lesz megmagyarázni. Soha nem szerettem, de évekig nem tudtam nélkülözni. Ha kedves volt hozzám, hajlandó voltam mindent megbocsátani, és nem törődtem a holnappal. Pedig nagyon hamar láttam emberi silányságát, megvetettem, utáltam magam gyengeségemért. S nem tudtam elszakadni tőle, szenvedélyemmé vált, mint egy megszokott kábítószer; voltak időszakok, amikor mindenre hajlandó voltam érte. Undorító dolgok ezek, arcpirító, ha szenvedélyek leteperik a gondolkodásra született embert, ha az értelem lekushad az érzelem mögött, ha... Szóval, folytathatnám, de nagyon nehéz beszélni ezekről a dolgokról.

– Ma már nem érzi ezt a kötöttséget? Nem maradt vissza valami ebből... ebből... a...

– Betegségből?

– Azt hiszem, lehet annak is nevezni.

– Úgy ellobbant, mint a négy sarkán meggyújtott papírlap. Ennek még pernyéje sem maradt. Nem maradt más, csak a gyűlölet vele és utálat magammal szemben.

– Mondja, Mária, miért és mikor döntötte el, hogy hazajön?

– Már jóval ötvenhat előtt szerettem volna szabadulni, elegem volt abból az életből. Sokat tapasztaltam, és tisztán láttam ezeknek a nemzetközi élősdiknek a mesterkedéseit, és az undor el-

nyomta bennem a Zsolt utáni sóvárgást, betemette a vágyakat. Őszintén bevallva, akkor még nem gondoltam hazajövetelre; nem mertem még álmodozni se róla. Annyi rémtörténetet hallottam az itthoni állapotokról, és élt bennem a bűntudat is, rettenetes honvágyam ellenére sem akartam visszajönni. De Zsolttól már szerettem volna szabadulni, kerestem, hogy téphetném el a Kopjásokhoz fűző kötelékeket. Nagyon reménytelennek látszott minden. Óriási összeköttetéseik vannak Nyugaton, és arra gondoltam, bárhová menekülök, lehetetlenné tehetnek, túl sokat tudok, nem engedhetnek el, amíg hasznot hajthatok. Kérni őket, képtelenség lett volna. Nem találtam kiutat ebből a zsákutcából. Azután jöttek az 1956-os események. Zsolt elhelyezett apjánál, és ő hazajött, amint tudják. Az utolsó lökést, a végső megrázkódtatást Berlinben éreztem. Én gépeltem a memoárt, ami most itt van a kezükben. Nem tudom, elolvasták-e? Ha igen, megérthetik, mit éreztem. Addig is sokat láttam, de az összefüggéseket most láttam meg igazán. Az a cinikus rothadtság, ami ezekből a sorokból árad, az én évek óta edzett idegeimet is végleg kikezdte. Az a brutalitás, ami jellemzi ezt az irományt, még engem is megdöbbentett. Pedig már tapasztalt voltam, és régen kihaltak az illúzióim. Hisztérikus vággyal akartam menekülni. Megérlelődött bennem az elhatározás: haza kell jönnöm, bármi is vár idehaza. A Rajnay villa légkörénél és eddigi életformámnál a börtön is jobb. Inkább vagyok itthon börtönben, mint kiszolgáltatott rabszolga az ő kezükben. Nagyon óvatosan kellett cselekednem, a legkisebb gyanú beláthatatlan következményekkel járhatott volna. A továbbiakat már tudják. Azt is tudják, hogyan vettem fel Gerendás Miklóssal a kapcsolatot, és bizonyára nem ismeretlen önök előtt, milyen szálak fűztek hozzá valaha.

– Igen, ezek a dolgok már ismeretesek előttünk. De engedjen meg egy nem szolgálati jellegű kérdést, azért teszem csak fel, mert érdekel a sorsa. – Korondi kissé zavart volt, nem tudta hogyan fogalmazza mondanivalóit.

– Gerendással kapcsolatban?

– Igen.

– Kérdezzen, alezredes úr, bár sejtem, mire gondol, és kérdés nélkül is tudnék válaszolni.

– Akkor segítsen nekem, hogy ne kelljen tapintatlannak lennem.

– Nyilván arra gondol, hogy Gerendás személyével kapcsolatban milyen reményeket táplálok? Erre gondol?

– Igen.

– Tisztában vagyok vele, hogy nem lehetnek reményeim.

– Nem fogja csalódottnak érezni magát?

– Ugyan. Kilenc év feszült közénk, és én nem akarom zavarni az életét. Gerendáshoz nem köt más, csak az önvád emléke, a szégyenérzet, amiért aljasul megcsaltam őt, és a kimondhatatlan hála, mert ennek ellenére is szóba állt velem, és segített rajtam.

– Helyesen gondolkodik, Mária, de így is érez?

– Becsületszavamra – elmosolyodott –, ha a magamfajta nőnek lehet becsülete.

– Ne beszéljen így, ha nem lenne becsülete, most nem ülne itt. Magának volt ereje talpra állni, kivonszolta magát a hínárból. Nagyobb erő kellett ehhez, mint kilenc évvel ezelőtt, tekintetbe véve körülményeit, ellenállni a kísértésnek.

– Ha így látják – könnyein átragyogott mosolya –, akkor megismétlem: becsületszavamra.

– Akkor jól van, Mária – mondotta Korondi. – Most nem olvasom el a feljegyzését, hanem jegyzőkönyvbe fogja diktálni ezt is. Helyes?

– Értem, alezredes úr. Kötelességemnek tartom megjegyezni, hogy vallomásom egyetlen pontban hiányos. Azt nem részleteztem, milyen célból és milyen férfiak „szórakoztatására" kaptam utasítást.

– Például? Nem kell részleteznie, csak annyit lássunk, milyen természetű feladatok adódhattak?

– Hát például... Kurt Ziegerről most nem írtam, de Berlinben készítettem feljegyzést róla.

– Ez az a német mérnök, akit át akartak csalni?

– Igen. – Lehnerről már beszéltem, a nyugati komfortot kellett megízleltetni vele.

– Igen.

– Aztán volt egy iráni kereskedő. De most jut eszembe, róla írtam, mert őt futárszolgálatra ma is felhasználják.

– Vele miért kellett foglalkozni?

– Ennek az embernek pénzre nem volt szüksége, nagyon gazdag. Személyes politikai érdekei magyar eseményekhez nem fűződtek, ezzel szemben megtetszettem neki, meg akart kaparintani. Mivel olyan ember, aki megszokta, hogy mindenért fizetni kell, tudomásul vette vételáramat. Szívesebben adott volna pénzt értem, de megértette, hogy az áru csak egyéb ellenértékért kapható. Kereskedő, aki sokat utazik, többek között Magyarországra is, iráni állampolgár, akit nem figyelnek, neki meg nem nagy fáradság egy-egy személyt felkeresni, és tőle iratokat átvenni.

– Értem.

– Lausanne-ban Donald Harris amerikai diplomatát kellett női bájaimmal meggyőzni arról, hogy a szenátus nemhiába szavazza meg a magyar emigráns szervek részére az amerikai adófizetők dollárait.

– Szerepel még a listán Lucien Lebon francia nagytőkés, akitől Párizsban kellett némi szubvenciót kierőszakolni a Kopjások részére, James Stone, az Egyesült Királyság tisztje, akit Brüsszelben kellett befolyásolni, hogy a Kopjások a gomba módra elszaporodott emigránsszervek között továbbra is kivételezett helyzetben maradhassanak. Brüsszelben egyébként más feladatom is akadt. Zsolt barátunk jelentős amerikai pénzt sikkasztott, amely összeget Champion belga gróf egyenlített ki. Talán ennyi elég is lesz – fejezte be Mária tompa hangon. – Ilyen mélyre süllyedhet az ember – pardon –, ilyen mélységre züllöttem én.

– Nem lehet olyan messzire menni a rossz úton, hogy ne lehessen visszafordulni. Aki messzire ment, annak nehezebb a visszatérés. De segíteni fogunk.

Kada átkísérte Máriát jegyzőkönyvezéshez. Mire visszaérkezett, Korondi már olvasott...

*

Aztán azt olvastam a Közlönyben, hogy Kázméry Rudolfot tábornokká léptették elő. Mintha kijózanodtam volna. Az ábrándok pillanatok alatt elszálltak. Élni kell! Nem lakatlan szigeten, hanem itt, ebben az országban, amelyikbe beleszülettem. Kázméry

tábornok lett, mert nem ábrándozik. Én pedig csak ezredes vagyok, mert álmodozom, s ha túl sokáig tart ez a beteges állapot, még az sem maradok sokáig. Az isten azért adott az embernek észt, hogy éljen vele. A lelkeket irányítani, fejleszteni lehet. Ha úgy határoztam, hogy Veronika az enyém marad, akkor így is lesz. Hozzáláttam a munkához. Napokig gondolatokba mélyedve járkáltam. A hangulatot kellett megteremtenem a szabadcsapatok szervezéséhez. Nos, én megteremtettem.

Magamhoz rendeltem Nemestabóky főhadnagyot, akit szerettem vakmerőségéért, bátorságáért és leleményességéért. Göndör hajú, villogó szemű, fekete fiatalember volt. Sovány, de szép vonalú, férfias arcán állandóan mosoly bujkált. Hidegvéréről legendákat meséltek az alosztályon, azt már aztán senki sem tudta volna megállapítani, hogy a mesékből mennyi az igazság, és mennyi a költés.

Nemestabóky az elmúlt években több alkalommal járt a Felvidéken. Személyes kapcsolatot tartott fenn sejtvezetőkkel.

– Ülj le, Dani – kínáltam hellyel a fiatalembert. Mosolyogva várta a megbízást. – Ide figyelj, fiam, fontos és nehéz feladatot szeretnék rád bízni.

– Parancsára, ezredes úr...

Részletesen ismertettem a szabadcsapatok felállításáról kiadott intézkedést, majd arról beszéltem, hogy miért kell a szervezést lélektanilag előkészíteni. A magyar kisebbség üldözését dokumentálnunk kell. Nem elég, ha beszélünk róla, tényekkel kell bizonyítani, mert csak így lesz erkölcsi alapja a szabadcsapatok akcióinak.

– De Ákos bátyám! – mondta Nemestabóky. – A jelen pillanatban magyarüldözés nem folyik. A jelentések...

– Nem üldözik a magyar kisebbséget?

– Nem. Legalábbis én nem tudok róla...

– Értelek, fiam. De jegyezd meg magadnak, ha a kormány hivatalosan kijelenti, hogy a felvidéki magyarságot üldözik, akkor valószínűleg úgy van...

– Akkor úgy van. – Széles mosolyra húzódott az arca.

– No, de ne tréfáljunk – folytattam komolyan. – Tisztázzunk egy-két alapvető dolgot, mielőtt hozzákezdesz az akcióhoz.

– Parancsoljon, Ákos bátyám...
– Elismered a trianoni béke tarthatatlanságát?
– Elismerem.
– Elszakíthatatlan része a Felvidék a Szentkoronának?
– Azt hiszem, igen.
– A csehek önként lemondanak a Felvidékről?
– Nem tartom valószínűnek.
– Vissza kell szereznünk?
– Feltétlenül.
– Bármilyen áron?
– Igen.
– A cél elérésénél érdekes az eszköz?
– A cél szentesíti az eszközt.
– Okos fiú vagy. Ez a lényeg.
A főhadnagy egy pillanatra elkomolyodott.
– Ezredes úr, alázatosan... kérdezhetnék valamit? Csak úgy zárójelben, ha meg tetszik engedni.
– Kérdezz, és gyújts rá.
Megvárta, míg én is rágyújtok, csak azután szólalt meg.
– Mi történik akkor, ha a felvidéki magyarság nem akar visszatérni?
Meglepetten néztem rá.
– Honnan veszed ezeket a gondolatokat? – kérdeztem csodálkozva.
– Nem az én gondolataim, alázatosan jelentem, de legyen szabad elmondanom, mert éppen most állítottam össze a VKF-úr részére a felvidéki hangulatjelentést, és abban elég furcsa dolgok vannak. Pedig ügynökeink – feltevésem szerint – szépítik a helyzetet.
– Miket jelentenek az ügynökök? – kérdeztem kíváncsian.
– Többek között azt, hogy a Felvidéken élő munkások hangulata nem a legpozitívabb irányunkban.
– Konkrétan beszélj, fiam.
– Sok munkás tagja a kommunista pártnak, vagy legális szervezett munkás. Általában azt hangoztatják, hogy a cseh demokráciában szabadabb az élet, mint a Horthy-rendszerben. Ez nem az én fogalmazásom, idéztem. Valószínű, hogy a kommunisták befo-

lyására azt hangoztatják, hogy most valamennyien szervezkedhetnek, ha pedig visszakerülnek az anyaországba, ez tilos.

– Ezt így írtad a jelentésben is?

– Szó szerint idéztem.

– Marhaság. Át kell fogalmazni a jelentést. Így nem maradhat benne.

– Ahogy parancsolni méltóztatik.

– A másik. Éppen ezért fontos, hogy visszakerüljön a Felvidék. Véget kell vetni ennek a vörös eldorádónak. Túl veszélyes. Különben nem róluk van szó. Nem a munkások véleménye a fontos, hanem azoké, akik szeretik hazájukat. Azt elhiszem, hogy nekik tökéletesen mindegy. De nekem nem.

– Ezredes úrnak vannak birtokai a Felvidéken?...

– Nekem Erdélyben vannak birtokaim. De nem erről van szó. Felvidék a miénk, és kész. Szóval, át kell menned. Mozgósítod a kopjásokat, és csináltok egy kis „magyarüldözést". A részletek kidolgozását rád bízom. Valahogy úgy kell irányítani, hogy az üldözöttek átjöjjenek, hogy mi megfelelően fogadjuk őket.

– Világos a feladat, Ákos bátyám.

Egy hónap sem telt el, és megindult a lelki előkészítés. Naponta lépték át a határt azok a magyarok, akiket a cseh „nacionalisták" megvertek, terrorizáltak. Voltak közöttük diákok, tanítók, parasztok, munkások is.

Az újságírók színes riportokban számoltak be az üldözés részleteiről, a fényképészek lázasan dolgoztak. Gondoskodtam arról, hogy egy-egy jól beszélő „menekültet" elvigyenek az egyetemi ifjúság körébe, a különböző diákszövetségekbe, és ott ismertessék a magyar kisebbség sanyarú helyzetét.

Nemestabóky nagyszerű munkát végzett. Kopjásai mint cseh vagy szlovák nacionalisták rácsaptak egy-egy kiszemelt személyre, és máris elindítottak egy folyamatot, amit megállítani nem lehetett. A heves vérű magyar nacionalisták a vélt „cseh támadásokkal" szemben nem maradtak tétlenek, és ellenakciókat szerveztek. Napirenden voltak a verekedések, és Nemestabókyék már ügyesen visszahúzódhattak. A hangulat feszült volt. A sajtó hangja mindkét oldalon egyre élesedett, cáfolatok láttak napvilágot, szervezkedtek a csehek, a szlovákok és a magyarok is.

Világos, hogy a nacionalista érzésű anyaországbeli fiatalság nem nézhette ölbe tett kézzel felvidéki véreink „barbár" üldözését, és nem kellett mást tenni, mint egy-két értelmiségi körben, diákegyesületben, egyetemen elhinteni a jelszót: „Védjük meg testvéreinket!" Titusz egy alkalommal a turulisták szűkebb vezetőségi ülésén bizalmasan közölte a megjelentekkel, hogy tudomása szerint újjáéledt a fajvédő magyarok fegyveres szerve, a Rongyosgárda, és hálát adott az istennek, hogy vannak még magyarok, kik a nehéz helyzetben tudják, mi a kötelességük hazájuk iránt.

Rongyosgárda. Sokat olvashattál róla. A forradalom bukása után alakult. Sokan léptek be, de a rongyosgárdistáknak fogalmuk sem volt, hogy mi, a Kopjások irányítjuk őket.

A következő évek a Kopjások szempontjából nem nagyon érdekesek. Nem is írok erről az időszakról. A harc nyílt lett. Feje tetejére állt a világ. Ismeretes előtted, hogy negyvennégy nyaráig diplomáciai szolgálatot teljesítettem Berlinben, Bernben és Stockholmban. Ezeknek az éveknek a történetét emlékiratban dolgoztam fel, amit megküldtem neked, hogy halálom után bontsd fel, s ha úgy látod, hogy érdemes, hozd nyilvánosságra. A küldeményt és a levelet remélem, azóta megkaptad, és azt hiszem, joggal furdal a kíváncsiság, hogy mi mindent tartalmaz. Annyit elárulhatok, hogy szereplői ma is élő emberek, s egyeseknek nagyon kellemetlen lenne, ha írásom idő előtt nyilvánosságra kerülne.

Valamit azonban mégis el kell mondanom. 1943 tavaszán Berlinből áthelyeztek Bernbe. A katonai attasé mellett teljesítettem szolgálatot. A semleges Svájc azokban az években nem volt más, mint a nemzetközi kémszervezetek gyűjtőállomása. A hivatalos diplomáciai szervek létszáma a „követelményeknek" megfelelően megháromszorozódott, de például az amerikai, angol és a német követség létszáma a négyszerese volt a háború előttinek. Kegyetlen küzdelem folyt a kulisszák mögött, és ezt a harcot elsősorban az angol, a német, az amerikai és a szovjet titkosszolgálati szervek vívták egymással. Utoljára hagytam a vatikáni hírszerző szolgálatot, mely, meggyőződésem szerint, akkor is és ma is az élvonalba tartozik.

Hatalmas küzdelemnek, taktikázásnak, manőverezésnek voltam tanúja. Nem mindenki látta ezt a nagy mérkőzést. Én jobban

láttam, mint más. A magyar diplomáciai testület tagjai csak harmad-, negyedrangú szerepet játszottak a nagy mérkőzésben, mert önálló politikát és tevékenységet nem folytattak, gyakorlatilag a német követség segédcsapataként huszadrangú feladatok megoldására kényszerültek.

Mint mondottam, Berlinből érkeztem Bernbe. Sajnos, egyévi berlini tartózkodásom kiábrándító volt. Nem tudom, mondtam-e már, de ha eddig nem szóltam róla, most meg kell említenem: a nemzetiszocializmus mint életforma távolról másnak tűnt nekem. Amikor közelebbről megismertem, nem nagyon tetszett. Mi volt az, ami bennem keserű szájízt hagyott? Ma is sokat gondolkodom rajta, és még ma sem tudom megfogalmazni. Az, ahogy Hitler a zsidókkal és politikai ellenfeleivel elbánt, kegyetlen dolog volt, de nem háborított fel. Csak azon csodálkoztam, mennyire bután csinálják. Valószínűleg az hatott rám bántóan, hogy bennünket, magyarokat is mélységesen lenéztek, és sok tekintetben nem vettek emberszámba. Ez egyénileg is sértő volt, és nemzeti büszkeségemet is bántotta. Különösen akkor volt ez a gőgös magatartás lealázó, amikor olyan nemzetiszocialista vezetőkkel találkoztam, akik megdöbbentő primitívséget árultak el, akiknek egyetlen érvük a hatalom volt. Idegen volt nekem az a túláradó harsogás, az erő folytonos fitogtatása. Vagyis az egész mozgalomban éreztem a számomra annyira idegen csőcselékszagot. Mindezen túl tudtam volna tenni magamat, mert hiszen nem felejtettem el, hogy nekik köszönhettük végső soron a Felvidéket, Kárpátalját, Erdélyt és a Délvidék egy részét. De más volt az, ami gondolkodóba ejtett. Nem tetszett, hogy a villámháború csődöt mondott. Szépek voltak a hadijelentések, de hát én mégsem voltam propagandaalany, tudtam olvasni a sorok között.

A keleti kudarc – így neveztem – gondolkodásra kényszerített. A Moszkva alatti vereséget még csak meg lehetett valahogyan magyarázni. De mivel magyarázhattam volna meg önmagamnak a sztálingrádi katasztrófát? Elmélyülten tanulmányozni kezdtem a fronthelyzetet. A felismerés megdöbbentett és elkeserített. Azon kevesek közé tartoztam a tisztek közül, akik behatóan foglalkoztak közgazdaságtannal. Amikor az általános katonapolitikai helyzetet a közgazdaságtan tükrében néztem, minden illúzióm szerte-

foszlott. Tulajdonképpen nem tettem mást, mint számba vettem a szemben álló felek anyagi erőforrását, emberanyagát, technikai felkészültségét. A számok beszéltek. Nemcsak válaszoltak, hanem viszontkérdéseket állítottak elém, amelyekre felelnem kellett. Többek között azt kérdezték: „Elveszett a háború, mi lesz veled?" És naponta felrémlett bennem a gondolat: Mi lesz velem? Odaköthetem-e az életemet a németek sorsa mellé? Ilyen önkínzó, nyugtalan állapotban utaztam új állomáshelyemre. Menekülés volt ez a félelem elől, önmagam elől, az állásfoglalás elől. Berlinben nagyon rosszul éreztem magamat. Senki sem látta rajtam, hogy a bombázások alatt milyen pokoli félelem tombolt bennem, mert arcomra sikerült közönyös vonásokat erőszakolnom, de én tudtam, hogy nagyon közel állok az idegösszeroppanáshoz. Svájcban, legalább külsőre, békés állapotok fogadtak. Nem hallottam a légiriadókat jelző szirénák üvöltését, nem láttam az emberek szemében az elfojtott rémületet, viszonylag nyugodtan és kiegyensúlyozottan éltek. A svájciak hangulata, ahogyan megfigyeltem, náciellenes volt. Nyíltan beszéltek a nemzetiszocialisták szörnyűségeiről, a haláltáborokról, és mivel tudtam, hogy igazat beszélnek, állandóan éreztem, hogy rám, a magyar katonatisztre is úgy tekintenek, mint a németek szövetségesére.

Hosszú esztendők után Bernben találkoztam Anna-Máriával is. A találkozás fájdalmat és csalódást okozott. Bennem még a fiatal Anna-Mária képe élt, és nem tudtam elképzelni őt idősen. Fiatalon hagyott el, és megöregedve láttam viszont. Megöregedve? Ahhoz képest, ahogyan bennem élt, ismeretlenül öreg volt. Mivel nem mellettem öregedett meg, változását nem tudtam folyamatában átélni, magamévá tenni, nem is beszélve arról, hogy akkor én őrülésig szerelmes voltam Veronikába.

Anna-Mária egy magán-nevelőintézet igazgatója volt, ahol főleg angol és amerikai gyárosok, kereskedők lányait nevelték. Apponyi halála után vált meg a népszövetségi magyar delegációtól, és telepedett le Bernben. Később tudtam meg, hogy mindez Titusz utasítására történt, és az ő segítségével sikerült a nevelőintézetben állást kapnia.

Hivatali munkám az első időben nagyon kevés volt, és így szabad óráimat Anna-Máriával töltöttem. Nem volt több negyvenöt

évesnél, de a haja már őszült, és az izgalommal teli szolgálat idegeit is teljesen tönkretette.

– Tudod, Gáspár – mondta szomorúan –, halálosan fáradt vagyok. Elfáradtam, kiégett belőlem minden.

Megpróbáltam vigasztalni őt, beszéltem sok mindenről. Hősi eseményekről, a hazáról, a magyar fajról, de ő szelíd gúnnyal csak mosolygott rám.

– Ugyan, Gáspár... ezen én már réges-régen túl vagyok. Szavak, szavak, üresen kongó szavak, amelyek számomra nem jelentenek semmit. De valamit mégis mondanak. Minden szó mögött ez áll: kegyetlenség, könyörtelenség... – Rám nézett. Szemében fájdalom, a bánat tört fényt villózott, aztán valami mély közöny felhősödött rá.

– Tudod-e, Gáspár, hogy pap létére milyen könyörtelen ember a barátod? Azt hiszem, nála ördögibb lelket nem hordott ez a föld a'hátán. S a kezében vagyok örök életre, nem menekülhetek a karma közül. Veled merek beszélni, mert valamikor szerettél, és én is szerettelek. Ma már? Istenem, hol vannak azok az érzések. Talán csak gyűlölet van bennem. És elsősorban magamat gyűlölöm.

Néztem meg-megvonagló arcát, sovány, áttetsző kezét, s miközben hallgattam történetét, kerestem a régi szeretőmet, de nyomát sem leltem benne. Biztosra vettem, hogy ő is így lát engem. A nevelőintézet egyik lugasában ültünk. Zsongító virágillat töltötte be a levegőt és valami egészen bénító, balzsamos csend. A távolból hidegen meredtek rám az égnek rugaszkodó hegyek, csúcsaikat elnyelték az alacsonyan úszó fellegek. Hidegségében is oly szép, oly fenséges volt minden; a hegyek koszorúja, a zöld bokrokkal, színes virágokkal gazdagon teleültetett park, a piros kőfalra kúszó borostyán, és íme, itt ül velem szemben az az asszony, akinek mindez már nem jelent semmit sem, mert magasabb célok kiölték lelkéből az ideálokat. Itt ül ez az asszony, aki hosszú évek óta nem meggyőződésből, hanem kényszerből kémkedik hazájának, melyet éppen úgy gyűlöl, mint önmagát.

Szántam őt, és mégsem tehettem semmit. Beleesett Titusz hálójába, és nem tudott többé kiszabadulni onnan. Anna-Mária még akkor is dolgozott. Talán az idegfeszítő munkával járó izgalom tartotta benne a lelket, mert ez a szolgálat évtizedek alatt éppen

úgy megfertőzi az embert, mint a kábítószerek használata. Gyűlöli az ember, de nem tud már nélküle élni. S így volt Anna-Mária is. Gondolatvilága deformálódott, beállt egy meghatározott vonalba, és annak megfelelően működött.

Anna-Mária szeme néha különösen izzott, és ilyenkor nagyon sötét sarlók övezték, úgy tűnt, mintha valami ismeretlen betegségben szenvedne.

Aztán elárulta, hogy rabja a morfiumnak. Megértettem a közönyét, fásultságát.

Társadalmi kapcsolatai kiterjedtek voltak. Azt nem árulta el, hogy ki a felső kapcsolata, sejtettem, hogy Titusszal csak közvetett összeköttetése van. Bár őszintén bevallom, az a gondolat is átvillant bennem, hogy Titusz nem is a magyar szervek részére dolgoztatja az asszonyt, hanem a Vatikán valamelyik svájci megbízottja részére.

Anna-Máriánál ismerkedtem össze Ernest Vetter egyetemi könyvtárossal. Ötven év körüli, fekete művészhajat viselő férfi volt. Magas, ösztövér alakja a garabonciás diákokat juttatta eszembe, ehhez az is hozzájárult, hogy még nyáron is fekete lüszter körgallért viselt. Általában különcködő ember benyomását keltette, és ez is volt róla a vélemény, de Vetter semmit sem tett annak bizonyítására, hogy ő nem különc. Az egyetemen lakott. Nőtlen ember volt. A város szélén volt egy kis nyaralója, kicsiny kis kerttel. A hétvéget ott szokta tölteni, ilyenkor festegetett, de csak saját szórakozására. Engem megkapott műveltsége, olvasottsága és különösen az, hogy szenvedélyes asztrológus volt. Az okkult tudományok terén is nagy ismeretekkel rendelkezett, és ez a témakör engem különösen érdekelt. Hamarosan barátságot kötöttünk, s barátságát veszélytelennek tartottam, mert sohasem politizált, sőt az ilyen irányú kísérletezésemet évődve utasította vissza.

– Hagyja csak abba, tábornokom – így titulált –, engem a világon csak a szép érdekel. A politika pedig csúnya.

– Maga, kedves mester – én meg tréfásan így szólítottam őt –, nekem szerfelett gyanús ember. Az, akinek nincsen politikai meggyőződése ebben a nagy világégésben...

– Nézze, tábornok, én szabad svájci polgár vagyok, megengedhetem magamnak ezt a luxust...

Vettert nagyon érdekelték a délkelet-európai államok kulturális viszonyai, s gyerekes büszkeséggel dicsekedett, hogy milyen alaposan ismeri Magyarország kultúrtörténeti fejlődését. Tájékozottsága valóban megdöbbentő és megalapozott volt, s különösen akkor éreztem iránta őszinte melegséget, amikor egy alkalommal komoly arccal kijelentette:

– Igen, tábornokom, a magyar nép évszázadokon át Délkelet-Európa kultúrközpontja volt, s megbocsáthatatlan bűne a németeknek, hogy ezt a magasba törő kultúrát tudatosan és tervszerűen elsorvasztották. – Aztán hosszú fejtegetésbe kezdett annak bizonyítására, hogy mit vesztett Magyarország a német hódítás következtében.

– Ahogyan én szerény képességeimmel megállapíthattam – fejtegette –, a magyar faj vezetésre termett. Nem szolgalelkű, nem behódoló nép, van benne valami sajátos erő, mely alkalmassá teszi őt arra, hogy más nemzetekre, más népekre termékenyítően hasson.

– Járt már Magyarországon, kedves mesterem? – kérdeztem tőle.

– Ó, még nem, de remélem, hogy egyszer majd eljuthatok abba az érdekes országba is.

– Szívesen segítek – ajánlottam fel előzékenyen szolgálataimat.

Így tehát az okkult tudományokon kívül volt még egy közös témánk, ami kellemessé tette az együttlétet a különc könyvtárossal.

Közben a VKF 2. osztály vezetőjének utasítása szerint felvettem a kapcsolatot a német felderítő szerv vezetőjével, és a szövetségi politikának megfelelően végeztem a rám eső feladatokat, amelyek lealázóak voltak. Semmi kedvem sem volt az ilyen természetű munkához. Szint és változást csak az jelentett, amikor a sztálingrádi vereség után végre olyan utasítást kaptam Pestről, hogy kezdjek önálló puhatolózást az angolszászok irányába. Az utasítás szerint fel kellett vennem a kapcsolatot Anna-Máriával. Mosolyogtam, amikor megfejtettem a rejtjeles parancsot. Pesten – gondoltam –, úgy látszik, nem emlékeznek Anna-Máriához fűződő kapcsolatomra. De másra is választ adott az írás. Titusz tehát nemcsak a Kopjás-mozgalom szervezője, hanem ezek szerint a 2. osztály titkos tagja is.

Anna-Máriával megbeszéltem a lehetőségeket. Szerencsétlen barátnőm nagyon boldog volt, amikor meghallotta, hogy a jövőben az én utasításaimnak megfelelően kell működnie. Aztán elfelhősödött az arca, és megkérdezte.

– És a vikárius úr?

– Kicsoda? – kérdeztem meglepődve.

– Semmi, butaságokat beszélek. – Szájába harapott, éreztem, hogy zavarban van. Elővette ezüst púderdobozát, és az orra körül finoman bepúderezte magát. A dobozt úgy tartotta, hogy arcából lehetőleg minél kevesebbet lássak.

– Figyelj csak rám, Anna-Mária – mondtam kezét megfogva. – Nézz rám! – Nem ellenkezett, ölébe ejtette kezét, sötétkék santungszoknyájára púderfelhő szállt, de figyelmet sem vetett rá. Megszorítottam a csuklóját, gyengéden, barátilag, s közben akaratlanul arra gondoltam, hogy mennyire közömbösen hat rám bőrének érintése. Ha Veronika kezét foghatnám!...

– Anna-Mária – mondtam fojtott hangon –, öntsünk tiszta vizet a pohárba. Azt hiszem, mindketten jól tudjuk, hogy barátságunk a teljes őszinteségtől függ. Nem kívánom, hogy olyan dolgokat mondj el, ami számodra kellemetlen, de mivel együttműködünk, számomra fontos, hogy munkatársammal tisztában legyek. Feladatunk veszélyes. Ismerem a németeket, tudom, hogy nem bíznak meg bennünk, valószínűnek tartom, hogy figyelik minden lépésemet. Sajnos, azt nem tudom, hogy a követség beosztottjai közül ki a Gestapo embere. Nekünk ilyen körülmények között kell felvennünk a kapcsolatot az angolszászokkal, de ha ezt a Gestapo megneszeli, azt hiszem, nem fog kukoricázni velünk. Ezt azért mondtam el ilyen nyíltan, hogy lásd, bízom benned. Pedig feltételezhetném, hogy éppen te vagy a németek embere...

– Nem vagyok! – tiltakozott Anna-Mária.

– Sejtettem. Te nemcsak Budapestnek dolgozol, hanem a Vatikánnak is. Igaz? A vikárius úrral Titusz hozott össze. Ha nem felelsz, nekem az is elég.

Anna-Mária hallgatott. Tehát helyes volt az elgondolásom. Most persze azt is jó lenne tudni, hogy a Vatikán pillanatnyilag melyik oldalon áll? Valószínű, hogy nem támogatja a szovjetet, neki érdeke, hogy a németek győzzenek. Akkor viszont a vikárius-

nak kapcsolata van Schütz-cel, a Gestapo helyi megbízottjával is. Rettenetesen bonyolult volt a helyzet. Őszintén szólva, amikor végiggondoltam, megrémültem. Persze hogy helyes a feltevésem, hiszen erre utal Anna-Mária elszólása. Magam előtt láttam meglepett arcát, hallottam csodálkozó hangját: „És a vikárius úr?" Meggondolatlanság volt, hogy ennyire nyíltan beszéltem előtte, de akkor nem értem a pesti utasítást. Akkor miért vegyem fel a kapcsolatot Anna-Máriával? Ránéztem. Mosolygott, szelíden, megértően.

– Elmondod ezt a vikáriusnak? – kérdeztem.

– Azt teszem, Gáspár, amit parancsolsz... De hogy megnyugtassalak, a vikáriusnak ugyanolyan jó kapcsolatai vannak Cooperrel is, Pipe-pel is, mint Schütz professzorral. Egyébként még valamit meg kell mondanom, és ezt a vikárius úrtól tudom. Schütz professzornak nagyon megtetszett a feleséged. Nem tudom, Magdának mi a véleménye a professzorról. Amit pedig a megbízhatóságról mondtál, te, Gáspár, nagyon jól állsz a németeknél. Elragadtatással beszélnek rólad.

Anna-Mária szavai megnyugtattak, és pillanatok alatt nagyszerű terv született meg bennem, de ezt nem közöltem az asszonnyal. Ellenben azt beszéltem meg, milyen módon lehetne puhatolózni az angolszászoknál.

– Én megtalálom az utat, várj türelemmel pár napig. – Mosolygott. – De olyan érzésem van, ők is keresni fogják veled a kapcsolatot.

Anna-Mária pár nap türelmet kért. Ezt az időt arra használtam fel, hogy a németeknél tökéletesen biztosítsam magamat. Először is azt akartam megtudni, hogy a követségen ki a beszervezett emberük. Erről egyszerű, primitív módon győződtem meg. Írtam magamnak egy levelet a követségre címezve. A levélpapír alsó sarkát nagyon finoman lecsepegtettem ragasztóval, csak annyira, hogy a boríték belső oldalához ragadjon úgy, hogy rázás közben ne essen ki. A levelet nem adtam postára, mivel tudtam, hogy a svájciak is átvizsgálják a leveleket, hanem fogadtam egy hordárt, és azzal küldtem a követségre. Tudtam, hogy a levelet két órán belül meg kell kapnom. A követségi levélgyűjtő szekrényét elővigyázatossági rendszabályok miatt dr. Kövecses, a másodtitkár ürítette ki, és

ő osztotta el a leveleket. Vagy személyesen adta át a címzettnek, vagy az íróasztalára tette, ez mindig a küldemény természetétől függött.

Szobámban vártam a levelet. Az ablakon át pontosan láttam, hogy a küldönc mikor hozza. Órámra néztem. Délután fél három volt.

A levelet másnap kilenckor kaptam kézhez. Kövecses hozta, szó nélkül átnyújtotta.

Felnyitottam a borítékot, feltartva megráztam. A levélpapír zizegve hullott ki belőle. Tehát első számú jelöltem Kövecses, de ez a feltevés nem megnyugtató.

Az ebédnél hanyagul Kövecses felé fordultam.

– Mondd csak, kérlek szépen, tegnap délután nem hoztak meghívót számomra az egyetemi könyvtárból?

– Nem tudom, ezredes uram, tegnap délután vitéz Faragó őrnagy úr ürítette a postaládát. Én hivatalból távol voltam.

A fiatal, fényesre kefélt hajú titkár tovább kanalazta a levest.

Faragó őrnagy velem szemben ült. Körte alakú arcát rám emelte, mosolygó, kék szemével magabiztosan nézett rám.

– Alázatosan jelentem, a levélen kívül nem volt más. Azt viszont még az este Kövecses titkár úrnak átadtam.

– Valóban, de este már nem akartam ezredes urat zavarni.

No, gondoltam, a kettő közül melyik Schütz professzor tanítványa? Nem szóltam semmit, nyugodtan megebédeltem. Az asztalbontás után odaszóltam Faragónak.

– Őrnagy úr, három órakor jelentkezzél nálam.

– Parancsára.

Félrehívtam Magdát.

– Ide figyelj, kedvesem. Pontosan három tízkor egy nyilvános telefonfülkéből felhívsz. Lotti néven jelentkezel, és soron kívül randevút kérsz öt órára. A Tó sétányon akarsz velem találkozni, az Ámor-szobor előtt. Érthető?

– Értem – bólintott Magda. – Még csak azt mondja meg, kedvesem, milyen nyelven beszéljek?

– Németül. De várj csak... – Eszembe jutott, hogy hátha a németek ráépültek a vonalra, és lehallgatják a beszélgetést, akkor semmit sem tudok meg. – Magda, figyelj! Találkozási helyet ne je-

lölj meg. Csak annyit mondjál, hogy a már előzőleg megbeszélt helyen. Vigyázz, légy óvatos, a telefonkagylót nem én fogom felvenni. Jó lenne, ha egy szem cukorkát vennél a szádba...

Háromkor Faragó jelentkezett. Részletesen beszámoltattam a munkájáról, közben a faliórára néztem. Mielőtt a nagymutató a tízes számhoz ért volna, felálltam, és a páncélszekrényhez mentem.

– Átadom a legfrissebb jelentéseket. Holnap tíz óráig készíts belőlük, őrnagy úr, egy részletes összefoglalót. Ebéd után pedig leadjuk. – Megszólalt a telefon. – Vedd fel, őrnagy úr...

Faragó teljesítette a parancsot.

– Alázatosan jelentem, ezredes urat kérik...

– Kérdezd meg, kicsoda?

– Alázatosan jelentem, bizonyos Lotti nevű hölgy...

– Lotti, Lotti – mondtam félhangosan, és gondolkodva összeráncoltam a homlokomat. Átvettem a telefonkagylót.

– Halló, igen... öt órakor? – Az órára néztem. – Nem, ez ma lehetetlen. De miről, ki... értem... Ja, maga az? Hát mikor érkezett meg?... Igen? Ott leszek.

Megvakartam a fejemet, s csak úgy magam elé dünnyögtem.

– Lotti... szép kis ügy... – Aztán Faragóhoz fordultam. – Szóval, hol hagytuk abba?

– A legfrissebb jelentések...

– Igen... igen... – a páncélszekrényből elővettem a jelentéseket és átadtam. – Nagyon pontosan készítsd el, őrnagy úr...

– Alázatosan jelentem, a legjobb tudásom szerint. – Összecsapta bokáját és megfordult. Már a kilincsre tette a kezét, amikor megszólaltam.

– Őrnagy úr, egy percre...

Megfordult.

– Mióta vagy Bernben?

– Két éve.

– Ismered jól a várost?

– Azt hiszem, igen.

– Meg tudnád nekem mondani, melyik sétányon van egy fehér, márvány Ámor-szobor? – Pár másodpercig gondolkodott.

– Ha jól emlékszem, a Tó sétányon...

– Köszönöm.

Öt óra előtt néhány perccel beléptem a virágárus üzletbe, ahonnan szemmel tudtam tartani a sétányt és az Ámor-szobrot. Rózsát vásároltam, és megkértem a tulajdonosnőt, hogy pár percig várakozhassam, mert várok valakit. Megértően mosolygott. Nem sokáig kellett várnom. Egy percen belül észrevettem három fiatalembert, akik látszólag szintén „vártak" valakit.

Tehát Faragó – állapítottam meg.

Mosolyogva léptem ki az üzletből a rózsacsokorral kezemben. Látszólag a fiatalemberekkel nem törődve, jó harminc percig sétálgattam a szobor előtt. Közben bosszúságot színlelve nézegettem az órámat, aztán hazamentem.

Másnap este vacsorára hívtam Faragót. A beszélgetés folyamán Magdával – megfelelően időzítve – felváltva dicsértük a führert, aztán észrevehetően átsiklottunk Schütz professzor méltatására. Különösen Magda volt elemében.

– Nekem szent meggyőződésem – mondta –, hogy a führer azért tud ilyen világra szóló sikereket elérni, mert olyan munkatársai vannak, mint a professzor. Joggal büszkélkedhet az a nemzet, amelynek ilyen fiai vannak.

Az elkövetkezendő napokban a professzor magatartása teljesen megváltozott irányunkban. Az egyik fogadáson félrevont a télikertbe, és bizalmasan közölte, hogy a követünkben bizonyos értelemben megdőlt a bizalma, nagyon lekötelezném őt, ha észrevételét megfelelő formában közölném illetékes helyen. Nagyon jól tudtam, hogy Schütz csak a bizalmáról akar meggyőzni. Aztán Magdával kezdett foglalkozni. Mi pedig minden alkalmat felhasználtunk, hogy Faragón keresztül „üzenjünk" a professzornak.

Több mint két hét múlt el, és Anna-Mária még nem tudott kielégítő eredményt elérni. Már nagyon türelmetlen voltam. Az egyik május eleji szombaton aztán végre meghívást kaptam könyvtáros barátomtól. Több Magyarországról szóló német és francia nyelvű könyvet vittem neki. Nagyon megörült a nem várt ajándéknak. Dolgozószobájában ültünk. Körös-körül a falak mentén könyvállványok, a könyvek számát több ezerre becsültem. Májusban az egész világ még a sztálingrádi szovjet győzelem hatása alatt állt, és az oroszok népszerűségét a közvéleményben ez a si-

ker felfokozta. Míg bennem gyűlöletet és félelmet ébresztett, az egyszerű nyugati polgárt gondolkodóba ejtette, s amint észrevettem, sokan voltak olyanok, akik revízió alá vették a szovjetről alkotott véleményüket. Ezt elősegítették a nyugati sajtóorgánumok is, amelyek, ha nem is lelkendeztek, de a hűvös tárgyilagosság hangján elismerően nyilatkoztak róluk, és semmiféle szovjetellenes írás nem jelent meg. A kommunisták nyíltan agitálhattak, s ezt az államhatalomnak el kellett néznie. Az oroszokról beszélni divat lett. S az emberek beszéltek is.

Barátom is ezzel fogadott.

– Mi lesz magukkal, tábornokom? – kérdezte mosolyogva.

– Nem értem a kérdését, mesterem.

– Elpáholják magukat. Becsületesen elpáholják...

– Még nincs vége a háborúnak. Sztálingrád csak egy csatavesztés.

Összehunyorított szemmel rám nézett.

– Gondolja? – Csettintett a nyelvével. – Hogy őszinte legyek, tábornokom, magát okos, nagyvonalú embernek ismertem meg. Ezért merem feltételezni, hogy a jelen pillanatban magára erőszakolt naivitás csak külső máz, gondolom, belül, a lelke mélyén, másképpen érez. – Elkomolyodott. – No, de hiszen ez a maga dolga, rám csak annyiban tartozik, hogy fene tudja, miért és hogyan, megszerettem magát, és bizonyos fokig aggaszt a sorsa.

Gondolkodva cigarettára gyújtottam.

– Kedves mesterem, mennyiben találja sorsomat aggasztónak?

– Mennyiben? Várjon csak egy percre, tábornokom, hadd gondolkozzam. Ugyanis én nem vagyok politikus, és nem akarok butaságokat mondani. Hát nézze... előre is bocsánatot kérek, ha gondolataimat nagyon leegyszerűsítem, de elmondom, mire gondolok. Sokat olvastam, s általában ismerem a háborúk történetét. Eddig is előfordult, hogy a háború után a győztesek bizonyos rendszabályokat foganatosítottak a legyőzöttekkel szemben. Ezek a rendszabályok, hogy úgy mondjam, nem terjedtek ki személyekre, vagyis nem volt személyi vonatkozásuk. Meggyőződésem, hogy a háborút maguk, tábornokom, egy-két éven belül elvesztik. Méghozzá csúnyán. A győztesek között ott lesz a kommunista Oroszország is, mely a legnagyobb áldozatot hozta a győzelemért,

tehát bizonyos fokig döntő szava lesz. Egy-két követelését a partnereknek teljesíteniük kell.

Figyelmesen hallgattam a barátomat, és azon tűnődtem, mire akar kilyukadni.

– Egyik ilyen követelése az oroszoknak – folytatta – az úgynevezett háborús bűnösök felelősségre vonása. Azt hiszem, a szövetségesek a szovjetnek ezt a követelését elvben elfogadták. Az a kérdés, kik fognak a listára kerülni. Például maguk közül? Gondolom, maga is, kedves tábornokom.

– Én? – kérdeztem meglepődve. – Miért kerülnék én rá?

A könyvtáros kuncogott. Hosszú, vékony alakja meggörnyedt.

– Ejnye, tábornokom, maga ugyancsak együgyű kérdéseket tesz fel. Miért ne kerülne listára egy olyan ember, aki egy országosan kiterjedt illegális terrorista szervezet egyik vezetője? – Hunyorogva a szemembe nézett. – Egy olyan ember, aki nem éppen a népek közötti barátság elmélyítése érdekében munkálkodott az egyik balkáni országban, aki sokat tudna beszélni a szegény megboldogult szerb király halálának előkészítő munkálatairól...

Szavai annyira megleptek, hogy időm se maradt a megdöbbenésre. Inkább kesernyésen azon tűnődtem, hogy a számomra felállított csapdát miért nem vettem észre... Mert észre kellett volna vennem: hiszen utólag visszagondolva, a könyvtáros magatartása egyértelmű volt. Már akkor fel kellett volna figyelnem, amikor arról tartott előadást, hogy a magyar kultúrát mennyire elsorvasztotta a germán nagyhatalmi törekvés.

Mindig csodáltam az angol titkosszolgálat működését, de most valamire ott a beszélgetés alatt rájöttem, és ez a felismerés már meg sem döbbentett. Az angoloknak abban állt óriási erejük, hogy mindig évekre előre dolgoztak, és ki tudták várni a megfelelő alkalmat. Értesüléseiket nem kótyavetyélték el olcsó sikerekért, amelyek csak pillanatnyi eredményeket hoztak. Így volt ez ebben az esetben is. Miért tételeztem fel éveken keresztül, hogy rólam az angolok semmit sem tudnak? Tudtak, csak békén hagytak, mert nem zavartam vonalaikat.

Méltó akartam lenni a könyvtároshoz. Könnyű helyzetben voltam, hiszen közvetlen veszély nem fenyegetett, a választás nem volt nehéz számomra. Mondtam már, hogy a vereséget én világo-

san láttam. Miről volt tehát szó? Vagy kitartok a németek mellett, vagy átpártolok az angolokhoz. A kérdést az döntötte el, hogy én szovjetgyűlölő voltam. Ez az alapállás szabta meg cselekedeteimet és saját érdekem védelme. A németek mellett vakon kitartani őrültség, tehát be kell biztosítanom magamat.

Itt van az alkalom. Mosolyogva megszólaltam.

– Úgy látom, kedves mesterem, hogy könyveiben sok érdekes olvasmányra bukkant.

– Tábornokom – felelte –, a könyvekben minden meg van írva. Nemcsak a múlt, hanem a jövő is. Én pedig éber szemmel olvasgatom a lapokat, mert nagyon érdekel a jövő...

– Jövőmet illetően milyen biztosítékot adhat? – Hangom most már komoly volt.

– Szavamat és kézfogásomat.

A részletek pillanatnyilag nem érdekeltek. Nem gondolkoztam sokat, hiszen az a kézfogás csak pont volt egy hosszú évek óta írt mondat végére. Lehet, hogy mindez hihetetlennek tűnik a laikusok számára, valószínűleg neked is, mert azt vártad volna, hogy kézfogásomat hosszú, önmarcangoló lelki vívódás előzze meg. Nem, fiam. Én nem vívódtam. Nem, mert nem az ellenség oldalára álltam, az én ellenségem Sztálingrádtól tört előre, s nagyon jól tudtam, bármiképpen fog alakulni az események sora, mi akarva, nem akarva, de egy táborba fogunk kerülni mindazokkal, akiknek létét veszélyezteti a bolsevizmus. Én negyvenháromban paroláztam le velük, mert okos voltam, mások csak negyvennégyben, sokan pedig negyvenöt után.

Kezet fogtunk. Erősen, pózolva, mert ilyenkor az a szokás. És nem volt lelkiismeret-furdalásom. Miért is lett volna? A kormányzat részéről kapott titkos utasítás, hogy kezdjem meg a tapogatózást az angolszászok felé, nem volt más, mint a kormányzó úrék kinyújtott keze. Ők is kezet akartak fogni. Nos, én egyénileg megelőztem őket.

Csak a következő évben tértem vissza Budapestre. Te Stockholmban voltál akkor. Magda ötvenedik évét töltötte be, de hála a kozmetikának, nem mondta volna senki negyvennél idősebbnek. Már régen nem éltünk házaséletet. Anyád tüneményesen dolgozott. Bőséges anyagot találsz róla az említett csomagban, úgyszin-

tén Anna-Máriáról is, aki továbbra is Genfben maradt. Zsolt a fronton vitézül irtotta a bolsevikokat, és örömmel hallottam nem mindennapi bátorságáról. Főhadnagy volt a páncélosoknál.

Nem önszántamból jöttem haza. Furcsa megbízatással érkeztem Budapestre.

Elutazásom előtt Pipe ezredessel, az angol IS svájci vezetőjével alaposan megbeszéltük a helyzetet. Véleménye az volt, hogy a háború befejezését minden módon elő kell segíteni, de ugyanakkor az oroszok előretörését meg kell nehezíteni. Érthetetlen volt előttem ez az álláspont, annál is inkább, mert előzőleg, mint már írtam, svájci tartózkodásom idején a magyar vezérkar főnökétől több rejtjeles táviratot kaptam, hogy kezdjek puhatolózó tárgyalásokat a különbékéről a nyugati hatalmakkal. A kapcsolatot Vetter útján felvettem velük. Cooper amerikai tábornokkal is tárgyaltam. Ismertettem vele a kormány álláspontját: hajlandók vagyunk minden erővel a Kárpátok vonalán feltartóztatni a szovjet előretörést addig, ameddig a Földközi-tengeri egyesült amerikai–angol hadsereg ejtőernyősei leszállnak a Duna–Tisza közi térségben. A tárgyalások vontatottan haladtak előre, mert Cooperék saját hatáskörükben nem dönthettek. Közben a Vörös Hadsereg lendületesen előre tört, s a Kárpátok vonulatának tartása illuzórikussá vált. A tárgyalások alatt világosan láttam, hogy az általunk előterjesztett javaslatot az amerikaiak szívesen fogadták, de az angol delegátusnál ellenzésre talált. Neki az volt a véleménye, hogy a szövetségesek megállapodása arra kötelezi őket, hogy a felajánlott különbékét ne fogadják el, azt tanácsolták, forduljunk közvetlenül a szovjet félhez, tekintve, hogy Magyarország egyes részei már hadszíntérré változtak.

Időközben az angol kiküldött, Pipe ezredes, értesítést kapott kilétemről, és az egyik tárgyalás után meghívott teára. Egyedül mentem, mert Magda Schütz professzorral, a németek svájci megbízottjával volt éppen szerelemben. Magdának sikerült megtudnia, hogy a németek alaposan befészkelték magukat a kormányzó környezetébe – csak azt nem tudtuk még, hogy a Várban felállított különleges adóról sejtenek-e valamit.

Ez az intézkedés önvédelem volt, mert ha ismerik az adó működését, az üzeneteket könnyen lehallgathatják, és a sifre megfejtése

már csak idő kérdése. Bár az angolok állítása szerint a speciális rejtjelző automata tökéletesen működik.

Pipe ezredes genfi nyaralójában fogadott. Már megszoktam az angol diplomaták hűvös nyugalmát, de az ötven év körüli ezredes kedvessége meglepett. A magas, szikár férfi erősen őszült. Barnára sült arcából élénken villózott felém világoskék szeme.

A tea után dolgozószobájába vonultunk vissza. Csodálatos kilátás nyílt a tóra, melyet a hósipkás hegyek mint fehér bóbitás anyókák vontak ölükbe. Kitűnő skót whiskyvel kínált meg.

– Őszintén szeretnék beszélni önnel, ezredes...

– Állok rendelkezésére.

– Remélem, látogatásáról nem tud senki.

– Uram – válaszoltam mosolyogva –, nem vagyok kezdő a szolgálatban. Ha nem ön kérdezné tőlem, a puszta feltételezést is sértésnek venném...

Pipe viszonozta mosolyomat.

– Ne haragudjon. A közös ügy sikere tesz óvatossá.

– Közöltem, hogy öntől nem vettem sértésnek. Egészségére, ezredes úr.

Pipe megtörölte zsebkendőjével a száját, és felém fordult.

– Ezredes úr, nagyon sajnálom, hogy kormánya ajánlatát a jelenlegi körülmények között nem fogadhatjuk el. Szerződési kötelezettségeink ezt nem teszik lehetővé. De bizonyos magasabb szempontok megkívánják, hogy kapcsolatunkat megerősítsük, és felkészüljünk a jövőre. Őszintén fogok beszélni önnel, de annyit mondok, ezt ebben a formában csak önnek mondom. Beszélgetésünkből egyes koncepciókat részleteiben vagy egészében későbbi munkája során a mindenkori helyzettől függően felhasználhat.

Kényelmesen elhelyezkedett, cigarettára gyújtott és folytatta.

– Önt úgy tekintjük, mint hadseregünk tagját, tehát helye van az őszinte beszédnek. Az elmúlt évek diplomáciáját a sorozatos baklövések jellemezték. Érdemes lenne pár percet szentelni annak tisztázására, hogy milyen tévedések folytán kerültünk szövetségi kapcsolatba azzal a hatalommal, amelyik ellen harcolnunk egyetemes keresztényi, erkölcsi kötelességünk volt. De javaslom, ne mélyedjünk el most az okok felkutatásában és a kényszerűségből előállott helyzet elemzésében, fogadjuk el a makacs tényeket.

Élvezettel és némi irigykedéssel hallgattam Pipe nagyvonalú fejtegetéseit.

– Úgy alakult a helyzet, hogy Németországgal kerültünk szembe, akaratunk ellenére, s az a sajnálatos történelmi helyzet állott elő, hogy ellenségünkkel kellett szövetséget kötnünk, mert létünk ezt parancsolóan előírta. De ennél ezerszeresen nagyobb veszély született a polgári világrend számára. Amit nem akartunk, amitől huszonegynéhány év óta féltünk, az most bekövetkezett. A Szovjetuniót – borzalmas vérveszteségei ellenére is – ez a háború félelmetesen megerősítette, és olyan morális tőkét halmozott fel számára, melyet értékben sem fonttal, sem dollárral kifejezni vagy ellensúlyozni nem lehet. Ha valamikor megmosolyogtuk a lázálomba menő világforradalom koncepcióját, annak voltak reális alapjai. De most már ezen nem mosolyoghatunk. A világforradalom szakaszába léptünk, és őszintén be kell vallanunk, hogy ezt a folyamatot mi is elősegítettük. A szovjet győzelmek forradalmasították a munkásokat, és ennek beláthatatlan következményei lesznek a háború befejezése után.

– Sajnos, az önök országát – folytatta rövid szünet után Pipe – a Szovjetunió hadserege fogja felszabadítani, és ezt tényként kell elfogadnunk. Németországot hamarosan leverjük. Európa választút elé kerül. Mit választ? – ez itt a kérdés. Csak két feltétel között választhat: a szovjet rendszer és a polgári demokrácia között. Más út nincs. Ezzel a háborúval kettészakítottuk a világot. Két hatalmas tábor fog farkasszemet nézni egymással. Most a hazájáról van szó, arról, hogy hova fog tartozni. A fejlemények úgy alakulnak, hogy ott a háború után a szovjet csapatok megteremtik a bolsevik rendszer kialakulásának előfeltételeit. De ezt ellensúlyozhatjuk, ha időben és okosan cselekszünk. Sok minden tőlünk függ. Azt hiszem, amit elmondtam, az érthető és világos

– Tökéletesen értem önt, ezredes úr.

– Akkor talán most rátérnék arra, hogy mi lenne a teendője, vagyis mi lenne együttműködésünk alapja. – Hosszabb szünetet tartott, mintha gondolatait rendezné, aztán ismét folytatta.

– Felderítőink jelentése szerint – bár munkásaik nem éppen a legjobban éltek – bizonyos fokig mégiscsak félnek a kommunistáktól. Akarnak valami változást, de nem tudják pontosan, hogy

mit akarnak. A szociáldemokraták jelentős tömegeket tudnak mozgósítani, de a mozgalomnak mindig megvolt a bolsevikellenes éle, éppen ezért egy nyugati mintára szervezett, de irányzatában szovjetellenes munkáspárt erősítése a polgári demokrácia szempontjából nem rossz dolog. Ez lenne az első feladata: szervezetileg erős szociáldemokrata párt támogatása, olyan munkás-tömegpárt létrehozása, amelyik képes visszaverni a bolsevik szellem behatolását. Ezenkívül minél több polgári párt szervezése. Ezeknek a polgári pártoknak egy dologban kell egyetérteniük: a szovjet rendszer ellenzésében. Ez a lényeg. A másik: minden erővel meg kell akadályozni, hogy a szovjet által megszállt területeken a kommunisták gyökeret verhessenek. Ez utóbbi nem lesz könnyű feladat.

Még sokáig hallgattam az ezredes fejtegetését, és egyre inkább azt éreztem, hogy lehetetlent kíván. Lényegében arról volt szó, hogy siettessük a háború befejezését, de késleltessük a szovjet győzelmét.

Mikor Magdával visszatértem Pestre, fejem zavaros volt a sok elképzeléstől. Jelentkeztem a HM-ben, és Titusszal is felvettem a kapcsolatot. Barátom időközben megőszült, arca beesett, lázban égő szeme mintha megnagyobbodott volna. Néztem sovány, szikár alakját, aztán megöleltük egymást. Titusz nem lépett elő, továbbra is az a szerény teológiai tanár maradt, akinek annak idején megismertem.

Részletesen megbeszéltük a politikai helyzetet, s nem hatott rám meglepetésként, amikor Titusz kijelentette.

– Igen, Ákos, a háborút elvesztettük. De talán így van ez jól. Emlékszel még, hogy tizenhétben, a betegágyadnál mit mondtam?

Tudtam, hogy arra a beszélgetésre céloz, amikor megjósolta a kommunista forradalom győzelmét.

– Emlékszem, hogyne emlékeznék. Sokszor eszembe jutott az a beszélgetés.

Titusz felállt, az ablakhoz sétált, háttal a párkánynak támaszkodott, szokása szerint összefonta mellén a karját, és csendes hangon megszólalt:

– Igen, így van ez jól. Tudomásul veszem isten akaratát, és ha

én lennék az isten, ezerszeresebben, keményebben büntetném meg az emberiséget. Megérdemeltük, amit kaptunk...

– Nem tudom, mire gondolsz, kedves Titusz, de az a véleményem, hogy önmarcangolással nem megyünk előre. Ami elmúlt, elmúlt. Megtörtént dolgokon változtatni nem lehet. Inkább azt beszéljük meg, hogy mi a teendőnk... A jövő, a jövőnk a fontos...

– Igen, igazad van...

Sokáig hallgattunk. Titusz nem tudta, hogy én már kapcsolatban állok az angolokkal, s eszem ágában sem volt ezt elmondani neki.

– Azt kérdezed, mi a teendő? – Megsimította homlokát. – Az oroszok már az ország területén vannak. Sajnos, nincs erő, amely megállíthatná őket. Egy lehetőség volna...

– Éspedig?

– Ha a nyugatiak különbékét kötnének Németországgal, és közösen fordulnának a szovjet ellen.

– Sajnos, ez álom, kedves Tituszom. Lázálom.

– Tudom.

– Akkor?

– A németek sejtik, hogy Horthyék ki akarnak ugrani a háborúból.

– Neked mi a véleményed erről?

– Nekem? Bár meg tudnánk tenni – felelte meggyőződéssel. Csodálkozva néztem rá.

– Komolyan beszélsz?

– A legkomolyabban, Ákos. – Eljött az ablaktól, és leült a székre, az asztal mellett. Kezemre tette sovány tenyerét. Néztem keze fejének áttetsző bőrén az alig látható, kékes ereket. – A legkomolyabban. A mi számunkra – folytatta csendesen – a kiugrás jövőt jelenthetne. – Nem zavartam, hagytam, hogy beszéljen. – Értesülésem van arról, hogy a szövetségesek titkos megállapodást kötöttek. A megállapodás lényege, hogy összeállítják a felelős politikai tényezőknek a névsorát, akiket a győzelem után a háború kirobbantásáért bíróság elé fognak állítani. Ez a gyakorlatban annyit jelent, hogy mindazok a politikusaink, akik bolsevikellenes politikát folytattak, el fognak tűnni. Új garnitúra kerül a felszínre, azok ke-

zébe fog kerülni a vezetés, akik ellenzékben voltak, akik nem szovjetellenesek. Ha sikerülne a kiugrás, a listáról szükségszerűen nagyon sok név lekerülne, mert olyan érdemeket szereznének, melyeket eltagadni nem lehet. Továbbra is vezető politikusok maradhatnának. Ha nem sikerül, ha továbbra is kitartunk a németek mellett, a háború után csak olyan kormány jöhet létre és csak olyan pártok, amelyeket a szovjet megenged. Az angolszászok pedig nem szólhatnak bele. Arról most nem beszélek, hogy a kommunista párt is legálisan fog működni.

– És a kiugrásnak megvan a reális alapja?

– Szerintem igen. Azért mondom, hogy szerintem, mert a kormányzó környezete szerint nincs meg. Nagyon furcsát fogok mondani, Ákos, de neked meg merem mondani, mert régen ismersz. Kiugrást Magyarországon csak a kommunistákkal együtt lehet megcsinálni, és nekünk taktikailag el kellene fogadni ajánlatukat. Horthyék azonban hallani sem akarnak róla.

Elhűltem.

– Hát van kommunista párt? – kérdeztem.

– Van. Sajnos van, és ezzel számolni kell. Ma még illegalitásban, de így is a kommunista párt áll a németellenes megmozdulások élén. Tudod, Ákos, Horthyék hiába hirdetnének meg fegyveres harcot a németek ellen, a tömegek nem bíznak bennünk. De ha a kommunistákkal együtt állnának ki, szavuknak talán hitele lenne.

Megvakartam a fejemet.

– Nem biztos, hogy jó lenne az, kedves Tituszom...

– Ákos, te okos ember vagy, gondolkozz. Másképpen nem megy. Ma vagy holnap, ha nem cselekszünk, a németek fogják a kormányzatot elsöpörni, és nyilas kormányt állítanak helyébe. Ez a cselekmény lényegében az ország szempontjából nem jelent semmit. Legfeljebb egy-két héttel kitolja a háború befejezésének határidejét. Ha a reménynek a legkisebb sugarát látnám, hogy a nyilasok képesek az orosz előretörést megállítani, melléjük állnék. De nincs remény. Tehát a kommunisták javaslatát kellene elfogadni.

– Mi az ő konkrét javaslatuk?

– Azonnal le kellene tartóztatni Szálasiékat, fel kellene fegyverezni a munkásokat, és a frontot megnyitni az oroszok előtt.

Elszörnyülködtem.

– Titusz, ezeket te mondod? De hiszen ez őrület. Letartóztatni a legaktívabb antibolsevistákat?

Szomorúan elmosolyodott.

– Látom, nem értesz. Hát nem mindegy, hogy Szálasiékat mi vagy a győztesek tartóztatják le? Ember, abból indulj ki, hogy a háború elveszett. A győzelem után a szovjet, ha a kiugrás nem sikerül, nemcsak Szálasiékat fogja háborús bűnösként letartóztatni, hanem tégedet is, engem is és a többieket is. Szálasiék sorsa már megpecsételődött, pedig még hatalmon sincsenek. De kérdezlek, bíróság elé lehet-e állítani azt a tábornokot, tisztet, aki ma vagy holnap az egységének kiadja a parancsot: fordulj a német fasiszták ellen. Nemzetközi hősök lesznek. Nemcsak hogy letartóztatni nem lehet, de a győzelem után még leváltani sem. Hiszen ők is a győztesek közé tartoznak. Ez a magasabb politika. Átmenthetnénk a teljes államapparátust, a teljes tisztikart, az erő a mi kezünkben maradna.

Ekkor kezdtem érteni barátom koncepcióját. Mennyire igaza van.

– Mert csak a hatalom birtokában tudjuk a kommunisták előretörését megakadályozni – hallottam Titusz hangját.

– Belátom, igazad van – mondtam. – Valóban rá kell térni a magasabb taktikára. Tehát mi a teendő?

– Rá kell venni a kormányzót, hogy tárgyaljon a kommunistákkal, és elő kell készíteni a kiugrást. Neked is minden erőddel ezen kell munkálkodnod.

Tudod, fiacskám, ennek a koncepciónak végrehajtásához okos emberekre lett volna szükség. Tisztikarunk zöme nem állt okos emberekből. Ők csak a csodafegyverekben hittek, hallani sem akartak a józan észről. Ahány vezető volt, annyiféle elképzelés született, ezerféle tervet készítettek, s a tervek csak tervek maradtak. És ami a legszomorúbb volt, a németek pontosan ismerték ezeket a terveket, és az ország vezetőinek a szeme láttára kezdték szervezni a nyilasok hatalomátvételét. A tisztikar nagy része akkor már titkos tagja volt a nyilaskeresztes pártnak. Sorra küldtem a szolgálati út betartásával és anélkül a bizalmas jelentéseket a vezetők-

nek, név szerint felsoroltam azokat a magas rangú tiszteket, akik beléptek a nyilasok pártjába, de intézkedés nem történt.

Felvettem a kapcsolatot az IS budapesti megbízottjával. Ne lepődj meg ezen. Selmeczy István dr., a Shell-művek főmérnöke „civilben" angol alezredes volt. A háború kitörése előtt jött haza Budapestre. Több mint tíz évig élt a távol-keleti angol gyarmatokon, több évig tartózkodott a Közel-Keleten is. Szerény, polgári környezetben élt. Csodálatosan szép maláji nő volt a felesége, lánya még szebb volt.

Selmeczy a Svábhegyen lakott, egy szép, ötszobás villában. Az alagsorban volt elhelyezve kísérleti laboratóriuma. Nem mondta, de valószínűnek tartottam, hogy ott volt telepítve különleges rádióadó-vevő állomása is. Selmeczy a magyar és a német elhárító szervek gyanúja felett állt. Nem fejtett ki közéleti tevékenységet, ellenben egy-két nagy jelentőségű vegyi találmányának átadásával megörvendeztette a hadvezetést. Magas, boltozatos homlokán egyetlen ráncot sem lehetett felfedezni. Gesztenyebarna haját gondosan fényesre kefélte, és mindig olyan tiszta, olyan vasalt és elegáns volt, mintha akkor lépett volna ki a divatlapból. Aranykeretes szemüvege tanáros külsőt adott neki, különösen akkor hasonlított előadást tartó professzorra, amikor szemüvegét beszélgetés közben finom mozdulattal levette orráról, és hanyagul lóbálta a kezében. Csak hófehér inget hordott, legalábbis én mást soha nem láttam rajta.

Hetenként találkoztunk, de ha a szükség úgy kívánta, gyakrabban is. Részletesen elmondtam neki a nehézségeket.

– Ismerem – közölte mosolyogva. – Sajnos, a kiugrás nem fog sikerülni. Az a véleményem, hogy ön húzódjon vissza, és jó lenne ugyanezt megértetni Titusz atyával is. A németek mindent tudnak, s nem lenne célszerű, ha önök is hálóba pottyannának. Előre kell gondolni. Az a javaslatom, hogy taktikai meggondolásból vegye fel a kapcsolatot von Mehring ezredessel.

– Von Mehringgel? – csodálkoztam.

– Igen – mondta mosolyogva –, az ezredest megtalálja az Astoriában. Olyan értesüléseim vannak, hogy svájci tárgyalásai a nácik tudomására jutottak, és bizonyos elképzeléseik vannak személyét illetően. Tudja, ők nem packáznak ezekben az időkben. A mi szá-

munkra meg igen fontos, hogy ön életben maradjon, mert a harc csak most kezdődik.

Nagyon megrémültem. Ha a Gestapo tényleg megtudta, hogy én a kormányzat megbízásából közvetítő szerepet töltöttem be, valóban életveszélyben vagyok. Az ország a németek ellenőrzése alatt áll, senki sem tudja, hogy ki a Gestapo ügynöke, talán maga a kormányzó tájékoztatja őket. A legjobb lenne illegalitásba menni.

– Szó sem lehet róla – hárította el ajánlatomat Selmeczy. – Nekünk fontos, hogy ön, ha visszahúzódva is, de dolgozzon. Tehát az a kérésem, hogy beszéljen von Mehringgel...

– És mit mondjak neki?

– Mondja el, hogy a kormányzótól milyen megbízatást kapott a különbékére. Újat nem mond, mert ezt ők pontosan tudják, de nagyon meg lesznek hatva az ön közeledésétől. És ajánlja fel szolgálatát. Nemcsak a magáét, hanem a Kopjásszervezetét is.

– A szervezet nevében nem beszélhetek, mert nem is ismerem a vezetők elképzeléseit. Ha jól tudom, most a Kopjások partizánvadászattal foglalkoznak. Én évek óta kiestem a munkából...

– Most itt az alkalom, hogy ismét aktivizálódjon. Nyerje meg Tituszt is ennek az elképzelésnek.

– De nem értem a célját – szabadkoztam. – Mit akar a Kopjásokkal?

– Én pillanatnyilag semmit. Ellenben a németeknek vannak bizonyos elképzeléseik, amelyeket mi a legmesszebbmenően támogatunk, mert jövőbeni céljainkkal egybeesik, különben – de ezt majd szíveskedjék megkérdezni Titusz atyától – legújabb értesülésem szerint vitéz Mártonffy már megegyezett a németekkel. Nos?

Csóváltam a fejemet, és vakargattam az államat.

– Nem szeretem az olyan játékot, ahol én játszom bekötött szemmel.

Selmeczy hangosan nevetett.

– Hallgasson rám, és nyissa ki a szemét. Magától függ, hogy mennyit és mit fog látni. Szóval, keresse fel még a mai nap folyamán von Mehringet, lehetőleg négy és öt óra között. Várni fogja. Holnap esetleg már késő lesz. Még most sem érti?

– Rendben van – mondtam –, felkeresem az ezredest.

Délután a megadott időpontban találkoztam von Mehringgel az Astoriában. Régi ismerősként üdvözölt, soha ilyen barátságosnak még nem láttam.

– Konyak? – kérdezte mosolyogva.

Bólintottam.

Italt vett elő a szekrényből. Eredeti háromcsillagos, francia konyak volt.

– Csak pár napig tartózkodom Budapesten – közölte. – Rendbehozzuk a félreértéseket, és megyek vissza Bécsbe.

– Ezredes úr, én nem magánemberként és nem is hivatalos megbízásból kerestem fel önt.

– Sem így, sem úgy? – Hangosan nevetett. – Hanem hogyan?

– Én úgy jöttem önhöz, mint hivatásos antibolsevista egy másik antibolsevistához.

Csettintett a nyelvével.

– Érdekeset mond, ezredes úr. Szívesen meghallgatom.

Nagy vonalakban elmondottam neki svájci tárgyalásaimat.

– Tizenkilenc óta harcolok a bolsevisták ellen. Számomra ez a harc élethivatás. S nagyon furcsának találtam, amikor megtudtam, hogy kormányzóköreink hátba akarják támadni a Birodalmat, a bolsevizmus elleni harc vezetőjét. Úgy érzem, önöknek jogukban áll tudni, hogy mi készül.

Von Mehring arca elkomolyodott. Szórakozottan játszadozott ceruzájával. Az volt az érzésem, hogy gondolatai máshol járnak, talán nem is figyelt arra, amit mondtam.

– Ezredes úr – szólalt meg hosszú gondolkodás után. – Maga is őszinte volt, én is őszinte leszek. – Töltött, ittunk. – Azzal tisztában van, hogy a háború első menete elveszett. Sajnos, elvesztettük. A magam részéről nem bízom a csodafegyverekben, mert ilyenek nincsenek. Hol vesztettük el? Azt hiszem, a Führer ott követte el a hibát, amikor Európával háborút kezdett. Csak a Szovjettel kellett volna háborúskodni. Na, mindegy. Így történt. Szóval, az első menet elveszett. Engem már nem érdekelnek a harctéri hírek. Engem már az új harc előkészületei érdekelnek. Elfogadom felajánlott szolgálatát, s örülök, hogy a jövőben együtt fogunk harcolni. Azért vagyok itt, hogy a magyar titkosszolgálati szerveket, beleértve a maguk szervezetét, a Kopjásokat is, átmenetileg kivonjuk,

és megmentsük a pusztulástól. Az a véleményem, hogy önnek aktívabban részt kell venni a Kopjás-vezetésben. A Kopjások zömét ki kell vonnunk az orosz megszállás alól. Megbízható, gyanún felül álló embereket kell telepíteni a megszállt területekre, akiket majd a későbbiek folyamán embereink felkereshetnek. Ez a szervezési munka most a leglényegesebb. Erre kell fordítani minden erőt. Jó lenne, ha ön részt venne ebben a szervezési munkában.

– Örömmel részt veszek, ha megtisztelnek a feladattal – mondtam.

– Napokon belül megkapja a konkrét megbízatást. Napokon belül változások lesznek. Arra kérem, lásson munkához.

Amikor elhagytam az Astoriát, már biztos voltam benne, hogy valamilyen módon von Mehring is kapcsolatban áll Selmeczyvel vagy Selmeczy főnökével. De hogy az IS embere, arra mérget mertem volna venni.

Nem került sor a visszahúzódásra, mert időközben Szálasi uralomra került, és engem máris hívattak. A 2. osztály új vezetője, Bakó vezérőrnagy megbízást adott a Kopjások hivatalos szervezésére. Örömmel fogadtam a feladatot, bár egy kicsit kesernyés volt a szám, hogy miért nem engem neveztek ki a 2. osztály vezetőjének. De lényegében megvigasztalódtam, mert ez a beosztás nagy hatalmat biztosított számomra. Persze, a feladat nem volt könnyű, de én mindig szerettem a nehéz, bonyolult feladatokat. A hadihelyzet engem is csak annyiban érdekelt, hogy mennyiben befolyásolja tervem keresztülvitelét. Főleg a fiatal vezérkari tisztekre akartam támaszkodni.

Titusszal aprólékosan megbeszéltem mindent.

Nekem az volt az elképzelésem, hogy Titusz már most utazzon el Budapestről, és az összeomlást várja be Nyugaton. Hallani sem akart róla. Határozottan közölte velem, hogy ő akkor sem hagyja el az országot, ha az oroszok teljesen megszállják. Nyugodtan maradhat, mert megvan a kapcsolata az egyik ellenzéki párttal, ott már vezetőségi tag is, az összeomlás után ott fog tevékenykedni.

A tervet közösen dolgoztuk ki. A Kopjás-dandárbeosztást megtartottuk. Minden dandár székhelyén öttagú sejtet telepítettünk. Elképzelésünk az volt, hogy a telepített kopjásoknak addig nem szabad az illegális munkát elkezdeniük, ameddig arra parancsot

nem kapnak. Ha tervünket sikerül végrehajtani, akkor az ország hét nagy városában megbízható bázisunk lesz, olyan bázis, amelyre mindig támaszkodhatunk.

Nemcsak mi készülődtünk. Von Mehringék sem aludtak. Közvetlenül a hatalomátvétel után a német ezredes titkos megbeszélést tartott a Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetség és az Antibolsevista Ifjúsági Tábor vezetőivel magánlakosztályán. Utasította őket, hogy önként jelentkezőkből szervezzenek olyan terrorista csapatokat, akiket a visszavonulás után az előretörő szovjet csapatok mögött hagynak. Ezeknek az egységeknek az a feladatuk, hogy minden erővel rombolják a vörösök utánpótlási vonalait, rémhíreket terjesszenek.

A KABSZ-ban és az ABIT-ban nagy lendülettel hozzáláttak a szervezéshez. Természetes volt, hogy én hivatalból megkaptam a hátrahagyott terrorista szervek pontos kimutatását.

Selmeczy nagyon meg volt elégedve az eredménnyel, de arra kért, hogy a telepített kopjásokat semmi szín alatt ne mozgassam. Nekik más természetű megbízatásuk lesz, de ennek az ideje még nem érkezett el.

– Sajnos – mondotta szomorkás arccal –, a szovjet előretörés olyan villámgyors volt, hogy a Tiszántúlon és a Duna–Tisza közén nem készülhettünk fel. Ezeket a hiányosságokat pótolni kell.

– Mire gondol?... – kérdeztem.

– Egyszerűen arra, hogy megfelelő embereket kell visszaküldeni, és tartani kell velük a kapcsolatot. Lehetőleg olyanokat, akik odavalósiak, helyzetismeretük nagy.

– Ennek semmi akadálya – válaszoltam –, különben is erre minden előkészületet megtettem.

– Úgy látom, jó kezekbe került a szervezés – mosolygott dicsérően.

Az oroszok nagy lendülettel törtek a főváros felé, nem volt kétséges, hogy Budapestet fel kell adnunk.

– Szeretném tudni, kedves uram – fordultam Selmeczy felé –, hogy ha kiürítésre kerül a sor, ön elhagyja-e a fővárost?

Kesernyésen elmosolyodott.

– Bármennyire szeretném, nem tehetem. Sajnos, itt kell marad-

nom. Ha szerencsém lesz, és túlélem, valószínűleg hallani fog rólam.

– És én?

– Önnek mennie kell. Ön háborús bűnös...

Szegény Selmeczy. Bár jött volna ő is Nyugatra. Valószínű, hogy még ma is élne. Katona volt, neki ott kellett maradnia, és ez lett a veszte. Híreim szerint 1947-ben a kommunista elhárítók felgöngyölítették a vonalát. Állítólag Selmeczyt is elfogták, és a bíróság államellenes szervezkedés és kémkedés miatt halálra ítélte. Egyes feltevések szerint nem végezték ki, hanem életfogytig tartó börtönre ítélték. Ezt azonban nem hiszem.

Veronikával továbbra is tartott a viszonyom. Azokban az években, amikor külföldi küldetésben voltam, sajnos, nem vihettem magammal. Megköveteltem tőle, hogy a katonafeleségek életét élje, tekintse úgy, hogy én a fronton vagyok. Amikor jelentéstételre hazajöttem, együtt töltöttük minden szabad időmet. Figyeltettem őt, de a jelentések megnyugtattak, s még a gyanú sem merült fel bennem, hogy megcsalt volna. Szeretett, vagy félt tőlem? Nem sokat töprengtem ezen. Akár szeretett, akár félt, hűséges volt hozzám, és engem ez érdekelt. Igaz, én elhalmoztam őt mindennel. Figyelmes és bőkezű voltam, nem fukarkodtam az ajándékokkal. Nem nagyon akarta elfogadni.

– Ákos, én önzetlenül...

– Tudom, kedves, ne folytasd. Én is önzetlenül adom. Sohasem tudom meghálálni azokat a boldog órákat, amelyekkel gazdagítottad életemet.

Végleges hazatérésem után olyan rohamtempóban száguldottak az események, a szervezés, az új vonalra való átállás annyira igénybe vett, hogy Veronikával jóformán csak percekre találkozhattam. Nem zúgolódott, nem méltatlankodott. Látszólag csendesen viselte sorsát. Beletörődött a változtathatatlanba.

Amikor a szervezési munkák nagy részén túljutottunk, több időt szakítottam magamnak. Veronikát azokban a hónapokban élénken foglalkoztatta a jövő. Nem szerette a németeket, és nagyon örült, amikor tőlem is németellenes kijelentéseket hallott. Felderült az arca, kislányos boldogság vibrált a szemében, élénk lett.

– Ó, Ákos, tudod, milyen jólesik ezt tőled hallanom.

– Csacsikám, te talán azt gondoltad, hogy én nácibarát vagyok?

– Azt hittem, te is csak olyan katona vagy, mint a többiek.

Nevettem, aztán sértődött arcot vágtam.

– Ez, kedvesem, ez fáj nekem. Hát úgy viselkedtem én, mint általában a katonatisztek viselkednek?

– Nem akartalak megbántani, no, ne haragudj, nem szabad haragudni Veronikára.

Hagytam, hogy mórikáljon, olyan kedvesen tudta csinálni.

Az utóbbi hetekben feltűnt, hogy sokkal többet foglalkozik a politikával, mint azelőtt. Rosszul mondom. Azelőtt egyáltalán nem érdekelte a politika. Amikor én néhanapján szóba hoztam, szájon csókolt, és azt mondta:

– Ne beszéljünk róla. A politika olyan csúnya dolog.

Nekem egyáltalában nem volt fontos, hogy Veronikával politikai kérdésekről tárgyaljak, hiszen annyi minden másról beszélgethettünk.

Az egyik novemberi estét együtt töltöttük. Vacsora után gyorsan ágyba bújtunk. A szobában kellemes meleg volt. Az ablakokat jeges eső verte. A távoli ágyúdörgések végigmorajlottak a villák felett, az ablaküvegek halkan megkoccantak. A harcok már Budapest közelében zajlottak. Fáradt voltam, szerettem volna aludni, nagyon kimerítő nap állt mögöttem, de a heves ágyúzás elűzte az álmot a szemeimből. Éreztem már a koromat. Napközben nem, az izgalmakban bővelkedő órák serkentően hatottak rám, az új és új feladatok aktivizáltak, és nem jutott eszembe, hogy már ötvennyolcadik évemet taposom, de ha ágyba bújtam, és tagjaimat elengedtem, feloldódott bennem az idegfeszültség, és mintha kicseréltek volna. Veronika a legszebb korban volt. Ha jól emlékszem, a harmincharmadik vagy a harmincnegyedik évét élte, a legszebb asszonyi éveket. Nagyon hálás voltam, hogy figyelmes volt velem, ha észrevette fáradtságomat, tapintatosan visszahúzódott.

Az ágyúzástól ő sem tudott aludni. Hallottam, ahogyan a párnát forgatja a feje alatt, és nyugtalanul forgolódik.

Hanyatt feküdtem. Néztem a mennyezetet, melyre sejtelmes fényábrákat dobált a kályhában pislákoló tűz, és hallgattam a morajló ágyúzást.

– Ébren vagy, Veronika? – Átnyúltam hozzá, és megfogtam a karját.

Szó nélkül mellém húzódott.

– Szörnyű az ágyúzás.

– Meg kell szokni.

– Nem lehet ezt megszokni. Én nem tudom.

Nem feleltem. Magamhoz szorítottam, és akaratlanul is a jövőre gondoltam. Mi lesz Veronikával? Eddig nem gondoltam rá. Tényleg mi lesz vele, ha nekem mennem kell? Amint az ágyúzásból megítéltem, ez hamarosan be fog következni. De lehet, hogy holnap vagy holnapután kapok parancsot a távozásra. Szeretem Veronikát, nem hagyhatom itt.

– Igen...

– Alszol? – Buta kérdés, gondoltam, hiszen felelt, tudom, hogy nem alszik..

– Nem alszom.

– Ugye, tudod, hogy elvesztettük a háborút?

– Tudom.

– Honnan tudod?

– Mindenki tudja.

– Azt is tudod, hogy nekem Nyugatra kell mennem?

Riadtan felkönyökölt.

– Nyugatra? Miért kell neked Nyugatra menned?

– Csacsikám. Katona vagyok, és ez a parancs.

– Persze... Mondd, Ákos, ezt már régen akartam kérdezni tőled, te is felesküdtél Szálasira?

– Fel...

– És miért?

– Mert különben agyonlőttek volna...

– Miért nem mentél nyugdíjba? Nem kellett volna felesküdnöd.

– Te nem esküdtél volna fel a helyemben?

– Nem! – mondta határozottan.

– Mit csináltál volna?

– Azt hiszem, harcoltam volna ellene. Milyen furcsa is – folytatta elgondolkodva –, hogy a tisztikar egyik percről a másikra átállt.

– Tényleg furcsa. Te nem szereted Szálasit?

– Gyűlölöm.

– Akkor miért nem harcolsz ellene?
– Honnan tudod, hogy nem harcolok?
– És mivel, ha szabad kérdeznem? – gúnyolódtam.
– Azt nem mondhatom meg egy Szálasi-tisztnek.
Tréfál – gondoltam magamban – valószínűleg ezzel akarja levezetni idegességét. Tovább gúnyolódtam vele.
– Remélem – mondtam –, hogy tagja vagy valamilyen ellenállási csoportnak. Tagja? Fenét, ahogyan én ismerlek, valószínű, hogy a vezetője.
– Szóval, te Nyugatra mész? – kérdezte kitérően. – Ákos, most nagyon őszinte leszek. Ha megharagszol, akkor is megmondom a véleményemet.
– Mondd, nem haragszom meg.
– Én – kezdte kissé bizonytalanul – azt gondoltam, hogy te, hogy te harcolni fogsz a németek ellen.
– Miből gondoltad?
– Abból, hogy gyűlölöd a németeket. Úgy ismertelek meg, hogy humanista vagy... Nem gondoltam volna, hogy behódolsz ilyen alakoknak, mint ez a Szálasi. Neked jobban kell látnod, milyen szörnyű dolgokat csinálnak.
– És ha harcolnék?
– Akkor nem mennél Nyugatra, hanem engem is bekapcsoltál volna a harcba.
– Nézd, mindenki küzd a maga módján. Én is. De erről ne beszéljünk. Inkább azt mondd meg, te hogyan harcolsz...
– Csak tréfáltam. Tudod, hogy én nem vagyok harcos természet. – Valahogyan éreztem, hogy nem mond igazat. Meggondolatlanul elszólta magát, és most vissza akar húzódni.
– Kedvesem, ilyennel nem szabad ám tréfálni. Ezek nem tréfadolgok. A nyilasok nem veszik annak. Velem jössz?
– Hova?
– Nyugatra.
– Nem mehetek...
– Miért nem?
– Úgy teszel, mintha nem tudnád.
– Valóban nem tudom.
– Anyát nem hagyhatom itt.

– Visszük magunkkal.
– És mi lesz Ilával?
– Őt is.
– Nem lehet. Mit csinálnánk kint Nyugaton?
– Én gondoskodom rólatok. Svájcban van pénzem. Téged is, Ilát is elhelyezlek. Sok barátom van ott. Anyádat pedig elhelyezzük egy intézetben.

Hosszan töprengett. Az eső mintha elállt volna, csak az ágyúzás folyt változatlan hevességgel. A tűz lassan hamvadt, a fényfoltok egyre halványabbak lettek. Nagy erővel feltámadt a szél, a redőnyök nyöszörögve verődtek az ablakrámához.
– Aludjunk, jó? – mondta Veronika. – Talán el tudok aludni.
– Addig nem, amíg határozott választ nem adsz.
– Engedd meg, hogy gondolkozzam...
– Nem! Azt akarom, hogy most felelj!
– Majd talán holnap... Álmos vagyok...
– Veronika?...
– Igen...
– Akarom, hogy válaszolj!
– Ákos, ne légy erőszakos. Ez nem olyan kérdés, amire pillanatok alatt válaszolni lehet. Lásd be, nemcsak rólam van szó. Én nem dönthetek, csak a saját sorsomról. Hátha anyám nem akar menni, ha Ila sem...
– Akkor csak te jössz!
– Nélkülük nem megyek...
– Nem szeretsz?
– Most nem erről van szó.
– Felelj a kérdésre!
– Anyámat is szeretem...
– Választanod kell!
– Ákos, ne légy kegyetlen. Én ugyanígy feltehetném a kérdést: vagy én, vagy a családod.
– Az más...
– Persze... ezt várhattam volna. Hát nem más. Vedd tudomásul, nem más! Ha te azt kívánod, hogy hagyjam el a családomat, én jogosabban követelhetem, hogy te is hagyd el őket.
– Ugyan miért? – Éreztem, hogy egyre ingerültebb leszek.

– Miért? – keserűen felnevetett, megszorította a karomat. – Azt kérdezed, miért? Mi volt az életem eddig? Fiatalságomat börtönbe zártam, egy mindenről lemondó szerelem börtönébe. A világ számomra összeszűkült e villa falai közé. Amíg mások felszabadultan élhettek, én önként száműztem magam. Ne érts félre. Nem arról van szó, mintha megbántam volna. Hiszen a magam módján boldog voltam. De nem tudom, csak sejtem, hogy lehettem volna boldogabb is! Az én szerelmem valóban önzetlen volt. És a tied? Mered-e állítani, hogy te is önzetlenül szeretsz? Az életem keddekből és péntekekből áll. De istenem, van hétfő is és szombat este is van. Te a hét minden napján, a nap minden órájában habzsoltad az életet. Te tudod, mit jelent a vasárnap délelőtti séta. Én nem tudom. Te tudod, mi az opera, a hangverseny, én nem mehettem el soha... Legfeljebb csak moziba, oda is csak akkor, ha leráztam magamról... – Elhallgatott, ideges sírás tört fel belőle.

Szavai megdöbbentettek. Nem ismertem erről az oldaláról, s a vádak, melyeket a fejemhez vagdosott, belém hasítottak. Kábultan hallgattam az őszintén feltörő szóáradatot, s amikor azt mondta, „ha leráztam magamról", úgy éreztem, mintha mellbe vertek volna. Ajkamba haraptam, sejtelmek támadtak bennem, hogy sokkal többet tud rólam, mint amennyit elmondott. Izgatott hangon, nagy önuralommal megszólaltam:

– Mit ráztál le magadról?

Nem felelt, görcsös zokogás rázta a testét. Megszorítottam a csuklóját.

– Ne bőszíts fel – suttogtam –, ne bőgj! Arra felelj, amit kérdeztem.

– A kopóidat! – zokogta. – Igen, a kopóidat, akikkel figyeltetted minden lépésemet.

– Ki mondta ezt neked, te őrült?

– Mindegy, hogy ki mondta, tudom.

– Meg fogod mondani.

– Soha!... soha! – sikoltotta. – És nem megyek veled. Ölj meg, csinálj velem bármit... akkor sem, érted!... Akkor sem!... Unom ezt a börtönéletet, szabadon akarok élni!...

Megcsavartam a kezét. Feljajdult, de nem szólt. Teljesen elvesztettem a fejemet.

– Te!... Te!... Talán meg is csaltál...
– Megcsaltalak! Megcsaltalak! – sziszegte gyűlölettel.
– Nyomorult! Kivel csaltál meg?
– Sohasem fogod megtudni...
– Agyonütlek!
– Állat!... Jaj!... Istenem...

Már magam sem tudom, mit csináltam, csak arra figyeltem fel, hogy hangja elhalkul, és ájultan nyúlt el a paplanon.

Felkeltem, felgyújtottam a villanyt. Konyakot töltöttem és ittam. Agyam kalapált, fejem mintha szét akart volna pattanni, szemem előtt forgott a világ. Nem láttam mást, csak Veronika elnyúlt alakját, csodálatosan szép arcát, a vállára omló, puha haját. Néztem, és nem tudtam gyűlölni. Forró homlokomra szorítottam kezemet, és az ablakhoz vánszorogtam. A redőny rései között felvillantak a távoli torkolattüzek, az ágyúk morajló hangja szaggatta a dobhártyámat. Az ablaktáblának szorítottam a homlokomat. Torkomat az elkeseredés, az undor fojtogatta. Gyűlöltem magamat, mindent, az egész világot! Csak őt nem tudtam gyűlölni.

– Istenem! – suttogtam. – Istenem, mi történt velem?

Nem felelt rá senki. Villantak a fények és morajlott az éjszaka.

Hajnaltájt mentem el. Mélyen aludt. Megcsókoltam a homlokát, nem ébredt fel. Nem is akartam, hogy felébredjen. Szégyelltem magamat, nem mertem a szemébe nézni. Nem tudtam szabadulni attól a gondolattól, hogy megcsalt, és ami érdekes volt, nem őt gyűlöltem, hanem azt az ismeretlent, aki elcsábította tőlem. Mert Veronika szeretett. Ezernyi jelét adta szerelmének, s ha enynyire megváltozott távollétemben, az csak annak a következménye lehetett, hogy valaki telebeszélte a fejét. Mert amiket mondott, nem saját gondolatai voltak. Persze, hónapokig egyedül volt, s az egyedüllét a legnagyobb csábító. Valószínűleg találkozott valami rafinált nőcsábásszal, aki ügyesen kihasználta magányát, elcsavarta a fejét. De megtudom ki volt, ha addig élek is! Megtudom, és kegyetlenül leszámolok vele.

Szörnyű dolog, fiam, a féltékenység, és én féltékeny voltam. Halálosan féltékenyek csak az ötvenen felüliek tudnak lenni.

Reggel magamhoz rendeltem Nemestabókyt.

– Ide figyelj, fiam.

– Parancs, ezredes úr.
– Hány szabad embered van?
Összeráncolta a homlokát, gondolkodott.
– Alázatosan jelentem, öt.
– Mind az öt emberrel azonnal megkezded Szász Veronika figyelését. Szigorúan titkos feladat, a jelentéseket csak nekem adhatod be. Vigyázzatok, mert a lány képzett ágens, konspirál. Megállapítjátok, kivel találkozik, hova megy. Felderítitek kapcsolatainak kilétét, és javaslatot teszel az esetleges lehallgatásra. A lány a Kereskedelmi Bankban dolgozik. Telefonbeszélgetéseit, levelezését ellenőrizni kell. Ha lebuktok, bezáratlak. Naponta kétszer kérek jelentést. Végeztem!

Felzaklatva, idegileg kimerülten vártam a híreket. Az első jelentések említésre méltó eseményt nem tartalmaztak. Nemestabóky szóban azzal egészítette ki az írásos anyagot, hogy Veronika valóban konspirál. Nem hívott telefonon, levelet sem írt, valószínűleg tudomásul vette szakításunkat. A harmadik vagy a negyedik napon eltűnt a figyelők szeme elől. Telefonon jelentették, hogy délután hat órakor bement a Káldi utca hat szám alatti háromemeletes bérházba, s már éjfél is elmúlt, de távozni nem látták. Nem tudták megállapítani, melyik lakásba ment. Izgalom fogott el. Káldi utca hat. Tehát ott lakik a szeretője, minden bizonnyal nála tölti az éjszakát. Nemestabóky türelmetlenül várt a telefonnál, utasítást kért.
– Azt mondd meg, hány lakás van a házban?
– Emeletenként négy...
– Ezek szerint összesen 12 lakás?...
– Alázatosan jelentem, igen.
– Most honnan telefonálsz?
– A kapu előtti nyilvános fülkéből...
– Rendben van, fiam. Félórán belül ott leszek. Tartsátok megfigyelés alatt a kaput, ha kijönne, kövessétek!
– Halló, ezredes úr, alázatosan, ne vegyük őrizetbe?
– Nem...

Riadóztattam a készültséget, és megerősített katonai járőrrel riadóautón a Káldi utcába hajtottunk. Indulás előtt a rádió éppen

légiveszélyt jelentett. A város pillanatokon belül elcsendesült. A gépkocsivezető rám nézett.

– Indulás!

Beletaposott a gázpedálba.

Vajon milyen arcot fog vágni Veronika, ha meglát? Elképzeltem magam előtt ezerféle alakban. Talán a lábam elé borulva könyörögni fog szerelmeséért, de az is lehet, hogy ijedtében elájul. Imádkoztam magamban, hogy légiriadó ne legyen. Az fölborítaná minden elképzelésemet, mert a lakók az óvóhelyre rohannának. Úgy látszik, fohászom meghallgatásra talált, mert a légiveszélyt nem váltotta fel a riadó, a gépek elkerülték a főváros körzetét.

A ház előtt csikorogva álltak meg a gépkocsik. A katonák kiugráltak. Vaksötét volt, alig láttuk egymást. Ágyúzás sem hallatszott, olyan békés volt a csend, mintha a legnyugalmasabb béke-idő lett volna.

Nemestabóky azonnal előkerült. Halkan jelentést tett. A katonákat és a nyomozókat eligazítottam. Minden emeletre jutott három ember. Becsengettünk.

A házmester meglepődött, amikor meghallotta, hogy a házat át akarjuk vizsgálni. Erősítgette a szerencsétlen ember, hogy a házban a legtökéletesebb rend van, mint nyilaskeresztes párttag, ébe-ren őrködik a kiadott rendeletek szigorú betartásán. Már azt is meglepőnek tartja, hogy ez a ház egyáltalán gyanúba jöhetett, mert a tizenkét lakásból ötben vezető nyilas testvérek laknak, akik pár napja költöztek be, de a többi lakó is megbízható hungarista szempontból. Átnéztem a bejelentő könyvet, és kicsit kellemetlenül kezdtem érezni magamat. Az öt nyilashoz nem mehetünk be. A házmester is gyanún felül állt. A hátramaradó hat lakásban pedig öröklakók laktak. Két öreg, nyugdíjas katonatiszt, egy idős orvosházaspár, egy özvegy tanárnő, két lakás pedig le volt zárva, mert a tulajdonosok a bombázások elől vidékre költöztek. Boszszúsan összeráncoltam homlokomat. Hova tűnhetett Veronika?

– Biztos vagy benne, hogy nem jött ki? – fordultam Nemestabóky felé.

– Alázatosan jelentem, egészen biztos.

– Bocsánatot kérek, ezredes úr, talán segíthetnék! – szólt közbe a házmester. – Ha tudhatnám, hogy kit tetszik keresni.

– Egy fiatal nő jött ide hat órakor, és nem távozott el.

– Lehet, hogy elment a Bodrog utcai kijáraton – felelte a házmester. – Sokan járnak itt át a Bodrog utcába, mert nagy utat takarítanak meg.

– Két kijárata van a háznak?

– Átjáróház ez, kérem, elég baj ez nekem – panaszkodott a házmester.

– Állatok! – mondtam dühösen Nemestabókynak.

A kudarc lehangolt. Leverten mentem haza. Magda felébredt, közölte, hogy Zsolt holnap szabadságra jön. Okvetlenül akar velem beszélni.

– Majd jöjjön be hozzám az osztályra.

Másnap délelőtt Nemestabóky jelentette, hogy Veronikát telefonon kereste egy férfi. A beszélgetést sikerült lehallgatni. Az ismeretlen a következő üzenetet adta át: „Maca anyja beteg. Az orvosságot okvetlenül várja. Az orvos háromszor két tablettát írt elő." Nem kellett sok magyarázat, hogy az üzenet mögött valami egészen más dolog húzódik meg. Elhatároztam, hogy én is részt veszek a délutáni figyelésben. Már nem nagyon bíztam az embereimben.

Kettőkor Zsolt jelentkezett nálam. Majd kicsattant az egészségtől, de nagyon rosszkedvű és elkeseredett volt. Hónapok óta nem láttuk egymást. Elérzékenyülve öleltem át, gyönyörködve néztem őt. Felindultan számolt be a fronthelyzetről.

– Megette a fene az egészet, apa! Teljesen kilátástalan a küzdelem.

– Nem szabad elcsüggedned, fiam! – vigasztaltam őt.

– Arad óta pofoznak bennünket, mint a hülye gyereket az apja. Azt mondd meg, mivel harcoljak. Egy harckocsim sem maradt. – Dühösen legyintett. – Turánokkal – T–34-gyel szemben! Röhej! Öngyilkosság! Tudod, apa, én nem vagyok gyáva, de értelmetlenül nem akarok elpusztulni. Most meg azt akarják, hogy maradék embereimmel menjek el páncélvadásznak.

– És mit fogsz csinálni?

– Jelentkezem az SS-be. Ott legalább kapok egy Tigrist.

– Marhaság! Oda nem mész.

– De én harcolni akarok!

Gondolkodva sétáltam fel és alá. Mennyire hasonlít Magdára – tűnődtem. – Már ezért is hálával tartozom Magdának, hogy ilyen remek emberrel ajándékozott meg. Igazi Rajnay! Micsoda nagyszerű unokáim lesznek! Aztán Veronika jutott eszembe meg a délutáni akció, és máris vége szakadt álmodozásomnak.

– Szóval harcolni akarsz, fiam? – fordultam feléje.

– Igen.

– Rendben van. Harcolni fogsz. Figyelj rám.

– Parancsolj, apám. De megkínálhatnál valami itallal.

Konyakot vettem elő, Zsolt ügyesen felbontotta, biztos kézzel töltött, rám nevetett és ivott.

– Ha majd ezredes leszek, én nem várom meg, hogy kiprovokálják tőlem a reprezentációs italt...

– Remélem, nem szeretnél már ilyen öreg lenni.

– Fene tudja, megérem-e azt a kort. Tudod, apa, néha az az érzésem, hogy nagyon fiatalon fogok meghalni.

– A háborúban vannak ilyen érzései az embernek. Remélem, nem vagy babonás.

Kibámult az ablakon, haját hátrasimította.

– Nem, de sokszor olyan buta álmaim vannak.

– Jó, de most ne álmodozzunk. Figyelj rám.

Engedelmesen bólintott, kimért, pózoló mozdulattal rágyújtott. Ezeket a felvett szokásokat nem szerettem nála. Az volt az érzésem, hogy valamelyik kedvenc színészének a mozdulatait majmolja.

– Zsolt – szóltam rá haragosan. – Nem szeretem, ha szerepet játszol.

Nem válaszolt, zavarát a füst mögé rejtette.

– A holnapi nappal áthelyeztetlek a 2. osztályhoz. Feladatod nagyon nehéz és veszélyes lesz. Meg kell „szöknöd" a hadseregtől, és szervezned kell egy „ellenállási" központot. Akcióra nem vállalkoztok, legfeljebb egy-két ártatlan robbantást hajtotok végre. Sok időd már úgysem lesz a működésre. Ha véletlenül a németek lebuktatnának, bemondod a következő telefonszámot: 53-24-10. Jól jegyezd meg.

– Azt akarod, hogy az oroszok mögött maradjak?

– Harcolni akartál. Vagy nem?

– És mi lesz a feladatom a megszállás alatt?

– Amíg más parancsot nem kapsz, egyetlen feladatod lesz: be kell illeszkedned az új rendbe. Nem lesz nehéz. Ellenálló leszel. Figyeld és tanulmányozd az embereket. Semmi mást nem csinálhatsz. Nem keveredsz semmibe, nem hagyod magad megkörnyékezni. Mindenkiről minden kompromittálót gyűjts össze. Ha évekig nem kapsz értesítést, évekig nem csinálsz mást. Nem szabad szerepelned. A szerények között légy a legszerényebb, a szürkék között a legszürkébb. Kedves, udvarias, előzékeny légy, és mindig mosolyogj. Tanulj meg uralkodni az érzelmeiden. Senkivel ne bizalmaskodj. Csak az iránt légy bizalommal, aki azzal jön hozzád, hogy „Ákos nagyon szomorú". Most jól jegyezd meg a következőt. Az azonossági számod harminckettő. Nem fogod elfelejteni.

– Harminckettő – mondta komolyan. – De mit jelent ez?

– Amikor azt hallod valakitől, hogy: „Ákos nagyon szomorú" – te azt feleled például, hogy: „Húsz napja nem láttam." Az illetőnek a válaszában a húszat ki kell egészítenie harminckettőre. Tehát azt is mondhatja: két hete találkoztam vele.

– Az már összesen harmincnégy! – mosolygott Zsolt.

– Helyes. Ebben az esetben nem beszélsz előtte.

– Értem, apám.

– Holnap, ha megtörtént az áthelyezésed, adok egy lakáscímet, ahol meghúzódhatsz. Most pedig menj!

A délután hátralevő részét a szervezési munkáknak szenteltem. Átnéztem a személyi javaslatokat, hogy megfelelőek-e az ügynökök, akiket a front mögé telepítünk. Ellenőriztem a titkos fegyverraktárak létesítésére előterjesztett terveket. Nagyon sok volt a munka, a harctéri helyzet rohamosan változott. Fel kellett még állítanom a központi rádiócsoportot is. A telepített ügynököket speciális adó-vevőkkel láttuk el. Ezeknek a miniatűr rádióknak az volt az előnyük, hogy kötött hullámhosszon dolgoztak, szerepük pedig csak annyi volt, hogy megadott időközönként pillanatokra jelentkeztek, amiből mi pontosan megállapíthattuk, hogy telepített ügynökeink közül kik működnek még. Bemérni és lehallgatni csak véletlenül lehetett őket, mert egy-egy ügynök csak minden hónapban egyszer, a működési naptára szerinti időben, tíz másodpercre kapcsolta be készülékét. Ha nem sikerült az összeköttetés

felvétele, abban a hónapban ismételnie nem volt szabad. Ennek a rendszernek a kidolgozása nem volt könnyű, mert több mint harminc bázist telepítettünk, s az egyes adásoknak hajszálpontosan kellett következniök. A pontos munkának köszönhető, hogy még ma, 1958-ban is működik néhány élő szervezet az 1944-es telepítésből. Büszke is vagyok rá. Sok ügynököm elpusztult, de nem a kidolgozott rendszer hibájából, hanem saját ügyetlenségük folytán. Többen parancsuk ellenére a szerencsétlenül végződött ellenforradalom alatt jöttek elő az illegalitásból, mert azt gondolták, hogy az osztozkodásnál lemaradnak. Rajtavesztettek.

A szervezési kérdésekről rajtam kívül csak Bakó vezérőrnagy és két-három beosztottam tudott, akik egyes részleteket dolgoztak ki.

Titusszal is csak az elvet beszéltem meg. A részletek és a konkrét kivitelezés nem érdekelte.

– Ne ismertesd, Ákosom – mondta csendesen. – Nekem sem szabad erről tudnom.

– Ugyan, ne butáskodjál...

– Nem babra megy a játék – válaszolta fakó hangon. – Én ittmaradok, és a vörösök fogságába is kerülhetek. Ember vagyok, s nem tudom, milyen az ellenállóerőm. Ha nem tudok semmit, nem beszélhetek akkor sem, ha akarnék.

Igazat adtam neki.

Lázas izgalommal dolgoztam, de munka közben sem tudtam szabadulni Veronikától. Öt órakor abbahagytam a munkát, s tűnődni kezdtem az üzenet értelmén. Minél jobban belemélyedtem, annál inkább megerősödött bennem a feltevés, hogy Veronikának hat órakor találkozója van valakivel. A háromszor két tabletta valószínűleg hat órát jelent. Izgatottan vártam Nemestabóky hívását. Öt óra után tíz perccel jelentette, hogy Veronika hazament. Azonnal kocsiba ültem, és Zuglóba hajtattam. Nemestabóky a megbeszélt helyen várt. Sűrű köd ereszkedett a városra, már erősen sötétedett. Az autót a mellékutcába állítottam, s a századossal behúzódtam az egyik villa kapuja alá. Felhajtottam a galléromat, mert nyirkos, hűvös volt az idő.

– Az embereid?

– Mindenki a helyén van.

– Lehordtad őket legalább?

– Igen. Nem fog megismétlődni a múltkori eset.

A Thököly úton hangos csilingeléssel jártak a villamosok. Az utcai lámpák az elsötétítő bura alól nagyon gyéren szórták csak fényüket. A szemem már káprázott a megerőltetéstől. Fél hat előtt Veronika kilépett a kapun. Gondosan bezárta a kertajtót, körülnézett, aztán kényelmes léptekkel elindult a Thököly út felé. Elfordultam, úgy tettem, mintha a kaput akarnám kizárni, kulcscsomóval bajlódtam. Hallottam, amint könnyű léptei ritmikusan kopognak el mellettem. Vártam pár másodpercig, aztán megfordultam. Alakja a gomolygó ködben egyre szürkült. Óvatosan, ahogy megbeszéltük, Nemestabókyval egymást váltva megindultunk utána.

Veronika három villamost is elengedett, nem szállt fel, bár volt rajtuk hely. Valószínűleg azt akarta megállapítani, hogy rajta kívül ki az, aki még vár. A negyedik villamosra felszállt. Autóval követtem. A Körút sarkán leszállt, átsétált a Nemzeti Színházhoz, ott várt egy-két másodpercig, majd a Rákóczi úton elindult a Kiskörút irányába. Az ellenkező oldalon követtük. Az első autóbusz-megállónál Veronika megállt. Körülnézett, aztán felült az első buszra, s a Ferenciek terén szállt le.

Bement a templomba. Nem mehettem utána. Nemestabóky és két embere azonban követte. Megálltam az újságárus üres bódéja mögött. Pár perc múlva a százados kijött. Mellém állt, és suttogva megszólalt.

– Hátulról a harmadik padsor. Egy sötétkék svájcisapkás fiatal lánnyal beszélt. A lány eltávozott. Hajdú követi.

– Rendben van.

Alig mondtam ki, Veronika jött kifelé a templomból. Azonnal észrevettem, hogy már nem retikült, hanem egy kis méretű aktatáskát szorongat a hóna alatt. Nem tudom, a százados észrevette-e. Nem szóltam neki. Veronika megállt, körülnézett. Nagy volt a forgalom, nem kellett félnünk, hogy észrevesz. Felnézett az égre, majd elindult a Petőfi Sándor utca felé. A tömegben elég lassan haladt. A Deák Ferenc utca sarkán magas, széles vállú férfi lépett hozzá, váltottak néhány szót, aztán egymásba karolva elindultak a Duna-part irányába. Számomra már kockázatos volt a követés, mert ott néptelenebb volt az utca, s nem akartam, hogy felismerje-

nek. Röviden utasítottam Nemestabókyt, hogy a férfi kilétét állapítsák meg. Azt is tartsák szemmel, hogy a táskával mi lesz.

Visszamentem a Ferenciek terére, autóba szálltam, s az osztályra hajtattam. Tudtam, hogy nemcsak szerelmi ügyről van szó, sokkal többről. Erre utalt a kettős találkozó és a táskacsere. Nagyon felizgatott a felismerés, mert ha Veronika belekeveredett valamibe, ez számomra is kellemetlen lehet. És vajon ki az a magas férfi? Arcát nem tudtam kivenni, azt sem tudtam megállapítani, hogy öreg volt-e vagy fiatal, de mozgásából úgy láttam, negyven év körüli lehet.

Az osztályon már Nemestabóky jelentése volt. Veronika a férfival a Dorottya utca négy számú házba ment. A lakást is sikerült megállapítani.

Éjjel tizenegy felé jött meg a százados. Fáradt, kimerült volt. Meg sem kérdeztem, akar-e inni, töltöttem neki egy pohár konyakot. Aztán vacsorát hozattam a számára.

– Beszélj!

– A lány kilenc után hagyta el a házat. Taxiba ült és hazament.

– Ki a férfi? – kérdeztem türelmetlenül.

– Dr. Horváth Tamás újságíró.

– Övé a lakás?

– Nem. A főbérlő özv. Dobsinai Elekné. De az öregasszony Szombathely környékére utazott a bombázások elől. Horváth albérlő.

– Mit tudsz még Horváthról?

– Annyit sikerült megállapítani, hogy Kolozsvárról menekült. Három hete van Pesten.

– Hol dolgozik?

– Még sehol.

– A nyilvántartást megnéztétek?

– Folyamatban van.

Töprengve sétáltam. Valami nem egyezett, valami nincsen rendben.

– A táskát magával vitte?

– Nem.

– Értem – mondtam gondolkodva. – Mi van a svájcisapkással?

– Kovács Etelnek hívják. Huszonhárom éves gyári munkás. Csillaghegyen lakik.

„Veronika... dr. Horváth... Kovács Etel... – mormoltam magam elé. – Újságíró, gyári munkás. Mi közük lehet egymáshoz. És főleg mit keres Kovács Etel aktatáskája Horváthnál? Veronika táskája pedig a lánynál? Furcsa história."

– Ez szép volt – dicsértem meg Nemestabókyt. – Azt hiszem, most kezdődik az igazi munka. Figyelj. A Bálint-csoportot alád rendelem. Még ma éjszaka riadóztasd őket. Reggel figyelés alá veszitek Horváthot és Kovács Etelkát is...

– De Veronikát is tovább figyeljük?

– Természetesen. Surjánnak parancsot adsz, hogy a Horváth-lakásba építse be a lehallgatókészüléket. Ha nehézség van, szóljon. Horváth mellett kik laknak?

A százados elővett egy papírdarabkát, nézegette a feljegyzést.

– Komáromy kúriai bíró. Esetleg könnyen megy a beszerelés.

– Érthető minden?

– Igen.

– Add ki az utasításokat, és feküdj le.

Izgalmas napok következtek. Zűrzavar, fejvesztettség, kapkodás uralkodott a városban. Megvert csapatok özönlöttek vissza a frontról, a katonaszökevények száma napról napra nőtt, a front pedig közeledett. A vörös harapófogó egyre jobban bezárult a főváros körül. A nyilas kormányzat rendkívüli intézkedéseket léptetett életbe, tömegesen végezték ki az embereket. Sorra érkeztek a jelentések az ellenállási gócokról, a gyárak leszerelését szabotálták, a kiürítési parancsnak sokan nem tettek eleget.

A hivatali szervek is megkapták a kitelepítési parancsot, nekem is készülődnöm kellett. A figyelés megdöbbentő eredményt hozott. Egy hét alatt közel húsz személy kapcsolatát sikerült felderítenünk. Úgy látszott, hogy a felső kapcsolat Horváth, és Veronika valamilyen összekötő szerepet tölt be a szervezetben. Erre a szerepre hivatali beosztása tette alkalmassá, mert napközben sokan keresték fel a bankban. Valószínűnek látszott, hogy ő gyűjti össze az összekötőket, és azokat két irányba továbbítja. Egyrészt Kovács Etelkát, másrészt Horváth felé. Veronika másokkal nem találkozott. Azóta Horváth lakásán nem járt. Kovács Etelkán keresz-

tül három csoportot derítettünk fel. Az egyes csoportok öt-öt emberből, főleg munkásokból álltak, de akadt közöttük két-három egyetemi hallgató is. Mivel nem kíséreltük meg a beépülést, azt sem tudtuk, hogy a szervezkedésnek mi a célja. Aztán egy hét múlva Horváthon keresztül tisztekből álló sejtre bukkantunk. Vezetőjük egy Palágyi nevű vezérkari százados volt. Már-már arra gondoltam, hogy összesöpröm a társaságot, amikor Nemestabóky jelentette, hogy sikerült a műszaki behatolás, a lehallgatókészülék tökéletesen működik.

Még aznap este felmentem a kúriai bíró lakásába. Onnan telepítettük, és ott volt a műszaki állomás.

Rángó gyomorral ültem a készülék mellett. Semmi. Óráknak tűntek a percek. Végre hat óra felé zörejeket, ajtócsukódást, lépteket hallottam. Aztán mintha mellbe vertek volna, amikor megismertem Veronika hangját.

„– ...készítsek vacsorát, Gábor?

– Nem, szívem. Sietnünk kell.

– Enned kell valamit...

– Téged szeretnélek falni, reggeltől estig...

– Sajnos, akkor még jobban lefogynál."

Nevetés.

„– Te, Veronikám, szívem...

– Ha megint butaságokat fogsz mondani, én itt hagylak, Gábor.

– Jó, nem szólok semmit.

– Nem erről van szó, hanem a butaságokról...

– Azt sem tudod, mit akartam mondani..."

A készülék sípolni kezdett, le kellett halkítani. Percekig tartott, míg a gerjedés megszűnt.

„– Maradj itt éjszakára...

– Tudod, édesem, nem lehet. Mit mondjak anyámnak?

– Szeretsz?

– Nagyon..."

Percekig csend volt.

„– Gábor!

– Igen...

– Tényleg a feleséged leszek?

– Hiszen máris az vagy...

– De törvényesen is?
– Mindenképpen.
– Azok után is, amiket elmondtam magamról?
– Ezt többé ne halljam!
– Istenem!"

Aztán végig kellett, mert végig akartam hallgatni azt, amit képtelen vagyok leírni. Annyit jegyzek csak meg, hogy mindent magam előtt láttam, és kínomban ordítani szerettem volna, átrohanni a másik lakásba, és Sulyok Gábort – ez volt Horváth valódi neve – rögtön agyonlőni. És arcomra nyugodtságot kellett parancsolnom, fékeznem kellett indulataimat, mert Nemestabóky ott ült mellettem, és ő is hallott mindent. Egy árva szót sem ejthettem ki, de fájt bennem minden, és csak egyvalami adott erőt, csak egyvalami vigasztalt: Sulyok Gábor pusztulása. Mert tudtam, hogy el fogom őt pusztítani! El kell pusztítanom, hogy megnyugodjak.

Magam elé képzelem a leszámolás boldog pillanatait, amikor Veronika hangja térített magamhoz.

„– Etelnek mit mondjak?
– Sirálytól holnap megkapják a fegyvereket. Holnapután hajnalban kezdjék az akciót.
– A tervben semmi változás nincs?
– Csak annyi, hogy Palágyiékra nem lehet számítani. Úgy látom, taktikáznak.
– Rendben van. Kopár holnap tizenegyre jön. Van számára utasítás?
– Holnap reggel kilenckor kapom meg, Gyömbéréktől. Ha tudom, tizenegyig leadom neked."

Tehát Sulyok is csak egy láncszem – gondoltam.

„– Vigyázz magadra, szívem..." – mondta elérzékenyülve a férfi.

Veronika válaszát nem hallottam. Megint Sulyok beszélt.

„– Veronika!... Mi bajod?... No, nézz rám!... Gyere, ülj le... Az előbb még semmi bajod nem volt...
– Gábor!
– Mi történt?
– Nem lett volna szabad, hogy a tiéd legyek.

– Veronika! Csak nem vagy nyárspolgár? Nemcsak úgy lettél az enyém! A feleségem lettél!

– Én valami szörnyű dolgot elhallgattam előtted...

– Nem követhetsz el olyan szörnyűséget, amit ne tudnék megbocsátani.

– Mindent?

– Mindent! Ne is gondolj rá. Tudom, hogy már a másé is voltál. Erről akartál beszélni?

– Nem olyan egyszerű ez...

– Szeretted őt? Azért lettél az övé?

– Igen. De szeretnék mindent elmondani...

– Veronikám! Majd... most nem... nagyon szeretlek... Most hozzám tartozol. Engem szeretsz, és ez számomra mindennél fontosabb. És az én életemben is voltak már asszonyok...

– De nem haragszol?

– Mondtam már, hogy nem. Volt valakid, mással is előfordult ez már.

– De az sem érdekel, hogy ki volt az illető?

– Mondtad, hogy egy magas rangú katonatiszt udvarolt.

– A nevét sem kérdezed?

– Mit mond nekem a név? Semmit. Felejtsük el."

Kikapcsoltam a készüléket. Nem akartam, hogy Nemestabóky meghallja a nevemet, ha véletlenül Veronika mégis kiejtené. Amit akartam, úgyis megtudtam.

A lányt futni hagyom, a többieket őrizetbe vesszük, döntöttem. Aztán rájöttem, hogy ez lehetetlen. Nemestabóky mit mondana? Ő tudja, hogy Veronika is szerepel az ügyben. Akkor mit csináljak? Veronika kedvéért hagyjam futni a társaságot? Nem tehetem, bármennyire szeretem a lányt, ezt nem tehetem. Sulyokot pedig el kell pusztítanom. El, ha a többit futni hagyom is. Mindegy, lesz, ahogy lesz! Veronikát is őrizetbe veszem, ha másképpen nem megy. Volna még egy lehetőségem. Titokban értesíteném őt, hogy meneküljön.

Alapos tervet készítettem a felgöngyölítésre. Az összefoglaló jelentést felküldtem Bakó vezérőrnagynak, és engedélyt kértem az őrizetbevételekre. Nemestabókyt mindenesetre előreküldtem Szombathelyre, hogy megfelelő szállást szerezzen, ezzel kikapcsol-

tam az ügyből. Veronika személyét pedig az összefoglalóban úgy tüntettem fel, mintha tőle származtak volna az értesülések.

December másodikán este tíz órára tűztem ki a felgöngyölítés időpontját. Több mint hatvan ember vett részt az akcióban. Az volt az elképzelésem, hogy a szervezet ismert tagjait egy időpontban, egyszerre vesszük őrizetbe, a lefogott személyeket azonnal bekísértetjük az osztályra. Magamhoz hívtam a csoportvezetőket, és ismertettem előttük a feladatot.

– Figyeljenek. Minden őrizetbe vett személy lakásában két ember marad a további parancsig. A lakásokba érkező személyeket ott tartják, és személyazonosságukat azonnal jelentik az osztály központi ügyeletére.

– Ezredes úr, alázatosan jelentem – szólalt meg egy fiatal hadnagy –, ha ellenállást fejtene ki valaki...

– Az ellenállást le kell küzdeni! Az akcióra készüljenek fel, uraim, de csak akkor induljanak, ha erre tőlem a parancsot megkapják. A figyelők a helyükön vannak?

– Alázatosan jelentem, igen. A legutóbbi jelentés óta változás nem történt – közölte Bánóczy őrnagy.

– Uraim, végeztem!

Távozásuk után még egyszer alaposan átgondoltam mindent. Gyorsan átfutottam a jelentéseket. Sulyok Gábor a lakásán tartózkodik. Kovács Etelka a gyárban, éjjeli műszakos... Ők a fontosak. Majd ők elmondják, kicsoda Gyömbér és a többi fedőneves alak. A Palágyi-féle csoport őrizetbe vételét átadtam a Számonkérő Széknek. Csináljanak ők is valamit.

Kocsiba ültem. Hideg, szeles este volt. Nyolc óra múlt pár perccel. Rákoscsaba irányából erős harci zajt hozott a szél, a sűrűn felvillanó torkolattüzek megvilágították az eget. A város néptelen volt, sehol semmi fény. Gépkocsivezetőt nem vittem magammal. Izgalom fogott el. Ilyen izgatottnak még sohasem éreztem magamat. Hetek óta nem beszéltem Veronikával.

Megálltam a házuk előtt. Kiszálltam a kocsiból, csengettem. Hamar nyílt az ajtó, és lámpafény ömlött szét az éjszakában. Megismertem Veronikát.

– Ki az? – hallottam a hangját.

– Ákos – feleltem. – Nyisd ki az ajtót!

– Azonnal! – Bement, és kendővel a vállán megjelent. Gyors léptekkel közeledett. Kinyitotta a kaput. Csak szeme fehérjét láttam.

– Mit akarsz? – kérdezte, miközben riadtan csúszott ki ölelésemből.

– Nem megyek be. Ellenben öltözz fel! Elmegyünk hozzám.

– Nem megyek!

– Jönnöd kell. Búcsúzni jöttem. Ne félj! Holnap már békén hagylak. Talán soha többé nem látjuk egymást. Menj, vedd a kabátodat.

Sokáig gondolkodott, aztán tört hangon megszólalt.

– Azonnal jövök.

Az úton egy szót sem váltottunk egymással. Izgalmam még jobban fokozódott.

A villában kellemes meleg volt. Még délelőtt intézkedtem, hogy fűtsenek be.

Bezártam belülről az ajtót.

– Vedd le a kabátodat – szóltam Veronikára. – Otthon vagy, nem?

– Sietnem kell. Anyám nem érzi jól magát.

– Nyolc múlt pár perccel. Ne félj, nekem sincs sok időm.

Kelletlenül levette a kabátját, s amikor felakasztotta, melle kirajzolódott a vékony gyapjúpulóveren. Azt hittem, megpattan az agyamban egy ér, olyan forróság öntötte el a fejemet.

A kályhához léptem, tenyeremet a forró cserépre tapasztottam, és fázósan összeborzongtam.

– Gyere, ülj ide, Veronikám – hívtam őt mosolyogva a kályha melletti fotelre mutatva –, itt jó meleg van.

Leült, várakozóan nézett rám.

Nem kínáltam semmivel. Néztem őt hosszan, kitartóan, féltékeny szerelemmel.

– Veronika! – mondtam halkan. – Nagyon szeretlek! Bocsáss meg nekem!

Nem felelt.

– Haragszol rám, ugye, haragszol rám?

– Nincs ennek semmi értelme, Ákos – mondta csendesen, és hátrasimította a haját. – Elmúlt, felejtsük el. Váljunk el mint barát-

tok. Így az emlék megmarad tisztán. Ennek így kellett történnie...

– Nem, kedvesem, én nem szeretném, ha így történne.

– Nem mondhatok mást, Ákos. – Lehajtotta a fejét, megigazította szoknyáját.

Leültem én is. Ujjaimmal idegesen doboltam a fotel karfáján. Tulajdonképpen mit is akarok? – gondolkodtam. Érdekes, hogy elfelejtettem mindent. Pedig milyen szépen kidolgozott tervem, elképzelésem volt. Mit is akarok én Veronikával? Azt, hogy az enyém legyen, még egyszer, utoljára, és hagyjam őt futni? A fenébe is, hogyan képzeltem? Összevissza kavargott bennem minden, a régi emlékek, elhangzott szavak, elfojtott vágyak, felszabadult érzések... Veronika... persze, ő már mást szeret. Elcsábította tőlem az a fiatalabb.

– Nagyon szereted őt? – kérdeztem.

Felkapta a fejét.

– Kiről beszélsz? – lehelte alig hallhatóan.

– Sulyok Gáborról, vagy ha úgy tetszik: dr. Horváthról.

Görcsösen megvonaglott, belekapaszkodott a támlába, és csak bámult rám, egyre táguló szemmel.

– Tudod?

– Tudom.

– Nagyon szeretem. Feleségül vesz.

– Ez az, amit nem hiszek.

– De hidd el...

– Veronika, tudom, nagyon fog fájni, amit hallani fogsz tőlem. De szeretlek, és segíteni akarok rajtad.

Sápadtan nézett rám.

– Sulyok Gábor a kémelhárító osztály embere. – Nem törődtem a halk sikollyal, kegyetlenül folytattam. – Ma este tíz órakor őrizetbe fogják venni Kovács Etelkát, Gyömbért és a többieket, köztük Szász Veronikát is. Hetekkel ezelőtt felelősségre vontál, hogy én miért nem harcolok. Már akkor tudtam, hogy szerelmes vagy Sulyokba, azt is tudtam, hogy ő kicsoda, azért nem mertem beszélni. Sulyok a kémelhárítók megbízásából vallott szerelmet neked, mert rajtad keresztül akartak hozzám eljutni.

– Nem... Nem!... Ez nem lehet igaz!

– Ne higgy, kedvesem. Nem fontos. Én most azért jöttem, hogy megmentselek. Rajtad múlik, elfogadod-e a segítő kezet vagy nem. De hogy bebizonyítsam, mennyire tudok mindent, ha kívánod, elmondom a Dorottya utcai lakásban lefolyt nászórák történetét. Szó szerint idézem minden szavadat, mert Sulyok, ahogy elmentél, mindent leírt, és átadta megbízójának.

Veronika már sírt. Rázta a keserves zokogás.

– Átkozott! – suttogta. – Nem!... Nem igaz!

– Neked – folytattam – annyira elvette az eszedet a szerelem, hogy nem gyanakodtál. Nem tűnt fel például, hogy amikor be akartad vallani a nevemet, fölényesen visszautasította. Vajon miért? Elképzelhető egy szerelmes férfiról, hogy a vetélytársára nem kíváncsi? Ezt az embert semmi más, még annak a harminc embernek az élete sem érdekli, akiket elárult, csak a pénz! A karrier! Szép szavak... hazafias szólamok... Na, mindegy! – Nagyon keserű volt a szám íze. – Majd egyszer rájössz, ki szeretett téged igazán. Hova akarsz menni? Hol van olyan rokonod, ahol meghúzhatod magad?... Sok időnk nincs. Azonnal döntened kell...

Sokáig tartott, amíg annyira magához tért, hogy összefüggően gondolkodni tudott.

Amikor megszólalt, első szava az volt.

– Ákos, a többieket is értesíteni kell...

– Sajnos, késő – feleltem. – Megfigyelés alatt állnak. Egyet azonban lehetne még tenni... – Összevontam szemöldökömet. – Á, nem, most már ennek sincs értelme.

– Mit tehetnénk? – könyörögve nézett rám.

– Arra gondoltam, de nem... ennek most már...

– Ákos, kérlek, mondd, hátha jó lesz...

Az órámra néztem.

– Van még félóránk. Gyorsan írj egy feljelentést Sulyok Gábor ellen. Arról ne írj, hogy más személyeket is ismersz. Ezzel fedezed magadat, ha mégis lefognának a nyilasok. Ha szükségesnek látom, az írást eljuttatom az illetékesekhez. Így a provokátor kezéből kicsavarjuk a fegyvert, és a többieknek sem ártunk vele. Viszont befolyásos embereink adott esetben bizonyítani tudják, hogy az „ellenállási" vonalat Sulyok a Számonkérő Szék megbízásából szervezte. Én majd ott állok melletted. Rám nyugodtan hivatkozhatsz.

Esetleg keltezd a levelet, mondjuk, két hónappal korábbi dátummal. Aztán, ha véletlenül elfognának, valld azt, hogy Sulyokkal az én megbízásomból tartottad a kapcsolatot.

– És veled... neked ebből nem lesz bajod? – rebegte.

– Veronikám! – megfogtam a kezét. – Nemrégiben azt mondtam neked, hogy mindenki a maga módján harcol. Én is. Ezt bízd rám. – Megnyugtatóan mosolyogtam. – A harc nem a nőknek való. Nos, helyesnek tartod elképzelésemet? Ha nem, ne tedd.

Nem szólt, ráborult az alacsony kártyaasztalkára, és keservesen sírt. Melléje ültem, simogattam a haját, bátorító szavakat suttogtam, s közben arra gondoltam: mégis én győztem. Igen, Rajnay Ákost nem lehet legyőzni!

Háromnegyed óra múlva, zsebemben Veronika írásával, kocsiba ültem, és az osztályra hajtottam. A lány egyelőre ottmaradt a villámban, megértettem vele, hogy „illegalitásba" kell vonulnia, s nálam valószínűleg nem fogják keresni.

Pontosan tíz órakor megkezdődtek a letartóztatások. Hajnalig huszonnyolc ellenállót vettünk őrizetbe. A kihallgatások azonnal megkezdődtek. Azt az utasítást adtam, hogy Sulyokot és Kovács Etelkát kezelésbe kell venni, és bármi áron szedjék ki belőlük a fedőneves kommunisták tartózkodási helyét.

Éjfélfelé bementem abba a szobába, ahol Sulyokot hallgatták ki. Végre szemügyre vehettem azt az embert, aki annyi keserű órát szerzett nekem.

Egy Daróczy nevű százados hallgatta ki. Daróczy a csendőrnyomozó alosztálytól került hozzánk. Hatalmas, majdnem kétméteres fiatalember volt. Gyerekesen naiv ábrázata ellentétben állt hatalmas termetével, szokatlanul éles elméjével. Senki sem hitte volna róla, hogy két diplomával rendelkezik, és ezeket a diplomákat nem családi összeköttetései útján szerezte, hanem valóban eszének, szorgalmának köszönhette. Szerettem ennek a fiatalembernek az önfegyelmét, örökké mosolygó arcát, nevető csecsemőszemét. Nagy jövőt jósoltam neki.

Amikor a szobába léptem, intettem, hogy folytassa a kihallgatást, és leültem oldalt, az ablak mellé.

Figyelmesen szemügyre vettem Sulyokot. Mintegy két méterre ült az asztaltól, hanyagul, mintha hangversenyteremben lenne.

Magas, boltozatos homloka volt, szőkésbarna haja selymesen fénylett. Erős szemöldöke furcsa módon előreugrott, és úgy tűnt föl, mintha külön ragasztották volna a szeme fölé. Markáns, görögös arcéle volt. Száját konokul összezárta, álla kissé előreugrott.

– Tehát, kedves barátom, hol is hagytuk abba érdekes csevegésünket? – kérdezte Daróczy.

– Arról tájékoztattam a százados urat, hogy 1938-ban szereztem diplomát. Magyar- és történelemszakos tanár vagyok.

– Igen – igen... de arról még nem beszélt, mikor lépett be a Kommunisták Magyarországi Pártjába, ugye?

– Kommunistának vallom magamat, és ezt nem titkoltam. De most is csak azt mondhatom, nem sikerült kapcsolatot teremtenem a párttal.

– Helyes. Ezt már hallottam, de ez a verzió kezd unalmassá válni, és én nem szeretek ismétlésekbe bocsátkozni.

– Sajnos, mást nem mondhatok.

– Pillanatnyilag.

– Később sem. Bár sikerült volna kapcsolatot teremteni az elvtársakkal!

– De nem sikerült, ugye?

– Nem, mert önök túlságosan jól dolgoztak.

– Ki az a Gyömbér?

– Nem értem a kérdést.

– Kitől kapta a lakásán talált röpcédulákat?

– Én készítettem.

– Hol a sokszorosítógép?

– Három nappal ezelőtt a Dunába dobtam. Nagyon megijedtem, s nem mertem tovább vállalni a kockázatot.

– Mitől ijedt meg?

– A házban véletlenül találkoztam egy volt egyetemi kollégámmal, akiről tudtam, hogy kémelhárító tiszt lett vagy valami ilyesmi. Ő nem ismert meg, de én azt hittem, hogy utánam nyomoz.

Intettem Daróczynak. Abbahagyta a kihallgatást, odajött hozzám.

– Menj, pihenj le, majd én folytatom – súgtam neki.

Megvártam, míg Daróczy eltávozik, és anélkül, hogy az asztalhoz ültem volna, megszólaltam:

– Forduljon felém, Sulyok.

Megfordította a széket, szemügyre vett. Most láttam csak villogó, sötétkék szemét. Hosszasan néztem, s azon tűnődtem, hogy hol tudnék betörni. Felismertem a taktikáját. Tényeket nem tagad le. Nem tagadja, hogy kommunista, de azt már nem vállalja, hogy kapcsolata lett volna a párttal. Világos, vállalja a büntetést, de nem akar másokat is berántani.

– Szóval, maga Sulyok Gábor.

– Igen, kérem.

– Maga, amint látom, nem buta ember.

Nem szólt semmit.

– Figyeljen csak rám, barátom. Az okos emberekkel én nyíltan szeretek beszélni. Tisztelem az értelmes ellenfeleket. Ilyenkor félreteszem a diplomáciai nyelvet, és még csak nem is taktikázok. Ha maga primitív, ösztönös harcosa lenne a mozgalomnak, taktikáznék. Kezdeném az ígérgetésekkel, a rábeszéléssel, a fenyegetéssel, és ha úgy sem érnék célt, alaposan megveretném. Maga, barátom, nem ez a típus. Ért engem, ugye?

– Azt hiszem, igen – mondta csendesen, és láttam a szemén, hogy feszülten figyel.

– Nézze, Sulyok. Miről van szó? Valószínű, hogy a háborút elvesztettük. Maguk győztek. Arra már nincs erőnk, hogy a vörösöket kiverjük az országból, de arra még van, hogy a hátralevő időben minél több kommunistával leszámoljunk. Persze, nálam ez a leszámolás nem öncélú. Én hajlandó vagyok bizonyos kompromisszumra. Maga valószínűleg szeretné megélni azt a rendszert, amiért kockára tette az életét. Igazam van?

– Tökéletesen.

– Én hajlandó vagyok ezt elősegíteni.

– Uram – szólt mély meggyőződéssel –, én valóban szeretném megérni azt az új világot, de nem mindenáron!

– Sulyok, maga előtt két út áll. Vagy életben marad, vagy meghal. Harmadik útja a jelenlegi szituációban nincs. Remélem, nem gondolja, hogy letartóztatása a véletlen műve volt. Sokkal több bizonyítékunk van, mintsem gondolná. Magáról, a tényekedéséről nagyon régen tudok. Én személyesen. Az más kérdés, hogy mit jelentettem tovább.

Felvillant a szeme.

– Látom, az utolsó mondatot nem érti. Nem baj. Nézze, én nem akarom magát beszervezni. Ez ma már nem érdekes. Ellenben üzletet szeretnék kötni magával. Valakit ad nekem, és cserébe én is adok magának valakit.

– Nem értem, miről van szó.

– Mindjárt megérti. Gyömbérért magának adom Veronikát. – Figyeltem az arcát. Alig észrevehető rángás futott át rajta. – Veronika szabadságának ára Gyömbér neve és lakáscíme vagy a legközelebbi találkozás időpontja. Maga szereti Veronikát. Nem vállalhatja, hogy elpusztuljon. Sok idő nincs a gondolkodásra. Veronika a kezemben van. Nos, mi a véleménye?

Megnyalta szája szélét. Arca felhős lett. Láttam rajta, hogy erősen küszködik magában.

Végre halk, határozott hangon megszólalt:

– Uram, én nem vagyok kereskedő, tanár vagyok.

– Ezzel azt akarja mondani, hogy a tanárok nem szeretik az életet?

– Nem, nem azt. Csupán annyit szeretnék közölni, hogy a tanár, legalábbis én, alkalmatlan az üzletkötésre.

– És Veronika? Úgy tudom, feleségül kívánja venni!

– Nagyon szeretném...

– Mi lesz vele?

– Nem tudom...

Láttam, hogy Sulyok nem az az ember, akivel ilyen módon eredményt érek el. És mi lenne, ha Veronika feljelentését megmutatnám? Valószínűleg megtörné őt, de nem biztos, hogy ez a csapás megoldaná a nyelvét. Ellenkezőleg, konokságba taszítaná. Nem, ezt a kártyát nem játszom ki, majd később. És addig? Addig mit csináljak vele, hogy szólásra bírjam?

Azért döntöttem.

Amikor négy óra múlva újra kihallgattam, nem ismertem rá. Alaposan megverték. És akkor sem beszélt, nem mondott többet, mint az első órákban. Így ment ez napokon keresztül. Nem mentem haza, bent aludtam néhány órát az osztályon. A szervezetet olyan ügyesen építették ki, hogy a felső kapcsolatokat Kovács Etelkán és Sulyok Gáboron kívül más nem ismerte. Szembesítet-

tem őket egymással, de ez sem hozott eredményt. Mindketten állhatatosan azt vallották, hogy nem ismerik egymást. A lánynak már nem volt emberi formája. A kegyetlen kínzás annyira tönkretette, hogy hang sem jött ki a torkán. A kérdésekre csak fejbólintással válaszolt. December nyolcadikán, vallatás közben meg is halt. Az esetről jelentést kellett tennem Bakó vezérőrnagynak. Amikor sajnálkozásomat fejeztem ki a lány halála miatt, csak annyit mondott:

– Háború van. Vagy ők pusztulnak el, vagy mi.

Amikor Bakótól visszatértem, felhozattam Sulyokot. Az arca fekete volt, a szája felduzzadt. Mint tépett rongyhalom, úgy hevert a fal mellett. Csak duzzadt arcából elővillanó kék szeme volt a régi. Lihegett, lélegzete néha kihagyott.

Borzadva néztem rá, de sajnálatot nem éreztem iránta. – Háború van – mormoltam befelé az önigazoló szavakat. – Vagy ők, vagy mi. Elhitettem magammal, hogy így kellett történnie. Szerettem volna konokságát, őrült dacát megtörni, szerettem volna megalázni őt. Ma már tudom, hogy mindazzal, amit akkor Sulyokkal szemben elkövettem, önmagamat aláztam meg. Az olyan megszállott, fantaszta forradalmárokat, mint Sulyok is volt, csak összetörni lehetett, megalázni soha. De én ezt akkor nem tudtam.

– Sulyok! – szóltam rá hangosan.

Nem válaszolt, csak a szemét fordította rám.

– Érti, mit mondok?

Fáradtan intett, hogy igen.

– Mi értelme volt ennek?

Gúnyos mosolyra torzult feketére vert arca.

– Még élhet, még ember lehet magából. Beszéljen!

Lehunyta szemét, kínlódva nyöszörgött, szája szólásra nyílt, érthetetlen, suttogó szavak hagyták el felpüffedt ajkát.

Melléje térdeltem. Vér- és izzadságszag ütötte meg orromat. Erőt vettem magamon.

– Mit mond? Ismételje meg! – közelebb hajoltam hozzá, hogy megértsem suttogását.

– Én... csak ak..kor élhetek tovább... ha... nem beszélek...

– Akkor meghal, maga őrült!

Szemével intett, hogy nem. Istenem, milyen volt a szeme! Még ma sem tudom elfeledni. Teste már jóformán nem élt, de a szeme mintha elkülönült volna a testétől, mintha új életre kelt volna, megtelt bizakodással, valami földöntúli hittel.

Megragadtam a karját, megráztam.

– Őrült! – tört ki belőlem. – Őrült! Miben, kiben bízol?

Csak mosolygott, torzan, lenézően, fölényesen.

A vér elöntötte agyamat. Ma sem tudom, miket mondtam neki, azt hiszem, összevissza kiabáltam mindent. Valószínű, hogy könyörögtem, kérleltem, fenyegettem, de ő csak mosolygott, és csúfolódott vetem a szeme: „Nem tudsz legyőzni! Nem tudsz legyőzni! Én vagyok az erősebb!"

Aztán gúnyolódni kezdtem. Amikor Veronikáról beszéltem, behunyta a szemét. Éreztem, hogy most szíven találtam.

– Te őrült! – suttogtam a fülébe. – Tudod, ki az a nő? Ugye, nem tudod? Hát vedd tudomásul, az én szeretőm volt! Az enyém! Évek óta! Érted? Évek óta! Most is az én szeretőm... Ott vár a villámban... Hát azt hitted, hogy téged szeretett? Látom, nem hiszed! De majd mindjárt bebizonyítom! – Megfogtam a vállát, és az íróasztalhoz vonszoltam. Feje lehanyatlott, azt hittem, elvesztette eszméletét. De nem...

Felhívtam a villát. Pár másodpercig vártam...

– Halló! Veronika, kedves... te vagy?

A kagylót Sulyok füléhez tettem, hogy ő is hallja Veronika válaszát. Világosan, érthetően beszélt.

– Halló! Ákos?... Én vagyok. Nincs semmi bajod?

– Nincs, kedvesem... minden rendben van...

– Mikor látlak? Úgy félek egyedül...

Sulyokból hörgő hang tört ki. Gyorsan megszakítottam az összeköttetést. Ránéztem. Eszméletlenül feküdt, arcára merevedett a fájdalom, a kín. Lehunyt pillája alatt könnycsepp fénylett. Megpróbáltam magához téríteni, nem sikerült. Bosszantott, mert még Veronika írását is meg akartam mutatni neki.

De ez sem akkor, sem később nem sikerült. És milyen jó volt, mert pár év múlva az írásnak nagyon nagy hasznát vettem.

A körülmények úgy alakultak, hogy Sulyokot napokig nem lehetett kihallgatni. Bakóék úgy intézkedtek, hogy a szervezetet so-

ron kívül bíróság elé kell állítani, és gyorsított eljárással kell tárgyalni az ügyet.

Közben én azt a megbízást kaptam, hogy azonnal utazzam Szombathelyre, és készítsem elő a Kopjások és a VKF 2. osztály áttelepítését, ezzel egy időben a Bakony környékén szervezzek szabadcsapatokat.

A parancs szerint december tizedikén kellett elutaznom. Annyi időm se maradt, hogy búcsút vegyek a családomtól. Azzal váltunk el, hogy hamarosan visszatérek, és részletesen megbeszélünk mindent. Veronikához is elugrottam.

Csak percekig maradtam nála.

– Egyelőre maradj a villában. Majd visszajövök, és azután beszélgetünk.

– Köszönöm, Ákos, mindazt, amit értem tettél – mondta elérzékenyülve.

– Szívből tettem. Megcsókolhatlak?

Szótlanul tartotta sápadt arcát.

Megcsókoltam a homlokát.

– Anyádék jól vannak? – kérdeztem búcsúzóul.

– Igen – felelte. – Ilkával naponta beszélek telefonon.

– Vigyázz magadra.

Titusztól már csak telefonon tudtam elbúcsúzni. Aztán beültem az autóba, és elindultam Szombathely felé. Akkor még nem gondoltam, hogy többé soha nem fogom látni Budapestet, és ez volt az utolsó csók, amit Veronika nekem adott.

*

Micsoda gazember – fakadt ki Kada –, ördögien kijátszotta Veronikát Sulyok ellen.

– Későbbi férje ellen.

Kada értetlenül nézett parancsnokára.

– Férje...?

– Igen.

– Nem értem, alezredes elvtárs.

– Sulyokékat valóban soron kívül bíróság elé akarták állítani, és gyorsított eljárással szándékozták végrehajtani az ítéletet. Erre

azonban már nem volt idejük. Szerencsére a vizsgálat nagyon felületes volt, mert már nagyon égett a ház. Sulyokot és néhány társát Sopronkőhidára szállították, majd onnan tovább telepítették őket Mauthausenbe. A felületes vizsgálat következtében sokan elkerülték a lebukást, nem volt feltűnő, hogy Veronika letartóztatása elmaradt. Sulyok is arra gondolt, hogy kihallgatásakor csak zsarolni akarták Veronika nevének említésével, de az akkori nagy kapkodásban nem törődtek vele tovább. A felszabadulás után Sulyok nagyon betegen hazajött, és Veronika önfeláldozóan ápolta. Mikor talpra állt, összeházasodtak.

– Csak azt nem értem, hogy Rajnay mellől hogyan került Veronika az ellenállási mozgalomba?

– Nagyon egyszerű. Azokban az években lett szerelmes Sulyokba, amikor Rajnay külföldi diplomáciai szolgálatot teljesített. Sulyok kommunista volt, kinyitotta a lány szemét. Igaz, nehezen tudott Rajnay vasmarkából szabadulni. Ne feledje, akkor még nem tudta, hogy bátyja halott, és halálában milyen szerepe volt Rajnaynak, fogalma sem volt derék Ákos barátunk valódi foglalkozásáról. Sajnos, tény, hogy Veronika tapasztalatlansága szerepet játszott a bátyja ügyében is, ennek az ellenállási vonalnak lebukásában is. De az első esetben egyszerűen jót akart, azt hitte, Péteren segít, a második ügynél már tudatos harcos volt, csak ügyetlen, naiv, aki öntudatlanul is nyomra vezette Rajnayt. A felszabadulás után mohó aktivitással dolgozott, igyekezett mindent jóvátenni. Tovább dolgozott a mozgalomban, az MNDSZ-hez került. Mármár úgy látszott, végleg megszabadult a múltjától, amikor Rajnay megint utánanyúlt. És Veronika most már tudta, mit kell tennie. Tragikus, hogy éppen akkor érte el a halál.

*

Kedves fiam. Amikor idáig értem az írással, elsötétült előttem minden. Wächter talált rám. Tőle tudom, hogy ájultan talált az asztalnál, alig sikerült belém életet önteni. Tíz napja már, hogy ágyban fekszem és gondolkodom. Az orvos naponta kétszer jön, eltiltott mindent, ami izgalmat válthatna ki belőlem. Nem szabad rádiót hallgatnom, olvasnom sem, írni meg különösen nem. Izga-

lom nélkül éljek? Nem lehet. A gondolatok megőrjítenek. Most, hogy írtam, egy halálkaraván vonult el előttem, és ahogy a tollam nyomán életre keltek, megrémültem önmagamtól. Nem merek a tükörbe nézni, mert félek, hogy egy gyilkos szörny fog visszanézni rám. Ha olvasod majd az írásomat, talán az az érzés támad benned, hogy kiveszett belőlem az emberiesség minden szikrája. Ne hidd! Ma már másképpen látom cselekedeteimet, azért is írok le mindent.

Tegnap nálam járt Daróczy ezredes. Tudod, az a csendőrnyomozóból lett vezérkari tiszt, akinek nagy jövőt jósoltam. Már itt lépett elő Nyugaton ezredessé. Ezek olyan buta játékok, de komoly arccal kell csinálni, mert élni is kell valamiből. Nekem ugyan már nem, de a többieknek igen. Daróczy most a Kopjások egyik irányítója. Átvette tőlem a folyó ügyeket, és beszámolt, hogyan sikerült a vonalak egy részét rendezni, és a közeljövőben megint valami akcióba kezdenek.

Már a nyelvemen volt, hogy lebeszéljem őket, de nem sikerült kimondanom a döntő szót. Mit is mondanék nekik? Hazátlanok, éppen úgy, mint én. De ők még nem tudják azt, amit én: a mi világunkat elfújta a szél. Hazafiasnak tartjuk magunkat, haza nélkül. Hitelbe kártyázunk, hozomra. Szerepeket alakítunk, hazudunk önmagunknak, hazudunk egymásnak is, mert élnünk kell. Tudod, fiacskám, közöttünk csak azok a boldog emberek, akik férfiasan leszámoltak az illúziókkal, akik tudomásul vették, hogy vége. Összevissza csaponganak gondolataim, és ahogyan jönnek, úgy írom le őket. Nehezen megy az írás. Ha fáradt vagyok, abbahagyom. Nem merek elaludni, mert félek, hogy többé nem ébredek fel. Az álom a halál része. Én úgy hívom, kishalál. Hamarosan meghalok, de addig élni szeretnék, amíg valamit még megírok.

Tavaly megbízást kaptam egy amerikai kiadótól, hogy írjam meg a háború befejezése utáni évek történetét. Megkötöttem velük a szerződést. Az emlékiratnak az lett volna a célja, hogy a szenátus egyes politikusainak bebizonyítsák, nem ok nélkül támogatják a magyar emigrációt, azon belül a Kopjás-mozgalmat, mert szervezetünk eredményesen harcolt negyvenöt óta a bolsevizmus ellen. Sajnos, a kiadásból nem lett semmi, mert nagyon őszintén feltártam, hogy a szervezetnek kiutalt pénzösszeg ötven százaléka ho-

gyan folyik szét az amerikai tisztek kezén, és milyen üzletet jelent az emigráció egyeseknek. Írásomban őszinteségre törekedtem és tárgyilagosságra. Nagyon részletesen vázoltam a Kopjások tevékenységét, az 1956-os magyarországi felkelés előkészítését, de nem hallgattam el azokat a bosszantó baklövéseket sem, amelyeket elkövettünk.

Amikor a kiadó az írást elolvasta, arra kért, hogy az amerikai tisztekről írottakat másítsam meg, mert nagy port verne fel, és óriási vihart váltana ki, ha azok az aljas pénzügyek az amerikai közvélemény tudomására jutnának. Gondolkodási időt kértem. Aztán, hogy alaposan átgondoltam mindent, úgy döntöttem, nem változtatok rajta. Amit leírtam, azért vállalom a felelősséget.

Zsoltot nagyon bosszantotta az amerikaiak magatartása, és engedélyt kért tőlem, hogy az emlékiratot megmutathassa egyik angol barátjának. Nem láttam benne semmi veszélyt, átadtam neki az egész paksamétát. Egy hét múlva Zsolt lelkendezve keresett fel – időben ez már 1956. október huszadika körül volt –, és elújságolta, hogy az angolok úgy, ahogy van, hajlandók az emlékiratot azonnal kiadni, sőt esetleg még filmet is készítenek belőle. Felhatalmazást kért, hogy tárgyalhasson. Megengedtem neki. Az iratok Zsoltnál maradtak. A fiú pár nap múlva Magyarországra utazott, és mint tudod, ott lebukott. Annyit sikerült megtudnom, hogy aránylag kis büntetéssel megúszta. Az emlékirattal kapcsolatban csak annyit üzent, ne aggódjak, biztonságban van. De hogy hol, azt már nem tudom. Valószínűleg elő fog kerülni, és nyomtatásban is napvilágot lát majd. Mivel most te 1944-ig ismered az eseményeket, tevékenységemet, anyád szerepét, joggal szeretnéd tudni, mi lett vele. Megpróbálom ezt még megírni, abban a reményben, hogy kegyes lesz addig hozzám a sors.

*

Hohó, álljunk meg – Korondi levette pápaszemét. – Ez igen fontos részlet. Rajnay Ákos minden irománya, egész irodalmi tevékenysége nagyon érdekel bennünket. Nem engedhetjük meg, hogy az angolok elhalásszák előlünk, nekünk kell sajtó alá rendezni a mester összegyűjtött alkotásainak gyöngyszemeit. Olvasmánynak ér-

dekes, tanulságnak hasznos lesz. Egy-egy tiszteletpéldányt küldünk Mr. Allan Dullesnek és Gehlen tábornoknak. Az illusztris szerző – ha nem tévedek – tőlük részesülne kellő honoráriumban. Hívassuk Rajnay Zsoltot.

Összetört, megviselt ember vánszorgott az íróasztal elé.

– Üljön le, Rajnay. Mutassa, mit írt eddig.

Olvasott.

– Ez kevés, nagyon kevés, ennek a vallomásnak is a papírtemetőben a helye. – Kettészakította, papírkosárba dobta a feljegyzést. – Ennek nem az a hibája, mint az előzőeknek. Amit leírt, az körülbelül fedi a valóságot. De ne szerénykedjen, számos haditettét még konspirálja előttünk. Mondtam magának: teljes fegyverletétel a követelmény. Nem érti?

– Miről akarnak tudni még? – kérdezte Rajnay fáradtan.

– Legalább ilyen őszinteséget várunk magától, mint amilyenről ez a vallomás tanúskodik – mutatott Korondi az asztalon fekvő bordó mappára. – Egyik bűntársának a vallomása ez.

Rajnay hüledezve nézte a vaskos iratcsomót.

– Ennyi?...

– A magáé nem lesz ilyen sok, mert bűntársa idősebb. Több élményanyaggal rendelkezett, jelentősebb múltja van. Nem kíváncsi, kivel kerül a vádlottak padjára?

– Kérem, ha megtudhatom?...

– Már megtudhatja. Édesapjával!

Rajnay nyomorult helyzetéről megfeledkezve, gúnyosan elnevette magát.

– Apámmal?

– Látom, nem hisz nekünk?

– Kérem, kicsit valószínűtlenül hangzik.

– De Rajnay, azt hiszi, megtévesztjük? Sajnálom, hogy ennyire bizalmatlan velünk szemben. Látom, bizonyításra kényszerít. Jól van. Ez a vaskos iratcsomó, édesapjának, Rajnay Ákosnak a vallomása. Látom, még mindig kételkedik. Nos vessen egy pillantást a szövegbe. Egyelőre csak részletet mutatok belőle, később úgyis megismeri az egész anyagot.

Korondi felébe hajlította az egyik papírlapot, egyik részét eltakarta tenyerével, és Rajnay elé tette.

– Olvassa hangosan!

– „Annyit sikerült megtudnom, hogy aránylag kis büntetéssel megúszta. Az emlékirattal kapcsolatban csak annyit üzent..."

– Csak nincs rosszul, Rajnay? – csattant Korondi hangja. – Elsápadt, már nem tud gúnyosan nevetni?! Ne hagyja el magát ennyire!

Szánalmas látvány volt a minden porcikájában remegő, halálsápadt ember.

– Olvasson! – Korondi hangjában nem volt kímélet.

– „...ne aggódjak, biztonságban van. De hogy hol, azt már nem tudom".

– Hol van az emlékirat? Feleljen!

– Lehnernél – dadogta –, ott van elrejtve.

– Jól van! Elmehet! Meggyőződhetett róla, kinek a vallomása fekszik előttünk. Most már láthatja, mindent tudunk, ami lényeges. Írjon új vallomást!

A megsemmisült ember kábultan támolygott az ajtó felé. Kada kikísérte. Mire visszaérkezett, Korondi arca már megenyhült, és a szokott kifejezéssel nézett maga elé.

– Kéretem az alosztályvezetőket, megbeszélést tartunk.

Kada visszaindult, hogy hívja őket. Az ajtónál visszafordult, kiürítette a papírkosarat, s csak aztán ment ki.

A kéziratot csak másnap reggel vették újra elő.

*

Lényegében ott hagytam abba, hogy december első felében Szombathelyre utaztam, és soha többé nem térhettem vissza Budapestre. Ott maradt anyád, Zsolt, Titusz és ott maradt Veronika is, bármennyire is szerettem volna őt magammal hozni. A szervezés sikeresen haladt. A rádióközpont működött, az ügynökök tervszerűen jelentkeztek. Ezzel egy időben több kiképző tábort állítottunk fel a környező falvakban, és rohamtempóban megkezdtük a terroristák kiképzését. Ezeket az önként jelentkezőket a kiképzés után a Wienerneustadti központi táborban gyűjtöttük össze, és onnan mint ejtőernyősöket vetettük be a szovjet csapatok mögé. Főleg Békés, Csongrád megyét, a Duna–Tisza közét és Kárpátalját árasztottuk

el ejtőernyős terroristákkal. Az ejtőernyősök és a Bakonyban hátrahagyott kopjások az első időkben eredményesen működtek. A rádióösszeköttetés is jó volt, pontos jelentéseket kaptunk a szovjet csapatmozdulatokról, a végrehajtott diverzánsakciókról. Aztán lassan megkezdődött a felgöngyölítésük. Azt az utasítást adtam nekik, hogy átmenetileg álljanak le, várják be a további parancsot. Erről nagyon részletesen írtam az emlékiratban.

A Sulyok-féle csoport tagjai, úgy értesültem, bíróság elé kerültek, és a hadbíróság Sulyokot és négy társát halálra, a többieket pedig hosszabb-rövidebb ideig tartó börtönre ítélte. Sokáig abban a hitben éltem, hogy az ítéletet végrehajtották. Csak később tudtam meg, hogy nem így történt.

A szovjet előretörés miatt egyre nyugatabbra kerültünk. 1945 májusában a törzsemmel együtt megadtam magamat az angol csapatoknak. Hadifogságba kerültünk.

Napokig tartott, míg kapcsolatot tudtam teremteni az FSS egyik tisztjével. Fiatal, merev testtartású, zöldesszürke szemű őrnagy volt. Gyanakodva nézett rám. Felfedtem kilétemet. Nem szólt, türelmesen végighallgatott, mindent feljegyzett, aztán, anélkül hogy valami biztatót mondott volna, elkülönített a többiektől. Kifogástalan ellátást biztosított, s bár bosszankodtam zárkózott magatartása miatt, mégis jobban éreztem magam, mint a tiszti barakkban, ahol a többiekkel eltöltött pár nap nagyon idegesítően hatott rám.

Magányomban alkalmam nyílott, hogy végiggondoljam múltamat, az addig megtett utat, és feltegyem magamnak a kérdést: mi lesz velem? Hogyan fog alakulni a jövőm? A lapokat állandóan tanulmányoztam, az utolsó betűig átolvastam mindegyiket. Nem hatott rám meglepetésként, hogy a háborút elvesztettük. Ellenben megdöbbentett a szovjet ereje. Tudtam, hogy a németek a nyugati frontról minden elitszámba menő csapattestüket kivonták, és az oroszok ellen vetették be, azzal a céllal, hogy az egyesült inváziós hadsereg minél nagyobb területet szállhasson meg, de a szovjet előretörést még az Oderánál sem tudták megállítani, s az angolszászok örök szégyenére megtörténhetett – pedig ezt nem akarták –, hogy a birodalom fővárosát a vörösök foglalhatták el. Beleszédültem, amikor ezeket átgondoltam. Mert bele kellett szédülni az erő

felismerésébe. Hiszen ha valaki, én jól tudtam, hogy a szovjet hadvezetésnek milyen nehézségeket kellett leküzdenie. Nemcsak a hosszú utánpótlási vonalakra gondolok, hanem arra is, hogy az orosz csapatok mögött akcióba léptek a hátrahagyott és ejtőernyővel bevetett különböző diverziós és terrorista csoportok. Ugyanakkor az inváziós hadsereg háta mögött semmiféle zavaró egység nem működött. Honnan ez a hallatlan erő? Amikor erre gondoltam, ugyanazok az érzések áradtak szét bennem, mint amikor Kovács Etelka és Sulyok Gábor őrült ellenállását tapasztaltam. Rádöbbentem, mennyire nem ismertük mi a szovjet erejét és felkészültségét.

Sok időm azonban nem maradt a tépelődésre, mert pár nap múlva megjelent a fiatal FSS-es őrnagy, és közölte, hogy el fognak szállítani, szedjem össze dolgaimat. Kérdeztem, hogy hová szállítanak, de nem felelt. Annyit közölt, hogy déli tizenkét órakor értem jönnek a vezérkartól.

Igyekeztem nyugodtságot erőltetni magamra. Pontosan délben tizenkettőkor egy összekötő tiszt jelentkezett. Gépkocsiba ültünk, és a közeli repülőtérre hajtattunk. Külön katonai repülőgéppel Angliába szállítottak. Persze, ez már mindjárt más – gondoltam, s pillanatok alatt visszatért az önbizalmam, magatartásom is annak megfelelően változott meg. Utóvégre mégiscsak a magyar hadsereg ezredese vagyok, mégpedig olyan ezredes, aki már évekkel ezelőtt „szövetséget" kötöttem az angolokkal, és ezt a szövetséget a magam részéről becsülettel szolgáltam. Akkor nem mertem volna bevallani, hogy ügynöke vagyok az IS-nek, az ügynök szót a szép csengésű szövetséges szóval helyettesítettem.

Egy London környéki nyaralóba szállítottak. Több mint kétholdas, magas kőfallal körülvett park közepén állott ez a kastélyhoz hasonló nyaraló. A bejárathoz piros salakkal felszórt út vezetett. Kétoldalt díszcserjék, virágágyak pompáztak. Csodálatos, nyári délelőtt volt, és olyan békés hangulatot árasztottak a dús lombú gesztenyefák, hogy tökéletesen megfeledkeztem a háború szörnyűségeiről, mohón bámultam ki a lágyan ringó gépkocsi ablakán. Béke van – villant át az agyamon, és akkor, abban a percben hittem is ennek a lelkem mélyéről feltörő gondolatnak. Eszembe sem jutott, hogy számomra a háború talán kegyetleneb-

bül folyik tovább, mint annak előtte. Akkor én csak a nevető kék eget láttam, a gyapjas bárányfelhőket, a mirtuszbokrokat és a fenyőket, a valószínűtlenül zöld, bársonyos gyepszőnyeget, a fehér margarétákat és a repkénnyel befuttatott, kastélyszerű épületet, barátságosan hívogató ablakaival, kényelmes szobáival.

A feljárat előtt régi ismerősöm, Pipe ezredes fogadott. Vadászöltönyt viselt. Egy éve nem láttam őt, és most úgy tűnt, mintha jobban megőszült volna. A vadászöltönyben nem tűnt olyan szikárnak, mint egyenruhában. Pipe annak idején, amikor a Genfi tó melletti villájában találkoztunk, meglepően kedves volt, de a mostani magatartása majdnem hogy könnyeket csalt szemembe.

– Ez igazán nagyszerű, kedves ezredesem, hogy újra láthatom!

Meghatódva ráztunk kezet, és az elérzékenyüléstől csak buta, semmitmondó szavakat dadogtam.

– Most az én vendégem lesz, kipiheni az utóbbi hetek kellemetlen fáradalmait. – Átölelte vállamat, és bekísért a hűs hallba. Csomagomat az inas pillanatok alatt eltüntette. A kis flamand asztalra ital és aprósütemény volt előkészítve.

Pipe mosolyogva töltött a whiskyből.

– Egészségére, ezredes.

– Egészségére!

Felvezetett a szállásomra. Tökéletes kényelemmel berendezett dolgozóból, nappaliból és egy hálószobából állt a lakosztályom. Megmutatta a könyvtártermet.

– Itt fog lakni, kedves ezredesem. Remélem, jól fogja érezni magát. Most pihenje ki az utazás fáradalmait, fürödjön meg, a szekrényekben talál tiszta fehérneműt, öltönyöket is, s ha úgy gondolja – az órájára nézett – három órakor találkozunk a hallban. Együtt ebédelünk, és utána egy havanna mellett megbeszéljük a továbbiakat. – Kedvesen rám mosolygott és távozott.

Nem tudom, meddig álltam kábultan az ablaknál. Álomnak tűnt mindez. Néztem, és nem láttam, szemem előtt összefolyt a táj, alaktalanná váltak a fák, a bokrok, a kőfal és azon túl a távoli kis falu, csak színes kavargás volt a világ és valami túláradó, boldog érzés. Megmenekültem! Biztonságban vagyok!

Aztán, mintha mellbe vertek volna! És Magda? Zsolt? Veronika? Titusz? Nemestabóky és a többiek? Velük mi van? Talán már

nem is élnek. Nemestabóky vállalkozott, hogy visszatér a körülzárt fővárosba. Vajon sikerült-e neki? Megfogóztam az ablakpárkányban. Istenem, ha Veronika most itt lehetne mellettem! Hosszú ideig tartott, míg legyűrtem érzelmeimet. Hiába bánkódom, rajtuk nem segíthetek.

Megfürödtem, rendbehoztam magamat, és végigdőltem a pamlagon, tűnődve bámultam a mennyezetet. Kíváncsian kutattam a jövőmet, de minden hallgatott körülöttem, bántó csend vett körül.

Ebéd után a dohányzóba vonultunk. Pipe részletesen elmondatta az utolsó hónapok történetét. Nem szólt közbe, de szeméből láttam, hogy figyeli minden szavamat. Amikor befejeztem, sokáig hallgattunk. A nyitott ablakon beáramlott a virágok illata és a falu felől a halk, elnyújtott harangszó.

– Kedves ezredesem. Sajnos, nekem holnap el kell utaznom – mondta Pipe. – Valószínű azonban, hogy hetenként vagy kéthetenként egyszer meg fogom látogatni önt. A házban és a parkban szabad mozgása van. Azt tesz, amit akar. A házon kívülre azonban csak Smedley kapitány kíséretében mehet. A kapitány ma este érkezik, majd bemutatom önnek. Mindenben rendelkezésére fog állni. Ha be akar menni a közeli faluba, vagy kedve szottyan egy kis kirándulásra, esetleg horgászni akar, vele beszélje meg. Fizetését folyósítjuk. Ha kívánja, nyitunk bankszámlát a számára, a banktól havonta szabályosan megkapja az értesítést, a betét felett pedig tetszése szerint rendelkezik. Pihenje ki magát, s amikor úgy érzi, hogy szervezete, kedélyállapota megfelelően regenerálódott, munkához fog látni.

– Mit kell csinálnom? – kérdeztem kíváncsian.

– Azonnal rátérek. Nyugodtan, megfontoltan, alaposan gondoljon át mindent. Sietnie nem kell. A tennivalók nem szöknek el. Elsőnek azt kérjük, hogy részletesen írja le a Kopjás-mozgalom szervezetét. Nem ártana, ha a szervezeti felépítésről egy könnyen áttekinthető vázlatot készítene.

– Meglesz...

– Jó lenne, ha készítene egy működési térképet, és bejelölné, hogy hol, milyen helységekben vannak ügynökeik.

Bólintottam.

– Minden emberükről – folytatta – készítsen alapos jellemzést.

Ebben legyen benne minden, amit az illető személyről tud. Külön tanulmányban foglalkozhatna azzal, hogy tudomása szerint a Kopjásokon kívül milyen szervezetek működnek még Magyarországon.

– Értem...

– Ha mindezzel készen lesz, pihen egypár napot, és hozzákezd a következő munkához.

– Csak folytassa, figyelek!

– Összeállítja azoknak a személyeknek a névsorát, akik tudomása szerint aktív tagjai voltak valamelyik magyar titkosszolgálati szervnek, tehát a kémelhárító és hírszerző osztálynak, a csendőrnyomozó osztálynak, a politikai rendőrségnek vagy az olyan illegális szerveknek, mint mondjuk, az önök szervezete. A névsor összeállítása után minden egyes személyről részletes ismertetőt készít.

– Ezzel egy év alatt sem leszek készen – mosolyogtam.

– Akkor két évig dolgozik rajta, kedves ezredes – nevetett Pipe. – De ez még nem minden. Ugyanilyen listát és ismertetőt készít azokról a személyekről is, akik valamilyen kapcsolatban álltak az előbb említett szervekkel. S amikor ezt is elkészítette, sorra veszi azokat az ön által ismert politikusokat és katonatiszteket, akik elképzelése szerint hazafias munkára számításba jöhetnek. Ennél a kategóriánál nagyon fontos szempont a bizonyos értelemben vett kompromittálási lehetőség.

– Ezen mi értendő? – szóltam közbe.

Elmosolyodott.

– Például... – összeráncolta homlokát. – Ismerve a magyar tiszteket és politikusokat, elképzelhetőnek tartom, hogy egyesek felajánlják szolgálatukat a kommunistáknak. Ha egy ilyen ajánlkozó egyénről, teszem fel, konkrétan tudjuk, hogy sikkasztott, vagy van egyéb takarnivalója, tárgyalhatunk vele.

– Értem – mondtam nevetve –, azt hiszem, hogy ezen a téren sok meglepőt fogok produkálni.

– S végül – zárta be a beszélgetést Pipe – elkészíti számunkra az úgynevezett tippnévsort vagy tippjavaslatot. Ennek a dolgozatnak a célja, azt hiszem, világos. Számba veszi azokat a személyeket, akik véleménye szerint önként vállalkoznak a kommunisták elleni

harcra, vagy akiket kényszeríthetünk erre. Namármost, e tanulmányok, feljegyzések ismeretében javaslatot készít, hogyan képzeli el a megváltozott történelmi körülmények között a Magyarország ellen irányuló titkosszolgálati munkát. Milyen feltételek szükségesek az eredményes munkához, s e feltételek közül melyekkel rendelkezünk máris.

Gondolkodva ültem.

– Kedves ezredes úr! – szólaltam meg hosszú hallgatás után. – Mégis mennyi időt szándékoznak adni erre a munkára?

– Ne kössünk ki időpontot. Persze, számunkra minden egyes nap nyereség, amellyel lerövidíti a felkészülés idejét. Egy kérésünk van: a munka nagyon határozott és nagyon alapos legyen. Minél több kézzelfogható adatot sűrítsen össze. – Tűnődött egy percig, majd mosolyogva folytatta. – Tudomásom szerint, ön behatóan foglalkozott a marxizmus tanulmányozásával.

– Eléggé...

– Nos, a munkáját annak a szempontnak figyelembevételével készítse el, hogy hazájában valószínűleg hamarosan kommunista uralom lesz. Most pedig azt mondja meg, hogy papíron és írószerszámon kívül mire van szüksége? Ha kívánja, rendelkezésére bocsátok gép- és gyorsírónőt.

– Köszönöm, de esetleg zavarna a munkámban.

– Ahogy gondolja.

Másnap reggel Pipe elutazott, én pedig negyvenhét tavaszáig maradtam a kedves kis nyaraló vendége. Két hosszú esztendeig dolgoztam a munkán. Hatvanegy éves múltam, de nagyon jó erőben éreztem magam. Szellemileg is fogékony, friss voltam. De mégiscsak hatvanon felül voltam, és egyik napról a másikra tudomásul kellett vennem öregségemet. Rájöttem, hogy számomra a nők már csak esztétikai élményt jelentenek.

Munkámra nagyon büszke voltam. Időközben állandó tájékoztatást kaptam Magyarországról. Vigasztaló volt számomra, hogy szeretteimnek semmi bajuk sem történt. Titusz az egyik polgári párt vezetőségi tagjaként tevékenykedett, s mint a lapokból olvastam, igen ügyes politikai vonalat vitt. Mosolyogtam egy-egy beszéde olvasásakor, mert csak én tudtam, hogy barátom a „felszínen maradás" taktikáját játssza. Jó kapcsolatokat épített ki a bal-

oldali pártokkal, de a jobboldaliak is megbecsülték őt. Józan reálpolitikus volt, de én meg voltam győződve – s később ez be is igazolódott –, hogy a felszín alatt, mélyen az illegalitásban, hangyaszorgalommal építgeti a „második vonalat". Magda, Titusz jóvoltából és Zsolt „ellenállási" érdemeire való tekintettel, nyugdíjat élvezett, mert a hivatalos iratok szerint engem eltűntnek nyilvánítottak. Zsolt ügyesen kihasználta a kisgazdapárti honvédelmi miniszter jóindulatát, és mint antifasiszta 1947 tavaszáig az új honvédségben szolgált, amikor is hírt kaptam róla, hogy leszerelték.

És Veronika? Igen, csak emlék maradt számomra. Az iránta érzett szerelmet eloszlatta a múló idő. Már akkor sem éreztem fájdalmat, amikor megtudtam, hogy Sulyok Gábor felesége lett. A részleteket nem ismertem, de nagyon izgatott ennek a frigynek létrejötte, mert sejtettem, hogy a dolog mögött valami titok lappang. Sulyokról sokat írtak a kommunista lapok. Vezető ember lett, hős, akit ünnepeltek. Veronika is otthagyta a bankot, és a Magyar Nők Demokratikus Szövetségében dolgozott.

Ennyit tudtam róluk, amikor Pipe ezredesék végre elfogadták a javaslatomat, és visszaszállítottak a kontinensre. Berlin angol megszállási övezetében ütöttem fel a szállásomat, de angol tiszti igazolványommal szabadon utazhattam egész Európa területén. John Sleen ezredes névre volt kiállítva, és az emigráció történetében ezen a néven fognak írni rólam. Így is ismertek. Csak közvetlen munkatársaim tudták, hogy colonel Sleen azonos vitéz Rajnay Ákos ezredessel.

Az emigráció helyzete megdöbbentő és elkeserítő volt. A vezetők marakodtak egymással, százféle csoportot, pártot, tömörülést, szervezetet hoztak létre, rágalmakat terjesztettek egymásról, hazudtak, loptak, csaltak. Minden egyes vezetőt egyéni boldogulása, a meggazdagodás vágya vezetett. Rövid idő alatt tájékozódtam. Három nagy érdekközösség alakult ki, három nagy csoport. A francia, az amerikai és az angol. Az emigráns szervezetek valamelyik csoportba tartoztak, és az egyes csoportokat ennek megfelelően a franciák, az amerikaiak vagy az angolok irányították és pénzelték. Megdöbbentő volt az a könnyelműség és lelkiismeretlenség, ahogyan az egyes csoportok egymás ellen is harcoltak. És semmi sem volt drága. Olcsó sikerek érdekében feláldozták a leg-

jobb ügynökeinket, mert minden alaposabb kiképzés nélkül, tucatszámra dobták át őket a határon, felvették az érte járó pénzt, aztán már az sem érdekelte őket, hogy odaát mi lesz a sorsuk.

Ennek a felelőtlen munkának az eredménye volt a negyvenhatos jobboldali összeesküvés bukása. Pedig alapos és meggondolt munkával komoly eredményt érhettek volna el.

Már beszéltem neked Daróczyról, a csecsemőképű, volt tisztemről. Mondtam azt is, hogy a fiatalembernek nagy jövőt jósoltam, mert okos leleményes, ötletdús volt. Daróczy vitéz Mártonffy mellett ügyködött. Mártonffy az amerikaiakkal állt közvetlen kapcsolatban, Bakó vezérőrnagy pedig a franciák embere volt.

Daróczy nagyon megörült találkozásunknak. Talán órákig beszélgettünk emlékeinkről, felidéztük a régi napokat, aztán rátértünk az égető kérdések tárgyalására.

– Szeretném, ha részletesen tájékoztatnál az emigráció életéről – mondtam.

Furcsa módon megváltozott az arckifejezése. Mintha eltűnt volna a szeméből a jókedv, arcát a gond pókhálója vonta be.

– Nem tudok semmi biztatót mondani – felelte.

– Hát akkor mondj nem biztatót, de beszélj! Van ugyan már valami elképzelésem, de azt a külső tájékoztatások alapján alakítottam ki, most szeretném annak a bajtársamnak a véleményét megismerni, aki első kézből ismeri az eseményeket.

Rám nézett, elhúzta a száját, megvakarta a feje búbját.

– Nézd, ezredes úr, én nem szívesen beszélek ezekről a dolgokról, jobban szeretném, ha másoktól hallanád meg... Szóval, én nem beszélek, mert könnyen félreértik az embert, s még a látszatát is kerülni szeretném a dezavuálásnak. Márpedig itt az őszinteséget annak minősítik.

Idegesen doboltam az asztalon. – Ide figyelj, fiam. Nem ma ismertük meg egymást, igaz?

– Igen.

– Együtt voltunk jóban-rosszban. Kicsit mindig fiamnak tekintettelek, s ha most arra kérlek, hogy beszélj, ennek a hozzád való ragaszkodás az alapja. Attól pedig ne félj, hogy félreértelek. Vagy talán nem bízol bennem?

Szórakozottan morzsolta ujjait, látszott, hogy zavarban van.

– Nem erről van szó, Ákos bátyám – szabadkozott, de nem nézett rám –, nem erről. Nem bizalom kérdése ez. Nagyon megtisztelő számomra a barátságod, és hálára kötelez. – Felnézett, szemében düh, elkeseredés volt. – Te sok mindent nem értesz, én pedig nem tudok tisztességes hangon beszélni ezekről... ezekről... a... a – dühösen ökölbe szorította hatalmas kezét, és a térdére csapott.

– Fiam, én tisztán akarok látni...

– Csürhe! Disznó társaság! Ezek tisztek? Urak? Köpni szeretnék, ha rájuk gondolok! – Dühösen szikrázott a szeme. – Majd hamarosan megismered őket, Ákos bátyám, és ahogyan én megismertelek, tudom, hogy te is undorodni fogsz tőlük.

– De mégis, valami konkrét dolgot mondjál.

Hosszasan gondolkodott.

– Konkrét dolgot. Várjál... Nézd, Ákos bátyám. Ezekből az emberekből valahogyan kiveszett az úri morál. Kicsúszott lábuk alól a talaj. Lehet, hogy annak következményeként, hogy az emigrációban mindannyian egyenlően földönfutók lettünk. Odahaza a vagyon, a földbirtok, a részvény nagysága, a közéleti pozíció bizonyos előjogokat jelentett, a nagyobb vagyon tiszteletet parancsolt. Itt most mindez hiányzik, csak címek vannak.

Hagytam, hogy beszéljen, nem zavartam. Cigarettára gyújtottam, és figyelmesen hallgattam.

– Vitéz Mártonffy vezérőrnagy úrnak otthon tizenkétezer holdas birtoka volt, nekem csak háromszáz holdam. A tizenkétezer hold nemcsak meghatározott évi jövedelmet jelentett, hanem baráti kapcsolatot, előmenetelt, rendfokozatot is. Persze, mindenki feltételezte, hogy mindezek mögött a ranghoz méltó szellemi képesség is van. Most csak az üres vezérőrnagy rendfokozat maradt meg, de én hittem, hogy a vezérőrnagy úr valóban okos és értelmes ember, olyan katonai vezető, akit nekünk példaképül kell elfogadnunk, és tisztelnünk kell, mert gondolkodásában, morális tartásában a magyar katonatiszt típusának megtestesítője. És mi az igazság? Katonai tudása alacsonyabb egy átlagos törzstiszténél, magatartása pedig, enyhén szólva, nem követésre méltó. És ilyenek a többiek is. A tehetségesebbeket elgáncsolták, lehetetlenné tették. Itt mindenki vezér akar lenni, mindenki meg akar gazda-

godni. Még vissza sem foglaltuk az országot, de Mártonffy már katonai diktátorként arról tárgyal az amerikaiakkal, hogy az államvasutakat száz évre bérbe adja nekik. Elméletben már eladta a bauxit eddig feltárt és még fel sem tárt geológiai készletét, különböző koncepciós elképzeléseken töri a fejét, és szinte rögeszméjévé vált tizenkétezer holdas mintabirtokának megszervezése. Én már csak nevetni tudok. Nem tudom, Ákos bátyám, ismered-e Németh Bálintot?

– A hadi műszaki törzskarból?

– Igen!

– Ismerem.

– Ez a szerencsétlen ember egy év óta mást sem csinál, mint különböző tervrajzokat készít. A somorjai kastély átépítésének ha nem láttam legalább tíz változatát, akkor egyet sem. De ez lenne még a kisebbik baj. A nagyobbik baj ott van, hogy az amerikai tisztek többsége közönséges kalmár. Két-három évig szolgálnak Európában, és ez alatt a két-három év alatt akarnak meggazdagodni. Az amerikai tiszteknek ma Európa azt jelenti, amit a századforduló előtt Kalifornia és Alaszka jelentett az aranyásóknak és a kalandoroknak.

– Nem értem – szóltam közbe.

– Mindjárt megmagyarázom. Sok útja van az üzletnek, és ezekben Mártonffyék a megbízható partner szerepét játsszák. A CIC-nek az a feladata, hogy rendszeres kémtevékenységet folytasson Magyarországon. Ehhez nagy összegű dollár áll a rendelkezésükre. Mártonffy és én is a többiekkel együtt rendes havi fizetést kapunk a CIC alapjából. Szerényen megélünk. Feladatunk az, hogy segítsük a CIC-t, hogy odaát jól működő összeesküvő csoportokat és kémszervezeteket hozzon létre. Ez rendben is volna. Szívvel csinálom, mert én is ragaszkodom ősi jussomhoz, és nem akarok örökké emigráns lenni. Mártonffy a segítségünkkel több vonalat aktivizált. Magam is háromszor voltam odaát. Most figyelj, Ákos bátyám. A CIC kirendeltségei nyilvántartást vezetnek magyarországi ügynökeikről. A hálózat működtetéséhez pénzre van szükség. És itt az üzlet. Mártonffy, mondjuk, a „Kard és Kereszt" elnevezésű csoport nevében felvesz, teszem fel, tízezer dollárt. Erről szabályos nyugtát ad. De a nyugtával együtt ötezret azonnal visz-

szaad a CIC-tisztnek, aki kegyesen megengedi, hogy Mártonffy is keressen a megmaradó ötezerből legalább kettőt. A pénzt, tehát háromezret, már forintba átváltva átküldi a futárral, de ez nem annyiról ad ám elismervényt, hanem sokkal többről.

– Értem... – szóltam közbe.

– Csak az egyik részét – folytatta Daróczy. – A futár visszatér az összegyűjtött híranyaggal, azt regisztrálják, és elkészítik a jelentést. Ilyen és ilyen számú ügynök kémjelentése. Kapott érte x dollárt.

– És ha a futár nem hoz adatokat? – kérdeztem.

– Akkor is készítenek kémjelentést.

– Hogyan?

– Kihallgatják a disszidáltakat. A vallomásukból aztán kémjelentéseket készítenek, mintha a magyarországi ügynök küldte volna. Persze, ezzel szintén lehet még keresni.

Csodálkozva néztem rá.

– Ugyanezt a jelentést eladják a franciáknak, néha az angoloknak is.

– Őrület! – fakadtam ki. – Ez szabályszerű kalmárkodás! Mondd, fiam, te is így csinálod?

– Ma már igen. Így csinálják a többiek is. Én sem akarok rosszul járni.

Megdöbbentem.

– Mondd csak! – robbant ki belőlem a méltatlankodás. – Arra nem gondoltatok, hogy odaát hány és hány bajtársunk bízik bennünk? Hány és hány ember teszi naponta kockára az életét, mert elhiszik, hogy a jövőjük jó kezekben van? Ezek között sokan vannak, akik talán megtalálhatnák elképzelésüket a kommunista rendszerben, de nem vállalják, mert úgy tudják, hogy itt becsületesen harcolunk értük.

– Tudod, erre itt mi a válasz?

– Mondd!

– Élni kell! Aki pedig odaát nem akar kommunista rendszerben élni, az lázadjon fel, harcoljon! Még az a szerencse, hogy odaát vannak fantaszták! Ha nem lennének, nem lenne üzlet sem...

Nagyon elszomorítottak a hallottak. Ilyen morállal, ilyen hoz-

záállással – állapítottam meg – sohasem fogjuk tudni visszaállítani a régi Magyarországot.

Napokon keresztül lehangoltan jártam. Aztán őszintén feltártam mindent Pipe-nek. Türelmesen végighallgatott, de nem háborodott fel úgy, mint én. Nem mondtam újat neki.

– Kedves ezredesem – válaszolta erre –, az ilyenfajta tömegmunkára is szükség van. De remélem, nem hiszi, hogy csak Mártonffyék szervezete működik az országban. Szépen néznénk ki! Ez csak a felület, és ezt hagyni kell. Hagyni, hogy a mélyben mi nyugodtan dolgozhassunk. Aztán az ilyen tömegmunka arra is nagyon jó, hogy a kommunista elhárító szerveket lekösse. Ez pedig megéri, hogy Mártonffyék keressenek. Persze, néha ezen a vonalon is befutnak érdekes adatok.

– Tehát önök ezt ismerik?

– Ismerjük.

– Értem – dadogtam.

– Most majd a maga segítségével rátérünk a minőségi munkára.

Valóban, hamarosan munkához láttam. Az angolok segítségével sikerült az életben maradt Kopjás-vezetőket felderítenünk. Amikor a névsort átnéztem, szomorúan állapítottam meg, hogy számos vezető egyéniség elpusztult, többen szovjet hadifogságba estek. Helyükbe azonban újak léptek. Mártonffy és Bakó vezérőrnagy mellett még több magas rangú tábornok ügyködött, s mint később Bakótól megtudtam, ezek az idős katonák is tagjai voltak a Kopjások régi vezérkarának. Ezt csak azért említem, mert a szervezet vezérkarát Tituszék annak idején előttem is elkonspirálták. Hosszabb tárgyalások eredményeképpen olyan elképzelés született, hogy én vállaljam a vezető szerepet. Tetszett a gondolat, de az ajánlatot mégis el kellett hárítanom, mert Pipe-éknek az volt a véleményük, hogy maradjak továbbra is rejtve. Ugyanis a vezetőnek az emigráción belül bizonyos értelemben nyílt szerepet is kellett vállalnia. Ezt angol barátaim ellenezték. Így esett aztán a választás Bakó vezérőrnagyra, én pedig a tanácsadója lettem. Emlékszem az első megbeszélés ünnepélyes hangulatára. Egyperces néma felállással emlékeztünk meg az elpusztult és eltűnt Kopjás-vezetőkről, és megfogadtuk, hogy emléküket kegyelettel megőriz-

zük. Akkor még én is hittem ebben a fogadkozásban. Ma már?... Na mindegy, kár erről elmélkedni.

Szívós, kemény munkával megszerveztük az egyes osztályokat, és minden osztály élére egy-egy megbízható tisztet neveztünk ki. Javaslatainkat minden esetben megbeszéltük a szövetségesekkel. Lényegében a Kopjás-vezérkar nem volt más, mint egy ellenforradalmi honvédelmi minisztérium. Hónapokig tartó munkával, éjszakába nyúló tárgyalásokkal és vitákkal sikerült elérnünk, hogy a többi, már meglevő szervezet és emigrációs csoport elismerte maga felett állónak a Kopjás-vezérkart. És amikor a belső szervezési munkával készek lettünk, akkor kezdtük meg tervszerűen a komolyabb hazai szervezési munkát.

Kilencszáznegyvenhét őszén az emigráció vezetőit titkos megbeszélésre hívtuk össze Salzburgba. Ott ismertettem azt a javaslatot, amit az angolok elfogadtak. Megjelöltem a célt: meg kell dönteni Magyarországon a kommunisták uralmát. Ennek a célnak kell mindent alávetni, tehát félre kell tenni a személyi acsarkodást, az intrikálást, és össze kell fognunk. Közöltem a jelenlevőkkel, hogy a szövetségesek hajlandók nagy anyagi áldozatok árán hírszerző és diverzáns iskolákat felállítani. A mi feladatunk olyan megbízható személyek kiválasztása, akiket ezekre az iskolákra küldünk. Nagy lelkesedéssel fogadták ezt a bejelentést. Elsőrendű feladatunk, hogy a hazai illegális munkát is új alapokra fektessük. Olyan sejtszerűen szervezett csoportokat kell létrehoznunk, melyekkel adott esetben fegyveres felkelést robbanthatunk ki. Ezzel egy időben jól működő hírszerző hálózatot kell kiépíteni. Ezt is kétféleképpen kell csinálni. Meg kell szervezni a tömeghálózatot és a minőségi, egyedi beépülést. Részletesen ismertettem elképzelésemet, és hozzáláttunk a munkához.

Mindezeket csak azért írtam le ilyen távirati stílusban, hogy ízelítőt kapj a nehézségekről. Ezeket az embereket fel kellett rázni. Meg kellett velük értetni, hogy a kommunisták elleni harc nem öncél. A régi életforma, a hatalom nem fog az ölünkbe hullani. Ha nem akarnak elzülleni, ha továbbra is úri módon akarnak élni, akkor szívósan kell harcolni. Ezt talán Daróczy fogalmazta meg legjobban, amikor egy alkalommal kijelentette:

– Két út áll előttem – mondotta. – Vagy lesüllyedek proletársor-

ba, vagy úr maradok. De ha az előbbit választom, akkor hazamegyek, és Magyarországon leszek proletár. De mivel nem akarok az lenni, hát harcolok.

Könnyű akkor a harc, ha ellenségeink hibát hibára halmoznak. A hibákkal teremtik meg a zavartalan működésünkhöz szükséges talajt. A kommunisták pedig bőségesen hibáztak. Most már csak okos fej kellett, hogy a hibát mint elsőrendű szövetségest felhasználjuk.

Negyvenhét késő őszén Daróczyt illegálisan Budapestre küldtem. Egyetlen feladata volt, hogy Titusszal felvegye a kapcsolatot, és megbeszélje egy személyes találkozó lehetőségét. Ezzel egy időben Tituszon keresztül értesítse Zsoltot és Magdát is, hogy kezdjenek dolgozni.

Daróczy tíz nap alatt megjárta az utat. A hír, amit hozott, örvendetes volt. Titusz két hét múlva Bécsen keresztül Rómába utazik, hivatalos egyházi ügyben, ezt az alkalmat felhasználhatjuk a személyes találkozóra.

Két hét múlva találkoztunk. Nem tudom neked leírni, mit jelentett számomra a régi barát ölelése.

Szegény Titusz nagyon rossz állapotban volt. Teljesen megőszült, bőre megsárgult, majdnem olyan volt, mint az elefántcsont. Arcának két oldalán azonban még erősebben tüzelt a lázrózsa, szeme is lázban égett. Azelőtt sem volt kövér, de soványsága most megdöbbentett.

Részletesen elmondtam neki, hogy elválásunk óta mi történt velem, aztán őszintén beszámoltam az emigráció helyzetéről, a belső villongásokról, a nyugatiak között érezhető ellentétről. Köhécselve hallgatta, végül elmondtam neki a legutóbbi hónapok történetét is.

Aztán ő beszélt. Lassan, megfontoltan. Ismertette saját szerepét a hazai politikai életben, azokat a nehézségeket, amelyekkel különösen az első időben meg kellett birkóznia.

– Negyvenötig én a misézésen kívül sohasem szerepeltem nyilvánosság előtt – mesélte –, s nagyon nehezen szoktam meg, hogy egy országos demokrata párt elnökségi tagjaként szerepeljek, de más választás nem volt. Nyílt kiállásom jelentős tábort biztosított az ellenzéki pártnak, és a papság nagy részére is hatással volt. De

azt gondolom – folytatta elgondolkodva –, itt az ideje, hogy hátterbe vonuljak. A politikai vezetés nyár óta teljesen átcsúszott a kommunisták kezébe, ők a kezdeményezők, és az előállott új helyzet számunkra új taktikát jr elő. Nem tudom, mi lesz a Vatikán véleménye, de úgy gondolom, és ezt meg szeretném értetni velük, hogy az ellenzéknek az erők megmentése érdekében szervezetten illegalitásba kell vonulnia.

– A feleségem? – kérdeztem.

– Vele baj van...

Felkaptam a fejem, és ijedten néztem rá.

– No, nem olyan értelemben, csupán anyagi nehézségek álltak elő. Megvonták a nyugdíját.

Erről nem tudtam s felháborodva kérdeztem.

– De miért?

– Az elmúlt hónapban volt egy bírósági tárgyalás. Az illető tisztet nem ismerem, illetve most nem jut eszembe a neve, pedig emlékszem rá, kopjás volt. A nyár elején Bakóék valami feladattal bízták meg, és Nyugatról hazajött. Nagyon után dolgozhatott, mert két hónap múlva lebukott. Akkor derült ki, hogy körözik, neve szerepel a népellenes bűnösök listáján. A szerencsétlen teljesen elgyávult, és mindent elárult a nyomozás folyamán. A harmincas években ott dolgozott nálad a gyárban. Ügyét a népbíróság tárgyalta. Az egyik ülnök Sulyok Gáborné volt, az MNDSZ funkcionáriusa. Amikor a szerencsétlen arról beszélt, hogy a harmincas években a Textilműveknél dolgozott, ez a Sulyokné kérdezgetni kezdte.

– Honnan tudod te ezt ilyen pontosan? – kérdeztem.

– Mi adtunk a szerencsétlennek ügyvédet. Dr. Bregovics védte, ő szerzett nekem jegyet a tárgyalásra. Mondhatom, izgalmas volt, sohasem fogom elfelejteni.

Izgalom fogott el.

– Mondd tovább! Nagyon érdekes...

– Láttam, hogy az asszony sápadt, rendkívül ideges. Na, végre, eszembe jutott az illető neve, Porpáczy főhadnagy, talán emlékszel rá.

– Emlékszem – bólintottam. – Üzemi kalkulátor volt egy időben. Ti küldtétek hozzám a lanariai kiképzőtábor elvégzése után.

– Úgy van. Ő volt az, aki később az Ungvár környéki kopjásokat vezette. Persze hogy emlékszem.

– Mi volt a tárgyaláson, azt mondd!

– Várj, megpróbálom szó szerint idézni.

„Sulyokné: Porpáczy, maga azt vallotta, hogy 1928 óta tagja volt egy illegális fajvédő szervezetnek.

Porpáczy: Igen.

Sulyokné: Miben állott illegális tevékenysége?

Porpáczy: Elvégeztem egy tanfolyamot, amiről már vallomást tettem, utána a szervezet elhelyezett a Textilműveknél.

Sulyokné: Ott mi volt a feladata?

Porpáczy: Fel kellett derítenem, hogy kik a kommunisták, vagy kik állnak kapcsolatban velük.

Sulyokné: Az utasításokat kitől kapta?

Porpáczy: Vitéz Rajnay Ákos alezredestől.

Sulyokné: Kitől?

Porpáczy: Vitéz Rajnay Ákostól.

Sulyokné: Vitéz Rajnaynak mi köze volt a szervezethez?

Porpáczy: Tudomásom szerint egyik vezetője volt a szervezetnek. De a kémelhárító osztálynak is ő volt a megbízottja a gyárban.

Sulyokné: Nem téved?

Porpáczy: Kérem, nem tévedek, mert én minden héten rendszeresen találkoztam Rajnayval, akkor számoltam be tapasztalataimról, és vettem át az új utasításokat.

Sulyokné: Hol történtek a találkozók?

Porpáczy: Rajnaynak volt egy titkos találkahelye, egy villája Zuglóban."

– Itt meg kell jegyeznem – szakította félbe Titusz párbeszédes előadását –, Sulyokné már falfehér volt, onnan, a padsorokból is láttam, hogy remeg kezében a ceruza. A tanácselnök is észrevette, és közbeszólásával időt akart adni az asszonynak, hogy összeszedje magát. Megkérdezte Porpáczytól, hogy a nyomozás folyamán erről miért nem beszélt. A szerencsétlen azt felelte: mert nem kérdezték tőle. Közben Sulyokné ivott egy pohár vizet, és elszántan tovább vallatott.

„Sulyokné: Rajnaynak egyébként milyen kapcsolata volt a kémelhárító osztállyal?

Porpáczy: Legjobb tudomásom szerint a húszas évektől egészen az összeomlásig a kémelhárító és hírszerző osztály tisztje, később vezető beosztottja volt. De a szóban levő időben titkos állományban volt.

Sulyokné: Porpáczy, most azt sorolja fel, hogy személyekre vonatkozóan milyen utasításokat kapott.

Porpáczy: Kérem, gondolkodnom kell, mert nagyon régen volt.

Sulyokné: Gondolkodjon.

Porpáczy: Kommunistagyanús személyeket kellett figyelnem. Néha még munkaidő után is. De a nevekre nem emlékszem már.

Sulyokné: Majd én segítek. Emlékszik erre a névre: Kocsmáros?

Porpáczy: Kocsmáros... Kocsmáros... valami rémlik... Igen, megvan. Emlékszem. Kocsmárost letartóztatták, de hogy mi történt vele, nem tudom. Rajnay meg tudná mondani, mert ő bejárt a kihallgatásokra.

Sulyokné: Hát erre a névre emlékszik-e: Szász..."

– Most – szakította meg ismét Titusz az elbeszélést – Porpáczy arcából kifolyt a vér, és egész testében remegett. Mint később rekonstruáltuk az ügyvéddel, az a szerencsétlen bedőlt, és azt hitte, hogy a bíróság mindent tud. Megzavarták az ülnöknő szavai, s mint Bregovicsnak elmondta, különösen akkor zavarodott meg, amikor Sulyokné a neveket sorolta fel.

„Sulyokné: Beszéljen, Porpáczy.

Porpáczy: Kérem... Szász... Szász... meghalt.

Sulyokné: Meghalt?

Porpáczy: Igen... Illetve... nem halt meg, vagyis, nem bírta ki a vallatást, abba halt bele.

Sulyokné: Ki vallatta?

Porpáczy: Rajnay... és az ő parancsára kérem... én..."

Sulyokné ekkor elájult, a tárgyalást félbeszakították. Másnap tudtam meg Bregovicstól, hogy Szász Sulyokné testvérbátyja volt. Nos, ennek az ügynek kapcsán Magdát is kihallgatták, és utána megvonták a nyugdíját. Magda nagyon ügyesen viselkedett. Végig

kitartott amellett, hogy ő nem ismerte szolgálati beosztásodat, csak azt tudta, hogy vezérkari tiszt voltál. Döntően esett latba vallomásának az a része, amit Zsolt is alátámasztott, hogy ti harminc óta lényegében különváltan éltek, negyvennégy óta pedig semmit nem tud rólad.

– És mi lett Sulyoknéval? – kérdeztem.

Sulyoknét saját kérésére leváltották az ülnöki tisztségből. Állítólag idegösszeroppanással szanatóriumba került. De már jól van, mert megint dolgozik az MNDSZ-ben. Különben a jövő hét végén egy nemzetközi nőkonferenciára Stockholmba utazik. Éppen a tegnapi lapokban olvastam.

Titusz nem ismerte Veronikához fűződő kapcsolatomat, és így nem is sejtette, hogy milyen hatást váltott ki belőlem elbeszélése. Jó lett volna beszélni róla, mindent elmondani, de nem mertem. Ha eddig eltitkoltam előtte, maradjon csak továbbra is az én titkom. Megpróbáltam felidézni magamban Veronikát, a tárgyalást, megkíséreltem átélni érzéseit, de képtelen voltam. Magam is akkor döbbentem rá Veronika tragédiájára. Mit érezhetett, amikor megtudta, hogy bátyjának ő maga volt a gyilkosa? Azokban a percekben éreztem először életemben gyengeséget. És nyomban felvettem önmagam, érzéseim ellen a harcot. Nem lehetek gyenge, nem érzékenyülhetek el! Frontkatona vagyok, egy világméretekben folyó küzdelem első vonalbeli katonája. Mit számít az, hogy Veronika mit gondol rólam? Gyűlöl? Hát gyűlöljön! Én is gyűlölöm őket, mert földönfutóvá, koldussá lettem! Ők az okai, hogy nem élhetek rangomhoz, társadalmi helyzetemhez méltó életet. Ma már élvezhetném nyugdíjamat, talán tábornok lennék. Talán? Biztosan... egészen biztosan az lennék, és nem kellene mások pórázán járnom. Egyszerű ez, nagyon egyszerű. Vagy ők, vagy mi pusztulunk. És Veronika hozzájuk tartozik. Különben is, mi közöm már hozzá? Nem érzek iránta semmit. Emlék... Emlékből pedig csak az öreg anyókák élnek. Szásznak pusztulnia kellett. Így van ez jól. Egy kommunista miniszterrel kevesebb van, mert ha életben maradt volna, ma biztosan az lenne, hiszen sokkal értelmesebb volt társainál.

– Min töprengsz annyira, Ákos? – kérdezte Titusz.

– Azon gondolkodom – mondtam felrezzenve tűnődésemből –,

hogy milyen nehézségek állanak előttünk. Még csak azt szeretném kérdezni, mi lett Porpáczyval?

– Felakasztották.

Pár percig hallgattunk, mintha gyászolnánk a szerencsétlent. Bennem azonban nem volt semmiféle gyászhangulat. Porpáczy gyáván viselkedett, áruló módjára, megérdemelte sorsát. Amellett hazudott is, csak bután, értelmetlenül. Hiszen nem volt igaz, hogy kihallgatás közben pusztult el Szász. Porpáczy és még egy társa – nevére már nem emlékszem – intézték el az én utasításomra. Zavarában nyilván azt hitte, hogy így mentheti bőrét, ilyen vallomással enyhébb elbírálást nyerhet.

– Van valami elképzelésed a továbbiakról? – kérdezte Titusz.

– Sok feladat van. Csak nem olyan egyszerű hozzákezdeni. Magánvéleményem persze az, hogy az országot csak saját erőnkből felszabadítani nem tudjuk. Ahhoz, hogy a kommunista rendszer megszűnjön, háborúra volna szükség. Ezért nem értek egyet azokkal az elképzelésekkel, hogy minél több helyi jellegű összeesküvő csoportot hozzunk létre, és utasítsuk őket a felkelésre.

– Ez valóban öngyilkosság. Kinek vannak ilyen dőre elképzelései?

– Egyes amerikai tiszteknek.

– Így csak megbízható embereinket kergetjük felelőtlenül a pusztulásba.

– Nekem, kedves Tituszom, az az elképzelésem – mondtam –, hogy építsünk ki egy minőségi szervezetet. Át kell állanunk a minőségi munkára. És ez nem lesz olyan nehéz. Én eddig nagyon sok kártyát nem játszottam ki.

– Mire gondolsz?

– Arra, hogy minden területen legyen egy-két jól működő emberünk, lehetőleg komoly beosztásban. Ennek a minőségi munkának megvan az alapja. Mindjárt bebizonyítom. Meg tudnád például mondani, hogy mit csinál jelenleg Hochmann-Horvai, a volt textilgyáros?

– Nagy ember lett – közölte Titusz. – Valamelyik minisztérium szaktanácsadója.

– Értem. És mondd csak, mi lenne, ha Hochmann mesterrel valaki beszélne, és megkérdezné tőle, hogy milyen kapcsolata volt

annak idején Hastings angol kapitánnyal? Milyen titkos megállapodás jött létre közte és a vezérkar között? Milyen viszonyban állt Rajnay Ákos alezredessel? Egyszóval, sok kellemetlen kérdést lehetne feltenni neki.

Titusz mélyen gondolkodott.

– Aztán ott van Gyarmathy – folytattam –, emlékszel még rá?

– Emlékszem.

– Barátunk nagy szerepet játszik most az újságírásban. Ünnepelteti magát mint tizenkilences forradalmárt, csak arról feledkezik el, hogy a mi ügynökünk volt.

– Világos, Ákosom – mondta Titusz.

– Látod, itt van a mi aranytartalékunk.

– De ehhez nagyon alapos adatgyűjtést kell végezni.

– Én már megcsináltam. Elutazásod előtt adok egy névsort. Fel vannak rajta tüntetve azok a személyek, akik a VKF 2. osztály ügynökei voltak. Vidd magaddal, és tanulmányozd. Aztán Zsolttal és Magdával megállapítjátok, hogy jelenleg mit csinálnak barátaink, és lényegében nem kell mást tennetek, csak a kapcsolatokat kell felújítani. Ha pedig ellenkeznek, félre kell őket állítani.

Titusz mosolygott.

– Miért mosolyogsz? – kérdeztem.

– Azon, hogy milyen kedvesen oktatsz. Ákos, Ákos, te azt gondoltad rólam, hogy én ez alatt a két év alatt aludtam? Vagy talán ezek a gondolatok nekem nem jutottak eszembe?

– Remélem, nem bántottalak meg.

– Ugyan. Csak megnyugtatásképpen közlöm veled, hogy én nem hanyagoltam el régi barátaimat. Többek között Hochmann-Horvai elvtársat sem...

– Akkor miért hagytál beszélni?

– Olyan lelkesen fedezted fel itt Amerikát, hogy élveztem. – Vállamra csapott. – No, rendben van. Nem történt semmi. Örülök, hogy élsz, és hogy együtt fogunk dolgozni. Most már azt is megmondhatom, hogy eddig ezért nem vettem fel Mártonffyékkal a kapcsolatot, mert láttam a könnyelműségüket. Én pedig nem vagyok hajlandó felelőtlenül kockáztatni sem a magam, sem a mások életét. Szóval, van egy működésre váró szervezet, most csak azt mondd meg, mire van szükségtek. A névsort azért betanulom.

Bosszankodtam, hogy megint alul maradtam Titusszal szemben, és főleg az mérgesített, hogy gúnyt űzött belőlem.

– Nagyon fontos lenne az orosz határon „kapukat" létesíteni. Ez igazán szép feladat lenne számodra. Az angolok, de az amerikaiak is nagyon fontosnak tartják. Törökország felől nagyon veszélyes a behatolás a Szovjetunióba.

– Értem. Magyarország felől akarják ügynökeiket a Szovjetunió területére juttatni.

– Onnan is. Az átdobás még megy. A visszatéréssel van baj. Az ügynök megoldotta feladatát, ott reked. Csak nagyon nagy kockázattal tud visszafelé átvergődni a határon. De ha Kárpátalja felől kaput nyitunk, könnyebben megy.

– Értem. Majd gondolkodom. Nem olyan könnyű.

– De nem is olyan nehéz. Két baráti ország közös határát csak nem őrzik olyan szigorúan, mint mondjuk az orosz–iráni határt?

– Aztán?

– Aztán meg kell kezdeni a Magyarországon állomásozó szovjet katonai alakulatok felderítését és állandó szemmel tartását.

– Ez már sokkal egyszerűbb.

– Van még egy fontos dolog.

– Éspedig?

– Be kell épülni a fegyveres testületekbe. Ott nemcsak felderítést kell végezni, hanem nagyon finom romboló munkát is. Persze az sem ártana, ha sikerülne az elhárító szervekhez is beépülni. Nézd, Titusz, kedves, sokat nem magyarázok, hiszen te jobban tudod nálam. Ezeket azért mondtam el, mert ezt a szövetségeseink kérik. Nekik ez nagyon fontos.

Megállapodtunk a részletekben és a különböző konspirációs intézkedésekben. Havonta egy alkalommal küldök futárt egy később megállapítandó személyhez. Titusznak az volt a kikötése, hogy a futárnak a szervezet egyetlen tagját sem szabad ismernie. Továbbá egy olyan központi „postaládát" kell kiválasztanunk, aki minden szempontból gyanú felett áll. Ennél kell gyűjteni az anyagot, a futár tőle vegye át. Utasítást egyelőre nem kell küldenie, mert a feladat hosszú időre érvényes. Így a „postaláda" sem ismerheti a szervezet tagjait, mert a jelentések elküldését nem fontos személyesen eszközölnie.

Megállapodtunk abban, hogy a „postaláda" személye felett még gondolkodni fogunk, s ha Titusz három hét múlva Rómából visszatér, megállapodunk.

Titusz továbbutazott, én pedig hozzákezdtem a további vonalak kiépítéséhez. Mert a Titusz-féle hálózat csak egy volt a sok közül. A többi hálózat és szervezet működését a Zsoltnál maradt emlékiratban részletesen leírtam.

Napokig tűnődtem a „postaláda" személye felett.

Elővettem a névsorokat, hosszasan böngésztem, de nem találtam alkalmas személyt. Csak olyan egyén jöhet számításba, aki gyanú felett áll. Tehát nem lehet volt katonatiszt, csendőr, földbirtokos, régi állami tisztviselő, mert azok bármikor gyanúba kerülhetnek múltjuk miatt. És mi lenne, ha Veronikát szervezném be? Ő aztán valóban gyanú felett áll! Férje megbecsült pártfunkcionárius, ellenállási hős, és valószínű, hogy Veronika sok mindent, legalábbis a lényeges dolgokat elhallgatta előtte. Ekkor jutott eszembe az írás, amit negyvennégyben adott. Izgalom fogott el. Atyaisten, hiszen Veronika saját férjét jelentette fel! De hol van az írás! Összevissza kutattam mindent, végül megtaláltam irataim között. A papír megsárgult, de Veronika jellegzetes gyöngybetűi tisztán olvashatóak voltak.

Az írásról fotokópiát készítettem, az eredetit pedig elzártam íróasztalom páncélozott fiókjába.

Egy hét múlva már Stockholmban voltam mint az egyik angol lap sajtótudósítója. Útlevelem, melyet Pipe ezredestől kaptam, James Cook névre volt kiállítva. Névjegyet is nyomattam, és minden szükséges dologgal alaposan felszereltem magam.

A kongresszus már javában folyt. Veronika és még egy Horváthné nevű asszony volt a magyar küldött. A kongresszus titkárságán percek alatt megtudtam, hogy a magyar delegációt hol szállásolták el. Bosszúsan állapítottam meg, hogy a két nő egy szobában alszik. Valószínűleg együtt is étkeznek. Hogy a csudába tudnék Veronikával négyszemközt beszélni? A küldöttség vezetője Horváthné volt. Előtte nem beszélhetek, mert Veronika felismer, meglepődik, és elárulja magát. Hosszú töprengés után egy elég gyenge, de kivihető terv jutott eszembe. Felmentem az angol követségre, és beszéltem a katonai attaséval. Felfedtem kilétemet, és

közöltem vele, hogy fontos megbízatásom van, de a segítségére lenne szükségem. Tervem szerint az angol követ beszéljen dán vagy norvég kollégájával, és bírja rá valamelyiket, hogy a népi demokratikus országok delegációinak vezetői részére adjon egy fogadást valamilyen címen.

– Ez nem lesz jó – csóválta a fejét –, milyen címen hívnák meg csak a keleti államok küldötteit?

– Akkor hívják meg a többieket is.

– Ne tréfáljon, ez nem olyan egyszerű dolog.

Elcsüggedtem és bosszankodtam. Öreg vagyok – gondoltam –, már nem tudok kombinálni, és lejáratom a tekintélyemet.

– Ellenben mondok valamit – szólalt meg az attasé. – Éppen itt szerepel Stockholmban az egyik londoni színház együttese. Meghívjuk a vezetőket a holnapi díszelőadásra és a bankettre.

Izgatottan vártam a másnap estét. Már délután beültem a szálló halljába, és vártam Veronikáék hazatérését. Hat óra felé érkeztek meg, azonnal szobájukba mentek. Egy óra múlva megjelentek az étteremben. Veronika nagyon szép asszony lett. Negyven körül járhatott, valamivel talán több volt, de nem látszott többnek harmincötnél. Arcán egyetlen ránc sem látszott, dús, szőke haját kontyba kötve hordta. Sötétkék kosztüm, fehér ingblúz volt rajta, ugyanilyen Horváthnén is. Nem vettek észre. Élénken beszélgettek, de én távol ültem tőlük, s így nem hallottam, miről társalognak. Az étteremben kevesen voltak. Hét óra előtt Horváthné elbúcsúzott, és elment. Veronika még egypár percig maradt, majd aláírta a számlát, és a szobájába ment.

Pár percig vártam, azután utánasiettem. Izgatott voltam. Az ajtó előtt megálltam, kiszuszogtam magamat, mély lélegzetet vettem, aztán kopogtam.

Rövid várakozás után hallottam a hangját.

– Herein!

Beléptem, becsuktam az ajtót, és megálltam az erős villanyfényben. Veronika az ablaknál ült, és mintha megkövült volna, úgy bámult rám. Mintha nem is élne, hanem csak ülő gipszmása lenne ott az ablak mellett.

Előreléptem. Csak nézett rám mozdulatlanul, mintha szellemet látna, óriásira tágult szemmel, de hang nem jött ki a torkán. Én is

izgatott voltam, és izgalmamat azzal akartam legyűrni, hogy mosolyt erőltettem az arcomra. Mintha csak tegnap váltunk volna el, igyekeztem természetes lenni, közvetlen.

– Nem zavarlak?

Nem felelt, csak bámult.

– Megengeded, hogy leüljek? – és beleegyezését meg sem várva, leültem. – Régen láttalak, Veronikám, kedves...

Éledni kezdett az arca. Először a szeme merevsége engedett, a csodálkozó, megrémült tekintetet az ébredező undor, a gyűlölet váltotta fel. Szeme között is megmozdult a bőr, és lassan húzódott össze, végül életre kelt szép vonalú szája is, feloldódott a görcsös konokság, az ajkak alig észrevehetően remegni kezdtek, aztán lassan szétnyíltak, és elővillantak a fehér, hibátlan gyöngyfogak.

– Azonnal menjen ki!

– Ugyan, Veronikám, még nem is üdvözöltük egymást.

– Menjen ki, mert csengetek!

– Abból valóban óriási botrány lenne. Hogyan magyaráznád meg ennek a demokratikus nőligának, vagy hogy a csudába hívják ezt az egyesületet... Nem kell csengetned, kedvesem, ha nem akarsz velem beszélni, elmegyek magamtól, de úgy vélem, ez számodra végzetes lenne. – Hangot változtattam, a mosoly eltűnt arcomról. – Ide figyelj, más előtt játszhatsz, előttem nem. Azt teszed, amit én akarok. Most az egyszer nem lehet önálló akaratod.

– Gyűlöllek! – suttogta eltorzult arccal.

– Jogodban áll, de ez semmit sem változtat a tényeken. És ne felejtsd el, nem vagy otthon. Itt nincs kommunista rendőrség...

Az elkeseredés már-már sírásban tört ki belőle, de sikerült erőt vennie magán. Az órámra néztem.

– Nincs sok időm, tehát gyorsan elmondom, mit akarok, és máris megyek. Hallgass rám. Nincs értelme, hogy alakoskodjunk.

– Én sohasem alakoskodtam...

– Mindegy, én alakoskodtam, de azzal együtt valóban szerettelek. Elmúlt. Megöregedtem, ha akarnék, se tudnék mit kezdeni veled.

– Undorító vagy...

– Lehet, de semmivel sem vagyok undorítóbb nálad. Én bele merek tekinteni a tükörbe, és szembe merek nézni önmagammal,

mindazzal, ami vagyok, hibáimmal, bűneimmel, erényeimmel is. Azt mondod, undorító vagyok, de vajon mit mondanál önmagadról, ha kiléphetnél testedből, és kívülről vennéd szemügyre cselekedeteidet? Ha valaki eléd tartaná a varázstükröt, melyben viszontláthatnád önmagadat, múltadat? Nos, én eléd tartom ezt a tükröt, nézz bele...

Arcát kezébe temette, gyötrődött.

– Nézz rám! Ugye, nincs bátorságod szembenézni a tényekkel? Ugye, félsz? Rettegsz?

Lassan felemelte fejét. Kimondhatatlan szenvedés sugárzott szeméből.

– Tudom vagy sejtem, mi játszódik le a szívedben. De lásd, én meg akarom nyugtatni háborgó lelked. Bátyád haláláért önmagad okolod. Nem tehetsz róla. Te jót akartál. Amit tettél, szeretetből, aggódásból tetted. Nem sejthetted, hogy ki vagyok. Én pedig nem mondhattam el. Amit most mondok, lehet, hogy nem fontos számodra, de számomra igen. Abban az időben valóban szerettelek. Annyira, hogy a házasság gondolatával is foglalkoztam. S ha te a mi körünkből származtál volna, valószínű, hogy feleségül is veszlek. De a bátyádat gyűlöltem. Ez mond ellent érzelmeimnek. Az ő sorsának így kellett alakulnia. Nem vethetsz szememre semmit, isten a tanúm, boldog voltam veled... Ne sírj – szóltam rá, amikor láttam, hogy szeméből peregnek a könnyek –, ne sírj, a sírás most nem segít. Később te voltál az, aki a fájdalmakat okoztad. Beleszerettél Sulyokba és hazudtál. Az nem volt undorító, hogy akkor is nekem adtad a tested, amikor már őt szeretted? Előttem titkoltad szerelmedet, Sulyok előtt pedig az én öleléseimet.

– Féltem tőled...

– És Sulyoktól?

– Őt szerettem, és nem akartam elveszíteni – rebegte könnyek között. – Számomra ő volt a kiút addigi életemből.

– Te nem tudod, fogalmad sincs, hogy milyen kínokat szenvedtem el, amikor megtudtam, hogy az övé lettél. Azt hiszem, akkor gyűlöltelek meg mindkettőtöket. Sokáig azt hittem, hogy szeretlek, hogy téged nem gyűlöllek. Azt hiszem, most látom tisztán, nem szeretet volt az, amit akkor irántad éreztem, hanem valami más. Persze, utólag nem érdekes az érzelmeket analizálni. Úgy

éreztem, szeretlek, azért is mentettelek meg. Mert bárhogyan nézed is, megmentettelek. Nemcsak téged, hanem azokat is, akikkel te Sulyokon és Kovács Etelkán kívül kapcsolatban álltál. Le kellett volna, hogy tartóztassalak, nem tettem. Futni hagytalak, és veled együtt futott el két-három olyan kommunista, akinek a kilétét te is ismerted, nemcsak Sulyok. S az ő elfogásuk fontosabb lett volna, mint a többieké, mert rangosabb emberek voltak Sulyoknál is. Megmenekülésüket nekem, végső soron neked köszönhetik. Ezt azért fogalmaztam így, hogy megvigasztaljalak. Hol követted el a hibát?

– Ott – zokogta –, hogy tovább éltem! Meg kellett volna ölni magam.

– Igen, de az emberek szeretnek élni, kedvesem, és te sem vagy kivétel. Ráadásul még szerelmes is voltál. Sulyok túlélte, és te, előttem még ma is érthetetlen módon, a felesége lettél. Valószínűnek tartom, hogy mindent eltitkoltál előtte, mert ha elmondtad volna, hogy veled mi történt 1944. december 8-án a villában, ha úgy mondtad volna el, ahogyan történt, nem vett volna feleségül. Nem tudom, hogy azt a telefonbeszélgetést hogyan magyaráztad meg. De ez már a kettőtök dolga. Engem a lényeg érdekel. – Elővettem tárcámból a fotokópiát a levélről, feléje nyújtottam. – Olvasd el. Nem tudom, emlékszel-e még rá?

Remegő kézzel vette át az írást. Olvasta.

– Istenem!... Mit akarsz?... Mit akarsz ezzel az írással?

– Mi lenne, ha ennek egy példányát elküldeném a férjednek vagy a kommunista pártnak?

– Ne! Ezt nem teheted!... – törtek ki belőle a kétségbeesett szavak. – Ennyire nem lehetsz gonosz!...

– Miért ne tehetném?

Térdre hullott előttem, kezét összekulcsolva könyörgött...

– Csak ezt ne!... Az istenért! Könyörgök! Ha valaha... ha valaha szerettél...

– Mondd csak, te is tagja vagy a kommunista pártnak?

– Ugye, nem küldöd el?... Nem magamért kérem, hidd el...

– Hát kiért...

– Gábor... Gábornak nem szabad... tudnia erről... Inkább

lőj agyon! Vagy csinálj bármit, csak ezt ne! Istenem!... – zokogott, rázta a kétségbeesett sírás.

– Mit ér neked ez az írás?

– Mindent... – nyögte. – Mindent, csak ne küldd el! – Megfogta kezemet, belekapaszkodott. – Ugye, nem teszed? Ugye, nem?! – Forró könnyei a kezemre hulltak.

Hidd el, fiam, azokban a percekben valóban undorodtam magamtól, az élettől, mindentől. Megsajnáltam azt a szerencsétlen asszonyt. A gúny, az irónia, a cinizmus leolvadt rólam, s bizonytalanná váltam.

– Kelj fel! – mondtam csendesen, és magam is meglepődtem, hogy hangom mennyire megváltozott. Reménykedve nézett rám.

Sokáig nem szóltam, gondolatokba mélyedve néztem őt.

– Rendben van, Veronika – mondtam halkan. – Nem küldöm el az írást. Nem küldöm el, de annak ára van. Nem nagy dolog. Nem kell túl sokat tenned, és a boldogságodért ez nem nagy ár. Te jól tudod, hogy férjed ellen is felhasználhatnám ezt az írást, tönkretehetném őt, de nem teszem.

– Mit kell adnom érte? – kérdezte aggódva.

Elmondtam, mi lenne a feladata. Időnként különböző leveleket fog kapni. Sohasem postán. Valaki vagy valakik fogják kézbesíteni. A leveleket összegyűjti, és ha Ákos Zsolt néven jelentkezik nála valaki, átadja azokat.

– Nem kell tehát semmiféle katonai titkot megszerezned, nem kell ellopnod bizalmas pártiratokat a férjedtől, nem kell kémkedned, nem kell senkit beszervezned, pedig ezt is kérhetném. Más az én helyemben, ilyen előzmények után, ezt kérné.

Nem volt választása, el kellett fogadnia ajánlatomat. Azt tehette volna, hogy leugrik az emeletről, vagy főbe lövi magát, vagy mindent elmond a férjének. Ismertem őt, tudtam, hogy mindezt nem fogja megtenni. Ha évekig titkolta múltját, titkolni fogja ezután is.

Rosszul ismertem. Sajnos, két év múlva megtudtam, hogy a férjének nem, de másvalakinek mindent őszintén elmondott. Mert félelménél akkor már erősebb volt a gyűlölete, és vissza akart fizetni. De erről majd később írok.

*

Másvalakinek valóban mindent elmondott – szólalt meg Korondi. Eltolta maga elől a papírokat. – Én voltam az a „valaki". Mikor hazajött Stockholmból, azonnal jelentkezett a rendőrségen, hozzám utasították, és őszintén feltárta a helyzetet.

– Tehát ezért ismeri olyan tüzetesen ezt az ügyet, alezredes elvtárs?

– Igen. Ettől kezdve rendszeres kapcsolatban álltam Veronikával. Lassan, folyamatosan a legapróbb részleteket is feltárta előttem, csak attól remegett, hogy férje is megtud valamit az előzményekről. Igyekeztem megnyugtatni. Ettől kezdve a mi utasításainkat hajtotta végre, felderítettük a hálózatot, amelynek ő volt a „postaládája". Láttunk minden anyagot, amit leadtak hozzá, az ártalmatlant tovább engedtük, a veszélyest kicseréltük, és helyette dezinformációt, félrevezető adatokat küldtünk. Folytattuk a játékot, mert tudtuk, hogy a Kopjásoknak egyik vonalát tartjuk csak ellenőrzés alatt, és további szálak után kutattunk.

– És mi történt azután?

– Olvassuk csak.

*

Kedves fiam, most, hogy írom ezeket a sorokat, egyre gyakrabban felötlik bennem a kínzó kérdés, vajon hazamehetek-e egyszer én? De mindjárt ott a másik kérdés: hol van az én hazám? A Duna meg a Tisza mellett magyarul beszélő emberek vannak, de hiába beszélem a nyelvüket, nem értjük meg egymást. Mások a fogalmaik, és ők vannak többségben, mi kiszorultunk, ma már övék az a föld. Furcsákat írok, de ma még csak neked merem ezeket a gondolatokat leírni, mert nem kell attól tartanom, hogy a társaim is olvashatják, s rám sütik az árulás bélyegét.

Beteg vagyok, csak órákat dolgozhatom, de agyam őröl, a gondolatok nem hagynak nyugton. Valami nagy-nagy kiábrándultság lappang bennem, és érzem, hogy hiába már minden, nincs erőm, hogy mindent másként folytassak.

Sokáig azt hittem, hogy nekem van igazam és azoknak, akikkel egy táborban harcolok. Nem nagy dolgok győztek meg harcunk hiábavalóságáról. Apró kis semmiségek, melyeknek látszólag sem-

mi jelentőségük nincs. Én mégis óriási összefüggésekre leltem bennük, s számomra megcáfolhatatlan bizonyítékul szolgáltak. Nem nagy dolgok. Apró kis emberi történetek. Más talán észre sem vette volna azokat, de az én figyelmemet nem kerülték el.

A felkelés után hónapokig özönlöttek a menekültek. Ilyen méretű népvándorlást a háború óta nem látott Európa. Az első napokban én is lelkesedtem, nagy hazafias felbuzdulásomban még az osztrák–magyar határra is leutaztam. Nem hivatalos küldöttként, hanem magánemberként, hogy az elsők között öleljem meg azokat a hős szabadságharcosokat, akik azokban a napokban a mi jóvoltunkból, ha rövid időre is, de „világpolitikát" csináltak. Ott álltam a csillogó betonúton, nekidőltem felindultságomban egy görcsös fatörzsnek, és feltörő könnyeimet sem titkolva, bámultam a hömpölygő áradatot. Nem szólítottam meg senkit, csak szomjas lélekkel szívtam magamba a magyar szót. Így ment ez két-három napon keresztül. Csak bámultam, bámultam...

Úgy a harmadik napon, ahogy ott állok megszokott helyemen – gépkocsim pár méterrel hátrább vesztegelt –, egy vidám, fiatalokból álló társaság ment el előttem. Fiúk és lányok voltak, vegyesen. Hangosak voltak, mint a fiatalok, és szertelenek, mint a világ meghódításáról álmodozó, ifjú titánok. Arcomra kiülhetett az elérzékenyülés, talán a könnyem is kicsordult. Az egyik fiatal észrevett, intett társainak, és pillanatok alatt körülvettek. Nem tudták, ki vagyok, azt sem sejtették, hogy értek magyarul, beszédjükből azt vettem ki, hogy öltözékem után öreg tirolinak néznek. Röpködtek felém a különböző megszólítások, megjegyzések, és ezek között a legenyhébbek voltak: „apafej", „öreg szivar". Egyikük, egy tizenhét év körüli kislány odaszólt a többieknek: „Hagyjátok a francba a vén totyakost, nem érti a hadovátokat."

Ahogy múltak a napok, úgy olvadt le arcomról a lelkesedés és az elérzékenyülés. Kétségbeesetten tettem fel magamnak a kérdést: hát kik szabadultak itt ránk? Bűnözők, karrieristák, munkakerülők, a pesti alvilág söpredéke, kalandvágyó fiatalok serege, sértett, megbántott emberek... és ezren és ezren olyanok, akik maguk sem tudták, miért is jöttek. A legszomorúbb tapasztalatot ötvenhat karácsony estéjén szereztem, amikor az egyik lágerben műsoros ünnepet tartottak a menekültek.

Egy diáklány is szavalt. Tudod, mit? Ady Endre egyik karácsonyi versét. Arról szól, hogy a pap prédikál a templomban az Úr Jézus születéséről, és ezalatt a cselédlány, akit a pap megejtett, újszülött gyermekét kiteszi a hóra.

Amikor felelősségre vonták, hogy miért Adyt, és ha már Adyt, miért éppen ezt a versét adta elő, csodálkozva nézett, és nem értette a felháborodás okát.

– De értsék meg, ezt Ady írta, a forradalmár Ady, és mi forradalmárok vagyunk.

– De nem olyan forradalmárok, mint az a vérbajos hülye! – szólt közbe magából kikelve egy apáca külsejű vénkisasszony.

– Hanem milyen forradalmárok? – kíváncsiskodott a kislány.

Mély csönd volt a válasz.

Miért mondom el mindezt?

Mert félek, hogy megint készül valami. Megint mozgásba jött az apparátus, és egyesek nem akarják elhinni, hogy ennek ma már nincsen értelme.

Nincsen értelme, hogy újabb ezrek és ezrek jöjjenek ide, és cél nélkül hányódjanak mindaddig, amíg a mocsárba nem süllyednek.

Tegnap ismét meglátogatott Daróczy ezredes. Gondolom, beszélhetett orvosommal, mert úgy nézett rám, mintha óráim meg lennének számlálva, és úgy is beszélt velem.

Beszélgetésünk folyamán egyszer csak azt mondta:

– Ugye, Ákos bátyám, tudod, hogy mindig becsültelek?

– Miért mondod múlt időben? Már nem becsülsz?

Zavarba jött, de azért megfelelt.

– Miért? Persze, neked nem mondtam. Hamarosan átmegyek...

– Hová?

– Magyarországra...

– Magyarországra?

– Igen... talán már holnap indulok...

Hallgattam, hosszan, kitartóan. Igen – gondoltam –, Rajnay véleményére már nem kíváncsiak.

– Sok értelmét nem látom – mondtam Daróczynak.

– Én sem, de menni kell.

– Ki küld?

– Thompson...

– Barom! – fakadtam ki. – Barom! Már megint eredményt akar kierőszakolni.

– Fél év múlva visszatér az Államokba – jegyezte meg gúnyosan Daróczy –, és addig még produkálni kell.

– Ezért tedd kockára az életedet?

– Mit csináljak? Akié a hatalom, azé a parancsolás joga.

– Állatok! – mormoltam inkább magamnak, mint Daróczynak. – Ők legalább úgy látják, mint mi, hogy belső erővel sohasem lehet megdönteni a rendszert. Különben is, semmiféle felkelésnek nincs meg odaát a hangulati alapja.

– Ezt én is megmagyaráztam – jegyezte meg Daróczy – és ők is tudják, de Thompson kifejtette előttem, hogy minden megmozdulás megfizethetetlen politikai eredmény a számukra, mert hivatkozási alapot ad.

– Neki pedig pénzt jelent...

– Sajnos, Ákos bátyám, mennem kell. Bakó, Mártonffy melegen támogatták Thompson elképzelését, és máris riasztottak két vonalat...

– Csináljatok, amit akartok – mondtam lehangoltan, és nem is figyeltem Daróczyra. Thompson rókaarca jelent meg előttem. Amikor a disszidálási láz folyt, soha olyan boldognak nem láttam, mint azokban a hónapokban. Megkérdeztem tőle, minek örvend olyan nagyon (én már akkor túl voltam a lelkesedésen). Rám nézett, rókamosolyra húzódó képpel válaszolt: „Tudja, ezredes úr, most ingyen kaptunk több mint százezer ügynököt." Csak akkor értettem meg a szavait, amikor megmagyarázta. „Ezek az emberek a legaprólékosabban beszámolnak mindenről. Érti, ezredes? A katonák el fogják mondani mindazt, amit tudnak, és a többiek is. Olyan adatok kerülnek birtokunkba, melyeket évek óta próbáltunk megszerezni. Hát nem érti?"

Dehogynem értettem. Nem menekültek, hanem egy elbukott ellenforradalom (én már csak így nevezem) szenvedő hősei. Nem a negyvennyolcas hősök utódjai, csak ügynökök. Ügynökök, kiszolgáltatott ügynökök, akikkel Thompsonék azt tesznek, amit akarnak. Mert mit tehetett az a tiszt, aki három évig tanult, aztán fontos beosztást kapott, amikor Thompson azt kérte tőle, hogy pon-

tosan írja és rajzolja le a hadsereg szervezeti felépítését? Talán eszébe jutott az esküje, hiszen a legfontosabb katonai titkokat kellett elmondania, olyan titkokat, melyek megszerzéséért mi évek óta gyilkos küzdelmet folytattunk. Hülyén bámult, erre a kérésre nem számított, de ezt a „parancsot" mégsem tagadhatta meg. „Én nem vagyok kém" – dadogta, aztán pár hét múlva rájött, hogy más választása nincs. Ha becsületes ember volt, főbe lőtte magát. De általában az emberek nem szeretik elhúzni a ravaszt, különösen akkor nem, ha a revolvercső feléjük néz. Még az a szerencse, hogy odahaza ezt a „gyónást" vagy „gyóntatást" nem is sejtik.

De másért is nagyon jó volt ez a disszidálási őrület, és különösen az jött kapóra, amikor meghirdették az amnesztiát, mert a tömeges visszatérés újabb lehetőséget teremtett Thompsonék számára. Azért írok következetesen Thompsonékról, mert ebben a munkában én már csak csendes megfigyelőként vettem részt. Óriási lehetőséget teremtett ez számukra. Képzeld csak el, fiacskám, ezrével tértek vissza hazájukba a kiábrándultak, Thompsonék pedig becsempészték közéjük ügynökeiket.

Emlékszem az egyik ilyen beszervezésre. Thompsonék megtudták, hogy többek között disszidált Ruzicska István főmérnök, aki odahaza a legutóbbi esztendőkben a KGST mellett dolgozott. A főmérnök 1946 óta a kommunista párt tagja volt, az elsők között tanult ösztöndíjasként Moszkvában. Hazatérése után azonnal fontos beosztásba került. Az ellenforradalom előtt egy ilyen típusú ember beszervezésére nem sajnáltunk pénzt és fáradságot, és most pillanatnyilag meg sem tudnám mondani, milyen összeget fizettünk volna egy KGST-ülés jegyzőkönyvének megszerzéséért. Ruzicska István október előtt – egy vagy két hónappal – már Nagy Imre híve lett, és vállalta az ellenzéki prédikátor szerepét. A tehetséges fiatalembernek nagy kiterjedésű baráti köre volt, s még október után is kommunistának tekintették. Disszidálását pillanatnyi elmezavarnak tulajdonították, és odahaza várták visszatérését.

Thompson hosszasan beszélgetett vele a jelenlétemben. Ruzicska megdöbbentően őszintén beszélt az elkövetett hibákról, adatokat sorolt fel, majd részletesen elmondta, hogy milyen tárgyalásai voltak Nagy Imrével már az októbert megelőző időben. Thompson tervei felől kérdezgette. Ruzicska Amerikába szeretett volna

menni, s valami ösztöndíjat akart megpályázni abban a reményben, hogy így módja nyílik az amerikai közgazdasági problémák beható tanulmányozására. Nem sejtette, hogy a beszélgetést magnetofonszalagra rögzítik. Másnap folytatódott a kihallgatás. Ruzicska, hogy személyének nagyobb jelentőséget tulajdonítsanak, s így az amerikai tiszt rokonszenvét megnyerje, arról beszélt, hogy ők már hónapok óta készültek a fegyveres felkelésre, kapcsolatban álltak több magas rangú tiszttel is. Nekem az volt az érzésem, hogy ezeket a meséket akkor találta ki, de ezzel a magnetofon nem törődött, ezt is rögzítette. Harmadnap már Thompson kérdezett.

– Mondja, kedves Ruzicska úr, hány KGST-tárgyaláson vett részt?

– Nem tudnám azt pontosan megmondani, mert állandó tagja voltam a hadiipari bizottságnak.

– A legutóbbi munkája konkrétan mi volt?

– Az egyes hadiipari termékek profilírozását dolgoztuk ki.

– Azt kérem, kedves uram, hogy részletesen, lehetőleg adatokkal alátámasztva írja le a szövetségesek részére ezeknek a tárgyalásoknak a vitáit, elfogadott javaslatait és a megtett intézkedéseket. Aztán majd a megkötött szerződéseket is ismertetnie kell.

Ruzicska ekkor értette meg, hogy miről van szó.

– Kérem, uraim, én ezt nem tehetem! Ezek... ezek nagyon fontos katonai titkok.

– Pontosan azért kell leírnia.

– De én esküt...

– Az, aki fegyveres összeesküvést szervezett, ilyenre nem hivatkozhat.

Mit tehetett. Lepergettük előtte a felvételt, és Ruzicska megértette, hogy az „á" után törvényszerűen a „b" következik. És írni kezdett, közben hazai barátaitól egyre több üzenetet kapott, hívták haza. Egyik nap, mivel rólam tudta, hogy magyar vagyok, felkeresett.

– Uram! – szólt teljesen összetörve. – Én hazudtam, fel akartam vágni, én... én... nem vettem részt semmiféle felkelés előkészítésében, az a fegyveres história kitalálás volt...

– Én már akkor tudtam – jegyeztem meg csendesen.

– Akkor... akkor...

– Barátom, ez a magnetofonszalagról nem derül ki. Maga felmondott egy sor olyan nevet, jó pár olyan barátját nevezte meg, akik nem jöttek Nyugatra, jelenleg otthon dolgoznak. Barátai álmukban sem sejtik, hogy ők is részesei voltak az összeesküvésnek. Gondolt már arra, mi lesz ezekkel a barátaival, ha a maga meséjét három napra műsorra tűzik a Szabad Európa Rádióban?

Ruzicska remegett a kétségbeeséstől.

– Sajnos, nem tehet mást, csak azt, amit az amerikai mond. Thompson pedig azt mondta, hogy írjon haza, kezdjen sírni honvágyáról, hazatérési álmairól, megbánásról, puhatolózzon, milyen esélyei vannak.

„Semmi bajod nem lesz – mielőbb térj vissza" – írták barátai, ami érthető volt, mert Ruzicska hazatérése politikai kérdés. Sok emberre józanítólag hat. „Ha már a tehetséges Ruzicska is hazajött, akkor annak oka van."

Bizony, ok nélkül semmi sem történik. Ruzicska sem ok nélkül tért haza. Előzőleg aláírt egy szépen, de határozottan megfogalmazott beszervezési nyilatkozatot, még egyszer meghallgatta „hősi történetét", áttanulmányozta a KGST-ről szóló, nagyon alapos tanulmányát, hogy véletlenül se felejtsen, aztán bűnbánó arccal elindult az egyik hazatérő csoporttal, hogy jóvátegye hazája ellen „elkövetett bűnét". Lehangolva olvastam hazai nyilatkozatát, amelyben elítélően és kiábrándultan beszélt a nyugati szabad világ borzalmairól, a menekültek sanyarú helyzetéről.

Igaz, nem lett ismét a KGST állandó bizottságának tagja, csak főmérnöke lett az egyik kutatóintézetnek, mert jóvá kell tennie „tévelygését". Ruzicska persze joggal méltatlankodhatott volna, hiszen önként tért vissza, önkritikát is gyakorolt. És akkor beleképzeltem magam a belügyminiszter helyzetébe. Milyen zavarban lehet. Mert ha minden száz hazatérő között csak egy beszervezett ügynök tér haza, akkor is több százra rúg a számuk, és ember legyen a talpán, aki megtalálja őket. Különösen akkor lesz bonyolult a helyzet, ha Thompsonék ügynökeik útján egy-két megjegyzést elejtenek arról, hogy a visszatérők között biztosan vannak ügynökök. Az ilyen megjegyzések egy idő után beérnek, és lélektanilag indokolt, bizalmatlan légkört teremtenek.

Nem is tudom, miért írtam le ezeket. Igen, már emlékszem... Szegény édesanyád esetével akartam érzékeltetni, hogy ugyanilyen értékű híranyag megszerzése milyen veszélyekkel járt.

Stockholmból való visszatérésem után Titusz is hamarosan megérkezett Rómából. Vatikáni tárgyalásairól csak annyit közölt, hogy eredményesek voltak, de feletteseinek az a határozott kívánsága, hogy vonuljon vissza a közéleti szerepléstől, azért elhatározta, kérni fogja a hercegprímást, helyezze őt át a szombathelyi püspökségre.

– Ez több szempontból is jó – magyarázta –, egyrészt ott vagyok a határon, tehát a biztonságos „kapu" megnyitása könnyű feladat lesz, másrészt pedig a szovjet csapatok zöme is Dunántúlon van.

Közöltem vele Veronika címét.

– Ő lesz a postaláda – mondtam.

– Sulyok Gáborné?

– Igen.

– Az, akiről beszéltem?

– Igen. Mi ebben a meglepő? Stockholmban beszerveztem.

– Volt valami előzménye? – kíváncsian nézett rám.

– Volt, de ha számodra nem különösen fontos, engedd meg, hogy ne beszéljek róla.

Összevonta szemöldökét

– Régen ismered?

– Nagyon régen.

Többet nem kérdezett, én pedig nem beszéltem.

Még egyszer egyeztettük konspirációs megállapodásainkat, a legkisebb részletekre is kiterjedt a figyelmünk, és Titusz elutazott.

Három hét múlva a megadott fedőcímre egy névnapi üdvözlőlapot kaptam, amiből megértettem, hogy Tituszt már áthelyezték Szombathelyre. Aztán megérkezett Magda levelezőlapja is a Halászbástyával, tehát anyád is megkapta az üzenetemet, és megkezdte működését. Zsolt nem írt, mert ő Magdával dolgozott együtt.

Körülbelül két hónap telt el, amíg Titusztól újabb üdvözletet kaptam. Rózsacsokor volt a képeslapon, ami annyit jelentett, hogy a hálózat az első anyagot már leadta a „postaládába", küldhetem a futárt.

Magamhoz kérettem az egyik legképzettebb fiatal kopjást, Rázsó István főhadnagyot. Magas, karcsú, jó növésű férfi volt. 1943-ban avatták hadnaggyá a Ludovika Akadémián. Szívesen ment Magyarországra, mert egykori szeretője, gróf Erdődy Marion, Budapesten élt. Rázsó már több alkalommal járt odaát, az új körülményeknek megfelelő helyzetismeretekkel rendelkezett.

– Pista fiam, veszélyes feladattal bízlak meg – mondtam.

– Parancsára, ezredes úr!

– Neheztelsz rám valamiért, hogy ilyen hivatalos vagy?

– Alázatosan jelentem, most szolgálatilag beszélünk.

Elnevettem magam.

– Köszönöm az oktatást, főhadnagy úr.

Kihúzta magát.

– Budapestre kell menned. Itt van ez a telefonszám. Ákos Zsolt névvel jelentkezzél, Sulyok Gábornét keressed. Átveszel tőle egy vagy több levelet és elhozod. Érthető a feladat?

– Érthető.

– Kitérőt nem tehetsz.

Lehajtotta a fejét.

– Vele sem találkozhatsz. Érted?

– Értem, de...

– Semmit sem kockáztathatunk. Én már három éve nem láttam a feleségemet...

– Nem teszek kitérőt!

– Visszafelé Szombathelyre utazol, jelentkezel Titusz atyánál a püspöki palotában. A határon ő fog áttenni. Készülj fel, reggel indulsz. Irataidat az indulás előtt átadom.

Izgalmas napok következtek. Idegesen vártam Rázsó visszatérését. Két hét múlva szerencsésen megérkezett. Alaposan kifáradt, megviselte őt az út. Titusztól külön hozott egy borítékot.

*

Álljon meg a menet – Korondi rágyújtott egy cigarettára és tárcsázott. – Benke elvtárs? Korondi. Erőt, egészséget. Valami kis apróság akadt itt Rozgonyi barátunkra. Igen. Őrnagy elvtárs, keresteSse ki a nyilvántartásból Rázsó István kopjás futár anyagát. Még

1948-ból talál rá néhány adatot. Igen. Rázsó István. Véleményem szerint Rozgonyi utazó Rázsó néven látta meg a napvilágot. Talál az anyagban fényképet is, megállapíthatja személyazonosságát. Vendégét valószínűleg frappírozni fogja, hogy nem tartjuk tiszteletben inkognitóját. Hogyan mondja? Nem. Nem vagyok biztos a dologban. Ellenőrizze. Kérem, értesítsen az eredményről. Vége. Viszonthallásra. – Kadához fordult. – Támadni fogunk. Csapataink mindenütt kiindulási állásokban vannak. Kada elvtárs, Ruzicska nevét feljegyezte?

– Igen.

– Akkor ne lopjuk az időt, ha eddig kibírtuk, olvassuk tovább.

*

Egész éjszaka a híranyagot tanulmányoztam. Aztán csoportosítottam az értesüléseket. Volt katonai, politikai és gazdasági adat. Különösen az a jelentés volt értékes, amelyik arról számolt be, hogy odahaza előkészületeket tettek a honvédség átszervezésére. E mögött a hír mögött sok minden húzódott meg. Valószínűnek tartottam, hogy az esetleges kommunista honvédelmi miniszterben az oroszok jobban megbíznak, mint a kisgazda- vagy a parasztpártiakban, és ez a bizalom úgy fog realizálódni, hogy a hadsereget fegyverzettel látják el, és annak megfelelően szervezik át. Abban az időben a honvédség kötelékében még nagy számmal szolgáltak antifasiszta beállítottságú, volt Horthy-tisztek. Ezeket nem lehetett figyelmen kívül hagyni.

Engem különösen a fegyveres erő és a pártapparátus érdekelt. Nem véletlenül foglalkoztam a marxizmussal behatóan, nagyon jól tudtam, hogy az olyan berendezésű államokban, mint Magyarország, milyen döntő szerepe van a kommunista pártnak. Az állami és gazdasági élet ebből a szempontból az én számomra másodrendű, éppen úgy, mint ahogy másodrendű az emberi szervezetnél a kéz és a láb az agy mellett. Ha valaki elveszti kezét vagy a lábát, szelleme még friss, kitűnő munkát végezhet. De ha megbénul az agy, hiába az egészséges végtag. Ha tehát, okoskodtam, eredményes munkát akarunk végezni, ha vissza akarjuk venni a hatalmat,

nem a végtagok megbénításán kell kezdenünk, hanem az agynál. Azt kell megbénítani.

Pipe ezredessel beszélgettem, a dologról. Tetszett neki a koncepcióm, csak hosszadalmasnak és nagyon kockázatosnak tartotta.

– És kissé romantikus is, kedves ezredesem – mosolygott. – Mi már tudjuk, hogy az ilyen támadás nem könnyű dolog.

– Azt én sem állítottam, hogy könnyű. De ha jól értettem és jól értelmezem az önök elképzelését, azt akarják, hogy a keleti államok esetleg háború nélkül, lehetőleg háború nélkül szakadjanak le a Szovjetunióról.

– Igen, ez az optimális elképzelésünk.

– Nos, kedves ezredes uram – folytattam mosolyogva –, mi mindketten megettük már a kenyerünk javát, és nem a hadapródéveket töltjük a szakmában.

Pipe hangosan hahotázott. Jókedvűen megtömte gyökérpipáját és ráfüstölt.

– Nagyszerű ember maga, Rajnay. Nagyszerű ember.

Felhajtottam egy pohár brandyt, és az ablakon át a havas fákat bámulva folytattam.

– Remélem, nem gondolja, hogy egy államhatalmat csupán belső erővel és csak adatgyűjtéssel meg tudnak dönteni. Ezek, uram, ábrándok, arra jók, hogy egyesek keressenek...

– Már megint a szövetségeseinkre céloz! – nevetett Pipe, és rám hunyorított.

– Egy rendszert, egy államhatalmat megdönteni sokféle módon lehet. Ennek ma már ki kellene, mert ki lehet dolgozni a tudományos elméletét.

– No, ez igazán érdekes.

– Kapcsoljuk ki a háborút. A háború a mi esetünkben csak következmény lehet.

– Folytassa...

– A feladat: meg kell dönteni Magyarországon a kommunisták uralmát.

– Valóban, ez a lecke.

– Állítom, ezt a leckét meg lehet oldani. De ismerni kell hozzá az egyszeregyet és az ábécét. Vagyis, a mi nyelvünkre átfordítva: a marxizmus–leninizmust. Semmi mást nem kell tennünk, mint ala-

posan tanulmányozni a kommunisták államépítési gyakorlatát és meg kell találni az intézkedések gyakorlatilag és lélektanilag támadható pontjait.

Pipe felállt, és a kandalló mellé húzódott. Fázós volt már. – Beszéljen csak, barátom.

– Magyarország mostani állapotában olyan – folytattam rágyújtva –, mint egy lepke hernyója.

– Furcsa hasonlatai vannak.

– Lehet, de a könnyebb érthetőség kedvéért veszem ezt a hasonlatot, majd mindjárt rájön, hogy miért. A hernyó bizonyos idő után lepkévé alakul át. Nos, mi azt akarjuk, hogy a hernyóból ne legyen lepke, vagyis Magyarország ne alakuljon át szocialista állammá. A hernyók éltető eleme a központi idegdúc, mely a mi hernyónknál a kommunista párt. Figyeljen jól a hasonlatra.

– Figyelek.

És amint láttam, Pipe valóban figyelni kezdett.

– Mondja, kedves ezredes úr, hallott ön már valamit a Pimpla instigatorról?

– Nem, mi a csuda az?

– Pimpla instigator egy érdekes darázsfajta. Arról nevezetes, hogy petéit az egyik lepke hernyójába rakja. Egy szúrással megbénítja a hernyó idegdúcát, és a peték belülről felfalják a hernyót. Soha nem lesz belőle lepke. Kívülről nézve a hernyó egészségesnek látszik, de összegyűjtött táplálékát, szerveit felfalják a darázs lárvái. Erről van szó, ezredes úr. Minél több Pimpla instigatort repítsünk át, és minél több petét rakjunk a hernyóba. Az idegközpontba, vagyis a pártba. Majd meglátja, hogy pár év múlva milyen jó étvággyal felfalják a darázslárvák az egészségesnek látszó testet. Arra sem lesz ereje, hogy védekezzen.

Pipe hosszasan gondolkodott. Mintha megkövült volna, csak a füstcsomók jelezték, melyeket gépiesen eregetett ki száján, hogy van benne élet.

– Mondja csak – szólt egy idő után –, van valami elképzelése erre a, hogy is mondjam, erre a darázsinvázióra?

– Gondolkoztam rajta. Csak úgy kapásból elmondok egy-két gondolatot. Mi lenne, ha darazsainknak azt az utasítást adnánk: „Belépni a pártba." A bor sem olyan erős, ha felvizezzük. A párt

ereje is gyöngül, ha felhígítjuk. Azt mondja egy magyar közmondás: „Egységben az erő." Hát támadják darazsaink az egységet! Vitákat kell provokálni, rágalmakat kell terjeszteni, zaklatni kell őket. Ha magukkal vannak elfoglalva, nem érnek rá, hogy velünk törődjenek. Mondok egy példát, ezredes úr. Nyilvántartásom szerint a pártban, az államapparátusban és a honvédségnél is elég szép számmal dolgoznak, illetve szolgálnak úgynevezett „régi emberek". Volt Horthy-tisztek, a régi államapparátus volt tisztviselői vagy azok gyermekei. Pillanatnyilag ezek egységben működnek a munkás párttagokkal. A kommunistáknak bizonyos értelemben szükségük is van a jelen periódusban a szaktudásukra, és nem egy van közöttük olyan, aki őszintén híve lett az új rendszernek, s így a munkája nagyon értékes. Mi lenne, ha a pártba beépített ügynökeink, méghozzá a munkásszármazásúak, felvetnék a bizalmatlanság kérdését a régiekkel szemben? Nem fontos ezt konkréten, nem is szabad. Csak úgy általánosságban, hogy úgy mondjam, „elvileg". Ez olyan láncreakciót váltana ki, melynek következményei beláthatatlanok. Az így támadt bizalmatlansági légkör újabb feltételeket biztosítana a további lépésekhez. Egyik oldalon ezeket a nem proletár párttagokat és pártonkívüli tisztviselőket belekergetnénk a túlzások elkövetésébe, mert mindenáron be akarják majd bizonyítani hűségüket. A másik oldalon apátiába, kilátástalanságba, sértettségbe süllyeszthetnénk a régieket. Az elkeseredett, sértődött, megbántott ember nem harcképes, könnyen befolyásolható, beszervezhető, de mindenképpen szövetséges, és a mi tartalékunkká válik. A túlzásokat pedig újabb támadásra használhatjuk fel.

– Értem, világosan értem! – szakított félbe Pipe. Felállt, és sétálni kezdett, amerre lépkedett, füstkígyó kúszott utána.

– Kedves ezredesem! – állt meg előttem. – Nagyon nagy dolgokat mondott. Óriási! – Megcsóválta a fejét. – Hogyan is hívják azokat a dögöcskéket?

– Pimpla instigator...

– Pimpla... instigator... igen... igen... Pimpla... Koloszszális. Mennyi idő alatt tudna átfogó akciótervet készíteni?

– Az a kérdés, milyen mélységig kell módszertanilag kidolgozni – válaszoltam.

– A legmélyebben, kedves Rajnay. Amilyen mélyen csak lehet.

Megdörzsöltem államat.

– Úgy gondolom, két hónap alatt készen lehetnék vele...

– Várom.

Nem volt szükség két hónapra, az elképzelés annyira bennem élt, hogy március közepén készen voltam a tervezettel. Aztán átadtam Pipe-nek, és rövidesen azt vettem észre, hogy a Magyarország ellen irányuló felderítés bizonyos változásokon megy át. Alaposabban és mélyebben készítik elő az egyes akciókat. De erről pontos részleteket majd az emlékiratban olvashatsz.

Titusz hálózata jól működött. A jelentéseket rendszeresen megkaptam, a „kapun" való áthatolás minden nehézség nélkül folyt. Azt nem tudtam, hogy Titusz hálózata név szerint kikből tevődött össze, csak anyádat és Zsoltot ismertem, de a nagy teret felölelő híranyag széles kiterjedésű hálózatról vallott.

A befutott híranyag révén alapos értékelő munkát végeztünk, s a Kopjás-vezetőségnek már eszerint állítottam össze ismertető helyzetjelentésemet. A nyár folyamán bizonyos következetlenséget tapasztaltam. Nem egy alkalommal előfordult, hogy ugyanarról a témakörről egymásnak homlokegyenest ellentmondó hír futott be. Ilyenkor eltűnődtem a dolog felett, és mindig a számunkra kedvező anyagot adtam tovább. Aztán megint egyenletessé váltak a hírek. Megnyugodtam. Egy alkalommal az egyik jelentés arról számolt be, hogy Bercze Zsigmond vezérkari alezredest visszavették a honvédség kötelékébe, és a Vezérkar Hadműveleti Osztályára osztották be.

Bercze... Bercze... tűnődtem... honnan olyan ismerős ez a név? Aztán hosszabb töprengés után rájöttem. Persze hogy ismerem Berczét. Negyvennégyig vezérkari beosztásban volt, és a budapesti harcok folyamán került orosz fogságba. Valószínűleg most tért haza hadifogságból, és így került vissza a honvédségbe. Bercze... Kiváló képességű szervező volt és nagy nőcsábász. Kalandjairól, mint egykor a hagyomány szerint Báthory Gábor, ő is listát vezetett, s ha a szovjet fogság nem akadályozza meg, valószínű, hogy ma már csillagászati számoknál tartana. A tisztikarban „Sarkantyús Casanovának" hívták, ünnepelt párbajhős volt. Nem csodáltam. Ritka szép férfipéldány volt, kínosan elegáns, veszedelmesen szellemes és nagyon-nagyon fiatal. 1944-ben csak vezérkari

százados volt, és nem értettem, hogyan lett rövid idő alatt alezredes. Emlékszem Berczének egyik jelmondatára: „Ha nem én tépem le a virágot, más tépi le. Ha mindenféleképpen letépik, inkább én tépjem, ne más." Vajon megváltoztatta a nézeteit?

Napokig nem szabadultam a gondolattól. Bercze a kommunista Honvédelmi Minisztérium vezérkarában szolgál, mégpedig a Hadműveleti Osztályon. Nem lenne rossz, ha meg tudnánk szerezni az új hadrendfejlesztés terveit. A teljes példányt. Nem szólnék senkinek, csak odatenném Pipe asztalára. „Látják, uraim! – mondanám nekik. – Nem beszélni kell, hanem cselekedni." Micsoda arcot vágnának. Bebizonyíthatnám, hogy az emigráció hivatott katonai vezetői nem az öreg, szenilis tábornokok, hanem Rajnay Ákos. Egy ország katonai hadrendje! Behunytam a szemem. Igen, látom a vörös dossziéba helyezett aktacsomót, ott fenn, a jobb sarokban nagy betűkkel ez áll: „Szigorúan titkos!" Középen pedig ilyen vagy olyan elnevezésű békehadrend, esetleg mozgósítási is.

És miért ne szerezhetném meg, ha akarnám? Miért ne akarnám? Döntöttem. A hadrendet megszerzem. Más nem érdekelt, csak ez a terv foglalkoztatott. Szórakozott lettem, de csak látszólag, mert agyam lázasan forgatta a különböző elképzeléseket.

Első feladatként azt tűztem magam elé, hogy Bercze múltját, szokásait alaposan felderítem. Nyíltan nem én adtam parancsot, mert érdeklődésemmel nem akartam Bakóék figyelmét Bercze iránt felkelteni. Rájöttem ugyanis, hogy hiába teremtettük meg a Kopjásokon belül az egységet, ez az egység csak látszólagos volt, az egyes vonalak képviselői konspiráltak egymás előtt. Ennek nyilván az volt az alapja, hogy a szövetségesek is dolgoztak egymás ellen.

Átnéztem saját nyilvántartásomat, de olyan adatot nem találtam, amely érdekes lett volna. Hosszasan társalogtam a tisztekkel, és a beszélgetést egy idő után úgy irányítottam, hogy Bercze Zsigmond is szóba került. Ezek a beszélgetések is eredménytelenek maradtak, mert nem gazdagították eddigi ismereteimet. Mindenkivel beszéltem, csak éppen Daróczyval nem, magam sem tudom, hogy feledkeztem meg róla. Valamelyik este meglátogatott. Azt még nem mondtam, hogy Daróczy volt a Kopjás parancsnokság felderítő osztályának vezetője. Az volt a feladata, hogy beosztott-

jaival olyan egyéneket kutasson fel, akik alkalmasak futár- és egyéb szolgálatra. Daróczy az értékelt híranyagot ismertette. Ezen az estén is rajnai bort ittunk, és a legújabb politikai kérdéseket tárgyaltuk, majd hosszan elemeztük az emigráció helyzetét.

– Tudod, Ákos bátyám – fejtegette Daróczy –, azt kellene valahogyan elérni, hogy a szovjet csapatokat vonják ki Magyarországról.

– Az mennyiben változtatná meg helyzetünket?

– Sok mindenben új helyzet állana elő. Az emigránsokból hadsereget szerveznénk, és minden különösebb kockázat nélkül bevonulhatnánk az országba. A jelenlegi magyar hadsereg még nagyon silány, nincsenek vezetői, a fegyverzete is elavult.

– Folyik az emigrációs csapatok szervezése. Úgy teszel, mintha nem tudnád...

– Folyik, folyik, de nem kellő komolysággal. Tudod, kedvesem – mondta –, a mi egyik nagy hibánk az örökös álmodozás. A fellegekben járunk...

Felnevettem.

– Érjük el, hogy menjenek ki a vörös csapatok! Érjük el! De hogyan? És azt gondolod, hogy minden emigráns hajlandó lenne fegyvert is fogni? Most igen, itt Nyugaton, mert itt nem lőnek. Látod, milyen erőszakosan kell fellépnünk, ha valakit haza kell küldeni illegális munkára... Barátom, gyere le a földre. – Megfogtam a poharat, felemeltem. – Ez, ez a valóság. Ez, hogy még van mit innunk...

Kedvetlenül ivott.

– Nincs igazad, Ákos bátyám – jegyezte meg –, ez nem álom. Ennek megvan az alapja. Én mondom neked, ha támadnánk, az otthoni hadsereg nagyon hamar szétesne. Mondd, el tudod te képzelni, hogy az olyan tisztek, mint Bercze Zsiga, igazán, szívből kommunisták lettek? Hogy adott esetben harcolnának ellenünk?

– Te annyira ismered Berczét? – kérdeztem.

– Személyesen csak futólag. De a harctéri naplóját olvastam...

– Mikor?

– Még kilencszáznegyvenöt kora tavaszán.

Mohón ittam.

– Bercze volt a hadműveleti területen?

– Igen, mint fiatal vezérkari százados majdnem egy évig az egyik német páncélos hadtestnél volt összekötőtiszt.

– Értem.

– A napló szerint Bercze kiváló harcos volt. Ő valóban nem megtiszteltetésből kapta az elsőosztályú vaskeresztet.

– Hanem miért?

– Már nem emlékszem pontosan a részletekre, de úgy rémlik, Kürtös környékét alaposan megtisztította a partizánoktól. Harminc vagy negyven partizánt egy templomba záratott, s amikor kitörtek, Bercze az utolsó szálig legéppuskáztatta őket.

– Derék dolog – szóltam elismerőn.

– Rákospalota környékén, ha jól emlékszem, ugyancsak ő teremtett rendet. Valamelyik lövészhadosztály egyik századát kommunista agitátorok fellázították. Bercze minden külön parancs nélkül megtizedeltette a századot.

Sokáig gondolkodtam.

– Mi lett a napló sorsa? – fordultam feléje.

– Már jelentettem neked, Ákos bátyám, hogy az osztály irattárát a gyors szovjet előretörés következtében meg kellett volna semmisíteni. A parancsot csak részben hajtottam végre. A megmaradt iratokat Vép község mellett, egy szőlőben elástam. A harctéri naplót is.

– Személyesen ástad el?

– A csicskásom és gépkocsivezetőm segített.

– Ők is kijöttek Nyugatra?

– Tudomásom szerint volt tisztiszolgám Amerikában él, a gépkocsivezető valahol Ausztriában.

– Meg lehetne szerezni azokat az iratokat?

– Szerezzük meg! – válaszolta. – Nem olyan ördöngös feladat.

Napokig töprengtem valami épkézláb megoldáson. Egyre inkább tudatosodott bennem, hogy az iratokat csak Titusz segítségével szerezhetjük meg.

Értesítettem, hogy feltétlenül találkoznom kell vele. Titusz nem vállalkozhatott az átjövetelre, betegágyban feküdt. Az iratok megszerzése számomra fontos volt, nem bízhattam akárkire. Talán Zsolt – tűnődtem –, talán ő tudna valamit csinálni. Zsolt abban az időben valamelyik gyárban segédmunkásként dolgozott. Anyagi-

lag támogattam, nem éhezett, lényegében gondja sem neki, sem Magdának nem volt. De a nyilvánosság előtt állásuknak megfelelő színvonalon kellett élniük, nehogy magukra vonják az elhárítók figyelmét. Magda német és angol nyelvórákat adott, s hivatalosan abból élt. A nyelvtanítás nagyon szerencsés választás volt, mert ügynökeivel feltűnés nélkül találkozhatott.

A konspiráció törvénye parancsolóan előírta, hogy futárváltást alkalmazzak. Rázsót egyelőre pihentetni kellett. Figyelembe vettem azt a lélektanilag igazolt tényt is, hogy négyszeri-ötszöri siker az embereket elbizakodottá teszi, nem tartják be a kötelező biztonsági előírásokat, s nemcsak önmagukat, hanem kapcsolataikat is beláthatatlan következményekkel járó veszélynek teszik ki. Márpedig sem Titusz, sem Veronika biztonságát nem kockáztathattam. Zsolthoz és Magdához nem küldhettem futárt, személyüket nem adhattam ki olyan valakinek, aki állandó lebukási veszély között közlekedik. Végül úgy döntöttem, hogy Veronikán keresztül veszem fel a kapcsolatot Magdával, és Veronikához új futárt fogok bejáratni. Veronika gyanún felül áll, veszélynek nincs kitéve, könnyen elhiheti, hogy Magdának küldött üzenetem nem más, mint a férj aggódó érdeklődése felesége iránt. Azt már mondtam, hogy még fiatalkoromban kidolgoztam egy sajátos titkosírási rendszert. Ennek egyik változatát Magda is ismerte. Titkosírással részletes utasítást írtam számára. Az utasítás lényege az volt, hogy Zsolt vegye fel a kapcsolatot Titusz atyával, és szerezzék meg az irattárat. Ezzel egy időben Magda kezdje meg Bercze beszervezésének előkészítését. Röviden ismertettem a vezérkari tiszt múltját, jellemvonásait, valamint azt, hogy az irattárban Berczét kompromittáló anyag található. Pár mondattal Veronikáról is írtam. Kértem, hogy előtte még véletlenül se fedje fel kapcsolatunk lényegét, a küldött levélre adjon valami családi természetű magyarázatot. Magda tudta, hogy Veronika beszervezett, hiszen ő is hozzá juttatta el az anyagot. Befejezésül annyit jegyeztem meg, hogy Veronika segítségét csak életveszedelem esetén vehetik igénybe, akkor felhasználhatnak ellene minden kényszerítő eszközt.

Veronikának is írtam. Kértem, hogy látogassa meg feleségemet, és a csatoltan küldött levelet adja át. Az értékes küldeményt nem mertem futárra bízni, Pipe-hez fordultam segítségért, és őt kértem

meg, hogy a leveleket juttassa el budapesti kapcsolataik révén a címzettnek. Pipe diplomáciai futárral veszély nélkül Budapestre küldheti a kis csomagot, ott akár postán, akár alkalmi küldönccel Veronikához továbbíthatják. Magdát utasítottam, hogy a kapcsolat felvétele után küldjön fedőcímemre egy Országházat ábrázoló képes levelezőlapot, és ha a munka eredménnyel jár, születésnapi üdvözletet.

Egyhónapi várakozás után a levelezőlap megérkezett. Gondterhelt hetek következtek. Végre tudják-e hajtani a feladatot? Megtalálják-e az értékes irattárat? Izgalommal vártam az értesítést. Végre augusztus első felében jelzést kaptam. Születésnapi gratuláció érkezett Pestről. Tehát sikerült. Most már kezükben van a kompromittáló anyag, kizárólag az ügyességüktől függ, fel tudják-e használni. Biztam Magdában, hiszen ennél sokkal nehezebb feladatokat is sikerrel oldott meg, Zsolt pedig bátor, vakmerő volt. Veronika miatt nem nyugtalankodtam. Ha eddig nem jelentett fel, most már nem is teheti. Hónapok óta kapjuk rajta keresztül a fontosnál fontosabb jelentéseket, most már valóban nincs visszaút számára.

A többi vonal is nagyszerűen működött. A nyugati határon, Toronynál nyitott kapu biztonságos volt. A szovjet megszállási övezet mélysége nem volt több húsz kilométernél, különösebb veszélyt nem jelentett, egyébként az osztrák határőrizeti szervek kötelékében néhány ügynökünk szolgált.

A híranyagok használhatók és értékesek voltak. Pontos ismertetések érkeztek a Dunántúlon állomásozó szovjet haderőről, a repülőterekről stb. Az adatokat tartalékolva adtam tovább, nem akartam az angolokat elkényeztetni, s gondolnom kellett a következő hónapokra is.

Néha előfordult, hogy valami hiba következtében egyes vonalaink lebuktak. Több futárunk nem tért vissza, lebukásuk körülményeit ma sem ismerem.

Nem kellett azért szégyenkeznem, nemcsak a mi vonalaink buktak le. Emlékszem, 1948 nyarán Pipe nagyon levert volt, mert ők is érzékeny veszteséget szenvedtek. Lebukott a főrezidensük, dr. Selmeczy – tudod, az a főmérnök, akivel negyvennégyben tárgyaltam. Sajnos, Selmeczyvel együtt egy értékes minőségi hálózat is

megsemmisült. Amikor veszteséglistáinkat néztem, megállapítottam, hogy a magyar állambiztonsági szervek alaposan megritkították sorainkat. Főleg az amerikai irányítás alatt álló vonalakra gondolok, mert barátaink a lelkiismeretlen Mártonffyékra támaszkodva, tömegmunkát végeztek. Nekik nem számított a lebukott emberek élete, sőt azt is meg kellett érnünk, hogy a lebukásokkal bizonyították: milyen áldozatos erőfeszítést fejtenek ki az ország felszabadítása érdekében. A kommunisták ott követték el a hibát, hogy a leleplezett ügyeket nem hozták nyilvánosságra, nem tájékoztatták a közvéleményt. A tömegek előtt kitartóan az éberségről, a nyugatiak aknamunkájáról beszéltek, de ezt az aknamunkát nem bizonyították. Pedig lett volna elég bizonyíték, ott ültek a börtönökben az elfogott ügynökök. Ellenben nyilvánosan tárgyaltak koholt ügyeket, ezekről könyvet is adtak ki, tanulmányozását országosan kötelezővé tették, és ezek kapcsán bizonygatták a nyugatiak aknamunkáját. Erről írtak az újságok, ezt bömbölte a rádió, versek, regények, novellák szóltak róla, s az ország elhitte. Évek múlva kiderült, hogy amit hittek, nem volt igaz. Az így támadt légkört remekül kihasználtuk. Csak azt kellett állítanunk, hogy a börtönökbe zárt politikaiak ártatlanok, odaát elhitték. Miért ne hitték volna? Ha a Rajk-ügy nem volt igaz, miért igazak azok az ügyek, melyekről nem is hallottak?

Az emlékiratban majd látni fogod, hogy a hibák kihasználásával milyen jelentős eredményeket értünk el. Persze, nem akarom a kommunista elhárítást lebecsülni. Nem, mert a legnehezebb időben is nagy pofonokat kaptunk tőlük, ami azt bizonyítja, hogy tudtak volna dolgozni, ha nem parancsolják őket téves irányba. Persze ahhoz, hogy eltévelyedjenek, mi is alaposan hozzájárultunk.

De térjünk vissza Magda ügyére. Bercze körülkerítése tehát megindult. Október első napjaiban felkeresett egy magát Suhainak nevező fiatalember, és vaskos levelet adott át. Suhai a külkereskedelem üzletkötője volt, és Nyugaton menedékjogot kért. Hivatalos útlevéllel Angliába tartott, nem kívánt visszatérni Magyarországra. Miért is ment volna? Gazdag kereskedőcsalád gyermeke volt, rokonai Amerikában éltek, apjának jelentős tőkéje volt az egyik svájci bankban. Mint elmondta, már régen ki akart szökni,

de illegálisan nem mert. Megvárta, amíg hivatalosan Nyugatra küldik. Magdához járt nyelvórára, nem a nyelvtanulás miatt, inkább azért, mert Magdánál sok csinos úrilánnyal találkozhatott. Magda beszervezte, s amikor megtudta, hogy Nyugatra utazik, részletes beszámolót küldött vele. Több napig tartott a titkosírás megfejtése. A levél, illetve a beszámoló így hangzott.

Drága Ákos!

Remélem, levelem jó egészségben találja. Nem is tudom elmondani, milyen örömet szerzett, amikor megtudtam, hogy Maga él. Igaz, ezt már megírtam egypárszor, de nem mulaszthatom el az alkalmat, hogy érzéseimet újra és újra elmondjam. Nagyon vigyázzon Magára, sokan vagyunk itt a vasfüggöny mögött, akik reménykedve tekintünk Magára.

Amióta T. útján megkaptam üzenetét, egészségi állapotomban gyors változás következett be, s ez lehetővé tette, hogy régi barátaimnál látogatást tegyek. Barátaim közül többen isten kegyelméből meg régi ellenállási érdemeikre való tekintettel felelős funkciókat töltenek be a különböző hivatalokban. Hochmann „elvtárs" (számomra csak Hochmann marad), hosszú időn át a minisztérium textilszakértője volt, hat hónapja a Gazdasági Főtanácsnál kamatoztatja szaktudását. Látta volna, kedvesem, milyen meglepetést sugárzott az arca, amikor felismerte bennem régi ismerősét. Szép, hófehér haja is vörös lett a meglepetéstől. Elbeszélgettünk a múltról. Mondhatom magának, nagyon tanulságos beszélgetés volt. Egyébként Hochmannról alkotott korábbi véleményemet becsületesen korrigálom, mert sokkal okosabb és bölcsebb ember, mint hittem volna. Amikor értesült róla, hogy behatóan tanulmányozom a szocialista gazdálkodás problémáit, és különösen a távlati gazdasági tervek kérdései érdekelnek, készségesen rendelkezésemre állt, és a tanulmányaimhoz szükséges adatokat szó nélkül átadta. E témakör állandó változása folyamatos kutatást igényel, ezért a jó sváb felajánlotta rendszeres segítségét, mivel nekik is érdekük egy átfogó, minden részletre kiterjedő tanulmány elkészítése. Remélem, kedvesem, megelégedéssel és talán némi büszkeséggel gondol a feleségére, aki ilyen elvont tudományos munkára adta a fejét.

Megkopaszodott Gyarmathy barátommal is találkoztam. Öreg

„veterán" harcos lett. Ja, drágám, Maga nem is sejti, hogy a tizenkilences forradalom hőseit nálunk mennyire megbecsülik. Gyarmathy elvtársamnak olyan kacsalábon forgó kis villája van a Zugligetben, hogy a szám is tátva maradt a gyönyörűségtől, amikor megláttam. Szegénykém még mindig nőtlen, de ahogyan a szomszédok „rosszindulatúan" elpletykázták, sok aggodalomra azért nincs ok, mert a pesti lányok szívügyet csinálnak daliás barátunk árvaságából, és felváltva vigasztalják őt. Kicsit bosszantott, hogy nem akart felismerni, de mikor hivatkoztam Hastingsnél tett látogatásunkra, a közös bankettre, és eléje varázsoltam a bájos angol kislány arcát, a visszaemlékezéstől könnyekig elérzékenyült. Könyörgött, ne folytassam, mert a régmúlt idők emlékei fájdalmat okoznak neki. Biztosítottam együttérzésemről, és megvigasztaltam remegő elvtársamat, többé nem fogom emlékeztetni azokra az évekre, mert bizony nem jó dolog, ha kísértenek a britanniások és az Osztenburg-különítmény árnyai. Terveimről kérdezgetett. Közöltem vele, hogy női egyenjogúságomat akarom teljes mértékben érvényesíteni, elhatároztam hát, hogy politikus leszek. Egyúttal megkértem őt arra, hogy a politikai kérdések tanulmányozásánál legyen a tanárom. Először idős voltára, fáradtságára, élénk közéleti szereplésére hivatkozva el akarta hárítani ezt a megtisztelő kérést, de, kedvesem, Maga ismer engem, tudja, milyen állhatatos vagyok. Végül is megállapodtunk. A leckéket azóta rendszeresen megtanulom.

Azt tudja, ugye, hogy szegény Kázméry Rudit állítólag 1945 januárjában egy gonosz bomba agyoncsapta. Ott maradt árván a tizenhét éves Paula. Micsoda gyönyörű gyerek! Megsajnáltam szegénykét, magamhoz vettem. Most lesz húszesztendős, nálam lakik. Alig tudom az udvarlókat elhessegetni. A külügyminisztérium protokollosztályán titkárnő. Megérdemelten jutott ehhez az álláshoz, hiszen három nyelven beszél, apukája pedig ellenállási hős volt, és Paula azzal az óriási, nagy, csodálkozó szemével, vállra omló, fekete hajával harapni való teremtés. Egy titkárnőnél ez sem utolsó szempont. Szeretem őt, mert mindenben rám hallgat, és nagyon engedelmes. Amikor megtudtam, hogy Bercze él, Paulának elmeséltem, hogy a vezérkari alezredes édesapjának katonája volt. Nem tudtam szegénykémet visszatartani. Felkereste Berczét, hogy apja haláláról pontos értesülést szerezzen, mivel arról értesült, hogy az utolsó napokat együtt

töltötték. Nem álltam útjába, menjen. És amitől féltem, bekövetkezett: Bercze szerelmes lett Paulába. Azóta minden áldott nap nálunk tanyázik. Kedves, szimpatikus férfi, és még nem kopott le róla az úri modor. A három évig tartó hadifogság kellemetlen emlékeket hagyott benne. Paula vonakodik Bercze szerelmét viszonozni, és inkább Zsolttal kacérkodik. Persze, ez utóbbi nem komoly dolog, Maga ismeri a fiunkat, neki sohasem tetszettek a fekete nők. Paulában, kedvesem, van valami, ami szédítően hat a férfiakra. Hozzám bizalmas. A napokban elmesélte, hogy az első csókon már túl vannak, tanácsot kért, hogy mit tegyen. Bercze mohó és követelőző. Nem tudom, Magának mi a véleménye, én azt tanácsoltam, nagyon vigyázzon az ártatlanságának látszatára. Azért mondom, hogy látszatára, mert Paula már túl van azon a koron, amikor még a lányokat szűznek hívják. Paula modern, felvilágosult lány. Megmagyaráztam, hogy az olyan típusú katonáknál – mint Bercze, lényegbe vágóan fontos a hadászati kérdések ismerete, és addig ne engedjen követelésének, amíg nem látja tisztán a stratégiai és taktikai elképzelését, mert könnyen lehet, hogy pártában marad...

Büszkén olvastam Magda levelét. Nem tudom, fiacskám, te menynyit értettél a szövegből, előttem minden világos volt. Arra remélem, rájöttél, hogy Kázméry Paula anyád ügynöke éppen úgy, mint Gyarmathy és Hochmann. El tudom képzelni, milyen zseniálisan szervezte be ezeket az embereket. A továbbiakban arról írt még, hogy Zsolt a felderítő hálózat kiépítése mellett hozzákezdett egy akciócsoport megszervezéséhez is. Arról nem tett említést, hogy az irattárat milyen módon szerezte meg, de számomra ez nem is volt érdekes. Annál nagyobb érdeklődéssel olvastam a továbbiakat.

...Veronikához utólag gratulálok. Maga igazán önző ember. Hát miért tagadta előttem ezt a tüneményes teremtést? Na, de megbocsátok. Valamire azonban felhívom a figyelmét. Ez az asszony túlságosan fáradtnak, levertnek látszik. Amit jelleméről, helyzetéről ír, megnyugtató, de ennek ellenére mégis van benne valami, ami óvatosságra int. Az volt az érzésem, hogy talán többet tud az életről, mint azt Maga sejtené. A szerelmi ügyeknél pedig vigyázni kell. A külde-

ményt érintetlenül megkaptam. Néha találkozom vele, mert hallani akarok Magáról, ilyenkor hosszan beszélgetünk. Szeretnék a lelkébe látni, és igazi érzelmeit megismerni.

Kedvesem! Azt hiszem, minden lényeges dologról beszámoltam. Várom válaszát, és ne feledkezzék meg rólam.

Magda

Ügyes, okos asszony – állapítottam meg. Magda aranyat ér.

Hónapokig különösebb dolog nem történt. Veronika és közöttem rendszeresen új futár közlekedett. Márciusban a futárral együtt érkezett Titusz is. Meglepett jövetele, de a meglepetésből fölocsúdva, örömmel szorítottunk kezet. Titusz valamivel jobb színben volt, mint legutóbbi találkozásunkkor, arca teltebb volt, s a színe sem volt olyan ijesztően fehér, mint annak előtte.

Mielőtt még rátérhettünk volna kölcsönös beszámolóinkra, Titusz titokzatosan mosolyogva, aktatáskáját az asztalra tette.

– Na, Ákos, találd ki, mi van benne? – kérdezte, vékony kezét a táskán nyugtatva.

– Gondolom, a bibliád – mondottam.

– Bibliából nem kell egy táskára való.

– Akkor talán az utazáshoz szükséges fehérneműd vagy ehhez hasonló dolgok... – találgattam. – Erről jut eszembe, még nem is kérdeztem, Rómába mégy?

– Nem, barátom, most kivételesen csak hozzád jöttem. Utazásom egyetlen célja régi barátom meglátogatása. – Titusz jókedve rám is átragadt.

– Ne izgass már, Titusz – mondtam nevetve. – Mit hoztál?

– Valamit, aminek nagyon fogsz örülni.

– Akkor add ide...

– Szóval, nem találod el? Pedig gondolhatnád, hogy ha személyesen jövök, annak nagy oka van...

– Mondd már, mit hoztál?

– A hadrendet. Méghozzá, barátom, az 1949. év őszén életbe lépő hadrendet.

– Titusz! Te! – Felugrottam, s olyan szorosan magamhoz öleltem barátomat, hogy felnyögött.

– Még összetörsz, hallod...
– Titusz! Kedves Titusz!
– Ne nekem köszönd, hanem Magdának.
Boldog izgalommal nyitottam ki a táskát. Végre sikerült! Ez a munkánk gyümölcse. Hadrend! A magyar honvédség hadrendje! Óriási dolog!
Olyan büszke voltam, hogy nem bírtam magammal. Mint gyerek a karácsonyi ajándéknak, úgy örültem én is, tapsolni szerettem volna. Titusz mosolyogva nézte boldogságomat. Néztem a bordó vászon borításba fűzött kincset. Mert kincs volt ez számomra, olyan kincs, melyből évekig élhetek. Aztán arra gondoltam, hogy most már felesleges Magdáékat további veszélynek kitenni, azonnal megüzenem nekik, jöjjenek át. Ők már megtették azt, ami a legképzettebb, a legvakmerőbb ügynököknek is csak ritkán sikerül. Nem, most nem tanulmányozom – gondoltam –, majd ha egyedül leszek, majd akkor.
– Ez nagyszerű munka volt, kedves Tituszom! – mondottam elérzékenyülve. – Hogyan sikerült?
– Nehezen, barátom. Képzelheted meglepetésemet, amikor Magda beállított hozzám, és a csomagot az asztalra téve, rám parancsolt: „Titusz atya, ezt a csomagot azonnal el kell juttatni Ákoshoz". „Mi van benne?" – kérdeztem. „A hadrend" – felelte. Én is éppen úgy felugrottam, mint te. Aztán sokáig tanakodtunk, hogy ki hozza át. Futárra nem mertük bízni, és gyorsan kellett cselekedni, mert számítottunk arra, hogy az akta eltűnését felfedezik, a határt pedig lezárják. Nem volt más választás, jönnöm kellett.
– Bercze?
– Igen. Ő szerezte meg... De baj van. Azt hiszem, örömöd hamar le fog lohadni, ha elmondom azt is, hogy a hadrendnek holnap estig vissza kell kerülnie a minisztériumba.
Persze – villant át agyamon. – Erre gondolhattam volna, hiszen ez kézenfekvő. A kommunistáknak nem szabad felfedezniük a hadrend eltűnését, mert akkor semmit sem értünk el, hiszen megváltoztatják az egészet.
– Bercze holnap estig tűkön ül. Fogalma sincs, hogy mi áthoztuk. Magda azzal kérte el, hogy valakinek meg akarja mutatni.
– A fenébe is! – bosszankodtam. – Őrültség volt ilyen kockáza-

tot vállalni! Miért nem fényképezték le Magdáék? Elég lett volna a fotokópia.

– Gondolom – mondotta Titusz –, azon egyszerű oknál fogva, hogy a feleséged még nem rendelkezik a technika korszerű vívmányaival. Ebből viszont ti tanuljatok...

– De miért nem?... – elhallgattam. Azt akartam mondani, miért nem adta át annak az ügynöknek, aki fotoapparátussal rendelkezik, de eszembe jutott, hogy Magdáékat még nem kapcsoltam a technikailag is felszerelt vonalakhoz.

– Igazad van, Tituszom – bólintottam. – Szükségessé vált bizonyos átcsoportosítás...

Azonnal intézkednem kellett. Felhívtam Pipe-et, és röviden tájékoztattam, miről van szó. Az ezredes közölte, hogy minden segítséget megad.

Egész éjszaka megfeszített munkával dolgoztak Pipe fotósai. Az angol melegen gratulált, és láttam rajta, örül ő is a jelentős zsákmánynak. De azt is megértette, hogy a vállalkozás sikere a hadrend szerencsés visszajuttatásán áll vagy bukik. Rövid ideig gondolkodott, aztán eltávozott. Egy óra múlva tért vissza. Tituszhoz fordult.

– Tisztelendő atyám, ma hajnalban repülőgéppel Bécsbe viszik önt. Onnan gépkocsin a határra. Az átmenetel tudomásom szerint önnek nem jelent gondot. Pontosan déli tizenkét órakor a szombathelyi püspöki palota előtt egy AB–423-as jelzésű gépkocsi fogja várni. A kocsi oda szállítja önt, ahova kívánja. Ennyit tehetek.

Titusz távozása után az örömtől nem tudtam aludni. Az íróasztalhoz telepedtem, és elmélyültem a hadrend tanulmányozásában. Hosszan nézegettem minden egyes lapot. És egyre idegesebb lettem. Először azt hittem, fáradt vagyok, azért nem látok jól, aztán a korábbi jelentésekről készített feljegyzéseim átnézése után már minden világosan állt előttem. A hadrend tökéletes hamisítvány! Félrevezető adatokat tartalmaz, és olyan elképzelésre van felépítve, amely Magyarországon nem valósítható meg. Sírni tudtam volna dühömben. Percig sem volt kétséges előttem, hogy Pipe-ék is előbb-utóbb rájönnek a dezinformációra. Elhatároztam, nem szólok nekik. Végeredményben nem feladatom a beérkező anyagok értékelése. Tulajdonképpen nem is ez zaklatott fel, hanem an-

nak a felismerése, hogy a Titusz–Magda–Zsolt–Bercze–Veronika vonalban áruló van. A félrevezető hadrend nyomdai úton való előállítása azt bizonyítja, hogy a kommunisták hosszú ideje ismerik terveinket, tehát hónapok vagy évek óta vezetnek orrunknál fogva. Ha ez így van, akkor minden jelentést felül kell vizsgálni, mert valószínűleg azok egy része is hamis. Ki lehet az áruló? A futárok egyike? Bercze? Veronika?

Mitévő legyek? Szóljak Pipe-nek? Tegyem magam nevetségessé? Nem szólok – határoztam el –, ez az én ügyem, nekem kell tisztázni. Pontról pontra, lépésről lépésre átgondoltam mindent. A hadrend megszerzésére Magdának adtam utasítást. Erről tudhatott az angol futár. Veronika, aki a levelet Magdának továbbította. A leggyanúsabb Veronika. Titkosírással írtam. Tételezzük fel, hogy az utasítást Veronika a kézbesítés előtt átadta az elhárítóknak, és azok megfejtették. Csak így tudhatták meg, hogy a készülő hadrendet meg akarjuk szerezni.

Három nap múlva futárt küldtem Zsolthoz. Nem tehettem mást. Megüzentem, hogy vigyázzanak, soraink között áruló van... Felhívtam a figyelmét Veronikára és Berczére...

Kedves fiam. Most abba kell hagynom az írást, mert Bächer professzor jön. Ha elment, majd beszámolok a szomorú eseményről, melyet Zsolt mondott el, amikor kiszökött hozzám Perlaky Máriával. Tovább nem írhatok, hallom az öreg csoszogó lépteit...

A rossz nyavalya csapna belé. – Korondi levágta szemüvegét az asztalra. – Ennek a vén... Bächernek éppen most kellett becsoszognia. Olyan ez, mint egy folytatásos regény. Ott szakad meg, ahol a legizgalmasabb rész következne. Pontosan az a „szomorú esemény" érdekelne, amit Zsolt akkor elmondott. Kilenc évig kinn volt ez a Mária, maradhatott volna még egy hétig.

Kirúgta maga alól a széket, és szapora léptekkel mérte végig a szobát. Percek múlva lecsillapodott.

– Vége. Kiapadt a kincsestárunk. Kénytelen vagyok átvenni Rajnay szerepét, ezentúl én leszek a narrátor.

– 1949. február tizenhetedikén este hét órakor két pisztolylövés dörrent a Városligetben. Hideg és sötét téli este volt. Egy, a mosto-

ha körülményekkel dacoló szerelmespár Washington György szobrától néhány méterre élettelennek látszó nőt talált a kavicsos úton. A helyszinre hivott rendőr értesítette a mentőket, és a haldokló asszonyt kórházba szállították. Retikülje hiányzott. A főkapitányság központi ügyeletéről kiszállt elvtársak semmilyen papírt vagy más kiindulópontot nem találtak személyazonosságának megállapítására. A kórházban még magához tért, és még bemondta a nevemet és a telefonszámomat. Este kilenc óra lehetett, mire megtaláltak engem, és ott álltam a haldokló ágya mellett. Előzőleg beszéltem az ügyeletes orvossal, tudtam: az asszony menthetetlen, percei lehetnek csak.

Rettenetes erőfeszítéssel még beszélni akart, de hang nem jött ki többé torkán. Csak nézett rám kerekre tágult, óriási szemmel. Ágyára ültem, fejét karomban tartottam. Tekintetében könyörgés volt. Tudtam, azt kéri, hogy férje semmit ne tudjon meg múltjáról. A pillantások nemcsak könyörögni tudtak, ígérni is: éreztem, megértette fogadalmamat. Láttam már halált nem is keveset, két világháborút éltem át, de soha nem éreztem olyan mély megrendülést, keserűséget.

Kada nem mert feltekinteni parancsnokára. A szikár, máskor száraz humorú, ironizáló férfi hangja remegett, ismét átélte a tragikus perceket. Páncélszekrénytől ablakig járta ezerszer megszokott sétáját; már nem beszélt. Mikor újra megszólalt, hangja már ismét a régi volt, tagoltan, nyugodt, mély hangján folytatta a történetet.

– Természetesen értesítettem férjét. Megrendítő volt. Értetlenül zokogott. Hogyan kerülhetett felesége a rideg téli estén a Városligetbe? Csak annyit mondtam, hogy Veronikát Stockholmban az ellenség megközelítette. Ő teljesítette kötelességét hazája iránt, itthon jelentett mindent. A nyomozás érdekében teljes titoktartásra köteleztük, még azt is megtiltottuk, hogy férjének beszámoljon. Sulyok megértette, funkcionárius volt, nem kérdezett többet. Mi értelme lett volna a kérdéseknek? Biztosak voltunk, hogy nem rablógyilkossággal állunk szemben, hiába akarta a primitív gyilkos Veronika retiküljének elrablásával ezt a látszatot kelteni.

Azonnal intézkedni kellett. A kopjások már tudták, hogy Veronika összeköttetésben állt a rendőrséggel, és nem volt szabad az

időt vesztegetni. A tett színhelyén nem maradt semmilyen kiindulási pont a nyomozáshoz, a kavicsos út elrejtette a tragédia áruló nyomait. Szemtanú nem volt, a szerelmespár mintegy háromszáz méter távolságra volt a lövések pillanatában. Mire a hang irányában rohanva, a sötétben megtalálták az áldozatot, a gyilkos már egérutat nyert. Azon az éjszakán az addig felderített minden szálat felgöngyölítettük. Őrizetbe vettük a hálózat minden tagját, beleértve a méltóságos asszonyt, Rajnayné báró Rhédey Magdát is. Egyetlen szereplőt azonban nem találtunk; Rajnay Zsolt nem töltötte lakásán az éjszakát. Ahogy utólag rekonstruáltuk az eseményeket, akkor este fél nyolc és nyolc óra között hazament, mintegy harminc percig tartózkodott otthon, aztán távozott. Lakására többé nem tért vissza. Negyvennyolc óráig nyomozók ültek szobájában, országos körözést adtunk ki, de elkéstek az intézkedések.

Nem lehettek kétségeim, hogy Veronikát kopjások tették el láb alól, és a gyanú magától értetődően Rajnay Zsolt személyére terelődött. Az őrizetbevételek egy időben történtek, a szervezet tagjai nem adhattak vészjeleket egymásnak, nem figyelmeztethettek senkit. Mindenkit megtaláltunk, csak az egy Rajnay Zsolt csúszott ki kezünkből. Tehát csak ő számított veszélyre, csak ő vonult illegalitásba olyan órában, amikor az őrizetbe vételi utasítások nem voltak aláírva sem. Emlékezzen vissza: hét órakor történt a gyilkosság, Rajnay fél nyolc és nyolc között rövid időre lakására ment, nyolc órakor távozott, és többé már vissza sem jött. Az időpontok kísértetiesen egyeztek, és az is bizonyos volt, hogy Rajnay letartóztatása elől menekül. Így történt; biztos voltam benne, meggyőződésem ma is, hogy Zsolt a gyilkos. De elmenekült, és a hálózat felgöngyölítése, a vizsgálat ideje, a bírósági tárgyalás alatt további adat nem került napvilágra a ligeti tragédiával kapcsolatban. Így múltak az évek, Veronika halála a felderíthetetlen bűncselekmények számát szaporította, és...

– De alezredes elvtárs, most végre kezünkben van a gyilkos. – Kada izgalmában félbeszakította Korondit.

– Igen, de ez kevés. Nem elég az, hogy biztos vagyok benne, be is kellene bizonyítani. Kilenc évvel, majdnem tíz évvel ezelőtti bűncselekményt kell dokumentálni.

– Rajnayné vallomásából nem születtek újabb adatok?

– Erre a vallomásra nem került sor. Kihallgatása előtt a szokott kémsorsok egyikét választotta. A ciánt. Nem motozták meg elég alaposan.

– És Titusz atya?

– Sajnos, örök fájdalmam maradt, hogy a szent életű atyával nem sikerült foglalkoznom. Hallatlanul tanulságos beszélgetés alakulhatott volna ki köztünk. A hálózat felgöngyölítésénél azonban szándékosan futni hagytuk, bár szerepéről voltak értesüléseink, ha nem is ilyen kőből faragottak és bőségesek, mint most. Elképzelésünk az volt, hogy Tituszt nem vesszük őrizetbe, biztosra vettük, hogy néhány hónapos biztonsági kikapcsolódás után újra aktivizálódni fog a derék inkvizítor, és így újabb vonalakat deríthetünk fel. Az elképzelés nem volt helytelen, szoros megfigyelés alatt tartottuk. Közben engem kikapcsoltak a közéletből – mint tudja –, és Tituszt csak 1951-ben tartóztatták le, tehát már nem foglalkozhattam vele. 1952-ben a börtönben hallottam, hogy Titusz is beköltözött tíz évre a váci „manrezába", így lettünk rabtársak. De jólesett érkezéséről értesülni, mert ebből láttam, hogy fasisztákat is letartóztatnak. Titusz 1952-ben a váci rabkórházban halt meg tüdőbajban.

– Vannak dolgok ebben az ügyben, melyeket teljesen érthetetlennek látok.

– Maga is? Például?...

– Ha Veronikát megölték, ez annyit jelentett, hogy felderítették kapcsolatát a rendőrséggel. Viszont miért nem riasztották az egész hálózatot, miért nem menekültek? Ahogy alezredes elvtárs mondotta, Zsolt kivételével mindenki hurokra került. Miért nem szaladt a többi is?

– Erre én is kíváncsi voltam akkor is, nem kevésbé érdekel ma is. De erre ma már csak Zsolt adhat választ. Az biztos, a társaság gyanútlan volt. Két ember beszélhetett volna, de azok hallgattak. Nem szólt Rajnayné, és évek múlva megállapíthattam, Titusz sem volt bőbeszédű. Birtokomban van az atya jegyzőkönyve. Sajnos, akkor még jóval kevesebbet tudtunk róla, és ő igazán nem dicsekedett minden tettével; csak annyit ismert be, amennyit rábizonyítottak. Akkori kihallgatói elég felületesen foglalkoztak vele, nem ismerték fel személyének kivételes fontosságát, nem is voltak any-

nyira tájékozottak az egész Kopjás-szövevényben, mint én. Így aztán nem gyónt kellően sem a kihallgatójának, sem halálos ágyán. Hiába, ő aztán igazán tudta, hogy ez nagyon veszélyes megkönnyebbülés.

– Hogyan kezdhettek gyanakodni Veronikára, hol történhetett a dekonspiráció?

– Csak az ellenforradalom után kezdtem megsejteni, hol követtük el a hibát. Természetesen ma sem biztos, hogy minden úgy történt, ahogy elképzelem, de nagyon valószínűnek látszik. Mindenesetre tény az, hogy Bercze alezredes úr abban az időben, mikor ezek az események lezajlottak, erősen féltette karrierjét. Itthon jól bevágódott ember volt, nagy jövő előtt állt. Egyes hatalmasságok kedvence volt. Erősen ragaszkodott a mundérhoz. Szeretett jól élni, rajongott a szép asszonyokért. Nomármost, ez a valóban jó megjelenésű szívkirály mindent elkövetett, hogy bizalmat ébresszen maga iránt. Erre volt is alkalma. Nemcsak Daróczy volt meggyőződve Bercze beállítottságáról, hanem mások is. A fess alezredes akkor még nagyon félénk volt, és minden megközelítési kísérletet szorgalmasan jelentett. Nagyon érdekes és jelentős következményekkel járó bejelentéseket tett. Szorgalmas volt, mert tábornok akart lenni. Az ilyen szép embereken jól mutat a vörös lampasz. Nos, Bercze jelentette Rajnayné közelítését is, csak a háborús naplóról nem tett említést. Elfogyasztotta a felajánlott áldozati bárányt, Kázméry Paulát, és lovagi szolgálataival a méltóságos báróné rendelkezésére is állott. Ez utóbbinál nem annyira a virág leszakajtásának vágya vezette, hanem sikerült kiudvarolni az öregedő asszonytól a kompromittáló naplót. De akkoriban a naplónak nem volt jelentősége, hiszen vitán felül állott, hogy a szívkirály nem hagyta beszervezni magát, hanem jelentést tett.

Elláttuk utasításokkal, vártuk a további fejleményeket. Egyszer csak jelentette, hogy az „öreglány" – így hívta Rajnaynét – hadrendet követel. Itt követtük el az első súlyos hibát. Belementünk ebbe a játékba. Hibánkat azzal is tetéztük, hogy a hamis hadrendet Berczével készíttettük el. Így jutott ki Rajnay Ákoshoz a dezinformáció. De sajnos, mi akkor még nem végeztünk katonai akadémiákat, és Bercze szabályosan „megetetett" bennünket. Ma már biztosra veszem, hogy a hamis hadrend durván megtévesztő

adatokat tartalmazott, amelyről jó szakember azonnal megállapíthatta, hogy hamisítvány. Bercze így tartott két vasat a tűzben; jó fiú volt a szemünkben, és mégis adott – saját személyének kockáztatása nélkül – vészjeleket barátainak is. Mert az ellenforradalom alatt kiderült, hová tartozott valójában. Ismeri szerepét? Most nyugaton „szabadságharcost" játszik, vezérkedik, homlokát babér koszorúzza.

Mikor Rajnay megállapította, hogy hamis a hadrend, elkezdett töprengeni. Ez kitűnik a memoár utolsó soraiból is. Kire gyanakodhatott? Főleg Berczére és Veronikára. A Berczével kapcsolatos gyanú nyilván elhalványult. Mégiscsak az ő világukból való volt, akiben ösztönösen is jobban bíztak. Magyar „úr" volt, akiről csak nem tételezhető fel a kettős játék. Ezzel szemben állt Veronika, aki proli volt, funkcionárius felesége, MNDSZ-aktíva, és végül minden oka megvolt, hogy halálosan gyűlölje Rajnayt. Világos?

– Igen, alezredes elvtárs.

– Akkor folytassuk. Vezesse be Perlaky Máriát.

Mikor a lány leült, Korondi azonnal megkezdte a kihallgatást.

– Figyeljen jól, Mária. Mikor 1949-ben elindultak Ausztria felé, mi tette szükségessé a hirtelen szökést?

– Benne van vallomásomban, Rajnay azt mondotta, hogy édesanyját letartóztatták, bármelyik pillanatban őt is elfoghatják.

– Próbáljon visszaemlékezni, nem beszélt róla, vagy nem tett célzást arra, hogy gyors szökésüket valami egyéb is indokolja?

– Nem, másról nem volt szó.

– Akkor sem, mikor túljutottak a határon?

– Nem emlékszem semmi másra. Kint hallottam, hogy itthon nagy letartóztatások voltak, többek között valóban őrizetbe vették Rajnaynét is, aki cellájában öngyilkos lett! Ezek egyeztek a Zsolt által elmondottakkal, nem is gondoltam tehát más indokokra.

Korondi idegesen sétált, kezét zsebébe süllyesztve. Percek telhettek el.

– Gondolkozzon, Mária. Nem beszélt Zsolt soha bosszúról? Gondolkozzon!

– Ilyen témákról általánosságban gyakran szó volt. Bosszút áll-

ni a behódolókon, a kommunista rendszerrel megalkuvókon meg a...

– Nem ilyesmire gondolok – szakította félbe Korondi.

– Árulók megbüntetéséről is beszéltünk, kopjások mindenhol vannak, kezük messzire ér...

– Nem, nem általánosságokra gondolok. Nem beszélt konkrét, megtörtént esetekről vagy esetről, amikor bűnhődött az áruló?

– Nem tudok ilyenre visszaemlékezni.

– Próbáljon emlékezni, Mária; egy mondat, egy célzás hallatlanul fontos lehet.

Mária kivett egy cigarettát a cigarettásdobozból, de nem gyújtott rá, idegesen morzsolgatta csak.

– Valami eszembe jutott... régen történt... legalább öt vagy hat éve... hol is volt?

– A hely nem fontos – türelmetlenkedett Korondi.

– Nem is tudom, volt-e jelentősége, olyan valószínűtlen...

– Ne értékeljen, Mária. Beszéljen!

– Egyszer nagyon kifakadtam, valami olyant mondtam, hogy elegem volt ebből az életből, az ő gonoszságából. Jöhet egy pillanat, mikor olyat teszek, amit magam is megbánok.

– Azután... tovább!

– Lassan közeledett felém, arckifejezése olyan volt, mint annál a nagy müncheni verésnél, a Lehner-ügyben. Azt hittem, ütni fog. Karomat védekezőn arcom elé tettem és hátráltam. Lassan jött utánam, felsikoltottam a félelemtől. Dadogtam, hogy csak elkeseredettségemben beszéltem, könyörögtem, ne bántson. Ijesztő volt, gyilkos düh lobogott a szemében, megragadta karomat, kiráncigált a sarokból, és egy fotelbe kényszerített. Hirtelen nagyon nyájas lett, de ez még ijesztőbb volt, mint az előző dühroham. Engedett a szorítása. „Drágám, nem bírod – mondotta –, talán áruló akarsz lenni, esetleg ávós spicli?" Rimánkodtam, ne haragudjon, fáradt vagyok, ideges, badarságokat beszélek. Vigyorgott. Simogatni kezdte csuklómat, közben körmeivel taktust koppantott órám üvegén. Azután valami nagyon furcsát mondott, utána napokig gondolkodtam az értelmén, de eredménytelenül. Később teljesen elfelejtettem, évek óta nem is jutott eszembe, csak most, ezekre a kérdésekre.

– Mit mondott? – sürgette Korondi.

– Koppantott az óra üvegén: „Édeském, ez az óra már sokat tapasztalt, tanúja volt egy áruló bűnhődésének, esetleg megint olyat láthat" – mondotta, azután eltaszított magától, elment hazulról, hallottam, amint az ajtót becsapta maga után. Először fellélegeztem, hogy elment, később tűnődtem érthetetlen mondatán. Egyszer, később, megkérdeztem, mit akart mondani az órával kapcsolatban. Nevetett, nem válaszolt. Néha, nagy ritkán még elgondolkodtam ezen az epizódon, később elsodorták az események, nem töprengtem rajta tovább. Nem tudom, van-e értelme ennek? Mond önöknek valamit?

– Vegye csak le az óráját, Mária.

– Tessék – átnyújtotta az arany női Doxa-órát.

Korondi szemügyre vette, forgatta kezében.

– Hogyan jutott az órához?

– Zsolttól kaptam ajándékba.

Korondi nagyon kordában tartotta idegeit, de izgatottságán most nem tudott erőt venni.

– Nagyon pontos választ adjon, Mária, döntő fontosságú kérdésről lesz szó. Mikor és hol ajándékozta magának Zsolt ezt az órát?

– Bécsben. Közvetlenül kimenetelünk után. Pontos napot is mondhatok. Hogyan is volt? Február huszadikáról huszonegyedikére virradó éjjel léptük át a határt. Huszonegyedikén Fürstenfeldben voltunk, ott töltöttük az egész napot. Másnap mentünk tovább, még aznap Bécsben voltunk, tehát huszonkettedikén érkeztünk. Másnap este kaptam az órát Zsolttól.

– Honnan tudja ilyen pontosan az időpontot?

Mária vérvörös lett.

– ...Másnap reggel korán elment dolgait intézni, későn este jött vissza, celofánba csomagolt virágot és ezt az órát hozta. Buta, naiv liba voltam, azt hittem, eljegyzésünket szimbolizálta az ajándékkal.

– Mondja, Mária, nem vette észre, hogy az óra nem új, hogy használt?

– Használt? Nem, nem... téved, alezredes úr. Vadonatúj volt.

– Biztos ebben? – Korondi elégedetlenül, csalódottan dörmögött.

– Egész biztos.

– Gondolkozzon csak, Mária – Korondi homlokát ráncolta –, az előbb azt mondotta, hogy az órához mellékelt virág celofánba volt csomagolva. Igaz? Ha erre emlékszik, akkor azt is megmondhatja, miben volt az óra?

– Hogyne emlékeznék; vékony selyempapírban volt.

– Selyempapírban? Hm... az órákat, különösen az ilyen értékesebb darabokat tokban szokták árulni. Nincs igazam?

Mária kitágult pupillákkal nézte az alezredest.

– Valóban így van, erre még soha nem gondoltam. De mit jelent ez?

– Tudja, Mária... egyszer régen... meggyilkoltak egy asszonyt. Ismeretlen tettes vagy tettesek; ennek az asszonynak eltűnt a retikülje, de nemcsak a táskája hiányzott. Órája sem volt. Érti?

– Jaj, mire gondol? Alezredes úr! Ez lenne az eltűnt óra? Nem lehet igaz! Ez lehetetlenség, új óra volt. Viszont, miért nem óratokban?... Miért papírban?... Nem értem...

Korondi forgatta kezében az órát, közben kérdezett. – Az óraszíj már nem az eredeti, ugye? Amikor kapta, nem ez volt rajta?

– Nem, azóta már többször cseréltem.

– Milyen volt az eredeti?

– Nagyon szép, világosszürke antilop. Az ilyenen különösen meglátszik, ha viselték már, hamar kifényesedik. Az új volt. Egészen biztos.

Korondi leszállt az íróasztalról, töprengve sétált a szobában.

– Ne haragudjon, egyelőre megfosztom az órájától, szükséges a vizsgálathoz. Kihallgatását most beszüntetem, rövidesen újra hívatni fogom.

Mária távozása után Korondi páncélszekrényéből egy regisztere füzetet keresett ki, és böngészni kezdte. Megtalálta, amit keresett, már tárcsázott is.

– Halló. Sulyok Gábor elvtársat kérem. Korondi alezredes. Kérem Sulyok elvtárs, halaszthatatlanul fontos ügyben befáradhat most hozzám? Igen, most, az ügy nem tűr halasztást. Csak percekig tartóztatom, hamar végzünk. Nagyon köszönöm. Várom.

Mikor letette a kagylót, csöngetett. A titkárnője jött be.

– Katikám, két dolgot kérek.

– Mi legyen a másik?

– Az egyik kérésem valóban kávé, de honnan tudta ezt?

– Nehéz volt kitalálni.

– A másik kérésem a fontosabb. Kérjen valahonnan néhány női dolgot.

– Mit?

– Női dolgokat: gyűrűt, rúzst, púderszelencét, nyakláncot, brosstűt, cigarettatárcát, meg mit tudom én még, milyen női vacakokat. Érti?

– Világos, alezredes elvtárs.

A titkárnő kisietett a szobából. Kada is felvillanyozódott.

– Gondolja, alezredes elvtárs?

– Majd meglátjuk.

Korondi letakarította íróasztalát, csak az óra maradt rajta. Néhány perc múlva a titkárnő az óra mellé rakta a kívánt holmikat.

Negyedóra múlva megérkezett Sulyok Gábor. Határozott fellépésű, komor ember volt, magas, domború homloka, erős szemöldöke jellegzetessé tette markáns, barna arcát. Haja dús volt, de Korondit is meglepte, mennyire megőszült, mióta nem látta. Korondi íróasztala előtt áll, eltakarva az odaszórt, különböző tárgyakat.

– Sulyok elvtárs, még mindig, vagy pontosabban, ismét arról a régi tragédiáról lesz szó. Legyen szíves, nézze meg ezeket a tárgyakat, állapítsa meg, talál-e köztük ismerős holmit.

Korondi az íróasztala mögé ment. Sulyok tekintete az alezredesről a holmikra siklott. Néhány pillanatig nézte őket, aztán határozott mozdulattal kiemelte az arany Doxát a púderszelencék, gyűrűk és cigarettadobozok összevisszaságából.

– Ez az óra a feleségemé volt.

– Biztos benne? Vigyázzon, kötelességem figyelmeztetni, hogy kijelentéseit jegyzőkönyvezni fogjuk, döntő lehet egy bizonyítási eljárás során. Érezze felelősségét, emberéletről lehet szó.

– Tudomásul vettem. Kérem, azt nem tudom bizonyítani, hogy ez volt a feleségem órája, de az biztos, hogy pontosan ilyen arany Doxája volt.

– Valamilyen különösebb ismertetőjele nem volt?

– Sajnos, nem volt. A tragédia előtt négy nappal ajándékoztam feleségemnek születésnapjára. Akkor egészen új volt.

– Négy nappal előtte... tehát vadonatúj volt.

– Igen.

– Ez perdöntő – szólt közbe Kada.

– Ez az óraszíj volt akkor is rajta?

– Nem.

– Hanem?

– Világosszürke antilop.

– Ez a perdöntő – mondotta higgadtan Korondi.

– Az órával kapcsolatban még szeretnék valamit megjegyezni. A gyilkosság napján telefonon beszéltem a feleségemmel – akkor hallottam a hangját utoljára –, sírósan panaszolta, hogy eltörte az óra üvegét. Nevetve vigasztaltam, mondtam, hogy vigye óráshoz, és megvárhatja a javítást. Ön tudja, mikor megtalálták, az óra nem volt nála. Később eszembe jutott, de nem törődtem a dologgal. Vagy Veronika retiküljében volt, és a gyilkos elrabolta a táskával együtt, vagy a kezéről szakította le, mint egyetlen értéktárgyat.

– Biztos vagyok az előbbiben, a tettes ott a helyszínen nem vesztegette az időt. – Kada felé fordulva folytatta: – Február huszonharmadikán Bécsben egész nap a rendelkezésére állt a beüvegeztetéshez.

Sulyok révetegen nézte a kis értéktárgyat. Korondi töprengett. Végül megállt a szomorú férfi előtt.

– Sulyok elvtárs, furcsa kérdésem lenne. Megvan még Veronikának az a télikabátja, amelyet akkor este hordott?

– Igen, sőt az a kék gyapjúsál is, amit fejkendőnek használt.

– Kérem, a nyomozás érdekében adja kölcsön nekünk ezeket a ruhadarabokat.

– Készséggel.

– Mikor küldhetek értük?

– Ma este bármikor, hét óra után.

– Pontban nyolc órakor megfelel?

– Természetesen.

– Most nem tartóztatom, Sulyok elvtárs, azt ígértem, csak per-

cekre fárasztom. De később jegyzőkönyveznünk kell az elhangzottakat. Akkor hosszabb időre igénybe vesszük.

– Kérem.

– Az időpontot majd telefonon megbeszéljük.

Sulyok távozása után Korondi csengetett.

– Katikám, kiviheti a holmikat, és behozhatja a kávét. Hármat. Küldje Perlaky Máriát is.

Mikor bejött a lány, nem az íróasztalhoz, hanem a fotelekhez vezette.

– Foglaljon helyet, Mária. Most megint kérdezek. Fiatalabb korában nem gondolt arra, hogy színésznő legyen?

– Ez tényleg váratlan kérdés – nevetett Mária. – Úgy emlékszem, nem voltak ilyen ambícióim.

– De kellő betanítás mellett, gondos rendező irányításával képes lenne egy szerepet eljátszani?

– Mindenre vállalkozom, csak kémnőt ne kelljen alakítanom. Ehhez lenne tapasztalatom, és át is tudnám élni a szerepet, csak a kedvem ment el tőle.

– Konstruktívabb szereposztást kap. Kísértet lesz. Maga a primadonna, én leszek a rendező. Ma este főpróbát tartunk, holnap éjjel lesz a premier. Ismertetem a szerepét.

*

Korondi sokáig magyarázott a lánynak, s az figyelmesen hallgatta.

– Nagyon fogok igyekezni – mondta Mária, amikor Korondi befejezte mondókáját. – Ilyen ragyogó rendezéshez csak tüneményes alakítás illik. Alezredes úr, ön reinhardti babérokra tarthat igényt.

– Gondolja? Egyelőre ne dicsérjen. Csak akkor, ha sikerül a bemutató. De ha jól megy minden, pályát változtatok. Többet ér egy jó rendező, mint egy rossz rendőr. Most viszont menjen haza, Mária, pihenjen le. Este felkeresem a szállodában és elmegyünk próbát tartani.

Mária távozása után Korondi intézkedett.

– Kada elvtárs, szóljon Katinak; kéretem az alosztályvezető elvtársakat.

Felberregett a telefon. – Igen. Korondi. Erőt, egészséget, Benke elvtárs. Igen? Nagyszerű. Kilépett inkognitójából? Nagyszerű. Hogyan?

Korondi jegyzett.

– Ez meglepetés számomra, de a mozaikdarab beleillik a képbe. Maguk folytatják a kihallgatást? Jó! Kérem küldjön át egy feljegyzést az eddigi vallomásáról. Köszönöm. Vége.

Korondi a visszaérkező Kadához fordult.

– Megint tévedtem. Hiába, a csalhatatlanság nem adatott meg az ember fiának.

– Szeretném, ha én is csak annyit tévednék, amennyit az alezredes elvtárs.

– Ha olyan öreg csataló lesz, Kada elvtárs, mint én vagyok, addigra az ön generációja kiművelődhet az én korosztályom baklövésein. A mi marhaságainkon maguknak kell tanulni. Most értesített Benke őrnagy elvtárs, hogy Rozgonyi barátunk megszemlélte saját fényképét, és egyéb adatok megemlítésére Rázsóvá vedlett. Elmondotta többek között, hogy közvetlenül az ellenforradalom leverése utáni zavaros napokban járt utoljára Magyarországon. Egyéb feladatai mellett Kapcsos Sándor névre szóló igazolványokat hozott Rajnay Zsolt számára. Ebből kiderül tévedésem, mert meggyőződésem volt, hogy Zsolt jól fedett papírokkal érkezett haza. Viszont ez a vallomás azt bizonyítja, hogy barátunk biztosra vette győzelmüket, nem fordított gondot konspirációjára. Mikor november negyedikén rájött tévedésére, bizonyára papírokat kért megbízóitól.

– Miért nem menekült vissza Ausztriába?

– Emlékezzen. A november negyedike utáni zűrzavarban még hónapokig nem adták fel a restaurációs reményt. Gondoljon vissza a MUK-ra. Zsolt mindenáron itt akart lenni az újrakezdésnél. Elszámolta magát. Bizonyára sürgette a papírokat. Mikor a disszidensek kiözönlöttek, felvásárolták irataikat. Erről tudomásunk van. Így vehették el annak a szerencsétlen Kapcsosnak is az igazolványait, és elküldték Zsoltnak.

Közben összegyűltek az alosztályvezetők, és Korondi utolsó eligazítást tartott a nagy akció előtt.

Este tíz óráig a Migränin-tabletták mindenhol hatottak.

Valamennyi rezidentúra tagjait letartóztatták.

Mikor Korondi befejezte a próbát, a kihallgatások már tartottak. Íróasztalán lepecsételt dosszié terpeszkedett.

– Hozzákezdünk az olvasáshoz, alezredes elvtárs? – kérdezte Kada.

– Most nem, egyéb, sürgősebb dolgunk van. Áttanulmányozzuk majd ezt is alaposan, de ez már a Kopjások dicső történetének újabb fejezete lesz.

Másnap éjjel már elmúlt tizenegy óra, mikor gépkocsiba szálltak. A vezető mellé Kada ült. Korondi a hátsó ülésen foglalt helyet. Lassan kigördültek a Nagykörútra.

– Nézze a várost, Rajnay! Bizonyára érdekli, mennyire előnyére változott 1956 óta.

Rajnay Zsolt Korondi mellett gubbasztott a hátsó ülésen. Halinaruhájára szürke télikabátot adtak, a puha kalapot erősen szemére húzta. Tegnap óta teljes letargiába zuhant. Semmit nem értett az eseményekből, fogalma sem volt, mi okozhatta a katasztrófát. Összeomlott minden. Valamilyen boszorkányosan rejtélyes földcsuszamlás kirántotta lába alól a talajt. Mi történhetett apjával? Lehetséges, hogy valamilyen feladattal személyesen jött Magyarországra és lebukott? Érthetetlen. Rendkívüli indoka lehetett, ha őt küldték. Ezernyi oka volt, hogy irtózzék egy ilyen kalandtól, istenkísértés volt megkockáztatni. Ismerte apját; kizárt dolog, hogy önszántából ugrott volna ebbe a vállalkozásba. Ráadásul az utolsó években rohamosan öregedett, elerőtlenedett, betegessé vált, enervált lett. Úgy látszik, parancsot kapott, nem bújhatott ki az utasítás elől. Szolgák vagyunk – vicsorgott magában –, náluk a pénz, náluk a hatalom. Parancsolnak, engedelmeskedni kell. Bonnban és Washingtonban, Londonban és Párizsban tervek születnek, utasítások készülnek. Beindul a gépezet. Csontok roppannak, vér csurran. Nem hallatszik a párnázott ajtók mögé, a zaj nem jut el az elegáns urak fülébe. Nem számít az emberélet, a kidőltek helyére új balekokat toboroz a dollár. Szüntelenül tömik a nyers emberhúst a darálógépbe. Bármilyen eredménnyel dolgoznak, bármennyi pénzt pumpálnak az ötödik hadoszlopba, még mindig ez a legtakarékosabb megoldás. Semmi sem drága, ha mások viszik vásárra bőrüket. Menekülni... menekülni... de ho-

gyan? Hová viszik most? Mi céljuk van vele? Milyen erősek lettek újra. Benne még 1956 október-november élt. A bénult, rongált város, a megkavarodott emberek éltek képzeletében. Látta: teljesen hamis illúziókba ringatta magát. Rend és nyugalom jellemezte az éjszakai várost, eredetinél szebbé varázsolt házaival, fényes neonvilágításával. Valahonnan csilingelő női kacagás hatolt a kocsiba. Asszonyok. Élni... Élni... Ha még egyszer szabadulhatna... Elég volt. Nem lenne hajlandó többé mások számára forró tűzbe nyúlkálni. Kikaparni a gesztenyét azoknak, akik ebben az órában gondtalanul belépnek a bécsi Casanova, a párizsi Folies Bergère vagy a Kurfürsttendamm strip-tease lokáljaiba. Ragyogó asszonyok ölelő karjában fognak aludni még azon a hajnalon is, mikor őt egy rideg börtönudvarra vezetik ki. Felolvassák majd újra az ismert ítéletet. Már túl lesz az élet határmezsgyéjén, mikor a frissen borotvált urak virággal gomblyukukban, enyhén parfümözve távoznak alkalmi szerelmi éjszakájuk színteréről, és elindulnak új áldozatok behálózására, akiket egy szomorú reggelen szintén kivezetnek arra a rideg udvarra.

Az autó végiggördült a Körúton, a Boráros térnél visszakanyarodott, Ferenc körút, József körút, Lenin körút, majd bekanyarodott a Népköztársaság útjára, és hangtalanul siklott a Városliget felé.

Hová viszik? – riadt a kérdés a fogolyban. Erre már kihalt volt az út, egy-egy elkésett járókelő, összebújt szerelmespár bandukolt a fákkal szegélyezett sétányokon.

Korondi a Hősök terénél leállította a kocsit, a Műcsarnok előtt kiszálltak. A két tiszt közrefogta Rajnayt, és elindultak lassan a Liget felé.

A tavon átvezető hídon Rajnay megkérdezte:

– Hová visznek?

– Kis éjszakai sétára. Nézze, milyen szép a Vajdahunyad – mondotta Korondi. – A börtönfalak után nem esik jól, levegőt szippantani? Miért remeg annyira? Igaz, már nagyon hűvös van, nemsokára itt a tél. Elég sötét van erre, rossz a közvilágítás. Rossz szándékú embereknek szinte eldorádó ez a terep. Remélem, minket nem támadnak meg. Azért készüljünk fel védekezésre.

Megálltak. Korondi zsebéből pisztolyt húzott elő.

– Fogja, Rajnay! Kilences. Ismeri a kezelését, ilyen kaliberű volt a szolgálati fegyver maguknál. Ne tépelődjön. Ragadja meg!

Reszkető kezébe vette a fegyvert, tenyere körülölelte a pisztoly agyát.

– Ne gondoljon semmi csintalankodásra. Nincs megtöltve. Amelyik a zsebemben van, az viszont csőre töltött. Most már mehetünk tovább, nincs mitől félnünk. Ismeri erre a járást, ugye? Ne legyen udvariatlan, válaszoljon!

– Mit... akarnak... tőlem? – Tisztán hallatszott, hogy vacog a foga.

– Emlékeztetni akarjuk valamire. Akkor, régen nem ilyen későn járt erre, este hét óra előtt volt. De akkor is ilyen néptelen volt a Liget. Tél volt. Ugyanezen az úton mentek. Mert nem volt egyedül. Egy asszony lépegetett maga mellett. Fekete télikabátban, kék gyapjúsál volt a feje körül. Néhány perc múlva, innen nem messze, ez az asszony már haldoklott. Testében két pisztolygolyót találtak. Ugyanolyan fegyverből tüzelt a gyilkos, mint amilyent most maga szorongat a kezében. Kilences. Bizony halad az idő. Százhuszonhat hónap telt el azóta. Rég volt. De a meggyilkoltak nem nyugszanak. Kísértenek. Nem tudnak megpihenni, amíg a bűnt nem követi bűnhődés. Nem babonás, Rajnay? Nemsokára tizenkét óra, állítólag ilyenkor jönnek a kísértetek.

– Ne... menjünk erre... – könyörgött.

– Maga tényleg hisz a kísértetekben? Vagy talán nem kísértetektől riadt meg? Esetleg emlékek kínozzák? Jöjjön csak – karolt a legyökeresedett Rajnayba.

Kada a másik oldalról támogatta a reszkető térdű, elnehezült embert. Szinte vonszolták már az utolsó métereken. – Itt vagyunk a tett színhelyén. – A homályból kirajzolódott a Washington-szobor. A tisztek elengedték az imbolygó alakot. Csönd volt. Sehol egy ember, csak a hűvös szél borzolta a kopaszodó fákat.

Ekkor az egyik fa mögül kivált egy árnyék, és lassan, nagyon lassan feléjük indult. Körvonalai már kivehetők voltak. Közeledett. Korondi oldalt lépett, nézte a reszkető Rajnayt. Egy lámpa fénykévéjében már látszott a kék gyapjúsál, a fekete télikabát. Közeledett. Felismerte. Artikulátlan üvöltés szakadt fel torkából.

– Veronika... Veronika... Él!... Él... Akkor nem vagyok

gyilkos. Mit akarnak... hagyjanak... életben maradt... él! Ha nincs halott... nem lehetek... gyilkos.

Zihálva, nehezen lélegzett. A nő nagyon lassan jött. Jó tíz lépésre lehetett. Reflektor villant. A fénypásztázta úton egyre közeledett, közben nyugodt mozdulattal megigazította a kék sálat; az arc látható lett. Most valóban felismerte.

Már szemtől szembe álltak. A nagy, zöld szemekben kilenc év gyötrelme égett. Nézte a férfit, testének, lelkének kényurát. Életének tönkretevőjét. Ezért a szűkölő emberi roncsért áldozta fel fiatalságát. Nem érzett szánalmat. Amikor megszólalt, hangja hűvös, szinte tárgyilagos volt.

– „Drágám, nem bírod?" „Tán áruló akarsz lenni, esetleg ávós spicli?"

Bal kezéről hátratolta a kabát ujját. A vakító reflektorfényben felvillant az arany Doxa.

– Rajnay, maga helyett én koppantok az óraüvegén – szólt közbe Korondi. Mária folytatta:

– „Édeském, ez egy vándoróra, ez már sokat tapasztalt, tanúja volt egy áruló bűnhődésének, esetleg megint olyat láthat."

Tagoltan, lassan mondta a szavakat. Korondi halkan megszólalt:

– Miért ölte meg Veronikát?

Rajnay már nem volt öntudatánál, lázas agyában összefolyt a jelen a tíz évvel ezelőtti estével.

– Apám jelezte, hogy Veronika... valószínűleg... áruló. Nézzek utána...

– És?

– Nem akartam megölni! Csak kiszedni belőle titkait... Megijeszteni.

– Mit mondott neki? Ide nézzen!

– Nem emlékszem.

– Kell!

– Kegyelmezzenek... – zokogott.

– Ez az Elnöki Tanács jogköre. Beszéljen!

– '...asszonyom... tudja, mi jár az árulóknak?...

– Mit válaszolt?

– „Nem vagyok... áruló... kötelességem teljesítem."

– Tovább! – sürgette Korondi.
– Tehát elárult bennünket?
– Mit mondott erre?
– „Maguk... az árulók!"
– Ez minden? – Azt felelte: „Mindent elmondtam."
– Beszéljen Rajnay, és mutassa is!
– Akkor... akkor... – előrántotta a zsebében lapuló fegyvert. Itt az obsitod, te vörös ribanc!...
A töltetlen pisztoly halkan csettent.
– A halál ezúttal elmarad. A lövések eldörrentek, mit csinált utána?!
– Elvettem táskáját...
– Mutassa!
Kirántotta Mária kezéből a retikült.
– Az óra benne volt?
– Igen.
– Hiányzott róla az üveg?
– Igen.
– Hol csináltatta meg?
– Bécsben... a Kärtnerstrassén.
– Merre menekült a gyilkosság után?
Rajnay körülnézett, tébolyult fény gyulladt ki szemében.
– Erre... – üvöltötte, és rohanni kezdett a fák felé.
Korondi nyugodtan helyén maradt. A bokrok megelevenedtek, rendőrtisztek állták útját a futónak. Visszahozták. Kezén már bilincs csillant.
– Ha sikerült volna másodszor is a szökés, hol töltötte volna az éjszakát?
– Ko... va... csó... czynál – lihegte.
– Mint akkor?
– Mint... akkor!
– Miért nem adott vészjelet a hálózatnak! Anyját miért nem figyelmeztette?
– Féltem! Hátha... figyelik már a lakásokat. Azért mentem Kovacsóczyhoz... tudtam, más vonalhoz tartozott. Róla nem tudhatott Veronika.
– És anyja?

– Várta, mit tudok kiszedni Veronikából. Őt értesíteni akartam. Hívtam telefonon. Nem volt otthon. Később újra hívtam. Nem ment ki a csengetés. Reméltem... majd reggel... késő volt.

– Világos. Befejeztük. Indulhatunk vissza.

A reflektor kialudt.

Korondi cigarettára gyújtott, rosszkedvűen elhajította a kilobbant gyufát, felnézett a szoborra, és lassan elindult a többiek után.

*

Korondi fáradt volt, de nagyon jókedvű. Munkában töltött huszonnégy óra állt mögötte, az eredmények felülmúlták várakozását. Egész éjszaka rendőrtisztek ültek a rádiók mellett, és a megadott sávon vették az adásokat, a nyakkendőcsíptetőkből előkerült rejtjelkulcsok segítségével megfejtették az elkésett vészjeleket.

A megjelölt időpontban, délelőtt pontosan tíz órakor bevezették Máriát. Az alezredes ünnepélyes arcáról leolvasta, hogy fontos dolog miatt kérette. Üdvözlés után Korondi állva maradt, íróasztaláról papírlapot emelt fel, szemüvegét orrára tolta.

– Utasítást kaptam, hogy ismertessek egy okmányt önnel. Figyel?

– Igen – felelte nagyon halkan.

– A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa...

Mária fülében csak egyetlen szó zakatolt: kegyelem... Lüktető ereiben, sokat szenvedett szívében a háromtagú szót dobolta a vér: ke... gye... lem. Már nem látta az alezredest, sem a megilletődött Kadát, könnyfüggöny borult szemére.

Korondi már befejezte az olvasást, lerakta pápaszemét, visszahelyezte az asztalra a papírt. Mária szoborrá dermedten állt, csak egyetlen szó kalapált lüktető agyában: kegyelem. Mikor Korondi megfogta két vállát, magához tért, már mosolygott könnyein keresztül, mint zivatar után az éledő természet.

– Most menjen, Mária. Még sokszor fogunk találkozni.

– Nehéz ilyenkor egyedül lenni, alezredes úr... a bánatot is nehéz, a boldogságot még nehezebb egyedül elviselni.

– Gondoltam erre. Gerendás Miklós várja a kapunál.

– Gerendás?

– Igen, de ne feledje a beszélgetésünket.

– Szavamat adtam.

– Bízom magában. Gerendásnak két gyermeke van.

– Nem fáj, alezredes úr. Miklós megérdemli a boldogságot, és aljasság árán soha többé nem keresném boldogulásomat.

– Köszönöm. Biztosan tudom, hogy nem csalódunk magában. Elölről kell mindent kezdeni. Bennünk barátokra talált, segíteni fogjuk. Ha szomorú lesz, megvigasztaljuk, ha nagyon egyedül érzi magát, ha fáj a magány – emelje fel a telefonkagylót. Mindig lesz időnk a maga számára. Egyszer csak nem jelentkezik sokáig; tudni fogjuk, már nincs egyedül. Ez az élet rendje. De – gonoszkodóan nevetett az öreg –, ha már nem lesz egyedül, szóljon nekünk. Leprioráljuk a kiválasztottat. Csak minden információt kibíró jelölt jöhet számításba. Maga csalódott már eleget.

Mária már Korondi vállán zokogott.

– No, nézzenek oda! Nyugodjon már meg, főleg ne ölelgessen! Örök időkre kompromittál a beosztottjaim előtt. Azt hiszi, mert öreg vagyok, büntetlenül kacérkodhat velem?

Összenevettek és az ajtóig kísérték Máriát.

*

Esteledett. A Gellérthegyről nézték a várost. Mária retiküljéből elővette a kis ciános üvegcsét, átnyújtotta a férfinak.

– Már nem kell – mondta halkan.

Miklós darabokra zúzta a kőpárkányon a parányi rejtett halált.

– Azért... nehéz lesz, legalábbis az indulás – sóhajtotta.

– Nézzen le a városra, Mária. Százezrek nyüzsögnek benne, gondjaikkal, örömeikkel, apró torzsalkodásaikkal, és békében akarnak élni. Majd maga is dolgozni fog. Ami elmúlt – rossz álom volt. Vannak és lesznek barátai. S ha kisimulnak a gyötrődések ráncai, maga szép lesz, nagyon szép, érett, kívánatos asszony, talán szebb is, mint valaha volt.

Kigyúltak a fények. A város ezer csillogással köszöntötte a leszálló estét. Indultak lefelé.

– Csak egy dolgon csodálkozom, Miklós. Mikor elmentem, még 1949-ben, több volt a kivilágított vörös csillag.

A férfi megállt, lenézett a városra.

– Igaza van, Mária. Kisebb a dekoráció, kevesebb a vörös csillag. De sokkal fényesebben ragyognak.

Sergio Stuparich

KÜLÖNÖS ISMERTETŐJELE: NINCS

Az emigrációban élő chilei író kisregénye voltaképpen három drámai sűrítettségű monológ – azaz: három letartóztatott kommunista tanúvallomása a vizsgálótiszt előtt. E három különböző múltú, indíttatású és sorsú ember – egy nyomortelepen élő munkás, egy ragyogó tehetségű egyetemi tanár, és egy osztályával szakító nagypolgári asszony – történetének tükrében Chile egy egész történelmi korszaka tárul fel. A modern szerkesztésű regény három hősét egy napon tartóztatja le a fasiszta junta titkosrendőrsége. – Ám sorsukat nemcsak az a tény, de nem is csak világnézetük és politikai meggyőződésük közössége fűzi össze, hanem mindenekelőtt az a körülmény, hogy meggyőződésükért keservesen megharcoltak. Különböző utakon-módokon jutottak el a marxista gondolat igenléséig, politikai téren pedig a Népi Egység, az Allende-kormány támogatásáig.

Ez a szűkszavúságában is megrázó, néhol döbbenetes erejű kisregény alighanem az utóbbi esztendők legjelentősebb művészi dokumentuma a chilei tragédiáról.

180 oldal
Ára: 15,– Ft

Frantisek Frýda

A VESZÉLYES HATÁR

A könyv cselekménye 1937–1938-ban játszódik, a német–cseh határon. Főhőse Hesse, akit elbocsátanak munkahelyéről és visszatér a régi foglalkozásához, a csempészéshez. Hesse német, de Csehszlovákiát tekinti hazájának. Barátjával, Kretschmerrel együtt csempésznek át hátizsákban értékes optikai cikkeket a németországi kisvárosból, Salzbergből. Sokszor segít nekik útjukon Kretschmer eladósorban levő lánya, Marie is. A falu vámőrsége és a csempészek között majdhogynem sportszerű küzdelem folyik: a vámőrök a szolgálatban szigorúak a csempészekhez, de magánemberként nincsenek rosszban velük. Nem csoda hát, ha az egyik cseh finánc udvarolni kezd Marie-nak, s a regény végén összeházasodni készülnek. Közben egyre jobban fasizálódik a világ. Hessét a politika soha nem érdekelte, de lassan kénytelen más belátásra térni: átsegít a határon német politikai menekülteket, amiért összeütközésbe kerül a nácikkal. Ettől kezdve azután a csempészés politikai üggyé változik.

A regény nagy erénye, hogy hű képet ad az egyszerű emberek politikai nézeteinek alakulásáról, s teszi ezt finoman, frázisok nélkül. Szépen ábrázolja, hogy eredetileg semmiféle nemzeti ellenségeskedés nem volt a csehek és németek között. A regény politikai szemlélete tiszta, műfaját tekintve politikai kriminek is nevezhető.

Megjelenik: 1982. február

Kb.: 256 oldal
Ára: 34,– Ft

Falus György

A VALENTINO TERV

A Valentino terv nem más, mint a nyugati kémszervezetek akciója, hogy megszerezzék a KGST energiagazdálkodási adatait egy magyar intézetből. Ennek érdekében felhasználnak volt magyar disszidenst ügynökként, profi kémeket, és Magyarországon élő beszervezett segítőtársakat is.

A fő feladat Pintérre vár, aki tenisztréner, a magyar bajnok edzője, s mint ilyen állandó kilépős útlevele van.

Ő azonban az utóbbi időben nem jelent meg a kémszervezet által kért találkákon, ezért megfenyegetik: rálőnek. S itt kapcsolódik be a magyar elhárítás, Rózsa alezredes vezetésével. A nyomok (lövedék) alapján indul meg a nyomozás. A történet ezután párhuzamos: részben Banks nyugati kémfőnök akcióit kísérhetjük nyomon, részben a hazai szervek munkáját. A történet során feltárul a nyugatiak zsarolási, beszervezési módszereinek egyike is: a magyar teniszbajnok holmijában értékes bélyegeket csempésznek, a nyugati hatóságok „eltekintetnek" az ügy nyilvánosságra hozatalától, ha a sportoló „segít" nekik. A bajnok menyasszonya ugyanis az energiaadatokat gyűjtő intézet titkárnője.

A magyar hatóságok „nyomon vannak", s a kémek akciójával párhuzamosan – a jó kémregények módszere alapján – szorulni kezd a hurok.

Számtalan jól kidolgozott epizód színezi a regényt, s a végén természetesen izgalmas hajsza után felgöngyölítik az akciót.

Megjelenik: 1982. február

Kb.: 260 oldal
Ára: 32,– Ft

E. A. Nathanson

A PISZKOS TIZENKETTŐ

A regény 1944-ben, Angliában játszódik, ott állomásozó amerikai katonák között. Négy részre tagolódik: az első rész egy katonai börtönben lezajló akasztásos kivégzés drámai leírásával megadja a könyv alaphangját, és megismertet a főszereplővel, a megfigyelőként odarendelt John Reisman századossal, egy harmincéves, de már sokat próbált férfival, aki pillanatnyilag felderítő, illetve kémtevékenységet folytat az ellenség frontvonalai mögött. Számára is ismeretlen odarendelésének célja. Annyit tud, hogy rövid idő alatt ki kell képeznie halálra vagy hosszú börtönbüntetésre ítélt foglyokat, akik vállalják, hogy veszélyes feladatnak tesznek eleget az invázió során, az esetleges megkegyelmezés érdekében. Tizenkét embert választ ki a szóba jövők közül: a tizenkettőből hét halálra ítélt.

Ez a nagy lélegzetű regény jellegzetes példája a háborús témák sikeres amerikai feldolgozásának. Művészi szinten szövődik össze benne a harc, a rejtély, a szerelem, és a társadalomkritika.

Megjelenik: 1982. november

Kb.: 768 oldal
Ára: kb. 89,– Ft